LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

1 DÉCEMBRE 1928

ՅԱՐԻ ԹԻՒ 818 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

...ՔՕ՞Ի ԱՅԴ «ԱՍԷ_ԿՕՍԷ»ՆԵՐԸ

...անէ մը ի վեր զանազան հրատարակութիւններ կ'ըլլան ...էյլի Ազգ. Վարչութեան մասին: Աւելին կը պատմուի ...նացի:

...րորին իմաստը մէկ է. — Դաշնակցանները ձեռք անցու... ըլլալով ազգային իշխանութիւնը, գործերը կը վարեն ի... ուզածին պէս. կը կապեն ու կ'արձակեն, ասպարէզէն կը ...ոչ-Դաշնակցականները: Յետոյ, խղճալի վիճակի մը հաս... են Մարսէյլի Նախակրթարանը, հեռացնելով «արժանա... եւ «անկաշառ» ուսուցիչները:

...ր սպասէինք որ մեր Թղթակիցները — որովհետեւ մէկէ ...ն անոնք — լուսաբանէին այս բոխ-բսաւները: Թերեւս ...մեղադրանքներն ալ կրքի եւ թշնամութեան արդիւնք են ... է ապացուցանել: Կամ, թերեւս ճշմարտութիւններ կան ...փսուքներուն մէջ: Պէտք է զատել սուտն ու իրաւը:

...Յեղափոխականին առաջին պարտականութիւնն է արդա... ...ութիւնը: Մարսէյլի մեր վարիչ ընկերները ո՛ր եւ է բեռ ...ն՞ն իրենց խղճին վրայ:

...հրապարակաւ կ'ուղղենք այս հարցումը, եւ կ'ուզենք որ ...պարզ պարզուի ամբողջ իրականութիւնը:

...Մեզ չեն հետաքրքրեր Մարսէյլի փողոցներուն եւ սրճա... ...ներուն մէջ պատմուած «ասէ-կօսէ»ները: Որոշ վերապա... ...թեամբ կը կարդանք. նաեւ, զանազան թերթերու մէջ եղած ...րապարակութիւնները:

...Մեզի համար կարեւորը՝ Դաշնակցութեան վարկն է, եւ ...ային գործերու վիճակը, մանաւանդ կրթական վաստակը: ...թանի որ մեր ընկերներուն ձեռքն է բազմահայ գաղութի ...ազգային իշխանութիւնը, պարտաւոր ենք արդարացնել ...վրայ դրուած յոյսերը: Նոյն իսկ մեր շարքերուն խղճի ...ստութեան համար: Մանաւանդ որ, մեզի հետ ունինք նաեւ ...ր մեծամասնութիւն մը:

...Մինչեւ հիմա շատ հրատարակութիւններ եղած են «Յառաջ»ի ...Մարսէյլի մասին, ընդհանրապէս վարդագոյն:

...Գիտենք որ, առաջին օրերուն (1922-23) շատ լաւ սկսան ...ողաքր, երբ ամէն ինչ քաոս էր: Յետոյ վէճեր ծագեցան, ...ակցականները քաշուեցան, եւ ջոջերը ձեռք առին ամէն ...ծ: 1927ի ժողովրդային ընտրութեանց մէջ, Դաշնակցու... ...ւնը շահեցաւ պատկառելի մեծամասնութիւն մը, եւ իշխա... ...թիւնը վերակազմեց չէզոքներու եւ հնչակեաններու մաս... ...ցութեամբ: Այս շրջանին ալ վարդագոյն կ'երեւար ամէն ...Վարչական մեքենան շտկուեցաւ, դպրոցներ բացուեցան, ...ինաւոր աշխատանքի լուրեր տրուեցան:

...Արդ, ի՞նչ է պատահած հիմա, որ փսփսուքներ կը լսուին ...մեղադրանքներ կը կուտակուին: Եւ ոչ միայն ռամկավար ...ներէ, որոնց աչքը միշտ պղտոր է և թթու, այլև տարբեր ...ններէ, մինչեւ իսկ բարեկամներէ:

...Ճի՞շդ է որ Մարսէյլի Դաշնակցական համարուած Վար... ...թիւնը կամայականութեամբ կը շարժի, միայն «իր մար... ...» առաջ քաշելով:

...Ճի՞շդ է որ, այս հոգեբանութենէն մղուած, արձակուեր ...ոչ-Դաշնակցական ուսուցիչներ և պաշտօնեաններ:

...Ճի՞շդ է որ ողորմելի վիճակի մը իջած է ազգային Նախա... ...րանը:

...Դաշնակցութիւնը որոշում չունի մենատիրութիւն հաստա... ...ն գաղութներու մէջ: Ո՛չ ալ ո՛ր եւ է քաղաքի կամ գիւղի ...Անշուշտ ասպարէզը չի կրնար լքել, եւ իր պարտակա... ...ան բաժինը պիտի կատարէ տիրաբար: Բայց, ո՛ր եւ է ...ային գործի մէջ, արժանիքն ու ընդհանուրին օգուտը պիտի ...է, եւ ոչ թէ նեղ հաշիւներ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր տար... ...թիւնը ուրիշներէն, եթէ մենք ալ պիտի հետեւինք անոնց ...րուն, այս կամ այն գաղութին մէջ: Եւ ի՞նչպէս կրնան ...ալ մեր արդարամտութեան, եթէ անարդար գործեր կա... ...նք, կամ անիրաւութիւնը ծածկենք:

...Ցարքական գիտելիքներ են ասոնք ո՛ եւ է Դաշնակցա... ...համար: Եւ ո՛ր եւ է տեղի համար: Բայց պարտակա... ...իւն կը համարենք յիշեցնել պարբերաբար, որպէսզի ...ցութեան չտրուին, որպէսզի սայթաքումներ չպատահին, ...գործուած վրիպումները դարմանուին:

...Վերջ՝ տնավարի ձեւերուն, ո՛ւր որ ալ ըլլայ: Եւ վերջ. մա... ...ւանդ, ամէն առաքինութիւն մեզի վերագրելու սովորու... ...ն:

...Մենք ունինք մեզի յատուկ արժանիքներ, զորս կրնանք ...ել ամէն տեղ, ճակատաբաց եւ բարձրաձայն: Բայց թող ...— թող տեղի չտրուի որ ըսեն — թէ Դաշնակցական... ...«իրենցմէ դուրս ազգ չեն ճանչնար», կամ աչք ունին ...ւ ժամուն դուրը: Կամ թէ, գործին մարդէն առաջ, ...երը կը փնտռեն:

...Մարսէյլով սկսանք, բայց Մարսէյլի վրայ չենք սահմանա... ...ներ այս դիտողութիւնները:

...Եթէ ճիշդ է որ առանց կրակի ծուխ չըլլար, ապա ո'րքան ...րաժեշտ է փաստացի լուսաբանել ամէն բան, ոչ այնքան ...ուժուած գայթակղեալ մնաց», որքան մեր հիմնական իս... ...ներ Դաշնակցական գիծը անվթար պահելու համար:

...Եթէ արդար ենք, աւելի լաւ. իսկ եթէ մեղքեր ունինք, ին... ...պիտի վախնանք դարմանէն:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՍԿԵՂԷՆ ԿԱՆՈՆԻ ԿԻՐԱԿԻՆ

Հայրենիք խօսելով Ոսկեղէն Կանոնի Կիրակիին մասին, որ կը զուգադիպի վաղուան, կը գրէ (15 նոյ.).

— «Ոսկեղէն կանոնի կիրակին այս տարի պիտի ըլլայ դեկտեմբեր 2-ի կիրակին: Եւ որովհետեւ Նիր Իսթ Ռիլիֆը մտադիր է առաջիկայ տարուան յունիս 30ին դադրեցնել իր դրամահաւաքումները, ապա ուրեմն Ոսկեղէն կանոնի այս տարուան կիրակին պէտք է նկատել վերջինը:

Ցայտնի է, որ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը վերջին տարիներս դրամական միջոցներու նուազման պատճառով հարկադրուած էր աստիճանաբար սահմանափակել իր գործունէութիւնը եւ իր ջանքերը կեդրոնացնել գերազանցապէս անչափահաս որբերու վրայ, որոնցմէ իր խնամքին տակ դեռ մնան մօտ 30,000 հոգի:

Ինչպէս կ'իմանանք, Ամերիկեան Նպաստամատոյցը կազմած է 6 միլիոնի նախահաշիւ մը, զոր յոյս ունի հաւաքելու մինչեւ յունիս 30ը, երբ փակելու ըլլայ դրամահաւաքման իր աքթիւ քէմփէյնը: Այդ դրամով ան պիտի կարողանայ խնամել իր մօտ գտնուած անչափահաս որբերը, մինչեւ որ անոնք չափահաս եւ ինքնապահ ըլլալու պատրաստ դառնան:

Աւելորդ է ըսել, թէ Ոսկեղէն կանոնի կիրակին ամենէն յարմար առիթն է Նիր Իսթ Ռիլիֆի համար դրամ հանգանակելու: Եւ որովհետեւ ասիկա վերջին առիթն է, բնական է որ այս տարի առանձին ճիգեր կը թափուին աւելի արդիւնաւոր դարձնելու դեկտեմբեր 2ին տեղի ունենալիք հանգանակութիւնները:

Չենք խորհիր, թէ պէտք է բացատրել մեր հայրենակիցներուն, որ Ամերիկացիներէն աւելի, Հայերը պարտաւոր են օգնել հայ որբերուն: Եւ եթէ կ'ուզենք, որ ուրիշները օգնեն մեր որբերուն, մենք պէտք է ցոյց տանք անոնց գէթ, որ մենք ալ մեր կարելին կ'ընենք:

∴ Բարեգործականի գրասենեակը «Ոսկեղէն կանոնի առթիւ, մեզի հաղորդած է Գ. Գօզոս Նուպարի աւանդական կոչը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածները.

— « Բայց, աւա՜ղ, տակաւին կան նաեւ հազարաւոր որբեր, մեծ մասամբ փոքրատի, ոմանք վտիտ ու հիւանդ, որ մերձաւոր ազգականներ չունին եւ տակաւին կարօտ են ազգային հոգածութեան: Ատոնք ցրուած են քիչ մը ամէն տեղ, Սուրիա, Թէ Յունաստան, եւ այլուր, ուր կը սպասեն լաւագոյն ճակատագրի մը: Այդ խեղճ տղաքը յաճախ իրենց բախտին լքուած են, եւ գուցէ ո'չ ոք պէտք եղածին պէս կը զգայ անոնց սիրտերը ճմլող անդոհը, անոնց աչքերուն մէջ ամպոտող արցունքը: Կը սպասեն անոնք, եւ կը յուսան թէ տակաւին հայկական ձեռք մը պիտի բռնէ իրենք, կեանքին մէկ հանգրուանը տանելու համար: Ազգը կրնա՞յ մոռնալ իր այդ գգուելի զաւակները, այսօր մանաւանդ որ առաջին խանդավառութիւնները անցած ըլլալուն օգնութեան գործը շատ դժուարացած է:

Այս տարի դեկտեմբեր 2ին կը հանդիպի Որբերու կիրակին:

Այդ օրը, պէտք է որ հայ մանուկները, եւ բոլոր անոնք որ Հայու սիրտ կը կրեն, խորհին մեր ազգին եղերաբախտ խլեակներուն եւ այդ կիրակին անոնց համար ուրախութեան օր մը ընեն իրենց նուէրովը, որքան ալ համեստ ըլլայ ան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վանի խաղաղներու Ֆրանսացիներուն

Պերլինէն կը հեռագրեն նոյեմբեր 30 թուականով. — *Տէօյչէ Օրինթ Պանքի տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ֆրանսական խմբակ մը քարիւղի մենաշնորհ ստացած է Վանի նահանգին մէջ: Քարիւղի աղբիւրները շատ առատ են եւ ծրագիր կայ խողովակներու գիծ մը հաստատել Վանէն մինչեւ Տրապիզոն:*

Ֆրանքեւթուրք վէճը անելի մէջ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ. — Էնկիւրիէն կը հաղորդեն որ Սուրիոյ սահմանագծման մասին Ֆրանսայի և Թուրքիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները անելի մէջ մտած են, որովհետեւ երկու երկիրներն ալ կը մերժեն զիջումներ ընել իրենց ներկայ դիրքերէն:

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի եւ ֆրանսական դեսպան կոմս տը Շամպրէօնի միջեւ բանակցութիւնները տեւեցին մէկ ամիս: Անոնք չեն խզուած, սակայն լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ չեն կարծեր որ ներկայիս ո եւ է պատեհութիւն ըլլայ յաջող ելքի մը յանգելու:

Կացութիւնը Պուլկարիոյ մէջ

Թայմզի Սոֆիայի Թղթակիցը կը հեռագրէ. — Այստեղ զարմանք առաջ բերին Պելկրատի մէջ հրատարակուած լուրերը Պուլկարիոյ ներկայ կացութեան մասին:

Այս երեւակայական պատմութիւնները ո'չ մէկ հիմ ունին: Սոֆիա երբեք չի պատրաստուիր քաղաքացիական կռիւներու ասպարէզ դառնալ, դահլիճի անդամները Միխայլոֆի մակեդոնացի կուսակիցներուն կողմէ ջարդուելու սպառնալիքին տակ չեն, ու բացի քանի մը օր առաջ կատարուած սպանութենէ մը, ո'չ մէկ արիւնահեղութիւն տեղի ունեցած էր:

Կ'երեւի թէ Պելկրատի երեւակայական հրատարակութիւններուն աղբիւրն է Միխայլոֆի հետ տեսակցութիւն մը, որդէն իսկ հերքուած, որ երկու ամիս առաջ լոյս տեսաւ գերման մութ թերթի մը մէջ: Իրականութիւնը ցոյց տուաւ, մանաւանդ գահաճառին պատասխանի խմբագրութեան առթիւ, թէ պուլկար քաղաքական խմբակցութիւնները միացած են եւ կուսակից օրէնքի ու կարգի պահպանութեան:

Ներկայիս Մակեդոնիոյ Յեղափոխական կազմակերպութեան մէջ վէճերը մեղմացած են, երկիրը շատ հանդարտ է եւ երբեք խնդիր չէ եղած պաշարման վիճակ հրատարակելու:

∴ Պելկրատի ճամբով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Սոֆիայի փողոցներուն մէջ փակցուած է հետեւեալ ազդը. «Օխրիտացի 284 ընտանիքներ երդում ըրած են վրէժը լուծել իրենց սպաննուած հայրենակցին՝ Նաում Պէյէվի»: Միխայլով եւ իր կուսակիցները ստացած են այս ազդէն, որմէ օրինակներ գտնուեցան նաեւ պատերազմական նախարարութեան մէջ, ինչ որ սպառնագիր կը նկատուի զօրավար Վոլքոֆի դէմ:

Սոֆիայի ոստիկանութիւնը քննութիւններ կը կատարէ այս ազդին հեղինակներն ու տպագրիչները երեւան հանելու համար:

Դաշինք վստահութեան տեւաց

Երեսփոխանական ժողովին մէջ պատերազմական եւմտացոյցին շուրջ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան առջի օր կէսօրէն վերջ եւ գիշերը: Հետզհետէ խօսեցան Էնէքսթ Ֆլանտէն, Փիէռ Ուրնօտէլ, Միսթրալ, Թոմա եւ Լօմոն:

Ֆլանտէն խնդրեց պատերազմական նախարար Փէնլըվէէն, որ փութացնէ շինութիւնը սահմանագլուխի ամրութեանց, որոնց ետեւ տեղի պիտի ունենան զօրաշարժն ու կեդրոնացումը:

Յետոյ խօսք առաւ ընկերվարական երեսփոխան Ուրնօտէլ:

— Պէտք չէ երբեք մոռնալ որ, ըսաւ, մեր այժմու 46 միլիառի եւմտացոյցին մէջ 23 միլիառ միայն, այսինքն կէսը յատկացուած է օգտակար ծախքերու, մնացեալը ամբողջապէս սահմանուած է ներքին եւ արտաքին պարտքին: Իսկ 23 միլիառի օգտակար ծախքերուն եօթը միլիառը յատկացնել ազգային պաշտպանութեան, իրապէս անհնելի է: Ֆրանսա կրնա՞յ տոկալ այսպիսի ծախքերու: Չեմ կարծեր, երբ նկատի ունենանք որ պետական բանուորներուն միշտ կը մերժուի ազգային թոշակ տալ: Խորհրդարանը ի վիճակի չէ հակակշիռի ենթարկել զինուորական վարկերու գործածութիւնը: Դեռ ներկայ վարկերուն վրայ պէտք է աւելցնել ապագայ վարկերը, անոնք որ պիտի գործածուին հիւսիս-արեւելեան շրջանի ամրութեանց: Ասոր համար ալ պէտք պիտի ըլլայ 7-8 միլիառ ֆրանքի: Կարելի՞ է տանիլ այսպիսի բեռ մը: Ֆրանսա վերջապէս 40 միլիոն բնակիչ միայն ունի:

Ընկերվարական երեսփոխանը թուելէ յետոյ այն հետեւանքները, զորս զինուորական ծախքերը պիտի ունենան Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան վրայ, շարունակեց.

— Պէտք է որ կազմակերպենք մեր ապահովութիւնը: Սակայն պէտք չէ որ երկիրը ծանրաբեռնենք իր ուժերէն աւելի: Եթէ կը կարծէք թէ նոր յարձակում մը կը սպառնայ մեզի, այն ատեն ձեզի կը պատկանի ամբողջ ազգը մշտական զօրաշարժի ենթարկել:

Յետոյ համայնավարներուն դառնալով, Ուրնօտէլ ըսաւ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

Հայոց պատմութեան մէջ չարաշուք թուականներ շատ կան: Սակայն, ըստ իս, բոլորին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ նոյեմբեր 29ը:

Բացէ՛ք հայկական օրացոյցը եւ նոյեմբեր 29ի էջին վրայ պիտի տեսնէք հետեւեալ արձանագրութիւնը.

— Մահ Հայոց վերջին Թագաւոր Լեւոն Ե. Լուսինեանի, ի Փարիզ, 1393:

Թէեւ Կիլիկիոյ մեր Թագաւորութիւնը կործանեցաւ 1375 թուականին, Եգիպտոսի մէմլուքներուն յաղթանակով, սակայն քանի՛ ողջ էր «Հայոց Թագաւորը», հայ ժողովուրդը դեռ անկախ կը նկատէր ինքզինքը: Չէ՞ որ Լեւոն Թագաւոր Մատրիտի եւ Փարիզի մէջ կը փորձէր քրիստոնեայ Թագաւորներու աջակցութեամբ նոր խաչակրութիւն մը պատրաստել եւ վերստին բազմիլ հայկական Կիլիկիոյ գահին վրայ...

Սակայն երբ 1393 նոյեմբեր 29ին Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ իր մահկանացուն կնքեց Հայոց Թագաւորը, անկախութեան յոյսերն ալ հետը թաղուեցան, Սեղեստինեանց վանքին մէջ:

Այնուհետեւ 525 տարի պէտք եղաւ՝ վերստին ձեռք բերելու համար մեր կորսուած անկախութիւնը: Աւելի քան հինգ դար ստրկութեան եւ օտար լուծի տակ ապրելէ յետոյ, գեղեցիկ օր մը, 1918 մայիս 28ին, Հայ ժողովուրդը՝ զէնքը ձեռքը՝ կերտեց իր անկախութիւնը:

Սակայն չուշացաւ նոր նոյեմբեր 29ը: Հայկական օրացոյցը 1920ին արձանագրեց դարձեալ մեր անկախութեան խորտակումը:

Ու այդ օրէն սկսեալ, Հայաստան կրկին ինկաւ օտար լուծի տակ, հայ ժողովուրդը կրկին ցրուեցաւ աշխարհի չորս հովերուն:

Ահա՛ այդ չարաշուք թուականն է, որ ամէն տարի ձեռք ձեռքի տուած, սրտառո՛ւչ եղբայրակցութեամբ մը կը տօնեն համայնավարն ու ռամկավարը, Հօկն ու Բարեգործականը:

Չարաշո՛ւք թուական եւ չարաշուք պատկեր հայ նկարագրի:

ԺԴ. դարուն ալ, ինչպէս մեր օրերուն, կային Հայեր, որ կը դաւէին հայկական անկախութեան դէմ:

Պատմութիւնը ինչպէս հին օրերու, ի. դարու այս դաւաճաններն ալ պիտի գամէ անարգանքի սիւնին:

Որքա՛ն ճիշդ է այն խօսքը թէ պատմութիւնը կրկնութիւն է:

Մանաւանդ Հայոց Պատմութիւնը:

ՊԱՐՈՅՐ

ՀԱՅ ՄԸ, ՈՐ ԳՐԻՉՈՎԸ Կ'ԱՊՐԻ

«Սընտէյ Քրօնիքլ»ի մէջ կը կարդանք.

Թէեւ Մայքըլ Արլէնի (Տիգրան Գույումճեան) վերջին վէպը անսահման յաջողութիւն մը չէր, սակայն կը տեղեկանամ թէ այժմ անիկա հրատարակելու վրայ է ուրիշ պատմութիւն մը, որմէ մեծ բաներ կը սպասուին:

*Մայքըլ Արլէն պէտք չունի տող մը իսկ նոր բան գրելու, որովհետեւ կեանքը ապահոված է: Իր նախապէս հրատարակած գիրքերը տարեկան մօտաւորապէս 5000 անգլիական ոսկի կ'ապահովեն իրեն: Նիւ-Եորքի մէջ, միայն տասներկու ամսուան համար, ստիպուեցաւ եկամուտի վրայ տուրք վճարել շուրջ 40.000 անգլիական ոսկի հասոյթի համար:

ԳԻԾԵՐ Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գ. Մկրտիչ Պարսամեան վերջերս երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած ըլլալով Արտաշէս Յարութիւնեանի մասին, «Հայրենիք» օրագրին մէջ (Թիւ 4944 - 65), ողբացեալ գրագէտին եղբայրը, Գ. Վահան Յարութիւնեան իր գնահատութիւնը կը յայտնէ եւ կարգ մը լրացումներ կը կատարէ: Սիրով տեղ կուտանք այդ նամակին, որ երեւան կը հանէ նոր եւ սրտառուչ դրուագներ՝ «Մալկարացի կարօ»ի կեանքէն, եւ յստակօրէն կը պարզէ անոր դիմագիծը:

ԽՄԲ.

Տասը տարիէ ի վեր ես անձկութեամբ կը սպասէի որ այս հարկը մատուցուէր գրական ուխտաւորի իր անտոգիւտ գործունէութեան յիշատակին, բայց միակողմանի ու նմանողական եւ երբեմն կողմնակալ դատումներու եւ գնահատութիւններու շրջանին մէջ՝ զոր բոլորեցինք Զինադադարէն ի վեր, հազի՛ւ թէ իր երբեմնի բարեկամներէն կամ ձեռնասուններէն ոմանք, տարտամ եւ անդադար յիշատակութիւնը փորձեցին իր այնքան ընդարձակ գործին ու մեծ արժանիքներուն: Մինչ բոլոր հետեւակները, բոլոր նախապաշարուածները բաւականացան խանդավառուելով միայն, թէեւ իրապէս արժանաւոր, բայց չափէն աւելի յեղյեղուած անուններով: Եւ ես ցաւով հաստատած եմ թէ նորահաս սերունդը՝ հաւատացած յետպատերազմեան շրջանին գրական արժէքներու անկատար ու միակողմանի գնահատութիւններուն՝ իր մտքին մէջ երկրորդական գիծի մը վրայ իջեցուցած է բարձր արժանիքները Թլկատինցիի մը, Գեղամի մը, Գարզանեանի մը կամ Արտաշէս Յարութիւնեանի մը, որոնք սակայն տիրական դէմքերը եղած են գրական որոշ շրջանի մը: Այդ շրջանը «Վաղուան գրականութեան» ճամբուն բացումը կը կատարէր, այն ճամբուն՝ ուրկէ պիտի քալէին յետագայ սերունդները:

Խօսքս մանաւորելով եղբօրս մասին, ես աւելորդ չեմ նկատեր հոս աւելցնել թէ բոլոր իրեն ժամանակակից գրական այն փաղանգը զորս մենք դժբախտութիւնը ունեցանք սգալու, երբեք զինքը չնկատեցին երկրորդական դերի մը մէջ, այլ իրենց հաւասար, ու անոնցմէ քանիներ զայն դաւանեցան իբր իրենց վարպետը: Առոր վկայ պիտի ըլլային այն բազմաթիւ նամակները՝ զորս ան ստացած էր օրուան ամէնէն սիրուած ու յարգուած դէմքերէն, նամակներ՝ զորս փճացնելու հարկին տակ գտնուած է մայրս, վտանգաւոր օրերու մէջ:

Կրնաք երեւակայել ուրեմն, սիրելի՛դ իմ Գ. Պարսամեան, թէ երախտագիտական ի՛նչ խոր զգացումով գեղուն է սիրտս ձեզի հանդէպ որ ժամանակին Յարդ-գողի մէջ ձեր բանախօսութեամբ ու հիմա երկարաշունչ ու խղճամիտ ուսումնասիրութեամբ մը կուգաք նորերուն եւ վերապրողներէն նախապաշարուածներուն աչքերուն առջեւ բանալ քօղ մը: Այդ քօղին ետին, իրեն արժանի պատուանդանին վրայ, տասը տարիէ ի վեր կը սպասէր գրական մեծ ուխտաւորը գրեթէ մոռացութեան նշաւակ:

Ձեր ուսումնասիրութեան գրական բաժինին վրայ խօսիլ աւելորդ ու ձեռնհասութենէս վեր կը սեպեմ: Բայց թոյլ տուէք որ իր կեանքին մասին իր գրածները առիթ մը համարեմ, ընելու համար ճշտումներ եւ յաւելումներ: Անոնք երբեք հանգամանքը չպիտի ունենան ենթադրելու թէ իր աշխատութիւնը անկատար է եղած, այլ պիտի ձգտին ձեր գծած դէմքին լոյսերը կանոնաւորել, անոր տալու համար վերջնական այն կարկառը՝ որուն ձգտած էք դուք:

Անշուշտ ձեր ձեռքը գտնուած միջոցները անբաւական էին անոր կեանքին ճշգրիտ պատկերը գծելու: Բայց ինչ որ ըրած էք՝ շատ մօտ է իրականին: Ձեզի համար անկարելի էր այդ միջոցներով ծանօթանալ մեր ընտանեկան հարուստ աւանդութիւններուն մէջ սնած Արտաշէսին (աւազանի անունով Պօղոս) կեանքին բոլոր մանրամասնութիւններուն ու հետեւաբար նաեւ իր հոգիին բոլոր ծալքերուն:

Այսպէս՝ եթէ ինքը մնացած էր մեր դժբախտ բայց բնութենէն օժտուած գիւղին մէջ, պատճառը այն էր որ, համիտեան ռէժիմին, ինչպէս շատերուն, մասնաւորապէս իրեն եւ ինծի արգիլուած էր նահանգին սահմաններէն դուրս ելլել: Այո՛, չէր ճամբորդած, միայն այս պատճառով, մինչ նիւթական լայն միջոցներ ունէր դէպի Եւրոպա ճամբորդութիւնը ընելու ինչպէս կը փափաքէր: Ու այս արգելքը խորապէս ազդած էր անոր հոգիին վրայ: Գրականութեան սէրը, սակայն, մղած էր զինքը իր կեանքը եւ ընտանիքին դիրքը սպառնալիքի տակ դնելով, հետեւելու մանաւորապէս Ֆրանսայի նորագոյն գրական շարժումին ու նաեւ գաղտնապէս տեւական յարաբերութեան մէջ մտնելու արտասահմանի մեր գրական շատ յայտնի դէմքերուն հետ:

Ինչպէս արդէն յիշած էք, անիկա այդ շրջանին ֆրանսերէն յօդուածներ գրած է Léon Bazalgette «Le Magazine International» ամսաթերթին և «L'Eclos» հանդէսին մէջ:

Այսքանը արդէն բաւական է ապացուցանելու թէ անիկա երբեք չէ ունեցած երկչոտ նկարագիր մը: Ընդհակառակն եղած է քաջասիրտ եւ յաճախ յանդուգն: Այս յանդգնութիւնը անդրադարձած է նաեւ իր գրականութեան մէջ: Ազատ ոտանաւորը մեր մէջ առաջին անգամ ինք փորձած է ա՛յնքան յաջողութեամբ: Եւ գրական կուռքերու դէմ յաճախ խիզախած է համարձակ ու ճակատաբաց: Իր բարեկամը, Սիսակ (Սուրէն Պարթեւեան) իր մէկ շատ ընդարձակ նամակին մէջ, որ ոստիկանութեան ձեռքը անցնելէ յետոյ բարեբախտաբար թուրք գայմագամի մը կողմէ հօրս յանձնուած էր գաղտնապէս, ի մէջ այլոց, հիացում կը յայտնէր իր «toupet»ին մասին: Յետոյ ես կրնայի յիշել օրինակ այն շառաչուն ապտակը զոր ան, պուլկարական գրաւման առեն օր մը իջեցուց պուլկար ենթասպայի մը երեսին. ապտակ՝ որուն սպան մերկացած սուրով պատասխանել փորձեց առանց յաջողութեան:

Շատեր իր չեզոքոտ համեստութիւնը տեսնելով շփոթութեան մատնուած են ու կարծած են թէ երկչոտ, ամօթխած ու անհամարձակ գաւառացիի տիպարի մը դէմ կը գտնուին:

Յետոյ դուք մէջբերումներ կ'ընէք, եղբօրս ու իմ բարեկամ Գ. Յ. Ասպետէն՝ ուր ան ներկայացուած է գեղջուկ արտաքինով: Ես կ'ենթադրեմ սակայն թէ Գ. Ասպետ անոր գրագէտի և խորհողի արժանիքները ցայտեցնելու համար է որ զայն ներկայացուցած է անշուք եւ գեղջուկ արտաքինով:

Մինչդեռ, ընդունելով հանդերձ իր փիլիսոփայի պարզասիրութիւնը, ես եւ բոլոր զինքը մօտէն ճանչցողները գիտենք թէ ան կը սիրէր վայելուչ արտաքինով մը երեւալ միշտ, ոչ միայն Պոլիս ապրած շրջանին, այլ Մալկարայի մէջ ալ, ու սկսած իր դեռահաս պատանութեան շրջանէն:

Դուք տեղ մը կը գրէք թէ եղբայրս ու մեր ընտանիքը Ա. Պոլսոյ մէջ պաշարուած մնացած ենք: Ճիշդը սա է թէ մենք Թրքական բանակէն Ա. Պոլիսը վերագրաւուած առեն միայն հոն գտնուած ենք, քանի՛ օրեր առաջ թողած ըլլալով Մալկարան՝ որուն ջարդի, աւարառութեան և հրդեհի լուրերը մեզի որոշել տուին Պոլիս անցնիլ: Ա՛յդ թուականին է որ ան ստանձնեց L'Union ապահովագրական ընկերութեան մէջ պաշտօն մը, թելադրուած միայն աշխատասիրութենէն ու ոչ թէ «ապրելու հոգ»էն, վասնզի մենք բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը, շատ քիչ բան վրայ տուած էինք ընդհանուր աւարառութեան ու արդէն առանց առոր ալ նիւթական բաւական թոյլատու միջոցներ ունէինք այդ թուականներուն:

Տեղ մը իրմէ մէջ կը բերէք հատուած մը՝ ուր ինքը խօսելով մեր ընտանիքին մասին կ'ըսէ. «Մեր յարաբերութիւնները խիստ սահմանափակ են եւ գրեթէ կ'ապրինք մեկուսի: Ես կ'ենթադրեմ թէ եղբայրս իր շատ առանձնութեան հակամէտ մէկ պահուն գրած է այդ տողերը: Վասնզի, բացի զգացական այն շնչառուած կապերէն՝ որոնցմով կապուած էր մենէ իւրաքանչիւրին հետ, անիկա կապուած էր մասնաւորապէս ինծի հետ մտաւորական սերտ կապով մը որ անհերքելի էր: Անիկա կը սիրէր ինծի խօսիլ իր բոլոր ընթերցումներուն, բոլոր մտածումներուն եւ իր գրական նախասիրութիւններուն մասին: Եւ սկսած իր «Կեռասի ոտանաւորէն» մինչեւ իր իմաստասիրական բարձր գրութիւնները հրատարակուելէ առաջ, իմ եւ իր միջեւ երկար խօսակցութիւններու եւ մտաւորական լայն հաղորդակցութեան առիթներ էին: Պէտք է անձապարհմ աւելցնելու, սակայն, թէ ես աւելի շատ մտիկ ընող մըն էի եւ հազիւ երբեմն վիճաբանութեան կը բռնուէի իրեն հետ:

ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՐԱՆԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳԼԽԱՐԿԸ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ՍԱԼՄԱՍՏ (սեփ. թղթ.) — Պարսկաստանի վերջին տարիներու յառաջդիմութեան ու վերածնութեան հրամայ հարցերէն մէկն ալ արտաքին նորաձեւութիւնն է, այսինքն հագուստներու փոփոխութիւնը եւրոպական տարազով ու գլխարկներու ալլագանութիւնը՝ «փէհլէվի»ով:

Այս առթիւ, եւ Սալմաստի հրամանատար՝ Մամադ Ալի խանի հրահանգով, Հայերը Հաֆթեւան գիւղին մէջ հանդէս-խնճոյք մը կազմակերպեցին:

Հաֆթեւանի փոքրիկ պարտէզներէն մէկուն մէջ, ճաշէ յետոյ ժամը 2ին Սալմաստի բոլոր գիւղերէն Հայերը խուռներամ բազմութեամբ ու բոլորն գլուխներն ալ «փէհլէվի» գլխարկներով, լեցուեր էին պարտիզակի մուտքին առջեւ, ուր կար լարախաղ եւ նուագածութիւն:

Դափերով ընդունուեցաւ հրամանատարը, որ եկած էր բազմաթիւ պաշտօնեաներով եւ զինուորներով: Ետեւէն կուգային Դիլիմանի գիւղաքաղաքի քաղաքագլուխ բազմաթիւ պարսիկ երեւելիներ, մոլլաներով եւ սէյիտներով:

Բոլորին ալ պաշտօնական ընդունելութիւն ցոյց տուաւ ժողովը, Թուրք եւ Հայ խուռներամ բազմութիւնը նստաւ քով քովի. Ե՛ւ մոլլա, ե՛ւ քահանայ եւ սէյիտ ե՛ւ հրամանատար ու պաշտօնեաներ եւ պարսիկ ու հայ տարրերը նոյն սեղաններու շուրջ բոլորուած եւ բոլորն գլուխներն ալ նոյն «փէհլէվի» գլխարկներով, բացառութեամբ Աշոտ քահանայի, կը խմէին շահնշահ Րիզա փեհլէվիի արեւշատութեան համար:

Կրօնական աւանդութիւններով տարուած սէյիտ ու մոլլան կ'ուտէին կը խմէին նոյն բաժակներով, մինչ քանի մը տարի առաջ սրբապղծութիւն կը համարուէր այս բանը:

— Լեցուր խմենք, կ'ըսէ մոլլան, երբ «փէհլէվի» գլխարկ ենք գրեր, ալ ենդասանութիւն, սրբապղծութիւն, ամէն, ամէն ինչ վերցաւ եւ մենք հաւասարեցանք իրարու:

Եւ տէրտէրն ու մոլլան կը խմէին գոհունակութեամբ, եւ դէմ դէմի նստած:

Պարսկաստանի յառաջդիմութեան նուիրուած ուղերձ մը կարդաց սարի Բարխուր, փարսերէն լեզուով: Յետոյ խօսեցաւ թուրքերէն, գովաբանելով Շահը, եւ տեղիս հրամանատարը համարելով «հայրը Սալմաստի ժողովուրդին որովհետեւ բոլորին ալ նոյն աչքով կը նայի»:

Յետոյ խօսեցաւ Աշոտ քահանան, հայերէն.

— «Պարսկաստանը իր վերածնութեան օրերն է ապրում շնորհիւ Րիզա շահ փեհլէվուն: Փեհլէվի (Պահլաւունի) ինչպէս գիտենք հին պատմութիւնից Պարսկաստանի արքայական տունն էր, որ յետագային ընկաւ տեղի տալով մի շարք ու փոփոխակի կառավարութիւնների, մինչեւ որ շահնշահը, որ նոյն տոհմի շառաւիղն է, նորից վերականգնեց զայն: Մենք Հայերս միշտ քով քովի ենք ապրել պարսիկ ժողովրդին հետ, մենք Պարսիկների հետ քոյր ժողովուրդ ենք, նոյն ցեղի ծագումն ունենք ու միշտ էլ պարսիկ ժողովուրդը բարեացակամ եղել հանդէպ Հայերիս եւ է: Պարսկաստանը հին ժամանակ եղել է քաղաքակրթութեան բոյներից, սակայն յետագային, շնորհիւ մի շարք բարբարոս ցեղերի կորցնում է իր քաղաքակրթութիւնն ու յառաջդիմութիւնը ընկղմւում է խաւարի գրկում ու դառնում յետ ընկած մի ժողովուրդ: Բայց այսօր շնորհիւ Րիզա շահ փեհլէվուն, որ վերածնութեան առաջնորդներից է, նորից աշխատում է պարսիկ ժողովրդին յառաջդիմական ուղիով քալեցնել: Այլեւս չկան նախկին սարսափելի կացութիւնները, չկայ աւազակութիւն ու աւառութիւն, չկան կողոպուտ ու ամբաստանութիւններ: Ջաւանի իրանի մա (կեցցէ՛ մեր երիտասարդ Պարսկաստանը):»

Հրամանատարը իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց եւ իր քարտուղարի միջոցով փարսերէն կարդալ տուաւ Ատրպատականի ընդհանուր հրամանատար՝ Ամիրի Լաշգարի Թաւրիզէն ղրկած հեռագիրը: Յետոյ ինքը խօսեցաւ եւ թուրքերէն բացատրեց հեռագրին իմաստը:

— «Մեզ համար ոչ մէկ տարբերութիւն կայ, ըսաւ հրամանատարը, ըլլայ թուրք թէ հայ կամ ասորի կամ քիւրտ, բոլորն ալ հաւասարապէս Իրանի զաւակներ են: Այս հեռագիրը Թաւրիզէն է, ուր պարսիկ հոգեւորականները ընդդիմացեր են փէհլէվի գլխարկ դնելու եւ զինուորներ տալու. Նոյնպէս եւ իրենց ետեւէն քաշեր են հոծ բազմութիւններ, կողոպտեր են շուկաները: Մանաւանդ աւելի մոլեռանդ են եղեր Թաւրիզի «Ընգազ» թաղամասի հոգեւորականները: Ուստի Ամիրի Լաշգարը, ստիպուեր է մայրաքաղաք երթալ Շահին մօտ եւ կացութիւնը պարզել: Շահը հրամայած է զինու բռնութեամբ ու զէնքի ուժով գործադրել իր որոշումները: Ն. Վսեմութիւնը վերադառնալով, ձերբակալել տուեր է բազմաթիւ հոգեւորականներ ու անոնց պետը՝ Մուջթեհիդը ընտանիքով հեռացուցեր է Թաւրիզէն: Առոր հետեւանքով Շահին հրամանը գործադրուած է, այսինքն բոլորն ալ կ'ընդունին «փէհլէվի» դնել եւ զինուորներ տալ: Նոյն հրամանը պիտի գործադրուի եւ այստեղ. ուրախ եմ որ դուք արդէն ընդառաջ գացած էք»:

ՆԱՐ-ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ՀԻՒՍ. ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՇԷՆ ԳԻՒՂ

Հալէպի, Անտիոքի եւ Հարիմի կառուղիներու միացման կէտին վրայ, Եէնի-Շէհիր չէրքէզաբնակ աւանին մօտ, ուրկէ կ'անցնի Հալէպ—Ռիհանիէ—Գըրք Խան—Ալէքսանտրէթի ճամբան, ընդարձակ ու բեղուն դաշտի մը մէկ անկիւնը հաստատուած է Հայաշէն (Ցիւկէ) գիւղը:

Այս այն գիւղն է ուր պատահած «մալարիա»յի դէպքերուն առթիւ այնքան ժխոր բարձրացուցին կարգ մը թերթեր եւ խծբծեցին, վարկաբեկել փորձեցին գաղթականներուն տեղաւորման այնքան օգտակար գործն ամբողջութեամբ ու անով զրպարտել անձնաւորութիւնները մասնաւորապէս:

Հոն հաստատուած են Հարիմ գաղթական ընտանիքներ (մեծամասնութիւնը Խարբերդի շրջանէն), որոնք բերուած են Հալէպէն: Անոնց ընտրութիւնը կատարուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Հալէպի գրասենեակին մէջ: Իւրաքանչիւր ընտանիքի համար շինուած է տուն մը մէկէ աւելի սենեակներով:

Օձապտոյտ առու մը Ռիհանիէէն գալով կ'անցնի գիւղին պատկանող կալուածներուն մէջէն, որոնց տարածութիւնն է աւելի քան 7000 արտավար (տէօնիւմ):

Դարեր առաջ բարձրացուած արուեստական բլրակի մը ստորոտէն, որուն վրայ շինուած է գիւղը, ապառաժներու տակէն կը ժայթքի մեծ աղբիւր մը, որուն առատ ջուրերը քիչ անդին առու կազմելէ առաջ կը տարածուին հարթ գետնի վրայ եւ կը գոյացնեն փոքր, շատ փոքր ճահիճ մը:

Նախ քան գիւղին հաստատուիլն ու գաղթականներուն հոն բերուիլը, Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Գրասենեակի եւ Միջազգ. Կարմիր Խաչի Ներկայացուցիչ Պ. Պիւռնիէն եւ Գաղթ. Օգնութեան Կեդրոնական Մարմնի Վարչ. Յանձնաժողովի պատուիրակ Պ. Մ. Տ. Գալստեանը Սուրիոյ մէջ գտնուող ամէնէն կարող Եւրոպացի մասնագէտ «էնժէնիէօր»ներու միջոցաւ քննութիւն կատարել տուած են տեղւոյն վրայ եւ այդ քննութիւններու արդիւնքէն համոզում գոյացուած է որ դիւրութեամբ կարելի է կանոնաւորել ջուրերու ընթացքն ու չորցնել կարճ ժամանակի մէջ յիշեալ փոքր ճահիճը:

Այդ վայրը այցելած է նաեւ Բարձր Քոմիսէրութեան առողջապահական բաժնի Ընդհ. Տնօրէն եւ գաղթականներու տեղաւորման գործին այնքան թանկագին ծառայութիւններ մատուցած բժիշկ Զօրավար Ցիւկէն, որուն անունով մկրտուած է գիւղը:

Տուներու շինութեան հետ զուգընթացաբար սկսած են ջուրերու ընթացքին կանոնաւորման աշխատանքները, որոնք գլուխ պիտի հանուին եղեր, եթէ անախորժ անակնկալ մը պատահած չըլլար:

Դրացի գիւղերու բնակիչները (տեղացի), ամառուան երաշտէն չորցած իրենց կալուածները ոռոգելու համար հսկայ թումբ մը բարձրացուցեր են առուներուն առջեւ: Ջուրերը այն աստիճան բարձրացեր են, որ ոռոգեր են նաեւ գաղթականներուն արուած հողերը, լեցուցեր են գիւղին անմիջական շրջականները գտնուող փոսերը եւ նոր լճակներ կազմեր: Այդ պատճառաւ չորացման աշխատանքներուն շարունակումը անկարելի է դարձեր, մժեղները բազմացեր են եւ «մալարիա»ն վրայ է հասեր:

Տեղաւորման գործի
անձնաւորութիւնները
կին պէտք եղած դիմում
տարբեր են պատկան իշխան
մօտ, որոնք երկար քննու
կատարելէ եւ խնդիրը
մասնօրէն ուսումնասիրել
անիրաւ գտեր են թումբ
նողները եւ անոր քակ
դուիլը հրամայեր:

Այժմ թումբը քանդ
արդէն եւ ջուրերը քաշու
Առոր հետեւանքով ինչպէ
ձեռք առնուած առողջապ
միջոցներուն ու արուած
կան խնամքներուն շնորհի
լարիան անհետանալու վրա

«Էքալիւփթիւս» հ
տունկեր գնուած են
շուրջը տնկելու համար:

Զօրացումի աշխատա
ծառերու մշակումին եւ
վարուցանքին կը հսկէ
նագէտ մը Ալէքսանտրէ
ճաքին Երկրագործակա
տնօրէնին փոխանորդ
Ցումանեանը:

Գիւղն ունի իր «հ
վերահսկիչ» պաշտօնեա
րան Ազանիկեան, որ
Հ. Բ. Ը. Միութեան Հալէ
սենեակի պաշտօնեաներ

Զորս «Թրաքթէօր»
գագար կը հերկեն հողեր
կատարեն ցանքը, հաշուա
տավար տարածութեան
մշակուած է արդէն:

Այս գիւղն ալ պիտի
իր հոտը: Մինչեւ հիմա
են 108 այծեր: Անհրաժ
զէնները ու նիւթերը կը
Հալէպէն. զանոնք
«գամիոնէթ»ը կը պատ
ղէն:

Գիւղացիներուն ապրո
հոգայ Ազգերու Դաշնակց
Աշխատանքի Գրասենեակի
կայացուցչութիւնը իւրա
անձի, առանց ձեռք
խտրութեան, կը տրուի
կերակուրի դրամ:

Հացը կը պատրաստ
փուռի մը մէջ, զոր գիւղ
շինած են: Կը յուսանք
թականներու տեղաւորման
զբաղող մարմինները ու
ւորութիւնները ամէն միջ
պիտի առնեն, որպէսզի
կայ ամառ «մալարիա»
դէպքեր չպատահին այ
մէջ:

ԱՊՏԱԼ ՀԻՒՑԻՒՔ

Նոր գիւղ մը հաս
ուելու վրայ է Հայաշէ
արեւելեան կողմը, նոյն
ծին մէջ, Ապտալ Հիւ
ուած բլրակին վրայ:

Մինչեւ հիմա հոն
ուած են երեսունը վեց
բաշցի ընտանիքներ,
ւաքուած են Գըրըք-
կանիքէն:

Իւրաքանչիւր ընտանի
մար շինուած է տուն մ
սենեակով եւ մէկ փոքր

Գիւղն արդէն ունի
թիւով կենդանիներ, որոն
լծկան եզներ են:

Գաղթականները մշակ
ու կը շարունակեն մշակ
կան տարածութեամբ
րոնց բաժանումը տեղի
նենայ այս ամսու վեր
մէկ ընտանիքի պիտի
եղեր մօտաւորապէս 30
(տէօնիւմ) գետին,
պարտէզի յարմար:

Այս գաղութին ալ
իր միջոցաւ հաստատու
միւններուն — ապրուստ
գայ Ազգ. Դաշնակցութ
խատանքի Գրասենեակի
յացուցչութիւնը, մինչեւ
կիչները ինքնաբաւ

…ԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

…ՄԱՅՆԱՎԱՐ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

…մայի Թղթակիցը ծեռեւ… …նոր տեղեկութիւնները կը … համայնավար կուսակ… …կեդրոնական կոմիտէի … ժողովին մասին, որ … մէջ բացուեցաւ 10 … :

…մական փոխ-գործավար … ժողովի անդամներուն … նամակ մը, որով կը պա… …փոփոխութիւն մտցնել գիւ… …քաղաքականութեան … գործադրել կուլակներու դէմ … …ներքը եւ փոխել ճար… …արուեստացումի ծրագիրները: Սթալին յարձակեցաւ Ֆրումի … վրայ իբրեւ առաջին «իրա… …մեղնողը աջ թեւի ձըգ… …ներուն» եւ աւելցուց թէ … քաղաքականութեան հետե… …ները շատ մեծ թիւ մը կազ… …կառավարութեան բոլոր …րուն, համայնավար կու… …թեան, գործակցականներու …րհեստակցական միութեանց …

Սթալինի համաձայն, Ցրոցկիի … եւ գաղտնի կուսակիցնե… …թիւը դեռ մօտ 30.000ի կը … կուսակցութեան մէջ: …յն Ցրոցկիի ձախ թեւը, ը… …պարզապէս ընդունած է «ձախ» …րները ու գործելա… …, իսկ իրականին մէջ անի… …մէկ «տուեր»ն է աջ թեւին … աւելի վտանգաւոր է: «Եթէ … թեւը յաղթանակէ, կուսակ… …թիւնը կը կործանի. դրամա… …կան տարրերը կը շղթայա… …ն, դրամատիրական կար… …վերահաստատելու պատեհու… …ները կ'աւելնան, կամ ինչպէս … կ'ըսէր, դրամատիրութիւնը … վերադառնայ:»

Սթալին ջնջեց այն գաղափարը … Ցրոցկի աւելի յեղափոխական … քան ինք: Իրական կուսակցու… …իւնը, որուն անունով կը խօսի … (Սթալին), «աշխարհի ամէ… …ծայրայեղ ձախն է»: Ընդդի… …ի երկու թեւերն ալ նոյն … …ակին կը ձգտին — դրամա… …թեան: Ատիկա Թրումկինի ա… …ին «աջ» ելոյթն չէ: Յունիսին … նամակ մը գրած էր, ըսելով … ամբողջ գաւառը մեզի դէմ … …ցի քանի մը խեղճ գիւղա… …: Մեր վերջին քաղաքակա… …թիւնը գիւղացիական զան… …ը մթութեան ենթարկած … …անց յոյսեր ներշնչելու ա… …յին համար»:

Սթալին անհաշտ եւ սպառնա… …խօսքեր ըսելէ վերջ, եզրա… …ց աւելի մեղմ շեշտով, …փարելով որ կուսակցութիւնը պէտք չէ հետեւի այն մեթոտներուն, զորս ձեռք առաւ անցած տարի Ցրոցկիականներուն դէմ: Այդպիսի քաղաքականութիւն մը վտանգաւոր պիտի ըլլար, թերեւս անպէտ: Աջ թեւը դեռ կազմուելու վրայ է եւ չէ բիւրեղացած: Բացարձակապէս անհրաժեշտ է քանդել զայն, սակայն քանդել, եթէ կարելի ըլլայ, աւելի «համոզումով» քան կախակայումներով եւ արտաքսումներով:

Վերջացնելով Սթալին յայտնեց թէ պէտք չէ հաւատք ընծայել թէ անհամաձայնութիւն կայ Քաղաքական Բիւրոյի ծոցին մէջ: Ընդհակառակն անիկա միշտ միաձայն եղած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Թայմզ կը գրէ.—

Խորհրդային Միութեան ամբողջական ելմտացոյցի նախագծին մասին վիճաբանութիւններ կատարուեցան կեդր. գործադիր կոմիտէի ելմտացոյցի Յանձնաժողովին լիակատար նիստին մէջ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին Միլիուտին, բուն Ռուսական Հանրապետութեան ելմտական գործավարը դիտել տուաւ թէ՝ «Եկամուտի հաշիւները բացէ ի բաց չափազանցուած են: Համամիութենական ելմտացոյցի հասոյթին աղբիւրները այնպէս ինչպէս կազմուած են Խորհրդային Միութեան ելմտական գործավարին կողմէ, կարելի չէ երբեք իրականացնել:

«Բոլորովին անտեղի է ճարտարարուեստական տուրքին համար նախատեսուած գումարը, քանի որ մասնաւոր ձեռնարկները առնուազն 100ին 35 պակաս են: Նոյնը եկամուտի տուրքերուն մասին: Նկատելով որ այս երկու տուրքերը կը կազմեն ելմտացոյցի գլխաւոր աղբիւրները եւ խեղաթիւրուած են, կասկած չկայ որ ամբողջ ելմտացոյցը խարխուլ հիմերու վրայ դրուած է:»

Նման դիտողութիւններ ուղղեցին յանձնաժողովի միւս անդամները եւ ելմտացոյցի քննութիւնը փոխանցուեցաւ յատուկ մասնաժողովի մը:

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Նախապէս գրած էինք թէ Երեւանի մէջ պիտի հիմնուի Անդրկովկասեան անասնաբուժական ճեմարան մը: Հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք «Պրոլետար»էն:

Այս տարի, Երեւանի մէջ բացուեցաւ եւ արդէն կը գործէ Անդրկովկասեան անասնաբուժական ճեմարանը: Ժամանակաւոր կերպով, մինչեւ սեփական շէնքի մը կառուցումը, որուն համար արդէն դրամ է յատկացուած, ճեմարանը հաստատուած է մանրէաբանական ճեմարանին մէջ:

Տեղ է յատկացուած 120 ուսանողի համար, որոնցմէ 30ը Վրացի, 35 Ազրպէյճանցի, 25 Հայ, 10 զինուորական, 20 հոգի մնացեալ հանրապետութիւններէն (Տաղիստան, Թուրքեստան եւլն.): Ճեմարանի տնօրէն նշանակուած է փրոֆ. Մասսինօ:

Գլխաւոր առարկաներէն տարրաբանութեան, բնագիտութեան, բուսաբանութեան, կենդանաբանութեան եւլն. մասին ռուսերէն լեզուով դասախօսութիւններ պիտի տան Հայաստանի համալսարանի ուսուցիչները:

Քննութիւնները եւ ընդունելութիւնները վերջացած են արդէն եւ դասախօսութիւնները սկսած:

Ճեմարանը բացուած է հետեւեալ նկատումներով:

Համաձայն կարգ մը տուեալներու, Անդրկովկասի մէջ, 1928—29 տարուան մէջ պիտի հաշուուէր 296,400 ձի, 317,600 խոշոր եղջիւրաւոր անասուն, 644,800 գոմէշ, 6,413,300 ոչխար, 922,700 այծ, 703,700 խոզ, 4800 ուղտ, 73,300 էշ, 4200 ջորի:

Զանազան պատճառներով եւ հիւանդութիւններով կոտորուող անասուններու տոկոսը կը տատանի 4էն 8ի մինչեւ, մատաղ անասունները մինչեւ 12: Անդրկովկասի մէջ նկատելի են անասունի ամէն տեսակ համաճարակներ: Բայց կազմակերպուած պայքար կը մղուի գլխաւորաբար եղջիւրաւոր անասուններու հիւանդութեանց դէմ:

Ճեմարանի բացումը զուգադիպած կը նկատուի եղջիւրաւոր անասուններու ժանտախտի դէմ պայքարելու համար նպաստաւոր տարուան մը. ժանտախտէն զատ, ուրիշ հիւանդութիւններու վրայ շատ ուշադրութիւն չէ դարձուած, որովհետեւ, ցարդ, ամէնէն մեծ վտանգը այդ է եղած:

Սպանդանոցներն ալ, շատ գէշ վիճակի մէջ կը գտնուին: Փոխադրական ցանցերը նոյնպէս: Թիֆլիսի մէջ անգամ չկայ անասնաբուժական հիւանդանոց: Եւ այս բոլորը գլխաւորաբար անասնաբոյժի չգոյութեան պատճառով: Անոնց թիւը չափազանց սահմանափակ է:

Ներկայիս ամբողջ Անդրկովկասի մէջ իւրաքանչիւր անասնաբոյժի կ'իյնայ 25,300 խոշոր եղջիւրաւոր եւ 36,500 մանր անասուններ:

Հանրապետութիւններու հնգամեայ ծրագիրներով, 1931ի համար նախատեսուած են անասնաբոյժներու հետեւեալ թիւերը.— Վրաստան 400, Հայաստան 250, Ազրպէյճան 500:

Այս տուեալներէն կը հասկցուի որ անասնաբուժական ճեմարանի բացումը Հայաստանի մէջ, ամբողջ Անդրկովկասի համար, անհրաժեշտութեան հետեւանք է: Կովկասը եզակի խառնուրդ մըն է ազգութիւններու, սովորութիւններու, լեզուներու, ազգային մշակոյթներու, ինչպէս եւ կլիմայական, տեղագրական եւ կեանքի այլ պայմաններու: Սակայն հոն կան երեք գլխաւոր ազգութիւն, երեք գլխաւոր լեզուներով,— հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն:

Յօդուածագիրը փափաք կը յայտնէ որ անասնաբուժական ճեմարանին մէջ, զանազան առարկաներու կարգին, դասաւանդուին նաեւ այդ լեզուները:

Որովհետեւ, ազգաբնակչութեան լեզուին անծանօթ բժիշկին աշխատանքը այնքան արդիւնաւէտ չի կրնար ըլլալ: Ո՛չ միայն կլիման, հողը, բնակչութիւնը, բարքերը, մշակոյթը, այլ եւ այլազան են նաեւ անասուններու տեսակները, անոնց հիւանդութիւնները: Յայտնի է օրինակ, որ Անդրկովկասի մէջ կան ժանտախտի վարակուելէն զերծ եղջիւրաւորներու տեսակներ, ինչպէս Ղարաբաղի անասունները (Թիֆլիսի եւ Ղազախի գաւառ), որոնք բնական ժանտախտի տարածման ժամանակ, ցոյց կուտան վարակման չնչին տոկոս: Կան նաեւ բուծուած անասուններու տեսակներ (գերմանական, կարմիր, տավրիկեան) եւ տեղական՝ ինչպէս լեռնային-սեւոտինեան եւ խեւսուրական, որոնք չափազանց ենթակայ են վարակման եւ անոնցմէ 90—98 տոկոսը կը սատկին:

Այս երկու ծայրերուն միջեւ կան միջանկեալ բազմաթիւ տեսակներ, ինչպէս Գանձակի, Ախալքալաքի անասունները: Կովկասի մէջ կան անասնական հիւանդութեան շատ տեսակներ, որոնք չեն ուսումնասիրուած պէտք եղած կերպով:

Երեւանի մէջ բացուած Անասնաբուժականը ուրեմն, մեծ օգուտներ կը խոստանայ ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ ամբողջ Անդրկովկասի եւ սահմանակից երկիրներու համար:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Գերման թերթ մը կը հրատարակէ Պերլինի բրիտանական նախկին դեսպան Լորտ տ'Ապէրնոնի յիշատակները, որոնց մէջ առանձին գլուխ մը կայ «Գերման հոգի»ին մասին:

«Երկիրը որ, կը գրէ լորտը, Վիկտորիա Թագուհին, 1840ին կը կոչէր «մեր սիրելի, փոքրիկ Գերմանիան», այսօր անշուշտ, արժանի չէ այլեւս այդ տիտղոսին: Գերման ազգին ամէնէն տաք հիացողներն իսկ, այսօր չպիտի կրնան զայն կոչել «սիրելի», իսկ անոր ամէնէն կատաղի հակառակորդներն ալ չեն իսկ մտածեր անոր «փոքրութեան» վրայ:

«Արտաքնապէս զուրկ ամէն հմայքէ, խորքին մէջ ունի անուրանալի մեծութիւն մը: Բոլորովին եզական ժողովուրդ մըն է: Արդէն իր արտաքին երեւոյթով, Գերմանը կը զանազանուի իր եւրոպացի եւ՝ նոյնիսկ կեդրոնական Եւրոպայի բոլոր դրացիներէն:

«Գերման ցեղը կը նկատուի աշխարհի ամէնէն տոկուններէն մէկը. ամէնէն աւելի կը տոկայ զրկանքներու եւ մարմնական արտառոց տոկունութիւն մըն ունի: Յոգնութեան դէմ անոր դիմադրական ուժը, համբերութիւնը որ ցոյց կուտայ երկար եւ ծանր աշխատանքներու մէջ, նմանը չունին ուրիշ ցեղերու մէջ:

«Անգլիոյ մէջ, սովորաբար կ'ըսեն թէ Գերմանը միայն աշխատանք կը սիրէ եւ ուրիշ որ եւէ հաճոյքի ճաշակը չունի: Այս կարծիքն անշուշտ քիչ մը չափազանցուած է, որովհետեւ Գերմանը միայն գրասէր մը չէ, այլ նաեւ գրադարանի մուկ մը:

«Անոր աշխատելու կարողութիւնը երբեք չի խանգարեր իւրացնելու անօրինակ ընդունակութիւնը: Գերմանը կրնայ ամբողջ գիշերներ անցընել ուտել-խմելով. բայց այդ զինքը չարգիլեր որ յաջորդ առտուն երթայ արհեստանոց կամ պաշտօնատուն իր սովորական ճշդապահութեամբ:

«Գերման գիտունները, մեծ մասամբ իրենց համբաւը կը պարտին այն պարագային, որ երբեք չեն վախնար թէ կը տաղտկացնեն իրենց ընթերցողները: Գերմանները մանաւորաբար կ'արհամարհեն հեգնանքը եւ մանաւանդ իրենց այս նկարագիրով է որ կը զանազանուին Ֆրանսացիներէն»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Մ.

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի խառն եւ Ըթամ ֆրանսէյի՝ ցօփէն խումբերուն միջեւ մրցում մը տեղի ունեցաւ, անցեալ կիրակի, տեղական խումբին գաւառոյ մարգադաշտին վրայ: Ընդհատ տեղացող անձրեւը ցեխէցի փրած էր դաշտը ու սաստիկ փչող հովը արգելք կ'ըլլար լաւ խաղարկութեան: Հ. Մ. Մ.ի երանդուն ֆութպոլիստները գիտցան այդ օրը յաղթել թէ բնութեան եւ թէ տեղական խումբին: Կիսադադարին Հ. Մ. Մ. 1 նշանակէտ, 0.ի դէմ: Խաղը վերջացաւ Հայերու յաղթութեամբ 0.ի դէմ 4 նշանակէտով:

Հ. Մ. Մ. որ ամիսէ մը ի վեր ընդհատած էր մրցումները, իր կարեւոր անդամներէն շատերուն հիւանդութեան ու վիրաւորման պատճառաւ, կրկին հրապարակ կուգայ մասնակցելով մրցումներու, Ֆէքան, Նանսի, Ռէնս, Սէն. Գրիու եւայլն:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ...

Փարիզի Եկեղեցւոյ Վարչ. ժողովը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը հաղորդէ մեզի թէ «անհրաժեշտ տնօրինութիւնը» եղած է թաղման քահանայ գեղունիի մասին, հետեւեալ յանցանքներուն համար.—

Ա.— 20 Հոկտեմբերին, խնդրանքի մը վրայ, Հոգեւոր Հովիւին կողմէ ղրկուած է Մոնթարժի (Loiret), հոն կատարելու համար երկու պսակ եւ ինը մըկրտութիւն. իբր եկեղեցւոյ իրաւունք՝ 40 ֆրանք միայն յանձնած է Հոգեւոր Հովուին, առանց ոեւէ մանրամասնութեան:

Արդ Մոնթարժիէն նորոգ. պըսակեալ Պ. Յարութիւն Արսլանեան, նամակով կը տեղեկացնէ մեզ թէ՝ ինքն ու տեղացիները միասին, յանձնած են քահանային ընդամէնը 360 ֆրանք, որպէսզի, ճամբու ծախքը՝ 75 ֆր.՝ հանելէ յետոյ, մնացածը հաւասար կերպով բաժնուի իր եւ եկեղեցւոյ միջեւ: Թաղման քահանայ, այս առթիւ, ճշմարտութեան հակառակ յօդուած մըն ալ հրատարակած է՝ «Յառաջ»ի հոկտ 28ի թիւին մէջ, յայտարարելով թէ՝ ստացածը 65 ֆրանք է, որմէ 25 ֆրանքը, անմիջական ծախքերու յատկացուցած է եւ 40 ֆրանք յանձնած է եկեղեցւոյ համար:

Բ.— Նոյեմբեր 3ին, Հոգեւոր Հովուութեան կողմէ պաշտօն յանձնուած է թաղման քահանային՝ երթալ Սարսէլ, յուղարկաւորութիւն մը կատարելու: Ոեւէ պատճառաբանութեամբ մը՝ չէ գացած, նոյնեցեալը թաղուած է առանց հայ քահանայի եւ այս կերպով գայթակղութիւն պատճառուած է հայ գաղութին, որ իր զայրոյթը յայտնած էր «Յառաջ»ի մէջ երեւցած գրութեամբ մը:

Գ.— Դարձեալ, 18 Նոյեմբեր, կիրակի օր, Bagneux, 24, Rue Roger ղրկուած է յիշեալ քահանան՝ կատարելու համար Պ. Աբրահամեանի պսակը: Թաղման քահանայ, առարկելով թէ յիշեալ փողոցը փնտռած, հարցուցած ու չէ գտած, հետեւցուցած է թէ այդ փողոցը անգոյ է եւ սխալ հասցէ տրուած է իրեն. անմիջապէս այս անգամ ալ տեղեկութիւն չէ հաղորդած Հոգեւոր Հովուութեան, ուշ ատեն միայն, փեսացուին դիմումին վրայ, Հոգեւոր Հովիւ Վռամշապուհ Սրբազան անձամբ գացած եւ կատարած է սոյն պսակը:

Այս դէպքն ալ մեծ զայրոյթ եւ գայթակղութիւն պատճառած է ներկայ հարսնեւորներուն:» (Կնիք)

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ դասընթացքը բոլորովին ձրի է այս տարի: Ինչո՞ւ չես օգտուիր:

«…ՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (2)

ՊԱՅԱԶԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

…յոց գիւղը, ուրկէ կ'առ… …մեր ուտեստը, փառած էր … …ին վրայ, Պայազիտի ամա… …բարձունքին կուշտը: Գիշերը, …սեան մը ծածկեց Հայոց … Քիւրտերը կը յարձակէին … …յոց վրայ, սպաննելով այրերը, …հեղելով տուները: Որոշակի կը …էինք թէ ինչպէս կը ջարդէին … Հայերը, թէ ինչպէս …ուհիներն ու կիները կը նետէին …ներուն մէջ: Թուրք հեծելա… …միացաւ Քիւրտերուն կողո… …ին, տանելով արջառը: Քիչ … կը մնար աւերակներու եւ …ներու դէզ մը:

Ճամբաներով պատնէշ կազ… …էինք, քարով ամրափակեր՝ …ներն ու պարիսպին ծակերը: … պաշարը կը բաղկանար քիչ քանակութեամբ գարիէ եւ քանի մը մսուկ պաքսիմատէ: Մեր գլխաւոր մտահոգութիւնն էր ջուրին պակասը: Առաջին օրն իսկ թշնամին կտրեց միջնաբերդին ջուրը: Հովիտին մէջէն կ'անցնէր ուրիշ առու մը, որ երբեք հարիւր քայլ հեռու էր պատնէշէն. կարելի չէր ջուրին մօտենալ թրքական դիրքերէն տեղացած կրակին պատճառաւ: Սակայն հրամանատարը, գուշակելով պաշարումը, լեցնել տուած էր բոլոր տակառները, ամանները, կաթսաները, զորս ունէինք: Ափսո՜ս, որ 1500 հոգիի համար, 4 - 5 օր չպիտի բաւէր:

Յունիս 8ին եւս մղեցինք թշնամիին առաջին յարձակումը, որ մեզմէ բաւական զոհեր խլեց: Յաջորդ օրերուն եւս անընդհատ շարունակուեցան թշնամիին յարձակումները: Մեր քիչւոր պահակախումբը սոփռուեցաւ գիշեր ցորեկ հսկել դիրքերուն վրայ, այնպէս որ շուտով ամէնուն հոգին բերանը եկաւ: Սակայն ամէնէն աւելի զոհ կուտայինք այն ատեն, երբ, գիշերուան օգնութեամբ, ջուրի կ'երթայինք. Հայոց այրած գիւղին աւերակներուն մէջէն ուտեստ կը քաղէինք, հովիտին առուէն ջուր կ'առնէինք: Ամէն գիշեր կամաւորներու խումբ մը կը մեկնէր կատարելու այդ վտանգաւոր արշաւանքները: Թուրքերը, տեղեկանալով մեր սովորութիւններուն, կրակի կը բռնէին մեր դիրքերուն եզերքները: Այդ արշաւախումբերը ճամբան կը ձգէին տասը, տասնըհինգ, երբեմն քսան հոգի, եւ ի գին այդ արեան՝ կը բերէին քանի մը դոյլ թունաւոր ջուր: Այո՛, թշնամին առուին մէջ նետած էր մորթու եւ ձիի դիակներ եւ ջուրը կը հոտէր:

Զինուորներուն կը տրուէր օրական կէս քաշ պաքսիմատ եւ մէկ կամփաւակ (մաթրա) ջուր: Այդքանն անգամ անբաւականալի առատութիւն էր, որմէ իսկ զրկուեցանք յետոյ: Պաշարման առաջին իսկ շաբթուն, հրաժարեցանք լուալ վիրաւորեալներուն վէրքերը եւ ապուր պատրաստել անոնց համար: Շարաւի այս տառապանքին ենթարկուած էինք Հայաստանի ամառուան տաքերուն, գիշերային հսկումներէ եւ կռիւներէ յետոյ: Առտուն, մեր առաջին նայուածքը կը բարձրացնէինք երկինք, որ կ'այրէր փուռի մը գմբէթին պէս. եւ ամպի կտոր մը անգամ չէր խոստանար մեղմել մեր չարչարանքը:

Այդ օրերու կեանքէն կը մնայ դեռ յիշատակարան մը, եր պարզութեամբ աւելի պերճախօս, քան բոլոր պատմութիւնները: Ատիկա քով հրամանատարին օրագիր հրամաններն են, ուղղեալ պահակախումբին:

Զինուորականը ինծի երկարեց գրքոյկ մը, որ կը բաղկանար քանի մը էջէ եւ կը կրէր հետեւեալ խորագիրը.

ՊԱՅԱԶԻՏԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ
23 ՕՐԵՐԸ
տպ. Պետերսբուրգ, 1878

Թղթատեցի այդ տետրակը, ահա քաղուածք մը այդ հետաքրքրական վաւերաթուղթէն.

Հրաման թիւ 6, Յունիս 9.— Խորապէս կը շնորհաւորեմ սպաներս եւ զինուորներս այն քաջութեան համար, որով եւ մղեցին երէկուան յարձակումը: Նկատելով որ ջուրի պաշարը կը սպառի շուտով եւ պաշարումը կրնայ երկար տեւել, զինուորներուն պէտք է տրուի օրական կէս-կամփաւակ ջուր:

Այսօր գետնափոր նկուղներուն մէջ պէտք է փոս մը փորուի, թաղելու համար տեղական գնդապետ Կովալեւսկիին մարմինը, սպաննուած յունիս 6ի կռուին պահուն: Վրան պէտք է հողաթումբ մը շինուի:

Այս իրիկուն, պէտք է նշանակել աշխատաւորներու խումբ մը, որ խրամ մը պիտի բանայ առուին ուղղութեամբ: Խազախներու խումբ մը պիտի պաշտպանէ աշխատաւորները: Այն զինուորները, որոնք այդ խրամներէն պիտի երթան ջուր բերելու, պէտք է պահակախումբին մէջ թողուն կամփաւակները եւ առնեն միայն փայտեայ ամաններ, որպէսզի աղմուկ չսուի:

Հրաման թիւ 7, Յունիս 10.— Երէկ գիշեր աշխատաւորները շատ աղմուկ հանեցին. Թշնամին տեղեկանալով կրակ ըրաւ եւ արգելք եղաւ ջուրի գնացքին:

Նկատելով որ հիւանդանոցին ջուրի պաշարը սպառած է, վիրաւորներն ու հիւանդները եւս զինուորներուն պաշարէն պիտի ստանան իրենց բաժինը: Մէկ կամփաւակ առտուն եւ մէկ կամփաւակ իրիկունը:

Վաղուընէ սկսեալ, պաքսիմատը պիտի տրուի իւրաքանչիւր զինուորի քառորդ քաշ:

(Շար.)

— Մենք ընկերվարականներս չէ որ հակառակ ենք ազգային պաշտպանութեան: Դեռ երէկ համայնավար կուսակցութեան մէկ ներկայացուցիչը այդ մեղադրանքը կ'ընէր մեզի: Ճիշտ է որ մենք չենք գործեր այնպէս, ինչպէս այդ կուսակցութիւնը կը գործէ՝ Ֆրանսայի մէջ:Կ'ըսեմ Ֆրանսայի մէջ, որովհետեւ համայնավարները ուրիշ տեղ այլ կերպ կը գործեն: Գիտենք թէ Ռուսիա ի'նչպէս կազմակերպած է իր բանակը: Հոն գործօն ծառայութեան շրջանն է 2-4 տարի, ըստ դասակարգի: Եւ այս պարոնները, որոնք ա'յնքան խստիւ կը դատապարտեն մեր ընկերվարական ծրագրի կարգ մը տրամադրութիւնները, թոյլ պիտի տան ինծի յիշեցնելու թէ ժողովրդային զօրածավարներու խորհուրդը իրաւունք ունի կիները զօրաշարժի ենթարկելու պատերազմի պարագային: Գիտենք նոյնպէս որ Ռուսիոյ գործօն բանակը կը բաղկանայ 1,300,000 զինուորէ, որոնց վրայ կ'աւելնան ամէն տարի 500,000 պահեստիներ: Իրբեւ ժողովրդավարներ, կը հաստատենք թէ իրաւունք ունինք պաշտպանելու մեր ժողովրդավարական երկիրը, ա'յնքան որքան դիկտատորական երկիր մը իրաւունք ունի պաշտպանելու ինքզինքը:

«Անցած տարի Բուխարին ճառի մը մէջ կ'ըսէր թէ պէտք է ուժ տալ պատերազմին, երբ անիկա կը մղուի ազգային ազատագրութեան համար՝ ընդդէմ աշխարհակալութեան: Կ'աւելցնէր նաեւ թէ կարելի է զինակցիլ քաղքենի պետութեանց հետ: Իսկ մենք կը պայքարինք պատերազմին դէմ, որովհետեւ ամէն պարագայի մէջ պատերազմը դժբախտութիւն մըն է: Մեր ուզածը ամբողջական ազգային պաշտպանութիւնն է, յենած զինուորեալ ազգի վրայ եւ համաձայն ժընեւի որոշումներուն:

Եզրակացնելով, յանուն ընկերվարական կուսակցութեան, Ռընոտէլ պահանջեց, որ 1929ի նըմուշութ... պատերազմական ծախքերը գերչուին 1928ի գումարին եւ կազմուի յատուկ յանձնաժողով մը՝ այդ գեղչը կատարելու համար:

Կառավարութիւնը վստահութեան հարց դրաւ Ռընոտէլի առաջարկին վրայ, որ մերժուեցաւ 195ի դէմ 385 ձայնով:

Եգիպտոսի ազգայնականներուն դէմ

Ինչպէս գրեցինք, 15 օր առաջ Գահիրէի մէջ գաղտնի ժողով գումարեցին Եգիպտոսի լուծեալ Երեսփ. ժողովի եւ Ծերակոյտի այն անդամները, որոնք կը պատկանէին ազգայնական Վաֆտ կուսակցութեան:

Այդ ժողովին մէջ տրուած որոշումները աղջի օր հրատարակուեցան Վաֆտի պատկանող թերթերէն «Քաուքապ»ի (Աստղ) եւ «Շարք»ի (Արեւելք) մէջ, հակառակ կառավարական արգելքին:

Գահիրէի ոստիկանութիւնը գրաւեց յիշեալ երկու թերթերու բոլոր օրինակները:

Նոր ակադեմականին ընդունելութիւնը

Նորընտիր ակադեմական Մօրիս Փալէոլոկի Ֆրանսական Ակադեմիայի մէջ պաշտօնական ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ աղջի օր: Կնքահայրները եղան Փուանքարէ եւ Հանոթօ: Փալէոլոկ ներբողական խօսեցաւ իր նախորդին Շառլ Ժոնարի մասին: Իսկ նորընտիր ակադեմականը ներկայացուց դատական նախարար Պարթու:

Մօրիս Փալէոլոկ Մոսկուայի նախկին ֆրանսական դեսպանն է: Բացի պետական դէմք մը ըլլալէ, է նաեւ գրագէտ, պատմագէտ եւ վիպասան:

Նոր երկրաշարժ Պուլկարիոյ մէջ

«Մորնինկ Փոսթ»ի Սոֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Շիրպանի, Փորխովկրատի եւ Սքոպէլովոյի մէջ երկրաշարժի ծանր ցնցումներ զգացուած են:

Ժողովուրդը սարսափահար լքած է իր տուները, հակառակ սաստիկ ցուրտին եւ ապաստանած այն խրճիթներուն մէջ, որոնք կառուցուած էին անցեալ ապրիլի մեծ աղէտին առթիւ:

Գետերը յորդելու նախօրեակին

Սէն գետը կը շարունակէ բարձրանալ:

Թուռնէլի կամուրջին տակ երէկ առաւօտ բարձրութիւնն էր 2.66 մեթր. քանի մը ժամուան մէջ 17 սանթիմեթր բարձրացած էր: Տեղական թերթերը ողողումի վտանգը կը մատնանշեն եւ դիտել կուտան թէ կարգ մը կէտերու մէջ բնակչութիւնը լաւ չէ պաշտպանուած:

Արտէնի մէջ գէշ օդ կ'ընէ: Մէօզ եւ Էն գետերը յորդած են՝ ողողելով ընդարձակ մարգագետիններ: Վերջին օրերու անձրեւներուն հետեւանքով, Մառնի մակարդակը եւս զգալիօրէն բարձրացած է, մանաւանդ Վիթրի-լը-Ֆրանսուայի շրջանին մէջ: Հաղորդակցութիւնները կտրուեցան Ալիանի, Սէյի եւ Սերվէզ-լէ-Պէնի միջեւ: Խճուղին ջուրերու տակ մնացած ըլլալով, թղթատար ինքնաշարժը ճամբէն ետ դարձաւ:

Էն գետի շրջանին մէջ աշնանային երկրագործական աշխատանքները անկարելի դարձած են:

Կացութիւնը միշտ ծանր է Կրընոպլի շրջանին մէջ, Իզէր գետը քանդելով իր թումբերը բոլորովին ծածկած է Վէօրէի եւ Մուարանի դաշտը:

Մազիւրի շրջանին մէջ սկսած է ձիւնել:

Արտասահմանի մէջ ալ կացութիւնը ծանր է:

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ շարունակ երկու օր տեւող փոթորիկը դադրած է: Հեռագրական հաղորդակցութիւնները մեծապէս վնասուած են: Ծովեզերքներու վրայ կարգ մը միջադէպեր պատահած են: Արեւմտեան նահանգներուն մէջ փոթորիկը արմատախիլ ըրած է ծառեր եւ մեծ վնասներ պատճառած:

Յունաստանի մէջ տեղացող հեղեղանման անձրեւներու հետեւանքով Սէլինուս եւ Փինիոս (Պելոպոնէս) գետերը յորդելով ողողեցին մշակուած դաշտերը: Թէբէնի գիւղը ամբողջովին կըզգիացաւ: 35 տուներ փլան: Բնակիչները կարօտ վիճակի մէջ են: Վնասները միլիոններով կը հաշուուին: Բազմաթիւ կէտերու վրայ հաղորդակցութիւնները խզուած են:

Զուիցերիոյ լեռնային շրջաններուն մէջ առատ ձիւն կը տեղայ: 1000 մեդր բարձրութեան վրայ 30, իսկ 3000 մեդր բարձրութեան վրայ 90 սանթիմեդր թանձրութեամբ խաւ կապած է ձիւնը:

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ՏՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Գուլբուգ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Գահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS
Tél. MANUEL 25-27 Tél. TRUDAINE 53-7.

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի մասնաճիւղին կողմէ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Թէթ-Նուարի հանրածանօթ սրահներուն մէջ, 20 Quai Beaubourg, Joinville-le-Pont.

Փարիզահայ ԵՂԲՑ Թատերախումբը, մասնակցութեամբ Գ. Գ. Դրիգոր Վահանի եւ Ի. Գրիգորեանի կը ներկայացնէ՝

«ՎԵՐԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՍՊԱՍԱՒՈՐ»Ը

Հաղորդակց. միջոցներ.— փոքր վէնսէնէն առնել թիւ 108, 109, 110 Թրամուէյները, իջնել կար տը ժուանվիլ: Պասթիյէն շոգեկառք առնել նոյն տեղը:

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐ.

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին ծանօթ հանդիպատեղին: Ներկայանալ անդամատոմսով:

Պուա-Քոլոմպի Եռագոյն խումբի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Լիոնի Պատ. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատոմսով:

Ցեսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը ժամը 3ին Café Jardinի մէջ (Մինէմալի մօտը) կարեւոր օրակարգ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓՐԻՎԱՅԻ ՄԷՋ

Վաղը Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, եւայլն:

Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի Արարատ Մասնաճիւղին: Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 85 Րիւ Շաբ, Պօն Թէաթրի մէջ, Մարսէյլ:

Պատուակալ նախագահութեամբ Գեր. Գր. Եպս. Գալֆաեանի

Գեղարուեստական բաժին, նուագ, կոփամարտ, զանազան մարզանքներ, եւայլն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Եւրոպայի Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 3ին Հ.Հ. Պատուիրակութեան շէնքին մէջ (71 Ave. Kléber, Paris): Օրակարգ՝

1. Ջեկոյց առժամեայ վարչութեան: 2. Կ. վարչութեան շրջաբերականներու եւ գրութիւններու տեսութիւն: 3. Հ. Կ. Խաչի օրուան երեկոյթը: 4. Սըշտական վարչութեան ընտրութիւն: 5. Չնախատեսուած հարցեր: Կը հրաւիրուին այն հայրենակցուհիները եւ հայրենակիցները, որոնք կը փափաքին անդամագրուիլ Հ. Կ. Խաչի կազմակերպութեան:

Առժամեայ վարչութիւն

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քոլոմպի Մասնաճիւղի բոլոր անդամներըն ու ֆութպոլիսթները կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի: Այս գիշեր ժամը 8.30ին Café Select, Place Bourguignon, Asnières.

ԼԻՈՆԻ Զ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Գ. Mairieի մատենադարանի սրահը: Մուտք François-Garcin փողոցէն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջակայից Ազգ. կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ Լիոնի եւ շրջանի ազգայիններէն եւ Ազգ. Միութեան մասնաճիւղերէն, որպէսզի հոգեւոր պէտքերու (պատարագ, պսակ) համար տասնըհինգ օր առաջ դիմեն վարչութեանս, որ կարող ըլլայ անպայման տրամադրել քահանայ, եւ այս կերպով ալ անախորժ յապաղումներու առաջքը առնուած կ'ըլլայ: Արդէն հարկ եղած աշխատութիւնները կ'ըլլան որպէսզի իւրաքանչիւր շրջան իր ուրոյն հոգեւոր պաշտօնեան ունենայ, եւ հարկ չըլլայ անպատճառ Լիոն դիմել, ինչ որ զանազան դժուարութիւններ եւ անպատեհութիւններ ունի: Ազգ. կեդր. Վարչութեան Ատենապետ

Ալեքս. Կ. Կիւլպէնկեան

Կ'ուզուին կօշկակարի աշակերտներ: Շաբաթական վճարում 100—150 ֆր.: Դիմել՝ Պ. Արամ Զուհաճեանի, 54 Rue Lamartine, Paris.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը: Մնայուն գործ: դիմել՝ Յառաջի:

Կ'ուզուի լաւ ճաշարանի մը մէջ աշխատելու համար վարպետ խոհարար մը, այր կամ կին: Դիմել՝ Վահրամ Աճէմեանի, 8 Rue Jouy-Rouve, Փարիզ (20e). Մէթրօ՝ Պէլվիլ:

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի: դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris (10e).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Անդրանիկի զինուորներէն Արամ Ղանդիկեան որ կամաւոր էր Յունական բանակին մէջ եւ կը գտնուէր Էսկիշէհիրի ճակատը: Գրել՝ իր եղբօր եւ քրոջ՝ Շապինգարահիսարի Բուրգ գիւղացի Sarkis Kandiguiani, Les Olliviers, Ardèches, France.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն, Յունարէն և Թուրքերէն հաշակաւոր փլաքներու ամենամեծ վաճառատունը որ կը գտնուէր Փարիզ, 24 Rue Albouy, փոխադրուած է՝

Mr. JACQUES DE PADOVA
11bis BLD. GAMBETTA, NICE

Զեղչեալ գիներով կը ծախուին՝ ամենալաւ ֆոնոկրաֆները, քոտաքները, ամէն տեսակ փլաքները եւ լուսանկարչական առարկաները:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչ պէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու. Դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթով Թոքախտ, Ցոլացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիթիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-6.
Բաց է ամէն օր, ուր չատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը բժշկուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի հիւանդութեանց մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ
Եթէ կ'ուզէք ամենաչիք գլխարկներ ունենալ ամենաչափաւոր գիներով և կամ թրանսֆորմասիօն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ
Rue des Pyrénées 246 Tram : 26
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԱ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկ, ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ, անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով:
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար:
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շափել
Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ԶԱՓՐՈՒԹ

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ
ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ
Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանոն Լէսքօ 5, Ռոպանսոն (2 հատ.) 15, Լիւլիդն ու Արտակ 10, Միքէի ... 5, ... գային բարեբար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, ... մը 8, Աւազակապետը 25, Կրազիէլլա 8, Փաթոսիկը 2, ... ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմից ...) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստ ... նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լենգասի հովուականը 8, ... համբ 5, Սասանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օսէբէք) ... թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զաւարթ ... Յաբէթ 10, Արարատ Այրենարան ընթերցարան 3, Հայ. ... քարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5:
Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ աւետարանական գիրքեր, նուագ. Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, ... եանի, եւայլն:
Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ
25 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ 5 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ, 50 ՖՐ.Ի ՀԱՄԱՐ 10 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ ԿԸ ՏՐՈՒԻ
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտաշէս ... մահ եւ Աստղը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կինքներ 30, Թէլէզ Րաքէն (Է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլստոյ) 50, Ձէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Վերջին բաժակը 10, Կրակին Տք. Քիւքին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, ... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Ցգայսակ Հայ... նի 5, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, ... րաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երաժշտաններ 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.: Նոտաներ կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, ... կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն:
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. աւելիով, ըստ գրքի մեծութեան: Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ: Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին:
Դիմեցէք 'L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Մեկնումի պատճառով ծախու է Լիոն 3e. arrond. ստարական բազմամարդ շրջանակի մէջ ճաշարան-սրճարան մը, 4 փիէս, grande licenceով եւ վրայի յարկը 8 կահաւորուած սենեակներով, 25.000 ֆր. կանխիկ. Մնացեալին համար լայն դիւրութիւն: Գործունեայ մէկու մը համար երկու տարուան մէջ ամբողջ կալուածին տէր դառնալը կ'երաշխաւորենք:

Այս ու այս կարգի կալուածական եւ առեւտրական շահաւոր գնումներու համար դիմել՝ Société Franco-Orientaleի 60 Rue Moncey, Lyon.

Վարձու է յարկաբաժին երեք կ... ուած սենեակներով կահաւորուած եւ ... եակ կահաւորութեանց ... ջուր, կազ, ելեկտրական: Դիմել՝ 10bis Rue des Champtiers, Chaville (S.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի ... հիւանդութեանց (Ֆրանկարէն ... մամիզ.) եւ վարիսի ... ւաթուլու: Խորհուրդներ ... հրդակցութ. ամէն օր 9—12: Կիրակի 9—12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

2 DÉCEMBRE 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 819 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Տարին քանի մը անգամ, ելմտացոյցի վիճաբանութեան առթիւ, Ֆրանսայի ձախակողմեան երեսփոխանները Սուրիան պարպելու խնդիր կը յարուցանեն։

Այսպէս եւ այս տարի։ Երեսփ. ժողովի Նոյեմբեր 30ի նիստին մէջ, ընկերվարական երեսփոխան՝ Միքսթ Քրնէն նորէն արծարծեց այս խնդիրը։ Քիչ անգին կը կարդաք մանրամասնութիւնները։

1929ի ելմտացոյցին մէջ, Սուրիոյ հոգատարութեան համար ծախք արձանագրուած է 264 միլիոն ֆրանք։ Ելմտական յանձնաժողովը առաջարկած էր 274 միլիոն ֆրանք. ընկերվարական երեսփոխան մը, Էրնէսթ Լաֆոն, առանց պարպում պահանջելու, առաջարկեց 74 միլիոն զեղչել Նախատեսուած վարկէն։ Յանձնաժողովին միւս անդամները դէմ ելան, եւ վերջապէս առաջարկուեցաւ միջին բանաձեւ մը, որուն համեմատ կը զեղչուէր միայն 10 միլիոն ֆրանք։

Երեսփ. ժողովը աղջի օր քուէարկեց առաջարկուած վարկը, 264 միլիոն ֆրանք։ Այս առթիւ էր որ, դրուեցաւ հոգատարութեան վերջ տալու առաջարկը, եւ Փուանքարէ վստահութեան խնդիր յարոյց, համաձայն իր սովորութեան։

Հետաքրքրական է այս վէճը։ Սկզբունքի տեսակէտէն, բոլորն ալ կ'ընդունին թէ ազգերը ազատ են իրենց ճակատագիրը որոշելու, համաձայն իրենց բաղձանքներուն։ Ինքնորոշման իրաւունքին՝ քաղաքական կեանքի մէջ, տատանումներ ունին մինչեւ իսկ ընկերվարականները։

Այս իրականութիւնը յստակօրէն պարզուեցաւ Ընկերվարական - Աշխատաւորական Միջազգայինի վերջին համագումարին մէջ (Բրիւսէլ, 1928 օգոստոս 5—12)։

Համագումարը, լայնքէն եւ երկայնքէն քննելով քաղքենիական կայսերապաշտական տիրապետութեան եւ շահագործման ենթարկուած գաղթավայրերու վիճակը, հաստատեց բոլոր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը, բայց որոշ վերապահութեամբ։ Առաջարկեց միջին բանաձեւ մը, որ չի պահանջեր անմիջապէս պարպել գաղթավայրերը։ Պատճա՞ռ,— որովհետեւ եթէ կան երկիրներ կամ ժողովուրդներ որ հասունցած են անկախութեան համար, կան ուրիշներ ալ որոնք յետամնաց են ամէն տեսակէտով, եւ կրնան աւելի ծանր ու գարշելի լուծերու ենթարկուիլ։

Ուրեմն, սկզբունքը անխախտ կը մնայ, իսկ անոր իրականացումը՝ կախում ունի իւրաքանչիւր միջավայրի պայմաններէն, հետեւաբար ժամանակի խնդիր է։

Այս վերապահումը կը պատշաճի՞ Սուրիոյ։ Փափուկ հարց է, որուն պատասխանը Սուրիացիները իրենք պիտի տան։

Բայց այստեղ ալ ուրիշ խնդիր մը կը ծագի, մէկդի հրելով սկզբունքը։

Այն է՝ միջազգային աշխարհակալութեան մրցակցութիւնը։ Փուանքարէ բաւական թափանցիկ ակնարկ մը ուղղեց իր պատասխանին մէջ։

— Ո՞վ ըսաւ թէ ուրիշ հոգատար մը մեզի չափ ուղղամտութեամբ եւ անշահախնդրութեամբ Սուրիոյ ժողովուրդները պիտի առաջնորդէ դէպի անկախութիւն եւ ինքնօրինութիւն։ Չէ՞ք վախնար թէ աշխարհակալ ազգ մը, որուն հանդէպ դուք եւ ձեր բարեկամները ոչ մէկ համակրանք ունիք, կրնայ հաստատուիլ Սուրիա եւ իր տիրապետութեան տակ առնել ժողովուրդները։

Այս կախարդական ակնարկը եւ անոր կցուած վստահութեան խնդիրը բաւական եղան որ, Սուրիան պարպելու առաջարկը նորէն մերժուի, այս անգամ 200ի դէմ 380 ձայնով։

Եւ քանի կը տեւէ Միջերկրականի մրցակցութեան խնդիրը, ո՛ր եւ է ֆրանսական կառավարութիւն չպիտի ուզէ քաշուիլ Սուրիայէն, «լքել Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ յանձնուած պարտականութիւնը»։ Ասոր ճանական գիջումներ հաւանական են, բայց ոչ անմիջական եւ ամբողջական պարպում։

Մանաւանդ որ, այժմ ծանօթ մրցակիցներէն աւելի աներեր ուժ մը իջած է հրապարակ.— սեւ շապիկաւոր Իտալիան։

Արդարեւ, այս վերջինը Ֆրանսայի հետքերուն վրայ կը քալէ Արեւելքի մէջ, եւ կը ձգտի, կը ճգնի գրաւել անոր տեղը։ Խլել դիրքերը, վաճառականութեան, կրօնական ազդեցութեան եւ մշակոյթի ասպարէզէն մինչեւ քաղաքական բարեկամները։ Թուրքիոյ մէջ արդէն շատ է տկարացած Ֆրանսայի հմայքը, եւ Փարիզ իր արեւելեան քաղաքականութեան համար ամէնէն ամուր եւ անփոխարինելի կռուանը կը նկատէ Սուրիան եւ Լիբանանը։

Այս է պատճառը որ, ֆրանսական մարզանը ոչ միայն կ'ուզէ Սուրիոյ սահմանադրութեան շուրջ մը կէտերը, այլ եւ կը ցրել փակեց Սահմանադիր ժողովը, և կը մտածէ ի հարկին ցրուել զայն ու նոր ընտրութիւններ կատարել տալ։

Մէկ խօսքով, Սուրիոյ ճակատագիրն ալ կապուած է միջազգային աշխարհակալութեան խաղերուն հետ, գոնէ երկար ժամանակի համար։

Եւ այսպէս ալ պիտի շարունակուի, որքան ատեն որ ժողովուրդները կը յամառին ժխտել մէկ-մէկու իրաւունքը եւ բարեկամը։ գործիք դառնալով այս կամ այն աշխարհակալին, նոյնիսկ մանկական գիշատիչներու ձեռքը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԿՈՒ ՀՈՍԱՆՔ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ «Յուսաբեր» գիտել կուտայ (22 Նոյ.).

— «Բիւր բիւրաւոր տնկուածներէ ու յաղթանակներէ վերջ, մեր հայրենիքը — ուժասպառ եւ արիւնաքամ — ողջակիզուեցաւ քանի մը խաչուղիներու վրայ։ Մէկ հայութեան փոխարէն, մենք ունեցանք երեք հայութիւն, — պարսկահայ, թրքահայ, ռուսահայ։ Երեք օտար լուծ ը եկան ու ծանրացան մեր ազգային փտիտ մարմնի ուսերուն վրայ. երեք օտար բռնակալութիւններ ձեռք ձեռքի պայքար բացին *հայութեան* դէմ։ Հայութեան՝ ոչ միայն իբրեւ *ժողովուրդի*, այլ եւ իբրեւ *ոգիի*, իբրեւ *ազգային ուրոյն նկարագրի*, բնապատմական ու հոգեբանական բարդ եւ *ուրոյն շաղախի* դէմ։ Եւ հալածանքը *հայութեան*, *հայ ազգայնութեան* դէմ անոնք տարին ոչ միայն դուրսէն, այլ եւ ներսէն։ Ռուսական լուծին տակ իր մէջը կքած հայութեան զանգուածը Հայեր տուաւ, որոնք իշխող Ռուսին միացած՝ պայքար բացին հարազատ ազգութեան դէմ։ Թրքական բռնակալութեան տակ ճզմուած Հայը իր շարքերէն ազգակիցներ տուաւ, որոնք Թուրքին միացած՝ ճակատեցան անաղարտ հայութեան դէմ։ Պարսկահայութիւնը իր ծոցէն մարդիկ տուաւ, որոնք Պարսկին միացած՝ սեփական ազգութեան դէմ ելան։ *Ներքին* Պարսիկը, *ներքին* Ռուսն ու *ներքին* Թուրքը՝ ձեռք ձեռքի *արտաքին* Պարսիկին, Թուրքին եւ Ռուսին հետ՝ վեց մահացու զէնքերով հարուածեցին մեր ազգայնութեան այն շէնքը, ինքնատիպ եւ ինքնաբոյր անօթը, որ *հայութիւն* կը կոչուի։

Կուսակցական պիտակի տակ *օտարացած Հայն* է, որ կը կռուի *բուն հայութեան* դէմ։ *Ռուսացած Հայը*՝ Անդրկովկասի մէջ, *Թրքացած Հայը*՝ գաղութներու մէջ եւ *պարսկացած Հայը*՝ Իրանի մէջ։ Խորամուխ եղէք հակադաշնակցական պայքարի ներքին էութեան ու դուք պիտի տեսնէք, որ այդ պայքարին լծուած *բոլոր տարրերը* իրենց մէկ ոտքով կեցած են իշխողի բանակին մէջ, միւս ոտքով ներսէն՝ օտարին գործը դիւրութեամբ առաջ տանելու համար։

Դարաւոր ստրկութիւնը ի զուր անցած չէ։ Ռուսը, Թուրքն ու Պարսիկը եկած եւ բոյն դրած են մեր մէջ, ներսէն տիրանալու համար ազգային ոգիի այն վերջին դիրքերը, զորս դուրսէն անկարելի է գրաւել։ Ահա թէ ինչու հայ կեանքի մէջ միայն երկու կուսակցութիւն կայ,— *Դաշնակցութիւն եւ Հակադաշնակցութիւն*։ Այսօրուան պայքարը այլ բան չէ, բայց եթէ *օտարացած հայութեան* օրհասական ընդվզումը *օտարին դէմ ծառացած հայութեան դէմ*։

ՀԱՅ ՄԸ ՈՐ 60 ԶԱՒԱԿ ՈՒՆԻ

«Էքսէլսիոր» իր երէկի թիւով կը գրէ թէ եօթանասնամեայ Հայ մը վերջերս ունեցած է իր 60րդ զաւակը։ Ու կ'աւելցնէ թէ այս մարզին մէջ մրցանիշը կը մնայ ԺԸ. դարուն ապրող երկու ֆրանսացիներու՝ հարիւրապետ Գիյթրատ, որ 103 տարեկան էր, երբ մանչ մը ունեցաւ եւ Ցոքթ. Ֆրանսուա տը Գօփէն՝ որ 80 տարեկանին երկրորդ անգամ ամուսնացաւ՝ եւ 106 տարեկանին երկուորեակի մը հայր եղաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՊԱՐՊՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Երեսփ. Ժողովը շարունակեց իր վիճաբանութիւնները պատերազմական Նախարարութեան ելմտացոյցի զանազան հատուածներուն մասին, որոնք իրարու ետեւէ քուէարկուեցան։

Ուրբաթ առաւօտ երբ կարգը եկաւ Սուրիոյ յատկացուած վարկերուն, ընկերվարական Միքսթ-Քրնէն յուզեց Սուրիան պարպելու խնդիրը։

— Ես կուգամ առաջարկել, բսաւ, ոչ թէ ծախք մը, այլ յուրջ խնայողութիւն մը՝ Սուրիոյ համար ամէն տարի ձեր ծախսած հարիւրաւոր միլիոնները։ Պ. Կիշար բսաւ թէ այն օրէն ի վեր որ տեղաւորուեցանք այդ երկրին մէջ, գրաւումը 12 միլիառ ֆրանք արժեց մեզի։ (Պատերազմական Նախարար Փէնլըվէ ընդմիջեց՝ յայտնելով թէ այդ թիւը երեւակայական է)։ Գրաւումը երկարաձգելու համար մէջտեղ դրուած փաստն է՝ Ֆրանսայի հմայքը։ Անշուշտ կարգ մը պաշտօնակիցներ կը մտածեն հանօյք պատճառել ժէզուիթներուն։ Ես ալ կ'ուզեմ որ Ֆրանսա իր համբաւը պահէ։ Սակայն ազգային հմայքին համար ո՞րն է աւելի վտանգաւոր, Սուրիա՞ն լքել՝ թէ մուրացկանութիւն ընել գիտական աշխատանքներու համար, հանգանակութիւն կատարել՝ Թոքախտի դէմ պայքարելու համար, կամ յիսուն տարի քաշքշել ջրանցքի մը շինութիւնը։

«Ո՛չ, մեր հմայքին ո՛չ մէկ վնաս պիտի գայ, եթէ ըսենք Ազգերու Դաշնակցութեան, որ կ'ուզենք Սուրիոյ ժողովուրդին թողուլ իր ինքնորոշման իրաւունքը։ Թոյլ տուէք որ բաղդատութիւն մը ընեմ։ Տանտէրի մը հմայքը նուազ պիտի վնասուի երբ նորոգէ իր կաթող տանիքը, քան երբ ձգէ որ տունը կործանի եւ ինք պերճանքի ինքնաշարժ մը գնէ։

«Ուստի կը պնդեմ որ Սուրիոյ վարկերուն վերաբերեալ հատուածը ետ դրկուի յանձնաժողովին, ցոյց տալու համար որ մենք կը խնդրենք կառավարութենէն Ազգերու Դաշնակցութեան վերադարձնել հոգատարութիւնը եւ ձգել որ Սուրիացիները որոշեն իրենց բախտը» (ծեծ ծափեր ընկերվարական աթոռներէն)։

Վարչապետ Փուանքարէ անձամբ պատասխանեց ընկերվարական երեսփոխանին, յայտնելով թէ խնդրոյ առարկայ է ոչ թէ Ֆրանսայի հմայքը, այլ ուղղամտութիւնը։ Ու ակնարկելով Իտալիոյ, բսաւ որ եթէ Ֆրանսա հրաժարի, Ազգերու Դաշնակցութիւնը երբեք շուարումի չպիտի մատնուի, Սուրիոյ նոր հոգատար մը գտնելու համար։

— Ո՞վ կ'ըսէ թէ, աւելցուց վարչապետը, ուրիշ հոգատար մը իր յանձնառութիւնը պիտի կատարէ ա՛յնքան ուղղամտօրէն, որքան Ֆրանսա։ Ո՞վ կ'ըսէ թէ այդ ուրիշը ա՛յնքան անշահախնդրօրէն պիտի ուզէ անկախութեան եւ ինքնավարութեան պատրաստել Սուրիոյ ժողովուրդը, ի վերջոյ միայն բարեկամական յարաբերութիւններ պահելու համար անոր հետ։ Չէ՞ք վախնար որ աշխարհակալ ազգ մը՝ որուն համար դուք եւ ձեր բարեկամները ո եւ է համակրութիւն չունիք՝ կրնայ տեղաւորուիլ Սուրիոյ մէջ եւ իր տիրապետութեան տակ առնել տեղւոյն բնակչութիւնը։ Կը զարմանամ որ մեր հոգատարութիւնը լքելու առաջարկը կուգայ ընկերվարական երեսփոխանէ մը։ Այս պահանջը հակառակ չէ՞ իր կուսակցութեան հետեւած քաղաքականութեան։ Ո՛չ մէկ կառավարութիւն կրնայ ընդունիլ այս առաջարկը։ Գալով մեզի, որ պատասխանատու ենք Ֆրանսայի շահերուն համար, թէ՛ ներսը եւ թէ դուրսը, մեր բոլոր ուժով կը մերժենք Սուրիոյ վարկերը կրկին յանձնաժողովին ղրկելու առաջարկը եւ վստահութեան խնդիր կը դնենք։

Ընկերվարական երեսփոխանը կրկին խօսք առաւ եւ պնդեց իր տեսակէտին վրայ։

Խնդիրը քուէի դրուեցաւ եւ 200ի դէմ 380 ձայնով մերժուեցաւ ընկերվարականներու առաջարկը։

Սպանութիւն մը Փրակայի դատարանին մէջ

Փրակայէն կը հեռագրեն 30 նոյ. թուականով.

Այս առաւօտ սկսաւ դատավարութիւնը ալպանացի ուսանող Ալսիպիատ Պէպիի, որ անցած տարի հոկտ. 14ին սրճարանի մը մէջ ատրճանակով սպանած էր Փրակայի ալպանական դեսպան եւ Անմէտ Զօկու թագաւորի աներձագ Ցէնա պէյը։

Պէպի զգայացունց յայտնութիւններ ըրաւ։ Ըսաւ թէ Պելկրատէն՝ յեղափոխական կոմիտէի մը մէկ անդամէն ստացած էր դրամ եւ այն ատրճանակը, որով գործեց ոճիրը, մինչդեռ մինչեւ հիմա կըյայտարարէր թէ ինք իր գլխուն շարժած էր։

Ժամը 11ին, երբ դատարանի Նախագահը դադար տուաւ, 30 տարու լաւ հագուած երիտասարդ մը խոյացաւ Պէպիի վրայ եւ ատրճանակի եօթը գնդակներ պարպեց անոր վրայ։ Պէպի արիւնլուայ գետին փռուեցաւ, իսկ ահաբեկիչը ձերբակալուելէ առաջ ատրճանակին կոթով քանիցս հարուածեց իր զոհին գլուխը։

Մեծ խուճապ տիրեց ներկաներուն մէջ։ Երդուեալ դատաւորներէն մէկը յուզումէն վար ինկաւ աթոռէն եւ թեւը կոտրեցաւ. բազմաթիւ կիներ մարեցան, կուրծքէն վիրաւորուեցաւ իտալական «Ճորնալէ տ'Իթալիա» եւ «Փիքքոլօ» թերթերուն թղթակից Ատրիէն տէլ Վէքքիօ, որ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ծանր վիճակի մէջ։ Գնդակը թոքին մէջ մնացած է։

Սպանութիւնը կատարողն է ալպանացի Զիա Վուչիթէրնա,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Վեց - եօթը տարի առաջ, երբ Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութեան քարտուղար էի, կը յիշեմ թէ կնիք մը ունէինք, որուն վրայ արձանագրուած էր 1888 թուանշանը — անշուշտ հիմնարկութեան թուականը։

Այդ հաշուով ուրեմն, այս տարի Ուսանողական Միութեան քառասնամեակն է։

Հայ իրականութեան մէջ հազուագիւտ երեւոյթ է որ միութիւն մը, այն ալ մտաւորական միութիւն մը, ա՛յսքան երկար կեանք ունենայ։

Փարիզի հայ ուսանողներուն համար քաջենիշ մըն է, որ ամբողջ քառասուն տարիներ կանգուն պահած են իրենց միութիւնը։

Եւ սակայն, ինչպէս վերջերս յաճախ դիտել տրուեցաւ այս էջերէն, այս տարի Ուսանողական միութեան ձայնը չիլսուիր։

Մեր նոր ուսանողները ո՛չ միայն չեն խորհիր քառասնամեայ յոբելեան տօնելու մասին, — քա՛ւ լիցի — այլ, որքան գիտենք, նոյն իսկ ընդհանուր ժողով չեն գումարեր, իրենց վարչութիւնը ընտրելու եւ նոր տարեշրջանին առթիւ ծրագիր կազմելու համար։

Նախապատերազմեան սերունդը գոնէ տօներ էր Միութեան 25 ամեակը, հրապարակային մեծ հանդէսով մը, որ տեղի ունեցած է 1914 մայիս 16ին, Էնժէնիէօր Սիվիլի սրահին մէջ, եւ ուր երգած է Կոմիտաս վարդապետ։

Երէկ ըսինք թէ պատմութիւնը կրկնութիւն է, մանաւանդ Հայոց պատմութիւնը։

Չէ՞ք հաւատար։

Կարդացէ՛ք հետեւեալ տողերը, քաղուած Փարիզ հրատարակուող *Հայ Կեանք* թերթի 16 յունիս 1914ի թիւէն (Ա. տարի, թիւ 9).

«Ներկայիս Փարիզի հայ ուսանողներու թիւը 100ը կ'անցնի. մինչդեռ (Ուսանողական Միութեան) իսկական անդամներու թիւը 20է աւելի չէ։ «Անունը կայ, ինք չկայ», կ'ըսէ ժողովրդական առածը. իրարու յաջորդող վարչութիւններ կարեւոր գործ մը չեն թողած, չեն ըրած կամ չեն ուզած ընել. մէկը միւսի կրկնութիւնը, արտայայտումը։ Չկամութի՞ւն թէ անկարողութիւն։ Իրարու դէմ անվստահութիւն, փոքրոգի հաշիւներ...» եւլն. եւլն.

Յօդուածին շարունակութեան մէջ ուրիշ կէտեր ալ կան, որոնք նոյնութեամբ կը համապատասխանեն այսօրուան վիճակին, ու թերեւս պատերազմին վաղը ստեղծուելիք կացութեան ալ։

Քսանըհինգ տարի առաջ եւ այսօր, ո՛չ մէկ փոփոխութիւն։

Ցեղն է ըսել.

— *Երէկ եւ այսօր, նոյն եւ յաւիտեան։*

Միութեան քառասնամեակը պիտի յաջողի՞ արդեօք շարժման մէջ դնել մեր ուսանողները։

Սպասենք եւ յուսանք։

ՊԱՐՈՅՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Էնկիւրիէէն կը հեռագրեն թէ Ազգ. Մեծ Ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Թուրքեւ Աֆղան բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիրը, 1928 յունիս 15ի Թուրքեւ Պարսիկ փրոթոքոլը, ինչպէս նաեւ Իտալիոյ հետ կնքուած չէզոքութեան եւ իրաւարարութեան դաշնագիրները։

ԱՆՁՐԵՒԻՆ ՁՈՐԸ

(Աւանդութիւն)

Երբ խնկքս բացաւ, տուաւ իր առաջին ծաղիկը, որ սէրն էր։ Որո՞ւ սիրահարուած էի։

— Գիւղիս։

Վանդի, իմ գիւղս.— անո՛ւնդ սիրեմ, Արմա՛շ,— բլուրի մը պորտին վրայ բանուած կանանչ-կարմիր սանդղազարդութեան մը պէս, նմա՛նը չունէր շրջակաները։ Երկինքը, վրան, խոռունկ ջուրերու գոյնն ունէր։ Հորիզոնը կանանչ գօտիի նման կը դառնար բոլորտիքը։ Մամիկս կ'ըսէր թէ Աստուածածնայ գիշերը, երբ աստղերը կը հասուննան խաղողի պէս, մեղր կը թափի երկինքէն եւ առտուն, յանկարծ կ'անուշնան մեր այգիներուն ողկոյզները. (ահա թէ ինչո՞ւ համար արգիլած էր ինծի խաղող ուտել Աստուածածնի գիշերէն առաջ։) Ու կը պատմէր նաեւ թէ հեթանոս թագաւորը Աստուածածնի մեղր ուզեր էր, բայց Արմաշ մերժեր էր.

— Ձեմ տար, ըսեր էր։

Արեւն իսկ սիրահարած էր մեր գիւղին։ Առտուն կանուխ կանուխ, կ'ելլէր Մեղրաժայրին գագաթը ու կը խնդար, աչք կը խաղցնէր, ոսկի կը ցուցնէր, կը կրքոտէր, կ'անուշնար։ Եւ սակայն Արմաշի հազն անգամ չէր։ Շա՛տ սիրահարներ տեսած էր։

Միայն գիս կը սիրէր ան։ Մամիկս կ'ըսէր.

— Դուն այս գեղին միակ սիրականն ես։

Եւ իրաւ, այնքա՛ն շատ կը սիրէի զայն, որ երբ քաղաք երթայի, տունը կնիկ ունեցողի պէս՝ չէի դիմանար կարօտին ու ետ կը դառնայի։ Հեռուէն, ծառերուն մէջէն, կը տեսնէի ժամուն փորը, որ զառան պէս ճերմակ էր, եւ կը կանչէի.

— Արմա՛...,ա՛...շ...

Ձայնս կը վազէր անտառներուն վրայէն, գօտիի պէս կը քակուէր այգիներուն մէջ, եօթն անգամ կը համբուրէր վանքին պատերը, շան մը պէս, հե ի հե, կը դառնար ետ, ականջս կը մտնէր ու կը մռմռար։ Եւ ես կը սարսռայի։

Գիւղ գալուս, Արմաշ ինչե՛ր չէր ըսեր ինծի։ Պատմած է բոլոր հէքեաթները. ըսած է ամբողջ երգերը, համբուրել տուած է,— գաղտնի, թթենիներուն տակ,— տաքուկ աղջիկները. ցոյց տուած է իր գեղեցկութիւնները, գիշերային պատկերներէն սկսեալ՝ երբ երկինքը ոսկեղէն բոռերով ծածկուած կ'ըլլայ, մինչեւ Արցիւին Ձորին գաղտնի տեղերը։ Այս ձորը հրաշքի պէս բան մըն է։

Կեցէ՛ք, նկարագրեմ ձեզի։

* * *

Ապակիի պէս ջուր մը ունի այս ձորը, որ գիւղին եզերքէն կ'իջնէ վար, և կը ցատկէ Ջաղջին ձորին մէջ, ճիշտ կենդանիի մը նման։

Նիհար ու մաքուր ջուր մըն է, երբ պարզ է օդը։ Իսկ երբ օդը անձրեւի է, բարկութեան գոյն մը կ'առնէ։ Գիւղացիները կը հասկնան այդ գոյնէն եւ կ'ըսեն.

— Արցեւ տի գայ։

Մէկ ժամ, երկու ժամ յետոյ, մշուշը կը ծածկէ Հէլէճին սուր բարձունքը, ամպերը անտառներուն կը քսեն իրենց միսը, եւ միջոցին մէջ կը լսուի վիթխարի քչոցներու ձայն մը։ Երկինք կը պատռի։ Ջրհեղե՛ղ։

Մենք, գիւղին լաճերս, այդ պահուն, ճամբաներուն բերանը կանգնած, յիմարի պէս անձրեւ կը ծծենք, դիտելով աղջիկներն ու նոր հարսերը, որոնք տուն կը փախչին արտերէն։ (Ինչ հեշտանք է դիտել թրջած աղջիկները, որոնց բարակ հագուստները կը փակին միսին՝ ցոյց տալով բաղարջի պէս ստինքները։)

Քիչ յետոյ, անձրեւէն վերջ, տուն կը հասնինք, փառաւոր ծեծ մը կ'ուտենք։ Ու մինչդեռ մենք սուտ լաց մը կ'արձակենք բարձրաձայն, մամիկները փողոց կը թափին ու պոռալով կը պատմեն թէ Արցեւին ձորը յորդեր է, Ջաղացքին անիւը խորտակուեր է, Աստուծոյ կրակէ սուրը վերէն վար ճեղքեր պատռեր է Բոզ Թագուհին ընկուզենին։

* * *

Աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Անձրեւին Ձորը կը հասնի մինչեւ երկինք։ Արեւոտ օր մը, մեր գիւղին բարձրաւանդակէն դիտած եմ, որ երկինքէն կ'իջնէր գետ մը, մշուշի պէս ճերմակ, երբ անձրեւ կուգար հեռաւոր քաղաքին վրայ։ Ու խորհեցայ, որ, թերեւս նման ճամբով մը, մեր Անձրեւի Ձորն ալ ջուրը կ'առնէ ամպերէն։

Նոյնիսկ, մամիկս կը պատմէր թէ ինք գացեր է Արցեւի Ձորին մինչեւ բխման տեղը, ամպերուն մօտ։

Անձրեւին Ձորը, գիւղին եզերին, կը նեղնայ կնկան մը մէջքին չափ, կը կորսուի երկու բլուրներու միջեւ, յետոյ կը մտնէ կրակի պէս կարմիր արտ մը, հարսնուկներով լեցուն։ Քիչ անդին կը ճեղքէ պարսպաձեւ լեռ մը, որուն կռթնած է երկինքը։ Այդ լերան վրայ երկինք դուռ մը ունի, որուն մարմարեայ աստիճաններուն վրայ կը փռուի Աստուծոյ ջուրը, կը խարուխ ու կ'ըսեն՝ ուշացած մէլէքի մը շրջազգեստին փրփրուն քղանցքն է։ Ջուրը, դեռ լեռնէն վար՝ ձորը չթափած, կ'իջնէ աւազան մը, որ լեցուն է օձերով. շրթներուն մէջ գոյնզգոյն ծաղիկներ։

Ջուրին հոսանքն ի վեր, կարելի է բարձրանալ մինչեւ աւազանը։ Սակայն անկարելի է երթալ մինչեւ երկինք, անցնելով աւազանէն, ուր կը հսկեն օձերը։ Ամպ մը կը ծածկէ երկինքի դուռը, որ գոց է, երբ անձրեւ չպիտի գայ։ Միայն թէ բարակ թել մը ջուր կը հոսի շարունակ։ Այդ ջուրը հետզհետէ կը շատնայ եւ գոյն կը փոխէ, երբ հրամայուի որ անձրեւ գայ։

Իմ մամիկս յաջողեր է երթալ մինչեւ այդ տեղւանքը, տեսնել այս բաները, բայց չէ՛ կրցեր տեսնել Աստուծոյ երեսը։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՆՈԹ.— Եգիպտացիներն ալ ունին աւանդութիւն մը, որ կը պատմէ թէ Նեղոսը ծագում կ'առնէ երկինքէն։

Ուրիշ Յայկական աւանդութիւն մը կ'ըսէ թէ ամպերը տեսակ տեսակ են, կան «ջուր առնող» ամպեր, կան «անձրեւ թափող ամպեր»։ «Ջուր առնող» ամպերը մասնաւոր խողովակներով ջուր կը քաշեն լիճերէն, եւ կը դնեն Սուրբ եղիային կառքը, որ որոտալով կը թաւալի ու կը տանի «անձրեւ թափող» ամպերուն, տեղալու համար ագարակին արտերուն վրայ։

Շ. Ն.

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԳ ՄԸ

Օ՛ իմ մօրուքս, սիրական մօրուքս,
Ջրչունի մորթի նման մօրուքս,
ճերմկցա՛ր դուն, սիրական մօրուքս,
Այսքա՜ն կանուխ, ժամանակէն առաջ։

Ատենօք, երբ պարծանքով կ'օլորէի,
Սեւ ու երիտասարդ պեխերս,
Ազուոր աղջիկները կը բռնկէին,
Ազնուականներու աղջիկները սեւ-րէն կը մաշէին։

Երբ պեխերուս թելը կը խածնէի,
Հերագործ հեթմանոսը վար կը ցատկէր ձիէն,
Գերմանացին սարսափահար ծակ մը կը մտնէր,
Ո՞ւր մնացին պեծեւ խոյոպ-ներդ։

Ջինը չէ՛ր, ոչ ալ եղեամը,
Որ խամրեցուցին քեզ, սիրական մօրուքս,
Որ մոխրի եւ վիշտի գոյն մը տուին քեզի,
Հովը չէ՛ր, ոչ ալ չար Թշնամին։

Քեզ խամրեցուց հիւրը, զոր չէին կանչեր,
Այդ հիւրը, զոր չեն կանչեր, վի՜շտն է, օ՜ձը։
Օ՛ իմ մօրուքս, սիրական մօրուքս,
Ջրչունի մորթի նման ճերմակ մօրուքս։

Թարգմ.՝ Շ. Ն.

Նկար թիւ 1

ՔԵՊԱՊՃԵԱՆԻ ԶԱՐԴԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Կը վախնամ որ ինձ հաշուին «թասնուորել-մարդ», երբեմնեան որ ուսերուս վրայ կը կրեմ զուցանակն այս զարդանկարներուն։

Կը վախնամ որ ինձ նկատեն արհեստաւոր կամ ծախող... որ ինձ չփոթեն տիրող հետ, ու չգտնեմ մէկը՝ որ ընդունի վճարքս այս զարդանկարներուն համար։

Ամենեւին չեմ հետաքրքրուիր թէ ո՞ր կողմէն եկան անոնք եւ ի՞նչ ազգակցական կապեր ունին... կարեւորն այն է որ սիրտս, խուսափելով իմ հակողութենէն, բարեկամացաւ անոնց, ու հիմա, այլեւս չկրնալով ծածկել իր սէրը, կը խօսի անոնց մասին...

* * *

Անոնք վարպետութեամբ սպասարկած են բառերու, եւ ես կը զգամ որ բառերը չպիտի կըրնան գտնէ ճարտարութեամբ փոխարինել անոնց։ Իմաստութեամբ տաշուած ու ագուցուած տափերու պէս են անոնք որոնց մէջ կարելի է պահել նաեւ ընտիր խօսքեր...

Ինչպէ՞ս գտնեմ հաւասարակողմ իմաստներով լեցուն բառ մը, պատկերացնելու համար նուռի պէս այդ զարդանկարները, որոնք լեցուն են հաւասարակողմ իմաստի հունտերով... Անոնք ուսկանի պէս են, անպարագրելի ովկեանոսներու մէջ լողացող մարգերու համար... ինչ որ անոնց մէջն իյնայ, օրէնքի տակ կ'իյնայ, ու կը մեռնի, ի հաշիւ գաղափարներու այս ձեւորմին...

Ահա ես կը տեսնեմ բեմը, ու նաեւ յղկուած ու համաչափ զինուորականներու պէս շարագիրերը։

Անոնք իրենց բազմաթիւ նմաններու բանակը կ'առաջնորդեն անեզր լերերու մէջ, որոնք հանգարտ են, եւ որոնց յեղյեղուկ ու անհաւասարիմ սրտին վրայ կը դրոշմուի միայն մեկնողներուն «ցոլքը»... Ա՛յս է գրերու զօրաբանակի ու անոնց հրամանատար արուեստագէտի բաղձանքը.— անսայթաք ջուրերու վրայ, անոնց յարափոփոխ սրտին թողուլ իրենց անունը, «ցոլքը»...

Այստեղ պէտք է կանգնիլ, դիտելու եւ զգալու համար այս աքանչելի զօրանցքը եւ յուզիչ առաջխաղացումը... Այստեղ պէտք է կենալ, տեսնելու համար նաեւ հրամանատարը— արուեստագէտը...

Այստեղ պէտք է գաղտնաբար տեսնել, նկատելու համար ուրիշ մանրամասնութիւններ։

Այս տարօրինակ նախասիրութիւններով առաջխաղացող գիրերու բանակը, բոլոր մեկնող բանակներու պէս, կամարի մը տակէն կ'անցնի։ Զինանշաններ կան այդ կամարին վրայ։ Մէկ կողմէն վերամբարձ Մասիսը, եւ Մասիսէն ու ամպերէն ու աստղէն աւելի վեր քնար մը ու սանդղներ... Միւս կողմը, մեքենային տատամսուր անիւները, լուսնի ու աստղերու տակ նիրհող երկրի հետ կողք կողքի...

Բոլոր այս հարստութիւնը ծախսուած է անոր համար, որ հասարակ Եգիպտական, գեղարուեստական եւ գիտական ամօթոցի քերթուածի մը կողքը, որ վերլուծել վարպետ ապացուցանել կրնայ թէ ինքը, հոգի ու բնակարանի մտահոգութեննէն ազատ, կը մտմտայ միայն պերճանքի մասին... ինչպէս հարուստ մը։

Եւ իրապէս, ուրիշ անունով եւ ուրիշ գանձերով օժտուած այս կրեսոսը, իր ոսկիներուն հետ կը խաղայ... Անկէ կը ծնի մերօրեայ բաղձանքներէն շատերու հանդէպ իր ցոյց տուած արհամարհանքը, որ անհոգութեան պէս անճար է եւ անտարբերութեան նման գինեմփ...

Ինչ որ ազգատ մը, հոգերով ծանրաբեռնուած մը հանդոյցներու եւ կողպէքներու տակը պիտի պահէր օգտագործելու «սեւ օրուան համար»,— ինքը կը գրուէ առանց ցաւելու։ Ահա թէ ինչպէս կը թագադրէ տարեկոյցի մը «Հնագիտական» գլուխը.— (Տես Նկար թիւ 1)։

Ամէնէն հեռաւոր անկիւնը նստած է կայծքարէ ժայռը... Աստղի պէս լոյս մը կը գոլայ անոր մէջէն... Իւրաքանչիւր յաջորդն իր նախորդին պեղելով՝ կը դիմէ դէպի լուսահունտ ժայռը, որպէսզի տիրանայ լոյսին, որպէսզի լուսաւորէ իր խաւար լապտերը...

Ահա այսպէս։

Ան ո՛չ միայն շարժուն շատրուաններն ու իրերը ազատելով բնութեան պարտադրած ձեւերէն՝ կը պարտադրէ իր ձեւին, այլ եւ գաղափարները... Այստեղ ան նըման է վայրի ձիերն իր օղակին ենթարկած որսորդին, բանաստեղծներու, որոնք յանգի ու չափի կը հպատակեցնեն իմաստները... Այստեղ կը դաշնակցի բոլոր անոնց, որոնք դժգոհ են գոյութիւն ունեցող կերպերէն, եւ կ'ուզեն հաստատել իրե՛նց կերպը...

Ցայտանքարի մը դիմաց, ինչպէս այդ կը պատահի ամէն տեղ, գլխահակ կին մը կայ։ Անոր երկու կողմերէն շարուած են սգակիրները։ Եւ սակայն արուեստագէտը դասաւորած է զանոնք այնպէս, որ անոնք կը լրացնեն հրեշտակի մը պակասն ու բաղձանքը...

Ան երազներն այսպէս կը վերածէ իրականութեան... Իրականութիւնն այսպէ՛ս կը թեւաւորէ երազով...Ան, այստեղ հաւասարապէս կը մպտի Ջօլայրն ու Կարեկացին...

Սակայն պէտք չէ կարել իր բոլոր պատւղները, անոնց իմաստի հունտերն ունենալու նպատակով։ Անոնցմէ շատերը շուշանի ու նունուֆարի պէս են, որոնց արժէքը իրենց ձեւի եւ գոյներու խաղի մէջն է միայն... Ա՛յս կողմը կը ծնան «Իւարի»ն ու «Չարը», «Սէր»ն ու «Անելութիւն»ը, «Ուրախութիւն»ն ու «Ցերութիւն»ը, — իր Աստուածը կը նստի համագրութիւններու, համաչափութիւններու, դաշնաւորումներու եւ կառուցումներու մէջ... «Ցաժանակիր Աշխատանք»ի մէջ անգամ, ամէն բանէ աւելի, ան մեզ կուտայ գաստապարտուածներուն դաւաճանուած գիրքը, եւ կշռոթաւոր կացութիւնը... (Տես Նկար Թիւ 2)։

Այստեղ է իր գինարանին գըլխաւոր գուռը, եւ ասոր եռեւն են պահուած իր երեւակայութեան, տպաւորումի եւ արտայայտութեան բոլոր լուսարձակները, հեռադիտակներն ու տունկերը...

Ես կ'ուզեմ բոլորին առջեւ բանալ այս դուռը։ Իմ ձեռներս տակաւին յոգնած չեն, ես կարող եմ տակաւին բանալ ու ցուցադրել այս զարդանկարները, որպէսզի տեսնեն ամէնէն հեռաւորներն ու նստածները... Բայց...

ցնելու տրամադր[…]
չկայ այսօր... Այսօր ամէ[…]
ստիպողական ու անյետ[…]
հոգեր ունին ու կ'ամզ[…]
Այսօր տունը շինելու օրն է […]
թէ կահաւորումի...

Սակայն վաղը, երբ ցե[…]
ուելու եւ քարեր փշրելու
աշխատանքը վերջանայ,
փնտռենք այս լաւկեաց […]
որ հերկեց շատ «կոթեր»
ճարտարագէտը, որ նոր եր[…]
երեւան բերաւ, այս գո[…]
որ ընդարձակեց հայ[…]
արուեստի սահմանները...

ՕՀԱՆ

ԳԻՒՏԵՐ Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Շար. երէկի թիւէն եւ վերջ)

Ան իր բոլոր բանաստեղծութիւնները հրատարակուելէ առաջ ինծի կուտար որ բարձրաձայն կարդամ, եւ ներդաշնակութեան ու կշռոյթի թերիները իմ ընթերցումէս զատելով եւ քիչ անգամ իմ կարծիքիս դիմելով կ'ուղղէր։ Այսպէսով ես այդ տարիներուն մէջ կարծես գեռ չէի սկսած ապրիլ իբր ուրոյն անհատականութիւն, այլ կը զգայի ու կը խորհէի իր զգայնութեան ու մտքին տիրական ճառագայթումին ընդմէջէն։ Աւելի ուշ ի՛նքն էր որ, անշուշտ, ո՛չ թէ պարզ փափաքէ մը մղուած, այլ իմ մասիս ներքին համոզման մը անսալով, կը քաջալերէր գիս առնելու իմ առաջին քայլերս գրականութեան մէջ։ Ինք երբե՛ք չսրբագրեց իմ նիւթերս կամ գրութիւններս, այլ միշտ բաւականացաւ խօսելով, անօրինակ ու յորդող խանդավառութեամբ, իր գրական նախասիրած նիւթերուն եւ ուղղութիւններուն մասին, նպատակ ունենալով կազմել իմ գրական ճաշակս։

Ահա այս բոլորը արդէն իսկ բաւական են հաստատելու թէ մենք մեկուսի չէինք ապրեր եւ թէ անիկա, թէեւ լռակեաց, բայց չէ եղած լռակեաց։ Ինք յաճախ կը կրկնէր Օմար Խայեամի նշանաւոր խօսքը՝ «Էլի՛ֆ ըսէ, ա՛լ բան մի՛ ըսեր, եթէ տունը մարդ կայ, մէկ բառ բաւ է»։ Պարսիկ նշանաւոր բանաստեղծին՝ զոր ինքը կը պաշտէր, քառեակի այս վերջին երկու տողերը բաւական են իր լռութիւնները բացատրելու։

Եւ սակայն ինք յաճախ խօսուն էր, դիւրահաղորդ ամէն գաղափարցի մարդոց հետ, բացառութեամբ միայն ինքնահաւաններու, երբեմն խայթող սրախօս մը ու մտերիմ շրջանակի մէջ խիստ զուարճաբան։

Վերջերը սակայն իր նկարագրին այս գիծերը իր կողմէ ամենախիստ հակակշռի մը ենթարկուելով՝ հետզհետէ տեղի տուած էին խիստ լռութեան մը՝ որ գուցէ շատերու կողմէ սխալ մեկնուած է։ Մինչ իր խորքին մէջ ան միշտ կը մնար այն խանդոտ, անհանդարտ, բոցարձակ աչքերով պատանին՝ որ ինչպէս ծնողքս կը հաստատէին, անառակութեան մրցանիշը կարող էր շահիլ։

Ինքզինքին վրայ խիստ հակակշռի մը սկիզբը թերեւս հօրս մեր նկարագրին կազմութեան համար ըրած ջանքերուն հետեւանքը նկատել սխալ չըլլար։ Բայց այդ հակակշիռին կատարեալ իրականացման մղած են զինքը իր հոգեկան գիտութիւններու (sciences psychiques) մասին ըրած ուսումնասիրութիւնները եւ կամքի փաքիրական ըմբռնումով դաստիարակ[…]
ջանքերը։

Փակագիծի մէջ ըսեմ[…]
անձնական մագնիսականութ[…]
(magnétisme personnel) […]
ածութեան (hypnotisme) […]
նիքները խորապէս պրպտ[…]
ինք նախ քան Գազանճ[…]
ու երկար թղթակցութիւն[…]
անոր խորհրդատուն եղա[…]
մասնաւորապէս քնէած[…]
ուսումնասիրութեան եւ գ[…]
դրութեան մէջ։ Մինչ այ[…]
ջինը իրեն կը հաղորդէր ի[…]
պատումները մոգական […]
թիւններու եւ հոգեխօս[…]
մասին։ Գուցէ տեղն է հա[…]
լու թէ իր քնէածի մոգ[…]
ուածքին ու վարպետ թե[…]
ղի իր թելադրանքներուն […]
առած են միշտ բոլոր ա[…]
թակաները՝ որոնց վրայ […]
խարութեան, յատկան[…]
թեան, արթննալէ յետ[…]
տարուելիք թելադր[…]
(suggestion posthypnotiq[…]
հնազանդութեան եւլն. […]
փորձեր կը կատարէր […]
քարացումի, զգայազրկ[…]
նման դիւրինփորձերով կը […]
բաստէր նոր եղելական[…]
կ'ընդլայնէր անոնց ընդու[…]
թիւնները։

Այն զուարճ, բայց ամե[…]
քը՝ որուն ան ի վերջոյ […]
ցած էր. պարզութեան […]
հանդարտութեան ձեւին […]
կ'անդրադառնար իր […]
քինին վրայ. պարզութիւ[…]
սխալ դատումներու […]
դած է երբեմն նոյն իսկ […]
մօտէն ճանչնալ կարծող […]
տես իր բարեկամները՝ […]
այդ պերճախօս լռութ[…]
փոքր հասակով եւ մարդ[…]
թած են անշուշտ. գուցէ […]
գիւղացիի մը պարզուկ […]
րին հետ։

Յետոյ՝ ինծի հետ իմ […]
քաղաքացիներս պիտի […]
նաեւ այն անակնկալը՝ […]
ըրաւ մեզի, Սահմանադրութ[…]
հռչակումէն յետոյ, ապա[…]
տալով նաեւ անապիտ գր[…]
խօսութեան մը։ Իր ձայն[…]
կան, արտասանութիւնը […]
յատակ, շեշտը ուժեղ, բայ[…]
ուռուցիկ, անիկա խօսեցաւ […]
մաթիւ անգամներ ընկերայ[…]
գիտական, երբեմն քաղաք[…]
նիւթերու վրայ ու մեզի […]
«կը մնար կախուիլ անոր […]
րուն թելէն, որ կրուած […]
մը ուժը ունէր» (Օշական[…]

Խօսելով ժամանակ […]
ջին տարիներուն մասին, […]
ո՛չ թէ սոցիալեան մը […]
պիկուրեան մը եղած է, […]
բաւորէն սխալ հասկցուա[…]
կուրեանութիւնը՝ որ գրեթ[…]
մանիշ էր դարձած զգա[…]
տութեան ու կոշտ վայել[…]
անշուշտ իր հետեւած […]
պետութիւնը չէր։ Այս […]

Նկար թիւ 2

[illegible]

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

«ԻՆՉ ՈՐ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ»

Քալիֆորնիոյ «Մշակ»էն կը քաղենք այս հատուածը, որ կը շօշափէ «Յառաջ»ի հարցարանը:

ԽՄԲ.

Ներկայ Թուրք բարենորոգումներուն առթիւ յայտնուեցան զանազան եւ նոյնիսկ հակասական կարծիքներ, նայած թէ գիտողները վերոյիշեալ երկու տեսակէտներէն որո՞վ մօտեցան հարցին:

[illegible]

Ուրիշ հարց մը. Թուրք բարենորոգումները օգտակա՞ր են մեզ՝ Հայերուս համար՝ թէ ոչ: [illegible]

[illegible]

Գ. Երզնկացի

Համակրալից յարգանքներով
ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
Քամմթի (Յունաստան)
4 Նոյ. 1928

ՆԱՅՈՒԱԾՔՆԵՐ

Քաղցրայեղ ու տաք,
Նայուածքնե՛ր գիտեմ,
Որոնք՝ շատ յստակ
կ'ըսեն. — «կը սիրե՛մ...»:

Անթարթ, սեւեռուն,
Նայուածքնե՛ր գիտեմ.
Անթիւ, անանուն
Նրա՛գ կը ցիւսեն...:

Ջինջ, յուսափթիթ,
Նայուածքնե՛ր գիտեմ,
Կարծես թէ, վրճիտ,
Արցունք կը թափեն...:

Ու խոր, ցեղնական,
Նայուածքնե՛ր գիտեմ,
Որոնք՝ — «ամէն բան
Ունայն է», կ'ըսեն...:

Օ. ԶԱՐՄՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

101— ՊԱՐԵՐԳ ԽՆՈՒՍԷՆ

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
երկէն մարդու մի տայ զիս
խելք չօքերն է տըփէ զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Ցարչի մարդու մի տայ զիս
Ցափէ զարշուն մոռնայ զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Սարաֆ մարդու մի տայ զիս
Համրէ զփարա, մոռնայ զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Ոընչպար մարդու մի տայ զիս,
Ամառ ձմեռ բանցնու զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Հովիւ մարդու մի տայ զիս,
կ'արծայ զուչխար մոռնայ զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Ցիրացու մարդու մի տայ զիս,
կ'ելնայ բեմ, կը մոռնայ զիս:

Աբօ կեացօ, կարգէ՛ զիս,
Ջուլհակ մարդու տուբի զիս,
Թալէ զմքուբ, պահէ զիս,
Աբօ կեացօ, տուբի զիս:

Հաւաքեց՝ Վարդգէս

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅ ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾԻ ՄԸ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Արձանագործ Նշան Թուբի արձաններու եւ կիսանդրիներու ցուցահանդէսը բացուեցաւ երէկ, կալըրի Ռընէ Ջիվիի մէջ, 67. Ave. Montaigne եւ պիտի տեւէ մինչեւ դեկտեմբեր 27:

Նշան Թուր կերտողն է Փարիզի Հայոց եկեղեցիին առջեւ կանգնուած հայ կամաւորի արձանին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ԿԱՐՏԱՆ. 29 Նոյ.— [illegible]

[illegible]

Իրազեկ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

[illegible]

40000 Ֆր.ը յանձնած էր:

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսական բժշկական Թերթերը կը գրեն թէ մարոքի իշխանութիւնը ազատ միջամտութեան իրաւունք տուած է նաեւ օտար բժիշկներուն: Այնպէս որ օտարականներն ալ իրաւունք կը ստանան բժշկութեամբ զբաղելու Մարոքի մէջ, կը բաւէ որ ունենան վկայական մը, Ֆրանսական կամ օտար: Յունուարէն ի վեր, 143 օտար բժիշկներ իրաւունք ստացած են արդէն, անոնց 22ը օտար վկայական ունին:

17 Օգոստոս 1928 Թուակիր օրէնքով մը, որ կը ջնջէ նախկինը, պետական վկայականի իրաւունք պիտի տրուի այն օտար բժիշկներուն եւ ուսանողներուն, որոնք նախերալիզէ բայց զատ պաքալորէայի վկայական ստացած են: Համալսարանը իրեն կը վերապահէ նման պարագաներու մէջ ներկայացող օտարներէն մասնակի քննութիւն մը պահանջելու եւ զանոնք ուսանողական նոր արձանագրութենէ մը զերծ թողլու իրաւունքը: Սակայն անոնք, որ իրենց բժշկական ուսումը ամբողջովին ստացած են Ֆրանսայի մէջ, կրկին արձանագրութիւններէն զերծ են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (3)

ՊԱՑԱՋԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՑՈՒՇԵՐԸ)

Հրաման Թիւ 10, Յունիս 14.— [illegible]

Հրաման Թիւ 12, Յունիս 17.— [illegible]

Հրաման Թիւ 13, Յունիս 18.— [illegible]

Մարմինը, մեռած՝ իր վէրքերուն պատճառաւ, գտնուած էր յունիս 16ի կէսօրուան ընթացքին: Այդ հողաթումբ մը պիտի շինուի:

[illegible]

Հրաման Թիւ 16, Յունիս 21.— [illegible]

Հրաման Թիւ 18, Յունիս 23.— [illegible]

Հրաման Թիւ 19, Յունիս 24.— [illegible]

[illegible]

(Շար.)

սպանեալ Ցէնա պէյի եղբօր՝ հարիւրապետ Կանի պէյի ծառան։ Դատարանի դուռները անմիջապէս փակուեցան եւ բոլոր ներկաները խուզարկուեցան։

Կանի պէյ քանի մը օր առաջ Փրակա հասած էր, իբրեւ դատախազ եւ ուշադրութեամբ կը հետեւէր դատավարութեան, փաստաբանի մը եւ իր ծառային քով նստած։

Զիա Վուչիթէրնա ձերբակալուեցաւ։ Կանի պէյ եւս ոստիկանական տեսչութիւն տարուեցաւ՝ հարցաքննուելու համար։

Ցէնա պէյի ուրիշ մէկ եղբայրը՝ երեսփոխան Հասան պէյ Փրիզիոն, որ առենէ մը ի վեր Պելկրատ կը բնակի, յայտարարեց թէ խստիւ կը դատապարտէ այս սպանութիւնը, եւ աւելցուց.

— Ալպանացիներուս մօտ վրիժառութիւնը տակաւին օրէնք է։ Կը ցաւիմ սակայն, որովհետեւ Պէպին պարզ գործիք մըն էր եղբայրս սպաննել տալու իրական ոճրագործներուն ձեռքը։ Վուչիթէրնայի գնդակները վերջ տուին դատավարութեան, սակայն եղբօրս սպանութեան գաղտնիքը չպարզուեցաւ։

Ֆրանսական նաւատորմը

Երեսփոխանական՝ ժողովի արտաքին յանձնաժողովը լսեց ծովային նախարար Ժորժ Լէյկը, որ զեկոյց տուաւ ֆրանսական նաւատորմին մասին։ Ցիշեց թէ պատերազմէն վերջ՝ Ֆրանս. նաւատորմը ծիւրած էր։ Ընկղմած եւ մաշած նաւերու պատճառով, ամբողջ տարողութիւնը 850,000էն 400,000 թոնոյի իջած էր։

Մեծ պատերազմին Անգլիա կորսնցուց 570,000 թոնօ, Ֆրանսա՝ 113,000, Իտալիա՝ 40,000, Մ. Նահանգներ՝ 19,000, Ճափոն՝ 3,700։ Ուրեմն Ֆրանսա կորսնցուց Իտալիայէն երեք անգամ, Մ. Նահանգներէն վեց անգամ, Ճափոնէն 36 անգամ աւելի, իսկ Անգլիայէն հինգ անգամ պակաս։ Կորուստի կողմէ Ֆրանսա երկրորդ տեղը կը գրաւէ։

Գալով նոր մարտանաւերու շինութեան, 1914-1922 Ֆրանսա ամենավերջինն է, քանի որ շինած է միայն 28,000 թոնօ, մինչ Իտալիա շինեց 69,000, Ճափոն՝ 465,000, Ամերիկա՝ 870,000 եւ Անգլիա՝ 1,170,000 թոնօ. այսինքն Ֆրանսա շինած է Իտալիայէն 2 ու կէս, Ճափոնէն 18, Մ.Նահանգներէն 33 անգամ պակաս։ Միայն Ֆրանսայի նաւային վարկերն է որ պատերազմէ առաջուանէն պակաս են։ 1914ին՝ այսօրուան ֆրանքով՝ 3,205 միլիոն ֆրանք էր, իսկ 1929ի ելմտացոյցին մէջ յատկացուած է 2,524 միլիոն, այսինքն 1914ի հետ բաղդատելով 100ին 26 պակաս։ Մինչ Ամերիկայի նաւային պիւտճէն 1914ի հետ համեմատելով 100ին 165, Ճափոնինը 100ին 120, Իտալիայինը 100ին 15 աւելցած են։ 1914ին Ֆրանսա ունէր 1860 ծովային սպայ եւ 66,566 նաւազ, այսօր ունի 1798 սպայ և 53,000 նաւազ։

Ֆրանսա պատրաստ ունի ներկայիս 488,000 թոնօ տարողութեամբ նաւատորմ. իսկ շինուելու վրայ են 90,000 թոնօ տարողութեամբ նոր մարտանաւեր։ 1927ին եւ 1928ին 550,000 քիլոմեթր ճամբայ կտրեցին, այսինքն աշխարհի շրջանէն 14 անգամ աւելի։

Հակաֆրանսական ցոյցեր Իտալիոյ մէջ

Այս շաբթու Սէնի Ոճրադատ Ատեանին առջեւ տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը իտալացի համայնավար տի Մօտուինեօի, որ անցած տարի սպաննած էր Փարիզի իտալական ընդհ. հիւպատոս կոմս տի Նարտինին։ Դատարանը միայն երկու տարի բանտարկութեան դատապարտեց ահաբեկիչ Մօտուինեօն։

Այս թեթեւ պատիժը ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերած է ֆաշիստ Իտալիոյ մէջ եւ բոլոր թերթերը խիստ լեզուով կ'արտայայտուին Ֆրանսայի դէմ, մէջտեղ դնելով ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց խնդիրը։

Թերթ մը կը հարցնէ թէ ի՛նչ պիտի ըսէին Ֆրանսայի մէջ, եթէ Իտալիոյ մէջ սպաննուէր ֆրանսացի պաշտօնեայ մը։

Ուրբաթ օր, ուսանողական թափօրներ շրջեցան Հռոմի փողոցներուն մէջ եւ ուղղուեցան դէպի Քիճիի պալատը՝ ուր խանդավառ ցոյցեր ըրին Մուսոլինիի հասցէին։ Ցետոյ գացին Վէնէցիա հրապարակը՝ Անծանօթ Զինուորի գերեզմանը։ Ցուցարարները անկէ անցան ֆաշիստ կուսակցութեան կեդրոնատեղին, ուր ծափահարեցին ընդհ. քարտուղար Թուրաթթին, որ պատշգամին վրայ երեւցաւ եւ հռոմէական ողջոյնով մը շնորհակալութիւն յայտնեց։

Ուսանողական նման ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ Նափոլիի մէջ, ուր Ֆրանսայի հասցէին թշնամական բացագանչութիւններ տեղի ունեցան եւ փորձ եղաւ յարձակելու ֆրանսական հիւպատոսարանին վրայ, սակայն ոստիկանութիւնը հեռացուց ցուցարարները։

Հռոմի մէջ Ֆարնէզի պալատը (ֆրանսական դեսպանատունը) պահպանուած է ոստիկաններէ, ֆաշիստ քաղաքապահներէ եւ հետեւակազօրքերէ բաղկացած կարեւոր ուժերով։

Իտալացի գնդապետ Ռասփոնի ետ ղրկած է իր ֆրանսական պատուանշանները։

«Իմփէրօ» կը հրաւիրէ նախկին զինուորներն ու պոռհասարակ բոլոր իտալական քաղաքացիները հետեւիլ գնդապետ Ռասփոնիի օրինակին, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին ղրկելով իրենց ֆրանսական շքանշանները։ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ տի Մոտուինեօի դէմ փոխ վրէժի պիտի դիմուի։

Ֆրանսայի բարեկամ երկիրներու դեսպանատուները եւս հսկողութեան տակ առնուեցան, մասնաւորապէս Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը։

«Պրիլլանթէ» յիշելէ յետոյ բազմաթիւ պարագաներ, ուր Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը հակառակած է իտալականին, կ'ըսէ.

— Ֆրանսա կ'ատէ Իտալիան, որովհետեւ այս վերջինը համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ իր տեղը գրաւելու վրայ է։

Համայնավարներու պառակտումը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն որոշած է իրենց պաշտօններէն դադրեցնել Մոսկուայի Արհեստակցական Միութեանց նախագահ Միխայլոֆը եւ աւելի քան 5000 պաշտօնեաներ, որոնք ընդդիմադիր աջ թեւին կը պատկանին։

Պաշտօնանկ եղաւ «Պրաւդա»յի խմբագրապետ Կոստրոֆ, որ կասկածելի տարրերու մասին համակրանքով արտայայտուած էր։ Աշխատանքի գործավար նշանակուեցաւ Ուգլանոֆ, Շմիտի տեղ՝ որ գործադիր կոմիտէի նախագահ անուանուեցաւ։

Հ. Ց. Դ.

Սէն Թ'Անթուանի (Մարսէյլ) Կարօ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 7ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անգամատեարով։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

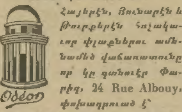

Հայերէն, Ռուսերէն և Թուրքերէն հոյակապ փլաքներու ամենամեծ վաճառատունը որ կը գտնուէր Փարիզ, 24 Rue Albouy, փոխադրուած է՝
Mr. JACQUES DE PADOVA
11bis BLD. GAMBETTA, NICE
Զեղչեալ գիներով կը ծախուին՝ ամէնալաւ ֆոնոկրաֆները, քոտաքները, ամէն տեսակ փլաքները եւ լուսանկարչական առարկաները։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, Բլեմորագիա) եւ վարախ։ Մասն. լաբորաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Կ'ուզուի լաւ ճաշարանի մը մէջ աշխատելու համար վարպետ խոհարար մը, այր կամ կին։ Դիմել՝ Վահրամ Աճէմեանի, 8 Rue Jouy-Rouve, Փարիզ (20e). Մէթրօ՝ Պէլվիլ։

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ ծիւանդապահ, նախկին տասնապետ ծիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ ծիւանդներ: Մասսաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ԳՆԵՑԷ՛Ք
ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՄԱՍՋԷՆՔՕ
Գեղծակ կինեռուհամուշտակագործ
ՄՈՏԷԼՆԵՐ, ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ, ԵՐԶԱԶԳԵՍՏՆԵՐ
7 Rue Marché St. Honoré
Թէլ. Louvre 66-69

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով։
73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bis Bd. Villette, Aubervilliers

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք
BOULANT
ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ
Չտեսնուած չափաւոր գիներով
12 ֆրանք 34 Bld. St. Michel
16 ֆրանք 1 Bld. Montmartre
18 ֆրանք 35 Bld. des Capucines

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, Մէթ. Իթալի
Խորհր. ժ. 9-21։ Կը դարմանեն կանանց, վեներական (ֆրանկ. Բլեմորագ. մորթի) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ.— Ակռայ լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն 100 ֆր.։ Այցեգին 10 ֆր.։ Կատարեալ երաշխաւորութիւն։ Դիմել վստահութեամբ։

Վարձու է յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champtiers, Chaville (S. et O.).

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ…
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական…
դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագ…
Ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, …
Թիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence …
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—…

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈ…
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84…
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30 – Կիրակի եւ տօն օր…

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV…
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-…
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ… ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի … գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քի… կորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրեր … 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9-12

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆ…
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve. Մէթրօ Սէն …
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փա… եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ … հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէ…

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de L…
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրու…

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐ…
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք ճաշեղ եւ խնամքով պատրաստուած … խորտակ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ … անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գին… Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայման… ով ճաշկերոյթներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու …
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Գարպէս կամ Նաք…
Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՃԱՓԱՐ…

ՕԴՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ԵՒ ՑԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼՈՒ
POLYCLINIQUE PARISIENNE
123 Bld. Sébastapol, PARIS (4e) Métro Réaumur et St. Den…
Զորս փորձառու Հայ եւ ֆրանսացի մասնագէտ բժիշկներու … ցութեամբ կը դարմանուին ընդհանուր եւ տղայոց հիւանդութիւ… արմատական եւ նոր մեթոտով արանց եւ կանանց միզարանայի… ներական հիւանդութիւններ իրենց բարդութիւններով, նոյնպէս … ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։ Ultra-Violet եւ Diatherm… կը բուժուին Ջղացաւ (Sciatique) եւ ամէն տեսակ յոդացաւ։
ԱՄԷՆ ՕՐ 9—12 ԵՒ 2—8
Արտասահմանէն եկող հիւանդներու ամէն կարգի դիւրութիւն կ'ըն…

ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
Փոխադրուած է 34 Rue de Moscou, Մէթրօ՝ Rome, Թում. …
Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2—5
Մասնաւոր ժամադրութիւն ուզողները պէտք է որ … վերօգրեալ հասցէին։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ…
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈ…
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ …
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՑՈՒՆԱՐ…
ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ֆր
Պէլվիլի ծանօթ ճայ նպարավա…
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil…
Ձօխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու … եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ եւայլն: Հայերէն ճոխ, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ … եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Նոյնպէս նաեւ ջրամանով լաւ կրամաֆօններ եւ արեւելեան … ներու լաւագոյնը ամենադիւրին գիներով :

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺ…
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ
38, Ave. St. Ouen PARIS (18me) Tél. MARCADET …
Ընդհանուր հիւանդութիւններ ստամոքսային, վեներա… թոքի, կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական … դութիւն, ելեկտրադարմանում։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ Ակռայի դարմանում, քաշել 10 … արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն … ֆրանքէն սկսեալ։
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ եւ ՈՐԴԻՔ
Ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov. 67-07 Métro, Poissonnière

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8, Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ՄԻՆՉԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒ ԱՄԷՆ ՔԱԱԿԻ ՄԱՑՉԵԼԻ
Սօսիէթէ Սավանթի դիմացը 5 Rue Mignon, PARIS (6e)
Առանձին կը ծախուի նաեւ կերպաս եւ աստառ՝ մէթրով
Հագուստի եւ վերարկուի՝ ճաշակաւոր կերպասներ,
մեծ տուներէն աւելի նպաստաւոր գիներով։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կ'ՈՒԶԷ՞Ք լաւ շահելու համար ձեր շինելիք լուսանկարները ապակիի միջոցաւ շինուած լուսանկարներու նման յստակ, մաքուր եւ անմիջապէս օրէն յանձնել, գնեցէք նորահնար, կատարելագործեալ, խիստ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաներէն հատ մը։ Սոյն մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն հետաքրքրուողներուն ձրիաբար կը ղրկեմ։
ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ՝ 1300 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ H. FERMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE, A. M.

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՀԱՅԿ. եւ ՖՐԱՆՍ. ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
31 Bld. Garibaldi, ISSY-LES-MOULINEAUX
Մեծ խնամքով կը պատրաստէ սիմիտ, չէօրէք, փաքլավա, քատայիֆ, լօքում, քուրապիէ եւ ֆրանսական ամէն տեսակ անուշեղէններ։
Հարսնիքի, տօնի կամ նուէրի համար՝ վրան Հայերէն կամ Ֆրանսերէն գրուած ամէն մեծութեամբ խմորեղէններ։ Դիմել երկու օր առաջ։
Ապսպրանքները տուն կը յանձնուին։ Գիները չափաւոր

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

4 DÉCEMBRE 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 820

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դժբախտ լուր մը կը հասնի, նորէն, Լիոնէն։

Այս տողերը գրուած ատեն, ո՛ր եւ է տեղեկութիւն չունինք դէպքի մասին, եւ ինչ որ հրատարակուեր է իբրեւ լուր, քաղած ենք ֆրանսական թերթերէն։

Այսպէս էր պարագան 1926ին ալ, երբ կը գրէինք մեր խմբագրականը՝ «Մի՛ սպառէք մեր համբերութիւնը» (մայիս 5), առանց գիտնալու թէ ո՛ր կողմէն է զոհը։ Աւելի ճիշդ, կը կարծէինք թէ ընկեր մըն է որ ինկած է եղբայրասպան գնդակով կամ դանակով։

Ի՞նչ կ'ըսէինք այդ օրերուն.

— «Արիւնը թափեցաւ, վերջապէս, իբրեւ հետեւանք յատկապէս կազմակերպուած դաւադրութեան մը, որուն կեդրոնական կայանը Երեւանի ձեռքն է։

— «Մենք պատրաստ ենք նորէն եւ շատ լուրջ։ Մեզի համար շատ բան է վեր է այս թափառական բազմութիւններուն համար։ Մեզի համար մեծագոյն նուաստութիւնը պիտի ըլլար զզուելի ցոցորթներու հետ, որոնք չեն գիտեր թէ ի՛նչ է... որոնք դաշոյն մխել կուտան եղբօր սրտին, զոհերու անէծքին եւ բուն ոճրագործներու լկտի քրքիջներուն արժանանալով։

...Եւ պատասխանատուութիւն կը յորդորենք բոլորին, ամէն տեղի համար։

— «Ու՞ր պիտի յանգին այս արիւնոտ մարզանքները։»

Շատ վրան • բաց էր 1926 մայիս 2ի դէպքը։ Ա. Ահարոնեան որ կը հրաւիրուէր բանախօսելու Դեռ ճամբայ չելած (մեկնելէ առաջ ապրիլ 30ին), մեր ողորմելի հակառակորդները սպառնալիքներ կը տեղային զանազան թռուցիկներով։ Իսկ ապրիլ 25 թուակիր թռուցիկ մը կ'ազդարարէր բառ առ բառ.

— «Խորհրդային Հայաստանի հակառակորդներուն տեղ չկայ այլ եւս մեր մէջ։

... Լիոնահայ աշխատաւորութիւնը թոյլ չի կրնար տալ որ ... որ ամենափառաւոր կերպով տօնուեցաւ Խորհրդային Հայաստանի 5րդ տարեդարձը եւ Ալ. Միասնիկեանի սգահանդէսը, ... աչուըը իր լալկան ոռնոցը ձգէ։

... Այդ թշուառականը պէտք չէ որ կարենայ խօսիլ»։

Ու վերջապէս, «Լիոնի եւ շրջականներու գիտակից բանուորութիւնը մայիս 2ին պիտի գիտնայ իր պատիւը անաղարտ պահել»։

Այս ռազմաշունչ հրահանգներուն համաձայն, «հաւատարիմները» կը փորձեն խանգարել բանախօսութիւնը, կռիւ կը ծագի եւ ժխորին մէջ կ'իյնայ Մշեցի երիտասարդ մը, Մխիթար Պաղտասարեան, համայնավար, ինչպէս ճշտուեցաւ յետոյ։

Ի՞նչ է պատահեր այս անգամ։ Ի՞նչպէս է ծագեր կռիւը, ... ձգելով վեց հոգի, (որոնց մէկը յուսահատական), համաձայն «Փըթի Փառիզիէն»ի տեղեկութեան։

Աչինչ գիտենք, ինչպէս ըսինք։ Անշուշտ ամէն բան կը ... մինչեւ վաղը։

Բայց, ի՛նչ շարժառիթ ալ ունեցած ըլլայ դէպքը, եւ ո՛ր ... ալ ըլլան զոհերը, մեր խորին վրդովումը կը յայտնենք ... պարագաւ։

Այո՛, ո՞ւր պիտի յանգին այս արիւնոտ մարզանքները։ ... այս անհամբեր, գրգռիչ և եղբայրասպան գզուըտուքը։

Անոնք որ չեն հանդուրժեր այս կամ այն հանդէսին, Ա.ին ... Գ.ին բանախօսութեան, Մայիս 28ի կամ Նոյ. 29ի տօնակատարութեան, ունին շատ կարճ ելք մը.— Զերթալ, ներկայ ... չլսել։ Աշխարհը շատ լայն է, եւ պայքարի հազարումէկ ... միջոցներ կան։ Ինչո՞ւ ասպարէզ կարդալ իրարու փայտով, ... դանակով կամ ատրճանակով։

Մանաւանդ որ, փոխադարձ նախատինքով, տարբերային ... կուրացած, եղբայր եղբօր կոկորդին փարած, իրար ... ած ատեն, բուն պատասխանատուները չեն որ կը պատ... ին, այլ կողմնակի մարդիկ, անպարտ զոհեր։ Եթէ ազգային ... ցումները կը վիրաւորուին, կամ հայրենիքին գերութիւնը ... փառաբանուի, չարիքին աղբիւրը ոչ Լիոնի մէջ է, ոչ ալ ... րիզի, այլ աւելի հեռուն։ Իսկ մենք այդ ճամբուն վրայ իսկ ... արիւն կը թողունք, գոնէ առ այժմ, յանուն գերագոյն շա... ու։

Ի՞նչ նպատակի կը ծառայէ Լիոնի կամ Տէսինի փողոցներուն մէջ թափուած արիւնը։ Ի՞նչ բարիք յառաջ բերին Պէյրութի, Սելանիկի եւ Աթէնքի եղբայրասպանութիւնները։ Ո՞ր ... կ'արդարանար իբրեւ ճակատ ճակտի ահաբեկում, իբրեւ ... ուցում որոշ, ապացուցուած մեղքի մը, իբրեւ խափանում ... իբրեւ չարիքի մը։

Ցաւալին չենք բանար հարցին միւս երեսը,— այս կարգի ... ղքերու չարաշուք հետեւանքը՝ օտար ափերու վրայ. մանաւանդ որ, յաճախադէպ կը դառնան, տարուէ տարի։

Հասեր ենք այնպիսի օրի մը որ ամէն բանէ առաջ կը ... հանջէ իրար հասկնալ, ոչ թէ լայնցնել խրամատը եւ ժանիք ... դանակ սրել մէկ-մէկու դէմ։

Քանի՛ խորանայ պառակտումը, այնքան աւելի պիտի ... ուրին մեր թշնամիները։ Իսկ բարեկամները մեզ պիտի հա... րեն խուժան մը, որ ջաղացքը եւ անոր հետ իր հաւատարա... ութիւնը կորսնցուցած, ջախջախը կը փնտռէ, զայն իր եղ... ր գլխուն իջեցնելու համար։

Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս, տարուէ տարի...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՕՏԱՐ ԱԿՆՈՑՈՎ ՄԸ

«Հայրենիք»էն (խմբագրական հօկտ. 28ի).

— «Գաստըն Իվինկ Թրէնաքըրիփթ Թերթի Թղթակիցը առջի օ. քանի մը հետաքրքրական գիտողութիւններ ըրած էր Թուրքիոյ ներկայ վիճակի մասին։

Ամերիկեան Թղթակիցը կը հաստատէր այն կարծիքը, թէ շատ զգալի եւ անուղղակի կերպով վնասուած է Թուրքիոյ տընտեսութիւնը, իբր հետեւանք Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու աքսորման, փճացման եւ չէզոքացման։ Մասնաւորապէս տուժած է ատկէ Անատոլուի Թուրք գիւղացիութիւնը, որ անկարող է այժմ իր արտադրութեանց համար շուկայ գտնել, որովհետեւ նախկին առեւտրական միջնամ խանգարուած է եւ որովհետեւ նախկին հայ, յոյն եւ հրեայ վարժ ու գործունեայ միջնորդները չկան արդէն, իսկ զանոնք փոխարինող Թուրքերը կամ բացարձակապէս ապիկար կամ կողոպտիչ մարդիկ են։

Էնկիւրիի կառավարութիւնը, կ'ըսէ ամերիկեան Թղթակիցը, կ'ըմբռնէ կացութեան լրջութիւնը, գիտէ, թէ որքան մեծ վնաս հասցուց Թուրքիոյ տնտեսութեան, քրիստոնեաներու հեռացումը։ Սակայն չարիքը դարմանելու համար, ուրիշ միջոց չի գտներ, բայց եթէ լատինական այբուբենի ներմուծումով զարկ տալ գրագիտութեան տարածման Թուրքերու մէջ։

Ուրիշ պարագայ մը.—

Տուրքերը չափազանց բարձր են՝ հակառակ ժողովրդի աղքատութեան։ Տարեկան 100 միլիոն տոլարի պիւտճէէն էնկիւրի հարկադրուած է 10 միլիոն վճարել, իբր տոկոս իր ըրած պարտքերու հաշւոյն։ 37 միլիոն տոլար էնկիւրի կը ծախսէ իր բանակի եւ նաւատորմի վրայ միայն։

Եւ ամերիկեան Թերթի Թղթակիցը ցոյց կուտայ, որ էնկիւրի չպիտի կարողանայ իրագործել իր շինարարական մեծ ծրագիրները, առանց արտաքին փոխառութեան մը, որուն համար պէտք են վստահելի երաշխիքներ ու ապահովութիւններ։

Եզրակացութիւնն այն է, որ Թուրքիոյ բարենորոգումները զգալի բարեփոխութիւն մը առաջ բերած չեն։ կաշառակերութիւնը, վարչական ապիկարութիւնը կը շարունակուին։ Եւ հաւանաբար քանի մը սերունդներ պիտի անցնին, մինչեւ որ ներկայ բարենորոգումներէն Թուրքիա կարենայ իրապէս օգտուիլ...»

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մարտինէն կը հաղորդեն թէ Ջէվզի Փաշա - Տիարպէքիր երկաթուղիին աշխատութիւնները փութով առաջ կը տարուին։ Առաջին երկաթուղագիծը սեպտեմբերին գետեղուած էր հանդիսաւորապէս, իսկ այժմ, երկաթուղագծին գետեղումը հազար մեթրը անցած է արդէն։

Գործաւորներու նոր խումբեր տարուած են շինութիւնները առաջացնելու համար։ Որոշուած է շինուած վայրերուն մէջ ուղեւորներու փոխադրութեան սկսիլ, առժամեայ կայարաններու միջոցաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՌԻՒ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ
ՎԵՑ ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ, ՈՐՈՆՑ ՄԷԿԸ ԾԱՆՐ

Լիոնէն տեղական թերթերուն կըհեռագրեն թէ շաբաթ գիշեր վեցերորդ թաղապետութեան շէնքին առջեւ կռիւ մը տեղի ունեցած է քաղաքական տարբեր համոզումներ ունեցող Հայերու միջեւ։

Այդ իրիկունը Հօկի Լիոնի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուէր Հայաստանի խորհրդայնացման Ցրդ տարեդարձը։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին դէպքին մասին։ Միայն կ'ըսուի թէ թաղապետարանի շէնքին առջեւ հաւաքուած բազմութեան մէջէն մարդիկ իրարու վրայ յարձակեցան դանակով եւ բիրերով։

Երբ ոստիկանները դէպքին վայրը հասան, վեց զոհեր կը պառկէին գետինը։ Ամէնէն ծանր վիրաւորուածն է Մուրատ Մուրատեան, 21 տարեկան, որ գլխուն դաւազանի հարուածներ ստացած է։ Վիճակը յուսահատական է։

Միւս հինգ Հայերու վէրքերը նուազ ծանր են։ Ուրիշ քանի մը վիրաւորներ յաջողած են փախչիլ՝ ոստիկաններու հասնելէն առաջ։

«Փըթի Փարիզիէն»ի Լիոնի թղթակիցը այս առթիւ կը յիշէ թէ անցած տարի եւս նման դէպք մը պատահեցաւ, մէկ հոգի դաշոյնով սպաննուեցաւ եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան։

Նոր խստութիւններ օտարականներուն դէմ

Նախարարական Խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ երկարօրէն զբաղեցաւ օտարականներու կողմէ Ֆրանսայի հողին վրայ կատարուած յաճախակի ոճիրներու խնդրով։ Ու որոշուեցաւ այսուհետեւ աւելի եւս խստացնել օտարականներու վրայ կատարուած հսկողութիւնը։

«Ժուռնալ» կը գրէ թէ Ֆրանսայի մէջ ներկայիս կը բնակին 2,800,000 օտարականներ, որոնցմէ ամէն տարի միջին հաշուով 5-6000 հոգի՝ ըլլայ վարչական եղանակով, ըլլայ դատարաններու վճիռին վրայ՝ սահմանէն դուրս կը հանուին։

Ներկայիս ո՛չ ոք ֆրանսական հողը կրնայ մտնել առանց անցագրի, ու շնորհիւ ինքնութեան թուղթին, որ պարտադիր է ամէն օտարականի համար, բնակարանի փոփոխութիւնները կը տեղեկագրուին իշխանութեանց։

«Սակայն, կ'աւելցնէ յիշեալ թերթը, հակառակ այս անդադրում հսկողութեան, բազմաթիւ քաղաքական գրգռիչներ կ'ապաստանին մեր երկիրը եւ արիւնով կը մաքրեն այն վէճերը՝ որոնք ոեւէ կերպով չեն հետաքրքրեր մեզ։

«Մինչեւ հիմա, շնորհիւ երկար աւանդութեան մը, իւրաքանչիւր տարագիր ամէնէն վեհանձն հիւրասիրութիւնը գտած է մեր մօտ։ Ֆրանսա պէտք չէ որ աւելի երկար զոհ երթայ այս գթասրտութեան»։

• Թերթը կ'աւելցնէ թէ ոստիկանական տեսուչ Քիափ եւ Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէն Ուրնար տեսակցեցան արդէն ներքին նախարարին հետ՝ ձեռք առնելու համար այնպիսի տրամադրութիւններ, որոնք արգիլեն նոր ոճիրներ։

Քրտական կռիւները կը շարունակուին

Քիւրտ յեղափոխական «Խոյբուն» կուսակցութեան նոյեմբեր 12 թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ լուրերը.— Վերջին երկու ամսուան ընթացքին ամբողջ քրտական ուժերը շարժման մէջ դրուած են եւ սաստիկ կռիւ կը մղեն թրքական ուժերու դէմ։ Վանի, Էրզրումի եւ Պայազիտի կողմերը ամբողջ սահմանագլխի վրայ քիւրտ ազգային հեծեալ ուժերը թրքական պահակախումբերուն վրայ յարձակելով, թշնամիին ամէն տեղ մեծ կորուստներ պատճառեցին։

Մեր ուժերը մտան Ճուլամերիկ քաղաքը, տեղւոյն ժանտարմայի գունդին դէմ կռուելով եւ յաղթելէ վերջ սպաննեցին անոնց հետ գտնուող կուսակալը, գրաւեցին կառավարատունը եւ հոն գտնուած ամբողջ պաշտօնական թուղթերն ու զինամթերքը գրաւելով տարին։

Արարատի շրջանակին մէջ գործող քիւրտ առաջին գունդը Պայազիտի շրջանին մէջ իր գրաւման տակ գտնուած սահմանները ընդարձակեց եւ իր ազդեցութիւնը երկարեց մինչեւ Վանայ լճին արեւելեան կողմը։ Կէլի-Զիլանի կողմերը կարեւոր ապստամբական շարժումներ սկսան։ Հայտարան եւ Ճէպրան աշիրէթները միացան այդ շարժումներուն։ Այս ապստամբութեանց ծաւալումը արգիլելու համար, Թուրք կառավարութիւնը վերջերս զօրաբանակ մը եւ բազմաթիւ օդանաւեր ղրկեց այդ շրջանները։ Իսմայիլ խան Սմկօ եւս սկսած է մեծ պատրաստութիւններ տեսնել կռուելու համար թրքական ուժերուն դէմ։ Միւս կողմէ ստոյգ աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ Մոթիքի, Խոյթ, Սասունի եւ Տէրսիմ ինքնապաշտպանութեան պատրաստուած կը սպասեն։

Ձմեռը հասած ըլլալով, բնականաբար այս շարժումները առայժմ աւելի չպիտի ծաւալին։ Էնկիւրիի ներքին գործավարն ու Արեւելեան նահանգներու մարզպանը Վան, Էրզրում եւ շըրջականները ճամբորդելով, իբրեւ թէ կ'ուզեն ցոյց տալ թէ այդ շրջաններուն մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ, սակայն մինչեւ որ Քիւրտիստան իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը ձեռք չբերէ, այդ կողմերը երբեք անդորրութիւն չպիտի տիրէ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

A LA MANIÈRE DE..
CULTURE-KULTUR

Շատոնց ի վեր կը բաղձայի ընդօրինակութեան առնել Գ. Դաւիթ-Բէկի մէկ գրութիւնը, բայց անոնք այնքա՛ն ցանցառ են, որ, ստիպուեցայ իր մէկ ճառը օղագրութեան առնել.

— «Իմ նախահայրերէս Դաւիթ Բէկ Վրաստան կը բնակէր։ Ան՝ Սիւնեաց նահանգին մէջ ազատութեան տենչ աղող քանի մը հայրենասէրներու հրաւէրով, գլուխը անցաւ խումբ մը հայ կտրիճներու եւ յարձակեցաւ Ղարա-Ջորլուի վրայ, յետոյ ճակատեցաւ Ջիւանշիրներու ցեղին դէմ (1722)։

Դաւիթ Բէկի միացան Ղափանի Մելիքը եւ Մխիթար սպարապետը, ինչպէս նաեւ գնդուագի Ստեփաննոս Շահումեան իշխանը...»

(Ծառախօսին քովը գտնուող ներկայ մը հասկցուց իրեն թէ նիւթէն կը շեղի)։

— «... Աչա թէ ի՛նչպէս Դաւիթ Բէկ իրեն ներած չափով հայկական մշակոյթի ռահվիրան հանդիսացաւ...» (Ծափահարութիւններ)։

Մշակոյթը ամէն գետնի վրայ ալ կը գործէ եւ ի հարկին réaliste...» (հայերէնը կը փնտռէ)։

— «Իրապաշտ...,

— «Այո՛, իրապաշտ փիլիսոփայութեան խոնարհ հարկատուն է ան...։

Ամէն ոք կը յիշէ Հոլիծոլի մէջ Դաւիթ Բէկի յաղթանակը Մուսթաֆայի զօրքերուն դէմ... հոս ալ կրկին ծառայութիւն մըն է որ մատուցուած կ'ըլլայ Հայ մշակոյթին։ Իրաւ է թէ ներկայ դարը միեւնոյն ատեն քիչ մը խուճապով կը մնանի. քիչ մըն ալ ... ըըը... pragmatisme... (հայերէնը կը փնտռէ)։

— Առարկայապաշտութեամբ.

— ... Թեամբ...։ Այդ պատճառաւ տեղի կ'ունենան կարգ մը անսպասելի երեւոյթներ...

Մշակոյթ, ֆրանսերէն culture բառը երկու նշանակութիւն ունի։ Նախ երկրագործական իմաստը, յետոյ գաղափարական աշխարհի մը կառուցումի իմաստը։ (Բուռն ծափեր)։

«Անշուշտ գուշակեցիք որ առաջինին մասին մասին չէ որ կը խօսիմ։

Մշակոյթը, գերմաներէն kultur, մասնաւոր խնամք կը ստանայ Գերմանիոյ մէջ... nationalisme...

— Ազգայնականութիւն..,

— ... ազնականութեան հետ զուգընթաց եւ գրեթէ անոր հետ շաղախուած..,

(Երկար ծափեր այս վճիռ ու կապակից ճառախօսութեան համար)։

Սղագիր՝ ԲԷՌՎՏԱՑԻ

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԸ ԼԱՏԻՆ ԳԻՐԵՐՈՎ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը գրէ 30 նոյ. թիւով.

Այսօր վերջին անգամ ըլլալով Թուրք Թերթերը լոյս կը տեսնեն արաբական տառերով։ Պոլիս լոյս տեսնող չորս առաւօտեան եւ երկու իրիկուան օրաթերթեր նոր տողաշար մեքենաներ գնեցին, մեծ ծախքերու ենթարկուելով։ Կը վախցուի որ բոլոր Թերթերու սպառումը պիտի նուազի, մինչեւ որ ժողովուրդը ամբողջովին վարժուի նոր գիրերուն։

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱՂՄԿԱԼԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 29 Նոյեմբեր

Վերջերս մեծ աղմուկ ծագեցաւ թերթերու մէջ, քարիւղի հանքերու շահագործման եւ կարգ մը ծանօթ անձնաւորութեանց բանտարկութեան առթիւ։

Խնդիրը պարզելու համար, պարտք համարեցի իրազեկ աղբիւրէ մը քաղել հետեւեալ տեղեկութիւնները, առանց խորհրդածութեան։

Համաշխարհային պատերազմէն յետոյ քարիւղի շրջանները խոշոր մրցակցութեան նիւթ դարձան ամէն տեղ։ Ռումանիան ալ, մանաւանդ վերջին չորս տարիներուն, զերծ չմնաց այդ երեւոյթէն։

Ռումանական կառավարութիւնը, նկատի ունենալով որ երկիրը տկար է եւրոպական ու ամերիկեան խոշոր դրամագլուխի հանդէպ, 1924ին ընդունեց բացառապէս քարիւղի վերաբերեալ ճանքային օրէնքը, որուն համաձայն օտար դրամագլուխով ընկերութիւնները կ՚ենթարկուին ճնշումի եւ սահմանափակումներու։ Օրէնքին նպատակն էր՝ 1) քարիւղի արդիւնաբերութեան ասպարէզէն հեռացնել օտար դրամագլուխի սանձարձակ արշաւը (բոլոր ընկերութեանց մէջ օտար դրամագլուխը հարիւրին 45էն ոչ աւելի), եւ 2) վարչական-արհեստագիտական-բանուորական մասը ազգայնացնել (միայն հարիւրին 45ը օտարականներ)։ Այս սահմանափակումները պէտք է կատարուին հինգ տարուան ընթացքին։ Օրէնքը, իր ժամանակին, յուզեց բոլոր եւրոպական դրամատէրներու շրջանակները եւ այսօր, արտաքին փոխառութեան նախօրեակին, կառավարութիւնը ճարահատ յանձն առած է՝ ապագային որոշ փոփոխութեանց ենթարկել զայն (օրէնսդրական ճանապարհով)։

—

Քարիւղի հողերը, Ռումանիոյ մէջ, երեք տեսակ են.— Ա) պետական սեփականութիւն, Բ) Մասնաւոր սեփականութիւն եւ Գ) խառն սեփականութիւն, այսինքն՝ հողի մակերեւոյթի սեփականատէրը մասնաւորն է, իսկ ստորերկրեայ հարստութեանց՝ պետութիւնը։

1924ի օրէնքէն յետոյ, բնականաբար շահագործելու նպատակով առաջին շարքը տրուեցաւ, չնչին բացառութեամբ, միայն ռումէն ընկերութիւններուն, հետեւաբար օտար դրամագլխի շահագործման համար կը մնան վերջին երկու շարքերը, որոնցմէ օգտուելու համար գոյութիւն ունի մենաշնորհի իրաւունքը (20.29 տարի)։ Վերջինիս վերաբերող օրէնքը կազմուած է 1919ին։ Նպատակն է լայն ասպարէզ բանալ օտար դրամագլխի առջեւ։ Այսօր ալ ան կը մնայ իր ուժին մէջ՝ հանդիսանալով իբրեւ ղեկավարող սկզբունք քարիւղի գործերուն մէջ։ Մենաշնորհի իրաւունքները կը հաստատուին դատական ճանապարհով՝ հասնելով մինչեւ ատեան։ Իրաւունքի հաստատման այս ուղին կարեւոր է եւ անհրաժեշտութիւն այն տեսակէտէն, որ երկրի մէջ գոյութիւն ունի հողային կալուածահամար, երեւոյթ մը որուն շնորհիւ այն շահագործման ու կամայականութեան ենթակայ է առանձնապէս մասնաւոր սեփականատիրական իրաւունքը։ Բացատրենք օրինակով.— Որ եւ է բնակիչի բազմաթիւ չափահաս իրաւատէր անդամները (ենթադրենք 5—7 հոգի) կրնան հողը իբրեւ մենաշնորհ տալ, բազմաթիւ (5—7) տարբեր մարդոց, եւ այս իրարմէ բոլորովին անկախ կերպով։ Եւ այս պատճառը, որ մենաշնորհներու օրէնքով եւ դատարանական ճանապարհով ձեռք բերուած վերջնական որոշումը (սեփականատիրութեան մասին) բացարձակապէս պարտադիր է բոլորին համար, մանաւանդ որ դատի օրը եւ կամ գործը դատական բոլոր ատեաններէն (նախնական, վերաքննիչ եւ վճռաբեկ) անցնելու ժամանակ ուղղակի կամ անուղղակի հողի վրայ իրաւունք ունեցող ո եւ է մէկը (իբրեւ սեփականատէր) ի վիճակի է պաշտպանելու իր իրաւունքը։

Այս ձեւով ձեռք բերուած արտօնութեան իրաւունքը կը կոչուի Erga omnis (այսինքն անբեկանելի եւ պարտադիր է ամէնքի համար)։ Եթէ անգամ որ եւ է իսկական սեփականատէր (անհատ, համայնք, թէ պետութիւն— միեւնոյն է) կորսնցնէ իր իրաւունքը դատի ժամանակ, չի կրնար (չունի իրաւունք) բողոքել տրուած վճռի դէմ։ Անոր կը մնայ միայն մէկ իրաւունք, ապագային շահագործուելիք հանքային հարստութենէն դատարանով որոշ առ 100 պահանջել արտօնատէրէն, կանխաւ ապացուցանելով իր սեփականատիրական իրաւունքը՝ ընդդէմ այն սեփականատիրոջ, որմէ առնուած է մենաշնորհը։ Կը նշանակէ, ուրեմն, որ արտօնութեան իրաւունք առնողը ոչ մէկ պարագայի մէջ, համաձայն օրէնքի վճռական պահանջի, ոեւէ պատասխանատուութիւն չունի։

Մասնաւոր սեփականատիրութեան իրաւունքի յաղթանակը (հողերու բաշխումը) տեղի է ունեցած 1864ին։ Նոյն ժամանակամիջոցին միաժամանակ, բացի գիւղացիներու սեփական հողերէն, պետական հողերէն բաւական չափով եւ կապալի իրաւունքով, տրուած են գիւղացիներուն։ Այդ հողերու միայն ստորերկրեայ հարստութեան իրաւունքը թողուած էր պետութեան։ Սակայն պատերազմէն յետոյ, 1924ի հողային օրէնքով, ինչպէս այդ հողերը (տես Յրդ շարքը մակերեւոյթը եւ ներսը), նոյնպէս եւ կալուածատիրական խոշոր հողերը (մակերեւոյթը եւ ներսը), գրաւուած և տրուած են գիւղացիութեան (չնչին վարձատրութեամբ)՝ իբրեւ լրիւ սեփականութիւն։ Մասնաւոր անհատները եւ մասնաւոր ընկերութիւնները կրնան օգտուիլ, այդ հողերէն, մենաշնորհի իրաւունքով. պետութիւնը փաստօրէն իրաւունք չունի՝ ըստ գոյութիւն ունեցող իրաւունքներու (տես 1864)։ Թէեւ միշտ կը փորձէ դժուարութիւններ յարուցանել նաեւ այդ կարգի հողերու մասին, չշահելով այդ առթիւ տեղի ունեցած դատերը։ Բայց հակառակ ստեղծուած դժուարութեան, օտար դրամագլուխը այնուամենայնիւ, շահագործելու համար անհրաժեշտ քանակով հողեր է ապահոված ոչ-պետական գետիններէն։

Յիշեալ մրցակցութեան մէջ, բնականաբար, օտար դրամագլուխը որքան անհամերաշխ է դուրսի ընդհանուր ճակատին դէմ, նոյնքան անհամերաշխ է իր մէջ՝ տարբեր ազգային ծագում ունեցող խմբաւորումներու մէջ (ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական, իտալական եւլն.)։ Մասնաւորապէս տիրապետող դիրք ունի ամերիկեանը, որ իրեն համար ստեղծած է առանձնաշնորհեալ վիճակ։ Միւսները, աւելի տկար են։ Այս պատճառով ալ պայքարը բուռն է ամերիկեան եւ ոչ-ամերիկեան խմբաւորումներու միջեւ։ Վերջինը կը փորձէ պատուաւոր տեղ բռնել առաջինի կողքին։ Պայքար մը, որ մերթ ընդ մերթ կը ստանայ կատաղի բնոյթ, կողմերը իրենց հակառակորդներն ու կուսակիցները եւ իրենց ներկայացուցիչներն ունենալով ժամուլի, խորհրդարանի ու կառավարութեան մէջ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐՔ ՎԷՃԸ
ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻ ՄԱՍԻՆ

«Թան»ի խմբագրականէն (1 դեկտեմբեր)։

Վերջին օրերս օտար մամուլին մէջ անճիշդ հրատարակութիւններ եղան թուրքեւսուրիական սահմանավէճին առթիւ կատարուած ֆրանքեւթուրք բանակցութեանց մասին։ Իրականութիւնն այն է որ խնդիրը պէտք է քննել այն կէտէն, ուր մնաց անցեալ յունուարին, երբ թուրքեւսուրիական սահմանագծումի յանձնաժողովը միաձայնութեամբ տուաւ որոշում մը, զոր թուրք պետութիւնը մերժեց ընդունիլ եւ գործադրել տալ։ Թուրքիոյ արտաքին գործոց Թէվֆիք Րիւշտի պէյ վերջին օրերս յայտարարութիւններ ընելով «Իգտամ»ի մէկ աշխատակցին, ըսած է թէ՝ Նուսէյպինի եւ Ճէզիրէթ-իպն-Օմարի միջեւ սահմանագծումի խնդիրը լուծելու համար՝ երկու կառավարութիւնները իրարու խոստացած են փոխադարձ ճիգ մը ընել։ Աւելի գոյն կուտայ լաւագոյն նկատումներ։ Սակայն Թ. Րիւշտի աւելցուցած է. «Հարկ կը համարիմ անմիջապէս աւելցնել թէ մենք թիզ մը հող չենք ուզեր ոեւէ մէկէ։ փոխարէն կը պնդենք որ հրաժարին հողեր պահանջելէ մեզմէ։ Այս է Թրքական տեսակէտը»։ Այս տեսակէտը քիչ մը զարմանք կը պատճառէ անոնց, որոնք տեղեակ են բանակցութեանց զանազան փուլերուն եւ անօգուտ չէ անշուշտ քննել զայն բնագիրներու եւ իրողութիւններու լոյսով։

Ի՞նչ բանի շուրջ կը դառնան իրօք այն ֆրանքեւթուրք բանակցութիւնները, որոնց կ՚ակնարկէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ։ Թուրքեւսուրիական սահմանագլուխի ապահովութեան վերահաստատման եւ այդ սահմանագլուխի ճշդումին շուրջ, ըստ 1921 հոկտեմբեր 20ի Էնկիւրիի համաձայնագրին։ Յիշեալ յօդուած 8ը կը տրամադրէ որ Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ սահմանագիծը պիտի անցնի Իսքէնտէրունի ծոցին վրայ ընտրուելիք կէտէ մը. Փայասի անմիջական հարաւը եւ պիտի ուղղուի դէպի Մէյտան Էքպէզ։ «Անկէ, ըսուած է, գիծը պիտի ծռի դէպի հարաւ-արեւելք, այն ձեւով որ Մարսովան մնայ Սուրիոյ եւ Քարնապան ինչպէս նաեւ Քիլիս քաղաքը մնան Թուրքիոյ. անկէ՝ գիծը պիտի միանայ երկաթուղիին՝ Չոպան-Պէյի կայարանը. յետոյ պիտի հետեւի Պաղտատի երկաթուղագծին որուն յատակագիծը պիտի մնայ Թրքական հողի վրայ մինչեւ Նուսէյպին. անկէ՝ սահմանագիծը պիտի հետեւի հին ճամբուն Նուսէյպինի եւ Ճէզիրէթ-իպն-Օմարի միջեւ, ուր պիտի միանայ Տիգրիսի։ 1921 հոկտ. 20ի Էնկիւրիի համաձայնագրին նոյն յօդուածը կը նախատեսէր անուանումը յանձնաժողովի մը՝ բաղկացած երկու կողմի պատուիրակներէն. յանձնաժողով, որ գործեց 1921 դեկտեմբեր 10էն մինչեւ 1922 ապրիլ 10, յետոյ դարձեալ հաւաքուեցաւ 1924ին, առանց արդիւնքի մը յանգելու։

Վէճին ամբողջ կարեւորութիւնը 8րդ. յօդուածի այն բառերուն մէջ է զորս ստորագծեցինք. Նուսէյպինի եւ Ճէզիրէթ-իպն-Օմարի միջեւ «հին ճամբան» բացատրութեան մէջ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը՝ կռթնած խիստ լուրջ փաստերու վրայ՝ կ՚առաջարկէր լերան ամէնէն մօտ հիւսիսի ճամբան, Սէրվանի եւ Ալաքամիշի միջոցով։ Թուրք կառավարութիւնը կը պահանջէր աւելի հարաւային սահմանագիծ մը, անցնելով Այնտուրէ, Ցէյրուն-ագայէ եւ կերիքարայէ։ Այդ սահմանագիծը պահանջելով շրջանականացաւ միայն, որովհետեւ, հակառակ մեր բողոքներուն եւ բռնաբարելով միջազգային իրաւունքի բոլոր օրէնքները, 1922 հոկտեմբերին գրաւել տուաւ իր պահանջած գիծը։ Աւելին, 1923 մայիսին նոյնիսկ պահականոց մը հաստատեց այս գիծէն հարաւ, Մուսթաֆա Ալայի մէջ, յետոյ ալ ուրիշ մը՝ Քարաչ-Րէշիտի մէջ, ուրեմն հողի մը վրայ, որ իր իսկ խոստովանութեամբ, կը պատկանի Սուրիոյ։

Կրնաք գուշակել թէ այս պայմաններուն մէջ դժուար, նոյնիսկ անկարելի էր համաձայնութեան մը գալ։ Կա՞ր աւելի գործնական եւ ապահով ճամբայ մը՝ համաձայնութեան մը յանգելու համար։ Երբ 1926 մայիս 30ին կնքուեցաւ թուրքեւսուրիական բարեկամական եւ բարի-դրացնական դաշնագիրը, սահմանագծումի նոր յանձնաժողով մը կազմուեցաւ եւ երկուստեք համաձայնութեամբ որոշուեցաւ անոր նախագահութիւնը յանձնել չէզոք անձնաւորութեան մը՝ դանիացի զօրավար Էռնսթի։ Իրականին մէջ, այս չէզոք նախագահին տրուած իրաւարարի պաշտօն էր. ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ խնդիրը կը կայանար երկու կողմերուն ընդունիլ տալուն մէջ լուծում մը, որուն յանգած էին ուղղակի բանակցութեամբ։

Ուստի, երբ անցած տարի Նուսէյպին - Ճէզիրէթ - իպն-Օմարի սահմանագիծի խնդիր ծագեցաւ, յանձնաժողովի չէզոք նախագահը պարտականութիւն համարեց պահանջել երկու պատուիրակութիւններէն, որ կանխաւ յանձն առնեն ընդունիլ իր առաջարկած լուծումը։ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը հպատակեցաւ առանց ամենադոյզն վարանումի։ Իսկ թուրք պատուիրակութիւնը դիտել տուաւ թէ՝ ամէն պարագայի մէջ նախագահին կարծիքը՝ իրեն հետ ունենալով կողմերէն մէկուն հաւանութիւնը, յանձնաժողովի մեծամասնութեան կարծիքը պիտի ըլլայ։

Թուրք պատուիրակութեան նախագահը նոյնիսկ այս իմաստով բացորոշ յայտարարութիւն մը ըրաւ, հաւկցնելով որ այս ձեւով տրուած որոշումները յանձնաժողովին կողմէ կանոնաւորապէս ընդունուած պիտի նկատուին եւ գործադրելի պիտի ըլլան։

Այս ձեւով է որ սահմանագծումի յանձնաժողովը անցեալ յունուար 10ին ճշդեց 1921ի համաձայնագրին 8րդ. յօդուածով նախատեսուած «հին ճամբան»՝ Սէրվան - Ալաքամիշ - Թէլ-Իպէլ ճամբով, որ մօտաւորապէս կը համապատասխանէր ֆրանսական պատուիրակութեան պահանջած գիծին։ Թէեւ այս որոշումը կանոնաւորապէս տրուեցաւ յանձնաժողովի մեծամասնութեան կողմէ, թուրք պատուիրակութիւնը հետեւեալ օրն իսկ չվարանեցաւ յանուն Էնկիւրիի կառավարութեան՝ հաղորդել թէ կը մերժէ ճանչնալ տրուած որոշումը եւ գործադրել զայն։

Գործերը հոս մնացին։ Թուրքիա մինչեւ հիմա կը մերժէ գործադրել յունուար 10ին կանոնաւորապէս տրուած որոշումը. միւս կողմէ կը պահէ այն պահակակայանները, զորս չվարանեցաւ հաստատել սուրիական հողին վրայ։ Բնաւ չենք կասկածիր որ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ բացարձակապէս անկեղծ ըլլայ, երբ կը հաստատէ թէ Էնկիւրիի կառավարութիւնը կ՚ուզէ համաձայնութեան մը յանգիլ. սակայն պէտք է խոստովանիլ որ խիստ բացորոշ բնագիրներ եւ խիստ յստակ դէպքեր ինպաստ մեզի են Ֆրանքեւթուրք այս վէճին մէջ։

Երբ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարը «Իգտամ»ի կը յայտարարէ թէ իր երկիրը մաս մը հող չուզեր ոեւէ մէկէն միւս կողմէ փոխարէն կը պահանջէ որ հրաժարին հողեր պահանջելէ իրմէ, մարդ ա՛յն տպաւորութիւնը կ՚ունենայ թէ թիւրիմացութիւն մը կայ, գոնէ բառերու արժէքին վրայ։ Այս վէճին մէջ ոչ ոք մաս մը թրքական հող կը պահանջէ, այլ ինքնին կը հասկցուի որ թուրքերը պարտին պարպել ա՛յն հողերը, որոնք Սուրիոյ կը պատկանին, համաձայն սահմանագծման յանձնաժողովի կանոնաւոր որոշման։ Ուրիշ բան է «լքել» հողեր որոնք մէկուն արդար սեփականութիւնն են, ուրիշ բան՝ պարտաւոր ըլլալ «պարպել», կանոնաւորապէս տրուած որոշման մը համաձայն, հողեր՝ որոնք գրաւուած են վիճելի գօտիի մը մէջ։ Հոս կայ նրբութիւն մը, որ չպիտի վրիպի դէպքերու ո եւ է անկողմնակալ դիտողի ուշադրութենէն։

Շնորհաւորելի է որ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ կը մտահոգուի թուրքեւսուրիական սահմանագլուխի ապահովութեան վերահաստատումով, ինչպէս ցոյց կուտան «Իգտամ»ի ըրած յայտարարութիւնները։ Ֆրանսա անշուշտ նոյն մտահոգութիւնն ունի։ Բայց կարգի եւ ապահովութեան առաջին պայմանն է որ սահմանագլուխ մը գծուի խնամքով։ Գօտիով մը, որ իրաւապէս Սուրիոյ իրաւապէս Թուրքիոյ կը պատկանի, դժուար պիտի ըլլայ մէկ կամ միւս կողմէն արգիլել ցեղախումբերու արշաւանքները եւ արգիլել միջադէպերը։ Այս կացութիւնը վնասակար է թէ՛ մէկ եւ թէ միւս կողմին համար, եւ թէ անհրաժեշտ է խնդիրը կարգադրել՝ համաձայն յանձնաժողովի որոշման, որ տրուեցաւ տրամաբանութեամբ եւ արդարամտութեամբ։

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ԳԱՂԹ

«Ցաւօրինակ ժողովուրդ ենք», ըսած է մեծ մարդ մը, որուն անունը չեմ յիշեր։ Ճիշդ է։

Հայերուս համար գոհ ըլլալու զգացումը խաղաղ մարած է կարծես։ Ամէն օր, ամէն երկրի մէջ դժգոհ ենք։ Առարկայօրէն ինչ որ կը տեսնենք եւ ինչ որ կը զգանք շրջապատի միջնադարեան գործիքներու կը վերածուին, բաղդատմամբ այն վարդակարմիր երազներուն՝ որոնց ոչ ձեւը կը տեսնենք եւ ոչ ալ հոտը կը զգանք. այլ միայն կ՚իմանանք ուրիշներէ եւ կամ պատահական նամակներէ, Անյաջողութիւն չկայ մեզի համար. բաւական է որ տեղ փոխելու մեր անուղղայ սովորութիւնը գոհացում գտնէ։

Ամերիկայէն մէկը կը գրէ, օրինակի համար թէ, Ամերիկայի մէջ հրաշալի դիրքի տիրացած է, շնորհիւ գործերու առատութեան, շահերու դիւրութեան, պատուական օդին եւ երեսուն յարկանի երկինքքերող տուներուն։ Մի հաւատաք, սուտ է։ Անպայման գոռոզութենէ մը մղուած՝ գործարանի մէկ անկիւնէն այսպէս կ՚երազէ։ Ո՞վ չի տեսներ նմանօրինակ պարագաներ իր շուրջը, ամէն օր։

Ահաւասիկ երկու նամակներ, որոնց եթէ ոչ բոլոր բառերը, գոնէ
իմաստը բացարձակապ
պահովեմ։
Մէկը, ութսունէն
տեղ փոխելու հիւանդ
բանուորներու համար
թող ամէն մարդ իր
մեկնէ զայն։
Աղջիկ մը որ, հիւսի
մերիկա գնաց երկու
սապէս նամակ մը կը
քրոջ.
— «Ամա՜ն քուրիկ
որ, հոս մնալու որոշ
տակաւին։ Օր առաջ
հոս նետելու ջանացէք
հրաշալի երկիր է եղեր
հիմա չենք եկեր։ Օդը
ջուրը մաքուր, գործերը
եւ շահը ծովու պէս։
մէջ ամէն մարդ կ՚աշխա
առանց յոգնելու, ինչու
բան «էլէքթրիք»ով կը
Մարդ տաքէն պաղը
բաւական է որ, պատին
կոճակը կամացուկ մը
ձանձրոյթը յանձն առնե
փափաքիս կը կատարուի
գիտես… հոգ եղած
թակիս պատճառաւ
տապնդելու ձիրքը չունի
տեղ ամէն բան կ՚ընեմ
յին՝ ջութակս
ժամանակ ալ կ՚ունենա
ռաւօտեան աչքս բացած
պատին վրայի կոճակներ
կը կոխեմ. աջակողմեան
լոր ցնցուղ մը գիս անկողինէ
կը նետէ. միւսը կը կոխեմ
կը փոխէ, ուրիշ մը կը
զգեստներս կը հագցնէ
գիս խոհանոց կը տանի
կրակը կը վառէ. թէյն
ջուրով կը լեցուի եւ կ՚եփ
կին վրայ կը նստի. ուրիշ
մը՝ եւ թէյն ու շաքարը
կէն կ՚իջնեն, գաւաթներ
սեղանին վրայ կը շարուին
ջապէս միւս բոլոր կոճակներ
խելով՝ նախաճաշս կ՚ընեմ
յէն ուտելիքները տուն
սոխը կը ստկուի (որուն հոտ
չէի սիրեր), տանս կ՚ա
գանքս կ՚առնեմ, գլխու
կը կտրուին եւ
ւանքը եղող Թոյլ
կարծրանան… Նոյնիսկ
խելով՝ ունենալիքս
աղջիկ կ՚իմանաս։ Չգէ որ
ւին ասոր պէտք չունիմ
պզտիկ եւ, պէպէքս
«Եւ տակաւին ինչե՜ր
«Անմիջապէս ճամբայ
քեռայրին գործ գտնելու
մեր խոհանոցին մէջ
կոճակ մը կայ»
Ցդայ մըն ալ, որ
րիէ ի վեր Ամերիկա կը
գրէ իր հօրաքրոջ.
— «Հոս մարդը
մեքենայի մը կը նմանի
ուած հարիւրաւոր հոսանք
որոնց քմահաճոյքին
մար կենանք. բաւական է
տարի մը, որ կոճակին վրայ
շում բանեցնէ։ Մարդ մեք
ամէն բան ընելու
կամ այնպէս է շինուած
ծախու առնողներուն կողմէ
ւական է որ կոճակը կոխե
դի ալ կը մաքրես, փողոց ալ
լես, գժոխային հնոցներու
կանանչ արծաթ ալ կը
գարշապար ալ կը լիզես
ալ կ՚ըլլաս եւ կ՚ըլլաս
լաս, մանաւանդ եթէ քու
աղջիկներ պէս՝ ծոյլ
անուղղայ կնոջ մը ձեռքը
«Ըսէ Ցաւորին որ տեղ
նատի հեռուէն՝ թմբուկին
անուշ կուգայ։ Թող մեր
հեռուէն եղող թմբուկին
անո՛ւշ անո՛ւշ մտիկ ընելու
ընեն, փոխանակ մօտենալով
կանչին պատռող ժխորներով
նորէն յուսախաբ ըլլալու…»

* *

Ես իմ հաշուոյս,
նստած եմ,

ՏՈՎԼՈՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

«ԻՆՉ ՈՐ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ»

ՊԱՏԱՍԽԱՆ — Թիւ 33

Մենք, Հայերս, միշտ խմբու-ծին երազներով տար- ժողովուրդ մը եղած ենք, կրցած մեր անողոք թըշ-ին ներքին ու արտաքին -ագիտական խաղերուն -թափանցել, անոր հա-ա մեր ուժերը կշռելու եւ -ելու համար։

-այ ժողովուրդին երազը եղած է Թուրքին փճացու-. այդ հաւատքը խաբեց -տար շարունակ։ Իսկ այսօր, -ն իր գերագոյն ճիգերը -լարուած, անօրինակ թա- մը կը սպառազինուի, մեր -եան տակաւին խմբագիրներ անոր մէջ կը տեսնեն -քիոյ քայքայումը, եւ կամ -անջատումներ երեւու- -իշխան, արդիականացումները -եալին եւալըն կը տես-ն։ Ու կը կարծեն թէ օր մը, Թուրքը նորէն ասպարէզ -ի իջնէ, քանդելու համար ինչ որ շինեց Մուսթաֆա -մալ։

-Եւրոպական պետութիւնները -չեն հետաքրքրուիր -քիոյ արդի կարգ ու սար--ով, Քէմալով, Ֆէզով, փիլա- -ով եւ անոր ապագայով, այլ -ուն Թուրքիան կը ճանչ- իբրեւ զօրաւոր պետութիւն եւ եթէ կ'ուզէք «սէկար»։ -ն հան է որ ան այսօր կը անգաղար ու եւրոպա- պետութիւնները զայն կը -նան իբրեւ Թուրքիոյ օրի- իշխանութիւնը։ Իւրա- -չիւր պետութիւն ամէն աս- -մէջ ըստ այնմ կը չա-իր ուժերը եւ դիւանագիտա- -յարաբերութիւն կը մշակէ -քին հետ։

-Իսկ մենք ինչո՞ւ անճրկինք -աւելորդ ժխլան ու Թուղթ -պառնենք եւ պզտատնական -րով կը գրագինք։ Նորէն -ըլլանք. այսօր մեր առջեւ -ենք զօրաւոր, եւ եթէ կ'ու-. մինչեւ ակռաները զին--ծ 200,000նոց թշնամի բա- մը, որ միշտ կ'աւելնայ ու -ծնայ, եւ որուն առջեւ կը -րդին մեծ ու պզտիկ պե--թիւնները։ Մենք պատրա՞ստ -այդ ուժին թափը կասե- -ու համար, կը պատրաս- -նք անոր չափ ուժ մէջտեղ -ելու։ Մեզ երբեք պէտք չէ -րքէ պետութեան մը -ն, այլ ներկան պէտք է -ունենալ եւ ատոր հա -մեր ուժերը չափել եւ -ներուն վրայ մտածել։

-ՕՅին, երբ սոմ. Սահմա- -ութիւնը հռչակուեցաւ, եւ -կան պետութիւնները սի- -աշունեցին նոր վարչա- Ո՛չ ոք, ո՛չ մէկ եւրոպա- -մտածել փորձեց Թուրքիոյ ապագան քննութեան նիւթարկել, ընդհակառակն ճանչցան զայն ու նոր կառավարութեան ուժ տուին, եւ 1914ին միայն հասկցան թէ խաբուած են։

Իմ համեստ կարծիքը այն է, որ ներկայ Թուրքիոյ փոփոխութիւնները պիտի ըլլան տեւական, Թուրք ազգը աւելի պիտի զօրանայ եւ առաջ տարի վերջ. մեր առջեւ պիտի գտնենք միաձոյլ ու միահեծան պետութիւն մը։ Ո՛չ Մ. Քէմալի մահով Թուրք ազգին յառաջդիմութեան այս քայլերը կը կասին եւ ո՛չ ալ Ըսմէթ փաշայի մահով։ Մեր ճանչցած նախկին Թուրքը պէտք է պատմութեան յանձնել։ Եւրոպացիներուն անունէն գողցող Թուրքեր գոյութիւն չունին այլեւս։ Այսօր անոնք չափեցին Եւրոպացիներուն հասակը, ու այժմ հրապարակ կուգան աւելի ազգայնական, աւելի ամուր կառչած իրենց ուժին եւ հողին։

Ո՛չ մէկ կասկած որ գլխաւոր կամ եւրոպականացած Թուրքիան թիզ մը հող չպիտի զիջի Հայուն։ Թուրքիան այսօր իբրեւ անկախ պետութիւն իր ներքին կեանքը յառաջացուցած է սպառազինութեան, եւ աջ ու ձախ կը հարուածէ Քիւրտն ու Հայը, իսկ մենք տակաւին օգուտ կը սպասենք ու մենք մեզ կը խաբենք յենլով Թուրքիոյ արդիականացման վրայ։

Միշտ պէտք նկատի ունենանք թէ մեր առջեւ ունինք անընկճելի ու զօրաւոր ուժ մը, որ պատեհ առիթին ժահացու հարուածը պիտի իջնէ մեր գլխուն։

Ամփոփուինք ու պատրաստուինք, որքան կարելի է շուտ։ Ներկան այդ կը պահանջէ, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդի ապագան։

Այս է օրուան պահանջը։

ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Պուէնոս-Այրէս, 9 Նոյ.

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ ՎԱՐ ԱՌՆՈՒԱԾ

Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ, Գահիրէի Թրքական դեսպանը ծանուցագիր մը ուղղած է Եգիպտոսի արտաքին նախարարութեան՝ միջադէպի մը մասին, որ տեղի ունեցած է Մանսուրայի մէջ՝ Թուրք հանրապետութեան հռչակման տարեդարձին նախընթաց իրիկուն։ Ծանուցագրին մէջ կ'ըսուի թէ նոյն քաղաքին ոստիկանութիւնը վար առած է Թրքահպատակի մը դեղարանին վրայ պարզուած Թրքական դրօշակը, ինչպէս նաեւ վերցնել տուած է տեղացիներուն ի պատիւ Նահաս փաշայի այցելութեան պարզած դրօշակները։ Ոստիկանութիւնը, հակառակ դեղագործին յայտարարութեան՝ թէ, իր երկրին ազգային տօնին առթիւ Թրքական դրօշակ կախած է ականջ չէ դրած այս յայտարարութեան, անոնք կարծելով թէ Նահաս փաշայի այցելութեան ի պատիւ պարզուած է դրօշակը։

Դեղագործը եղելութիւնը հաղորդած է Թուրքիոյ դեսպանին որ յիշուած ծանուցագրով խնդրած է եգիպ. կառավարութենէն քննութիւն մը բանալ եւ արդիւնքը հաղորդել իրեն։

Արտաքին նախարարութիւնը խնդիրը յանձնած է ներքին նախարարութեան։

ՃԵՐՄԱԿՆԵՐՈՒ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Պոլսոյ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ իր քննութիւնները Պոլսէն օտար երկիր աղջիկ փախցնողներու մասին։ Հսկողութեան տակ առնուածներէն ութը ձերբակալուած են Իտալացի Լաչէրպօ եւ սերպ Փէթրովիչ։ Ուրիշ Իտալացի մը Պոլսէն մէկ յոյն եւ մէկ հրեայ աղջիկ առնելով Իտալիա փախցուցած է։ Որոշուած է յիշեալին մասին դիմել իտալական կառավարութեան։

Յիշեալ Իտալացին երկու պուլկար գեղանի աղջիկներ եւս փախցուցած է, որոնք շատ լաւ Թուրքերէն կը խօսէին։ Հանկէ Եգիպտոս պիտի տանի եղեր։ Սալվարաթօ անուն Իտալացին ալ ձերբակալուած է այն պահուն երբ մէկ Թուրք, մէկ հրեայ եւ մէկ հայ աղջիկ կը փախցնէր։ Ասոնք դատարանին պիտի յանձնուին։

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ

Պոլսոյ մէջ անցեալ տարի 2000 ամուսնալուծման դատ բացուած եւ ասոնցմէ 700է աւելիին համար ամուսնալուծման որոշում տրուած է։

Այս թիւին մէջ կը գտնուին թէ Իսլամները եւ թէ ոչ-Իսլամները։ Ամուսնալուծման դիմումները ընդհանրապէս կիներու կողմէ կ'ըլլան եւ շարժառիթն է ընտանեկան անհամաձայնութիւններ, որոնք կը ծագին նախ արդուզարդ ընելու պահանջկոտութիւններէն, որուն արդիւնք կ'ըլլայ ամուսնոյն նիւթական վիճակին անբաւականութիւնը։ Այս պատճառներով անբարոյականութեան մէջ ինկողներու թիւն ալ քիչ չէ։ Կիներու շատերն ալ կ'ըսեն թէ իրենց ամուսինները ուրիշ կնոջ մը հոմանուհին եղած եւ զիրենք մէկ կողմ դրած են։

Ամուսիններն ալ դատ կը բանան իրենց կնոջ դէմ ըսելով որ բարեկամի մը հետ տեղ մը գտնուած ատեն, իրենց կինը ուրիշ մէկուն հետ տեսած են։

ՀԵԼԼԷՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՈՒԺԸ

Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.—

«Տեղեկութիւն ստացուած է թէ հելլէն օդանաւային միութիւնը Յունաստանի օդանաւային ծախքերուն համար մէկ տարուան մէջ՝ 100 միլիոն տըրախմի ապահոված է, իսկ կառավարութիւնը 23 միլիոն ոսկի միայն յատկացուցած է այս նպատակին։

«Հելլէն օդանաւային միութեան կողմէ ձեռք բերուած այս 100 միլիոն տրախմիի գումարին մեծ մասը ապահովուած է Յունաստանէն դուրս, օտար երկիրներ գտնուող Յոյներէն։ Յունաստանի Ազգ. Դանքային հաշուեցոյցներուն 100ին 7ը հելլէն օդանաւային միութեան կը պատկանի։ Կը տեսնուի թէ՝ տակաւին քաղաքիս մէջ կը ծախուին անոր շրջաբերութեան հանած պարգեւատոմսերը զորս կը գնեն Պոլսոյ Յոյները եւ այսպէս անուղղակի կերպով կ'օգնեն հելլէն օդանաւային միութեան»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՃՈՌՆԻ ԽԱՂԵՐ

ՓՕՆ-ՄԷՆ Թ'-ԷՕՓՐԻ.— Այս գաղութը կը գտնուի կարգ նահանգին մէջ եւ ունի 1-2 գործարան։ Առաջինին մէջն է որ կ'աշխատին գրեթէ բոլոր Հայերը, եւ հաւաքաբար գործարանատիրոջ վարձած զօրանոցին մէջ կ'ապրին։ Գործարանատէրը շատ բարեացակամ է։ Այս գաղութին մէջ ազգային ո՛ր եւ է կազմակերպութիւն չկայ. նոյնիսկ մէկ հատիկ հայերէն թերթ կարդացող չկայ։ Պզտիկներն ալ Ֆրանսական դպրոց կը յաճախեն։

Աղմուկները եւ կռիւներ յաճախակի են հոս. ու տեղացիներու եւ ոստիկանութեան [illegible] շարժած են։ Նոյնիսկ գործարանատէր Պ. Վ.ժէն որ իրենց մաքրութեան եւ կրթութեան համար կը մտածէ, գոռնացած է եւ կ'ըսէ. «Ես Հայերու վրայ լաւ կարծիք ունէի, բայց երեւի սխալած եմ»։

Եւ այս բոլորը շնորհիւ կարգ մը ամ՝սեղուկներու, որոնք բան գործ ըրած են քսու պառաւներու պէս հայրենակիցները իրարու ձգել թէ գործարանէն եւ թէ տունէն ներս։ Ասոնք էին որ տարիուկէս առաջ կազմուած «Մուրատ» ենթակոմիտէն քայքայեցին, նաեւ «Յառաջդիմասէրներ»ը եւ գոյքերը ծախելով կերան։ Այժմ ալ կ'աշխատին պառակտել քանի մը երիտասարդներ, որոնք կապուած են Հ. Յ. Դ. Պոլէնի խումբին։

Բայց, թող զգուշանան. երկար չեն կրնար տեւել այս խաղերը։

ՇԱՎԱՆ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԻ՞Ս

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԻՐԱՀԷՐ. ՑԵՑՈՑ ԿՈՅՐ. — Զիրար կը սիրէին խաղաղօրէն, հաւատարմութեամբ, երբ երրորդ մը փորձեց միջամտել, իր սրտին զարկը լսեցնելու համար կնոջ, որ հետզհետէ սկսաւ հաճոյք զգալ այս նոր երգէն։

Բայց առաջին սիրահարին աչքը բաց էր ու կը հսկէր եւ իրիկուն մըն ալ, ատրճանակը քաշեց ու կրակեց իր ինքնակոչ մրցորդին վրայ։ Գնդակը պայթեցուցեր էր անոր աչքը։

Այսպէս վերջացաւ ողբերգութեան առաջին արարը։

Յաջորդ օրը երբ ոստիկան մը ներկայացաւ ոճրագործ սիրահարը ձերբակալելու, ան նորէն ձեռք առաւ ատրճանակը եւ այս անգամ կրակեց իր իսկ վրայ։ Գնդակը որ ուղղուած էր ճակտին, կուրցուց անոր տեսողական ջիղը։

Այսպէս վերջացաւ երկրորդ արարը։

Եւ աղջի օր, կոյր մըն էր որ կը ներկայանար դատարան, հաշիւը տալու իր ոճրին։ Դատարանի նախագահն իսկ յուզուած էր, ու կը հարցափորձէր վարանումով, սիրութեամբ, յայտնի կարեկցութեամբ մը։ Իսկ ներկայ հասարակութիւնը չի կրցաւ զսպել գոհունակութեան մրմունջ մը, երբ իմացուեցաւ թէ դժբախտ ու ազնուաբար մրցորդը կը ներէր անոր որ կուրցած էր, պայթեցնելէ յետոյ իր ալ մէկ աչքը։

Եւ սիրահար կոյրը, անպարտութեամբ էր որ մեկնեցաւ դատարանէն, կաթնած կնոջ որուն համար կուրցեր ու ոճիր էր գործեր։

Եւ դատարանին մէջ, այսպէս վերջացաւ ողբերգութիւնը, որ պիտի շարունակուի կեանքի մէջ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Հրատարակութեան խնդրանքանքով, Ջուարթնոցի խմբագրութիւնը մեզի ղրկած է հետեւեալ յայտարարութիւնը, որ, իբրեւ առաջնորդող յօդուած, պիտի երեւի նոր պարբերաթերթի «Ճակատին վրայ»։

ԽՄԲ.

Նախ ուզեցինք այս բնակարանը անուանել մեր խրճիթը, հոն վառելու համար հայ գրականութեան խարոյկը, եւ շինական պարզութեամբ, ուրախութիւն ընելու համար մենք մեզի։

Սակայն, երիտասարդութիւնը, — որ հիւանդութիւն մըն է,— ջերմութեան, զգայավառութեան, խենդութեան, զգայարանքներու ծայրայեղ սրութեան այդ պահուն, յղացումի մը պէս՝ մեզի ցուցուց տարբեր շէնքի մը պատկերը։

Անուանեցինք զայն Ջուարթնոց։

Եւ այժմ կը պատրաստենք անոր ճակատի տախտակը։

Հոս կը բնակին հայ գրականութեան եւ արուեստի ուխտեալները։

Ջուարթնոցին բնակիչները, հիւշտակային անմեղութեամբ, մաքրուած են քաղաքական կիրքերէ, կուսակցական թշնամութիւններէ եւ ծիծաղելի հերետիկոսութիւններէ։ Սրբագրուած են կրօնքի եւ բարոյականի նախապաշարումներէն։ Կը հաւատան միայն հայ գրականութեան եւ արուեստին։

Ջուարթնոց ապաստանարանն է նաեւ այն երիտասարդներուն, որոնք գերի են մեր գրականութեան ծերացած հոգատարներուն ձեռքը։ Երկար ժամանակ է ի վեր մեր երիտասարդները չունէին իրենց բեմը, անկախութեան երդիքը, որպէսզի կարենային գլուխ չծռել «հանճարելու գաղող» պատանիներու պէս, եւ որպէսզի չհամբուրէին գրական ժանգերը։

Սերունդ մըն է հասեր արդէն, հոգ չէ թէ խատուտիկ։ Ան շուտով կը դառնայ մէկ գոյն, կը բաւէ որ գտնէ իր անկախ հոգիին երկինքը։ Կը բաւէ, որ հաւատայ, մեզի հետ, հայ հոգիին, հայ երեւակայութեան եւ հայ ոգին։

Ցանո՞ւն այդ հայ ոգին, «Ջուարթնո՛ց» կը կոչենք «Նորերու» այս բնակարանը։ Պատուհասաստ սեղանին վրայ տեղ ունին նաեւ հին սերունդէն անոնք՝ որ կը սիրեն երիտասարդները եւ երիտասարդ շարժումը։

Ջենք ներկայացներ գրական վարդապետութիւն մը, կը բաւէ ճակատին տրուած այս գոյնը։

Սակայն կ'աւելցնենք, որ «Ջուարթնոց»ի մէջ պիտի ներկայացուին, մեր սերունդի դիմագծութեան հետ, արուեստի նորագոյն որոնումները, յառաջապահ շարժումները, «ձախ գրականութիւնը», եւրոպականն ու ասիականը, խափշիկեանն ու անմշակը, տալու համար ձեւի զանազանութիւնները, հաւատարիմ մնալով մեր հայ խորքին։

Վաղը երբ արդէն սերունդը մեծցուցած է իր շուքը, թերեւս բախտ ունենանք բանաձեւելու գրական վարդապետութիւն մը։

Այժմ, քաոսային այս կացութեան մէջ, «Ջուարթնոց» հանգրուան մըն է ամփոփելու, հաւաքելու եւ կազմակերպուելու։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinipue de L'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ Դամելը ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55-09։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (4)

ՊԱՅԱՋԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

-նկատած էր, որ զոյգ մը -ներ ամէն իրիկուն կուգային -որմաձեռքերուն մէջ եւ -ինէին առաւօտուն։ Որոշ էր, -աղաւնիները կը գիշերէին -ին մէջ, եւ գիւղին էր -րուսը։ Ծրագիրը ինծի -ուեցաւ յետոյ, մեր մարդը -գաղտնօրէն գլուխ հա- -ւ։ Սողոսկեցաւ ամայի -ներս։ Հեծաւ քարի մը -ներքերուն տակ -աղաւնիները մտան ներս -ռչկա սկսաւ հալածել զա- -մը հսկայ ձող մը։ Իսկ -հասեր էր արդէն, եւ մըթ- -մտաւորին ներսը։ Պետ- -առաջ չէր առած, վախ- -որ ուշադրութիւն կը գրաւէ -աղաւնիները կը շատնան։

Դժբախտաբար, այդ օրը, նկուղին բերանը դրուած էին երկու սպանուած զինուորներ, եւ սալաքարը վերցուած էր։ Պետրուշկա բախեցաւ դիակներուն, ինքզինք կորսնցուց այն չուաններուն մէջ, որոնցմով նկուղ կ'իջեցնէին դիակները։ Եւ ինկաւ մութ նկուղին մէջ, ծակէն վար, գլուխն ի վար։ Յաջորդ առտու, երբ ազգին անգին ինկեր էի եւ կը փնտռէի Պետրուշկան, լսեցինք սըրագին աղաղակներ, որոնք կուգային մեռելներուն նկուղէն։ Վեր քաշեցինք աղաւնիներու անճարակ որսորդը, որ բոլորովին ճմլուեր, կիսովին շնչահեղձ եւ վախէն խենդեցեր էր, ամբողջ գիշեր մը մեռելներուն մօտ անցընելով։

Երկրորդ գաղափարը, զոր Պետրուշկա յղացեր էր, ունեցաւ վախճան մը, նուազ երջանիկ, թէեւ գեղեցիկ զգացումով մըն էր ներշնչուած։ Երբ հրամանատարը ազաններուն վերջին ձիերն ալ մորթելու հրամանը տուաւ, ծառայիս ըսի, որ դժբախտ ձիս տանի զոհարանութեան։ Պետրուշկա աչքերուս մէջ կարդաց ցաւը, զոր կը զգայի բաժնուելով կռիւի սիրական ձիէս ինծի հաղորդեց ծրագիր մը, որուն յաջողութիւնը կ'ապահովէր մեր սնունդը եւ կ'աւշացնէր վերջին այդ զոհաբերութիւնը։ Կը կարծեմ, որ Հայու մը տան մէջ բաւական քանակութեամբ գորեն կայ։ Սակայն այդ տունը, գիւղէն հեռու կը գտնուէր բաց դաշտի մը մէջ։ Անկարելի էր մօտենալ այդ տան, առանց ենթարկուելու թշնամիին կրակին։ Ռազմավարական խելք մը պէտք էր. Պետրուշկա եւ իր ընկերներէն ամանք գտան միջոցը։

Գիշերը, անոնք բաժնեցին դէզ մը հաստկեկ տախտակներ, որոնք լքուած էին միջնաբերդին մէջ։ Իւրաքանչիւր կամաւոր իր ուսին վրայ նետեց տախտակ մը եւ մտաւ խրամին մէջ, սնունդի գնացքի պահուն։ Խրամէն անցան բաց դաշտին մէջ, սողալով իրենց պատսպարաններուն տակ։ Պետրուշկա չէր գիտեր, որ կը կայկէր Հառմէացիներու յարձակողական ռազմավարութիւնը։ սողալ, հրճուելով իր գիւտին յաջողութենէն, խնդալով Թրքական գնդակներուն դէմ, որոնք կ'առատանէին իր զրահին վրայ։ Սակայն ճիշտ այն պահուն երբ կը հասնէին իրենց հանգրուանը, ռումբ մը պայթեցաւ շարժուն տախտակներուն վրայ, ճարճատիւնով մը թռաւ գլոր տարուեցնելով երեք չորս տախտակներ, խանգարեց փոքրիկ խումբին կարգը։ Աղմուկը եւ լոյսը մատնեցին շարժումը։ Անմիջապէս, Թրքական առաջապահ գիծերը անընդհատ կայծակ տեղացին այս դժբախտներուն վրայ։ Կամաւորները եւ վերադարձան աճապարանքով։ Աւա՜ղ, ռազմավարական այս բանագողութիւնը ձախողելով, անոնք իրենց յանպատրաստից շինուած վահաններուն վրայ տասնեակ մը մեռեալ ու վիրաւոր դրած կը վերադառնային ետ։

Այդ վիրաւորներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ Պետրուշկա, որուն մարմինը ծակած էին երկու գնդակներ՝ նախ թեթեւ կարծեցինք իր վէրքերը, որոնք յետոյ շարունակ կը տանջէին զինք։ Այդ վէրքերուն պատճառաւ, շաբաթ մը անկողին ինկաւ։ Պաշարման վերջին երկու օրերուն, կուգար թափառիլ ապաքինածներուն հետ միջնաբերդին պարիսպներուն տակ։

Վերջին օրերը սրտաբեկած էին ամէնէն քաջ հոգիները։ Յունիս 21ին, ինչպէս պաշտօնական օրագիրն ալ ցոյց կուտայ, հրամանատարը պաշտպանողներէն հաղորդեց աւետիս մը։ Թերեւս իրապէս լուրի մը հիման վրայ, թերեւս զօրացնելու համար զինուորներուն բարոյականը, հրամանատարը կը յայտնէր թէ յաջորդ օրը պիտի հասնէր ազատարար բանակը։ Յունիս 22ին, առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, ամէնուն աչքը անհամբերութեամբ կը խուզարկէր հորիզոնը։ Թուրք հրետանիին փայլակէն զատ, ոչինչ տեսանք այդ օրը։ Յունիս 23ին, 24ին ալ ժամէ ժամ սպասեցինք, որ իրագործուի յոյսը։

Ի զո՜ւր, միշտ ի զո՜ւր։

Այն ատեն բոլորին յոյսը, վայրկեան մը խանդավառելէ յետոյ, իր բարձունքէն ինկաւ բարոյալքումի մը մէջ, աւելի դժնդակ քան անցեալ անստուգութեան օրերուն։

Հաց չկայ, միայն դգալ մը դարշահոտ ջուր, տաքութիւնը կ'ընկճէ, միջնաբերդին եզերքը ինկած դիակներուն հոտը անհանդուրժելի կը դառնայ։ Այն զինուորները, որոնք դիմացկուններն էին, յոգնութենէ բեկուն, չէին կրնար բաւարարել պահանջուած ծառայութիւնները, որ կը կրկնապատկուէին։

(Շար.)

Թուրք կառավարութիւնը սկսած էր զէնք հաւաքել Ներքին գաւառներու Քիւրտերէն։ Ասոր վրայ շրջակայքի աշիրաթապետը Սատօ Քասօ՝ Մազի լեռը քաշուելով ձիաւոր ժանտարմաներու հետ կռուի բռնուեցաւ և անոնցմէ 8 հոգի սպաննեց ու 20 հոգի ալ վիրաւորեց։

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սոֆիայի մեր Թղթակիցը կը գրէ.—

«Տէյլի Էքսփրէս»ի Վիեննայի Թղթակցին հեռագիրը թէ Սոֆիայի մէջ ծանր կացութիւն կը տիրէ՝ բացարձակ մտացածին է. ո՛չ խուճապ կայ Սոֆիայի մէջ եւ ո՛չ ալ հանրային շէնքերը բռնուած են զինուորներու կողմէ, ամէն մարդ գիշերը մինչեւ ուշ ատեն կը զբօսնու։

Սերպ սպային ալ տեսած կախաղանները երեւի ելեկտրական Թելերու ձողերն են, որոնք մշուշին մէջ կախաղաններու տպաւորութիւն ձգած են հակապուլկար աչքերու վրայ։

Կտրօններու խնդիրը կարգադրուած

Օսմանեան Հանրային Պարտքին կտրօններու խնդիրը, որոնք տարիներէ ի վեր առկախ կը մնային, վերջապէս կարգադրուեցան, կարգ մը վերապահումներով։

Ընկիւրիի Ազգ. Մեծ ժողովը շաբաթ օր զբաղեցաւ այդ հարցերով։ Նախ վիճաբանութիւններ կատարուեցան եւմտացոյցի յանձնաժողովին տեղեկագրին վրայ, որ ընդունուած էր 4ի դէմ 14 ձայնով։ Այս տեղեկագիրը կը վերլուծէր Փարիզի մէջ Թուրք պատուիրակներուն եւ օտար պարտատէրերուն միջեւ կնքուած պայմանագրութիւնը եւ կ'եզրակացնէր թէ պայմանները առաւելագոյն զոհողութիւնն են Թուրքիոյ համար։ Կ'ըսէր թէ ժողովուրդը առանց ցնցումի չի կրնար տանիլ այս ծանր բեռը, որուն պատասխանատու չէ Հանրապետութիւնը։ Տեղեկագիրը ի վերջոյ կը յանձնարարէր ընդունիլզայն ամբողջութեամբ՝ հանրապետական կառավարութեան գերիշխանութեան եւ հմայքին համար։

Ելմտական նախարարը ընդունելով հանդերձ որ պայմանները ծանր են, պահանջեց վաւերացնել համաձայնագիրը։

Կտրօններու խնդրին շուրջ բուռն վիճաբանութիւններ կատարուեցան։ Երկու երեսփոխաններ ներկայացուցին երկու բանաձեւեր, հետեւեալ իմաստով. «Քանի որ պարտատէրերու մեծ մասը Ֆրանսացիներ են, համաձայնագրի վիճաբանութիւնը յետաձգել՝ մինչեւ որ կարգադրուի սուրիական սահմանագլուխի խնդիրը»։

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ հաստատելով հանդերձ որ Թուրքիոյ համար կարեւոր է սուրիական սահմանագլուխի հարցը, խորհրդարանէն խնդրեց որ պարտատէրերուն հետ ուղղակի բանակցութեամբ կնքուած համաձայնագիրը քննէ՝ բոլորովին անջատ ուրիշ խնդիրներէ։ Զանազան երեսփոխաններու յիշած «յաղթական եւ յաղթուած» բացատրութեան ակնարկելով, ըսաւ թէ Թուրքիա իր դաշնագիրները կնքած է հաւասարութեան հիման վրայ։ Աւելցուց թէ կառավարութիւնը մեծ ուշադրութեամբ կը հետապնդէ երեսփոխաններու ակնարկած կենսական խնդիրները։

Երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, Ազգային Մեծ Ժողովը 31ի դէմ 204 ձայնով եւ կարգ մը վերապահումներով ընդունեց Օսմ. Հանրային Պարտքի եւ կտրօններու համաձայնագիրը։

Իտալիա եւ Սուրիոյ հոգատարութիւնը

Իտալիոյ մէջ հակաֆրանսական ցոյցերը կը շարունակուին, ծանօթ դատավճիռին հետեւանքով։ Ասկէ զատ թերթերը կ'արտատպեն Փուանքարէի յայտարարութիւնները Սուրիոյ մասին եւ կը յարձակին անոր վրայ՝ Իտալիոյ մասին ըրած ակնարկութեան համար։

«Թրիպունա» երկար յօդուած մը հրատարակելով, կը գրէ.

«Փուանքարէ՝ առանց ո եւ է պատճառի ակնարկութիւն մը ըրաւ Իտալիոյ՝ որպէսզի ընկերվարականները Նուազ թշնամական դիրք բռնեն կառավարութեան դէմ, վաւերացնեն զինուորական վարկերը եւ իր կայսերական քաղաքականութիւնը։ Իտալիա ո՛չ մէկ միջազգային ձեռնարկ կատարած է Սուրիոյ հոգատարութիւնը առնելու համար Ֆրանսայի ձեռքէն»։

«Ճոռնալէ տ'Իտալիա» գրելէ յետոյ, թէ Իտալիա չի կրնար հանդուրժել որ օտար կառավարութիւն մը զինքը խնդրոյ առարկայ դարձնէ իր դատը պաշտպանելու համար, կ'ըսէ.

— Իտալիա տակաւին Ֆրանսայէն կը սպասէ հատուցումը իր գաղթային պարտքին՝ նախատեսուած դաշնագիրներով։ Իտալիա երբեք չէ բաղձացած հոգատարութիւն մը՝ Սուրիոյ վրայ։

Ֆրանսայի դէմ հակառակութիւնը գրգռելու համար թերթերը կը քննադատեն նաեւ Ֆրանսայի ծովային Նախարարին ըրած յայտարարութիւնները Իտալիոյ Նաւատորմին մասին։»

«Թրիպունա» կ'ըսէ թէ Իտալիոյ Նաւային եւմտացոյցը 1,150 միլիոն լիրէթ է, մինչ Ֆրանսայինը՝ 2,960 միլիոն։ Մինչ Ֆրանսա իր նաւային շինութեանց համար յատկացուցած է 6,298 միլիոն ֆրանք, Իտալիա 2,700,000 լիրէթ միայն պիտի ծախսէ։ 1931ին, իր ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա պիտի ունենայ 59 թեթեւ մարտանաւեր՝ 186,300 թոնօ տարողութեամբ, 68 սուզանաւեր՝ 73,150 թոնօ տարողութեամբ եւ 11 մասնաւոր մարտանաւեր՝ 76,000 թոնօ տարողութեամբ, մինչ Իտալիա պիտի ունենայ միայն 43 թեթեւ մարտանաւեր 118, 840 թոնօ տարողութեամբ, 27 ընդծովեայ՝ 24,950 թոնօ եւ 10 մասնաւոր մարտանաւեր՝ 32,700 թոնօ տարողութեամբ։

Անգլիոյ թագաւորին վիճակը ծանրացած

Լոնտոնէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիոյ Ճորճ Ե. թագաւորին հիւանդութիւնը շատ ծանր փուլի մը մէջ մտած է։ Թագաւորը 72 ժամէ ի վեր ոեւէ սնունդ չէ առած, սիրտը տկարացած է եւ ուժերը բոլորովին կորսնցուցած։ Անհամար բազմութիւն մը խռնուած է Պըքինկէմի արքայական պալատին առջեւ՝ լուրեր առնելու համար թագաւորի վիճակին մասին։

Գահաժառանգ իշխանը, որ հարաւային Ափրիկէ կը գտնուէր, հեռագրով Անգլիա կանչուեցաւ։ Զրահաւոր մը ղրկուեցաւ Աղեքսանդրիա՝ իշխանը Լոնտոն բերելու համար։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◎ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ՏՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱԼԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Դուլրուգ, ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Պահանջեցէք մեր Թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, Paris
Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ-ԵՐԵԿՈՅԹ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ
ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ. ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ - ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
Restaurant PILOTի մեծ սրահը, 90 Bld. St. Germain
Métro: Odéon կամ St. Michel
Գին 12 ֆր. 50. փոքրիկներուն համար կէս գին։ Մինչեւ Դեկտ. 2 անպայման պէտք է տոմսակ հայթայթել խումբերու քարտուղարներէն եւ կամ ընկ. Լ. Գեւոնեանէ Ցառաջի խմբագրատունը։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
Կը նախագահէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ
կը մասնակցին ֆրանսական եւ օտար միութիւններ
բանախօսութիւն, ներկայացում եւ նուագախումբ
23 դեկտ. կիր. ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ
„ԱՆՁՐԵՒ"Ը
Դիմել՝ ընդհ. վաճառական L. KÉVONIANի, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e)։ Ֆրանսա եւ գաղութներ 16 ֆրանք, ուրիշ երկիրներ, ի բաց առեալ Ամերիկայէ՝ 20 ֆրանք։ Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ. Բացարձակապէս կանխիկ։ Փոստի ծախք չկայ։ Աբոնէմանները այժմէն կ'ընդունուին։

Հ. Յ. Դ.

Պէլվիլի կոմիտէի ժողովը՝ այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple.

ՇԱՀԱԾ ԹԻՒԵՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ԱՆԴԻՆ(Ժանճին)

գիւղի Հայր. Միութեան վիճակահանութենէն շահած ենթատեւեալ թիւերը.

131 կնոջ ձեռքի պայուսակ մը, 183 ինքնահոս գրիչ, 206 փողկապ, 433 մետաքսէ թաշկինակ, 68 մետաքսէ մէկ զոյգ գուլպայ, 66 մէկ շիշ շամպանեւ։

Մեր շնորհակալութիւնները կը յայտնենք՝ Տէր և Տիկին Ճինկէօզեանի, Պ. Պ. Գ. Արապլեանի, Ս. Պօղոսեանի, Պ. Խուպիկեանի, Վ. Քիւրքճեանի, Ա. Թովմասեանի եւ Պ. Գրիգորեանի իրենց ըրած նուիրատուութեանց համար։ Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկ Արապլեանի Պ.Պ.Ն.Գուրզունեանի, Ա. Օտճեանի, Կ. Սարգիսեանի եւ Վ. Քիւրքճեանի իրենց ցոյց տուած աջակցութեան առթիւ։ Շահած թիւերով ներկայանալ՝ Պ. Ա. Վահրամեանի, Camp Victor Hugo, Marseille.

(Կնիք Վարչութեան)

ԿԱՄԻՉՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը մնայուն գործ։ Դիմել՝ Ցառաջի։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն, Յունարէն և Թուրքերէն հռչակաւոր փլաքներու ամենամեծ վաճառատունը որ կը գտնուէր Փարիզ, 24 Rue Albouy, փոխադրուած է՝
Mr. JACQUES DE PADOVA
11bis BLD. GAMBETTA, NICE
Զեղչեալ գիներով կը ծախուին՝ ամենալաւ ֆոնոկրաֆները. գօտաքները, ամէն տեսակ փլաքները եւ լուսանկարչական առարկաները։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարակ։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Կ'ուզուի լաւ ճաշարանի մը մէջ աշխատելու համար վարպետ խոհարար մը, այր կամ կին։ Դիմել՝ Վահրամ Աճէմեանի, 8 Rue Jouy-Rouve, Փարիզ (20e). Մէթրօ՝ Պէլվիլ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Գագարճըգ, Գարդ.— 142.35, Գործ Գու Արէյիծ, Մ.Ա. -200, Պուքսինէ, Մ. Շ.— 115, Վիլֆրանշ, Ա. Մ.— 100, Մարսէյլ, Հ.Մ.Ճ.— 10։

ԳՆԵՑԷ՛Ք

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՕՐԱՑՈՅՑ 1929
Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ.ՊՈԼԻՍ
ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ
Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librair, 191 cours Lafayette, LYON.
Մեծաքանակի համար զեղչ

Վարձու է յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champtiers, Chaville (S. et O.).

Ֆրանսերէնի դասեր
Փարիզցի երիտասարդ վկայուած օրիորդ մը կ'աւանդէ գործնական եւ գրական ֆրանսերէնի դասեր։ Գրել կամ ներկայանալ երեկոները ժամը 7—8.30, Mlle Perraud, 21 Rue Servandoni, Paris (6e). Մէթրօ՝ St. Sulpice.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e,
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան Թուղթերու օրինական գործողութիւնները.
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
«ԾԱՂԻԿ ՄԸ ՓԵՏՏԵՍ»
(քերթուածներ)
Գրեց՝ Օ. ԶԱՐՄՈՒՆԻ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագ... Ցօղացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, ... թիւն (Rachitisme) եւայլն։
46 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ...
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը բուժուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ. Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9 ...

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ
550 էջ մանրատառ։ Բազմաթիւ պատկերներ։ Անտիպ... կուռ, գեղեցիկ։ Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած։
Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

Ղ. ՔԵՆՏԻՐԵԱՆ
ՍՐՃԱՐԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԸԼԿԱՏԷՆ»
14, ՌՒԻ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿԱՐՍԷՆ - ԼԻՈՆ
Ամէն տեսակ եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներ
ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ Ա Ժ Ա Ն

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտա... Ցաթժամն եւ Ճաշտը 25, Հին Աստուածներ 15, ... կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (Է. Զօլա) 20, Յարութիւն ... 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին ... խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Ադքատին պատիւը 20, ... Տը. Քիւրին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, ... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, ... Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. ... գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երաժշտական ... 10 եւ 12, ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ ... Կոմիտաս Վրդ.ի Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի ... կիլեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. ... թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կ՚ ... կուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք ... քերուն ցանկը։
Դիմեցէք 'L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navar... logie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi ... vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganof ... ticipation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F... Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30. ... Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian ... cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche Fran... nienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, ... մեկնաբանուած Ա. հատ. Գ. Գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագ... ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, ... Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկ... Ցիդոնիա 12, Կոմիտ. Վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 ... Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգեր... ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանթիմ։ Փոստը գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF
ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՑՈՒՆԱՐԷՆ
ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS 20e
Metro Belleville Tel. Mén...
Խոլ մեթրը թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին նուագածուներու եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կ'ուզէ. չալգը, խմբերգ. եւ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բոլորաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նուագարաններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 266bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

5 DÉCEMBRE 1928

…ՐԴ ԹԻՒ 821 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…Ր ԽՕՍՔ

…ԱՄԱՐԻՍԱԿԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ

…սօր կը հրատարակենք թղթակցութիւն մը, որ կ'ընկա… հայեւպարսիկ համակրանքի հանդիսաւոր ցոյց մը, …իզի մէջ։ Որքան գիտենք, երկար ատենէ ի վեր Թաւրիզը …եսած այսպիսի հանդէս։

…նչուշտ հանդէսները միշտ խանդավառութիւն կը յարու…, եւ կարելի չէ անոնց վրայ հիմնուիլ, կացութիւն մը …ներկայացնելու համար։ Բայց Թաւրիզի ցոյցին մէջ կան …գամներ որ արժանի են լուրջ ուշադրութեան։

…ախ պարսիկ պատասխանատու անձեր հրապարակաւ կը …ովանին թէ Հայերը միշտ հաւատարիմ բարեկամները ե… …ն Իրանի, եւ ի հարկին կռուած՝ անոր ազատութեան եւ …րութեան համար։

Այս խօսքը մասնաւոր արժէք ունի այսօր, երբ կարմիր և …նչ թշնամիներ կը փորձեն պղտորել երկու ժողովուրդնե… …յարաբերութիւնները, չարափոխելով եւ շահագործելով …ագան դէպքեր։

Օրինակ, շատ մը առասպելներ պատմուեցան քրտական …ման ատեն, որ երբեք ուղղուած չէ Իրանի դէմ, եւ որուն …համակրիլ հայկական այս կամ այն կազմակերպութիւնը, …ատեն որ այդպէս կը մնար։ Այսօր պարսիկ իշխանու…ները այլեւս կասկած չունին այս մասին։ Անոնք այնքան …ն ծանօթ են ամբողջ անցուդարձին, որ չեն խաբուիր …ալի գործակալներէ. Թուրք ըլլան թէ կարմիր։

Երկրորդ. Թուրք թաթար գործիչներ եւ օրկաններ կը ճգ… …համայնավարական վառարան ներկայացնել պարսկահայ …։ Մինչդեռ, Թաւրիզի յետին ոստիկանն իսկ գիտէ որ, …ազգի մէջ ալ կը գտնուին զանազան թափթփուքներ։ Եւ …մատի վրայ կը համրուին հայ կարմրուկները ամբողջ …աստանի մէջ, բոլորն ալ վարկաբեկ, վարձու անհատներ, …խորհրդային հիմնարկութեանց պաշտօնեաներ։

Երբեմն, հանդիսաւոր առիթով մըն ալ կը հաստատուի, թէ …պահայ գաղութը կը մնայ հաւատարիմ Իրանի, զայն կը …րէ իր երկրորդ հայրենիքը, եւ ինչպէս ցաւակից է անոր …ին, նոյնպէս կը հրճուի անոր լաւ օրերուն եւ լաւ գործե…ն համար։

…փաստ է որ վերջին բարենորոգումներու յաջողութեան …մար, որուն իշխանութիւնը մասնաւոր սպասելիքներ ունի …աջիմաւէր Հայէն։ Կառավարութիւնը հաճոյքով կը …ց Հայերու աջակցութիւնը՝ «փէհլէվի» գլխարկին տարած… …համար, որ ինքնին մեծ արժանիք մը չէ, բայց կ'ապա… …անէ եռանդ՝ Իրանի վերանորոգման համար։ Հայերը նոր …րկէն շատ առաջ, եւ մինչեւ այսօր, անգնահատելի գործեր …րած են, միշտ միեւնոյն անկեղծ առաջադրութեամբ։

…րիշ ուշագրաւ պարագայ մը, Թաւրիզի հանդէսին մէջ, …է որ, հրապարակաւ կը շեշտուի երկու ժողովուրդներուն …կան ծագումը։

…թէ, միայն իբրեւ պատմական փաստ նկատենք այս յայ…տարութիւնը, մեծ արժէք չունի։ Մենք անոր վրայ կ'ուզենք …լ իբրեւ քաղաքական տեսակէտ։ Ի հարկէ պաշտօնական …չ մը յարմար առիթը չէ, քաղաքական տեսակէտներ …ելու համար։ Եւ պէտք է գոհանալ, երբ նոյն իսկ մէկ հոգի …արարէ թէ «Հայերը արիական ցեղէն ըլլալով, միշտ ալ …կրանք ցոյց տուած են Իրանի հանդէպ»։

…ուզենք հաւատալ թէ հանդիսատեսներէն դուրս …պիտի շեշտուի այս իրողութիւնը, եւ պիտի դառնայ քա…ական դաւանանք, աւելի սերտացնելով երկու ժողովուրդ…ուն բարեկամութիւնը։ Մանաւանդ որ, ոչ միայն ցեղային …ութը եւ խնամութիւնը, այլ և քաղաքական, աշխարհագրա… եւ տնտեսական շահերը անքակտելի կապեր հաստատած …րկու ժողովուրդներուն միջեւ։ Պարսկաստանը առաջինն էր …անչցաւ հայկական նորագոյն Հանրապետութիւնը, եւ միշտ …րաստ է օգնելու անկախ եւ միացեալ Հայաստանի …դծումը։

…անի որ հանդէսին ներկայ են եղած պարսիկ հրապարա…րներ եւ գործիչներ, անոնք անշուշտ ներշնչման նոր նիւ…ացած են, եւ այսուհետեւ աւելի գիտակցօրէն պիտի ար…ծեն արիական միութեան գաղափարը, ոչ թէ իբրեւ վերա… …ան տեսութիւն, այլ իբրեւ կենդանի հանգանակ։ Իրանը …Տոքդ. Աֆշարներ, որոնք շատ պայծառ կը տեսնեն կա…թիւնը։ Մեր էր որ բազմանային եւ աւելի տիրապետող …ային անոնք, Իրանի լրագրական եւ մանաւանդ քաղաքա… …ասպարէզին մէջ։ Եւ այս՝ ոչ թէ մեր սեւ աչքերուն հա… …այլ բուն իսկ Իրանի կենսական շահերուն տեսակէտէն։ …Դ. Աֆշարի մատնանշած ճամբան փրկութիւնն է Իրանի. …րկարաթ է մեր փոքրիկ ժողովուրդին և հայրենիքին հա…, որ ուրիշ բան չուզեր, եթէ ոչ իր տեղը՝ արեւուն տակ և …ութիւն՝ վարելու իր ճակատագիրը։

Թաւրիզի ցոյցը պէտք է փարատէ ամէն վարանում, եւ ա… …ամուր եւ արդիւնաւոր հիմերու վրայ դնէ հայեւպարսիկ …կամութիւնը, հարթելով արիական միութեան ճամբան։

Որքան շուտ իրականանայ այդ ճակատը, այնքան կը պակ… …արիական ցեղերուն սպառնացող վտանգները, և Թուրանա…ութիւնը կը դառնայ պարզ հառաչանք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ . . .

Վերջապէս, մաս մը ճշմարտութիւն կը խոստովանի Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը. «Նոյեմբերեան խոհեր» խորագրով խմբագրականի մը մէջ (1 Դեկտ.).

— «Քիչ յետոյ սահմանէն անդին օրը օրին կը զօրանար Թուրք միլլի շարժումը եւ կը թնած թէ՝ խորհրդայինյեղափոխութեան եւ թէ դաշնակից պետութիւններու աջակցութեան՝ կը մօտենար նորէն Հայաստանի սահմաններուն: Իսկ ռուս խորհրդային իշխանութիւնը նոյն թուի մայիսին իր տիրապետութիւնը Ատրպէյճանի վրայ տարածելով, Հայաստանի վրայ կանգ կ'առնէր:

Նոյն թուի հոկտեմբերինթուրքերը Կարսը վերագրաւեցին, իսկ նոյեմբերեան ցգնաժամուն խորհրդային զօրքերը Հայաստանի հողին վրայ անցան։Եւ կատարուեցաւ անխուսափելին: «Ցէ Ֆագթօ» եւ «տէ ժիւրէ» «Անկախ եւ Միացեալ» հռչակուած Հայաստանը անդամահատուելով, Ռուսիոյ գիրկը վերադարձաւ:

Կրնա՞ր Հայաստան խուսափիլ գոնէ այս վերջին յօշոտումէն — Ալէքսանդրապոլի անծանօթութենէն:— Չանդրադառնանք հոս այդ հարցին: Բաւականանք ըսելով թէ դէպքերը Թրքական Հայաստանի ամայացումէն յետոյ գացին եւ հասան իրենց տրամաբանական վախճանին: Եւ այս ահաւոր վերիվայրումներէն յետոյ արեւմտեան Հայաստան այսօր կը մնայ իբր Թրքական կալուած, իսկ կովկասեան յօշոտուած Հայաստանը՝ համառուսական միութեան մէկ անդամ:

Ռուսական իրականութեան մէջ սնուած կովկասահայ մտաւորականութեան մէկ մասը փորձեց Թրքական Հայաստանը ազատագրել, բայց աւերակ Հայաստանին ականատես դարձաւ, իսկ ուրիշ մաս մը ռուս ժողովուրդին հետ միութեան կապը պահելուն մէջ տեսաւ Ռուսիոյ բաղկացուցիչ փոքր ժողովուրդներու ապահովութիւնը: Ցաղթանակը այս հոսանքին մնաց:

Կարսի աղէտը բերող նոյեմբերէն յետոյ Հայաստան ռուսական միութեան մէջ ցրդ անգամ կը բոլորէ խաղաղ նոյեմբերը:»

ՏԱՐԻՆ 13 ԱՄԻՍ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ մտադրութիւն կայ տարին 13 հաւասար ամիսներու վերածելու, փոխանակ 12ի, որ կը տեւէ 1582էն ի վեր, Գրիգոր ԺԳ. պապին կարգադրութեամբ։

Երեսփոխան մը ծրագիր պատրաստած է այս մասին եւ պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին, ան՝իշխանապէս քուէարկել տալու մտադրութեամբ։ Տասներեք ամիսնոց տարին ալ նոյնքան օր պիտի ունենայ, որքան ներկան, այսինքն 364 օր. բայց հաւասար մասերու պիտի բաժնուի եւ իւրաքանչիւր ամիս չորս շաբաթի, համագումար 28 օր։ Շատ մը գործարանատէրներ այժմէն հաւանութիւն յայտնած են այս ծրագրին եւ կը թուեն անոր առաւելութիւնները։ Ուրիշ ծրագիր մը կ'առաջարկէ բոլոր տօները կատարել երկուշաբթի օր։

ՄԵԾ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՄԸ

Չիլիի մէջ տեղի ունեցաւ մեծ երկրաշարժ մը: Թամփա եւ Թալքա քաղաքները ամբողջովին կործանեցան: Թալքայի մէջ կորուստն է 2,500,000 անգլ. ոսկի: Մեռան 250 եւ վիրաւորուեցան 500 հոգի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼԻՈՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

«Լիոն Ռէփիւպլիքէն» ֆետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Լիոնի Հայերուն կռիւը, «Օրուան Դէպքեր»ու սիւնակին մէջ.

Շաբաթ գիշեր Հայեր կը տօնէին իրենց ազգային տօնը։ Հաւաքուած էին Սէգ փողոց, 6րդ Թաղամասի Թաղապետարանը, ուր ճառեր խօսուած եւ տարբեր կարծիքներ ներկայացուած էին։

Դուրս ելլելու ատեն, բուռն վիճաբանութիւններ ծագեցան, հակառակորդ խմբակներ կազմուեցան եւ լիշոցներ սկսան տեղալ։

Ոստիկաններու ժամանումը հանդարտեցուց մարտական եռանդը Հայերուն, որոնք փախան՝ ճնճղուկներու ամպի մը պէս։ Սակայն հինգ հոգի կը մնային սալայատակին վրայ. ասոնք վիրաւորներն էին, որոնք են՝

Մարգարեանց Գեղամ, բանուոր, 24 տարեկան, 126 Գուալօ փողոց, գլխուն ստացած հարուածներէն վիրաւորուած էր, բայց ոչ ծանր կերպով։ Քէշիշեան Խորէն, 24 տարեկան, բանուոր, 162 Գուալօ փողոց, քիթը ճզմուած էր բռունցքի հարուածէ մը։ Վարդանեան Զարեհ, 33 տարեկան, բանուոր, 88 Քուր Լաֆայէթ, նոյնպէս վիրաւորուած էր գլխէն։ Հումայեան(.) Եղիշէ, բանուոր, 26 տարեկան, 77 Քուր Լաֆայէթ, դանակի հարուած մը ստացած էր թեւէն, եւ Մուրատեան Մուրատ, բանուոր, 21 տարեկան, 102 Գուալօ փողոց, որուն ձեռքը ճեղքուած էր դանակի հարուածով մը։*

Հինգ մարտիկները փոխադրուեցան Օթէլ - Տիէօ հիւանդանոցը։ Առաջին երեքին վէրքերը կապուեցան միայն։ Միւս երկուքը հիւանդանոց ընդունուեցան։

.˙. Լիոնի բոլոր թերթերն ալ կը հաստատեն թէ վիրաւորներու վիճակը ծանր չէ։ Մուրատ Մուրատեան, որուն համար «Փըթի Փարիզիէն»ի թղթակիցը գրած էր թէ կացութիւնը յուսահատական է, միայն ձեռքէն վիրաւորուած է։

«Թան» կը գրէ թէ վիրաւորներու թիւն է եօթը եւ թէ ոստիկանութիւնը չէ յաջողած ո եւ է ձերբակալութիւն կատարել։

Հսկայական զեղծում մը Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ հսկայական զեղծում մը երեւան հանուած է։

Ինչպէս կը յիշուի, Թուրք կառավարութիւնը անցած տարի նոր թղթադրամներ տպել տուաւ Հանրապետական կառավարութեան անունով եւ Մուսթաֆա Քէմալի պատկերով եւ զանոնք փոխանակեց հրապարակին վրայ գտնուած հին թղթադրամներով, շրջաբերութեան հանուած Իթթիհատականներու օրով։ Էնկիւրիի կառավարութիւնը սով կը յուսար թէ մեծ շահ մը պիտի ապահովէ պետական գանձին, որովհետեւ կը կարծեր թէ փոխանակութեան համար ներկայացուած թղթադրամներուն արժէքը աւելի պակաս պիտի ըլլայ քան նախապէս շրջաբերութեան հանուածները, նկատելով որ պատերազմի ընթացքին մեծ քանակութեամբ թղթադրամ փճացուած էր։

Թուրք կառավարութիւնը յոյս ունէր որ թղթադրամներու տարբերութենէն պիտի շահի 15 - 20 միլիոն Թրքական ոսկի և այդ ձեւով ապահոված պիտի ըլլայ Թուրքիոյ Ազգային Դրամատան դրամագլուխին մէկ մասը։ Սակայն այժմ հաշուեփակը ցոյց տուաւ թէ, փոխանակ շահելու, կառավարութիւնը կը կորսնցնէ մօտ մէկ միլիոն Թրքական ոսկի։

Այս զեղծումը կատարուած է երկու ձեւով։ Առաջին՝ երբ հին թղթադրամը դեռ շրջաբերութեան մէջ էր, Օսմանեան Հանրային Պարտքի պաշտօնեաները, որոնք այրուած կամ պատռուած թղթադրամներուն տեղ նորեր կուտային, փոխանակ հինները փճացնելու, զանոնք կրկին շրջաբերութեան հանած են։ Երկրորդ՝ նոյն մեթոտը գործադրուած է վերջին անգամ, երբ հին թղթադրամները փոխանակուած էին նորերով։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ կառավարութեան կորուստն է 600,000 Թրքական ոսկի, իսկ «Թան»ի համաձայն 7,500,000 Թրքական ոսկի։

Քննութիւն բացուած է զեղծարարները գտնելու համար։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Արդուինի երեսփոխան եւ «Վագըթ»ի խմբագրապետ Մէհմէտ Ասըմ պէյ խօսելով Սուրիոյ Թրքական կալուածներու հարցի մասին, կը շեշտէ.

— Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Սուրիոյ Թուրքերէն անոնք որ Թրքական հպատակութիւնը պիտի նախընտրէին, կրնային իրենց բոլոր իրաւունքներով Թուրքիա մեկնիլ։ Այս ձեւով մօտ 15,000 Թուրքեր եկան եւ 500ը Պոլսոյ մէջ տեղաւորուեցան։ Սակայն անոնց իրաւունք չտրուեցաւ ծախելու Սուրիոյ իրենց կալուածները։ Նոյնիսկ շատեր բոլորովին մերկացուեցան Ֆրանսացիներուն եւ Հայերուն կողմէ եւ այնպէս ղրկուեցան։

Երկար բանակցութիւններէ յետոյ, համաձայնագիր մը կնքուեցաւ, բայց Ֆրանսացիները չգործադրեցին զայն, երեւի իբր պատճառ ցոյց տալով սահմանային դէպքերը։

Մեր ձեռքը ունինք ճնշումի բաւականաչափ միջոցներ, Ֆրանսացիները ճամբու բերելու համար։ Օրինակ, Պոլիս գտնուող սուրիահպատակները եւ բոլոր Ֆրանսացիները ամբող-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ- էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՆՑԱԾ ԷՋԵՐ

Պատահաբար գտայ հետեւեալ հատուածը.

—«Աճառեանը չէի տեսած, ու երբ զինքը տեսայ, անծանօթ եւ նոր ներկայացուած մէկու մը տպաւորութիւնը չըրաւ իմ վրաս. այսպէս սրբազան տեղեր կան ու այսպէս մարդիկ կան: Աճառեանը կը ճանչնայի իր գործերէն. իր հոյակապ արձակին rythme-ը իր պատկերը գծած էր մտքիս մէջ ու իր ձայնին ոսկի շեշտը ընտանի դարձուցած. իրեն հանդիպումս անակնկալի մը յուզմունքը չպատճառեց, այլ շատոնց ի վեր կարօտով սպասուած մէկու մը հանդարտ գոհունակութիւնը. ու այսպէս եղած ըլլալու է բոլոր անոնց համար որոնք զինքը իր գործերէն կը ճանչնային մինակ:

Քիչ անգամ կը պատահի որ հեղինակ մը իր տաղանդին մարմնացումը ըլլայ: Աճառեանը տեսնելէ ետք, չես զարմանար իր անօրինակ տաղանդին վրայ, ինչպէս զինքը կարդալէ ետքը, բնական կը գտնես իր Արամազդի Թուխ ճակատը, իր խոր եւ սեւ աչքերը, որոնց մթին հուրքէն կարծես կոպերը այրած են: Իր շարժումներուն, իր ձայնին մէջ կը վերագտնես իր տառապանքով օծուած արուեստին ազնուականութիւնը, դաշն եւ հզօր եղանակը մրրիկներուն, որոնցմով աւերուած Հայրենիքին սուգը իր գլխաւոր ցաւն ու սիրական տաղանդը կազմած են:

Արարատին ստորոտը ծնած է անիկա. իր առաջին կրօնքը այդ հսկայ լեռը եղած է. լեռները իրենց բարձրութեան մոլեռանդութիւնը կը ներշնչեն. Աճառեանին հոգին սկիզբէն դէպի այդ ալեւոր լեռն ի վեր սլացած է. բնութիւնը զինքը չէ շփացուցած, զինքը չէ փայփայած իր գեղեցկագոյն գարուններով, իր գաղջ եւ բուրումնաւէտ զեփիւռներով. մշտնջենական ձիւնը, ահաւոր ձմեռը մեր երկիրներուն դարձնած են իր խառնուածքը. «Աղբիւրները անգամ սեւ ջուրեր ունէին», կ'ըսէր ինծի, պատմելով իր մանկութիւնը, ու այդ մարած հրաբուխը որ կը մնչէ առանց բոց ժայթքելու, օձերը, սեւ օձերը որ կը սողան ոլոր ոլոր լեռան կողերուն վրայ, օրօրած են իր երեւակայութիւնը:

Մեր մթացած ու անգիտակից հոգիներուն մէջ, ուր դարերէ ի վեր ցեղային աւանդութիւնները պղտորած ու ժառանգական ընդունակութիւնները քնացած են՝ Աճառեան իր արուեստին շունչովը կոչուած է մեծ ու տիրական դեր մը կատարելու:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Այդ օրերէն իվեր, Տիկինին ճակտին մազերը հող շահած են դէպի յոնքերը:

ԵԴ. ԲԷՈՎԼՏԱՅՑԻ

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

Առջի օր Պոլիսէն Աֆղանիստան մեկնեցաւ Թուրք զինուորական պատուիրակութիւն մը՝ նախագահութեամբ ռազմակայտի փոխ-նախագահ Քեազիմ փաշայի եւ բաղկացած 10 սպաներէ, որոնք իբրեւ մարզիչ պիտի աշխատին աֆղան բանակին մէջ։

.˙. Աֆղանիստանի ապստամբները այրեցին Ճէլալապատի արքայական պալատը։ Կորուստը քանի մը միլիոն րուփի կը հաշուուի։

ՀԱՅԵՒ-ՊԱՐՍԻԿ ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԻ ՑՈՅՑ ՄԸ

ՊԱՐՍԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԵՆ ԱՐԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ԹԱՒՐԻԶ, 15 Նոյեմբեր.— Թաւրիզի հայ վաճառականներու նախաձեռնութեամբ, Նոյեմ. 11ին, Կիրակի, Արամեան թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ հայկական մեծ հանդէս մը, ի պատիւ Իրանի վերանորոգիչ Րիզա Շահնշահ Փահլէվիի։

Հանդէսի կազմակերպիչ յանձնաժողովի կողմէ յատուկ տոմսերով հրաւիրուած էին Ատրպատականի զինուորական ընդհանուր հրամանատար Հիւսէյին խան Խազայի, ընդհանուր նահանգապետ Այալաթ, կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչը Մէհրիի, բազմաթիւ բարձրաստիճան զինուորականներ, պետական հայ եւ պարսիկ պաշտօնեաներ, պարսկերէն թերթերու խմբագիրներ եւ թղթակիցներ, հայ եւ պարսիկ հարիւրաւոր վաճառականներ, ոստիկանական կազմ եւայլն։

Առաջնորդ Ներսէս արքեպ.ը, քահանայական դասը, Թեմական Խորհուրդը, ազգային դպրոցներու ուսուցչական եւ հոգաբարձական կազմերը, կուլտ. միութեան վարչութիւնը, հայ արհեստաւորներու ներկայացուցիչներ եւ հարիւրաւոր հրաւիրեալները ժամանակին գրաւած էին իրենց օթեակներն ու տեղերը։

Ամբողջ թատերասրահը եւ կողքի սրահները զարդարուած էին Շահնշահի նկարներով, պարսկական դրօշակներով եւ զարդերով։ Պետական զինուորական նուագախումբը եւ «Սալօն» նուագախումբը յաջորդաբար կը նուագէին հայկական, պարսկական եւ եւրոպական եղանակներ։ Ամբողջ հանդիսականները, առանց բացառութեան թատերասրահ մտան «Փահլէվի» գլխարկով, որ օրէ օր կը տարածուի անհաւատալի արագութեամբ։

Այս հարիւրաւոր հրաւիրեալները հիւրասիրուեցան թէյով եւ քաղցրեղէններով։ Կարգապահութիւն, պատկառանք եւ հայ-պարսկական դարաւոր բարեկամութեան եւ համակրանքի զգացումները իրար խառնուած՝ թատերասրահը լեցուցեր էին գեղեցիկ խորհրդաւորութեամբ մը։

Որոշեալ ժամուն սկսաւ հանդէսը։

Ատրպատականի հայութեան կողմէ բացման խօսքի պարսկերէն ճառը կարդաց Թաւրիզի հայ վաճառականներու պետ Պ. Ջիբրայէլ Բուդաղեանը, որ շեշտեց Հայերու երախտագիտական զգացումները հանդէպ հինաւուրց Իրանի եւ պարսիկ ժողովուրդի, որու կողքին Հայերը դարեր շարունակ ապրած են հանգիստ ու խաղաղ։

Այս հանդէսը թող համարուի Ատրպատականի հայութեան վաւերական զգացումներու արտայայտութիւնը հանդէպ Իրանի վերածնունդը կերտող Րիզա Շահնշահ Փահլէվիի, (երկարատեւ ծափեր եւ կեցցէներ) որ այնքան եռանդուն կերպով կը ջանայ բարեկարգել Պարսկաստանը եւ զարկ տալ ժողովուրդի մտաւոր ու բարոյական, տնտեսական եւ քաղաքակրթական յառաջդիմութեան։ Կեցցէ՛ Րիզա Շահնշահ Փահլէվին, կեցցէ՛ զինուորական հրամանատարը (Ամիր Լաշքար) կեցցէ՛ նահանգապետը»։ Զնդէպա՛տ... (կեցցէ՛), կ՚աղաղակէր հասարակութիւնը, մինչ զինուորական նուագախումբը կը նուագէր պարսկական ազգային քայլերգը, որ ողջունուեցաւ ծափերով, իսկ զինուորականութիւնն ու ժողովուրդը յոտնկայս ողջոյնի կեցած էին։

Ապա իր օթեակէն խօսեցաւ առաջնորդ Ներսէս արքեպ. Մելիք-Թանգեանը։

Պարսիկները խոր հետաքրքրութեամբ կը դիտէին համայն Իրանին հանրածանօթ խալիֆա քիւլու Արամինէ Ազըրբայջան (Առաջնորդ համայն Հայոց Ատրպատականի) եւ կը լսէին անոր այնքան գեղեցիկ եւ պատմական ճառը։ Ներսէս արքեպս. ցոյց տուաւ որ Հայերն ու Պարսիկները կը պատկանին արիական ցեղին եւ եւ հնագարաւոր տարիներ կողք կողքի ապրած են։ Մեծն Իրանի փառքերն ու անցեալը յիշատակելէ յետոյ, առաջնորդը ծանրացաւ գլխաւորապէս Րիզա Շահնշահ Փահլէվիի կատարած մեծ եւ աննախընթաց գործերուն վրայ եւ մանրամասնաբար մատնանշեց անոր աշխատանքները յանուն Իրանի վերածնութեան եւ յառաջդիմութեան։ Փահլէվի Շահնշահը կանոնաւորեց բանակը, ջնջեց աւատապետական հին եւ սոսկալի կարգերը, զսպեց երկրի ներքին եւ սահմանային սանձարձակութիւնները, շինել տուաւ ճամբաներ, երկրի տնտեսութեան, զարգացման եւ քաղաքակրթութեան վերաբերեալ ամէն տեսակ աշխատանքներ կատարեց եւ յանուն ժողովուրդի բարօրութեան կերտեց Մեծն Իրանի վերածնութեան Արշալոյսը որուն համար հայութիւնն իր ողջոյնի, համակրանքի եւ երախտագիտութեան զգացումները կ՚ուղղէ։ Պարսկաստանի մէջ Հայութիւնը հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր կը վայելէ Պարսից պետութեան եւ ժողովուրդի եղբայրական հոգատարութիւնը, հանգիստ եւ խաղաղ կեանք, ազգային, ներքին ազատութիւն։ Հայութիւնը տարիներու ընթացքին իր լաւագոյն օժանդակութիւնը ցոյց տուած է Իրանին, որուն հպատակ Հայերը շատ մեծ ծառայութիւններ կատարած են եւ պիտի կատարեն։

Եւ այսօր, այս հանդիսաւոր պահուն, մենք, յանուն Ատրպատականի Հայութեան մեր երախտագիտութեան խորին զգացումներն ու յարգանքը կը մատուցանենք Մեծն Իրանին, անոր վեհապետ Փահլէվի Շահնշահին եւ պարսիկ ժողովուրդին։ Ապա ուրեմն բոլորս միասին յոտնկայս կոչենք — Զնդէպա՛տ Շահնշահ Փահլէվին, Ամիր Լաշքար ու Այալաթ։»

Առաջնորդը ծափերու մէջ վերջացնելով իր ճառը, որուն պարսկերէն թարգմանութիւնը կարդաց Միրզա Մեհրապ խան Թարամեանը։ Պարսիկները անսահման ոգեւորութեամբ կը լսեն Ներսէս արքեպիսկոպոսի ճառին թարգմանութիւնը, որուն յաջորդեցին նոր ծափեր, ազգային քայլերգը եւ համակրական ցոյցեր։

Յետոյ, համաձայն ծրագրի, յայտարարուեցաւ ազատ բեմ։

Ոտքի ելաւ ընդհանուր նահանգապետը շնորհակալութիւն յայտնելով հանդէսին համար, նկարագրեց երկրի զարգացման եւ բարօրութեան համար կատարուած աշխատանքները։ Շեշտեց որ անցեալին մէջ Հայոց զգացումներն ու հաւատարմութիւնը Իրանի եւ պարսիկ ժողովուրդի հանդէպ ինչպէս որ անկեղծ եղած են, ասկէ յետոյ ալ նոյն զգացումները պիտի մնան յարատեւ, «վասնզի պատմութիւնը ցոյց կուտայ, որ մեր հայ եղբայրները Իրանի մէջ լաւագոյն եւ հանգիստ կեանք մը վարած են եւ իրենց բարոյական, ֆիզիքական ու տնտեսական կարողութիւններով օգտակար եղած են Մեծն Իրանին»։

Ապա խօսեցաւ Թաւրիզի ժողովուրդին հանրածանօթ հռետոր Մոլլա Միր Հիւսէյին Վաիզին (փաթթոցաւոր հոգեւորականը), որ օրուան նշանակութիւնը պարզելէ յետոյ, շեշտեց թէ այս հանդէսը արիական երկու ժողովուրդներու — Հայոց և Պարսից— եղբայրական, համակրական եւ հաւատարիմ ու անկեղծ զգացումներու լաւագոյն արտայայտութիւնն է։ Պատմութիւնը ցոյց կուտայ, որ Հայերն ու Պարսիկները հնագոյն դարերէն իրարու կապուած են հոգեկան, ներքին զգացումներով, իսկ այսօր ալ արտաքին ազդակներով, երբ «փահլէվի» գլխարկը եւ ուրիշ բարենորոգչական աշխատանքները մեզ իրար կը մօտեցնեն, առաջնորդելով դէպի Մեծ Իրանի վերածնունդը։

Միր Հիւսէյին Վայիզիի ճառը շատ խոր տպաւորութիւն ձգեց։

Պարսկական Թաբրիզ թերթի աշխատակից երիտասարդ Աղա Քէմալ Բէհէշտին(*) յանուն երիտասարդութեան, շնորհակալութիւն յայտնեց, որ Հայերն այս հանդէսով առիթ տուած են այսօր միանալու եւ արտայայտուելու։ Հայոց Առաջնորդի ճառէն մէջբերում ընելով, Աղա Քէմալը շեշտեց, թէ Հայերը արիական ցեղէն ըլլալով, միշտ ալ համակրանք ցոյց տուած են Իրանի հանդէպ, եւ այդ համակրանքը դարերու ընթացքին եղած է ոչ միայն խօսքով, այլ և կենդանի գործով։ Օրինակ Իրանի ազատագրական շարժումներու (1908-1912) ընթացքին Հայերն իրենց սրտագին եւ գործօն մասնակցութիւնը ցոյց տուած են եւ իրենց զոհերով ու արիւնով պաշտպանած են մեր երկրի շահերը։ Ասկէ զատ Իրանի մէջ ապրող հայութիւնը մշակոյթի ասպարէզներու մէջ միշտ ալ իր պատուաւոր ու բարձր տեղը գրաւած է, հանդիսանալով յառաջդիմութեան ցայտուն օրինակը։

Աղա Միրզա Ջավաղ Նաթք համակրանքի եւ յարգանքի խօսքեր ուղղեց հայութեան, շեշտելով, որ նախորդ ճառախօսներու — Առաջնորդի, Այալաթի եւ միւսներու — բառերը կրկնելէ յետոյ կ՚աւելցնեմ.— Ինչպէս մենք արտաքնապէս նմանեցանք իրարու, կը ցանկամ, որ մեր հոգեկան եւ ներքին զգացումներով ալ յարմարինք եւ ձեռք-ձեռքի տուած աշխատինք Իրանի բարօրութեան համար։

ՄԱՍԻՍ

ԽՄԲ.— Միւս տեղեկութիւնները՝ վաղուան թիւով.

(*).— Աղա Քէմալը վերջերս ութ-տասը ընդարձակ յօդուածներ գրեց *Թաբրիզ* թերթի մէջ, պախարակելով տէրվիշներու ծայրկամակութիւնը, ժողովրդական սնոտիապաշտութիւնները, կարգ. մը խաւարամիտներու շահագործումները եւ նման իրողութիւններ, որոնք պարսիկ ժողովուրդը պահեր են մտաւոր շղթաներու տակ եւ թանձր խաւարի մէջ։ Մ.

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱՂՄԿԱԼԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահաւասիկ ամբողջ տարի մըն է որ մրցակցութիւնն ու պայքարը հասած են իրենց գագաթնակէտին. վերջերս սանդծելով քարիւղի խոշոր դատը, որ վեց ամիս շարունակ աղմկեց արտասահմանը եւ, մանաւանդ Ռումանիան։

Այս ամբողջ աղմուկը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ վերոյիշեալ ուժեղներու (Ամերիկեան) տկարներու (ոչ-Ամերիկեան) պայքարը, որ եւ աղմուկին էութիւնն ու նպատակը կը կազմէր։ Ամերիկեանը, զայրացած ոչ-ամերիկեանի յարաճուն արշաւանքէն, փորձեց տապալել իր հակառակորդները՝ օգտագործելով պետական մեքենայի մէկ մասը (ուր կային եւ նախարարներ)։ Վերջնական նպատակն էր տկարներու (ոչ-ամերիկեան) կողմէ օրինական ճանապարհներով ձեռք բերուած մենաշնորհները ոչնչացնել ապօրէն, բռնի միջոցներով, մէկ կողմէ օգտագործելով արդարադատութիւնը եւ միւս կողմէ գաղտնի համաձայնութեան գալով ռումանական ընկերութեանց հետ՝ ապագային գրաւելու համար նոյն հողերը կամ մենաշնորհները, իբրեւ պետական սեփականութիւն։ Ուրիշ խօսքով, կ՚ենթադրուէր, որ պետութիւնը պիտի վերցնէր հողերը եւ մենաշնորհները տար ռում. ընկերութեանց, իսկ վերջիններս ալ միջոցներ չունենալով պիտի դիմէին Ամերիկեան աջակցութեան։ այսպիսով յաղթող պիտի հանդիսանար նորէն ամերիկեան դրամագլուխը։

Իսկ ինչ պատրուակ կամ պատճառ պիտի բռնէր պետութիւնը (իմա՛ ամերիկեան դրամագլուխը) իր այս ընթացքը արդարացնելու համար։ Արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը (իմա՛ ամերիկեան դրամագլուխը) կը պատճառաբանէ թէ շարք մը անհատներու եւ ընկերութիւններու մենաշնորհները կը պատկանին Գ. շարքի հողերուն, հետեւաբար պետութիւնը (իմա շահագրգռուած ամերիկեան դրամագլուխը) կորսնցուցած է ունեցածը։ Եւ այս այն ժամանակ, երբ մասնաւորի այդ իրաւունքները հաստատուած են դատական բոլոր ատեաններու կողմէ։ Հակառակորդ (թոյլ) կողմը կը պնդէ, որ պետութիւնը որ եւ է իրաւունք չունի։ Դատարանի միջոցներով պետութեան իրաւունքները պաշտպանելու բոլոր փորձերը անցած են անյաջող. իսկ եթէ ան նորէն կը պնդէ իր պահանջին վրայ, կրնայ ստանալ իր %ը։ Ուրեմն փաստական ու իրաւական է թոյլ կողմը եւ, ընդհակառակն, անարդար ու անիրաւ է ուժեղ կողմը՝ յանձինս ամերիկեան դրամագլուխի, որ ամբողջ աղմուկի ընթացքին հրապարակի վրայ չկար եւ կը գործէր վարագոյրի ետեւէն։

1928ի յունուարին կառավարութիւնը բանակցութիւններով կը ձգտի համաձայնութեան եզր գտնել՝ ճզմելու համար տկարները։ Բանակցութիւնները երկար տեւեցին։ Խնդիրը կը դառնար երբեմն տկարները ճզմելու եւ երբեմն ալ փոխադարձ զիջումներու (հողերու փոխանակութիւն) հարցերու շուրջ։ Եւ հարցը փակուելու վրայ էր, երբ ամառնային արձակուրդներն սկսան եւ տկարներուն աջակից գործօն տարրերը հեռացան։ Հեռացած էր, արձակուրդով, նաեւ վարչապետը, մեկնելով արտասահման։ Ուշադրաւ էր եւ այն, որ փակուած էր խորհրդարանը։ Ահա այդ կարճ ժամանակամիջոցէն եւ այդ առիթէն օգտուելով, աղմուկը վերսկսաւ։

Քանի մը գիւղացիներ եւ պետական պաշտօնեաներ պատմելու պատրուակով սկսաւ հանրածանօթ աղմուկը՝ գործը յանձնելով դատական քննիչին։ Մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը, երբ, փոխանակ գիւղացիներն ու պաշտօնեաները դատի քաշելու, առաջին առթիւ եւ անակնկալ, քննիչին մօտ հրաւիրուեցան ճիշդ այն մարդիկը եւ ընկերութեանց ներկայացուցիչները, որոնք երկարատեւ բանակցութեանց ընթացքին համաձայնութեան չէին եկած կառավարութեան հետ, հիմ ունենալով իրենց օրինական իրաւունքներու անձեռնմխելիութիւնը եւ, ընդհանրապէս, հակառակորդ բանակի խարդախ ծրագիրը։

Գաղտնի պայքարը այլեւս փոխադրուեցաւ հրապարակ։ Մամուլը, հասարակութիւնը, կառավարութիւնը եւ խորհրդարանը բաժնուեցան երկու բանակի, խտրութիւն չդնելով պայքարի միջոցներուն մէջ։ Կառավարութեան ընդդիմադիրները (ազգ. գիւղացիականները, նացիոնալիստ-ցարանիստները) առիթէն օգտուեցան և սկսան բուռն յարձակումները կառավարութեան դէմ։ Պայքարը հասաւ այնտեղ, որ հակառակորդ բանակը քաջութիւն ունեցաւ ձերբակալելու արտօնատէրներու առաջին շարքը, 7 հոգի, որոնց կարգին խորհրդարանի երկու անդամներ, եւ Պ. Սարգիս Արարատեանը։

Պայքարը հասաւ իր գագաթնակէտին մանաւանդ այն ժամանակ, երբ պահանջ դրուեցաւ հրաժարիլ նոյնիսկ վճռաբեկ ատեանի միջոցով շահուած շարք մը հողերէ։ Մերժումը վճռական էր, իսկ պայքարը՝ սկսուած։ Երկու կողմերն ալ իրենց յատուկ զէնքերով իրար կը մեղադրէին։ Մասնաւորապէս ծանր մեղադրանքներու ենթարկուեցան արդարադատութեան եւ արդիւնաբերութեան նախարարները։ Զայրացած դատական նախարարն ալ— ինչպէս երեւաց մամուլի արտայայտութիւններէն— կաշկանդեց դատական օրգանները։

Կիրքերու այս բորբոքման ժամանակ երկու դէպք տեղի ունեցաւ.—

Ա.— Վարչապետը վերադարձաւ՝ զայրացած այս խնդրի հեղինակներուն դէմ, որոնք ամենածանր հարուածն էին հասցուցած երկրի եւ իմտական վարկին՝ այն վայրկեանին, երբ ամիսներ շարունակ երկիրը զբաղած էր արտասահմանի մէջ փոխառութիւն կնքելու հարցով։ Այս գործը ապացուցեց, որ մենաշնորհներու օրէնքով ձեռք բերուած իրաւունքները և դատական մարմիններու որոշումները ապահով չեն եւ, հետեւապէս, հարիւրաւոր միլիոններով դրուած դրամները ենթակայ են վտանգի։

Բ.— Խորհրդարանի բացումը, որ կը սպառնար խակական պատմութեան բոլոր մութ կողմերը երեւան հանել եւ բուռն յանցաւորներն ու պատասխանատուները հրապարակ քաշել։

Նկատի ունենալով վերոյիշեալ պարագաները եւ նախարարներու անձնական գործով միջամտութիւնը, պայքարը մեղմացաւ, կողմերը զինադադար կնքեցին եւ բոլոր ձերբակալուածները ազատ արձակուեցան։ Խորհրդարանի բացման ճառին մէջ, վարչապետը յայտարարեց թէ երկու կողմերն ալ սխալներ են գործած եւ ինք կը ստանձնէ ամբողջ պատասխանատուութիւնը (ձեւականօրէն ազատելով պատասխանատուութենէ այն նախարարները, որոնք ստեղծուած աղմուկի հեղինակներն են. մէկ խօսքով, պարզուեցաւ, որ ինքը երբեք կողմնակից չէր եղած քարիւղի հողերու մենաշնորհ ունեցող անձնաւորութեանց դէմ այդպիսի ապօրէն միջոցներ գործադրելու։ Այդպիսով ժամանակաւորապէս կողմերու միջեւ զինադադար եղաւ, որով եւ քարիւղի պայքարը, մընաց իր ույժին մէջ։ Նորէն վերահաստատուեցան խաղաղ բանակցութիւնները՝ փոխադարձ հաշտեցողութեամբ լուծելու համար առկախ գործերը։

Իրողութիւնը, այս բոլորէն յետոյ, այն է, որ առաջին յաղթանակը տկարներու (ոչ-ամերիկեան դրամագլուխը) կողմէ շահուած է։

Այս պայքարին մէջ, անկախ իր կամքէն, մասնակցած էր նաեւ Պ. Սարգիս Արարատեանը, իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ երեք քարիւղային ընկերութեանց (ֆրանսական, անգլիական, իտալական)։ Այդ ընկերութիւնները նոյնպէս ունէին քարիւղի մենաշնորհներ՝ ձեռք բերուած մասնաւոր սեփականատէրերէ, Պ. Սարգիս Արարատեանի միջոցով։ Ոչ նուազ չափով ամերիկեան դրամագլուխի հարուածը ուղղուած էր նաեւ այդ մենաշնորհներուն դէմ, որու վրայ ալ տարածուեցաւ երկրի ներքին քաղաքական պայքարը՝ իր բոլոր հետեւանքներով։

Խնդիրը այսպէս պարզաբանուելէ և վերջանալէ յետոյ, խորհրդարանի ու երկրորդ դահլիճի բազմաթիւ պատգամաւորներ, ինչպէս եւ կառավարութեան ոբոշ անդամները իրենց ցաւակցութիւնները եւ համակրութիւնները յայտնեցին Պ. Սարգիս Արարատեանի դէմ կատարուած անարդարութեան համար։

Lucifer

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԻ՞Ս

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԼԻՈՆԻ ԺԱՆՏԱՏԵՆ...

Լիոնի ժանտատենդի համաճարակը առիթ կ... շեշտելու քանի մը հանրա... խրողութիւններ ու ... ներուն ինծ — նաեւ ... յանձնարարութիւններ.

Այս չարաբաստիկ հի... թիւնը, որ պարագաներ... մաններու, անհատներու ... ձայն— իր ախտանշաններ... սաստկութիւնը կը փոխ... զինք է էպերթեան մէ... Երբեմն թէեւ այս մանր... տաններայ եւ իր յառա... հիւանդութիւնը անդակ... մաս հանգամանք մը ... նայ, բայց ընդհանրապ... յայտնուի մեծ ... խճողումներու մէջ եւ կը... նայ մահառիթ համաճար... կերպարանքն առնել։

Այս միքրոպին ամեն... ւոր փոխադրիչը եւ ... ջուրն է, խմիչքի ջուր ... կասկածելի ծագում մը ... կամ երբ իր խողովակներ... լորովին անթափանց ... կ՚եզերեն կաւէ կը խ... կոյուղիները։ Այդ ... րուն մէջ անխուսափ... կոյուղիներու անմաքուր... ւանդութեան պասիլներ... ցուն ջուրը կը մզուի... փանցէ գործածական ջուր... ղովակներուն մէջ եւ ջուր... միասին հիւանդութիւնը ... բածուի ամենուրեք. ... մէյանի բիծ մը ծծան ... վրայ։

Հիւանդութեան ... ախտանշանները մանրա... իմ նիւթէս դուրս է ... սկզբնական շրջանին ... շատ շփոթ են եւ փոր... բժիշկին հատառութիւնը ... միշտ է ժանտատենդը ... շելու համար ուրիշ հիւան... վիճակներէ։

Բայց ինչ որ այս հի... թեան տիրական ախտա... կը կազմէ, բարեխառնու... բարձր աստիճանն է, որ ... գերի 40 աստիճանի ... կանոնաւոր ծփանքով ... հիւանդը կը ձգէ ուժաս... թեան, զառանցանքի եւ ... գրգռուածութեան վիճակ... մէջ։

Հիւանդութիւնը իր ... ջանները ունի, ինչպէս ... պային բազմաթիւ ... թիւններ։ Երբ անոնք ... կայունութիւն մը չեն ... ապաքինումը կը ... լուրջ զգուշութիւններ.

Համաճարակի մը ... յին կանխազգուշութիւ... ողջապահութեան, ... թեան տարրական օրէն... յարգանքը միակ ապա... ջոցն է օճիքը ձեռք ...

Զգուշացէ՛ք բացարձ... պով հում ջուրերէ, եթէ ... անոնց մաքուր ըլլալուն ... էք։

Միայն եւ միայն ... ջուր (տաք կամ պաղ) ... ծելէք։

Զգուշացէք ֆիզիքակ... բարոյական յոգնածութ... որովհետեւ ա եւ է կերպ... ժասպառ մարմինները ... նան հիւանդութեան ... զոհերը։

Մարսողութեան ձեւ... վակը պահեցէք բնակա... ճակի մէջ, ստամոքսի ... ղիքներու խանգարուած... կը կ՚ընծայէ հիւրընկալ ... միքրոպներու ապաստա...

Զգուշացէ՛ք հիւանդ... արեւելեան վնասակար ... քավարութենէն. հիւանդ... շփումը սոյնքան կրնա... րողները փոխանցել ... անձնական առողջութեա... հիւանդի հանգիստն ալ ... պահանջէ։

Ու հակառակ իմ մե... քիս, եթէ հիւանդ ունենա... կուսացուցէք զայն ապա... ճողուած սենեակ մը... ցե՛ք, հայ գաղթականներ... ուած չէ — կամ հիւանդ... ուր անհրաժեշտ հիւանդ... հունհին թոյլատրելի է ... այցելելու եւ հսկելու ... վիճակին։

Ասկէ անդին կը մնայ ... կին եւ Աստուծոյ

Փ. ՍԱՄ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ — Թիւ 34

…քիւրքիոյ մէջ տեղի ու…ող այս աննախընթաց փո…ութիւնները կը ցուցնեն նոր …քիոյ նախաքայլը դէպի եւ…պականացում։ Նոյնիսկ այս…ակը որոշ հանգրուան մը հա…կը նկատուի։

…— Այս փոփոխութիւնները …պէս կը զօրացնեն Թուր…ու Թուրք ժողովուրդը։

…4.— Որովհետեւ քաղա…թութեան վերջ Թուրքիան …նագիտութեամբ կրնայ …բերել մնացածը։ Երկրին …ացման համար։

— Այս փոփոխութիւնները …րեկապէս բարերար հետ…կը ազնեն Թուրք ժողովուր…ջէ, օրինակ հանդիսանա…ւս յետամնաց ազգերուն։

…— Պատճառ չկայ որ չտե… Մ. Քէմալի ծրագիրները, …եւրոպական ազգ մը …ընելու համար։ Գործ մը գը…հանելու համար դժուարին …սկիզբն է։ Չէ՞ որ երբ մա… մը դպրոց կը ղրկուի, ան …գաներէն աւելի կը նախընտ…խաղը եւ յետոյ կը վարժուի։

…— Մեզի համար վտանգա…են այս փոփոխութիւնները, …որ Թուրքիան կը զօրա… իսկ մենք նոյնը կը մնանք …որ ենք։

Մ. Աւետիսեան

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(…ուած Թուրք Թերթերէն)

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

…նուս նախի «Ճիւմհու…թը» «Լքեալ» գոյքերու …ին առթիւ երկար յօդուած հրատարակելով, կ'ըսէ թէ …ք եղածին պէս աշխատանք …փուիր գաղտնի մնացած …եալ» գոյքերը երեւան հա…լու համար։

Ժամանակին յանձնաժողով …կազմուած էր «Լքեալ» կալ…ածները երեւան հանելու հա…ար Բոլորին շաբթուն, յաջողե… 5-10 լքեալ կալուածներ երե…հանել, բայց օրուան կուսա… Մուհէյտին Սամի պէյ, ան…նի պատճառներով արգիլեց …գործաւ այդ յանձնաժողո…գործունէութեան։ «Լքեալ» …երու վարչութիւնը իր պար…ունութեան գիտակցութիւնը …եւ երբեք չհետաքրքրուիր … կալուածներ երեւան հա…հնդրոյ։ Ընդհակառակն ե…բոլոր դիմումները անհետե…կը թողու։

«Լքեալ» գոյքերու վար…թիւնը կը ծախէ փախստական …ներու պատկանող կալուած…րոնք բուն Լօզանի դաշնա…գրին, պէտք է յանձնուին փոխանակուած Թուրքերուն։

Միւս կողմէ, նոյն վարչութիւնը, ծախուած լքեալ կալուածներու տէրերուն անունով ընթացիկ հաշիւ մը կը բանայ մասնաւոր տետրակին մէջ, որով պետութիւնը պարտական ցոյց կը տրուի փախստական կալուածատէրերուն.

Ասկէ զատ, Պոլսոյ մէջ կան բազմաթիւ կալուածներ, որոնց, վարձքերը Հրեայ, Յոյն եւ Հայ փաստաբաններու կողմէ գանձուելով կը ղրկուին Յունաստան գտնուող փախստականներուն. այս վիճակը կը շարունակուի տարիներէ ի վեր եւ փախստականները թէ Պոլսոյ իրենց կալուածներէն կ'օգտուին, եւ թէ Յունաստանի մէջ Թուրքերու կալուածներուն կը տիրանան։

Այս բոլոր կարեւոր կէտերը նկատի ունենալով, կ'առաջարկենք հետեւեալ օրինագիծը։

1.— Թաղերու ընթրոց ժողովները պարտաւոր են իրենց թաղերուն մէջ գտնուած լքեալ կալուածներու տեսակը, քանակն ու տէրերը ճշդելու եւ տեղեկագրելու։

2 — Կալուածատէրը լուսանկարով վաւերացուած վկայագրերով պէտք է հաստատեն իրենց սեփականութիւնը։

4.— Այն ընթրոց ժողովի անդամները, որոնք մէկ ամսուան ընթացքին չեն կատարեր իրենց պարտականութիւնը՝ 1էն 3 տարի բանտարկութեան կը դատապարտուին։

5.— «Լքեալ» կալուածներու մէջ բնակող եւ կառավարութեան իմաց չտուողներն ալ 1էն 3 տարի բանտարկութեան կը դատապարտուին եւ այդպիսիներէն կը գանձուին կուտակուած վարձքերը։ Իսկ երբ վարձակալը ինքնաբերաբար կառավարութեան իմաց տայ, կուտակուած վարձքերը չեն գանձուիր եւ միայն կալուածը կը գրաւուի։

*** «Ճիւմհուրիյէթ» կը թէ հրապարակի վրայ ծանօթ «Մանիֆաթուրա»յի 5-6 վաճառականներ պիտի սնանկանան։ Ասոնց գրեթէ ամէնքն ալ ոչ-Թուրք են։

*** «Վաքըթ» կը գրէ թէ լիսէներուն մէջ աւանդուած արաբերէն եւ պարսկերէն լեզուները ջնջելու մտահոգութիւն կայ։ Սակայն այս մասին տրուելիք որոշումը Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ պիտի վաւերացուի, կ'ըսէ նոյն թերթը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՀԱՑԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄԸ

Երեւանէն առնուած լուրերը կը հաւաստեն թէ հացի մատակարարումը կանոնաւորուած է Երեւանի մէջ. Հացի հերթը վերցած է եւ կը պատահի որ հացավաճառներուն քով, մեծ քանակութեամբ հաց աւելնայ։ Երեւանի համար հացը կը թխուի ամբողջական քանակութեամբ ընհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են լաւ տեսակի հաց հայթայթելու համար։ Կանոնաւորուած են փուռերը եւ փոխադրութեան միջոցները։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱԹՆԱԿԱՅԱՆԸ

Փութով առաջ կը տարուին Երեւանի կաթնակայանի սարքաւորման աշխատանքները։ Կայանը պատրաստ կ'ըլլայ մինչեւ յունուար մէկ։ Պիտի պատրաստէ ամլացման ենթարկուած կաթ. մածուն, պաղպաղակ, քէֆիր (խմիչք) եւայլն։ Միջոցներ ձեռք կ'առնուին կաթ ծախելու գոց շիշերով։

ԲԵՐՔԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Կեդրոնի վիճակագրութեան դիւանի տեղեկագրութեան համաձայն, Հայաստանի կարգ մը բերքերու վիճակը հետեւեալն եղած է նոյեմբեր 1ին։

Բամպակ. Երեւան գաւառի մէջ միջակ՝ 3,1.— Դարալագեազ՝ միջակ՝ 3,0.— Էջմիածին՝ միջակ՝ 3,4.— Մեղրի՝ միջակէն բարձր՝ 3,6.— ամբողջ Հայաստանի մէջ՝ միջակ՝ 3,3։ Նախորդ կիսամսեակին, բամպակի վիճակը Հայաստանի ցուրտերուն պատճառով վատացած է 0,1 աստիճանով։

Խաղող.— Երեւան՝ միջակէն բարձր՝ 3,6.— Դարալագեազ՝ միջակէն բարձր 3,8, Էջմիածին միջակէն բարձր՝ 3,9։ Ամբողջ Հայաստանի մէջ, միջակէն բարձր՝ 3,7։

Գետնախնձոր.— Էջմիածին՝ միջակէն բարձր՝ 3,7.— Մեղրի՝ միջակէն բարձր՝ 3,6։

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Պրոֆ. Ադոնց, իշխան Արղութեանց, Ա. Վաչեան, Մ. Ցէրպէտճեան, եւ Շանթ նախաձեռնութիւն ունեցած էին վերջերս Հայ Գրասէրներու Ակումբ մը հաստատելու եւ հրաւիրած էին քառասունի չափ հայրենակիցներ, 71 Avenue Kleber նախնական խորհրդակցութեան համար։

Այս հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու 25.30 հայրենակիցներու ներկայութեամբ եւ առժամեայ վարչութիւն մը ընտրուեցաւ Ակումբի ձեռնարկը յառաջ տանելու համար։ Վարչութեան անդամներն են.— Նախագահ՝ Պրոֆ. Ադոնց, ատենապետ՝ Վաղ. Թագւորեան, գանձապետ՝ Մ. Ցէրպէտճեան, խորհրդականներ՝ Ա. Վաչեան եւ Ռ. Բերբերեան։

Ակումբի առժամեայ կեդրոնատեղին է՝ 71 Ave. Kléber եւ նպատակն է սերտ հաղորդակցութիւն հաստատել գրասէր հայրենակիցներու միջեւ։ Այդ նպատակին համար որոշուած է ամէն շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն 12 հաւաքուիլ կեդրոնատեղին եւ կազմակերպել գրական ասուլիսներ, զեկոյցներ, ընթերցումներ եւլն. ամէն տեսակ նիւթերու շուրջ։

Անցեալ շաբաթ օրուան հաւաքոյթին առաջին անգամ խօսեցաւ Լեւոն Շանթ գրքի վրայ եւ բացատրեց գրքի դերն իբրեւ ուսուցիչ, իբրեւ բարեկամ, իբրեւ սփոփիչ եւլն., իսկ այս շաբաթ (դեկտ. 1) խօսեցաւ Ս. Վրացեան, նիւթ ունենալով «Գրական լեզու» (ռուսահայ եւ թրքահայ բարբառները)։

Երկու բանախօսութիւններն ալ առիթ տուին շահեկան վիճաբանութեանց, որուն մասնակցեցան ներկաներէն շատերը եւ ժամանակն անցաւ շատ հաճելի եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ, ընդհատուած թէյով ու սուրճով։ Դեկտ. 8ի շաբաթ գիշերը պիտի շարունակուի երկու բարբառներու շուրջ սկսուած վիճաբանութիւնը եւ այնուհետեւ պիտի բանախօսէ պրոֆ. Ադոնց, նիւթ ունենալով «Պրօշ իշխանական տունը եւ Խորայէլ Օրի»։

Ակումբին անդամ կրնայ ըլլալ հայ գիրն ու գրականութիւնը սիրող ամէն հայրենակից։ Անդամակցութեան դիմումները պէտք է ընել վարչութեան, որ կը ներկայացնէ զանոնք ընդհ. ժողովի վաւերացման։ Մուտքի տուրքն է 25 ֆր. միանուագ եւ 3 ֆր. ամսական։

Կատարեալ գրական վայելքներ են շաբաթ երեկոներու այս հաւաքոյթները եւ կը յուսանք թէ հետզհետէ շրջանակն ընդլայնելով, ակումբը ունենայ իր մասնաւոր հաւաքավայրը, ուր կարելի պիտի ըլլայ կազմակերպել նաեւ հանրային բանախօսութիւններ։ Վ. Վ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կ'ԱՅԼԱՍԵՐԻՆ

ՊՈԼԷՆ, 2 դեկտ.— Թղթակիցները յաճախ մոռացութեան կուտան կարեւոր խնդիր մը. մանուկներու այլասերումը։ Մեր գաղութը 250 անձ կը հաշուէ։ Բոլորն ալ աշխատաւոր։ Մանուկները օտարացման վտանգի տակ են եւ ոչ ոք կը հետաքրքրուի։ Կը քնանան ծնողներ, իսկ ազգային կազմակերպութիւնները, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Մալաթիոյ Արթասիրաց եւ Մանուանդ Մտաւոր վարչութիւնը իրենց կարգին անտարբեր են. քանի որ Հայաստանի Նորեկ «Կոմխումբ»ն ալ կը կը յայտարէր. «Մենք հայահաւաքման գործով չենք զբաղիր»։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր մանուկներու ապագան։ Ցաւը տարի յետոյ այլեւս չպիտի լսէք իրենց բերնէն ոչ մէկ բառ հայերէն։ Եթէ նիւթական միջոցները չեն ներեր, գոնէ շաբաթուան մէջ 2-3 ժամ հայերէն Ա. Բ. մը սորվեցնելո՞ւ ալ ճար չկայ։ Չկա՞յ սրտացաւ հայ մը կամ հայուհի մը որ ստանձնէ այս պարտականութիւնը, թէ՛ Պոլէնի եւ թէ Սէնթ-Լուիի համար։

Շավան

ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Երուսաղէմէն կը գրեն թէ որոշուած է հայկեկեղեցականութեան վաստակաւոր ու բազմաշխատ հովիւին՝ Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ արքեպիսկոպոս Դուրեանի քահանայութեան յիսնամեակը տօնել։ Այս առթիւ մասնաւոր յանձնախումբ մը նշանակուած է՝ անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար։

Յանձնախումբի գործօն անդամներն են՝ ատենապետ՝ Մեսրոպ Նշանեան, ատենադպիր՝ Բաբգէն եպիսկ. Կիւլէսէրեան, գանձապահ՝ Մկրտիչ եպիսկ. Աղաւնունի, իսկ անդամներ՝ Մատթէոս եպիսկ. Գալըգճեան, Կիւրեղ Վ. Իսրայէլեան, Գ. Գ. Կ. Նուրեան եւ Գ. Մխալեան։

Այս առթիւ, արտասահմանի հայութեան առանձին կոչ մը պիտի ուղղուի եւ յոբելեարին անձն ու գործը սիրողներու կողմէ զրկուելիք նուէրներու արժէքով հատընտիր գիրքեր պիտի գնուին եւ վանքին մէջ առանձին տեղ մը «Դուրեան Մատենադարան» անունով գրադարան մը պիտի կազմուի։ Յոբելեարին նուիրուած մասնաւոր գիրք մը պիտի հրատարակուի, որ պիտի բովանդակէ իր կեանքն ու գործը պատկերացնող դրուագներ, գրի առնուած իր աշակերտներէն եւ գինքը մօտէն ճանչցողներու կողմէն,

Յոբելեանի թուականն է 1929 հոկտ. 26։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՊԱՏՒՈՅ ՀԱՄԱՐ».— Այր ու կին երիտասարդ, ամուսնացած, ու կը սիրէին զիրար։ Այրը կ'աշխատէր վաճառատան մը մէջ, ուր յաճախակի գողութիւններ կը պատահէին։ Վաճառատան տէրը լուր տուաւ ոստիկանութեան որ կարճ քննութենէ մը յետոյ ձերբակալեց այրը, իբր կասկածելի։

Հինգշաբթի իրիկուն սակայն իր փաստաբանին պահանջին վրայ, ան ազատ արձակուեցաւ ժամանակաւոր կերպով ու շիտակ գնաց տուն իր կնոջը մօտ։

Ի՞նչ խօսեցան իրարու հետ կինը որ կը սիրէր, յանցիմանե՞ց զինքը խստօրէն։ Խոստովանեցա՞ւ այրը։ Քանա՞ց ինքզինքն արդարացնել։ Ամէն պարագայի մէջ, վերահաս անպատուութեան քաւութիւնը որոշեցին փնտռել մահուան մէջ։

Այրը հանդարտ գրով մը երկար կտակ մը գրեց։ Ցետոյ երկուքը մէկ, նամակներ գրեցին ուղղուած ոստիկանութեան եւ իրենց ընտանիքներուն։

Ցետոյ, այսպէս կ'եզրակացնէ ու կը հաստատէ քննութիւնը։ Իւրաքանչիւրը առաւ ածելի մը ու կտրեց իր կոկորդը։ Արիւնը կը հոսէր, բայց մահը կ'ուշանար ու տառապանքը կը սաստկանար։ Փորձեցին իրարու բազուկ կտրել։ Այրը ուժն ունեցաւ առնելու ատրճանակ մը, կրակելու նախ իր կնոջ, յետոյ իր իսկ վրայ։

Բայց նորէն չմեռան անմիջապէս։ Օր մը յետոյ միայն, անոնք գտնուեցան իրենց սենեակին մէջ, կիսակենդան, մահամերձ։

Եւ այսպէս, պատուոյ զգացում մը որ չէր կրցեր արգիլել գողութիւնը, խլեց իր զոհերը։

ՏԽՈՒՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁ — Երկար ատենէ ի վեր ամուսնացեր էին, ունեցեր էին 12 զաւակ որոնցմէ 6ը կ'ապրէին։

Այրը հիւանդացաւ ու մտաւ հիւանդանոց ուր մնաց մէկ ամիս։ Երբ վերադարձաւ առողջացած, տունը ոչ կին կար, ոչ զաւակ, ոչ ալ կարասի։ Մերկ պատեր ու տախտակամածներ։

Շատ չանցած իմացաւ որ իր կինը փախեր էր իր սիրականին մօտ, տանելով զաւակներ ու կարասիներ։

Այրը բողոքեց ոստիկանութեան, որ հրաւիրեց սիրահար զոյգը բացատրութիւն տալու Ոբոշեալ ժամուն, այրը ոստիկանատան դրան առջեւ անոնց կը սպասէր. կինը երբ տեսաւ զայն, ձգեց ու փախաւ. իսկ սիրահար ու ամուսին գացին բարեկամաբար ճաշելու։ Ճաշի ընթացքին այրը պատմեց իր կնոջ բարեկամին — իր մրցորդին թէ քանիցս կինը փորձեր էր զինքը թունաւորել։

Ցաջորդ օրը, նոր բողոքի մը վրայ, կինը ձերբակալուեցաւ ու խոստովանեցաւ թունաւորման փորձերը եւ իր կարգին յայտնութիւններըրաւ իր ամուսնին կատարած գողութիւններուն վրայ։

Այր ու կին ձերբակալուած են, մէկը գողնալու համար իսկ թունաւորելու, միւսը հարցաքննուելու համար իբր գող։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (5)

ՊԱՅԱԶԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

…Հատեր կը նստէին գետ…վրայ, մարած աչքերով …ուած շրթներով, առանց …ելու, բայց որոշապէս ցան…մեռնիլ։

…27 Յունիս կերանք վերջին …իսն ալ եթէ յաջորդ առ…երկինք կամ մարդիկ օգնու…հասնէին, հոգի տալու …մնացած էինք այլեւս։

Այդ օրուան իրիկունը, առա…նուէրներուն հետ, տեսնուե… Թուրք պատգամաւոր մը, որ …անէջներուն տակ էր եկեր՝ հրա…արը եւ սպայակոյտը գա…դիմաւորելու։ Պատգամաւորը …տանուեցաւ, ան կը բերէրնա… մը Թուրք հրամանատարէն։ …նորդ նամակներ այդ զոր կը …յինք պաշարման սկիզբէն ի վեր։ Արհամարհանքով ճմրթած էինք նախորդները։ Մեր հրամանատարը առաւ նամակը, բարձրացուց դէպի լապտերը, որ կը լուսաւորէր սպաներուն շրջանակը, եւ կարդաց բարձրաձայն։ Համիլ փաշա կը տեղեկացնէր պաշարեալներուն թէ հայ զօրավարը, Լորիս-Մելիքօֆ, առաւ բանակին ձախ թեւին միանալու աազմափորձը կատարած ատեն՝ պարտուեցաւ եւ պարտեց կարսը։ Իսկ զօրավար Տէր-Ղուկասոֆ, որ կը հրամայէր ձախ թեւին, զանազան ընդհարումներու միջոցին կորսնցուց աւելի քան 7000 հոգի եւ քաշուեցաւ սահմանագլուխէն ներս։ Ուրեմն, մենք մինակ ենք մնացեր, լքուած՝ թրքական հողին վրայ։ Թուրք փաշան, մարդկային զգացումէ մը շարժելով, մեզ կը հրաւիրէր դադրեցնել անյոյս կռիւը. մեզի կ'առաջարկէր պատուաւոր պայմաններ, արժանի մեր քաջութեան։

Երբ հրամանատարը կը կարդար այս նամակը, բազմաթիւ զինուորներ հաւաքուեցան մեր ետեւը։ Ես կը տեսնէի անոնց յուսալքուած դէմքին վրայ ապաւորութիւնը, զոր կուտային այդ տխուր լուրերը։ Անոնք շատ հաւատ կ'ընծայէին այդ լուրերուն. եթէ մեր եղբայրները օգնութեան չէին հասնիլ, ուրեմն բանն չունէին ճակատներուն վրայ, ինչպէս կը հաստատէր Թուրք փաշան որ Հրամանատարը գետին ձգեց նամակը եւ լուռ կեցաւ։

Եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի ապրիմ, դարձեալ չպիտի մոռնամ այդ պահուն կրած մեր անձկութիւնը։ Լապտերին փոփխուն լոյսին տակ, Թուրք պատգամաւորին շուրջը, սպայակոյտը կարգի կեցած էր, ու ետեւը կը յորդէր զինուորներուն ալիքը։ Ասոնց խռովահար աչքերը կը հարցաքննէին իրենց պետերը, եւ պետերը լուռ էին, գլուխները վար կախուած։ Իւրաքանչիւրը կը քննէր իր սիրտը վախնալով գուշակել իրը ինչպէս իր ընկերոջ սիրտը։ Իւրաքանչիւրը կը կռուէր մեկուսի, թուլութեամբ, հոգիներուն մէջ բարձրացող յուսահատութեան սարսափ հակառակ։ Մարդկային ուժերուն սահմանը հասած չէի՞ն արդէն։ Աւելի փորձել խենդութիւն չէ՞ր միթէ։ Ցարսափելի վայրկեան, երբ ոչ ոք կը խօսէր, որովհետեւ բոլորն ալ կը սպասէին ձայնին աւելի տկարին, որ գար քաշելու իր ետեւէն եւ արդարացնելու իրենց անձող տկարութիւնը։ Կը զգայինք, որ իւրաքանչիւր երկվայրկեան կամք մը կը պարտուէր. եւ հասարակաց տկարութիւնը կը ծաւալէր, մինչեւ որ գտնէր իր թարգմանը։ Սպայուածքները կը խուսափէին, որպէսզի իրարու հանդիպելով չմատնուին։ Ես ալ դարձուցեր էի աչքերս, որոնք մեքենաբար հանդիպեցան մարդու մը, որ կը հօտեր, ձեռքը կախած իր կուրծքին վրայ եւ ճակատը վիրակապի մէջ։ Իմ եղբօրս ծառան էր, որ կը վազէր հասնելու համար հաւաքման պատճառը։ Լուր չունէր, եւ չէր գիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ։ Հետաքրքրութեամբ գիտեց հսկայ Թուրքը, որ Արեւելքցիի պէս անշարժ կանգներ էր։ Այդ պահուն էր, որ Պետրուշկա յղացաւ իր գաղափարը, իր լուացոյն գաղափարը, կատակասէր գաղափարը, առւս գիւղացիին գուարճասիրութիւնը, որ չեմ գիտեր ինչպէս յանկարծ մտաւ իր ուղեղը։ Եկաւ կանգնեցաւ փոյթի պէս ճիշտ Թուրք պատուիրակին առջեւ, գրպանէն հանեց սրինգը, որ երկար ատենէ ի վեր յամր էր մնացեր, տարաւ շրթներուն, եւ, զարմանահար Թուրքին մօրուքին ուղղած, փչեց սրինգը։

Ինչ որ սխալ երգել Պետրուշկա, առաջին տողն էր մեր ազգային եւ յեղափոխական քայլերգին. Առտուան պահն մեր ցաւը…

Գիտէք թէ ո՛րքան հրաշազօր է ան եւ հզօր, այդ երգը։ Լսա՞ծ էք զայն, մեր բանակին մեծ տօներուն ընթացքին, երբ փոթորիկի մը նման կ'անցնի զօրագունդերուն ճակատին վրայէն բախելով սիրտերը, շկահելով սուրերը եւ ճարճատելով դրօշակները։ Երբ այս առւս երգը կը պայթի, ցուրտ դող մը կը սեղմէ կոկորդը նոյնիսկ ամենէն հանդարտ մարդուն, արիւնը կը վազէ աչքերը, կարծես հոսիլ, տարածուիլ ուզելու։ Այդ օրը, Պետրուշկային սրինգին մէջ, մեր երգը չունէ՛ր երինային որոտումը։ Ան բանտարկուեր էր այդ նիհար եղէգին մէջ, եւ դուրս կ'ելլէր խո՛ւլ, դժբախտ եւ աղաչուն։

(Շար.)

ջովին կ'օգտուին Թուրքիոյ մէջ իրենց կալուածական իրաւունքներէն։ Երբ առնենք աղբին ամէն իրաւունք կը վայելեն, ի՞նչպէս կարելի է հանդուրժել որ անդին՝ Սուրիոյ մէջ, Թրքական կալուածները ընդհանուր արգելքի (հաճզ) տակ մնան։ Հետեւաբար, առկախ խնդիրներու մասին Ֆրանսացիներու հետ բանակցութեան սկսելէն առաջ, նախ պահանջելու է որ անոնք գործադրեն իրենց ստորագրած համաձայնագիրը, հակառակ պարագային, հասկցնելու է թէ Թուրքիոյ սուրիահպատակները և նոյն իսկ Ֆրանսացիները չպիտի կրնան պահել իրենց կալուածական ազատութիւնը։

ՖՐԱՆՔԵԻԹՈՒՐՔ ՎԷՃԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ժուռնալի մէջ, քաղաքական բաժնի խմբագիր Օէն-Գրիս խօսելով Ընկիւրիի խորհրդարանին կողմէ կտրոններու համաձայնագրին վաւերացման մասին, կը գրէ.

Մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր 1 Դեկտ. թուականին, որ վճռական դրուագ մը պիտի նշանակէր արեւելեան գործերու հաշուեյարդարին մէջ։ Ըստ անցեալ մայիսին կնքուած համաձայնագրի մը, մեծ ժողովը այդ թուականին պէտք է վաւերացուցած ըլլար մայիսին տրուած որոշումները, օսմանեան պարտքի վերջնական կարգադրութեան համար։

Վաւերացումը կատարուեցաւ, բայց այնպիսի պայմաններու տակ, որ վէճը փակելէ աւելի արծարծելու հանգամանք ունի։ Իրաւ ալ համաձայնագրերը վաւերացնելէ առաջ, մեծ ժողովը ընդունեց մասնագիտական երկու վերապահումներ, որոնք խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն տրուած որոշումները։ Ասիկա մասնագէտներուն կը վերաբերի։

Ինչ որ կը հետաքրքրէ քաղաքականութիւնը, մանաւանդ ֆրանսական քաղաքականութիւնը, վճռաբանութեան խիստ կարեւոր մէկ մանրամասնութիւնն է։ Երկու թուրք երեսփոխաններ բանաձեւեր առաջարկեցին՝ դիտել տալով թէ օսմանեան պարտքի թուղթերուն մեծ մասը՝ Ֆրանսացիներուն ձեռքը կը գտնուի, ուստի եւ պահանջելով որ որոշումը յետաձգուի՝ մինչեւ սուրիական սահմանագլուխի կարգադրութիւնը։

Ուրախ ենք նկատելու թէ այս բանաձեւերը մերժուեցան միջամտութենէն վերջ արտաքին նախարարին, որ դիտել տուաւ թէ պէտք չէ իրար խառնել ելմտական խնդիրներն ու սահմանագլուխի խնդիրները։ Սակայն Թէվֆիք Րիւշտի պէյի գործածած լեզուն լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ։ Նախարարը յստակօրէն կը յայտնէ թէ մտադիր է պահել իր ցարդ բռնած դիրքը սահմանագլուխի խնդրին մէջ, «խնդիր, որ կենսական կարեւորութիւն ունի Թուրքիոյ համար»։

Այսպէսով մենք մեզ կը գտնենք յատկանշական վէճի մը առջեւ։ Քանի մը օր առաջ, երբ Պ. տը Շանպրէօն Էնկիւրի վերադարձաւ, ցոյց տուինք թէ ի՛նչպէս կը ներկայանայ սահմանային վէճը։ 1921ի եւ 1926ի համաձայնագրերը Թուրքիոյ տուին վերջին ծայր նպաստաւոր սահմանագիծ մը, որ խիստ վնասակար էր Սուրիոյ շահերուն։ Այդ սահմանագիծը Թրքական Թնդանօթին առջեւ կը դնէ Իսկէնտէրունը, կը սեղմէ ներքնամասը Հալէպի, —որուն ջուրի աղբիւրները կը մնան Թուրքերուն ձեռքը—, եւ Թուրքերուն կը թողու Պաղտատի երկաթուղիին օգտագործումը՝ իրենց զինուորներու փոխադրութեան համար։ Մենք ընդունեցինք այս աննպաստ պայմանները։ Ասիկա պատճառ մը աւելի է՝ պահանջելու համար համաձայնագրին խստիւ գործադրութիւնը։

Թուրքիա պէտք է գործադրէ դանիացի զօրավար Էռնսթի իրաւարարական վճիռը։

Ֆրանսա բարեկամական տրամադրութիւններ ցոյց տուաւ Թուրք նոր վարչաձեւին մասին, բայց պէտք չէ որ վէճի առարկայ դարձուին իրաւունքները Սուրիոյ, որուն պատասխանատուն է իբրեւ հոգատար ազգ։ Որքան շուտ հասկնան ատիկա Էնկիւրիի մէջ, այնքան լաւ պիտի ըլլայ։ Ցաւալի է դիտել տալ թէ մեծ ժողովի վէճը ցոյց կուտայ տրամադրութիւններ, որոնք միայն գլխու ցաւ կրնան պատճառել Թուրքիոյ։

Մեծ զեղծում մը եւս հանուած

Երէկ առաւօտ Փարիզի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց «Կազէթ տիւ Ֆրան է տէ Նասիոն» շաբաթաթերթի տնօրէնուհի Տիկին Մարթ Հանօն եւ այս վերջինին նախկին ամուսին եւ աշխատակից Լազար Պլոքը։

Յիշեալ թերթը հիմնուեցաւ Փարիզի մէջ 1925 մարտին, համեստ պայմաններով։ 1926 սեպտեմբեր 16ին «Կազէթ տիւ Ֆրան» վերածուեցաւ անանուն ընկերութեան, մէկուկէս միլիոն ֆրանք դրամագլուխով։ Բացի թերթի հրատարակութենէն ընկերութիւնը պիտի զբաղէր նաեւ «արժեթուղթերու առուծախով, սեղանաւորական ընկերութեանց մասնակցութեամբ եւ առհասարակ ամէն կարգի առեւտրական, ճարտարարուեստական եւ ելմտական գործողութիւններով»։ Դրամագլուխը գոյացած էր 500 ֆրանքնոց 3000 արժեթուղթերով, որոնց 2000ը կը պատկանէին տիկին Հանօի եւ որոնց իւրաքանչիւրը ընդհ. ժողովներուն մէջ հինգ ձայնի իրաւունք ունէր, մինչ մնացեալ 1000ը գնուեցան կարգ մը բաժնետէրերու կողմէ — որոնց կարգին էր Լազար Պլոք — եւ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթ մէկ ձայնի իրաւունք ունէր։ Ասկէ զատ նախագահ-հիմնադրուհին 1000 հիմնադիրի բաժին անուան տակ իրեն կը վերապահէր ապագայ շահերու 100էն 20ը։

Թերթը ապահոված էր աշխատակցութիւնը ծանօթ դէմքերու։ Բացի քաղաքական յօդուածներէ, ելմտական խնդիրներու շուրջ յօդուածներ կը հրատարակուէին։ Տիկին Հանօ հետզհետէ հիմնեց 5-6 սեղանաւորական ընկերութիւններ։ 400 մասնաճիւղեր բացաւ գաւառներու մէջ։ Բացի մէկ ընկերութենէ, միւսները բոլորն ալ կեղծ էին։ Կ'ըսուի թէ Փարիզի եւ գաւառներու մէջ յիշեալ ընկերութեանց բաժնեթուղթերուն վաճառումէն գոյացած է մօտ 100 միլիոն ֆրանք, զոր իւրացուցած են տիկին Հանօ եւ Լազար Պլոք։ Զանազան բաժնետէրերու բողոքին վրայ է որ դատական իշխանութիւնը միջամտեց գործին եւ ձերբակալեց զեղծարարները։

∴ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ այս գործին մէջ մեղսակից են նաեւ «Քոթիտիէն», «Վոլոնթէ» եւ «Իւ Մէօր» թերթերը։ «Քոթիտիէն» ամսական 300.000 ֆրանք կը ստանայ եղեր տիկին Հանօէն՝ իբրեւ ծանուցումներու փոխարժէք։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջ. կոմիտէի ԽՆՋՈՅՔ — ԵՐԵԿՈՅԹԸ յետաձգուած է անորոշ ժամանակի համար։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Եռգկատի բարենպատակ Հայր. Միութեան Մարսիլահայ Դրամաթիք Ստուդեան, ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի, կը ներկայացնէ՝

«ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»Ը

Այս Կիր. իրիկուն ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapet Թատերասրահը
ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Նանսիի Հայ Ուսանող. Միութեան կողմէ 16 դեկտ. ժամը 8ին, Փըթի Ժուռնալի սրահը, 21 Rue Cadet ի Նպաստ Նանսիի Հայ Ուս. Միութեան Օգնութեան Ֆոնտուկին
Օրքէսթրը եւ ճազ պանտ, շարունակական նուագ եւ ճաշելի անակնկալներ։ Պարի մրցումներ՝ ղեկավարութեամբ ֆրանսացի յայտնի փրոֆէսէօրներու։ Արժէքաւոր նուէրներ։ Մուտք 10 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8ին Café de la Comète, 122 Cours Lafayette, Lyon։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30—5 հայերէն (Գ. Մ. Նալպանտեան)։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

Մարսէյլ, Մ. Թ.— Ձեր գրութեան առաջին երեք թուղթերը կը պակսին։

Մարսէյլ, Գ. Զ.— Կը կարգադրենք։

Մամիռօլ, Յ. Մ.— Կը խնդրուի թարգմանութիւնը ղրկել մեր հասցէին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարակէօզեան Հօմի սափրիչ Տիգրան Միրզաեան (Խոյցի, Գարսկատուան) կը փնտռէ իր քոյրը, Մարգարիտ Միրզաեան որ 1922ի սկիզբը կը գտնուէր Խասգիւղի եկեղեցւոյ կալանը (Պոլիս)։ Գրել՝ Mirzayan Dicran, La Gaudinière, La Ville-aux-Clercs. (Loire et Cher).

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

— Պրուսայի Սէօյէզ գիւղէն Ոսկիան Յովհաննէսեան եւ իր ընտանիքը Մարիամ կը փնտռեն Սէօյէզցի Մաթէոս Մարտիկեան, հօր անունը Նուրիջան Մարտիկեան, մօր անունը Էվլատենց Աղաւնի։ 1922-23ի եղած է Պոլսոյ անգլիական որբանոցը, յետոյ փոխադրուած է Ռըլիէֆի Գավալայի որբանոցը։ Կը կարծուի թէ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։ Իմացնել՝ Oskian Hovannessian, 92bis Ave. de Verdun. (Issy-les-Moulineaux).

Կը խնդրուի Ցունահայ թերթերէն արտատպել։

— Գարտիզակցի Արմենուհի Պէյլէրեան, դուստր Կէյվէցի քոյճի Բարունակի, կը փնտռէ իր ազգականները։ Քոյճի Բարունակ մնաց է Ջարդերու միջոցին, իսկ մայրը Եպրաքսէ Ալէքսանեան մնացած է ընդհ. պատերազմէն առաջ։ Գրել՝ 5 Ave. d'Orléans, Paris (14e) կամ 220 Co. Stupinigi. Torino. Italie.

— Մեծ Նոր գիւղցի Արմենուհի Ֆիլիզեան (Էլմասեան) դուստր Գրիգորի եւ Խորհիկի կը փնտռէ իր եղբայրը որ շուրջ 6 ամիս առաջ Հռոմէն (Իտալիա) Ֆրանսա անցած է. որմէ յետոյ ամենեւին տեղեկութիւն չէ ստացած իրմէ։ Գրել վերի հասցէին։

— Կը փնտռուի Կէմէրէկի Թէքմէն գիւղացի Հայկ Մովսէսեան եւ Յարութիւն Հաճընեան։ 1925ին Պէյրութէն մեկնած են Արժանթին (Հարաւային Ամերիկա)։ Իմացնել՝ Երուանդ Մովսէսեանի, Ռէջոթարան Էնթէրնասիոնալ, Մէզոնէօվ Շարվիէօ, Իզէր, կամ Ցառայի հասցէով։

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

«ՄԱՂԻԿ ՄԸ ՓԵՍՏԵՄ»
(քերթուածներ)
Գրեց՝ Օ. ՋԱՐՄՈՒՆԻ

ՄՈՒՋՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը։ Մնայուն գործ։ դիմել՝ Յառաջի։

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի։ դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris 10e).

ԳՏՆՈՒԱԾ

«Յառաջ»ի միջոցաւ փնտռուած Շնորհք Սիմոնեանեանի հասցէն՝ Sênor Simonian, Calle Mendoza 732, Tucuman (R. Argentina).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամրիկ) եւ վարիսի։ Մասն. լուսաճառագայթում։ Ախտաճանաչում եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 12

Վարձու է յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champtiers, Chaville (S. et. O.).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն.

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

Կազմարար կազմարարական ամէն տեսակ աշխատանք, մասնաւորաբար լիւքս գիրքեր, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Գրել՝ Միրայր Խաչէսէրեանի, 37 Rue des Fleurs, Viroflay, (S. et O.).

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ ճիւանդապահ, Նախկին տամնամեայ ճիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ ճիւանդներ։ Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ վկայեալ ադքամներուն ծրի։

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

Odéon

Հայերէն, Յունարէն և Թուրքերէն հռչակաւոր փլաքներու ամենամեծ վաճառատունը որ կը գտնուէր Փարիզ, 24 Rue Albouy, փոխադրուած է՝

Mr. JACQUES DE PADOVA
11bis BLD. GAMBETTA, NICE

Ձեղչեալ գիներով կը ծախուին ամենալաւ ֆոնոկրաֆները. քոտաքները, ամէն տեսակ փլաքները եւ լուսանկարչական առարկաները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական սեռ. դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA VIOLET ճառագայթով ցաւագար, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիթիզմ եւայլն
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 7...
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9 1...

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշ...
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ, եփած..., նուշ, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-51
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամենա... մար գիներով և կամ թրանսֆորմասիոն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատուն

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ MODES
Rue des Pyrénées 246 Tram : 26 Autobus ...
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ

Ղ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

ՍՐՃԱՐԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԸԼԿԱՏԷՆ»
14, ՌՒՒ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿԱՐՄԷՆ. ԼԻՈՆ
Ամէն տեսակ եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներ
ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

ԾԻՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ ՄԸ ԲԱՀԵԼՈՒ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼՈՒ

POLYCLINIQUE PARISIENNE

123 Bld. Sébastapol, PARIS (4e) Métro Réaumur et St. Denis
Զորս փորձառու Հայ եւ Ֆրանսացի մասնագէտ բժիշկներու խորհրդակցութեամբ կը դարմանուին ընդհանուր եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ, արմատական եւ նոր մեթոտով արանց եւ կանանց միզուղիներու եւ վեներական հիւանդութիւններ իրենց բարդութիւններով, նոյնպէս քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։ Ultra-Violet եւ Dialhermie կը բուժուին ջղացաւ (Sciatique) եւ ամէն տեսակ յօդացաւ։
ԱՄԷՆ ՕՐ 9—12 ԵՒ 2—8
Արտասահմանէն եկող հիւանդներու ամէն կարգի դիւրութիւն կ'ընծայուի

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԿԱՎՌՕՇԻ 1929Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

ԾԱՅՐԷ Ի ԾԱՅՐ ԶՈՒԱՐԹ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ
ժպտուն անէքթոտներով, ծեծեւ ֆանթէզիներով, սրամիտ ... կերներով եւ շէնշող այժմէականութիւններով լեցուն ... հատոր մը, զոր ամէն հայ պէտք է ունենայ կեանքի անձկութիւնները հալածելու համար։
ԳԻՆ 30 ՖՐԱՆՔ ԿԱՄ 1 ՏՈԼԱՐ 50
դիմել՝ GAVROCHE, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e)
Բաժանորդագրուեցէք Կավռօշ շաբաթաթերթին

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած, կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԻ հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.Է՛Ն ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ ...
ԻՍԿ 50 ՖՐ.Է՛Ն ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ
Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 1..., պանդոկը (2 հատ. 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Մեքէի սիրաքեանը գային քաքէրար 4, Յեղափոխութեան մակարոյծները 5, ... ներունգ մը 8, Աւաղակապետը 2, Կրապեէլլա 8, Փոթորիկը ?, ... ժողով 2, Ատաքելոց վանքին կռիւը (պատմ. ... 12.50, Հայերու քնարերգումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը, Նահապետական հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուակէալը 8, Մելիք... համբ ... 2 Վերադարձը 3, Պըլ Պուղի (Օրէնէթ թուաններ (Դուրեան) ..., Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական. գարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։
Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով։ Ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, ... նանիշներ Կամիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, ... եանի, եւայլն։
Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux Seine).

"ARAX„ PHOTOGRAPHIE D'ART

9 Rue Papillon, PARIS 9e), Métro Cadet կամ Poissonnière
Tél. Provence 49—34 ՀԱՆՐԱԿԱՌՈՒԹԻ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ...
ԱՐԱՔՍ չկայ աւելի թանկագին նուէր ... ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃԱՇԱԿՈՎ ... ՔԱՇՈՒԻ ԲՈԼՈՐ ՅԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐՈՎ ... ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ...
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԵՒ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ ԳԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928 — 6 DÉCEMBRE 1928

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 822 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

ԶԻՆԱՐՇԱՒ

...մրքան կը բազմանան ձայները խաղաղութեան համար, ...ան կը սաստկանայ սպառազինութեան տենչը։

...հատարեալ զինարշաւ։

...անցեալ օր, Ֆրանսայի Խորհրդարանին մէջ բուռն վիճա...թիւններ տեղի ունեցան զինուորական վարկերու քննու...ն առթիւ։ Պատերազմական Նախարարութիւնը կը պահան... ...3,000,000 ֆրանք, 1929 տարեշրջանին համար, այ...ն 790 միլիոն ֆրանք աւելի նախորդէն։ Բանակին զին...ներու թիւը, որ 688,000 էր 1912ին եւ 845,000ը կ'անցնէր ...ն, կը հաշուէն 566,000 հոգի, 1930ի համար։

...պատերազմական Նախարարը ուզեց ապացուցանել թէ յա...մ չկայ եւ ընդհակառակն պակսած է Ֆրանսայի միայուն ...ակը։ Եւ առաջարկուած վարկը քուէարկուեցաւ 195ի դէմ ...ձայնով։ -

...նոյն պատկերը պարզուեցաւ ծովային Նախարարութեան ...ացոյցին քուէարկութեան առթիւ։ Այստեղ ալ, Նախարարը ...աստախանելով եղած քննադատութիւններուն, շարեց շարք ...թուանշաններ, ապացուցանելու համար թէ Ֆրանսան շատ ...աւոր է և մեծ պետութիւններու կարգին, միակն է որ նա...պատերազմեան նմանացուցէն պակաս կը ծախսէ այսօր ...ունելով Գերմանիան։

...այսպէս, վերջին պատերազմին Մեծն Բրիտանիա կորսն...ած է 570,000 թոնօ մարտանաւ, Ֆրանսա՝ 113,000, Իտա...40,000, Մ. Նահանգները՝ 19,000, Ճափոն՝ 3,700։ Ուրեմն, ...նսա երեք անգամ աւելի կորսնցուցած է քան Իտալիան, ...անգամ աւելի քան Մ. Նահանգները, եւ երեսուն անգամ ...ի քան Ճափոնը։ 1914—1922 եղած նաւային շինութեանց ...Ֆրանսան կուգայ ամենավերջինը, շինած ըլլալով 28,000 ...մարտանաւ, մինչ Իտալիան շինած է 69,000 թոնօ, Ճա...405,000, Մ. Նահանգները՝ 870,000, եւ Անգլիա՝ մէկ ...ոն 170,000։ Իսկ ծախքի տեսակէտով ալ, Նախարարը ան...կը գտնէ Ֆրանսան, քանի որ 1914ին իր նաւային նմնա...ն էր 3,205 միլիոն ֆրանք (այսօրուան արժէքով), մինչ ...ին կը նախատեսէ միայն 2525 միլիոն, այսինքն հարիւրին ...պակաս։ Արդ, Մ. Նահանգներու նաւային նմանացոյցը այ...հարիւրին 165 աւելի է քան 1914ին, ճափոնականը՝ հարիւ...ն 120, իտալականը՝ 100ին 15 աւելի եւլն.։ Ու վերջապէս Նա...րարը չեշտեց թէ ծովային զինուորներու թիւն ալ զեղչուած ...քանի որ 1860 սպայ եւ 66,566 նաւազ ունէին 1914ին, իսկ ...ին պիտի ունենան 1798 եւ 53,000։

...ծարակոյս չկայ որ նոյնքան պերճախօս ճառեր պիտի խօ...միւս երկիրներու Նախարարները, ապացուցանելու համար ...անմանափակած են սպառազինութիւնները եւ թէ խաղա...թեան համար է որ կը պահեն մնացածը։

...իրականութիւնը այն է որ, մէկը միւսէն ետ մնալ չուզեր ...ցամաքային, թէ ծովային եւ թէ օդանաւային ուժերը կա...տարելագործելու եւ բազմապատկելու, վառօդը չոր եւ սուրը ...ու պահելու համար։

...այս ճամբուն վրայ, մանաւորապէս կը փայլին Անգլիա և ...Նահանգները, որոնք ոչ միայն կ'ուզեն պահել իրենց գեր...այլեւ կը փորձեն իրարու ձեռքէ խլել գերակշռութիւնը։ ...մը ի վեր խուլ դժգոհութիւն կը տիրէ երկու երկիրնե...ն միջեւ, իրարու դէմ։ Իսկ ընթերցողները պիտի յիշեն թէ ...ցուցադրական ձեւով մը Փարիզէն Ամերիկա դարձաւ ...ին Նախարար Քէլլոկ, առանց Լոնտոն հանդիպելու։

...Մ. Նահանգները կը սպառազինուին հրապարակաւ, մերժե...հանդերձ «աշխարհակալութեան եւ զինապաշտութեան յա...նութիւնները»։ Նախագահ Քուլիճ՝ արդէն իսկ խորհրդա...ին յանձնած է իր պատգամագիրը, որ կը պատուիրէ 15 ...յածանաւեր շինել։ Պիտի զօրացուի նաեւ օդային ուժը։ ...Քանչիւրը իր սպառազինութեան ծրագիրները լրացնելէ ...միայն կրնայ հանգիստ ճառ խօսիլ զինաթափութեան ...ին, ինչպէս կ'ըլլայ տարուէ տարի, եւ տարին քանի մը ...ամ՝ Ցայտնի է թէ ինչ ելք ունեցան զինաթափութեան ...պատրաստական ժողովները, Ժընեւի մէջ։

...այսպէ՛ս կը ներկայանայ քաղքենի-դրամատիրական ճա...

...տարբե՞ր է միւսը, խորհրդայինը։ Ամենեւին։ Դեռ նոր ներ...կայացուեցաւ Խորհրդային Միութեան նմանացոյցը, որ կը նա...տեսէ 7,700,000,000 րուբլի ծախք։ Այս գումարին մէջ, զին...ուորական ծախքի բաժինն է՝ 840 միլիոն (հարիւրին 11), մինչ ...որդը 742 միլիոն էր։ Եւ ի՛նչ դժուար բան է արդարացնել ...յաւելումը։ Ան պիտի ծառայէ «բարելաւելու բանակին ...նքի պայմանները եւ կրթութիւնը»։

...կը հետեւի թէ, երկու քայլ դէպի կործանում փորձած ...են, բոլորը մէկ տասը քայլ առաջ կը նետուին, դէպի գի...րշաւ։ Եւ մէկը միւսով կը չքմեղանայ։ Բոլորն ալ ինքնա...պաշտպանութեան տարրական պահանջը կը յիշեցնեն։ Պատե...րազմ, ... ոչ մէկուն միտքէն կ'անցնի, ընդհակառակն, ամէնքն ...խաղաղութեան ճամբան կը հարթեն», անդադար մարտանաւ ...շինելով, պատերազմական միջոցները կատարելա...գործելով, զինուորագրելով ու զինելով...

...ե՞րբ այսքան սպառազինուած էր աշխարհը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Կարգ մը ինքնահաւան խօսքերէ յետոյ, որոնք կարդացածը չհասկնալու տպաւորութիւն կը գործեն, Աթէնքի «Նոր Օր»ը հետեւեալ միջոցները կ'առաջարկէ Սուրիոյ նոր արտագաղթին դէմ. (Նոյեմբեր 29).

— «Արդեօք կարելի չէ՞ երեք յարանուանութեանց եւ երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկացած բրօբականտի երկու մարմիններ կազմել, որոնք քաղաքէ քաղաք եւ գիւղէ գիւղ պտտին, ժողովուրդը զգուշացնելու համար արտագաղթի հետեւանքներէն.

Այս մարմինները, որոնցմէ մին կրօնական եւ միւսը աշխարհական, պէտք է կազմուին Սուրիայէն դուրս, օրինակ՝ Փարիզի մէջ։

Նոր դէմքերը աւելի ազդեցիկ կ'ըլլան եւ անոնց խօսքը լսելի ամէնուն կողմէ։ Ցայտնի է թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը եւ Սուրիոյ ազգային իշխանութիւնները պէտք եղած ազդեցութիւնը չունին ժողովուրդին վրայ

Դաշնակցութիւնը, Ռամկավար կուսակցութիւնը եւ Հնչակեանները կրնան քով քովի գալ, վըտանգաւոր չափերու հասած Սուրիահայերու արտագաղթի մասին խորհրդակցելու համար։

Միեւնոյնը Լուսաւորչական, Բողոքական եւ Կաթոլիկ յարանուանութեանց համար։ Այս գործին նախաձեռնութիւնը պէտք է ստանձնեն կուսակցութիւնները եւ դիմեն Բարեգործականին, ապահովելու համար դրամական օժանդակութիւնը, որ մեր կարծիքով գործին յաջողութեան մեծագոյն երաշխիքը կը կազմէ։

Երկու մարմինները, բաղկացած վեց հոգիէ, իրենց վստահելիք գործը արդիւնաւոր կերպով վերջացնելու համար, պէտք է առ նուազն վեց ամիս մնան Սուրիոյ մէջ, իսկ ասիկայ կ'ըլլայ, երբ պէտք եղած դրամը յատկացուի Բարեգործականին կողմէ։

Իբրեւ մանրամասնութիւն ըսենք նաեւ թէ բրօբականտիմարմիններուն գործը պիտի ըլլայ հանրային բեմը եւ մամուլը օգտագործել իրենց նպատակին համար եւ ցրուել մեծ թիւով գրքոյկներ։ Մտնել խրճիթներէն ներս, խօսիլ գաղթի մասին եւ հայրենի յիշատակները արծարծել ժողովուրդին մէջ.

Ընշուշտ, աւելի համոզիչ պիտի ըլլար, եթէ շարժապատկերը օգտագործուէր, ցուցադրելով Հարաւային Ամերիկայի կեանքէն գէշ տպաւորող պատկերներ։

Ահա միջոց մը, որ կրնայ սպասուած արդիւնքը տալ։ Անդին կը մնայ հիմնական գործը, գաղթականներու զետեղման աշխատանքը, որ ստանձնած է Ազգերու Դաշնակցութեան աշխատանքի գրասենեակը։

Գէտք է, որքան կարելի է շուտ հողին կապել ժողովուրդը, զայն դարձնել արտադրող։

Այս կէտին մէջ է որ պէտք է չոքիլ Բարեգործականի վզին ու պարտադրել որ դրամարկղներուն դուռները բանայ։

ԹԱՒՐԻԶԷՆ կը գրեն թէ նորագիր հայ զինուորները Նոյ. 19ին ներկայացած են զօրանոց, իրենց զինուորութիւնը կատարելու համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտն ու Ներկայացուցչական ժողովը առջի օր վերաբացուելով, լսեցին Նախագահ Քուլիճի հրաժեշտի պատգամագիրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա եւ Սուրիոյ հոգատարութիւնը

«Թան»ի Հռոմի Թղթակիցը կը հեռագրէ.— Հակառակ անոր որ Սուրիոյ հոգատարութեան մասին Փուանքարէի ըրած յայտարարութեանց պաշտօնական բնագիրը ծանօթ է ամէնուն, Հռոմի մամուլը կը շարունակէ իր յարձակումները՝ Ֆրանսական կարծեցեալ աշխարհակալութեան եւ մասնաւորապէս Սուրիոյ մէջ Ֆրանսայի հետապնդած քաղաքականութեան դէմ։

Ամենէն նախ կաթոլիկ պաշտօնաթերթ «Քորրիէրէ տ'Իտալիա»ն, որ սանօրէն կը գրէ թէ Ֆրանսական վարչութեան տակ Սուրիա ամէնէն ծանր փնասներուն ենթարկուած է եւ թէ իր աւանդական հարստութիւնները արագօրէն կը կորսուին։ Ֆրանսա տնտեսական վերաշինութեան քաղաքականութիւն մը չունենալուն՝ Սուրիոյ կարգ մը շրջանները թշուառութեան մատնուած են եւ բարեբեր գօտիներ այժմ բոլորովին լքուած են։ Ժողովուրդը կը կորսնցնէ իր վստահութիւնը հանդէպ հոգատար պետութեան, որուն քաղաքականութիւնը կեղեքիչ է ամէն մարզի մէջ։ Ֆրանսական վարչութեան օրով մէկ դէպք միայն պատահած է Սուրիոյ մէջ, Դամասկոսի ռմբակոծումն ու հրկիզումը։

Թերթը կ'եզրակացնէ թէ ժողովրդավար Ֆրանսա Սուրիացիներուն հետ կը վարուի իբրեւ կիսավայրենիներ եւ թէ ինքնավար հանրապետութիւնները անախորժ զաւեշտ մը կը ներկայացնեն։

Իսկ «Ճոռնալէ տ'Իտալիա» ցոյց տալու համար թէ Ֆրանսա ի՛նչ միջոցներ կը գործածէ Սուրիոյ մէջ իր հոգատարութիւնը կիրարկելու համար, իր առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ հինգ պատկերներ, որոնք ցոյց կուտան Դամասկոսը ռմբակոծուած, բացերու մէջ եւ դիակներու շարք մը Մէրճիի հրապարակին վրայ։ Թերթը կը յայտնէ թէ այդ զգայացունց փաստաթուղթերը իր ձեռքն են երկու տարիէ ի վեր, եւ թէ զանոնք չպիտի հրատարակէր՝ եթէ Ֆրանսայի վարչապետը Իտալիան գրգռած չըլլար։ Այս կարգի պատկերները ժամանակին առատօրէն հրատարակուեցան բազմաթիւ ֆրանսական պարբերաթերթերու եւ թերթերու մէջ, ու ամէն մարդ գիտէ զանոնք։ Միւս կողմէ Ֆրանսայի գործը Սուրիոյ մէջ չ'ի չափուիր միայն քանի մը նկարներով։ Իսկ եթէ կ'ուզեն նկարներով խօսիլ, անկողմնակալութիւնը կը պահանջէ որ ցոյց տան նաեւ խաղաղած անապատը, Պէյրութը անվտանգ Դամասկոսի կապող ինքնաշարժները, Լիբանանի մէջ բոլորովին նոր ծաղկող պանդոկի ճարտարարուեստը, ծովեզերքը երկրի ներքնամասին կապող խճուղիներու նոր ցանցը։ Մէկ խօսքով, Սուրիոյ մասին իտալական մամուլին փաստաթուղթերը շատ անբաւարար են եւ կողմնակալ։

Ատոր մէկ ապացոյցը տուաւ դեռ վերջերս Իսկէնտէրունէն «Թէվէրէ»ի ուղղուած թղթակցութիւն մը, որուն մէջ զարմանք կը յայտնուէր թէ ի՛նչու Թուրքերէն լեզուն պաշտօնապէս կ'աւանդուի այդ քաղաքին մէջ, մինչ այդ խնդիրը քանի մը տարի առաջ Թուրք եւ ֆրանսական կառավարութեանց հաւանութեամբ կարգադրուած էր։ Մնաց որ սուրիական խնդիրը միջերկրականեան աւազանի ամէնէն կնճռոտ հարցերէն մէկն է, ու ցեղերու եւ կրօնքներու խառնուրդով կը կազմէ ամբողջութիւն մը խնդիրներու, զորս լուծել այլապէս դժուար է, ինչպէս Մարոքի, Ալճերիոյ, Թունուզի եւ Տրիպոլիսի մէջ ներկայացած խնդիրները։

ՖՐԱՆՍԱ, ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Երեսփոխանական ժողովին մէջ, արտաքին Նախարարութեան նմանացոյցի քննութեան առթիւ, արտաքին Նախարար Պրիան խօսեցաւ քաղաքական ճառ մը, մանաւորապէս պարզելով Ֆրանսայի տեսակէտը քաղաքական ներկայ գլխաւոր հարցերու մասին, այն է՝ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ հետ, եւ Անշլուսի խնդիրը։

Պրիան երկարօրէն բացատրեց թէ Ֆրանսա խաղաղասէր է եւ իր քաղաքականութիւնը կը ձգտի դէպի խաղաղութիւն։ Ցետոյ պատմականն ըրաւ Հռենոսիոյ գրաւեալ հողամասերու պարպումին մասին Գերմանիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց, յիշեց փորձագէտներու խառն յանձնաժողովին կազմութիւնը եւ յոյս յայտնեց թէ շուտով կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։ Ցայտնեց նաեւ թէ Ֆրանսա կողմնակից է զինաթափութեան, առանց վտանգի ենթարկելու երկրին ապահովութիւնը։

—Ֆրանսա փորձած է բոլոր միջոցները՝ ազգական լուծումներուն տեղ խաղաղասէր լուծումներ գտնելու համար։ Չկայ ժողովուրդ մը, որուն հետ Ֆրանսա պատրաստ չըլլայ համաձայնագրեր ստորագրելու։ Ներկայիս բանակցութիւններ կ'ըլլան Իտալիոյ հետ՝ բարեկամական դաշինք մը կնքելու համար։

«Ինչ որ ալ պատահի, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ պատերազմ չի կրնար տեղի ունենալ։ Ֆրանսա երբեք չպիտի հաւանի իր բարեկամութիւնը ետ առնել Իտալիայէն։ Կ'ըսուի թէ Իտալիոյ հանդէպ մեր առելութեան մէկ ապացոյցն է զատական վճիռ մը, որուն հետ ո եւ է կապ չունի երկիրը։ Ալպեաններու միւս կողմը այս տեսակէտը պաշտպանող թերթերը քիչ մը կը չափազանցեն,...։ Ու երբ կարդացուին ֆրանսական թերթերու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՍՏԱՄՈՔՍ ՈՒ ՓԱՌՔ...

Մեռաւ Հէրման Զուտէրման։ Զուտէրման առաջնակարգ դէմք մըն էր, եւ իր մէկ գործը զոր կարդացած եմ ֆրանսերէն թարգմանութեան մէջ, բաւական անկեղծ էջեր ունի, իր մանկութեան շուրջ։

Զուտէրման շատերու պէս անօթի գիշերներ ունեցաւ մանկութեան օրերուն։

Ան կը յիշէ տեսած ըլլալ իր հօրը դառնապէս լալը, որովհետեւ Ծնունդի գիշերը անուշադրութեամբ իր սիկարէթը մօտեցնելով միակ նոր հագուստին, այրած էր բաճկոնը եւ պըզտիկ ծակ մը թողած վրան։

Զուտէրման ինքն ալ ունէր քանի մը կտորներով կարկտուած հագուստ, եւ այդ պատճառով դպրոցը՝ իր դասընկերներուն ծաղր ու ծանակին կ'ենթարկուէր...

Թերեւս այս տարիները յիշելով է որ Զուտէրման աւելի ետքը եղաւ սօցիալ-դեմոկրատ։

Ի միջի այլոց մեծ քննադատ Պլումէնթալ, գրականութեան մօգերուն ուշադրութեան յանձնած էր Զուտէրմանը, որուն մօտ կը գտնէր Իպսէնի եւ Զօլայի ազդեցութիւնը։

×

Զուտէրման, երբ հին փառքին չէր տիրացած, շատ անօթի էր։

Բայց փառքէն առաջ Արարիչը իրեն դէմ հանեց փոքր համբաւ ունեցող գրագէտ մը՝ Հոփֆըն եւ հարուստ դրամատէր մը՝ Նիւման։

Եւ երբ վարժուեցաւ ստամոքսը լեցուն քնանալ (չէք գիտեր թէ որքան անուշ բան է ստամոքսը լեցուն քնանալ), եւ երբ կրցաւ ստամոքսին առօրեայ պահանջներով չզբաղիլ, այն ատեն կրցաւ զբաղիլ իր տաղանդով... ու զայն շերտ-շերտ հրամցնել ընթերցողներուն։

Անտարբերներ պիտի ըսեն թէ՝ կրնար սկսիլ տաղանդով եւ վերջացնել ստամոքսի կահաւորումով։

Այդ անտարբերները չեն գիտեր թէ, յաճախ վտանգ կայ կէս ժամբան մնալու։

(Չէք գիտեր թէ ո՛րքան լեղի բան է կէս ճամբան մնալ։)

Ն. ԲԷՕՎՅԱՑԻ

ԱՆՈՒԱՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏԻԺԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Փարիզի Պատժական 12րդ դատարանը դեկ. 4ին ի բացակայութեան վեց ամիս բանտարկութեան, 5000 ֆր. վնասուց հատուցման եւ 100 ֆրանք տուգանքի դատապարտած է Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթին պատասխանատու տնօրէն Գ. Լըգրասէօրը եւ խմբագիր Ա. Թէրզիպաշեանը, Ծ. Նաթալիի կողմէ բացուած անուանարկութեան դատի մը առթիւ։

«ԿԱԶԷԹ ՏԻՒ ՖՐԱՆ»Ի ԽՆԴԻՐԸ

Դատական իշխանութիւնները կը շարունակեն քննել «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի շէնքէն գրաւուած թուղթերը։ Խուզարկութիւններ կատարուեցան նաեւ թերթին խմբագրապետ Օտիպէրի բնակարանին մէջ։ Բացի Տիկին Մարթ Հանօէ եւ Լազար Պլոքէ, շուտով պիտի ձերբակալուի երրորդ մեղսակից մը եւս։

Լիլի մէջ մեծ է թիւը անոնց, որոնք զոհ գացած են այս խարդախներուն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ
ԵՒ
ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

(«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ՓԱՍԱԳԻՐ ՄԸ.— Վերջերս մեր մամուլի կողմէն Թուրքիոյ ներքին շարժումներուն տրուած կարեւորութիւնը, կենդանի հետաքրքրութեան է մղած հայ միտքը։

Արտասահմանի մեր թերթերու մէջ երեւցած բազմազան կարծիքները, «Յառաջ»ի հարցարանին պատասխանները, այլապէս հետաքրքրական են եւ կարեւոր։ Կէտ մը սակայն, որ իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ կը հմայանկատ, նկատի պատճառ կ'ըլլայ սխալ մեկնութիւններու. կ'ակնարկեմ արեւելեան ազգերու մէջ ծագած ընդհանուր շարժումներուն, որոնք իրենց խորքին մէջ, ի վերջոյ նման են Թրքականին։ Քննել Թրքական շարժումները, առանց նկատի ունենալու Արեւելքը, ճիշտ չէ։ Ինծի կը թուի թէ բովանդակ Արեւելքն է որ կը խլրտի այսօր, որու մէկ անդամն է եւ Թուրքիան։ Եւ սակայն ազատագրական շարժումն է անտարակոյս օտար բռնութիւններու դէմ։ Համաշխարհային պատերազմը եւ անոր յաջորդող բազմազան շարժումներն ու փոփոխութիւնները, յանուն մարդկային թշուառութեան մէջէն նետուած մեծագոյն նշանախօսքերը, ու բազմաթիւ կազմակերպութիւններու եւ ազգութիւններու կողմէն մղուած քարոզչութիւնները եթէ մէկ կողմէն անմիջական մղիչն եղան Արեւելքի այս զարթումին, պէտք չէ մոռնալ որ ինքնապաշտպանութեան, մարդկային ազատութեան, անկախութեան եւ վերջապէս անկաշկանդ և հաւասար ապրելու բնազդը իր կարգին նպաստեց այս շարժումի ծաւալումին։ Եւ իսկապէս, քաղաքական անհերեւ մեքենայութիւններէն անկախ, եթէ փորձենք վերլուծել Արեւելքի զանազան երկիրներու եւ ժողովուրդներու մէջ տեղի ունեցած շարժումներն ու դէպքերը, առաջին իսկ նայուածքին պէտք է դիտել, որ ճնշուած, ժառանգուած եւ հարստահարուած ազգերու կռիւն է այս, բոլոր տեսակի բռնութիւններու, կաշկանդումներու դէմ, ի՛նչ անուան, ի՛նչ ձեւի տակ ալ որ եղած ըլլան, եւ ուրկէ ալ ծնունդ առած։

Թաղքենի եւ առհասարակ շա՞հագործող Արեւմուտքը չուզեր ճշմարիտ բնորոշումը տալ արեւելեան ազգերու զարթօնքի այս մեծ ու աննախընթաց պայքարին, առաջնորդուած իր իսկ շահերու պաշտպանութենէն, եւ ընդհակառակն կը փորձէ բոլոր թովին այլանդակ ձեւերով ներկայացնել եղած շարժումները, մէջտեղ հանելով արեւելեան «վայրենիներու բնազդները»։ Եթէ սառնք պատճառներ ունին այսպէս ներկայացնելու այսօրուան Արեւելքը, մենք հայերս, ըլլալով նոյնիսկ դրացի արեւելեան ազգերու, կ'առաջնորդուինք միշտ առանց ուղղութեամբ, եւ ո՛չ միայն չենք ուզեր մեր շրջապատի զարթօնքը ողջունել, այլ ընդհակառակն կը նկատենք այդ բոլորը իբրեւ «կեղծիք», իբրեւ «արտաքին» ոգեւորում, զուրկ տեւական արժէքէ։ Ներքին կանխակալ մղումով մը, ցեղային ատելութեամբ, դարերու նեղմիտ նախապաշարումներով սնած կը նայինք տակաւին Արեւելքի վրայ իբրեւ թշնամական աշխարհի մը, գլխաւորաբար անոր համար, որ Արեւելքն ու իսլամութիւնը նոյնացած են մեզի համար։ Իսկ ամէն շարժում որ կուգայ իսլամէն, արդէն մեզի դէմ է, եթէ ո՛չ այսօր, գոնէ վաղը։ Ու այս հոգեբանութիւնը անոր համար միայն, որ իսլամական Թուրքիան մեր ազգային թշնամին է եղած, անոր համար, որ այդ թշնամին այսօր իսկ չուզեր յարգել մեր իրաւունքները։ Եւ արդէն հետեւ մեր թշնամին ուժեղ է, և ազդեցիկ իսլամական աշխարհին վրայ, ապա ուրեմն ամբողջ իսլամ աշխարհը մեզի դէմ է, մեզի թշնամի է, եւ հետեւաբար անոնց բոլոր շարժումները յանուն իրենց ոտնակոխուած իրաւունքներուն կը մնան մեզի կամ առնուազն ծուռ բացատրուած՝ մեզի համար։

Եւ սակայն այս գիծը ո՛չ միշտ եւ ո՛չ բոլոր իսլամներու, կամ իսլամ երկիրներու համար։ Ի՛նչ խօսք, որ այսօր հայութիւնը ընդհանրապէս, իսկ հայ մտաւորականութիւնը — ըսել կ'ուզեմ քաղաքական մտածողութիւնը— մասնաւորապէս հաւատացեր է Պարսկաստանի ներքին բարենորոգումներուն, Քիւրտերու անկախութեան պայքարին, հոգ չէ թէ անոնք ալ իսլամներ ըլլան, նոյնքան մօտիկ Թուրքիոյ որքան միւս իսլամ երկիրներն ու ժողովուրդները։

Եթէ իրապէս պարսկական ներքին շարժումները, քրտական ազատագրական պայքարները բնական են ու արդար, ու համապատասխան իրենց ներքին շահերուն, ինչո՞ւ նոյն բացատրութեան շրջանակին մէջ չառնել բազմակրօն ու բազմացեղ Չինական, հնդկական ներքին եւ արտաքին ծանր ցնցումները, Աֆղանիստանի, արաբական երկիրներու եւ նոյնիսկ Թուրքիոյ այնքան կարեւոր, խիզախ եւ յանդուգն քայլերը, ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ։

Ի՞նչ տրամաբանութեամբ, եւ ի՞նչ արդարամտութեամբ այս շարժումներէն ոմանք պէտք է նկատել «արդար», «տեղի», իսկ ոմանք «անարդար» եւ «անտեղի»։ Կասկածէ դուրս է, որ հայ միտքը չի կրնար, կամ աւելի ճիշդը չուզեր նայիլ բոլոր դէպքերու վրայ առարկայօրէն եւ անկաշկանդ։ Հայ միտքը այսօր ալ, ինչպէս երէկ, գերին է իր շրջապատին, իր ցեղային քաղաքական նախապաշարումներուն։ Ան Թուրքիան տեսած է թշնամիի դերին մէջ, ու այդ թշնամիին հետ թշնամացուցած է իրեն իսլամ Արաբը, Աֆղանը, ու վերջապէս իսլամը, ուր եւ ինչ անունի տակ ալ ըլլայ։

Եթէ երէկ այսպէս լոկ զգացական թելադրանքներով կարելի էր ու մասամբ ներելի դիտել մեր շուրջը, եւ այդ Ազգութեամբ գնահատել օրուան դէպքերն ու անցքերը, այսօր երբ կեանքը հիմնովին փոխուած է, փոխուած են նոյնիսկ բարոյական ըմբռնումները, ներելի չէ մնալ միեւնոյն վիճակին մէջ։

Գնահատելով իրական թշնամին, չափելով անոր թշնամութեան բովանդակ սահմանները, մենք պարտաւոր ենք դիտել այդ թշնամին իսկ իր բոլոր կողմերովը։ Այսինքն, թշնամին բընորոշելով մէկտեղ, պէտք է գընահատել զայն իր իրական արժէքին մէջ։

Հոգեբանօրէն ծանր է պարագային վերլուծումը, բայց պէտք է փորձենք։ Պէտք է վարժուինք մեզի աննպաստ իրականութիւններուն ալ նայիլ չիտակ, եթէ իսկապէս կ'ուզենք չըլնել մեզ աւելի յետամնաց ժամանակի վրայ։

Այս տեսակէտէն, մտքի ազատութիւնը անհրաժեշտ պայման մըն է, և նոյնիսկ գլխաւոր պայմանը, աւելի համարձակութեամբ մօտենալու մեզ շահագրգռող հարցերուն։ Առանց մտքի ազատութեան, ժամավաճառութիւն է խօսիլ Թուրքիոյ մասին և վճիռներ արձակել։

Ընդունինք, ուրեմն, որ Արեւելքը իր ամբողջութեան մէջ կանգնած է իր զարթօնքի ճամբուն վրայ։ Շատերը արեւելեան ազգերէն, ըլլալով անկախ, փաստօրէն կաշկանդուած էին ու են տակաւին օտար հարստահարող ուժերէն։ Այսօր անոնք իրենց ազատագրական պայքարն է որ կը շարունակեն իրենց իսկ հասկցած եղանակով։ Շատերը իրենց իսկ տկարութիւնը, անցեալի անզօրութիւնը վերագրելով իրենց իսկ ներքին պարագաներուն, ընկերային, կրօնական, դասակարգային պայմաններուն եւ կենցաղին, կը փորձեն չէզոքացնել վտանգի աղբիւրները։ Եւ վերջապէս շատերն ալ, տակաւին նոր հասած իրենց սեփական ազգային գերակայութեան նախնական շրջանին, կը պայքարին յանուն իրենց անկախութեան ու ազատութեան։

Մեր նիւթի սահմաններէն դուրս են այս բոլոր շարժումները։ Այսքանը անոր համար միայն, որ սխալ պիտի ըլլար Թուրքիոյ յեղաշրջումը դիտել մէկ կողմէն միայն։ Ես այն համոզումն ունիմ, որ բոլոր արեւելեան երկիրները կերպարանափոխուելու նախօրեակին են. Թուրքիան մէկն է այդ երկիրներէն, թերեւս ամէնէն ուժեղը և ամէնէն խիզախը։ Դիտել զինքը մինակ ու չտեսնել իր շուրջը՝ ճիշդ չէ։ Մանաւանդ, որ մենք կը փորձենք յաճախ նոյն Թուրքիոյ ազդեցութեան տակ տեսնել իսլամ աշխարհը։

Հիմա անցնինք բուն հարցին քննութեան։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՃԱՆՉՆԱՆՔ ԵՒՐՈՊԱՆ

ՊԶՏԻԿ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ
ԵՒ
ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պելժիան, հակառակ իր փոքր տարածութեան, առաջին տեղը կը գրաւէ Եւրոպայի մէջ, իբրեւ առեւտրական եւ ճարտարարուեստական երկիր։

Պելժիոյ տարածութիւն է 29.456 քառակուսի քիլոմեդր. ունի 7.453.780 բնակիչ, առանց հաշուելու պատերազմէն յետոյ կցուած Մալմէտի եւ Էօփէն հողամասերու բնակիչները, որոնց թիւը կը հասնի 59.800ի։

Պելժիոյ մայրաքաղաքը՝ Պրիւսէլ ունի 813.460 բնակիչ։ Գլխաւոր քաղաքներն են՝ Անվէրս, Լիէժ, Մալին, Կան, Շառլըռուա, Վէրվիէ, Լուվէն, Մօնս, Նամիւռ, Ցէնան եւայլն։ Ծովեզերեայ ամառանոց քաղաքներն են՝ Օսթանտ, Պլանքընպէրկ, Զէէպրիւժ, ուր ամէն տարի բիւրաւոր օտարականներ աշխարհի ամէն կողմերէն կուգան գիւղագնացութեան։

Պրիւսէլ հիւսիսային ծովին հետ կապուած է Վիլպրուքի ջրանցքով, որ ունի 30 քիլոմեդր երկայնութիւն, 18 մեդր լայնութիւն եւ 8 մեդր խորութիւն։ Ջրանցքին վրայ ձգուած շարժական կամուրջները կրնան անցք տալ միջակ խարութեամբ փոխադրանաւերու։ Առեւտրական կանոնաւոր երթեւեկութիւն մը հաստատուած է Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի, Ամսթէրտամի, Ռոթէրտամի, Անվէրսի, Կանի եւ Լուվէնի միջեւ։

Պելժիան, իր տարածութեան համեմատութեամբ, աշխարհիս ամէնէն շատ երկաթուղագիծ ունեցող երկիրն է։ Կ'արտագրէ մեծ քանակութեամբ արմտիք, գետնախնձոր, բանջարեղէն, պտուղներ եւ ճակնդեղ, որմէ կը պատրաստուի շաքար։ Հարուստ է քարի եւ ածուխի հանքերով։ Մետաղի հանքերը բաղդատմամբ ուրիշ երկիրներու քիչ են, այնպէս որ ստիպուած է ուրիշ երկիրներէ հայթայթել իր արտադրութեան համար պէտք եղած երկաթը։ Կ'արտագրէ նաեւ մեծ քանակութեամբ կերպասեղէն, հիւսուածեղէն, թուղթ, ապակեղէն եւայլն։

Արտադրութեան տեսակէտով Պելժիան հակառակ իր փոքրութեան առաջնակարգ դիրք մը գրաւած է Եւրոպայի մէջ։

Կեսարէն մինչեւ Նափոլէոն, Պելժիան ոտքի կոխան եղած է, փոխն ի փոխ գերակշռութիւն տուող զանազան ազգերու հակամարտութեանց բերումով։ Այս տեսակէտէն կը յիշեցնէ մեր ազգին անցեալ պատմութիւնը։

Պելժերը իրենց անկախութեան տիրացան 1831ին։ Առաջին թագաւորը՝ Լէոփոլտ Ա., իր յաղթական մուտքը ըրաւ Պրիւսէլի մէջ 1831 յուլիս 21ին։ Այդ օրը իբր անկախութեան տարեդարձ ամէն տարի հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի Պելժիոյ մէջ։ Լէոփոլտ Ա.ի յաջորդը, Լէոփոլտ Բ. գահ բարձրացաւ 1865ին։ Իր օրով Պելժիան բարգաւաճ վիճակ մը ստացաւ, անտեսապէս մեծաքայլ յառաջդիմեց եւ տիրացաւ Քոնկոյի գաղթավայրին։

Գ. Թագաւորը, Ալպէր Ա., 1909էն ի վեր կը վարէ եւ շատ սիրուած է իր ժողովուրդէն, մասնաւորապէս վերջին պատերազմի միջոցին իր ցոյց տուած կորովի ընթացքին եւ անձնուիրութեան համար։ Ներկայիս, հակառակ տիրող արմատական գաղափարներուն եւ ընկերվարական կուսակցութեան ուժեղ հաստատուածին, ոչ ոք մտքէն կ'անցընէ փոփոխութեան ենթարկել կառավարութեան արդի վարչաձեւը։

Ընդհանուր պատերազմի ատեն պելժ ժողովուրդին ցոյց տուած հերոսական ընթացքը, իր վրայ հրաւիրեց բոլոր ազգերու հիացումն ու համակրանքը։

Պելժը աշխատասէր, գործունեայ, ձեռներէց ու խնայասէր է։ Բնաւորութեամբ հեզ, բարեհամբոյր, հաճոյակատար, եւ ուրիշ ազգերու բաղդատմամբ նուազ այլամերժ։ Եւ օտարականները հոն իբր հիւր նկատուած են, սակայն կառավարութիւնը անոնց մուտքը որոշ արգելքներու ենթարկած է, պաշտպանելու համար իր ժողովուրդին աշխատող բազմութեան շահերը։ Այս է պատճառը որ Հայերն ալ հոն թիւով աւելի քիչ են։

Ցեղագրական տեսակէտով, Պելժիոյ մէջ երկու գլխաւոր բաժանումներ կան՝ Ֆլամաններ եւ Վալոններ։ Ֆլամանները մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ կը խօսին ֆլամաներէն (գերմաներէնով եւ անգլիերէնով աղաւաղեալ լեզու մը)։ Վալոնները կը խօսին ֆրանսերէնի մօտ աղաւաղեալ լեզու մը, իսկ Պրիւսէլաբնակ Պելժերուն մեծամասնութիւնը կը խօսի ֆրանսերէն։ Լեզուներու այս տարբերութիւնը պատճառ եղած է որ Պելժերը ենթարկուին գերմանական եւ ֆրանսական ազգերու մշակոյթին։

Պելժիոյ մէջ լեզուական խնդիրը հինէն ի վեր տեղի տուած է ներքին վէճերու եւ անհամաձայնութիւններու։ Ընդհ. պատերազմէն յետոյ, Ուիլսընեան սկզբունքները եկան ալ աւելի արծարծելու լեզուական եւ ազգային կնճռոտ հարցերը։ Պատերազմէն վերջը գերմանական ազդեցութիւնը տեղի տուած է ֆրանսականին։

Պելժիոյ եւ Հայոց յարաբերութիւնները շատ հին են, այսինքն ժամանակակից խաչակիրներու։ Պելժերը եռանդուն ու գործօն մասնակցութիւն մը ունեցած են խաչակիրներու արշաւանքին եւ այդ առթիւ հաղորդակցութեան մէջ մտնելով Կիլիկիոյ Հայոց հետ, մեծապէս օգտուած են հայ թագաւորներու նիւթական ու բարոյական աջակցութենէն։ Godefroy de Bouillon, խաչակիրներու Ա. արշաւանքին պետը, որ յետոյ Երուսաղէմի թագաւոր հռչակուեցաւ (1058—1100), պելժ մեծահարուստ կոմս մըն էր։

Հայերը առաջին անգամ Պելժիա եկած են 1340 Թուականին եւ հաստատուած Պրիւժ, որ միջին դարու մէջ Եւրոպայի ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մէկն էր։ Հոն հայ վաճառականներ իրենց հետ բերած են արեւելեան գորգեր ու կապերտ, եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կիրարկած իրենց առեւտուրը։ Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան կործանումէն յետոյ, խումբ մը Հայեր գաղթած են Պրիժ ու հոն ի գործ դրած իրենց արհեստը. տեղական իշխանութիւնները ամէն տեսակ դիւրութիւններ ընծայած են հայ գաղթականներուն եւ գործ հայթայթած անգործներուն։ Կաթոլիկ կրօնաւորներն ալ Հայոց տրամադրութեան տակ դրած են եկեղեցի մը, ուր հայ քահանայ մը ամէն կիրակի կրօնական պաշտամունք կը կատարէր։

Երբ Պրիժ քաղաքը իբր նաւահանգիստ իր կարեւորութիւնը կորսնցուց, հայ առեւտրական գաղութը մեկնեցաւ անկէ եւ գնաց հաստատուիլ Անվէրս, որ ԺԸ դարուն մէջ մեծ կարեւորութիւն ստացաւ իբր բանուկ նաւահանգիստ։ Սակայն Անվէրս քաղաքն ալ հետզհետէ կորսնցնելով իր գերակշռութիւնը, իր տեղը տուաւ Ամսթէրտամի, որ իր կարգին եղաւ Եւրոպայի ամէնէն ծաղկած նաւահանգիստը։

Այդ միջոցին էր որ Ամսթէրտամի մէջ հիմնուեցաւ առաջին հայ գաղութը, որ հայ տպագրական արհեստին մէջ մեծ ու կարեւոր դեր մը կատարած է ժամանակին։

Կը կարծուի թէ Պելժիոյ Կան քաղաքի պաշտպան սուրբերէն մէկը եղած է հայազգի Ս Մակար, որ ԺԱ. դարուն եկած է Կան եւ հոն թաղուած։

Վերջացնելէ առաջ, Պելժերու ծագման մասին պատմական իրողութիւն մը պիտի պարզեմ, որ մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած է հայ պատմագէտներուն։

Պրիւսէլի համալսարանի փրոֆէսօրներէն՝ Պ. Ֆրանս Վան Քալքէն, իր «Պելժ ժողովուրդին պատմութիւն»ը անուն գրքին մէջ, հետեւեալ ծանօթութիւնները կուտայ.

— Քարի դարուն սկիզբը Հայաստանէն (Armenistan) եւ Կովկասէն եկած կլոր գլուխով եւ բարձր ճակատով մարդիկ, մեծ արշաւանք մը կազմակերպելով, գրաւեցին Եւրոպան եւ տարածուեցան նաեւ մեր երկիրներուն վրայ։ Միեւնոյն ժամանակամիջոցին Պելժիոյ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի մէջ տեսնուեցաւ յառաջդիմական ծաղկումը յղկուած քարի, պղնձի, անագապղնձի եւ երկաթի դարաշրջաններուն։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՍԻ

Պրիւսէլ

Յ. Գ. Վերջին Թղթակցութեանս մէջ, Լօզանի միութեան նախագահի անունը տպուած էր Սարաֆեան։ Պիտի ըլլայ Սաբուլեան։

8.500 ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ

Ամերիկայի մէջ 8500 հոգի իրենց անձնական օդանաւը ունին: Տարուէ տարի օդանաւ վարելու համար կատարուող դիմումները կը շատնան: Քաղաքային օդանաւորդներու թիւը Ամերիկայի մէջ շատ աւելի է քան միւս բոլոր երկիրներու համագումարը:

Միացեալ Նահանգները ունին 7500 մղոն լուսաւորուած օդանաւային ճամբաներ: Յառաջիկայ տարուան ընթացքին այս թիւին վրայ պիտի աւելնայ 4000 մղոն եւս:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԻ՞Ս

ԵՒ ՔԱՐԻՆՔ...

Մեր ընթերցողներուն նորութիւն չէ խորհրդ... յերէնը։— գավառաբարբառ... շինելու, սոցյալիզմի... Կը թուի թէ չափը անցեր է որ, քանին... դակել սկսեր են: Իբր... կ'արտատպենք Երեւան... ուածը «Խորհրդային... ն»էն (11 նոյ. 1928).— ...

ՄԱՍՆԱՒՈՐԻՆ ՈՒՏՈՂ...

Երեւանում ... սակցութիւնը լսելիս ... բօրինակ տպաւորութիւն ... նում։

Օրինակ՝ մէկն ասում է ...
— Մասնաւորին կեր...
մոքսս փչացաւ։

Միւսն էլ պատասխանում ...
— Բանկօօպին Թոմ... նաւորին ինչի՞ ես ... սխտորով է, համ թ... ո՞վ գիտէ ինչից է։ ... արի իմացիր։

Սա՞ ինչ խօսակցութի... մտածում ես,— գիտէինք ... նաւոր վաճառականի եւ ... խանութներ կան, որոնցից ... երշիկ առնել, ուտել, ... նաւորին կամ Բանկօօպին ... շութեամբ, ապարանով ... գամներով) ուտել՝ դա ... բեւանում կը տեսնենք ... ձեւով խօսողներից մէկ... տակով հարցրի.

— Ընկե՛ր, ներո... պէս է պատահում, որ ... ւոր»ը ստամոքս է փչացնում ...
Նա լուրջ պատասխան...
— Մասնաւորի միսը ... ծեխ է, վատն է լինում
— Եւ շա՞տ էք ուտում ... նաւորին։
— Ո՛չ, երբեմն էլ ... եմ ուտում։

Բնական, խօսակցութ... Ոչինչ չի նկատում մարդ...

Այսպէս «Մասնաւոր... սկսել էք ուտել, վերջ... հանուրին կ'ուտէք, ... մէջտեղ...

Հիմի բացատրենք ...
Մարդը կրճատում է ...
Ասենք՝
«Մասնաւոր խանութ... նութի միսը կերայ»
«Մասնաւոր խանութ... սը կերայ
«Մասնաւորի միսը ...
«Մասնաւորինը կերայ...
«Մասնաւորին կերայ...
Եւ հասկնալի է ...
Մարդը շարունակ ...
«Ժողտնտխորհ», «Կոմ... տնտեսնտրոն» ու քանի ... ներգիայով գնում է։

Բառերի կրճատման ...
Բայց կրճատման ...
յարմար բառերն ու ... կան։ Եւ վերջապէս ...

Այսպէս, վատ չեն ... պրոֆմիութիւն, գործկոմ, կոլտնտեսութիւն ...

Վատ չեն թէկուզ ... վար, սոցդասվար, շրջ...

Բայց սրանք ... կրճատել գալիս են՝ ...

Գլխքաղլուսվար, ... լուսվար, եւ այսպէս ... «կրճատելով» ... շութիւն, շրջհարկայ... այնքան են երկարել ... այս բառերը ուղղակի ...

Բառերի կրճատած ...
Վրայ հասնողը ...
է բառերի վրայ, ...
րում, խոթում է ...
Ու առաջ է գալիս ...
քննդատութիւն, ...
գանգիստութիւն...
Ես էլ կասեմ.
— Գնճան. (...
պարհ,, բարեկամս էլ ...

...նշանակում, քան՝ պարզապէս ...մի Ցակոբջանը գնաց քէօ... ...ռնաձմագ»։

Դ. ԴԸՄԻՐՃԵԱՆ

ԹԱՒՐԻԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Երէկ հրատարակած էինք Թաւրիզի հայկական համակրանքի ցոյցին նկարագրութիւնը, ճառերու ամփոփումներով։ Ստորեւ կուտանք հանդէսին միւսցորդ մասը։

ԽՄԲ.

ԹԱՒՐԻԶ, 15 Նոյ. — ճառերէն յետոյ բացուեցաւ բեմին վարագոյրը եւ հասարակութիւնը դիտեց կենդանի պատկեր մը, որ կը ներկայացնէր պարսկական մեծ դրօշակը (կանաչ, սպիտակ, կարմիր գոյներով) առիւծ-արեւ նշանով (հիր ու խուրշիտ)։ Ասոնց դիմաց պատուանդանի վրայ հաստատուած էր Շահինշահ փահլէվիի մեծադիր, արձանաձեւ նկարը, դրօշազարդ կամարներու տակ եւ պատշաճ վերտառութիւններով։ Պատուանդանին դիմաց կեցեր էին երեք փոքրիկ աղջիկներ, որոնք կը խորհրդանշէին Պարսկաստանի վերածնութեան գաղափարը։ Աղջիկներէն մէկը պսակ կ'ընծայէր Շահինշահին, միւսը՝ ծաղկեփունջ մը, իսկ երրորդը շեփորը ձեռքին Իրանի վերածնունդը կ'աւետէր։ Երբ վարագոյրը բացուեցաւ հանդիսականներն ոտքի կեցան եւ ծափերով ողջունեցին պատկերը, մինչ զինուորական նուագախումբը կը թնդացնէր արքայական քայլերգը։

Հանդէսին գրական-գեղարուեստական մասը պատրաստեր էին կեդրոնական, Հայկազեան եւ Արամեան ազգային դպրոցները։ կեդրոնական դպրոցին քառաձայն երգեցիկ խումբը եւ «Սայօն» նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Լեւոն Գրիգորեանի, մեծ շուք տուին հանդէսին։ Երգեցիկ խումբը (120 հոգի) երգեց «Աստղեր ու ծով», «Ջուր ա գալի» եւ «Այգեպաց» քառաձայն երգերը, որոնք անցան յաջող ու հաճելի։ Օր. Ան. Պառամագրեանը մեներգեց Սայեաթ-Նովայի «Մէ խօսք ունեմ իլթիմագով» երգը, ձայնակցութեամբ ջութակի, զոր կը նուագէր Պ. Լեւոն Գրիգորեան։ Պ. Աշոտ Աղայեանը սրինգով նուագեց «Հիջազ» եւ «Կռունկ»ը։ Աշակերտները յաջողապէս արտասանեցին պարսկերէն ոտանաւորներ։

Յետոյ ցուցադրուեցաւ երկրորդ կենդանի պատկերը, որ կը ներկայացնէր «Իրանը երէկ եւ այսօր» (Հին եւ նոր Պարսկաստան)։ Շահինշահի փահլէվի արձանաձեւ նկարին մէկ կողմը (երէկ) կանգնած էին հին տիպի զօրքեր (սարբազներ) իրենց բնորոշ դէմքերով եւ տարազներով, գիւղացիներ եւ հին տարազներով ու գլխարկներով, պարսկական հին դպրոցի աշակերտները, գետնի վրայ պպզած իրենց միրզայի (դասատուի) առջեւ։ Իսկ միւս կողմը, ուր ուղղուած էր Շահինշահի նայուածքը՝ զինուորական պատուի կեցեր էին արքայական պատուոյ պահակախումբի (*) զինուորները, Նոր տարազով, «փահլէվի» գլխարկով, ասոնց առջեւ նոր դպրոցը, գրասեղաններու վրայ նստած կոկիկ հագուստներով եւ «փահլէվի» գլխարկներով աշակերտներ, ուսուցիչ, մաքուր հագուած մտաւորականներ եւայլն։ Երբ վարագոյրը բացուեցաւ զինուորական նուագախումբը նուագեց պարսկական ազգ. երգը եւ արքայական քայլերգը, մինչ ծափերն ու կեցցէները կը թնդացնէին թատերասրահը։

Զինուորական հրամանատարը եւ բոլոր պարսիկներն ու ժողովուրդը շատ գոհ տպաւորութիւն ստացան կենդանի պատկերներէն եւ հանդէսէն, որ փակուեցաւ փոքրիկ աշակերտուհիներու պարերով։ Հասարակութիւնը հեռացաւ ժամը 8.30ին շատ գոհ տպաւորութեամբ եւ լաւ յիշատակներով։ Թաւրիզի պարսկերէն թերթերը գովեստներով կը խօսին այս հանդէսի մասին։ Հայոց Առաջնորդի ճառը ամբողջութեամբ պիտի հրատարակուի պարսկերէն թերթերու մէջ։ Հանդէսի ամբողջ ծախքերը հոգացին հայ վաճառականները։

ՄԱՒԻՍ

(*) *Հանդէսի կազմակերպիչ յանձնաժողովի խնդրանքով Ամիր Լաշքարը զօրանոցէն ղրկած էր այս պատուոյ պահակախումբի զինուորները։* Մ.

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱԴՐԲԷՋԱՆ

Բագուի Թուրքերէն «Կոմունիստ» թերթը կը հաղորդէ որ լատիներէն տառերու գործածութեան վեցամեակին առթիւ Ադրբէջանի գործադիր կոմիտէն եւ Ժող. Գործավարներու խորհուրդը որոշեր են, որ 1929 յունուար 1էն նոր այբուբենը պէտք է պարտադիր ըլլայ բոլոր վարչական հաստատութիւններու, պաշտօնական հաղորդագրութեանց եւ առաջին ու երկրորդ աստիճանի դպրոցներու համար։ Այս հրամանը չկատարող պաշտօնեաները պէտք է հեռացուին ու պատասխանատուութեան ենթարկուին։

Ադրբէջանի Պետական Հրատարակութեան կոմիտէի փոխտեսուչ Ահմէտ Փեփինով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ նոր այբուբենով տպուած հրատարակութիւններու մասին.

1923ին տպուած է 2000 օրինակ, 1925ին 170.000 1926ին 394.000 1927ին 479.000 1928ին 1,519.000 օրինակ։

Վերջին տարին տպուած լատինատառ հրատարակութիւնները կը կազմեն Ադրբէջանեան բարբառով լոյս տեսած գիրքերուն հարիւրին 60ը։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

Քապուլի «Ամանի-իւ-Աֆղան» պարբերականը՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Աֆղանիստանի Սահմանադիր ժողովի ընդունած որոշումներու մասին։ Համաձայն այդ որոշումներուն, կը հիմնուի Ազգային Ժողով «Շուրա-իւ-Միլլի» 150 անդամներով, որոնք պիտի կոչուին «Վէքիլ» եւ պիտի ընտրուին ժողովուրդի կողմէն՝ ըստ շրջաններու եւ համայնքներու։ Խորհրդարանի անդամները պիտի ըլլան առնուազն 30 տարեկան եւ ամենաշատը 70 տարեկան։ Ընտրելիները չպիտի պատկանին պաշտօնէութեան կամ զինուորականներու դասին։ Պէտք է գիտնան գրել եւ կարդալ։ Անգրագէտները եւս կրնան ընտրուիլ, եթէ կարդալ գիտցող թեկնածուներ չգտնուին, բայց ընտրուելէ ետք պարտաւոր են յաճախել խորհրդարանին կից հիմնուելիք վարժարանը։

Սահմանադիր Ժողովը ընդած է բոլոր տիտղոսները եւ հաստատած է դիմումի պարզ ձեւ մը — ապիզ (սիրելի)։ Թագաւորը պահանջած է վերցնել նաեւ արքայական տիտղոսը, բայց Սահմանադիր Ժողովը հաստատած է Թագաւորին համար այս ճառը — սիրելի մեծութիւն — տիտղոսը։ Նոր դրօշակ է ընդունուած, եռագոյն՝ վերը սեւ, իբրեւ յիշատակ գաղաւոր գերութեան, մէջտեղը՝ կարմիր, իբրեւ յիշատակ ազատութեան համար թափուած արեան, վարը՝ կանանչ, Աֆղանիստանի երիտասարդութեան եւ երջանիկ ապագայի նշան։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանական դեսպանատունը այս օրերուն ամբողջութեամբ Էնկիւրի կը փոխադրուի, նոր շինուած շէնքին մէջ։ Էնկիւրիի գերմանական դեսպանատունը ընդարձակ շէնք մըն է որուն շուրջը անտառներ եւ պարտէզներ կը շինուին։ Այս բանին համար երկրագործական մասնագէտներ պիտի բերուին Գերմանիայէն, միեւնոյն ատեն արթեզեան ջրհորներ պիտի բացուին դեսպանատան անտառներուն մէջ։

Պոլսոյ գերմանական ընդարձակ շէնքը առեւտրական բարձրագոյն վարժարանի մը վերածելու ծրագիրը կը մշակուի։

Էնկիւրի փոխադրուած է նաեւ իտալական դեսպանատունը եւ Պոլսոյ շէնքը իբր բնակարան կը ծառայէ դեսպանին, անոր Պոլիս գտնուած միջոցներուն։ Իտալական դեսպանատունը ներկայիս առժամեայ շէնքի մը մէջ կը գտնուի, բայց քիչ ատենէն պիտի փոխադրուի նորակառոյց դեսպանատան մէջ որուն շինութիւնը շուտով կ'աւարտի։

Անգլիացիները, Ֆրանսացիներն ու Ամերիկացիները դեռ դեսպանատուն չունին Էնկիւրիի մէջ։ Մէկ մէկ տուներ ունին ուր դեսպանին բացակայութեան՝ ներկայացուցիչը կը մնայ, կառավարութեան հետ յարաբերութիւններ մշակելով։ Անգլիական խորհրդականն ու դեսպանը փոխն ի փոխ Էնկիւրի կը մնան, տեւական յարաբերութեան մէջ գտնուելու համար։

Էնկիւրի հաստատուած են Ռուսերը, յետոյ Աֆղանները եւ վերջերս ալ Պարսիկները։ Միւս դեսպաններն ալ իրենց տուները ունին մայրաքաղաքին մէջ եւ պարտաւորութիւններ կը տեսնեն հիմակուընէ հոն փոխադրուելու։

ԹՈՒՐՔ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՉԷ

Պոլսոյ համալսարանի դասախօսներէն փրոֆ. Կապրիէլ, որ երկրաբանական քննութիւններ կատարելու համար Անատոլու ղրկուած էր կրթական գործավարութեան կողմէ, Պոլիս վերադարձած ըլլալով հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է.

— *«Մէկէ աւելի առիթներով Անատոլու այցելեցի. այս այցելութիւններուն հետեւանքով սա հաստատ համոզումին յանգեցայ թէ Եւրոպացիները բացարձակապէս տեղեկութիւն չունին Թուրք ճարտարապետութեան մասին։*

Արեւելեան ճարտարապետութեան մասին Ինչպէս հիմա եօթը Ստրշիկովսկիի կողմէ գրուած «Ճարտարապետութիւնը Հայերու մօտ եւ Եւրոպա» անուն գիրք մը հրատարակուած է։ Բոլոր հնախօսները իրենց քննութիւններուն հիմ ծառայեցուցած են այս գործը։

Ստրշիկովսկին այնքան առաջ կ'երթայ որ, կ'ըսէ թէ արեւելեան ճարտարապետութիւն գոյութիւն չունի՝ այլ հայկական, եւ թէ արեւելեան ճարտարապետութիւնը ծնունդ է հայ հանճարին։

Վերջին քննութիւններուս հետեւանքով, ի վիճակի եմ բացարձակապէս հերքելու այս սխալ կարծիքը, որովհետեւ փաստերով հաստատուած է թէ 4-5 դար առաջ շինուած պատմական շէնքերը Թրքական եւ իսլամական մասնաւոր դրոշմ կը կրեն։»

Փրոֆ. Կապրիէլ այս առթիւ հակառակ կարծիք ունեցողները Անատոլու կը հրաւիրէ փաստերով համոզուելու համար զանոնք։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ փարիզի 4 Լիգայօնի ներկայացուցիչ խումբերու տարեկան մրցումը «Stade Buffalo»ի մարզադաշտին մէջ։ 15 հազար հանդիսատեսներ ներկայ էին մրցման։ Երկուստեք հաւասար խաղարկութենէ մը վերջ, Լիգայօնի խումբը յաղթական ելաւ 1ի դէմ 2 նշանակէտով։

× Հ. Մ. Ը. Մ.-ի իթալիի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը մրցում մը կատարեց S. A. Goussaiville-ի Ա. խումբին դէմ, ֆրանսացիներու դաշտը։ Այս մրցումին եւս իթալիի խումբը յաղթանակը խլեց 0ի դէմ 3 նշանակէտով։ Իսկապէս գնահատելի է Հ.Մ.Ը.Մ.ի այս մասնաճիւղին խումբը, որուն անդամներ ը իրենց անհատական ջանքերով կարելին կ'ընեն խումբին յառաջդիմութեան համար։

Նոյն օրը Հ.Մ.Ը.Մ.-իթիլեանքուռի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը՝ նմանապէս յաղթանակ մը տարաւ, Ռէնսիի Բ. խումբին դէմ 0 ի դէմ 1 նշանակէտով։ Այս նորակազմ մասնաճիւղին խումբը պատանի խաղացողներէ կը բաղկանայ, գնահատելի է իրենց եռանդն ու կորովը։

Գ. Գասպարեան

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Եօթն ամսուան կեանք մը ունի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի տեղւոյս մասնաճիւղը։ Անցեալ ապրիլին էր որ քանի մը տղաք հիմը դրին խումբին եւ գործի լծուեցան մեծ եռանդով։ Առաջին արդիւնքները քաջալերական էին։ Հակառակ առօր սակային, երկար չտեւեց այդ եռանդը եւ քանի մը շէնքին դժուարութիւններ բաւական եղան վհատեցնելու ամանք, մինչ ուրիշներ կը մնային քաջուած իրենց պատասխաններուն մէջ, հանդիսատեսի դիրք բռնելով։

Այս պայմաններուն տակ մեծ բան մը սպասել միացորդ մարզիկներէն՝ սխալ մը պիտի ըլլար։ Ձեռնարկուեցաւ միայն ֆութպոլի խումբի մը կազմութեան։ Հազիւ կարելի եղաւ ութ՝ ինն հոգի իրարու քով բերել աւելի քան երկու հարիւրէ այս գաղութին մէջ։ Նշանակին սկիզբէն ի վեր խումբը — միշտ պակաս կազմով — կատարեց հինգ մրցումներ որոնց ամէնքն ալ վերջացան Հայերու պարտութեամբ — յաճախ ծանր պարտութիւններ։ Այսպէս կիրակի օր, 2ի դէմ 11ի նման ծանր արդիւնք մը արձանագրեցինք երրորդ կարգի ֆրանսական խումբի մը դէմ։

Չեն յուսահատած տղաքը։ Բայց առանց քանի մը կարող ուժերու, կարելի չպիտի ըլլայ հասնիլ լաւագոյն արդիւնքի մը։

Չկա՞ն արդէն անոնք ցրուած քանի մը անձնուէր տղաք որ գան իրենց ուժերը տրամադրել Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Կրընոպլի մասնաճիւղին։

Վ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑՈՒՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1929 (Գ. Տարի)։ Հրատ. «Նոր Օր»ի։ Աթէնք։ Գին Եւրոպայի համար 30 ֆրանք։

«...ՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (6)

ՊԱՅԱՋԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

...եւ սակայն բոլորն ալ ճանչ...ն, մեր ն՛ըգը, եւ բոլորն ...րսուացին։ Մոռցուած բան մը ...որ յանկարծ կը յայտնուէր ...մէջ։ Աս գիւղացին չէր, որ ...փչէր իր անպիտան փայտէ ...ն մէջէն, Ա՛ծէն Բուսիոյ ...ններ, որ մեզի օգնութիւն ...ռստանար. մռնչող հայրենի...ձա՛յնն էր, որ կը պահանջէր ...հել իր պատիւը եւ կը հրա...յէր մեռնիլ։

Օ՛, ի՜նչ հետաքրքիր մե...ոյ ենք, բարեկամ։ Օդի թր...ցում մը մէկ վայրկեանի ...մեզ փոխակերպած էր բոլո...ն Ընկթարթի մը ընթացքին, ...սիրտէն ժայթքող սստում ...յաղորդելով այն բարոյական ...մին, որ կ'ընկճէր մեզ։ Իւրա-քանչիւրը ցնցեց ինքզինք, կարծես արթնցներ գէշ երազէ մը, վանեց ամօթի յիշատակը, եւ գլուխները բարձրացան, խուսափող աչքերը դարձան եւ հանդիպեցան իրարու, ազնուական բոցերով լեցուած։

Հրամանատարը վայրկենապէս վերցուց նամակը, նետեց պատուիրակին երեսին, եւ ըսաւ.

— *Գնա՛, կախուէ՛։*

Ախալ արտասանուած հրամա՞ն մը կարծեցին. կամ, ինչպէս յետոյ կ'ըսէին, մեր բանակէն փախած գասալի՞ք մը կարծեցին, ինչ որ պատժելի է համաձայն զինուորական օրէնքներու։ Թերեւս Չեմ գիտեր ի՞նչպէս, չեմ գիտեր որո՞ւ կողմէ, երեք վայրկեան չէր անցած, երբ Թուրք պատուիրակը տեսանք որ կը ճօճէր լապտերէն առկախ իսկ կախաղանին տակ պետրուշկա, զուարճասիրութեամբ, կը շարունակէր փչել իր սրինգը։

Յետոյ իւրաքանչիւրս գացինք գրաւել դիրքերային մեր դիրքը։ Այդ պահուն եթէ Թուրքերը մեր վրայ յարձակէին, շատ սուղի կը նստէր իրենց։

Տարտամ նախազգացում մը մեզի կ'ըսէր թէ մեր տանջանքը վերջանալու մօտ էր։

Յունիս 28, արշալոյսու Անտովոր շարժում մը կայ լեռներուն գագաթը։ Թնդանօթի կրակներ դէմէ դէմ կը խաչաձեւէին իրար, բայց մեզի չէին ուղղուած։ Շուտով թշնամիին դիրքը սկսաւ նահանջել եւ մղելով պատնէշին վրայէն, դէպ ուրախութեան աղաղակ մը արձակեց մեզի, ճանչցա՞ք էր ռուսական համազգեստը։ Վայրկեան չանցաւ, պահակազօրքէն ով որ կրնար վազել, պարիսպներուն վրայ բարձրացաւ։ Կը գիտէինք, ու կը հետեւէինք կռիւին զանազան փուլերուն, որոշապէս կը տեսնէինք զօրագունդը, որ կ'առաջանար։ Կէս օրին Թուրքերը անկարգօրէն պարպեցին հովիտը, մեր հեծելազօրքը բարձրացաւ միջնաբերդին զառիվերին վրայ։ Ձեզի կը թողում երեւակայել մեր խենդի աղաղակները, շարժումները, կանչւըռտուքները։ Այդ պահուն, մեր հրամանատարը իր վերջին հրամանը կուտար.

Հրաման Թիւ 23, Յունիս 28.— Երբ մեր ազատարարները կը մօտենան, դրօշակին մօտ պէտք է կախել Սասուպոլի զօրագունդին պատուանշանները եւ խազախներու խումբին զինանշանները։ Ամբողջ զօրքը պէտք է հաւաքուի պատնէշին վրայ եւ բարեւ կենայ Դրօշակին շուրջ, պէտք է երգել ազգային քայլերգը։ Աստուած պահէ մեր ցարը։ Եւ յետոյ պէտք է աղաղակել.— Հուռրա՛։»

«Ամբողջ զօրքը», այսինքն քանի մը հարիւր ուրուականի զինուորներ, որոնք կը պտտէին բ-կին մէջ, կողք կողքի սեղմուեցան դրօշակին շուրջ։ Այդ ակար ձայները, ծարաւէն խեղդուած, կանչեցին ազգային քայլերգը մանուկի պէս դողդղուն։ Առջեւը, Պետրուշկա, ինչպէս նախընթաց իրիկուն, սրինգով չափ կուտար երգին։

Պէտք է երեւակայել թէ հազուագիւտ պատկեր մը կը ներկայացնէինք, յուզիչ եւ ողբալի։ Մ՛ր աչքերը չէին նկատեր, որովհետեւ վարժուած էին, սակայն ազատարար բանակին մեր եղբայրները կ'ըսէին թէ երբեք չէին կրնար երեւակայել այդքան սարսափելի տեսարան։ «Ձեր զինուորները բոլորն ալ կանանչ գոյն մը ունին, ուրիշ բառ չունիմ բանալու», կը կրկնէր բարեկամ մը։

Այո՛, ամէն մարդու պէս չէինք։ Հայ զօրավարը, Ցէր Ղուկասոֆ, սրարշաւ հասաւ իր հետեւորդներուն հետ, եւ մեզ տեսնելով կանդ առաւ։ Այս ծերունի զինուորականին աչքերէն արցունքները սկսան յորդիլ առատութեամբ։ Պարսպագուռին տակ վազեց, սիրտին վրայ սեղմեց մեր հրամանատարը, յետոյ ուղղակի քալեց դէպի մեր սրնգահարը եւ ըսաւ.

— *Շարունակէ՛, քա՛ջ զինուոր, քեզի կուտամ Ս. Գէորգի խաչանշանը։*

Պետրուշկա, միշտ զուարճաբան, պատասխանեց.

— *Շնորհակալ եմ, վսեմութիւն, բայց եթէ հաճոյ կը թուի ձեզի, հրաման ըրէք, որ ինծի գաւաթ մը ջուր տան։ Քանըչորս ժամէ ի վեր պուտ մը ջուր չեմ խմած։*

ՑԸ ՎՈՍԻՒԷ

Թարգմ.

Շ. Ն.

(ՎԵՐՋ)

ԽՄԲ.— Վաղը՝ «Էջ մը Դալի Ղազարի կեանքէն»։

մեծ մասը, կը տեսնուի թէ ո՛չ մէկ առելութիւն կայ հոն մեր դրացիին հանդէպ։ Իտալիա եւ մենք շատ դժուարին ժամեր անցուցած ենք. Ֆրանսա երբեք չպիտի մոռնայ ատիկա։ Ու այս կարգի միջադէպեր չէ որ պիտի պեղեն անանցանելի փոս մը։

Յետոյ անդրադառնալով Ֆրանսայի օտարականներուն, նախարարը հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղեց.

— Մեր երկիրը ազատ է. օտարականները հոս խիստ լայն ասպնջականութիւն կը վայելեն։ Սակայն պէտք չէ որ այդ հիւրընկալութիւնը օգտագործեն՝ գործելու համար այնպիսի աբարքներ, զորս ազգը ամբողջութեամբ կը մերժէ։

«Այսքան միայն կ'ըսեմ։ կը յուսամ թէ բոլոր անոնք որոնք հիւրընկալուած են Ֆրանսայի մէջ, պիտի հասկնան։»

Նախարարը յետոյ խօսեցաւ Անշլուսի մասին։ Ըսաւ թէ «Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միութիւնը կարելի չէ՝ առանց որոշ ձեւակերպութեան մը, որ նախատեսուած է Սէն Ժերմէնի դաշնագրով, եւ որուն համաձայն Աւստրիոյ անկախութիւնը անփոխանցելի է՝ առանց Ազգերու Դաշնակցութեան հաւանութեան։ Թորամանկութիւն փորձել, ազգերը կատարուած իրողութեան առջեւ դնել՝ ծանր բան պիտի ըլլայ։ Ու գերման ընկերվարականները պէտք է մտածեն ծանրութեանը վրայ այս խնդրին, որ կրնայ լուծուիլ միայն բոլոր ազգերու հաւանութեամբ։»

Պրիանէն առաջ, ընդհանուր վիճաբանութեան մէջ խօսք առած էին երեսփոխաններ Ճոուար-Սուլիէ, Մարսէլ Գաշէն, Ֆրանսուա Ալպէր եւ Պրաք։

Սուրիոյ անկախութիւնը

Համայնավար երեսփոխան Անտրէ Պէրթօն խօսք առնելով արտաքին նախարարութեան նրմտացոյցի Ա. յօդուածին առթիւ՝ ծանր քննադատութիւններ ըրաւ Սուրիոյ «ոճրագործ գրաւման» դէմ։ Ցիշեց Լիբանանի խորհրդարանին ցրուումը, մամուլի ազատութեան ջնջումը, պահանջեց գումարումը Սահմանադիր ժողովին, որ կախակայուած է մարզպանին կողմէ։ Աւելցուց թէ Սուրիոյ գրաւումը 10-12 միլիառ ֆրանք արժած է Ֆրանսայի ու պահանջեց որ Սուրիա անկախ Հանրապետութիւն դառնայ։

Կարճ վիճաբանութիւններէ յետոյ քուէարկուեցան արտաքին նախարարութեան նրմտացոյցին 40 գլուխները։

Պատերազմական ծախսերը կ'աւելցնեն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.—

Խորհրդային Միութեան կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէի սովորական նստաշրջանը բացուեցաւ երկուշաբթի օր Կրէմլինի մեծ գահասրահին մէջ։

Ելմտական գործավար Բրուխանով ներկայացուց Խորհրդային Միութեան նրմտացոյցը, որ կը հասնի 7 միլիառ 700 միլիոն րուբլիի, անցած տարուան նրմտացոյցէն մէկ միլիառ աւելի։ Ծախքերը կը բարձրանան 7 միլիառ 650 միլիոնի, նախորդ տարուընէ 1 միլիառ 850 միլիոն րուբլի աւելի։ Գալով հասոյթներուն, տուրքերէն պիտի գոյանայ 3 միլիառ 803 միլիոն, իսկ ուրիշ աղբիւրներէ՝ 2 միլիառ 976 միլիոն րուբլի։ Պետութեան պահեստի հիմնադրամն է 50 միլիոն րուբլի։

Բրուխանով շեշտեց թէ ազգային տնտեսութեան ծախքերը մեծապէս աւելցած են ու կը հասնին 2 միլիոն րուբլիի, այսինքն անցած տարուընէն 100ին 60 աւելի։ Այս գումարին մէջ են ճարտարարուեստին յատկացուած 939 միլիոն րուբլին (անցած տարուընէ 100ին 40 աւելի) եւ երկրագործական տնտեսութեան յատկացուածը, որ է 408 միլիոն րուբլի, (անցած տարուընէն 100ին 86 աւելի)։

Երկրի պաշտպանութեան յատկացուած է 840 միլիոն րուբլի, անցած տարուան 742 միլիոնին փոխարէն։

Զինուորական ծախքերը ամբողջ նրմտացոյցին հարիւրին 11ն են։ Զինուորական յաւելեալ ծախքերը պիտի յատկացուին զինուորներու ապրուստի եւ կրթութեան բարելաւման։

Պետութեան ներքին պարտքը 1928 հոկտ. 1ին կը հասնէր 1 միլիառ 300 միլիոն րուբլիի, մինչ անցած տարի 750 միլիոն էր։

Ծանր կացութիւն Եուկոսլաւիոյ մէջ

Սերպիոյ, Գարատաղի եւ Խրուաթիոյ միացման տարեդարձին առթիւ Զագրէպի կաթոլիկ մայր եկեղեցիին մէջ գոհաբանական արարողութիւն կը կատարուէր, երբ ծանր միջադէպեր տեղի ունեցան։ Մայր եկեղեցիին առջեւ հաւաքուած էր ցցագրգիռ բազմութիւն մը, զինուորական հրամանատարին ժամանումէն առաջ։ Հակառակ ոստիկանական նախազգուշութեանց, երեք մեծ սեւ դրօշակներ կախուած էին մայր եկեղեցիի զանգակատունէն, ի յիշատակ Սկուպշինայի մէջ սպաննուած երեք երեսփոխաններու եւ Սերպերուն կողմէ սպաննուած Խրուաթներու։ Ոստիկանութիւնը երկու հոգի ձերբակալեց զանգակատան վրայէն։ Բազմութիւնը ծափերով ընդունեց ձերբակալուածները եւ նախատեց ոստիկանները։ Ամբոխը սկսաւ հետեւիլ ոստիկաններուն եւ ձերբակալուած երիտասարդներուն, ու ընդհարում պայթեցաւ։ Ոստիկանները փոխադարձեցին՝ սպաննելով երիտասարդ մը եւ վիրաւորելով քանի մը ուրիշներ։ Անմիջապէս ամբողջ քաղաքը սեւ դրօշակներով զարդարուեցաւ եւ ստացաւ նոյն երեւոյթը ինչ որ առած էր Սկուպշինայի սպանութեանց ատեն։ Ամբողջ օրը ընդհարումները շարունակուեցան ոստիկանութեան հետ։

Իրիկունը քաղաքին մէջ շրջեցաւ զինուորական թափոր մը՝ ջահերով, դրօշակներով եւ նուագով։ Ժողովուրդը կը սուլէր. ոմանք զէնք արձակեցին թափորին վրայ։ Ոստիկանութիւնը դարձեալ պատասխանեց եւ մահացու կերպով վիրաւորեց մէկ հոգի։ Հրացանաձգութիւնը տեւեց գիշերը մինչեւ ժամը 11։

Պելկրատի իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առին Զագրէպի ցոյցերուն մասնակցող ուսանողներուն դէմ։ Զագրէպի համալսարանը փակուեցաւ։ Ընդհարումներու ընթացքին սպաննուած էր Սլավքօ Փէթրիչ անուն ուսանող մը, որուն յուղարկաւորութեան ընթացքին ծանր միջադէպեր կը վախցուի։

Պելկրատի մէջ խոր ազդեցութիւն առաջ բերին Զագրէպի եւ Խրուաթիոյ ուրիշ քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցած ցոյցերը։ Դիտելի է որ սերպեւխրուաթ միութեան տարեդարձը փոխանակ մերձեցում առաջ բերելու, աւելի եւս կը սրէ երկու ցեղերու հակամարտութիւնը։ Խրուաթները ինքնավարութեան կը ձգտին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Թլէռ տը Լիոնի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ *Մէթրօ՝ Փլաս տ'Իթալի*։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Եօզկատի բարենպատակ Հայր. Միութեան Մարսիլիայի Տրամաթիք Ստուդեան, ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի, կը ներկայացնէ՝

«ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»Ը

Այս Կիր. իրիկուն ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapel *թատերասրահը*

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆԶՐԵՒ"Ը

Դիմել՝ ընդհ. գործակալ L. KÉVONIANի, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e)։ Ֆրանսա եւ գաղութներ 16 ֆրանք, ուրիշ երկիրներ, ի բաց առեալ Ամերիկայէ՝ 20 ֆրանք։ Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ։ Բացարձակապէս կանխիկ։ Փոստի ծախք չկայ։ Ապրանքները այժմէն կ'ընդունուին։

Հ. Յ. Դ.

Փոն տը Շէրուիի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատոմսով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Գաւ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ 11 Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ նոր ժամանած Գ. Վ.ահան Գույումճեան նիւթ՝ «Հայաստան եւ իր հարեւան երկիրները»։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայ հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 9ին։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը իրիկուն ժամը 9—10 Մտայնհիւանդութիւններ (Տքթ. Աղաջանեան)։ 10—11 Հայոց պատմութիւն (Գ. Մ. Նաթանեան)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խ. մասնաճիւղի դասախօսական ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, 63 Rue de la République սրահին մէջ։ Կը խօսի՝ Բ. Միլտոնեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Թ. Ելմասեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԹԻՐՈՎԲԷ ԵԼՄԱՍԵԱՆԻ տխուր մահուան առթիւ։

ՀՐԱՊ. ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ՝ ընկ. ԱԲՕԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ *Մուտքը ազատ է։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կարնեցի Կարապետ Թմըքեան, իմացնել՝ Véghia Aharonian, Camp Victor Hugo, Marseille.

— Կը փնտռուի Օրտուցի Յ. Յովհաննէսեան 22 տարեկան, հօր անուն Կարապետ, մօր անուն Թուման։ Չորս տարի առաջ կը բնակէր Փարիզ, 5 Rue Lesage: *Իմացնել՝ իր եղբօր Լէֆթերոս Վասիլէոս Եօրկիու թիւ 30,* Salonique, Grècè.

— Գարակէօզեան Հօմի սափրիչ Տիգրան Միրզաեան (Խոյցի, Գարսկաստան) կը փնտռէ իր քոյրը, Մարգարիտ Միրզաեան որ 1922ի սկիզբը կը գտնուէր Խասգիւղի եկեղեցւոյ կալանը (Պոլիս)։ Գրել՝ Mirzayan Dicran, La Gaudinière, La Ville-aux-Clercs. (Loire et Cher.

Կը խնդրուի արտատպել թերթերէն արտատպել։

— Պրուսայի Սէօլէզ գիւղէն Ոսկիան Յովհաննէսեան եւ իր ընտանիքը Մարիամ կը փնտռեն Սէօլէզցի Մաթէոս Մարտիկեան, հօր անունը Նուբիջան Մարտիկեան, մօր անունը Էվլատենց Աղաւնի։ 1922-23ի եղած է Պոլսոյ անգլիական որբանոցը, յետոյ փոխադրուած է Ռըլիէֆի Գավալայի որբանոցը։ Կը կարծուի թէ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։ Իմացնել՝ Oskian Hovannessian, 92bis Ave. de Verdun. (Issy-les-Moulineaux).

Կը խնդրուի Յուսահայ թերթերէն արտատպել։

— Պարտիզակցի Արմենուհի Պէլլէրեան, դուստր Կէյվէցի քոլճի Բարունակի, կը փնտռէ իր ազգականները։ Քոյրն Բարունակ մնացած է Ջարգերու միջոցին, իսկ մայրը Եպրաքսէ Ալէքսանեան մնացած է ընդհ. պատերազմէն առաջ։ Գրել՝ 5 Ave. d'Orléans, Paris *(14e) կամ* 220 Co. Stupinigi. Torino. Italie.

— Մեծ Նոր գիւղցի Արմենուհի Ֆիլիզեան (Էլմասեան) դուստր Գրիգորի եւ Խորհիկի կը փնտռէ իր եղբայրը որ շուրջ 6 ամիս առաջ Հռոմէն (Իտալիա) Ֆրանսա անցած է. որմէ յետոյ ամենեւին տեղեկութիւն չէ ստացած իրմէ։ Գրել վերի հասցէին։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կարօտ հայրենակից կին մը մը Ֆրանսա բերելու համար կազմակերպուած է վիճակահանութիւն մը հետեւեալ Պրուսացի հայրենակիցներէ՝ Գ. Գ. Ս. Գալայեան, Յ. Էլիպլեան, Ն. Գէորգեան, Ս. Սահաթճեան, Յ. Սիմոնեան, Գ. Շիշմանեան, Գ. Սահաթճեան, Լիոն։ Գ. Գ. Գ. Կուրտիկեան, Յ. Աղնաւուրեան, Տէսին։ Գ. Գ. Բ. Կուրտիկեան, Օ. Փահտիարեան Փարիզ։ Եւ Գ. Սահաթճեան, Մարսէյլ։

Պրուսացի հայրենակիցներէն կը խնդրուի քաջալերել սոյն ձեռնարկը։ Հասցէ՝ Գ. Սահաթճեան՝ 75 Ave. Berthelot, Lyon.

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեդարձին առթիւ Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն 12 Գ. Խ. Շամախեանի սրճարանը, 20 Bld. Vauban.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը։ Մնայուն գործ։ Դիմել՝ *Յառաջի*։

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի։ Դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris 10e).

Վարձու են ժամագործի (բանուկ էջ ...) մը St. Michelի հրապարակին մօտ, 8 Rue de la Huchette:

Նաեւ 19րդ. Թաղամասի մէջ մեծ պողոտայի մը վրայ առաջին յարկի յարկաբաժին մը, պողոտայի վրայ նայող երեք լուսաւոր սենեակներ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Նպաստաւոր գիներով։ Դիմել՝ Քիւրքճեանի, 8 Rue de la Huchette. Առաւօտները ժամը 10—12, կէսօրէ վերջ 16—19: Métro, St. Michel.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ... Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախ... թիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ...

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 92—47. Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lor...

Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10 12 ժամադրութեամբ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ... խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ ... անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գին... Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմանով ... րով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու ...

36 Rue Polonceau Paris (18e). *Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ ...*

Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԻՔ...

Ղ. ՔԵՆՏԻՐԵԱՆ

ՍՐՃԱՐԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԸԼԿԱՏԷՆ»

14, ՌՒՒ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿԱՐՍԷՆ - ԼԻՈՆ

Ամէն տեսակ եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներ

ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ Ա...

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35. ... ցաթման եւ Ասատր 25. Հին Աստուածներ 15, խորտակուած ... կինքներ 30, Թէլէզ Ռաքէն (Է. Զօլա) 20, Ցալրութիւն Լ. ... 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, վարժապետին ... Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Ադքատին պատիւը 20, ... Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, ... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, ... Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական ... գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ 5 ... 10 եւ 12, ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ Նմանապէս Կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Ջուհաճեանի, Սրուանձտեանցի ... կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. ... թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ... կուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք ... քերուն ցանկը։

Դիմեցէք 'L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris ...

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕԴԵՈՆԻ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ...

ՕՐ. Ժ. ՃԱՄԳ...

Բ. Մրցանակ Փարիզի ... տանոցէն, դաշնակով ... րակցի Maître Escalais ... յէն։ Հայերու համար ... թիւններ եւ չափաւոր գին...

61 Rue de Flandre, Paris ...

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ ...

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, սեռական ... հիւանդութեանց (Ֆրանսիա... մամիզ.) եւ վարսերու ... ռաթուտ ... ճամբու եւ ... հրդեհցութ. ամէն օր ... Կիրակի 9—12։

ՕՐԱՑՈՅՑ 1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ.ՊՈԼԻՍ

ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librair, 191 cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Մեկնումի պատճառով ծախու է Լիոն 3e. arrond. օտարական բազմամարդ շրջանակի մէջ ճաշարան-սրճարան մը, 4 փիէս, grande licenceով եւ վրայի յարկը 8 կահաւորուած սենեակներով, 25.000 ֆր. կանխիկ. մնացեալին համար լայն դիւրութիւն։ Գործունեայ մէկու մը համար երկու տարուան մէջ ամբողջ կալուածին տէր դառնալը կ'երաշխաւորենք։

Այս ու այս կարգի կալուածական եւ առեւտրական շահաւոր գնումներու համար դիմել՝ Société Franco-Orientaleի 60 Rue Moncey, Lyon.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ...

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ ... դաքական գիտութեանց ... ժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենապար... ջոցի մէջ ֆրանսա ... (AFFIDAVIT), ինչպէս ... ինքնութեան թուղթ... օրինական գործողու... ները։

Կ'ընդունի ամէն օր ... վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ...
208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant. E. SOUTIG...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

7 DÉCEMBRE 1928

...ՄԻ Թիւ 823 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...Ր ԽՕՍՔ

ՔՐՏԱՊԱՏՈՒՄ

...նցեալ օր, քրտական աղբիւրէ քաղելով, կարգ մը տեղե...ներ հրատարակած էինք։

...ար է առանց վերապահութեան իւրացնել այդ լուրերը, ...որ Քիւրտերն ալ, իբրեւ արեւելեան ժողովուրդ, ունին ...րեւակայութիւն։

...ներու ոգին միայն առնելով, կը տեսնենք թէ, խլրտում...իշտ անպակաս են Վանի, Էրզրումի եւ Պալազիտի կողմերը։ Անվիճելի է, մանաւանդ, Արարատի ապստամբական ...ին գործունէութիւնը։ Թուրքերը բոլոր միջոցներէն ...տելով — քանի որ անմատչելի է Արարատը — ամիսնե...ր կը փորձեն հրապուրել ըմբոստները։ Մանաւոր պատ...ներ ղրկուած եւ շռայլ խոստումներ եղած են։ Միւս ...3000 ոսկի գին առաջարկուած է մէկ-երկու վարիչնե...գլուխին համար։ Բոլորը անօգուտ։ Քիւրտ ազգ. ժողովը ...փաշա» տիտղոսը տուած է երկու վարիչներու, որոնք ...ֆաւական դէմքերն են Արարատի միջնաբերդին։ Զմե...ե. հաղորդակցութեան դժուարութիւնները թոյլ չեն տար, ...այժմ, որ իր բոլոր ծրագիրները գործադրէ այդ միջնաբեր...ինկիւրի պաշարումով կը գոհանայ, դարձեալ առ այժմ։

...հրատարակուած լուրերը, եւ Նորագոյն տեղեկութիւններ ...պիտի տեսնեն վաղուան «Յառաջ»ի մէջ, կը հաստատեն ...իրողութիւն մը. — Զարաչար կը զզջան այն քիւրտ ցե...ները որոնք անձնատուր եղան վերջերս. խաբուելով ...ներումէն։ Էնկիւրի խոստացած էր վերադարձնել փախս...ներուն աքսորական ընտանիքները, ինչպէս եւ կալուած...եւ զանազան առանձնաշնորհներ տալ։ Բոլորը սուտ։ Եւ ...իրենց գլուխը փրկելու ճար կը մտածեն անոնք որ անձ...ուր եղան յիմարաբար։ Ատոնց մէկն է Ալի Րիզա, Շէյխ ...ի որդին, որ գլխուն մոխիր կը ցանէ հիմա։ Իսկ Ապտիւր...ին, շէյխին եղբայրը, Նորէն լեռ բարձրացած է։ Դեռ ուրիշ...ալ կան, ազդեցիկ ցեղապետներ, որոնք ճար կը փնտռեն ...ելու։

...քրտական կոմիտէն կը մատնանշէ նաեւ երրորդ իրողու...ն մը, որ նոյնքան պերճախօս է. — Թուրքերը կը շարու...են բնաջնջման քաղաքականութիւնը։ Ծանօթ վայրագու...ններէն զատ, կը հաւաքեն քիւրտ այրերը եւ կը ղրկեն 5-6 ...հեռաւորութեամբ վայրեր, ճամբայ շինելու համար։ Անօթի ...ար եւ տաժանակիր աշխատանքը խումբ-խումբ կը ...ցնեն այս գիւղացիները, որոնց համրանքը ոչ մէկը կրնայ ...նալ։

...երեւի, Քիւրտերը ուրիշ ելք չունին եթէ ոչ կռուիլ։ Իսկ ...ր համար անհրաժեշտ է կազմակերպուիլ։

...կը թուի թէ Քիւրտերը, խրատուելով 1925ի տարերային ...ման հետեւանքներէն, այժմ կ՚ուզեն կռիւը վարել հին յե...րական ձեւերով, եւ հրոսախումբերու միջոցաւ։ Այսպիսի ...ունէութիւն մը կրնայ ջլատել Թուրքիոյ ներքին կեանքը, ...շմարիտ սպառնալիք մը դառնալ երկրին ապահովութեան ...ր, եթէ լաւ կազմակերպուի։

...քրտական կոմիտէն կրնայ գլուխ հանել այդ գործը, եթէ ...ի անհրաժեշտ վճռականութեամբ, եւ միջոցներ գտնէ ...ական աղբիւրներու մասին։ Գործեր կան որ պետական ...ութիւն կը պահանջեն, իսկ ուրիշներ՝ գիտակցութիւն և ...տաճանաչութիւն։ «Հօյպուն»ը, իր շուրջը համախմբելով ...ութեան հաւատացող Քիւրտերը, Թուրքիայէն մինչեւ ...իկա, ոչ միայն պիտի բարձրացնէ իր հմայքը, այլ եւ պիտի ...ծապատկէ իր նիւթական միջոցները։

...ինչպէս ուրիշ փոքր ազգերու պարագային, Քիւրտերուն ...ար ալ, այսօր, չկայ արտաքին աջակցութեան ո՛ր եւ է հե...կար։ Մեծն Բրիտանիան, որ ամէնէն աւելի շահագրգռուած ...յս խնդրով, իսկապէս խափանարար դեր կը կատարէ անոր ...Մուսուլի հաշուեյարդարէն ի վեր։ Ան մինչեւ անգամ չի ...ուրժեր որ փախստականները Միջագետք ապաստանին, կամ ...ական կոմիտէն գործէ այնտեղ։

Միւս շահակից պետութիւնը, Ռուսիա, այս հարցով կը ...քրքրուի այն պայմանաւ որ Քիւրտերը գործեն Պարսկաս...ի կամ Անգլիոյ դէմ (Միջագետք)։ Բազմաթ ... ձեռնարկ...յետոյ, ռուս գործակալներ վերջերս նորէն փորձեր են ի...ց թակարդը ձգել քիւրտ ըմբոստները, զէնք եւ դրամ խոստանալով։ Բայց նորէն ստացած են ժխտական պատասխան։

Երրորդ մեծ պետութիւնը, Իտալիա ուղղակի կապ չունի, ...քրտական հարցով կը հետաքրքրուէր այն ատեն միայն, երբ ...րքիա արշաւելու ծրագիրներ կ՚որոճար։ Իսկ հիմա որ բա...ամ է Մ. Քէմալի, Քիւրտերու գոյութիւնն ալ մոռցած է։ ...րրորդը, Ֆրանսան, բարեացակամ տրամադրութիւններ կը ...տնէ, իբրեւ սահմանակից, բայց իր ուժերէն վեր է վարել ...շարժումը, կամ մասնակցիլ անոր գործնապէս։ Մեծ ...է, եթէ ինք ալ, իր կարգին, հալածանքի չսկսի, իբրեւ ...ետեւանք Թուրքիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց։

Մէկ խօսքով, Քիւրտերն ալ, ամէնէն առաջ, իրենց սեփա...ն ուժին պիտի կրթնին։

Ազատագրական պայքարի մէջ, արտաքին աջակցութիւնը ...ախ ինքնաբերաբար կուգայ, երբ կռիւը ինքնին կը ներ...յացնէ որոշ արժէք։

...կարեւորը՝ այդ արժէքը ներկայացնելն է։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԻՍԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հակաքէմալական Իսմայիլ Հագգը պէյի դէմ, Նիսի մէջ կատարուած մահափորձին առթիւ, Յուսաբեր հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ խմբագրականի մը մէջ (26 Նոյեմբեր).

— «Նախամտածուած ու նախածրագրուած *ոճիր* մըն է այն, ինչ որ նոյ. 18ին տեղի ունեցաւ Նիսի մէջ։ *Ոճիրը* կուգայ մատնելու պայքարի այն նոր եղանակը, զոր Էնկիւրի որոշած է կիրառել իր հակառակորդներուն նկատմամբ։ Ու ճիշդ հոս է պարպուած գնդակին արժէքն ու կարեւորութիւնը։ Ահաբեկում մը, իբր պայքարի զէնք, անյայտ չէ ժամանակակից պետական ըմբռնումներուն։ Այս զէնքէն օգտուած են բացառաբար հալածական յեղափոխական կազմակերպութիւնները եւ օգտուած են բացառիկ պայմաններու միայն։ Ահաբեկչին գնդակը գործած է կամ ազգակից *մատնիչին* եւ կամ օտարազգի *բռնաւորին* դէմ։ Մինչեւ իսկ յեղափոխական կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց պայքարին մէջ միշտ հալածուած ու միշտ բացառաբար դիմած են այս վտանգաւոր զէնքին, մինչեւ իսկ անոնք զայն գրեթէ երբեք գործածած չեն իրենց քաղաքական հակառակորդներուն դէմ։ Այսպէս ըրած չեն մասնաւորաբար պետական իշխանութիւնները, որոնք իրենց տրամադրութեան տակ պայքարի ամէն զէնք ունին, բացի այս մէկ հատիկ զէնքէն. Էնկիւրին կը դիմէ այս զէնքին, որովհետեւ հոն իշխողը ոչ թէ կառավարութիւն մըն է (արդի պետական ըմբռնումով), այլ բացայայտ *բռնակալ* մը, «արքան արքայից», որուն խօսքը՝ հրաման է եւ քմայքը՝ օրէնք։ Այսպէս կը վարուէր Համիտը, այսպէս կը վարուին Մոսկուայի կարմիր բռնեխները, տեղ մը՝ սուսեր պայթեցնելով ու տեղ մըն ալ՝ գնդակ պարպելով։

Նիսի գնդակը կուգայ մատնելու ոչ թէ Էնկիւրիի բռնաւորին *ուժը*, այլ անոր *տկարութիւնը*։ Եթէ Քէմալը սարսափ չզգար իր գահին, պէտք պիտի չունենար այդքան դաժանօրէն հալածելու մարդիկ, որոնք իրմէ այնքան հեռուները փախած են։ Բայց որովհետեւ գահը արտաքուստ ամուր է, իսկ ներքուստ՝ երերուն (այդ գիտէ Քէմալը, բայց չենք գիտեր մենք), ուստի Էնկիւրիէն Թուրքիոյ բռնաւորը իր դաւադիր ձեռքը կ՚երկարէ դէպի հեռաւոր Նիսերը՝ ուրուականացած հակառակորդներն իսկ ոչնչացնելու համար։ Իզմիրի եւ Էնկիւրիի կախաղաններու մէկ արձագանգն է այս գնդակը, որ պարպուեցաւ ֆրանսական հողին վրայ։»

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մեր քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն, Փարիզի մէջ կազմուած է Նախաձեռնող յանձնախումբ մը, Գ. Գ. փրոֆ. Ն. Ադոնցէ, Լեւոն Բաշալեանէ, Հմայեակ Խոսրովեանէ, Իշխան Բ. Արղութեանէ, Տիգրան Զայեանէ, Ալխատիսեանէ, Արշակ Ջամալեանէ եւ Ա. Համբարձումեանէ, կազմակերպելու համար Ա. Ահարոնեանի գրական գործունէութեան 40ամեայ յոբելեանի Նախապատրաստական աշխատանքները։

Կը լսենք թէ մօտերս Նախաձեռնող Յանձնախումբը ժողովի պիտի հրաւիրէ բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ, կազմելու համար յոբելեանի կեդրոնական յանձնաժողովը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մուսոլինի կը փառաբանէ Քէմալը

Հռոմէն կը հեռագրեն 5 դեկտեմբեր Թուականով.— Երեսփ. ժողովին մէջ իտալօ-թուրք բարեկամական դաշնագրին վճաբանութեանց ընթացքին, Մուսոլինի փառաբանեց Մուսթաֆա Քէմալի գործը եւ աւելցուց թէ անիկա կրնայ վստահ ըլլալ Իտալիոյ ուղղամտութեան վրայ։

— Մեր աշխարհակալութիւնը, ըսաւ Իտալիոյ դիկտատորը, ոչ ոքի կը սպառնայ, սակայն բոլորն ալ պէտք է յարգեն մեր խաղաղ ծաւալման պէտքը։ Այսուհետեւ պէտք է վախնալ մեր թշնամութենէն եւ գնահատել մեր բարեկամութիւնը։

.˙. Իտալօ-թուրք դաշնագրին Էնկիւրիի Ազգ. մեծ ժողովին կողմէ վաւերացուելուն առթիւ, արտաքին գործավար Թէֆվիք Րիւշտի պէյ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Միջերկրականի մեր մեծ դրացիին՝ Իտալիոյ հետ մեր ստորագրած դաշնագիրը խաղաղութեան կարեւոր տարր մըն է։ Թուրքիա համոզուած է որ թուրք-իտալական բարեկամական յարաբերութիւնները կը յենուն երկու երկիրներու ճշմարիտ շահերուն փոխադարձ հասկացողութեան վրայ։

«Այս դաշնագիրը իր տարածութեամբ և կարեւորութեամբ միայն երկու երկիրներու միջեւ չպիտի սահմանափակուի, այլ պիտի տարածուի ի նպաստ միջազգային խաղաղութեան։ Վստահ եմ թէ՝ ինչպէս որ մեր կառավարութիւնը կը գնահատէ ֆաշիստ Իտալիոյ եւ իր հոյակապ պետին Մուսոլինիի արդիւնաբեր կարողութիւնը, իտալական կառավարութիւնն ալ գիտէ Մերձաւոր Արեւելքի գլխաւոր ուժը ներկայացնող նոր Թուրքիոյ բարեկամութեան արժէքն ու անկեղծութիւնը։

«Մէկ խօսքով, ինչպէս մեր մեծ նախագահը ըսած է, Իտալիոյ հետ մեր փոխանակած դաշնագիրը արժանի է գնահատման եւ վաւերացման, անոր համար որ ան կ՚ամրապնդէ ապահովութեան մթնոլորտը երկու երկիրներու միջեւ եւ կ՚ապացուցանէ իրենց անկեղծ մտադրութիւնները»։

Մուսոլինիի պատասխանը Փուանքարէի

Հռոմէն 5 դեկտ. Թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ.

Այս իրիկուն իտալօ-թուրք դաշնագրին առթիւ խորհրդարանին մէջ Մուսոլինիի ըրած յայտարարութիւնները անուղղակի պատասխան մը կը նկատուին Սուրիոյ եւ կարգ մը ժողովուրդներու աշխարհակալութեան մասին Ֆրանսայի Երեսփոխանական ժողովին մէջ վարչապետ Փուանքարէի ըրած յայտարարութիւններուն։

«Ճոռնալէ տ՚Իտալիա» մասնաւոր յաւելուածով մը կը գրէ թէ՝ Մուսոլինիի կարճ, բայց կուռ ճառը կը ճշդէ ոչ միայն իտալօ-թուրք նոր եւ զօրաւոր բարեկամութեան հանգամանքը, այլ նաեւ կուտայ ընդհանուր պատկերը այն արտաքին քաղաքականութեան, զոր Իտալիա կը հետապնդէ Միջերկրականի, ու մասնաւորապէս արեւելեան գօտիին մէջ։ Թերթը կ՚աւելցնէ.

«Օտար պետութեանց պատասխանատու դէմքերուն կողմէ իտալական կարծեցեալ աշխարհակալութեան մասին արտասանուած խօսքերէն յետոյ, Մուսոլինիի խօսքերը, որոնց կը միանան շարք մը թանձրացեալ իրողութիւններ, Իտալիոյ դիրքը, նկատումներն ու աշխատանքը կը ճշդեն այնպիսի ձեւով մը, որ տեղի չի տար ոեւէ թիւրիմացութեան։ Իտալիա՝ իբրեւ մեծ եւ իրապէս միջերկրականեան պետութիւն մը, կը ձգտի ստեղծել տեւական, ապահով եւ խաղաղ գործակցութեան քաղաքականութիւն մը միջերկրականեան բոլոր ժողովուրդներու հետ, յարգելով անոնց ազգային իրաւունքները։

Արաբ. տառերը պատմութեան յանձնուած

Գրեցինք թէ դեկտեմբեր 1էն ի վեր Թուրքերէն բոլոր թերթերն ու պարբերականները կը հրատարակուին նոր տառերով, Արաբական գիրերը այլ եւս պատմութեան կը վերաբերին։

Թուրք թերթերը նոր տառերու որդեգրումի պատմական մեծ նշանակութիւնը վեր հանելով, կը թուեն այն առաւելութիւնները՝ զորս կը ներկայացնէ նոր այբուբենը հինին հետ համեմատելով։ Եւրոպայէն բերել տրուած մասնաւոր տառերով լոյս կը տեսնեն թուրք թերթերը։ Նախապէս համաձայնութիւն գոյացած էր որ օրաթերթերը չորս էջով հրատարակուին, սակայն դարձեալ 6 եւ երբեմն ալ 8 էջնոց թիւեր պիտի ունենան անոնք, առաջուան պէս։

«Ազշամ»ի ճակատը տպուած յատկանշական ծաղրանկար մը կը պատկերացնէ արաբական հին տառերուն գաղթը (հիճրէթ) դէպի իրենց հայրենիքը։ Հին տառերը կարաւան կազմած կը յառաջանան Արաբիոյ անապատներուն մէջէն, փոխադրութեան նախնական միջոցներով։ Ոմանք դրուած են հետիոտն մարդոց շալակը, ոմանք զետեղուած են բեռնակառքի մը վրան եւ ոմանք ալ կենդանիներու շալակը, ու գլխիկոր կը դիմեն դէպի իրենց ճակատագրական մոռացումը։

«Ճիւմհուրիյէթ» ալ ուղտի մը եւ ինքնաշարժի մը պատկերները դրած է քով քովի, յայտնելով թէ Թուրքերէն նոր տառերը եւ արաբականները այնքան տարբեր են իրարմէ, որքան համեմատութիւնը անոնց գնացքին։ Ու մինչդեռ ուղտը լքուած ու վարանոտ կը սպասէ, ինքնաշարժը կը սուրայ դէպի լուսաշող հանգրուաններ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՁԵՂՇԱՐԱՐԱԿԱՆ

Պոլիսէն հեռագիր մը մեծ զեղծումի մը լուրը կը բերէ դարձեալ — թղթադրամներու խնդիրը։

Եավուզի ծանօթ խնդրէն ի վեր, այս մարզին մէջ նոր գործունէութիւն չէին ունեցած մեր հարեւանները, որոնք վերջին քանի մը տարուան ընթացքին մէկէ աւելի առիթներով պերճախօս ապացոյցը տուած են իրենց զեղծարար քաքերուն։

Այս անգամուանը շատ հետաքրքիր է։

Մեծ Պատերազմին, Իթթիհատի կառավարութիւնը միլիոններով թղթադրամ տպեց՝ թալէաթի ստորագրութեամբ։

Եատ չանցած այդ դրամները կորսնցուցին իրենց արժէքը, ու եղան օրեր եւ շրջաններ, ուր անոնք պարզ քուրջի կտորներ դարձան։

Սուրիոյ, Պաղեստինի, Միջագետքի, ինչպէս նաեւ Արեւելեան նահանգներուն մէջ այդ թղթադրամը շրջաբերութիւն չունէր։ Մարդիկ հնչուն դրամ միայն կը ճանչնային։

Նոյն իսկ կառավարութիւնը ստիպուած կ՚ըլլար ոսկեդրամ բերել տալ Պոլիսէն՝ արաբ գիւղացիներէն ցորեն կարենալ գնելու համար։

Թղթադրամը կը գործածուէր միայն զինուորականի թոշակները վճարելու համար.

Ու դեռ առանձնաշնորհեալ զինուորականներ կային, որ ոսկեդրամով կը ստանային իրենց ռոճիկը — ինչպէս գերման սպաները։

Կը յիշեմ թէ 1917ին Մուսթաֆա Քէմալ, որ 7րդ զօրաբանակի հրամանատար կարգուած էր, Հալէպէն Պոլիս դարձաւ, որովհետեւ էնվէր փաշան չէր հաւանած իրսպայակոյտին թոշա՛կները ոսկեդրամով վճարել։

Պաղեստինի ճակատին վրայ սնտուկներով թղթադրամներ այրեցան՝ ցամաքէն եւ օդէն արձակուած անգլիական ռումբերով։ Հարիւր հազարաւոր ոսկի թղթադրամ իբրեւ աւար ինկաւ թշնամիին ձեռքը։

Կը ճանչնամ անգլիացի հարիւրապետ մը, որ սնտուկներով յեցուն թղթադրամ այրեց, իբրեւ անպիտան առարկայ. ու երբ ամիսներ վերջ հասկցաւ իր յիմարութիւնը, գործեց ուրիշ յիմարութիւն մը — անձնասպան եղաւ։

1918ի սեպտեմբերին երբ Անգլիացիները Նապլուսը կը գրաւէին, շատ բժիշկներ եւ սպաներ արտաքնոցներու մէջ կը փակցնէին Թրքական 25նոց, 50նոց ոսկիները։

Հայկական Լեգէոնի տղաքը Սուրիոյ մէջ Թրքական թղթադրամներու քոցով սուրճ կ՚եփէին։

Այս ձեւով փճացուած դրամներուն հաշիւը կարելի չէր տալ։

Քէմալի կառավարութիւնը ուզեց այդ հաշիւը գտնել, եւ անցած տարի դեկտեմբերին նոր թղթադրամներ տպել տալով, սկսաւ փոխանակել հիներուն հետ.

Մեծ շահ կ՚ակնկալէր եւ միտքը դրած էր փճացած թղթադրամներուն փոխարժէքով հիմնադրամ կազմել թուրք Ազգային Դրամատան։

Սակայն հեռագիրը կ՚ըսէ թէ հին թղթադրամներու քանակը աւելի շատ եղած է Նորերէն։

Արդի՞ւնք։ Մօտ մէկ միլիոն ոսկիի կորուստ Էնկիւրիի գանձին համար։

— Ինչո՞ւ։ Ինչպէ՞ս։

Էնկիւրիի մէջ անկախութեան դատարաններ կան։

Պատասխանը անոնք պիտի տան։

ՊԱՐՈՅՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

II

ՔԷՄԱԼԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Քիչ մը դարձնենք մեր հայեացքը, գիտնալու համար այն միջավայրը որ ծնունդ տուաւ արդի Թուրքիոյ գաղափարաբանութեան։

Ճիշդ է, որ այս յետադարձ ակնարկը ինքնին կը մթագնէ մեր տեսողութիւնը, կը պղտորէ մեր արիւնը, կը ցնցէ մեր այնքան նիհար ջիղերը։ Ձե՞ որ նայիլ դէպի ետ, հոն ուր օրբանը եղաւ քէմալիզմին, կը նշանակէ անգամ մը եւս ապրիլ հայկական եղեռնապատումը, իր բոլոր զարհուրելի մանրամասնութիւններովը։

Այո՛, հոն ուր հայ կեանքը ամենաքստմնելի եղանակներով ժխտելութեան դատապարտուեցաւ Թուրք քաղաքական մտքի կողմէն, հո՛ն ուր Հայը իբրեւ ուժ, իբրեւ հաւաքականութիւն ընդմիշտ բնաջնջուեցաւ, ուրիշ կեանք մը պիտի ստեղծուէր, իբրեւ հետեւանք գժբախտ դասաւորումներուն։ Մէկուն մահը յարութիւն պիտի տար միւսին։ Հայը կը մեռնէր, որպէսզի աւելի յետոյ Թուրքը ապրէր, Թուրքը մեծնար։

Պահ մը սակայն քաղաքական նոր դասաւորումները չփոթութեան մատնեցին Թուրք այն վարիչները, որոնք իբրեւ ժառանգորդներ իրենց նախորդներուն, կեցած էին դէմ դէմի յաղթողներու հետ, զրկուած որքան իրենց զինուորական կազմակերպուած ուժէն, նոյնքան եւ աւելի իրենց երկրի ներքին տնտեսական հնարաւորութիւններէն։

Պարտուած Թուրքիան քանդուած էր լայն չափով։ Ցարիներ տեւող պատերազմներու հետեւանքով ան զրկուած էր իր լաւագոյն երիտասարդ ուժերէն։ Թշուառութիւնը կ'ընդհանրանար եւ կը սաստկանար օրէ օր, շնորհիւ Թուրքիոյ ներքին արգիւնաբերող տարրերու բնաջնջումին։ Ու ասոր հետ ո՛րքան բնական համաճարակներ, սով, մանաւանդ գաղթական տարրերու, ու պատերազմի թատր հանդիսացող վայրերու մէջ։

Երբեք Թուրքիան իր գոյութեան երկարատեւ շրջանին մէջ չէ ունեցած այնքան զարհուրելի կացութիւն՝ որքան Զինադադարի առաջին շրջանին։ Այդ օրերուն էր իսկապէս, որ Թուրքիոյ առջեւ տրուած էր «Ըլլալ թէ չըլլալ»ու խնդիրը։

«Չըլլալ»ը եթէ անխուսափելի պատիժն էր յանգաւորին, «ըլլալ»ը պահանջ պէտք էր ըլլար Թուրքին, որ նոյնպէս ապրելու իրաւունքը կը պահանջէր։

Ու հօս, այս երկընտրանքի շրջանին է որ Թուրք մաքի իրականութեան մէջ կը ծնի քէմալականութիւնը, Թուրքիոյ այսօրուան իրական ուժը։

Մահուան դատապարտուած ժողովուրդին մէջ նոր եւ ուժեղ ձայն մը, կը խոստանայ կեանք եւ երջանկութիւն, աւելի լա՛ւ քան ունեցած ըլլայ ան, երբեւիցէ։ Եւ երկընտրանքի տարտամ իրականութիւնը կ'անհետի, տեղի տալով վճռականութեան։ Մահուան չէմքին ժողովուրդը ետ կը դարձնէ իր նայուածքը, կը վերադառնայ կեանքին, ի՛նչ փոյթ թէ տարբեր առաջնորդի մը խաւէն, նոյնիսկ անծանօթ դէմքով ու կեղուածքով։ Եւ արդէն նման պարագաներուն ծանօթ առաջնորդը չէր, որ պիտի գեր կատարէր, այլ անծանօթը։ Պարտուողը, յաճախ նոյն իսկ անարդար, իր պարտութեան մէջ իր առաջնորդի մեղքը կ'ուզէ տեսնել։ Ու անբնական չէ այն պատմական փաստը, որ Թուրք մոլեռանդ միտքը օր մը հրաժարեցաւ իր դարաւոր սուլթաններէն, խալիֆաներէն, եւ բարձրացուց իր մէջէն քէմալը, իբրեւ խորհրդանշանը իր յարութեան։ Ժողովուրդի մը այս հոգեբանական գործիճակէն է, որ պէտք է դիտել այն բազմաթիւ իրողութիւնները, որոնք յաճախ կը խրին խըրթին մեկնութիւններու մէջ, անլոյծ մնալու աստիճան։ Մինչդեռ ինծի կը թուի որ եթէ մենք քէմալական բոլոր շարժումներու վրայ նայինք այս ելակէտէն, շատ աւելի դիւրութեամբ պիտի կըրնանք բացատրել եւ ըմբռնել այս բոլոր խնդիրները, որոնք կը քաշքշուին «գիտական» եւ «պատմական» վերլուծումներու խառնարաններուն մէջ։

Ընդունինք պահ մը, որ քէմալականութիւնը հրաշք չէր, անբնական չէր եւ ոչ ալ անժամանակ, այլ ընդհակառակն բնական ծնունդն էր Թուրք ժողովուրդի վտանգաւոր երկունքին։

«ՄԱՔԻՈՒԱԼԼԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ԻԲՐԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԻԾ ՔԷՄԱԼԻԶՄԻՆ.— Ցուսահատ, մեռնելու պատրաստ ժողովուրդը իր ետեւէն քաշելու յաջողութիւնը ապահոված Թուրքիոյ նոր ղեկավար ուժը, բնականաբար պէտք էր հաշուի առնէր իր իրական կացութիւնը, որքան իր ներքին, աւելին նաեւ արտաքին պայմաններէն։ Քէմալի իրական արժէքը, ժամանակի իրական գնահատումին մէջ էր։ Ըն արտակարգ ընդունակութեամբ կրցաւ բովանդակ իսլամ աշխարհի ուշքը կեդրոնացնել իր վտանգուած հայրենիքին վրայ։ Աւելի ազդու քան բոլոր խալիֆաները, ան կրցաւ ամէն տեղ ուր իսլամը ձայն ու կշիռ կը ներկայացնէր, քաղաքական տեսակէտով շարժման մէջ դնել, յանուն Թուրքիոյ շահերու պաշտպանութեան։ Ու ո՛չ ոք կրնայ ուրանալ այն բացառիկ օժանդակութիւնը զոր ցոյց տուաւ իսլամ աշխարհը Թուրքիոյ՝ քէմալական շարժումի առաջին շրջանին, բարոյապէս թէ նիւթապէս։ Եւ զարմանալի չէ, որ այդ շրջանին քէմալը այդ ուժը ստացաւ այն պատճառով որ իսլամական այդ երկիրներու համար կը նկատուէր այն միակ առաջնորդը, որ ի վիճակի էր փրկելու «իսլամութիւնը անհաւատներու վրէժխնդրութենէն», պահելու «խալիֆայութեան փառքն ու գերիշխանութիւնը», ապահովելու անոր երկրի ամբողջականութիւնը։ Ու եթէ, հակառակ այս նկատումներուն, Թուրք ազգայնական ղեկավարները, նոյն այդ շրջաններուն որոշ քայլեր առին նոյնինքն սուլթան-խալիֆայութեան դէմ, հոգ եւս անոնք շարժեցան չափազանց զգոյշ եւ խելացի ձեւով։

Այսպէս արտաքին աշխարհի իսլամ հետ վերահաստատելով պատերազմի հետեւանքով խզուած կապը, ու դարձնելով այդ փաստը, ինչպէս իր իսկ երկրի վտանգուած շահերուն, Թուրք ազգայնականութիւնը ապրելու կատարեալ վճռականութեամբ իր կեդրոնական ուշադրութեան առանցքը դարձուց դէպի իր երկրի ներքին ճակատը։

Ուժին առջեւ միայն խոնարհիլ գիտցող Թրքութեան համար կենսական նշանակութիւն ունեցող ուժը՝ զինուորականութիւնը՝ վերականգնուեցաւ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ։ Հակառակ երկրի քայքայուած տնտեսութեան, Թուրք բանակը աքանչելի անձնուիրութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ վերստացաւ իր ռազմական կենսունակութիւնը ճիշդ այն օրերուն, երբ Թուրքիայէն դուրս ամէն ոք Թուրքիոյ մահուան օրերը կը հաշուէր։ Այս ակներեւ յաջողութեան մէջ, եթէ կարեւոր դեր կատարեցին նոյն իսկ իրենք՝ Դաշնակից պետութիւնները, ինչպէս եւ Թուրքիոյ սեւ օրերու մեծ բարեկամ Ռուսը, ի՞նչ խօսք որ ամենագլխաւոր դերակատարը եղաւ ինքը Թուրքը, իր ղեկավարութիւնովը։ Վերջինները մահուան սպառնալիքի տակ ճզմելով ներքին ամենափոքր ընդդիմութիւն, իրենց նախորդներու օրինակով շարունակեցին մաքրել երկիրը «օտար» ու-Թուրք ճնացորդ տարրերէն։ Այս գործողութիւնը իր կարգին, այդ օրերու համար պէտք է նկատել իբրեւ նպաստաւոր միջոց Թուրքիոյ ներքին կեանքի մէջ տրամադրութիւնները բարեփոխելու, Թուրք միտքը յարուած պահելու, անոր վրէժխնդրական եւ հայրենասիրական կորովը վերակենդանացնելու եւ ինչ՞ու չէ, քիչ մըն ալ տընտեսութիւնը շտկելու տեսակէտներով։

Այս բոլորը բնականոն ճանապարհով չէր, որ տեղի կ'ունենար Թուրքիոյ մէջ, եւ ոչ ալ այսկամ այն նպաստաւոր դարձուածքի հետեւանքով։ Ես մէկն եմ անոնցմէ, որ այս յաջողութիւններուն մէջ կ'ուզեմ տեսնել Թուրք վարիչներու գնահատելի վճռականութիւնը, հետապնդած ուղիղ գիծը՝ ամէն գնով առաջադրած նպատակին հասնելու համար։ Կեանքի մէջ կը յաջողին բոլոր այն ազգերը, որոնք իրենց անկախութեան պայքարի ընթացքին, կ'առաջնորդուին միայն մէկ մտահոգութեամբ,— անպայման յաղթելու հաւատքով։ Իսկ յաղթելը, ինքնին պարտութիւն բոել է մէկ ուրիշին, կամ ուրիշներուն։

Ըսինք արդէն, որ Թուրք ազգայնականութեան առաջին շրջանի տարած յաղթանակը, գլխաւորաբար հետեւանք էր իր որդեգրած սկզբունքներուն եւ գործադրած միջոցներուն։ Այս միեւնոյն իրականութիւններուն հետեւանքն էր նաեւ անոնց յաղթանակը աւելի վերջը, 1920 - 22 թուականներուն, երբ «Մեծնոց Թուրքիան» յարութիւն առած դուրս եկաւ իբրեւ յաղթական, իր նոր մղած պատերազմէն, այս անգամ Դաշնակից դիւանագիտութեան դէմ։ Ու ան այդ յաղթանակով շահեցաւ Լօզանը։

Ս. ԹՌԹՌԻԼ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Պոլսոյ Միլլիյէթ թերթը կը գրէ.

Մարտինի սահմանային շրջանին մէջ, Նավէրի եւ Հաճըլի վայրերուն միջեւ, մեր պահակները նոյեմբեր 1ին յարձակում կրեցին 80 ձիաւոր աւազակներէ, որոնք Հարափըշէի գիւղերէն եկած էին։ Մեր պահակները փոխադարձ կրակ բացին եւ աւազակները ետ մղեցին դէպի Սուրիա։

Դարձեալ նոյեմբեր 10ին գիշերը չորս զինեալ Սուրիացիներ կը յարձակին Գըվըրձըգ ջրաթաղին վրայ (Կազի Այնթապի շրջանը) եւ երկու էշ, ու մաս մը ցորեն յափշտակելով կը մեկնին։

Սուրիայէն եկած 100ի չափ հետեւակ եւ ձիաւոր աւազակներ, նոյ. 3ին, Ցէյրունի վրայէն (Մարտինի շրջան) անցնող մեր շրջանի պահակներուն վրայ կրակ կը բանան։ Սակայն ետ կը մղուին, մեր պահականոցներէն հասած ուժերուն միջոցաւ, որոնց հետ ընդհարում մըն ալ կ'ունենան։

ՕՐՈՒԱՆ ՎԷՃԸ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴՈՒ ՏՐՈՒԱ՞Ծ Է ՖԱՔԻՐ ԸԼԼԱԼ

«Յառաջ»ի ընթերցողները կը յիշեն թէ Փարիզ, Թրոգաւտէրոյի բեմին վրայ, դէմ դիմաց պիտի գային Թահրա պէյ իր ֆաքիրական հանրածանօթ փորձերով եւ Փ. Հէօզէ, ֆաքիրիզմի նոյնքան յայտնի քննադատ հակառակորդը։

Առաջին հանդիպումը տեղի չունեցաւ Թահրա պէյի հիւանդութեան պատճառաւ։ Օրը օրին կը հետեւիք անշուշտ այս հարցին առած անակնկալ ելեւէջներուն։ Երկրորդ ժամադրութիւն մը որոշուած է, որուն մասին կարելի չէ արտայայտուիլ։

Ֆաքիրիզմը մինչեւ վերջին ժամանակները կ'ենթադրուէր ըլլալ խորհրդաւոր գիտութիւն մը, կամ աւելի ճիշդ արուեստ մը, մշակուած Հնդկաստանի կամ Միջին Արեւելքի մէջ, որուն հետեւորդները իրենց մէջ կը յաջողէին զարգացնել կարգ մը ֆիզիքական, բնախօսական կամ հոգեբանական անսովոր յատկութիւններ. զոր օրինակ ցաւի, տառապանքի հանդէպ կատարեալ անզգայութիւն, օրկանական ներքին գործողութեանց վրայ ազդելու կարողութիւն, կամաւոր ընդարմացում եւ մահատիպ պրկում մարմնի եւ հոգիի զրկանքներու հանդէպ բացառիկ տոկունութիւն եւայլն։

Չէ՞ք տեսած, օրինակ, արեւելեան պազարներու մէջ կամ «Թէքքէ»ներու շուքին տակ կիսամերկ, կմախակերպ ֆաքիրներ որկրապաշտ իրենց մարմին մէջ դամած ասեղներ, պարկանեղներ, շիշեր կամ պայտեր։ Ասոնցմէ ոմանք իրենց թեւերուն, կուրծքին կամ այտերուն վրայ կը կրեն առկախ մանեակներ այդ տարօրինակ զարդերէն՝ ագուցուած՝ իրենց մկաններուն հետ։ Ցաւի ոչ մէկ արտայայտութիւն կը ծամածռէ իրենց ատոյիկեան դիմագիծը. կարծէք ոչինչ կը զգան. նոյնացած են իրենց տառապանքին հետ...

Չէ՞ք իմացած պատմութիւնը ֆաքիրներուն, որ կը հանդուրժեն օրերով անօթութեան կամ ծարաւի, եւ որ նոյնիսկ կենդանի գերեզման կը մտնեն եւ հոն հողի շերտերուն տակ կը մնան շաբաթներով թաղուած, անշունչ, անսուաղ, օր մը սակայն կրկին Ղազարոսի նման լոյս աշխարհ գալու համար։

Այդ իրական էակներուն քով շփոթուած են կարծէք կեանքի եւ մահուան, անզգայութեան եւ զգայնութեան սահմանները եւ կենսական հակազդեցութիւնները վերածուած են իրենց ամենանուազագոյն եզրերուն։

Այդ արտասովոր երեւոյթները պարզ պատրանքներ չեն, կարելի են եւ բացատրելի։ Մեկ Արեւելքի կանգ առած ժամացոյցին տակ կրնան գտնուիլ միստիկ էակներ, որոնք այդ ծէսերուն մէջ գտնեն իրենց կեանքի իմաստը։ Ինչպէս ամէն արուեստ — կամ աճպարարութիւն եթէ կ'ուզէք — ֆաքիրիզմն ալ վարժութեան, մարզանքի, յարատեւ մտասեւեռումի եւ նոյնքան ալ բնախօսա-հոգեբանական խառնուածքի հարց է։

Թահրա պէյի միջոցաւ ֆաքիրականութիւնը պահ մը դարձաւ արժէքականութիւն, պաշտպանուած հմայքով եւ խորհրդաւորութեամբ։

Իր ինքնայատուկ փորձերը մոռցուած չեն անշուշտ։ Ան հաշարաւոր պակուցիչ ակնարկներու առջեւ կը ներկայանար բեմ, գնդասեղներ կը խոթէր իր մարմնոյն մէջ, կը պառկէր սուր գամերով ծածկուած տախտակի մը վրայ, այդ դիրքին մէջ կը կրէր իր վրայ ճնշում մը, առանց ճիչ մը իսկ արձակելու եւ յետոյ ինքնամփոփ թմրութեան վիճակի մը մէջ կը դրուէր դագաղ մը, ուր կը ծածկէին զինքը նուրբ աւազով, — եւ ամբողջ սրահը սրտատրոփ կը համրէր անցնող բոպէները — ան դուրս կ'ելլէր մահուան շուքին տակէն։

Թերեւս խոհեմութիւնը կը պահանջէր որ Թահրա պէյ իր խորհրդաւորութեան կիսասաւեռով ծածկուած գար, փայլէր ու անցնէր. բայց ան տկարութիւնը ունեցաւ չահի եւ փառքի կրկէսը իջնելու։ Ֆաքիրին քղամիդէն դուրս ելաւ սովորական մարդը։

Այդ պահուն էր որ, լոյս կը տեսնէր Փոլ Հէօզէի գիրքը «Fakirs, Fumistes et Cie». լեցուն հեգնանքով, մերկացումներով եւ հակափաստերով։ Իր անձնական փորձերը կուգային ընդգծելու իր գրքին իմաստը։

Ի՞նչ տեսակէտներ կը պարզէր Փ. Հէօզէ իր այդ երկասիրութեամբ։

— Ըստ իրեն, ամբողջ ֆաքիրականութիւնը պարզ պատրանք մը, նոյնիսկ շահագործում է մարդկային կարճատես, թիւրատես դիւրահաւանութեան։ Սխալ է նաեւ թէ ֆաքիրները իրենց մէջ կը յաջողին մշակել օրկանական ուշաթափութեան (catalepsie) վիճակ մը, ուր ցաւերու հանդէպ բոլորովին անզգայ կ'ըլլան։ Իրականին մէջ սուտ են եւ յերիւրանք. ու կրկնելու համար ֆաքիրական փորձերը, նոյնիսկ մասնաւոր վարժութեան մը, մարզանքի մը կամ մասնաւոր ընդունակութեանց պէտք չկայ։

Այս գաղափարներէն, իր այս համոզումէն մեկնելով ան կը պնդէ թէ ամէն ոք — եթէ կը փափաքի — կրնայ կրկնել ֆաքիրական ո՛եւէ փորձ, որոնք երեւցածին չափ անկարելի կամ դժուարին չեն։

Այո, ամէնուր, ոեւէ մէկ փորձ եւ այս՝ առանց ո՛եւէ կանխապատրաստութեան։

Իր այդ յայտնութիւնները «պլէֆ» չեն սակայն։ Ինք արդարեւ, առանց ի պաշտօնէ ֆաքիր ըլլալու, լոկ գիտական հետաքրքրութենէ մղուած, իր անձին վրայ կիրարկած է կարգ մը փորձեր, զորս կրկնած եւ վաւերացնել տուած է բժիշկներու իսկ գրաւոր վկայութիւններով։

Այսպէս, օրինակ, ան յաջողած է կնոջական գլխարկի խոշոր եւ երկար գնդասեղները խոթել իր բերնին մէջ, այտին մէջէն մինչեւ բերանը եւ ժամանակ մը սպասելէ վերջ կրկին քաշել դուրս, առանց կաթիլ մը արիւն կորսնցնելու։ Իր լուսանկարները այդ դիրքով ցուցադրուած են իր գրքին մէջ։

Ըստ իրեն, սակայն, այս փորձը — որ երբեք ցաւոտ չէ — կրնայ կրկնուիլ ամէն մէկ մարդու կողմէ, պայմանաւ որ ան կարենայ իր մէջ հակազդել բնածին երկչոտութեան։ Փ. Հէօզէ կը պնդէ որ մարմնական որոշ մասերու վրայ զգայնութիւնը չափազանց թոյլ է, ինչպէս բերնի շուրջը, վիզը. եւ այդ կէտերու վրայ իսկ է որ ֆաքիրները կը կիրարկեն իրենց կամաւոր ասեղնահարումները։

Նոյնպէս եւ սեպածածկ սեղանի փորձը։ Լուսանկար մը կը ցուցնէ զինքը ֆաքիրական սեղանի յարեւնման գամերով ցցուած տախտակի մը վրայ կռնակի վրայ պառկած։ Ցաւ զգացա՞ծ է, կամ անախորժ տպաւորութի՞ւն մը։ Ոչ երբեք. պարզ այն պատճառով որ իր մարմնի ծանրութիւնը ցրուած ըլլալով բազմաթիւ գամերու վրայ, ճնշումը մեծապէս տկարացեր է եւ հետեւաբար ցաւի տպաւորութիւնը ինքնին ոչնչացած է կամ անզգալի։

Ուշագրաւ է նաեւ իր ուշաթափութեան վիճակը ներկայացնող մէկ պատկերը. զինքը կը տեսնենք երկու ձողերու վրայ երկնցած առկախ վիճակի մէջ, ու փորին վրայ կրելով հաստահաս կանգուն մարդ մը։

Այդ ուշաթափութի՞ւնը, մի կարծէք որ հոգեբանական խորհրդաւոր երեւոյթի մը ականատես էք, կ'ըսէ Փ. Հէօզէ — այլ կամաւոր մկանային պրկումի մը։

Ահա մարդը որ հրաւէր կը կարդայ ուրիշին Թահրա պէյի, բեմին վրայ հասարակութեան առջեւ իսկ չափուելու, եւ դատաստանը ընելու ֆաքիրականութեան։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆԻ Շ...

«Յառաջ»ը նոյ 22 թարգմանած էր «Թայմ»ս աշխատակցին գրութիւնը ...քիայէն պահանջ ունեցող մասին»։

Հայկական մամուլ... տարիներու լռութենէն այս երկրորդ անգամ է հանդիպիմ այս խնդրին անգամ ալ հետաքրքրական գադիպումով։

Առաջին անգամ երբ ...կից պետութիւններէն յանձնաժողովը նոր պաշտ... նարկած էր, պահանջ... առնելիքները գնահատել...

Այն ժամանակները մ... մուլին մէջ գրուեցաւ ... Պոլսոյ Եւ Մոսկուա... փոխանակուած յիշատակ... համեմատ, Անգլիոյ դէմքերն իսկ կը ... որ «Թուրք կառավար... կողմէ պատերազմի ... գերմանական դրամա... մէջ ի պահ դրուած ... ոսկին՝ որ Զինադադա... նակ գրաւուեցաւ ... կան պետութեանց կողմ... ...ուարար Հայոց ... թիւնն էր»։

Եւ այդ յայտնութ... կը դուգադիպէին, ցոյց... ծանօթ առաջնորդ... պաշտօն ունէր Անգլ... ջրանցքի կառավարութ... րել, որով կարելի պիտի... հազար ժողովուրդ փոխադր... հողերուն վրայ։

Հաշիւ եղած էր ... միլիոն բուրքի ոսկեգրամ... էր ջրանցքը շինելու համար... այդ նպատակաւ պատրաս... թիւնը ձեռնարկեց հանգամ... թեան։

Այդ ձեռնարկին յաջող... փուլերը «Յառաջ»ը ... հրատարակած ըլլալով ... բոլոր ընթերցողներուն ...

Մասնաւորապէս ուշագրաւ ... Անգլիոյ զգուշալի ընթացք... րներու մուրացկանութեան ... գեա հայ ազգը ոչ մէկ ... գոհացում ստացաւ իր ան... հերու ու կորուստներու ... բայց եթէ անվերջ խոստ... ու ձգձգումներ։

Այդ իրողութեան իմ... դիւնք նորանոր աղէտներ ... ուառութիւններ դէպ կա... ման մասնաւորապէս գաղ... րու մէջ։ Հարիւր հազարաւ... թականութեան հարցը ... միշտ առկախ եւ ամէն ... կէ աւելի հրամայական ...

Ամէնէն լաւատեսներ ... սերն անգամ օր ցնցեց ... յաստանի գանձը բանալ ... լու համար Հայաստան ... վարութիւնը «Ամենայն ... քաղաքականութեան մէջ ... դեր, եւ բացէ բաց կը ... թէ հակառակ է Ն... կեդրոնաձիգ սկզբունքին ...

Ի՞նչ պիտի ըլլայ ... գութեներու ժողովուրդին ... եթէ դրական միջոցներ ... ծուին տեղին վրայ պահել ... մար։ Անշուշտ կամաց ... տի գրո են։ Արդէն հաւ... տուած է Սուրիայէն ... դութեններուն ամէնէն կար... քայքայուի, հազարներ ... գաղթեն դէպի Հարաւային ... րիկա։

Եւ ահա նորէն հինգ ... հարցը։

Անշուշտ մեր բիւր... քերը գլուխ հանելու ... Դանսէնեան պատասխան... շնորհիւ գալիք որ եւ է ... արհամարհելի չէ, բայց ... կ'անտեսենք մեր արդար... կան պահանջները։

...նոր անգլիացի պետական ...մեր հրապարակաւ խոստովա-...ան մեր իրաւունքը, անտարա-...հիմնուած էին Անգլիացինե-...գործէ հաւաքուած եւ տըր-...քաղաքութիւններու վրայ ...նոյն իրաւունքը հրատա-...ւ նաեւ Միացեալ Նա-...ներու պետական անձնաւո-...անց կողմէ։

...մենք ի՞նչ ջանք ի գործ ...չորս տարիէ ի վեր այդ ...ութիւնները խօսքէն գոր-...ծելու համար։

...ազմքի թղթակցին բա-...թենէն յստակօրէն երե-...կուգայ, թէ ոչ յանձնա-...ի՝ իրաւասութիւնը ոչ ալ ...ւ մէկ տարի պայմանա-...քննական չէին, քանի որ ...պահանջատէրեր իրաւունք ...բերեր են եւ պայմանա-...կ երկարաձգուի։

...իր ազգային վարիչները, ...ւորապէս Ժընեւի դուռները ...պատուիրակները լըջօ-...զբաղեցա՞ն այս հարցով։ ...ատմուա եղա՞ն հարկ ե-...ւ երաշխաւորմերը ձեռք բե-...

...խորհրդակցեցա՞ն ազգային ...միջազգային հեղինակաւոր ...անձնաւորութիւններու հետ։

...վերակից ու պատշաճ ոճով ...ներ խմբագրուեցա՞ն ու ...եցա՞ն առ որ անկ էր։

...հարկին եւ ինչո՞ւ թելադրուե-...ր ազգ բոլոր միութիւնները ...յինակցական, Ռամկավար ...ներու, յաջորդական բողոքա-...գիրքին յանձնախումբին։

...թէ անհրաժեշտ ձեռնարկ-...եղան, ո՞ւր է արդիւնքը։ Ին-...այնքան կարեւոր խնդրի մը ...ին անգամ պաշտօնապէս ...յայտնուեցաւ հանրութեան։

...կը թուի թէ, մեր վարիչները ...ուած են իրենց պարտականու-...ան մէջ բնական ձգելով այս ...խնդիրը։

...կշռադատ մենք տակա-...ւ ընինք համազգային լիա-...գով մը որ իրաւասու ըլլար ...ու մեր վարիչներուն գործե-...ու հաշիւները։ Այդ գերն ու ...վրայ որ ճշմարիտ եւ ա-...պաշտպանը պէտք է ըլլայ ...թեան։

...ոստովանինք սակայն որ հայ ...ին մէկ որոշ մասը շատ ...կը բողոքէ, ուսուցչի մը, ...մշակի մը հարիւր ֆրանք ...թոշակին՝ քան թէ մեր ար-...պահանջներու մեծագոյ-...անիրաւութեանց դէմ։

...ւ, շատ ուշ ենք մնացեր։

բայց քանի դեռ միջազգային պարագաներու հաշուեյարդար չէ եղած ու խնդրոյ առարկայ յանձնախումբը որեւէ վերջնական վճիռ չէ տուած, յուսանք թէ այս անգամ խնդրին իրաւասու վարիչները դրական գործի մը պիտի ձեռնարկեն գոնէ իրաւական վճիռ մը ձեռք բերելու։ Եւ ով որ մեր ապագային կը հաւատայ, իրաւունք ունի յուսալու թէ անկարելի չպիտի ըլլայ նաեւ այդ վճիռը իրագործել տալ։

Գ. ՊՌՑՈՒՀԱՄԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՏՐՈՑԿԻԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Գերման համայնավար մամուլը վերջերս հրատարակեց Տրոցկիի մէկ նամակը՝ ուղղուած կոմինտէրնի Օրգ համագումարին։ Այդ նամակով, Տրոցկի կը բացատրէ համայնավարի իր տեսակէտը։

Նամակը գրուած էր յուլիսին, այն շրջանին, երբ Ռիկովի ճնշումով, սովետական կառավարութիւնը որոշած էր վերցնել գիւղացիներու վրայ ճնշումը։ Տրոցկի կը բողոքէ այս քաղաքականութեան դէմ եւ կը ջանայ փաստել թէ Ռուսիոյ մէջ համայնավարութեան զարգացման տեսակէտէն, յաջող բերքը վտանգաւոր է սովետական կառավարութեան համար։

Ռիկով, կ'ըսէ Տրոցկի, կը նկատէ թէ կառավարութեան աջակցութիւնը գիւղացիներուն, պիտի տայ երկու անգամ աւելի բերք։ Արդ, այս կրկին բերքի արտադրութիւնը պիտի պահանջէ 5 կամ 6 անգամ աւելի քանակութեամբ ապրանքներ, այսինքն, ուրիշ խօսքով, ապրանքներու աւելի մեծ տագնապ մըն է որ պիտի պարտադրուի։

Տրոցկի ուրեմն կը բողոքէ յուլիսի մէջ կառավարութեան առած որոշման դէմ — բարձրացնել ցորենի գինը։ Այդ պիտի ըլլար «պարգեւ տալ կուլակներուն»։

Տրոցկիի կարծիքով՝ Ռիկով կը վախնայ գիւղացիներէն։ Անոր ծրագիրը կը յանգի «մաս առ մաս ճոխ դրամատիրութեան յանձնելու գիւղատնտեսութեան յանձնել-նելը»։

Ռիկովի կուսակիցները, որոնք ըստ Տրոցկիի «կը կոթնին հարըստացած փոքր սեփականատէրերու հոգեբանութեան եւ կը խաղան կուլակներու բնազդներուն վրայ», շրջապատուած են անձերով, որոնք «կ'ուզեն խաղաղ ապրիլ բոլոր դասակարգերուն հետ»։ Անոնց կը հետեւի «անյագ, անհամբեր փոքր քաղքենին, վրէժխնդրական ոգիով, որ գաղտնի դաշոյն ալ կը կրէ։ Իսկ սահմանին միւս կողմը կը գտնուի իսկական տէրը զինուած գրահաւորներով, օդանաւերով եւ հեղձուցիչ կազերով։

Տրոցկի կը վերջացնէ.— «Ալ յայտարարենք մեր կուսակցութեան եւ Գ. Միջազգայինին թէ Ռիկով Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը դասակարգի թշնամիին յանձնելու վրայ է»։

Ինչպէս կը տեսնուի, Տրոցկիի եւ Ռիկովի անհամաձայնութիւնը որ դարձած է Ստալին-Ռիկով անհամաձայնութիւն, շատ ծանր է։ Խնդիրը կը դառնայ յեղափոխութեան մէջ՝ գիւղացիներու դերին շուրջ, ինչպէս նաեւ համայնավար կուսակցութեան եւ սովետական կառավարութեան եւ մէկ կողմէ, սովետական կառավարութեան ու միւս կողմէ, գիւղացիներու յարաբերութիւններուն շուրջ։

Այս յարաբերութիւններու ելքէն կախում ունենալ կը թուի խորհրդային իշխանութեան ճակատագիրը որովհետեւ կրնայ պատահիլ որ համայնավարութիւնը, ուզելով ջախջախել գիւղացիներու ընդդիմութիւնը, փորձէ հրահրել քաղաքացիական կռիւներ գիւղերուն մէջ, ուր սակայն, բախտը կրնայ գործել իրեն դէմ։

ԹՈՒՐՔ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ հրատարակեցինք Պոլսոյ համալսարանի ֆրանսացի դասախօս Կայբիէլի յայտարարութիւնները թէ արեւելեան ճարտարապետութիւնը հայկական չէ, այլ թրքական։

Փրոֆէսէօրը այս առթիւ Թուրք թերթի մը յայտարարած է նաեւ հետեւեալը

— Ամբողջ Անատոլուն, մանաւորապէս Գոնիա, Ամասիա, Պրուսա, Կեսարիա, Նիյտէ եւ ուրիշ շատ մը քաղաքներ թրքական քաղաքակրթութեան արտադրութիւններով լեցուն են, բայց ասոնք անխնամ մնալով, այսօր քայքայեալ վիճակ մը ունին, մաս մը յարգանոց, մաս մըն ալ փայտանոց եղած են։ Ցեղայ կան թիւրպէներ, որոնք յայտնի չէ թէ որոնց կը վերաբերին, ե՞րբ եւ որո՞ւ կողմէ շինուած են։ Աւելին ոչ ոք գիտէ, որովհետեւ վրան ո՛չ թուական կայ, ո՛չ ալ արձանագրութիւն։ Այնպիսի շինութիններ կան որոնք 900 կամ 1000 տարիէ ի վեր կանգուն կը մնան տակաւին ու ասոնք ոչ ոք տեսած է, այլ մնացած են իրենց գտնուած վիճակին մէջ։ Իւրաքանչիւր նահանգի մէջ գտնուած հնութեանց ցուցակը պատրաստեցի ու մէկ օրինակը կրթական գործավարութեան, միւս օրինակն ալ տեղական կուսակալութեան յանձնեցի։ Վստահ եմ որ հնագիտական արժէք ունեցող այդ շինութիւնները ապագային պիտի նորոգուին։ Բայց կրթական գործավարութեան մատուցանելի տեղեկագրէս, ընդարձակ գործ մըն ալ պատրաստել սկսայ։ Շատ քաղաքներ պտըտեցայ եւ տեսայ որ, երկրին քաղաքակրթութեան պատմութիւնը շատ բարձր է, բայց այդ բոլոր տեղերու մէջ իմ տեսած երիտասարդներս, իրենց երկրի մասին բնաւ տեղեկութիւն չունէին։ Թուրք տղաքներու համար Քրիստափոր Քոլոմպոս եւ Ամերիկա ինչ որ է, Թուրք հայրենիքին գեղեցիկ մասերն ալ այնքան օտար են։ Կը լսեմ թէ կարգ մը երիտասարդներ Անատոլու երթալ կ'ուզեն, բայց Անատոլուն աւերակ է կ'ըսեն եղեր։ Ձեզի կ'երդնում որ Անատոլուն այնպիսի տեղեր ունի որ Եւրոպայէն աւելի գեղեցիկ է։ Պոլիս ապրող Թուրք երիտասարդները արդեօք տեսա՞ծ են Ամասիան, որ Զուիցերիայէն շատ ու շատ գեղեցիկ է։ Թուրքիա ըսելը Պոլիս ըսել չէ։ Գեղեցկութիւն, քաղաքակրթութիւն եւ արհեստ Անատոլու կը գտնուի եւ հոն պէտք է երթալ ապրող եւ խօսող բնութեան աղբիւ հիանալու համար ինծ նման։ Թուրք արուեստագէտը այն ատեն միայն կրնայ գեղեցիկ արտադրութիւններ ընել։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«Ի՞ՆՉՈՒ ԱՅԴ ԱՍԷ-ԿՕՍԷՆԵՐԸ»

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 Դեկտ. (Սեփ. թղթ.).— Նոր տարուան առթիւ, Մարսիլահայ գաղութի մասին մանրամասն թղթակցութիւն մը պատրաստելու վրայ էի, երբ կարդացի «Յառաջ»ի Դեկտ. 1 թիւին խմբագրականը՝ «Ի՞նչու այդ ասէ-կօսէները»։

Առանց սպասելու տարեգլուխին, կը փութամ կարգ մը լուսաբանութիւններ տալ այն հարցերուն առթիւ, որ ուղղուած են մեզ. թղթակիցներուս։

Անցեալ տարի, խօսելով կըրթական գործերու մասին եւ մասնաւորելով Ռուսաց. խորհուրդի կարգ մը թերութիւնները, թելադրէր էինք որ արժեցնեն իրենց վստահուած պաշտօնը։ Ռուսաց. խորհուրդի անդամները ունեցեր էին վրիպումներ գանձուած հասոյթներու եւ անհատներու ազդեցութեան տակ, սակայն ես չուզեցայ հրատարակել այս բոլորը, եւ «Յառաջ» անկողմնակալութեամբ հրատարակած էր թըղթակցութիւնս, առանց բառ մը իսկ կրճատելու։ Օրինակ.— գիտեմ տակաւ էի թէ աշակերտներու թիւին հետ բաղդատելով աւելի ուսուցիչներ պաշտօնի կոչուած են թէ նախապէս դուրս ձգուած ուսուցիչներէն երկուքը դարձեալ պաշտօնի կոչուած են այս կամ այն ջոկին միջամտութեամբ եւն.։

Այս բոլորը չեշտելով, կը թելադրէինք աւելի շրջահայեաց ըլլալ մանաւորապէս ազգային գործերուն մէջ ու ժողովուրդին շահը անհատի շահին չզոհել։

Այս տարի Ռուսաց. խորհուրդը կազմալուծուած է եւ նորընտիր վարչային խորհուրդը մըքագրած է անցեալի գրեթէ բոլոր սխալները։ Անցեալ տարի աշակերտներու թիւը 90 էր, եօթը ուսուցիչներով, որոնք չէին կրնար կանոնաւորապէս ստանալ իրենց թոշակները։ Իսկ նոր տարեշրջանին պիւտճէն հաւասարակշռելու համար, արձակուած են երեք ուսուցիչներ, որոնց փոխարէն պաշտօնի կոչուած է տնօրէն մը եւ ամբողջ նախակրթարանը յանձնուած է անոր պատասխանատուութեան։

Այսպէսով, փոխանակ եօթնի հինգ ուսուցիչներ լիովին գոհացում կու տան համեստ նախակրթարանի մը բոլոր դասաւանդութիւններուն եւ այժմ դպրոցէն ներս կը տիրէ աւելի կանոնաւորութիւն քան նախկին տարիներու։

Ուրեմն, դրամական խնայողութեան համար պէտք էր պակսեցնել ուսուցիչներու թիւը։ Ու այդ ուսուցչական «կաղմին մէջ «արժանաւորն ու անկաշառը» գտնելու վարչային խորհուրդին գործն էր։ Բնականաբար ամէն մէկ հեռացող ուսուցիչ ինքզինքը «արժանաւոր ու անկաշառ» պիտի նկատէր, նոյնպէս հեռացողներու համախոհներն ու բարեկամները պիտի մեղադրէին վարչութիւնը։

Ինչո՞ւ այդքան յաւակնոտութիւն։ Հեռացող ուսուցիչները հաստա՞տ կրնա՞ն պնդել թէ մնացողներն ալ իրենց չափ արժանաւոր չեն։ Ի՞նչ փաստեր ունին ապացուցանելու համար դպրոցին խեղճութիւնը։ Այդ բոլոր «ասէ-կօսէ»ներն ու փսփսուքները նեղմտութեան արդիւնք են։ «Արժանաւոր» եւ «անկաշառ» ուսուցիչ մը իրեն նուաստութիւն պիտի համարէր հրապարակը աղմկելով պաշտօն ու գիրք ապահովել։

Մարսէյլի մէջ, Դաշնակցութիւնը դպրոցն ու եկեղեցին իրեն սեփականացնելու յաւակնութիւնը չէ ունեցած երբեք։ Ազգային գործերու մէջ պաշտօն ունեցող մեր ընկերները իրենց պարտականութիւնը կատարած են խղճմտօրէն։ Անցեալ տարի եւս նոյն մարդիկն էին որ կը վարէին գործերը եւ հեռացող ուսուցիչները գովեստով կը խօսէին անոնց մասին։

Ս. Միլտոնեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅՐԱԿԱՆ ՎՐԷԺ — Մարսէյլի արուարձաններէն Սէն-Լուի մէջ կը բնակէր Փէքու 22 տարու, իր կնոջ հետ, որ ծննդաբերութեան համար մտաւ հիւանդանոց։ Բայց կնոջ բացակայութենէն օգտուելով, պատրուակով մը իր բնակարանը մտցուց դրացիներու երիտասարդ աղջիկը ու բռնաբարեց զայն։

Աղջիկը բան չըսաւ իր ծնողքին, բայց քանի մը օր յետոյ, մայրը նշմարեց որ խեղճը կուլար գաղտնօրէն։ Հարցուփորձ ու խոստովանութիւն։ Աղջկան հայրը այն ատեն, խիստ գիտողութիւններ ըրաւ բռնաբարող երիտասարդին, որ հեգնական, անպատկառ վարմունքով պատասխանեց։ Զայն չհանեց հայրը. բայց գնաց տուն, առաւ ատրճանակը, վերադարձաւ փողոց ուր գարձեալ հանդիպեցաւ երիտասարդին, որուն վրայ պարպեց ատրճանակին ամբողջ փամփուշտները։

ՍԵՒԱՄՈՐԹԻՆ ՁԱՑՐՈՅԹԸ.— Նախորդ գիշեր սեւամորթ մը գինետունէ գինետուն պտտելէ եւ բոլոր գինիներուն համը նայելէ յետոյ, կէս գիշերին, ինկաւ Ցեքարթ փողոցի մէկ սրճարանը, եւ բերնեկալով, եւ աթոռէ աթոռ տապլտկելով։

— Գինի՛ մը, հրամայեց։

Բայց գինեպանը մերժեց։

Այն ատեն, սեւը զայրացած բացագանչեց.

— Կամ լեցուն գաւաթ մը կամ կեանքդ։ Ռումբեր ունիմ ու պատերազմ կը յայտարարեմ։

Եւ ինչ որ գտաւ սեղաններուն վրայ, իջեցուց գինեպանին գըլխուն, եւ այն ատեն միայն խաղաղութիւն յայտարարեց, երբ ոստիկանները կապեցին անոր ձեռքերը։

ՊԱԿԱՍ ԽԵԼՔԻՆ ՎՆԱՍԸ.— Օր. Ռոզ 54 տարու, որ առանձին կը բնակէր յարկաբաժնին մէջ, մեռաւ հետեւեալ պարագաներու տակ։

Սովորութիւն ունէր պառկելէ առաջ տաք-կրակ արդուկ մը դնել իր անկողնին մէջ, զայն տաքցնելու համար։ Երբ իրեն դիտողութիւն ընէին եւ հաւանական վտանգները մատնանշէին, կը պատասխանէր.— Պէտք է որ երկաթը շատ տաք ըլլայ, որպէսզի փորձութեան սատանան փախչի։

Առջի առտու սակայն, դրացիները նշմարեցին թէ անոր դրան փեղկերուն ճեղքերէն, մուխի շունչեր դուրս կ'ելլեն. կասկածելով, խորտակեցին յարկաբաժնին դուռը, մտան ներս։ Ռոզի սենեակը լեցուն էր թանձր խեղդող մուխով. անոր անկողինը յամրօրէն կը վառէր ու մարմինը արդէն այրեր էր. իսկ Ռոզ շնչառութենէ արդէն հեղձամահ եղած էր։

ԴԱԼԻ ՂԱԶԱՐ(*)

(ԷՋ ՄԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԷՆ)

1918 թուականն էր մտաբե... Մի թուական, որը հայ ժո-...ի համար մահու եւ կենաց ...էր։ Ռուսական հսկայա-...ն բանակը լքել էր կով-...ան ճակատը եւ մարախի ...ի պէս, իր երեսը Ռուսաս-...էր թեքել՝ դէպի տուն ...վերադառնալ։

...պարտաւոր վերստեր կազ-...այդ տարածութիւնը գա-...կում էր եւ ռազմաճակատի ...ող ծանրութիւնը, ընկնում ...առանց այն էլ յոգնած ու ...պառուած հայ ժողովրդի ...ու այդ մեծ տարածութեան ...կանգնած էին մեն-մենակ ...ական մի քանի փոքրաթիւ ...եր։

Այդ օրերին էր, որ Անդրանիկը ճակատից կոչ էր ուղղել և շտապօգնութիւն էր խնդրում։ Անդրանիկի կոչին իբրեւ արձագանգ առաջինը Դալի Ղազարի խումբը եղաւ։

Պիտի ասեմ, որ նախքան այդ Դալի Ղազարը Երեւանում զբաղուած էր տեղական ինքնապաշտպանական գործերով։ Թէ ի՞նչ դեր է կատարել Ղազարը, այդ ինքնապաշտպանական գործում եւ նպաստել Հայաստանի Հանրապետութեան գոյութեանը, դա իմ նիւթէն դուրս է. թերեւս մի ուրիշ անգամ առիթ լինի այդ մասին էլ խօսելու, իսկ այժմ ես յարգելի ընթերցողին կը ծանօթացնեմ Ղազարի կատարած այն կարեւոր գործերին, որ նա հրապարակ բերեց այդ ծանր օրերին։

Ղազարը երեք օրուայ մէջ իր ուժերը ի մի պիտի հաւաքէր ու ճակատ մեկնէր եւ սրավհետեւ իր խումբը փոքրաթիւ էր, այդ պատճառով էլ հարկ եղաւ այդ թիւը բազմապատկելու։

Զինւորական մարմնի կողմից իրաւունք տուեց Ղազարին վերցնելու նոր կազմակերպւող զընդերից այն զինւորներին, որոնք պատրաստ էին առաջին հերթին իր հետ ճակատ մեկնելու։

Այսպէս էլ եղաւ, Ղազարը այցելեց այդ նորակազմ զօրամասերը, խօսեց իր նպատակների մասին եւ երեք օրուայ մէջ կարողացաւ 500 մարդ պատրաստել մեկնելու համար։

Ղազարի զօրամասը տեղաւորուած էր Երեւանում, Դոքտորսկայայա փողոցի շէնքերից մէկում։ Նորակազմ այս զօրամասին «Սեւանսկի պարտիզանսկի բատալիոն» անունն էր տրւած։ Մի անուն, որ իսկապէս արժանի էր այդ զօրամասին։

Փետրւար 28ին այդ զումարտակը շարժւում է դէպի կայարան։ Երեւանի երկսեռ հասարակութիւնը թափւել էր դուրս, զինւորներին երթաք բարեւ վերջին խօսքը ասելու։ Երբ զումարտակը հասնում է Աբովեան փողոց եւ կանգ է առնում Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջ Ղազարը բարձրանում է պատշգամ խօսելու։ Իր խօսքերը շատ կարճ եւ ազդու էին. «Կապոյտ զգեստաւորներ, ձեզ եմ ուղղում խօսքս, մենք գնում ենք և մեզնից շատերը չպիտի վերադառնան այլեւս։ Հայ ժողովուրդը կռիւ չի ուզում. բայց թշնամին ստիպում է նրան, նա գալիս է և գալիս է մեր հայրենիքը խորտակելու եւ մեր ցեղի գոյութիւնը ոչնչացնելու։ Ամօթ ու նախատինք այն հային, որ այսօր զինւորական զգեստ չունի իր հագին եւ զէնք չունի իր ձեռքին։ Այս ահաւոր օրերին, ով չի մասնակցում իր ցեղի գոյամարտին եւ մեր թիկունքը դատարկ է թողնում՝ նա հայ չէ եւ մեր ազգի թշնամին է»։

Բուռն ծափեր և հուռռաներ։

Զումարտակը ոգեւորուած շարժւում է դէպի կայարան, երգելով

«Ռազմի գնացող զինւորներից՝
Նա է ուրախ ով մոսին ունի.
Դարձողներից նա ուրախ,
Ով գեղեցիկ շքան ան ունի»։

Ժողովուրդը թափօր կազմած հետեւում էր զօրամասին։

Հասնում ենք կայարան և զինւորներին տեղաւորում ենք վագոններում։ Քիչ յետոյ գնացքը իր մնաք բարեւն է տալիս ու սլանում առաջ։ Նախ քան մեր Երեւանից մեկնելը, Ղազարը մի գրաւոր յայտարարութիւն է տալիս, հետեւեալ բովանդակութեամբ. «Իմ զինւորները նրանք են, ովքեր ինձ հետ ճակատ են մեկնում, իսկ ովքեր քաղաքում Դալի Ղազարի զինւորն ենք կ'ըսեն, խնդրւում է Զինւորական Իշխանութիւնից, ուշադիր լինել եւ այդպիսիներին խիստ պատիժի ենթարկել»։

Այստեղ աւելորդ չեմ համարում, նախ քան մեր ճանապարհորդութիւնն ու մեր կռիւների նկարագրութիւնը անելը, երկու խօսքով յարգելի ընթերցողին ծանօթացնել Դալի Ղազարի կեանքին եւ նրա բնաւորութեան գծերին։

Դալի Ղազարը Գանձակեցի էր. իր պատանեկան հասակից նետւել է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը եւ այդ հասակից էլ աքսոր, աշխատանքներ կատարելի Ղազարը, աշխոյժ եւ յանդուգն ահաբեկիչ էր. Նա բազմաթիւ ահբոռներ է կատարել և իր յանդուգն գործերի համար Դալի անունն էր ստացել։ Իր արտաքինով շատ տարօրինակ էր այդ մարդը. ով մօտիկից ծանօթ չէր նրան, այն տպաւորութիւնը կը ստանար, որ եթէ արեւէն զարնով այս մարդուն մօտենում եւ մի հարց տամ, առաջին խօսքի պատասխանը թերեւս մի ապտակ ստանամ, քանի որ Ղազարը խիստ զարզանդոտ մարդու տպաւորութիւն էր թողնում։ Ճիշտ է, նա տաքարիւն եւ ջղայնոտ մարդ էր, բայց ոչ ամէն բոպէին. նա իր առօրեայ կեանքում վերին աստիճանի համեստ, հանդարտ եւ հեզ մարդ էր. կ'ընդունէր բոլորին հաւասար, լինէր մեծ թէ փոքր եւ բոլորի հետ պարզ եւ ընկերական էր։

Ղազարը փարթամ կեանք չէր սիրում, կ'ապրէր շատ համեստ եւ իր ունեցածը կը կիսէր ընկերների հետ։

(1)

(*) Դալի Ղազար Հ. Յ. Դ. մար-...ի յուսագոյն դէմքերէն է, ...դեր կատարեց Հայաս-...ի ամէնէն տագնապալի օ-...րերուն։

Մ. Խ.

Համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս

Աթէնքի «Սքրիփ» թերթը հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ համայնավարութեան դէմ հելլէն կառավարութեան պատրաստած օրինագիծը խորհրդարանին կողմէ պիտի վաւերացուի Ծնունդի արձակուրդէն առաջ։ Օրինագիծը հետեւեալ տրամադրութիւններն ունի.—

1. Համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնապէս չպիտի ճանչցուի։ 2. Համայնավար թերթերը կամ անուղղակիօրէն անոնց գերը կատարող թերթերը պիտի խափանուին։ 3. Համայնավարները ցոյց կազմակերպելու իրաւունք չպիտի ունենան։ 4. Ռուսիոյ խորհրդայնացման տարեդարձին տօնակատարութիւնը պիտի արգիլուի։ 5. Որեւէ ձեւով համայնավարական քարոզութիւն կատարողները անմիջապէս դատական իշխանութեան պիտի յանձնուին։ 6. Ոչ-յոյն համայնավարները կամ համայնավարական քարոզութիւն կատարողները սահմանէն դուրս պիտի հանուին։ 7. Համայնավարական գիրք ծախողներն ու տարածողները յանցաւոր պիտի նկատուին։ 8. Ապահովութեան տնօրէնութեան կողմէ հինէն ի վեր համայնավար քարոզիչ ճանչցուածները անմիջապէս դատական իշխանութեան պիտի յանձնուին։

Աւստրիոյ նոր նախագահը

Առջի օր Վիեննայի մէջ տեղի ունեցաւ Աւստրիոյ Հանրապետութեան նոր Նախագահին ընտրութիւնը Դաշնակցային Ազգային Ժողովին կողմէ։ Երեք թեկնածուներ կային. Միքլաս՝ Նախագահ Ազգային Խորհուրդին, անդամ քրիստոնեայ-ընկերվար կուսակցութեան, Շէօպէր՝ Նախագահ Դաշնակցային Ոստիկանութեան եւ Ռէննէր՝ Նախկին վարչապետ, ընկերվարական։ Պէտք եղաւ երեք անգամ քուէարկել։ Առաջին երկու քուէարկութեանց Միքլաս ստացաւ 94 ձայն, Ռէննէր՝ 91 եւ Շէօպէր՝ 25։ Երրորդին ընկերվարականները 91 սպիտակ քուէ տուին, որով Միքլաս ընտրուեցաւ 94 ձայնով՝ Շէօպէրի 25 ձայնին դէմ։

Ընտրութենէն վերջ, Ազգային Ժողովի նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց Հանրապետութեան Նախորդ Նախագահ Հայնիշի։

Նոր երկրաշարժ Պուլկարիոյ մէջ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն 5 դեկտեմբեր Թուականով.— Երէկ գիշեր սաստիկ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ Չրրփանի մէջ։ Վնասուեցան բոլոր շէնքերը, նոյն իսկ անոնք որ նոր շինուած էին՝ ապրիլի երկրաշարժներէն յետոյ՝ քանի մը տուներ ալ փլան։

Երկրաշարժ պատահեցաւ նաեւ Պորիսովկրատի մէջ։ Ժողովուրդը, սարսափահար, գիշերը դուրսը անցուց, հակառակ սաստիկ ցուրտին։

Մանափոռծ մարաջախտ Փիլսուտսքիի դէմ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ մարաջախտ Փիլսուտսքիի բնակարանը ներկայացաւ նախկին ոստիկան մը, որ վերջերս պաշտօնանկ եղած էր եւ ատրճանակի վեց գնդակ պարպեց անոր վրայ։ Գնդակները մարաջախտին չհանդիպեցան։ Սպաննուեցաւ միայն ոստիկան մը, որ պահակ կը սպասէր շէնքին մէջ։ Ահաբեկիչը ձերբակալուեցաւ։

Քէմալական գործակալներ Թրակիոյ մէջ

Քսանթիէն յունարէն թերթերուն կը գրեն.

Քէմալականներու գործունէութիւնը այնքան բուռն թափ մը ստացած է որ, ոստիկանութիւնը ստիպուած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել։ Ստուգուած է որ, տեղւոյս քէմալականները բոլորն ալ զինուած են եւ որսորդական զէնքի պիտակի տակ կը կրեն բազմահարուածեան զէնքեր։

Թուրք երիտասարդութեան տեղւոյս կազմակերպութիւնը, քէմալական լայն պրոպագանդ կը մղէ բնակչութեան միջեւ։ Այս կազմակերպութեան նախագահը Իպրահիմ պէյ, ազատօրէն Թրակիայէն Պոլիս կ'երթեւեկէ։ Վերջերս, դարձեալ Պոլիս գացած է, քէմալական պրոպագանդիստներու գործունէութեան մասին հրահանգներ ստանալու համար։

«Իէնի Ատըմ» թերթը, որ լոյս կը տեսնէ Քսանթիի մէջ, կատաղի յօդուած մը հրատարակած է Յունաստանի դէմ, ցաւ յայտնելով որ, խառն յանձնաժողովը մեկնեցաւ Թրակիայէն, առանց Թուրքերու ողբալի կացութեան մասին գաղափար մը կազմելու։ Այս թերթը կը պնդէ որ, կառավարութիւնը կը բռնագրաւէ յոյնային շրջաններու Թուրք գիւղացիներու կենդանիներն ու պարէնը եւ կը գրաւէ անոնց անտառները, մինչ, իրականութեան մէջ, եղածը, օրէնքներու կիրարկումէն զատ ուրիշ բան չէ։

Կացութիւնը Եուկոսլաւիոյ մէջ

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— Զաղրէպի համալսարանի ուսանողները, համաձայն իրենց որոշումին, երկուշաբթի օրուընէ ի վեր դասադուլ յայտարարած են։

Առաւօտուն ժամը 11ին խումբ մը իրաւաբանական եւ գրականութեան ուսանողներ համալսարանին առջեւ խռնուելով ցոյցեր ըրին՝ եւ հրաւիրեցին միւս ճիւղերու ուսանողները որ մասնակցին դասադուլին։ Դեղագործական ուսանողները մերժեցին մասնակցիլ։

Ընդհարում մը պատահեցաւ դասադուլի կուսակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ, որոնք իրենք զիրենք պաշտպանեցին քիմիական աշխատանոցին մէջ գտնուած առարկաներով։ Աշխատանոցը ջարդ ու փշուր եղաւ։ Ապակիներու կտորներէն քանի մը հոգի վիրաւորուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց և յաջողեցաւ ցրուել ցուցարարները, առանց ոեւէ ձերբակալութիւն կատարելու։

Նոր միջադէպերէ զգուշանալու համար, Համալսարանի խորհուրդը որոշեց մինչեւ դեկտ. 9 փակել համալսարանը։

Նախարարական խորհուրդը որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել գրգռիչներուն դէմ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԻՈՆԻ շրջանին մէջ ժանտատենդը կը շարունակէ իրաւերները։ Առջի օր քաղաքապետարանը արձանագրեց 186 նոր դէպքեր եւ 3 մահեր։ Մինչեւ հիմա վարակուածներու թիւն է 2050։

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ առաջարկով իտալիոյ նախարարական խորհուրդը որոշեց փարիզի սպանեալ իտալական հիւպատոս Նարտինիի այրիին յատկացնել 9000 լիրէթի արտակարգ տարեթոշակ, բացի սովորական գումարէն։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Մէթրօ՝ Փլաս տ'Իթալի։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջ. կոմիտէի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹԸ յետաձգուած է անորոշ ժամանակի համար։

Հ. Յ. Դ.

Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ստիպողական ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին.

Ֆոն տը Շէրիւիի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ 11 Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ նոր ժամանած Պ. Վահան Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստան եւ իր հարեւան երկիրները»։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայ հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

Սէն Թ'էթիէնի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին սովորական սրահը (3 Place Peuple)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ներկայանալ անդամատետրով։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր խմբապետներուն կը պարտադրուի լուր տալ իրենց խումբի ընկերներուն անպայման ներկայ ըլլալու այս կարեւոր ժողովին։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Օրակարգ. Զեկոյց պատգամաւորներու եւ կարեւոր հարցեր։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի տասնամեակի առթիւ Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն 12 Պ. Խ. Շամախեանի սրճարանը, 20 Bld. Vauban.

ՌՈՒՍ. ԺՈՂՈՎՐԴ. ԹԱՏՐՈՆ

Ռուսական Օփերայի խումբը կը ներկայացնէ՝

«ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՐՍ»Ը

ՌԻՄՍԿԻ ՔՈՐՍԱԿՈՎԻ. ՀՐԷՈՒԺԻՆ. ԵւՆ.

վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Լանքրէի Թատրոնը, 10 Rue Lancry, Մէթրօ՝ Lancry.

Գիները՝ 4, 6, 8 և 10 Ֆր.

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի։ Դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris (10e).

Վարձու են ժամագործի բանուկ (էշոփ)

մը St. Michelի հրապարակին մօտ, 8 Rue de la Huchette։

Նաեւ 19րդ Թաղամասի մէջ մեծ պողոտայի մը վրայ առաջին յարկի յարկաբաժին մը, պողոտայի վրայ նայող երեք լուսաւոր սենեակներ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Նպաստաւոր գիներով, դիմել՝ Քիւրքճեանի, 8 Rue de la Huchette. Առտուները ժամը 10—12, կէսօրէ վերջ 16—19։ Métro St. Michel.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր իրիկուն ժամը 9—10 Մատչինհիւանդութիւններ (Տքթ. Աղաջանեան)։ 10—11 Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խ. մասնաճիւղի դասախօսական ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ։ Կը խօսի՝ Բ. Միլտոնեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Գուա.-Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8ին, 164 Rue des Bourguignons. Asnières.

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋ. ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ

Լիոնի եւ շրջակայից գաւառ. ընդհ. ժողովոյ նիստը այս կիր. ժամը 2ին Լիոնի Գ. Թաղապետութեան Մատենադարանի սրահը։ Սիրով եւ ստիպողաբար կը հրաւիրուին Շրջանի բոլոր Ազգ. Միութիւնները որպէսզի իրենց պատգամաւորները անպայման ներկայ գտնուին, օրակարգի յոյժ կարեւոր խնդիրներու շուրջ խորհրդակցութիւն կատարելու համար

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ
Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան

ՀՐԱՊ. ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ՝ ընկ. ԱՐԹԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը։ Մնայուն գործ։ Դիմել՝ Յառաջի։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում սրանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Ջերմախիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լաբորաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խոր հրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան՝ միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Վարձու է

յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champtiers, Chaville (S. et O.).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր… դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով… Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրակակութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ – POLYCLINIQUE de BELLEVI…

ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ… ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian …logie des poètes Arméniens 20. Soleil d'Automne 4. Raffi. Sam… vol. 25. J. Minassian: Une Sultane Française 5. Korganoff … ticipation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. M… Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30. … Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian. de … cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche Franc… nienne 30, 40, 60. Թէոդիկ՝ Ամէնուն Տարեցոյցը 1929ի 50 … մեկնաբանուած Ա. հատ. Գ. Գերպ. Թէրզիպաշեան 40, … ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, … Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Գէշիշ… Սիդոնեա 12, կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 … Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու … նոր, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ … եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ Փոթը … գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՅՑԷ ՄԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ԵՒ ՑԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼՈՒ

POLYCLINIQUE PARISIENNE

123 Bld. Sébastapol, PARIS (4e) Métro Réaumur et St …

Զորս փորձառու հայ եւ ֆրանսացի մասնագէտ բժիշկներու խորհրդակցութեամբ կը դարմանուին ընդհանուր եւ տղայոց հիւանդութիւններ… արմատական եւ նոր մեթոտով սրանց եւ կանանց միզամիութային … ներական հիւանդութիւններ իրենց բարդութիւններով. Ռենդկէն … ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։ Ultra-Violet եւ Diathermie … կը բուժուին Ջղացաւ (Sciatique) եւ ամէն տեսակ յօդացաւ։

ԱՄԷՆ ՕՐ 9—12 ԵՒ 2—8

Արտասահմանէն եկող հիւանդներու ամէն կարգի դիւրութիւն կ'ընծայուի

Ղ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

ՍՐՃԱՐԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԸԼԿԱՏԷՆ»

14, ՌԻՒ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿԱՐՍԷՆ - ԼԻՈՆ

Ամէն տեսակ եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներ

ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ Աժ…

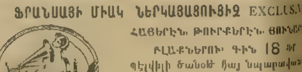

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS 20e

Métro Belleville Tél. Mén…

Ձոլս մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու … եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարքը, խմբերգ. եւայլն։ Հայերէն ծիգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենաշեղջեալ գիներով։

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին …

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած … կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԻ… հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ …

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8 Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ …

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ…

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ …

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant E. SOUVIGNY

ԳՆԵՑԷ՛Ք

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹ…

Հացագործ LA GARE

1 Rue St. Lazare, PAR…

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆ…

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

19 RUE HENRI MONNIER

PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն,

Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն,

Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, Թուղթերը կը քննենք, տնտեսական ըլլուններ ժամանակին տակար կերպով կը կատարենք։

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստեմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առաւ… կացութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70 Ֆ.	140 Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	-	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

8 DÉCEMBRE 1928

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 824 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ԼԱՏԻՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

...համաձայն Մ. Քէմալի հրամանին, որ «միաբերան» հաս...ուեցաւ Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ, դեկտեմբեր 1էն Թան...ն նետուեցան արաբական տառերը, եւ Թուրքերէնը կը ...ի լատինատառ։

...եական յեղափոխութիւն։

...համոզումով ըլլայ թէ ճնշումով, ոչինչ կը փոխուի բուն ...ւթենէն։ Յեղափոխութիւնը, ինքնին, բռնութիւն կ'են...րէ, ինչ որ տեղի չունենար ինքնաբերաբար, կամ կ'ուշա...ամբայ կը գտնէ բռնութեամբ, տրականեան հրամանագրով ...մ արիւնալի վերիվայրումներով։

...յսպէս ալ՝ Թրքական յեղաշրջումը։

...նշուշտ իրենց հարազատ մտածումները չէ որ կ'արտա...ն Թուրք թերթերը, միաբերան փառաբանելով նոր յեղա...ւթիւնը, — լատինատառ այբուբենի գործածութիւնը։ Ա...ց մեծ մասը կրնար նոյն խանդավառութեամբ ծափահարել ...եան-խալիֆայութեան վերահաստատումը, անխուսափելի ...րեւոյթով եւ յարակից մանրամասնութիւններով։ Անոնք ...ա կը խօսին, յայտարարելով թէ «Պատահական չէ որ ազգը ...մպէս ողջունեց նոր յեղափոխութեան սկզբունքները, այլ ...նով եւ գիտակցութեամբ» («Միլլիյէթ»)։ Ի հարկէ, տրուած ...անցումին վրայ է որ, Թուրք խմբագիրը կը գրէ թէ՝ «Նոր ...նոր տառերուն, Թուրքիան մէկ տարիէն ձեռք պիտի ձգէ ...քակրթութեան բանալին» («Ճիւմհուրիյէթ»)։ Կամ թէ, ...տառերը գործածել՝ կը նշանակէ միաք բարով ըսել ծու...թեան եւ խաւարի մէջ երկարող անցեալի մը»։

...ինքնախաբէութիւն է, վերջապէս, երբ յայտնի պահպա...ականներ անգամ կ'աւետեն թէ «Նոր յեղափոխութիւնը ...իքին 80-90ի պիտի հասցնէ գրել-կարդացողներու ներկայ ...մատութիւնը, որ հարիւրին տասն էր» («Վագըթ»)։

...ակաւին քանի մը ամիս առաջ, այս նոյն թերթերը ան ու ...մէջ էին, երբ մէջտեղ կը դրուէր լատինատառ այբուբենի ...իրը։ Անոնք վայրերան կանչեր կ'արձակէին, ողբալով Թուրք ...ին եւ գրականութեան կորուստը, եւ կը մխիթարուէին ...բանով,— ծրագիրը պիտի գործադրուի 15 տարիէն։ ...ի որ գործին մէջ 15 տարի կայ, կրնանք հանգիստ ըլ...

...աց 15 ամիս անգամ չսպասեցին Մ. Քէմալ եւ ընկեր...ը. եւ ահա բոլորը կ'ոստոստեն միեւնոյն եղանակին ...— «կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը, կեցցէ՛ նոր այբուբենը»։

...րձանագրենք բոլոր հակասական իրողութիւնները։ Մատ...ենք ակներեւ կեղծիքն ու գնրաստնութիւնը։ Եւ սակայն, ...րութիւնք պատրանքներով։ Իրականացա՛ծ է լատինատառ ...ուբենը, իբրեւ հրաման արձակուած է Թուրք ժողովուրդի ...ուն, եւ իբր այդ ալ պիտի գործածուի ու տարածուի։

...ամէն ինչ կախում ունի Թուրքիոյ ներքին եւ արտաքին ...ւթենէն։ Եթէ հինգ տարի խաղաղութիւն տիրէ, արդէն ...նոց մը կը համնի։

...նթադրել թէ ամէն ինչ կը փոշիանայ Մ. Քէմալի կամ ...երի մահով,— կը նշանակէ բան չհասկնալ յաջորդական ...երէն։ Թուրք ժողովուրդի բաղձանքներուն համաձա՞յն են ...րդային իշխանութեան կատարած վերիվայրումները, պե...ան առեւտուրէն մինչեւ անաստուածութեան պայքարին ...ակերպումը։ Եւ այս՝ ամէն տեղ, մինչեւ Հայաստանի յե...միջնադարեան գիւղերը։ Եւ սակայն, խոր հետքեր ձգած, ...եր բացած են վերջին տասը տարիները։ Նոր բարքեր, նոր ...ութիւններ յառաջ եկած են։ Վարիչներէն շատեր պակսե..., բայց ուղեգիծն ու ոգին մնաց։ Ուրիշներ շարունակեցին ...ուած ճամբան։

...թէ պիտի առարկեն որ Ռուսը Թուրք չէ, կարելի է նոյն ...արանութեամբ յայտարարել թէ այս իրողութիւնն իսկ ...տաւոր է Թուրքիոյ համար։

...րովհետեւ, Ռուսը, եթէ ուզէ, կրնայ ըմբոստանալ, իբրեւ ...կից եւ տարերային ժողովուրդ. մինչդեռ Թուրքը բարեւ ...նայ ո՛ր եւ է զօրաւոր գլուխի առջեւ, սուլթան կոչուի ...Մ. Քէմալ։ Կը բաւէ որ այդ գլուխը գիտնայ տիրաբար հրա...ու վարել, քշել իր ուզած ուղղութեամբ, ափին մէջ ...ր բռնելով սուրը։

...նչպէս ալ կ'ընէ Թուրքիոյ ներկայ իշխանութիւնը։

...րէկ, պատերազմի կը մղէր ամբոխը, սուրով եւ թնդանօ...։ Այսօր կը ճգնի դէպի արդիացում քշել զայն, համա...կանխորոշ ծրագրի մը. հոգ չէ թէ առանց իր կառավա...ժողովուրդին կամքը հարցնելու։ Ո՞րու կամքը հարցուցին ...ն ու Մուսոլինին, այնքան զարգացած բազմութիւններ ...ալով հանդերձ։

...ւր. քար դնենք մեր սրտին վրայ եւ խոստովանինք,— ...նատառ Թուրքերէնն ալ նոր և բախտորոշ էջ մը կը բա... Թուրքիոյ պատմութեան մէջ։

...1922էն ի վեր պարտադրած փոփոխութիւններով, Էնկիւրի ...ան աշխատանքի ասպարէզ բացաւ, որ հարկադրուած է ...իւոր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել երկրին մէջ։

...յս իրողութիւնն ալ, իր կարգին, պիտի նպաստէ ամրա...ու «Թիւրք օղլու Թիւրք» պետութիւնը, որքան Թոյլատրեն ...րկնենք միշտ — ներքին եւ արտաքին խաղաղութիւնը, եւ ...աական վիճակը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԱԽ ՄԱՐԴ. ՅԵՏՈՅ ՀԱՅ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Արեւ, ռամկավարներու Եգիպտոսի օրկանը (28 նոյ.)

—«Մեր նախկին մտայնութեամբ, կարծեցինք որ ազգասիրութիւնը կամ հայրենասիրութիւնը ամէն բան էր։ Այդ մտայնութիւնը սուղ արժեց մեզի. ազգը իր թիւին կէսը կորսնցուց, կորսնցնելով միեւնոյն ատեն, իր նիւթական եւ բարոյական ուժին կէսէն շատ աւելին։ Այս օր այս մօտիկ անցեալին լոյսով, ամէնքս պէտք է տեսնենք ու ըսենք թէ հայ հայրենասիրութիւնը բաւական չէ եղեր հայրենիք մը փրկելու համար, եւ թէ անոր հետ պէտք է եղեր ունենալ մարդկային ընդհանուր կարողութիւնները, բոլոր ազգերու միջին եւ բարձր մտքի եւ հոգիի կարողութիւնները, որոնք ամէն տեղ միեւնոյն յարգանքը կը վայելեն եւ միեւնոյն արդիւնքը կուտան։

Ներկային մէջ՝ ինչ որ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ մեր մէջ, սա է թէ լաւ Հայ նկատուելու համար կա, ծէք անհրաժեշտ է լաւ մարդ ըլլալ եւ փոխադարձաբար՝ լաւ մարդը պէտք չունի լաւ Հայ ըլլալու, պէտք չունի մինչեւ իսկ գթալելու իր ազգով։ Այս ըմբռնումը գործնականօրէն ստեղծուած է մեր վերջին աղէտներէն վերջ մանաւանդ, եւ եւ կազմէ, ըստ մեզ, մեծագոյն վտանգը մեր ապագային համար։

Արդ, ճիշդ այդ աղէտներուն պատճառաւ, այսօր աւելի քան երբեք մենք պէտք ունինք նախ մարդ հասցնելու մեր մէջ, որպէսզի այդ միջոցաւ ազգը իր վէասները ճանչնայ եւ դարմանէ, իր ապագան որոշէ, եւ անոր դիմէ։

Պէտք է վերջ գտնէ այն նեղողամտութիւնը զոր ունինք մտքի եւ նկարագրի թերութիւններուն հանդէպ՝ երբ անոնց քովն ի վեր քիչ մը ազգասիրութիւն կամ ազգային եռանդ կը կարծենք տեսնել։ Համոզուած ըլլալու ենք՝ թէ մեր այդ նեղողամտութիւնն է որ ահագին աւեր գործեց մեր կեանքին մէջ եւ ա՛ն է որ այսուհետեւ մեզ բոլորովին պիտի փճացնէ՝ եթէ չհրաժարինք անկէ։»

ՈՒՐԻՇ ՋԵՂՉՈՒՄ ՄԸ

Փարիզի ոստիկանութիւնը ե. րէկ ձերբակալեց դրամատէր Մաքս Բոտէլը, 32 տարեկան, որ քանի մը տարիէ ի վեր դրամատուն մը հիմնած էր Սքրիպ փողոցը։ Բազմաթիւ յաճախորդներ եւ 20ի չափ պաշտօնեաներ եւ գրագրուհիներ ունէր։ Բոտէլի բացն է 12 միլիոն ֆրանք։ Յաճախորդներուն կողմէ յանձնուած արժէթուղթերը ծախած էր։ Միայն կին յաճախորդի մը կորուստն է 1ուկէս միլիոն ֆրանք։ Վերջերս Բոտէլ իր մօտ հրաւիրած էր իր պահանջատէրերը՝ առաջարկելով կարգադրութեան մը յանգիլ՝ անոնց բաժնելով ընտանիքին կողմէ իր տրամադրութեան տակ դրուած 3 միլիոն. սակայն անոնք չհամաձայնեցան։

Դրամատունը փակուեցաւ։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ԿԸ ՋՆՋՈՒԻ

Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովը առաջին ընթերցմանութեամբ ընդունեց ընկերվարական երեսփոխան Քէնուորթիի ներկայացուցած մէկ օրինագիծը, որով կը ջնջուի մահապատիժը։ Այս օրէնքը չի վերաբերիր բանակին եւ նաւատորմին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Երէկ գրեցինք թէ Թուրքերէն յետոյ Իտալացիները եւս վաւերացուցին իտալօ-թուրք բարեկամական եւ չէզոքութեան դաշնագիրը, կնքուած անցեալ մայիսին։ Այս առթիւ Հռոմի երեսփոխանական ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութիւններէն յետոյ ճառ մը խօսած էր Մուսոլինի։ Նոր հասած հեռագիրներ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այդ ճառին մասին.

Մուսոլինի նկատել տալէ յետոյ, որ խորհրդարանը լիովին հասկցած էր իտալօ-թուրք դաշնագրին կարեւորութիւնը, ըսաւ.

— Թուրքիոյ հետ մեր յարաբերութեանց հորիզոնը վերջնականապէս պայծառացաւ անցեալ ապրիլին, երբ Միլանոյի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցայ Թուրքիոյ արտաքին նախարարին հետ։ Այս պայծառացումը կատարելի եղաւ, որովհետեւ երկուքս ալ ոգեւորուած էինք ուղղամտութեան անկեղծ փափաքով եւ որովհետեւ աշխարհի բոլոր երկիրներու կառավարութիւնները պարտին գիտնալ որ այսուհետեւ պէտք է վախնալ մեր թշնամութենէն եւ գնահատել մեր բարեկամութիւնը։

«Այս դաշնագիրը խիստ կարեւոր է, որովհետեւ կը ճշդէ մեր բարեկամական յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ, ազգ՝ որ քէմալական յեղափոխութեան շնորհիւ դարձած է զօրաւոր երկիր մը, որուն վարիչները զայն կ'առաջնորդեն դէպի բոլորովին արեւմտեան քաղաքակրթութիւն մը։ Ասպարէզը բաց է երկու երկիրներու աղատ, ուղղամիտ եւ ընդոծին գործակցութեան համար առեւտրական եւ տնտեսական ասպարէզի մէջ։

«Հիմա որ Թուրք կառավարութիւնը գիտէ թէ կրնայ վստահիլ Ֆաշիստ կառավարութեան ուղղամտութեան վրայ, այս գործակցութիւնը կրնայ աւելի մեծ ծաւալ ստանալ։»

Եզրակացնելով, Մուսոլինի յայտարարեց.

— Ինչպէս կը տեսնէք, մեր աշխարհակալութիւնը սպառնական չէ ուրիշ երկիրներու հանդէպ։ Պէտք ունինք խաղաղ ծաւալումի մը, զոր ամէն ոք պէտք է յարգէ՝ քանի որ անիկա կեանքի անհրաժեշտ մէկ յայտարարն է։ Իտալացիները կ'ուզեն գործակցիլ բոլոր անոնց հետ, որոնք կ'ուզեն գործակցիլ իրենց հետ, մանաւորապէս անոնց հետ, որոնց հողերը թրջուած են Միջերկրականով»։

Իտալիոյ դիկտատորը իր ճառը վերջացուց՝ ողջո՛յններ ուղղելով Մուսթաֆա Քէմալին եւ համակրանքի խօսքեր ըսելով Թուրքիոյ հասցէին։ Ամբողջ խորհրդարանը ոտքի կանգնած՝ ծափերով ողջունեց հռետորը։

Յետոյ իտալօ-թուրք դաշնագիրը վաւերացուեցաւ 5ի դէմ 223 ձայնով։

.˚. Այս առթիւ «Թան»ի Հռոմի թղթակիցը (ժանթիզոն) կը հեռագրէ.

Իտալօ-թուրք դաշնագրին առթիւ «Դուչէ»ին ճառը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ Իտալիա կ'ուզէ Թուրքիոյ մէջ փնտռել տնտեսական շահեր, որոնք գոհացնեն իր ծաւալումի պէտքը։ «Ասպարէզը բաց է, յայտարարեց վարչապետը, ուղղամիտ եւ ընդոծին գործակցութեան մը համար, երկու ժողովուրդներու միջեւ առեւտրական եւ տնտեսական գետնի վրայ։»

Յայտնի է սակայն թէ Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Թուրքիա առեւտրական դաշնագիր պիտի կրնայ կնքել Իտալիոյ կամ ուրիշ պետութեանց հետ գալ տարի միայն։ Կրնայ սպասուիլ ուրեմն որ 1929ի գարունէն սկսեալ Իտալիա մեծ ճիգ մը ընէ տնտեսական սերտ գործակցութիւն մը ապահովելու համար Թուրքիոյ հետ։

Քաղաքական տեսակէտէ, կարելի է դիտել տալ թէ «Դուչէ»ն սեւէ ակնարկութիւն չըրաւ եռակողմանի դաշինքի մը գաղափարին մասին, որ, դեռ շատ չըրաւ, կը պաշտպանուէր իտալական մամուլին կողմէ, եւ՝ որուն մաս պիտի կազմէին Միջերկրականեան երեք պետութիւններ՝ Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա։ Կարելի է հարց տալ ուրեմն թէ լքուա՞ծ է ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի համար միջերկրականեան քաղաքական սիստէմ մը ստեղծելու միտքը։

Ուրիշ կէտ մը, որուն վրայէն լուռ կ'անցնի «Դուչէ»ն, այն է թէ Թուրք կառավարութիւնը ցարդ մերժած է ճանչնալ Ալպանիոյ թագաւորութիւնը, կազիին անձնական մերժումին պատճառաւ։ Ըսուեցաւ արդէն թէ մօտերս Էնկիւրի պիտի երթայ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի, կ'երեւի Թուրք կառավարութենէն ստանալու համար այս ճանաչումը։

Սուրիոյ հոգատարութիւնը եւ Իտալիա

«Թան»ի Հռոմի թղթակիցը կը հաղորդէ.

Սուրիոյ ֆրանսական հոգատարութեան մասին Փուանքարէի ըրած յայտարարութեանց առթիւ, իտալական թերթերը բոլորն ալ կը յայտարարեն թէ չկայ միջազգային պաշտօնական ոեւէ արարք, որ ենթադրել տայ թէ իտալական կառավարութիւնը մտածած է երբեք Ֆրանսայի տեղը գրաւել Սուրիոյ մէջ։ Եթէ ասիկա ճիշդ է, ճիշդ է նաեւ, որ հազիւ վեց ամիս առաջ իտալական խորհրդարանի բեմէն, ի մէջ այլոց երեսփոխան Ֆլորանս Ֆէտերցի կողմէ կը պաշտպանուէր մեծ պետութեանց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԼՌՈՒԹԻՒՆ...

Լուր մը կայ որ իր ոտքերուն ծայրերուն վրայ ու անաղմուկ կը շրջի, քանի մը յաւատեղեակ թերթերու սիւնակներուն մէջ։

Այնշթայն, մեծն Այնշթայնը, Relativitéի տեսութեան հայրն ու խնամակալը, ամիսներէ ի վեր՝ իր սենեակին մէջ առանձնացած, կը սրբագրէ, կը զգեստաւորէ նոր տեսութիւն մը՝ որ նախորդէն աւելի մեծ աղմուկ պիտի հանէ երկու կիսաշխարհներուն մէջ։

Այնշթայն, անշուշտ կը յիշէք, այն գերընական ուղեղն է որ փաստեց թէ ուղիղ ճամբան խոտորէն երկայն է։

Օրինակ. եթէ Փարիզէն Հայաստան երթալ ուզէք, աւելի շուտ հոն կը հասնիք Մոսկուայէն անցնելով։

Այնշթայն, հսկան Այնշթայն, ուրեմն քիչ ատենէն կրկին պիտի որոտայ աշխարհի բոլոր գիտունններուն գլխուն։ Ան սովորութիւն չունի որոտալ, առանց անոնց գլուխները ցրենի հասկերու պէս զգետնելու։

Վա՜յ է եկեր անոնց...

×

Յաճախ մեծ լուութիւններու կը յաջորդէ յեղաշրջող խզում։ Դրագէտներն ալ երբ ամիսներով համր մնան, զայն պէտք է նկատել երկունքի շրջանը եզական ստեղծագործութիւններու։ Բարեբախտաբար մեր գրագէտները, փիլիսոփայ ու գիտնական Այնշթայնի պէս կատարեալ լռութիւն չեն պահեր։

Բաւական տքնաջան բայց արագ քննութիւն մը մեզ թոյլ կուտայ աւետել հետեւեալներուն պատրաստութեան...պարբերը.—

Ե. Արմէն՝ կնոջդին։

Ազատունի՝ 1.— Տղայ մեղրի, 2.— Աղբիւր մոռացութեան։

Ն. Պէշիկթաշլեան.— 1.— Մաստնա, 2.— Պիանքա։

Զօպանեան՝ 1.— Բացատրութիւն Խ. Անձեւացիի վրայ, 2.— Ա. Տանաճնեցիի երկասիրութիւնները։

Համաստեղ՝ 1.— Կարկուտը, 2.— Խաչօ էմին։

Կ. Զարեան՝ 1.— Ճամբան եւ իր անցորդը, 2.— Օրերինարոտը։

Վաչէ Մեխակեան՝ 1.—Կեանքի լաբիւրինթոսին մէջէն։ 2.—Շփոթ տղու շաքաթագիրը։

Մութ ու գիշեր է։

Բայց գիշերները միայն երկայն չեն, այլ եւ յղի։

Պատրաստեցէք խանձարուրները, գառնուկը, ախոռին յարդը, ու մոգերը իրենց ոսկիով, կնդրուկով եւ զմուռսով... (իսկոյն ըսեմ թէ զմուռսը զմռսելու համար է)։

ԽԴ. ԲԷՈՎՑԱՑԻ

ԹԱՀՐԱ ՊԷՅԻ ԳՈՅՔԵՐԸ

Գրած էինք թէ Սինէ-Մոնտիալի տնօրէն Ռոզ պահանջած է Ֆաքիր Թահրա պէյի գոյքերը գրաւման տակ առնել։

Դատաւոր-նախագահ Վաթին, որ մէկ շաբաթ յետաձգած էր իր վճիռը, որոշեց հետեւանք չտալ Ռոզի պահանջին։

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.Ի ՇԱՄՓԱՆԵԱ

Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկացի ոստիկաններ հազար շիշ շամփանեա եւ լիքէօր գրաւած են Ֆրանս. Իլ-տը-Ֆրանս անդրատլանտեան շոգենաւին մէջէն։ Նախընթաց օր 700 շիշ ոգելից ըմպելի գրաւած էին արդէն նոյն շոգենաւի նաւաստիներու յարկաբաժինէն։

Գրաւուած ըմպելիներու ամբողջական արժէքը կը գնահատուի մօտ 25.000 տոլար (կէս միլիոն Ֆրանք)։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

III

ՆՈՐ ԿՌԻՒ, ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կանգ չենք առներ Թրքական ներքին եւ արտաքին բոլոր շարժումներու մանրամասնութիւններուն վրայ, ատիկա նկատելով չափազանց բարդ եւ լուրջ աշխատանք։

Մօտենանք Թուրք ազգայնականութեան գերազանցապէս վճռական եւ պատմական այն քայլերուն, որոնք իրենց յաղթանակը տեւականացնելու կը ձգտին։ 1922ի քէմալական յաղթանակը յունական բանակի դէմ, եւ իր «Ազգային Ուխտ»ով գծուած սահմաններու ամբողջացումը Թուրքիոյ համար կը բանային իսկապէս նոր շրջան մը։ Որովհետեւ այդթուականէն սկըսած Թուրքիան կրկին իր տեղը գրաւեց պետութիւններու շարքին մէջ, եւ ճանչցուեցաւ դիւանագիտական աշխարհին կողմէ։

Արտաքին մարզին մէջ անոր տարած յաղթանակն ու ապահովուած շահերը ծանօթ են, ու հետեւաբար աւելորդէ ծանրանալ մանրամասնութիւններու վրայ։ Սակայն կապ ունի այս իրողութիւնը Թուրքիոյ ներքին անցքերուն հետ, այն իմաստով, որ մինչեւ իր յաղթանակը զգոյշ ու փափկանկատ Թուրքը կ'ուզէր գոհացնել բոլոր իսլամներու պահանջները, մասնաւորապէս կրօնական հարցերու մէջ։ Իր արտաքին կացութիւնը ամրապնդելէ վերջ, լքեց այդ գիծը, եւ ամենայնիւրովս վճռականութեամբ ձեռք առաւ միջոցներ, որոնք պահ մը վրդովեցին մահմետական իսլամական աշխարհը։

Այսպէս Թուրք ազգայնականութիւնը, իր զարգացման ճանապարհին վրայ իբրեւ ամենամեծ խոչընդոտ նկատեց սուլթան-խալիֆայութիւնը, որմէ ազատելու համար ո՛չ միայն խախտեց իսլամական ընկալեալ կարգերն ու սովորութիւնները, այլ եւ «հայրենիքի դաւաճան» հռչակելով, դուրս քշեց կայսերական գերդաստանը։

Սուլթանութեան եւ խալիֆայութեան բաժանումը, առաջինի իրաւունքները Ազգ. Մեծ Ժողովին փոխանցելը եւ ժամանակի մը համար նոր խալիֆա ընտրելը, ինչպէս նաեւ ան ալ երկրէն արտաքսելու եւ խալիֆայութիւնն ալ ջնջելու և հանրապետութեան հռչակելու գործողութիւններու շարքը այնքան հետեւողական և կանխորոշ ծրագրով մը եղաւ, որ բովանդակ իսլամութեան հետ բուն Թուրքն ալ մնաց անզօր եւ բերանաբաց։ Ժողովուրդի ներքին վրդովումը անզօրութեան մատնելու բոլոր միջոցները արդէն իսկ կանխաւ բռնուած եւ սահմանուած էին։

Իր ժողովուրդի հոգեբանութեան ծանօթ Քէմալը ժամանակին միջազգային վաւերաթուղթերով արդէն իսկ գլխատած էր բոլոր անոնք, որոնք կրնային նման պարագաներու տակ դեր կատարել, արծարծելով ժողովրդական կրքոտութիւնները։ Եթէ 150նոց ցանկը պատրաստուած էր ժամանակին եւ պարտադրուած նաեւ դաշնակից պետութիւններուն, որպէս ընդմիշտ աքսորեալներ Թուրքիայէն, այդ ցանկին մէջ մտնողները բոլորն ալ Թուրքիոյ «թշնամիներ» կամ «դաւաճաններ» չէին։ Եթէ այդ անուններուն մէջ կան քէմալական շարժման հակառակորդներ, կան նաեւ այդ շարժումին ծընունդ եւ ուժ տուողներ։ Բայց եթէ անոնք ալ «դաւաճաններու» շարքին են դասուած, այդ եղած է անոր համար, որ քէմալականութիւնը դառնայ բացարձակ տիրապետողը, առանց ընդդիմութեան։

Կը հետեւի, ուրեմն, որ քէմալականները իրենց ներքին քայլերը առնելէն առաջ, խնամով չէզոքացուցած են բոլոր հաւանական արգելքները։ Հարկ եղաւ աւելի խստութեամբ շարունակել այդ գիծը յետագային՝ 1926ին, Քէմալի դէմ սարքուած մահափորձի առթիւ։

Ընդամէնը մէկ երկու տարուան աշխատանքի շրջանին Քէմալն ու իր հետեւորդները զգացին, որ երբեւ ամբողջապէս ապահով չեն ներքին ընդդիմութիւններէն։ Անոնք հաշուեցին ու գնահատեցին ուժը բոլոր այն դէմքերուն, որոնք արդէն իսկ կը խլրտէին, Քէմալի սանձարձակութիւններուն եւ յանդուգն գործողութիւններուն դէմ։ Ու առանց տատանումի գործի դրին կախաղանը, Ֆրանսական յեղափոխութեան օրերու յատուկ մոլեռանդ վճռականութեամբ։ Այդ օրերուն չխնայուեցան նոյնիսկ անոնք, որոնք իրական դարբնողները եղան քէմալական շարժումին, ինչպէս օրինակ Գարաբեքիր, Րէֆէթ, Ալի-Ֆուատ փաշաները, Րէուֆ եւ Ատնան պէյերը եւ իրենց ընկերները,սա տարբերութեամբ միայն, որ անոնք կախաղան չբարձրացան, բայց չէզոքացուեցան իբրև հեղինակաւոր ուժ Թուրք հանրային կեանքին մէջ։

Ասկէ ետք է, որ քէմալական միահեծանութիւնը կը դառնար կատարեալ գերիշխող ուժ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Այս պարագան կարեւոր է մեզի համար, որովհետեւ այս ձեւով Թուրք ղեկավար շրջանակը կը կերպարանափոխուի ամբողջապէս։ Աքսորն ու կախաղանը մաքրեցին մէկ երկու սերունդի ներկայացուցիչներ, տեղ տալով բոլորովին նոր սերունդի մը,աւելի երիտասարդ, ու հետեւաբար աւելի ընդունակ նորութիւններու։ Այս կէտին պիտի անդրադառնանք յետագային, իբրեւ մէկ գլխաւոր օժանդակ պայմաններէն՝ բնելու համար Թուրքիոյ արդիականացման ճիգերը։ Իսկ մինչ այդ յիշենք այն բոլոր քայլերը որ առնուեցան Թուրքիոյ մէջ, ճակատի այս ամրացումէն ետք։

⁂

Բուն Անատոլուն հայ և յոյն ազգաբնակութիւններէն վերջնապէս մաքրելու քաղաքականութիւնը քէմալական յաղթանակներէն ետք օրէնքի կարգ անցաւ եւ տարածուեցաւ, որոշ փոփոխութիւններով, բովանդակ երկրի վրայ։ Լօզանի դաշնագրով առանձին երաշխիքներ էին տրուած յարգելու փոքրամասնութիւններու իրաւունքները, բայց Թուրք ազգայնականները քաջ գնահատելով Թուղթէ վաւերագրերու արժէքը, դեռ իրենց ստորագրութիւնը Լօզանի դաշնագրին վրայ չչորցած, գիմեցին բոլոր միջոցներուն, վերջնապէս փակելու համար փոքրամասնութիւններու թնճուկը։

Հայ, յոյն եւ հրեայ հանրային կարծիքներու վրայ գրուած օրինական հակակշիռը սեղմուեցաւ օրը օրին։ Պարտանք եւ բռնի խաղերով այդ նոյն համայնքներէն առնուեցան վաւերաթուղթեր, իբրեւ ինքնակամ հրաժարում իրենց իրաւունքներէն, որոնք արդէն իսկ «ապահովուած» էին Թուրքիոյ օրէնքներով։ Պէտք չէ մոռնալ, որ մինչ այն Թուրքիան կ'ընդունէր եւ գործադրութեան կը դնէր Զուիցերիական քաղաքացիական օրինագիրքը։

«Թուրքիան Թուրքին» եւ «Թուրքիոյ բնակիչները Թուրք կրնան ըլլալ» նշանաբանները տառացի որդեգրուեցան պաշտօնական թէ հանրային կեանքին մէջ։ Օրէնքով սահմանափակուեցան ոչ-իսլամ տարրերու իրաւունքները պետական եւ հանրային ասպարէզներու մէջ։ Երթեւեկի ծանօթ կաշկանդումներով արգիլուեցաւ հայ և յոյն քաղաքացիներուն ազատ երթեւեկը Թուրքիոյ ներքին գաւառները։ Սեղմումներու այս շարքը հասաւ օտար դպրոցներուն, նոյն իսկ եկեղեցիներուն, եւ ամէն օր նոր քայլ մը կ'առնուի այս մարզերուն մէջ ալ, ի նպաստ փոքրամասնութիւններու բացարձակ իրաւազրկման։

Արդա՞ր են այս ամէնը, շիտա՞կ է եւ համապատասխա՞ն «արդիական» ըմբռնումներուն,— խնդիր մըն է որու այս կամ այն ձեւի մեկնաբանութիւնը ո՛չ մէկ արժէք կը ներկայացնէ։ Փաստը այն է, որ Թուրք ղեկավարութիւնը վճռական հետեւողականութեամբ կը ձգտի Թուրքիան Թրքացնել իր ներքին եւ արտաքին բովանդակութեամբ։ Թուրքիոյ մէջ Թուրքը պէտք է ըլլայ գերիշխան, ֆիզիքապէս, բարոյապէս եւ տնտեսապէս։

Քէմալական այս գիծը, որ ինքնատիպ չէ, եւ քիչ մը նման նոյնիսկ աւելի քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ տարուած լուծման քաղաքականութեան, մէկն է անոր նոյնպէս յաջող ձեռնարկներէն, ի նպաստ Թուրք ազգի ուժեղացման։ Կը յաջողի՞ այս քաղաքականութեան մէջ, ապագայի խնդիր է, բայց մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքներէն դատելով, կրնանք յայտարարել, որ Թուրքիոյ մէջ Թուրքերէն զատ ո՛չ մէկ ազգ պիտի կրնայ պահել իր գոյութիւնը։

Այս յաջողութիւնը եթէ անմիջական հետեւանք է քէմալականներու որդեգրած քաղաքականութեան, հետեւանք է նոյնպէս Թուրքիոյ արդիականացման միւս քայլերուն։ Փաստ է, որ այսօր, քէմալականութիւնը շատ աւելի զօրաւոր կերպով կրնայ խօսիլ փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն դէմ, այն ալ իրաւական հիմքերով, քան երեք տարի առաջ ղեկավարող տարրը։ Կրօնական - ընկերային ասպարէզի մէջ մտցուած փոփոխութիւնները կը նպաստեն Թրքացման քաղաքականութեան, քանի որ այդ իսկ կէտերէն էր որ տարիներ շարունակ փոքրամասնութիւնները մնացեր են բաժան, անյարիր Թուրքի հետ։ Եւ հետեւաբար, եթէ առաջ հնարաւոր էր խօսիլ այս կամ այն առանձնաշնորհի մասին, այսօր միամտութիւն է այդ գետնի վրայ վիճիլ։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՆՋՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱՄ ՊԵՏԵՐԸ ԿԸ ՋՂՋԱՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՈՏՐԵԼ ԲԱՓԵԼ

Քրտական աղբիւրէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հանգուցեալ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն վերջ, Սուրիա, Միջագետք եւ Պարսկաստան ապաստանած քիւրտերէն մաս մը Թուրքիա վերադ րձաւ՝ խաբուելով Թուրք կառավարութեան հրատարակած ընդհանուր ներումէն եւ քիւրտերուն տրուած խոստումներէն — առանձնաշնորհեալ վիճակ, ինքնավարութիւն եւայլն։

Ընձնատուր եղողները Արեւելեան կուսակալներու մարզպանութենէն խոստում առած էին թէ՝ պիտի վերադարձուին իրենց գրաւուած կալուածները, զանազան աքսորավայրերու մէջ գրուած իրենց ընտանիքի անդամները կրկին պիտի համախմբուին իրենց ծննդավայրին մէջ եւ բոլորը ազատ պիտի ձգուին։ Սակայն Թուրք կառավարութիւնը իր խոստումներէն ո՛չ մէկը յարգեց եւ անձնատուր եղողները կրկին զանազան տեղեր աքսորեց։ Բացառաբար կարգ մը մարդիկ արտօնուեցան իրենց ծննդավայրին մէջ բնակիլ, սակայն անոնց ալ կալուածները ետ չտուին։ Կրկին աքսորուածներուն չարտօնուեցաւ իրենց մօտ բերել ուրիշ տեղ աքսորուած իրենց ընտանիքները։

Շէյխ Սայիտի որդին Շէյխ Ալի Րիզա էֆէնտի եւս անձնատուր եղած էր՝ այն պայմանաւ որ Կեսարիա եւ Պուրտուր աքսորուած իր ընտանիքին բոլոր անդամները ի մի հաւաքուին իրենց հայրենիքին մէջ եւ բոլորն ալ ընդհանուր ներման արժանանան։ Թուրքերը չեն կատարած իրենց խոստումը։

Շէյխ Սայիտի եղբայրը Շէյխ Աբտուլրահիմ էֆէնտի հասկնալով Թուրքերու ընդհանուր ներման արժէքը, կրկին լեռ բարձրացած է։

Շատեր, որոնք «Ընդհանուր Ներում»էն օգտուելով անձնատուր եղած էին, այժմ կը զղջան։

Թուրքերը կը շարունակեն քիւրտերը բնաջնջելու իրենց քաղաքականութիւնը։ Այսպէս, ոստիկան զինուորներ կը հաւաքեն գիւղի մը քիւրտ բնակիչները եւ զանոնք 5—6, երբեմն մինչեւ 10 օր հեռաւորութեամբ տեղեր կը տանին՝ հոն ճամբաներու շինութեան մէջ աշխատցնելու համար։ Սակայն ո՛չ հաց, ոչ ալ օրավարձ կուտան անոնց։ Այսպէս ընդհանուր տարագրութենէն եւ ջարդէն ազատուած քիւրտերը իրենց տուներէն ու ընտանիքներէն օրերով հեռու տեղերու մէջ աշխատցուելով կը կեղեքուին։ Անբաւարար սնունդն ու չարաչար աշխատանքը մահ կը պատճառէ այս քիւրտերուն։ Այս վիճակը կը տիրէ ամբողջ Քիւրտիստանի մէջ, որով հարկ չկայ դէպք ու վայր յիշելու։

Թուրքերը իրենց զինուորներուն եւ ոստիկան-զինուորներուն քիւրտի եւ Արաբի հագուստ հագցնելով, եւ սպառազինելով շարունակ սահմանագլուխները կը ղրկեն՝ ապստամբութեան համար։ Այս մասին բացարձակ փաստեր կան ձեռքի տակ։

Գարաքէչի ցեղախումբի պետ Հէրիի պէյ յաղթ Աբտիւլգատէր պէյ, եւ Միլլի աշիրէթներու պետերէն Պէտր եւ Էօմէր աղաները, որոնք Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան առեն քիւրտերու դէմ կռուած եւ միշտ Թուրք կառավարութեան հլու համակատարները եղած էին, վերջերս Ցիարպէքիր կանչուելով ձերբակալուած եւ աքսորուած են։ Իրենց ընտանիքի անդամներն ալ զատ զատ տեղեր աքսորուած են —որովհետեւ Թուրքերը այլեւս անէ ծառայութիւն չէին սպասեր իրենցմէ։

Թուրքերը մեծ մոտատանջութեան մատնուած են՝ անոր համար որ Հայտարանցի ցեղախումբերու պետ Հիւսէյին փաշա եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մոթիքի Խոյթ ցեղախումբերու պետը Հաճի Մուսա պէյ Կեսարիոյ իրենց աքսորավայրէն փախչելով Սուրիա ապաստանած են։ Այս պատճառով կարգ մը զինուորական ջոկատներ Վանի եւ Մուշի կողմերը ղրկուած են։

Միւս կողմէ Թուրք կառավարութիւնը մասնաւոր մարդիկ ղրկած է Հիւսէյին փաշայի եւ Մուսա պէյի մօտ՝ զանազան խոստումներով՝ որպէսզի Թուրքիա վերադառնան։ Մերժուած են բոլոր առաջարկները

Կեսարիոյ կուսակալը, ոստիկան-զինուորներու հրամանատարը եւ ոստիկանական տեսուչը, որոնք չէին յաջողած Հիւսէյին փաշայի եւ Մուսա պէյի փախուստը արգիլել, պաշտօնանկ եղած եւ դատի տակ առնուած են։

Մարտինի շէյխերէն Պէշիր էֆէնտի, որ Պուրտուր աքսորուած էր, վերջերս ընտանիքով փախած է։

Ամէն օր նոր դէպքեր կուգան հաստատել թէ Թուրքերուն հրատարակած ընդհանուր ներումը բացարձակապէս սուտ բան է։

Նախ քիւրտ վարիչներէն ոչ մէկը ներման արժանացած է։ Իսկ ներուածներէն շատեր դարձեալ ձերբակալուելով ուրիշ աքսորավայրեր ղրկուած են։ Ցարագրուածները ամէն տեսակ խղճութեանց կ'ենթարկուին։ Զինուորներէն սկսեալ մինչեւ յետին պաշտօնեան կը կեղեքէ զանոնք։ Անոնք որ աշխատելու ընդունակ են, հազարումէկ դժուարութիւններով կը ջանան իրենց ապրուստը ճարել, իսկ ծերերն ու անկարները թշուառ կեանք մը կը քաշկռտեն։

Միւս կողմէ Թրքացման քաղաքականութիւնը նախկին առաջ կը տարուի։ Քիւրտերը կը բռնադատուին Թրքանալ։ Անոնք որ «Թուրք եմ» չեն ըսեր, չեն կրնար ո եւ է գործ տեսնել։ Կառավարութիւնը իրենց խնդիրքով չի զբաղիր։ Նոյն իսկ կառավարական բժիշկը չի խնամեր քիւրտ հիւանդները։ Ասկէ զատ Թրքութիւնը չընդունող քիւրտերը կը պարտադրուին կրկնապատիկ տուրք վճարել, ինչպէս արջառի տուրքը, սաւառնակի տուրքը, եւ քսան տեսակ ուրիշ տուրքեր։

Զանազան նահանգներէ մօտ հազար քիւրտ գիւղացիկ աղջիկներ հաւաքելով ղրկած են Էնկիւրի, Պրուսա, Իզմիր եւ այլ քաղաքներ, ուր պարասրահներու մէջ իրենց կամքին հակառակ կը բռնադատուին պարել Թուրք երիտասարդներու հետ։ Այս աղջիկներէն շատեր չկրնալով հանդուրժել իրենց ենթարկուած անպատուութեան, անձնասպան կ'ըլլան։

Քիւրտ կին մը, Ցիարպէքիրի շրջանին մէջ աքսորուած իր ամուսնոյն մօտ կը ղրկուէր։ Թուրք հարիւրապետ մը յիշեալ կնոջ պատիւը բռնաբարած ըլլալով, խեղճ կինը Ցիգրիս գետը նետուելով անձնասպան եղաւ։ Ուրիշ քրտուհի մը, որ Թուրք սպայի մը քմահաճոյքին չէր ուզեր ենթարկուիլ նոյնպէս ինքզինքը Ցիգրիս գետը նետեց։ Դարձեալ Ցիարպէքիրի շրջանին մէջ քիւրտ կին մը, որուն ամուսինը տարագրուած էր, գիշեր մը ոստիկան-զինուորներու պահականոցը կը տարուի, եւ Թոյլ չտալու համար որ պատիւը բռնաբարեն, չուանով ինքզինքը կը խեղդէ։ Այս կարգի սրտաճմլիկ պատմութիւնները հաշիւ չունին։

Թուրք կառավարութիւնը վախնալով որ Սուրիա եւ Պարսկաստան ապաստանած քիւրտերը պիտի ուզեն փոխ-վրէժ դիմել, հրասախումբեր կազմակերպելով այդ սահմանագլուխները կը ղըրկէն՝ այնտեղի քիւրտերն ալ բնաջնջելու նպատակով։

Քիւրտերը այլ եւս բոլորովին հասկցած են թէ իրենց համար անկարելի է ապրիլ Թուրքիոյ մէջ, ու վճռած են մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը կռուիլ Թուրքերուն դէմ, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն

Միջագետքի Ասորիներէն մաս մը նոյնպէս խաբուելով Թուրքերու ընդհանուր ներումէն, իրենց տեղերը վերադարձած էին։ Շատ չանցած տեսնելով որ Թուրքերը կը նեղեն եւ կը հալածեն զիրենք, Ասորիները միացան Ջուլամերկի շրջանի քիւրտերուն եւ սկսան կռուիլ Թուրքերուն դէմ։ Ասորիներն ու քիւրտերը հասկցած են, որ Թուրքին հարուածը միաժամանակ ուղղուած է է իրենց երկուքին ալ դէմ եւ ըստ այնմ կը շարժին։

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Թուրքերը զինուորական գործողութեանց ձեռնարկած են նաեւ Ցիարպէքիրի շրջանին մէջ եւ ընդհարումներ ունեցած են Լճէի շրջանի ազգային ուժերուն եւ շրջանի ոստիկան-զինուորներու միջեւ։ Այս կռիւներուն աւելի քան հարիւր [illegible] ձգած են։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ Ա[illegible]

«Ֆիկաըօ» Թերթի [illegible] բանասացի գրող մը [illegible] որ Հայերուն ծանօթ [illegible] սիրութեամբ [illegible] կը քննէ սուրիական [illegible] Ստորեւ, քաղուածա[illegible] տանք հետեւեալ մա[illegible]

Ամէնէն վատթար [illegible] կանութիւնը Ջալալայինն[illegible] լամը որ իր գլուխը [illegible] աւազին տակ, կրկնա[illegible] միտ է եւ կրկնապէս [illegible] ժուի իր անմտութեա[illegible] որ նախ կը ապաննէ [illegible] կը ծաղրէն զինքը [illegible] թէ մեզմէ եւ թէ [illegible] ծանէկել, որ Սուրիոյ [illegible] սական ճիգերը, [illegible] պարզին ճիգեր են [illegible] մէջ ուր ժամանակա[illegible] բող եւ մեզ կանչող [illegible] դավորդներ կը բնակին [illegible] կանացուցինք երջանիկ [illegible] բարօրութեան երազներ [illegible] ամէն տեղ գրեթէ [illegible] մեր միջամտութեան [illegible] նաւանդ չհասատատեցին [illegible] սական այն խաղաղութ[illegible] այսօր, փառաւորապէս [illegible] Թունուզի, Ալճերիոյ [illegible] քի մէջ։

Որո՞ւնն է յանցա[illegible] ուզեր այսօր անով [illegible] բուիլ 1919էն 1928, [illegible] Ֆրանսան ղեկավարող[illegible] ծեցին շատ սխալներ [illegible] պատասխանատուներ[illegible] Անոնց բոլորին բարի [illegible] գրութիւնները խնդրո[illegible] չեն կրնար ըլլալ։ Ս[illegible] ինձ կը թուի թէ [illegible] պողական է զարմա[illegible] ծանր կացութեան մը [illegible] ցանկը հանելու[illegible] թիւններուն, անմտու[illegible] եւ յամառութիւններուն[illegible] առաջնորդեցին այդ [illegible] թեան։

Չկենք որ արդէ[illegible] Սուրիան չէ նկատուած [illegible] կառավարելի երկիր [illegible] շեմ խաղաղութեան [illegible] եւ Ֆրանսայի յանձն[illegible] րիական հոգատարութ[illegible] դէն հեռաւոր ժամանակ[illegible] երբեմն բարեկամներ [illegible] Թուրքեր, ինծի կը [illegible] նութեամբ.— «Պա՛ն [illegible] Ֆրանսա՞ն է որ մեզ [illegible] դէ Սուրիոյ մէջ։ Ա[illegible] Ու բնաւ մի կարծէք [illegible] կամակինք։ Սուրիացի[illegible] ռավարելի մարդիկ [illegible] ցին մեզ, տագնապի [illegible] ցին, եւ ապշեցուցին [illegible] դարերու Կարգը ձեռն [illegible] գուարճութիւնն»։

Գոնէ անհերքելի [illegible] որ նաւը տարի է, [illegible] «զուարճանայ» Սուրիա[illegible] իմ հին Թուրքերս չէ[illegible]

Իրօք, աչք պտտցո[illegible] տէսի մը վրայ եւ [illegible] երկիրը որ կ'երկարի [illegible] բուենէն՝ հիւսիսէն [illegible] մինչեւ Ճէպէլ Տրիզ[illegible] քէն արեւմուտք, մինչեւ Եփրատ եւ Տիգ[illegible] միրի անապատին [illegible] Հաշուեցէք զանազան [illegible] հաշուեցէք թշնամի [illegible] րը, հակամարտ [illegible] ները եւ զանոնք [illegible] կրթութիւններն եւ [illegible] մարդոց բարքերը [illegible] այնտեղի մարդոց [illegible] հետ։

Զարմանալի կերպով [illegible] տարբեր այս ժողով[illegible] գիրար կ'ատեն, [illegible] տուած են, կ'ապրին [illegible] նեղելու համար։ [illegible] Իսլամներ, Հայեր, [illegible] Լիբանանցիներ, Արաբ[illegible] րոններ, Չէրքէզներ, [illegible] եւ դեռ ուրիշներ, [illegible] հաշտ հակառակորդներ [illegible] բոլորին է որ պէտք է [illegible]

...ն, խաղաղութիւն, միութիւն,
...ակցութիւն։

×

...րհին, ի՞նչ ըլլալ
...ակամայ ո՛չ ինչ որ
...կատարուած է։
...ւածագիրը, կը քննա-
...Սուրիոյ մէջ կիրարկուած
...րամանակալութիւնը ու
...յետոյ թէ՝ ինչ որ նե-
...ամէնէն հասուն ժողո-
...ւթեան մէջ իսկ դժուա-
...
...ալու եւ տալու հակա-
...ինքն Սուրիոյ մէջ կը շա-
...ակէ.—
...րհին, ինչ որ պէտք է ընել
...րան է։
...ան բանէ առաջ, պէտք է
...արել անպատրաստ երկրի
...մէջ հաստատել խորհրդա-
...ական հանրապետութիւն մը,
...ամերիկեան ...
...կառավարութիւն
...րինաւոր եւ անհեթեթ
...թիւնը պիտի ըլլար։
...թարգմանը մըն է որ պէտք
...ժանել 2 մասերու, Պէյրու-
...ւ Լիբանանի քրիստոնեայ
...աւորութիւնները պէտք է
...ել Դամասկոսի, Հոմսի,
...ապի եւ Ալեքսանտրէթի մահ-
...ական մեծամասնութիւնն...
...ւն։
...Լիբանանի մէջ, վարչութիւն
...ը կազմուած՝ ...
...որոնց կարծիքները,
...տուրքի խնդիրներէ, պի-
...մասին կարծիքները։
...Մանտաակալան վիլայէթնե-
...ն մէջ, սահմանադրական
...ավարութիւն մը, ...
...ւած։ Դրուզ Ճէպէլի մէջ
...պէս Անշուշտ, ...
...իշխանի որ պիտի ըլլայ
...ական, պէտք է նաեւ ըլ-
... մը որ ընդունելի ըլլայ
...ցեղերուն կողմէ, առանց
...ի։

∴

Դիտեմ անմիջական առաջ-
...թիւնը,— Ունի՞ք յարմար մէ-
...յա՞ն է որ կ'ուզէք հաշ-
...ընել Ֆրանսայի հետ, որուն
...պաշտպանութիւնը ... սպասնել,
...սուրիական ...
...պատուն, որուն անունն իսկ պի-
...բանը գրեթէ ամէն տեղ սու-
...քաշելու պատեհաններէն։
...անշուշտ Արժէքէ ինկած
...նիւթ փնտռելու չենք եկած։
Բայց պարկեշտ անձերն ալ
...պակսիր եւ կրնանք ընտրել
...ինծի, այդ վտանգին չեմ
...թարկեր ինքզինքս. ...
...եղբայրը կը պահեն
...պահուն Բայց կը ճանչնամ
...կական արաբ իշխաններ,
...երբեմն խալիֆայական
...պաշտօնեաներէն կը սերին, ազ-
...ականները ...
...։ Մարոքի ամէնէն ուժեղ
...ութեան, որոնք Ֆրան-
...են, կրթուած ու զատուա-
...կուած Ըլլալով մեր երկրին
...։ Նասերուն մէջէն, կ'ուզէ՞ք
... Ահա՛ իշխան Ատիլ պէն
..., որուն մեծ հայրը Ֆրանսա-
...պաշտպանութիւնը ընդունեց

Նափոլէոն Գ.ի օրով։ Այս տեսակ վեհապետ մը պիտի ընդունէր Սուրիոյ կողմէն — մանտաթային Սուրիայէն — եւ մեր ոտքերէն պիտի հանէր ամէնէն աւելի ցաւցնող փուշը։

Ամէն պարագայի մէջ, այս լուծումը ընդունուի կամ նման ուրիշ մը, այս կերպով է որ պիտի փրկուի Սուրիոյ վրայ Ֆրանսական հողատարութիւնը։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնի «Թայմզ»ի հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Աֆղանիստանի մէջ ծագած ըմբոստութիւնը սահմանափակ բնոյթ չի կրեր։ Ճէլալապատ քաղաքը պաշարուած է շաբաթէ մը իվեր ու թէեւ ըմբոստները դեռ չեն կրցած զայն գրաւել, բայց մեծ վնասներ հասցուցած են։

Ամանուլլահի պալատին մէջ, որ այրուած է ըմբոստներու կողմէն, կը գտնուէին Եւրոպայէն բերուած շատ արժէքաւոր կարասիներ անոնց հետ մէկտեղ փճացած են նաեւ օդանաւեր եւ անոնց կայանները։

Փէշավէրի եւ Քապուլի միջեւ կարաւաններու երթեւեկը կը շարունակուի, բայց անոնց գլուխը կը գտնուին հաւատարիմ մնացած ցեղախումբերէ մարդեր։

Ուրիշ լուրի մը նայելով կառավարութեան կողմէ զինուած երկու ցեղախումբեր միացած են արեւելեան սահմանագլուխի ըմբոստներուն։

Ճէլալապատը պաշարող ըմբոստներուն տուած զոհերուն թիւը դեռ չէ ճշդուած. կ'ըսուի թէ ծանր կորուստներու ենթարկուած են։ Գնդապետ մը սպաննուած է։

Կը հաստատուի նաեւ թէ կանա ինկած է ըմբոստներուն ձեռքը։

ԽԱԽՏԱԽ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փարիզի մէջ միսը կը շարունակէ սղիլ ու մասնագէտները կ'ենթադրեն որ մինչեւ 1 յունուար այսպէս ալ պիտի շարունակուի։ Արդէն գինները շատ աւելի բարձր են քան անցեալ տարի այս միջոցին։ Ցարեկան միջինի վրայ՝ հաշուելով եւ մեկնելով 1914ի միջինէն, կ'ունենանք գիները ... ցուցանիշը — եզան միս՝ 521, հորթ՝ 562, ոչխար՝ 643։

Առանց նկատի առնելու մսավաճառներու պատճառաբանութիւնները, բարձրացնելու համար գինները, Փարիզի նահանգապետը նոր հրամաններ տուաւ, որպէսզի նոր քննութիւններ կատարուին, հասկնալու համար թէ կը յարգեն իրենց պարտադրուած կառավարական գինները։

Այս հրահանգին վրայ էր որ, նոյեմբերի մէջ, 1548 մսավաճառներ ենթարկուեցան հարցափորձի։ Այս քննութեան հետեւանքով, երեւան հանուեցան 307 օրինազանցներ, որոնցմէ 94ը միայն պիտի յանձնուին դատարան, իբր ծանր յանցաւորներ, իսկ մնացեալները պիտի ենթարկուին առաջին ազդարարութեան մը։

ԽՈՇՈՐ ՁԵՂՉՈՒՄԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋ

Մեր չորեքշաբթիի թիւով հաղորդեր էինք «Կազէթ տիւ Ֆրան է տէ Գոլոնի» շաբաթաթերթին տնօրէնուհին Մարթ Հանոյի եւ իր գործակցին Լազար Պլոքի ձերբակալման պարագաները։

Դէպքը խորապէս վրդոված է հանրային կարծիքը մանաւանդ գաւառի մէջ, ուր ամենէն աւելի ճիւղաւորուած էր Մարթ Հանոյի կազմակերպութիւնը։

Գրեթէ կարեւոր ամէն քաղաքի մէջ, գործի այս կինը ունէր իր գործակալները, որոնք օրը օրին հետեւելով իրենց տիրուհիին հրահանգներուն, անոր կ'ապահովէին հսկայ շահեր, կորզելով փոքր խնայողութիւններ։ Փարիզի մէջ, Մարթ Հանոյի պաշտօնատունը հաստատուած էր ընդարձակ եւ փառաւոր շէնքի մը մէջ ուր կ'աշխատէին 250 գրագիրներ։

Շնորհիւ իր թերթին եւ ուրիշ մէկ քանի թերթերու մէջ գրուած գովասանական յայտարարութիւններու եւ գիտումնաւոր յօդուածներու, Մարթ Հանօ իր ընթերցողներուն կը ներկայացնէր շահաւէտ գործողութիւններ որոնք կեղծ էին։

Այս կերպով էր որ կրցաւ Փարիզի եւ գաւառի մէջ կատարել կողոպուտներ։ Գումարը որ միլիոններու կը հասնի, դեռ վերջնապէս չէ ճշդուած։

Մարթ Հանոյի ձերբակալումէն յետոյ, դատական եւ ոստիկանական պաշտօնատարները, իր ներկայութեան խուզարկումներ կատարեցին «Կազէթ»ի կեդրոնին մէջ։ Գրաւուեցան թղթածրարներու հսկայական դէզեր, որոնց քննութիւնը օրերու կը կարօտի։

Մարթ Հանօ իր թերթին կից հաստատած էր նաեւ սեղանաւորական գործառնութիւններու գիւան մը։ Փորձագէտներու առաջին հաստատումը եղաւ այն որ թերթին ու գործառնութեան գիւանին հաշիւները յաճախ խառնուած են իրարու։

Մարթ Հանօ կազմած էր նաեւ քանի մը զանազան ընկերութիւններ, որոնց հաշուական տետրակները քառասուն վիճակ մը կը ներկայացնեն։ Եւ այս բոլոր գործառնութիւններուն համար, թէեւ Մարթ Հանօ ունէր ամուր դրամագլուխ մը, բայց պէտք չէր տեսներ վարձելու մասնաւոր արկղակալ։ Երբ յաճախորդ մը ներկայանար, իր 250 պաշտօնեաներէն ոեւէ մէկը կը գանձէր դրամը ու կու տար ստացագիր մը։

Իր կեղծ հաւաստումներուն շնորհիւ Մարթ Հանօ քանի՞ միլիոն կրցաւ շորթել հրապարակէն։ Դեռ որոշ չի գիտցուիր։

Փարիզի մէջ, իր զոհերէն կազմուած է խմբակ մը, որ 1.5 միլիոն կը պահանջէ։

Բայց ամէնէն աւելի հիւսիսային Ֆրանսայի կողմերն է որ գործած է մեծ շահատակութիւններ, շնորհիւ իր բազմաթիւ գործակալներու ցանցին։

Միայն Լիլի մէջ կը հաւաստուի թէ կրցած է գանձել 60 միլիոն ֆրանքի գումար մը։

Ռուպէյի մէջ ուր «Կազէթ»ի մասնաճիւղը հաստատուած էր միայն ութն ամիս առաջ, 150 յաճախորդներ իրեն յանձնած էին 4 միլիոն ֆրանք։ Արրասի մէջ 3 միլիոն։ Այսպէսի գործակալութեան տնօրէնը որուն եղբայրը տնօրէնն էր Լիլի մասնաճիւղին, իր ամբողջ հարստութիւնը յանձներ էր Մարթ Հանոյի շահատակութեան։

Ցուէյի մէջ կը հաշուուի 1,700 000 ֆրանք։

Բոլոր քաղաքներու մէջ ուր «Կազէթ»ը հաստատեր էր մասնաճիւղեր, խիստ խուզարկութիւններ ու քննութիւններ կը կատարուին։

Մինչեւ այսօր, ընդամէնը 600 բողոքներ արձանագրուած են Մ. Հանոյի դէմ, որ իր շահատակութեան շրջանակը աւելի ընդլայնելու համար, կը մտադրէր կրօնական զգացումն ալ շահագործել եւ արդէն, ձեռնարկած էր կազմակերպելու շարժանկարի ընկերութիւն մը, որ կրօնաշունչ պատմուածքներ ու տեսարաններ պիտի ներկայացնէր։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԵ՛ՂՃ ԼԵԶՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 դեկտ — Կարգ մը տեղերու մէջ, իսկապէս խեղճութեան մատնուած է մեր լեզուն։

Կիրակի օր մը փողոց ելեր էր հանդիպիս խումբ-խումբ Հայերու որոնց ձեռքը հայերէն թերթեր կամ գրքեր կան։ Եւ լսէ խօսակցութիւնները

— «Եկոյ էլպէր պաշճանախիս քովը երթանք։ — Ցզա՛յ, ես պաշխա տեղ պիտի երթայի։— Պագպալէն ծուկ առնենք, լախի մը խմենք։ — Համբարձում տաժին մեզի պէքլէմիշ կ'ընէ։— Ի՞նչ գիրք է «դազէթա»ն։ — Համայէն պաներ մը։ — Պոնժո՛ւր բարեկամ։ — Օ՛ եկուր պախլավա ուտենք. հատը մէկ ֆրանք եօթմիշ սանթիմ է։— Է՛ն կ'ուզէ՞նք սէքսէն սանթիմ ըլլայ. եւայլն եւայլն»։

Աւելի վրդովիչը այն է, որ գիրք ու թերթ կարդացողներ են լեզուն շարշըկողները։ Հապա ի՞նչ ընեն անուս ու տգէտ գիւղացիները, որոնց թիւը . այնքան շատ է . .

Անհրաժեշտ է մաքրել այս թափթփած, անճոռնի ունակութիւնները, որոնք թուրքիա կը հոտին։

Կ. Սեւեան

ԲՈՂՈՔ ՎԱՀԱՆ ՋԵՐԱԶԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԼԱԹԱՔԻԱ (Սուրիա) 23 Նոյեմբեր.— Արտասահմանի բոլոր հայ թերթերուն մէջ, խորին կսկիծով կարդացինք մեր անբասիր եւ սիրելի մարզիկին Վահան Ջերազի գնդակահարութիւնը, չնաշխարհիկ չեկային կողմէ։

Այս սրտակեղեք մահուան առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնենք եղերաբախտ Վահանի վշտահար ընտանիքին եւ իր բոլոր պարագաներուն եւ անբաժան մարզիկ ընկերներուն։

Վահանը այն մարզիկներէն էր, որոնց միտքն ու հոգին լոյսի մաքրութիւնը ունէին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարմարեայ սիւներէն մէկն էր ան։ Անոր կեանքը եւ գործունէութիւնը ներշնչող ուժ մը եղած են միշտ եւ իր մահէն վերջն ալ պիտի շարունակեն ապրիլ մեր մէջ աւելի շքեղ լոյսով։ Չեկային գնդակը ոչինչ պիտի պակսեցնէ անոր շունչէն։

Վահանը անկուսակցական էր, հայ ոգիով լի տիպա՛ր երիտասարդ մը՝ եւ ունէր անկաշառ միտք։ Ոչ մէկ անարդարութեան հետ կրնար հաշտուիլ ու բնաւ մահէն վախցող մը չէր։

«Մասիսին երկար տարիներու ճերմակ փաթթոցը քակելու համար Հայաստան պիտի երթամ...» կ'ըսէր։ Ու գնաց։

Եւ ահա խելագար չեկան վերջ կը դնէ այդ անվիճելի կեանքին, Մասիսին սրտին մօտիկ։

Ջերազին մահով Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կորսնցնէ իր ծանկագին մարզիկներէն մէկը եւ հայ ժողովուրդը ընտիր զաւակ մը։

Ծանօթ ըլլալով մեզի մեր ժրաջան ու անձնուէր մարզիկին կեանքը, չեկային արարքը մենք կը գտնենք վերին աստիճանի ստորին եւ գռեհիկ ոճրագործութիւն մը ու կը յայտնենք մեր բողոքն ու զայրոյթը։

Եւ միեւնոյն ատեն կը խղճանք այդ թշուառ խելագարներուն վրայ, որոնք իրենց ըրածին գիտակցութիւնը չունին։

Կ'ողբանք ողորմելի «յեղափոխականները», որոնք հատիկ-հատիկ, կը հնձեն մե՛ր եւ իրե՛նց անձնուէր եւ անբասիր երիտասարդները։

Հերի՛ք, հերի՛ք, խելագարնե՛ր, գոնէ՛ խնայեցէք երիտասարդներուն։

Ուրիշներու հաճելի ըլլալու եւ ծուր զրուած պիղծ աթոռներու սիրոյն համար, գոնէ մի՛ սպաննէք երիտասարդները։

Վարչութիւն
Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Վիէն, 3 դեկտ.— Դեկտեմբեր 2ին կիրակի օր, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր չորրորդ ախոյեանական մրցումը կատարեց F. C. Méximeuxի դէմ։ Հակառակ աննպաստ օդին, հոծ բազմութիւն մը փութացած էր մարզադաշտը։ Մրցումը սկսաւ ֆրանսացի յառաջապահներու մէկ գեղեցիկ յարձակումով. հովն ալ նպաստաւոր ըլլալով իրենց, սկսան նեղել մեր բերդը, բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական գիծը կատարեալ պատնէշ մըն էր հակառակորդին առջեւ։ Քիչ յետոյ մեր յառաջապահները ճարպիկ եւ ներդաշնակ խաղերով, սկսան առաջանալ եւ հակառակորդին վերջապահին մէկ փոքրիկ սխալէն օգտուելով, ահեցանք առաջին նշանակէտը. Առաջին խաղամասը լրանալու հինգ վայրկեան մնացած, շահեցանք երկրորդ նշանակէտը։ Առաջին խաղամասը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ. 2 Meximeux 0։ Երկրորդ խաղամասին, ֆրանսական խումբը ամէն ջանք ի գործ դրաւ արդիւնքը հաւասարեցնելու համար եւ մեր միջնապահին մէկ սխալէն օգտուելով շահեցաւ նշանակէտ մը։ Խաղը երթալով կը տաքնար եւ ահա շահեցանք երրորդ նշանակէտը։

Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 3ի դէմ 1ով։

Լիոնի թերթերը գովեստով կը խօսին մեր յաջողութեան մասին, որուն շնորհիւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը դասաւորման գլուխը կը գտնուի 10 կէտով։ Կ'արժէ քաջալերել հայ մարզիկները։

Ա. Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԱՑ ՄԸ ԿՈՂՈՊՑՈՒԱԾ.— Մալխաս Սահակեան, 29 տարեկան, որ կը բնակի Փլէսիս-Ռոպէնսոն, առջի օր Փարիզ, Կրէնուատիւ Թուր փողոցին մէջ կողոպտուեցաւ քսակահատի մը կողմէ։ Դրամապանակին մէջ 1500 ֆր. կար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԱԹԵՒ, գրական, բանասիրական եւ կրօնական տարեցոյց։ Կազմեց՝ Արտաւազդ վարդապետ։ Ե. տարի։ 1928։ Տպ. Հալէպ։ Գին՝ մէկ տոլար։ Հասցէ՝ Boite Postale No. 133, Alep (Syrie)։

ԴԱԼԻ ՂԱԶԱՐ

(ԷՋ ՄԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

...ւ թէ մտաւորական էր եւ
...զինուորական. իր զինուորա-
...կրթութիւնը ստացել էր
...ատանում եւ հասել զինա-
...ի աստիճանի։
Ղազարը զինուորական լինե-
...բացի մաքուր ու գաղափա-
...կան յեղափոխական էր. մի-
...սաւակ, գեղեցիկ ու համակ-
...ի դէմքով, մեծ եւ կրակոտ
...երով, իր շէկ ու գեղեցիկ
...ւքը լրացնում էին նրա առ-
...կան դիմագիծը։ Եւ այդ հե-
...թեամբ օժտուած մարդը բո-
...ին փոխուեց էր ռազմի ճա-
...ում եւ որեւէ պատասխա-
...գործ կատարելիս։ Երբ
...կանում էր՝ իր գեղեցիկ դի-
...իծը այլայլւում եւ երբեմն
...չինկացած երկաթի էր նմա-
...Երբ ձին նստած կուէ
...ղուրս գար, դաղաղւած
...կը նմանէր. միխսուքով,
...կատարեալ խժառով
...ով, խեղճի ու անվեհեր
...էր։

Ղազարը շատ կը սիրէր իր զինուորներին. աւելի կը սիրէր այն զինուորին, որը քաջ եւ յանդուգն էր եւ այդպիսիներին համար իր կեանքը չէր խնայէր, իսկ վախկոտներին չափազանց կ'ատէր. խիստ դաժան ու աններողամիտ էր բոլոր նրանց վերաբերմամբ, ովքեր հասարակական եւ պետական շահերին կը վնասէին, Ղազարը այդպիսիներին ներել չգիտէր։

Մեր յեղափոխական մարտական ուժերի մէջ, Ղազարը եզակի դէմք էր եւ զօրքի իսկական սիրահար մարդ. ինչ գործ էլ որ յանձնէին, նա սիրով կ'ընդունէր եւ յաջողութեամբ էլ կը կատարէր։

Մեր գնացքը կամաց-կամաց մօտենում է Ուլուխանլու կայարանին Երեւանից 7 վերստ հեռաւորութեան վրայ)։ Այդ օրերին Զանգիբասարի թաթարները յաճախակի յարձակումներ էին գործում երթեւեկող գնացքների վրայ եւ երբեմն էլ մեծ վնասներ էին պատճառում։

Դալի Ղազարի սարսափը շատ մեծ էր այդ շրջանում, երբ թաթարները իմանում են, որ գնացքով Դալի Ղազարն է անցնում իր զօրամասով, որ եւէ քայլ չեն անում եւ այդպիսով առանց ընդհարումի գնացքը ապահով անցնում է։

Նոյն օրը հասնում ենք Ալեքսանդրապոլ եւ մի օր այդտեղ մնում ենք։ Մեզ խոստացել էին Ալեքսանդրապոլի անդրանիկ ...ն, բայց ինչ ինչ պատճառներով չստացանք եւ միւս օրը ճանապարհուեցինք Ղարս։ Ղարս հասնելուց զինուորներին թոյլ չը տուեց կայարանում վագոններից դուրս գալու եւ 20 րոպէից յետոյ, մենք ճանապարհ ընկանք դէպի Սարիղամիշ։

Մինչեւ մեր Սարիղամիշ հասնիլը, ճակատի քաղդը այլ կերպ էր տնօրինել։ Էրզրումը ընկել էր եւ ճակատում եղած մեր զօրամասերը առանց դիմադրելու նահանջել էին մինչեւ Սարիղամիշ. իսկ այդտեղից էլ թէ ո՞ւր, իրենք էլ չը գիտէին։

Սարիղամիշում մենք հանդիպում ենք Անդրանիկին, թէ հագեկան ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուէր Անդրանիկը, շատ դժուար է նկարագրել։ Այդ հերոսը, որ երբեմն մի քանի տասնեակ կտրիճներով հազարաւորներին էր դիմադրում, այժմ ինքը հազարներ առած նահանջում էր. ինարկէ այդ էլ շնորհիւ նրան, որ ճակատում եղած մեր զինուորներն էլ պակաս չափով չէին ազդել ռուս զինուորի հիւանդոտ հոգեբանութիւնից։

Շատ տարօրինակ է զինուորական հոգեբանութիւնը, հազարներով ճակատը լքել, նահանջում էին, իսկ մենք մի քանի հարիւր հոգով լուռ ու անխօս ճակատ էինք գնում։

Մարտ 4ին մեր առաջին վաշտը Ղազարի կարգադրութեամբ անցնում է Խանդարա. Սարիղամիշից 12 վերստ դէպի Էրզրում տանող ճանապարհը։

Յաջորդ օրը, Ղազարը մի խումբ ձիաւորներով գալիս է մեզ մօտ եւ մի քանի տեղեկութիւններ ստանալով, նոյն օրը բաւական խոր հետախուզութիւն է կատարում եւ հասնում է մինչեւ Կարաուրղան, բայց թշնամուն չհանդիպելով, վերադառնում է։

Երկրորդ վաշտին կարգադրւում է գալ Խանդարա, իսկ առաջին վաշտը անցնում է էլ աւելի առաջ եւ հասնում է Զաք գիւղը։

Մարտ 6ին նորէն հետախուզելով այդ շրջանը, Ղազարը հասնում է մինչեւ Խորասան, որտեղ եւ հանդիպում է թշնամուն ու տեղի է ունենում ընդհարում։

Մարտ 7ին ինքնաշարժով ճակատ են գալիս զօրավարներ՝ Նազարբէկեան եւ Արէշեան ու մի պտոյտ կատարելուց յետոյ, վերադառնում Սարիղամիշ։

Ջնայած սկզբնական շրջանում տաճիկները մեր ճակատում մեծ ուժեր չունէին, բայց մենք Կարաուրղանից առաջ չանցանք, որովհետեւ մեր փոքրաթիւ զօրամասը, Սարիղամիշից 30 վերստ կտրող այդ տարածութիւնը, հազիւ կարողանար բռնել. իսկ Ղազարը ամէն օր մի փոքրաթիւ ձիաւոր խմբով դուրս էր գալիս հետախուզութեան ու խորանում էր թշնամու թիկունքը եւ ամէն անգամ էլ հանդիպելով թշնամուն, առանց վնաս պատճառելու, չէր վերադառնում։

Մեր ձախ թեւում, Ղարադուրղում, գտնւում էին Սեպուհն ու Մուրատը իրենց խմբերով իսկ աջ թեւում՝ Բարթուզում Պանդուխտը իր փոքրաթիւ խմբով։

Ղազարը հանգիստ չէր մնում եւ անվերջ այս կամ այն ուղղութեամբ թշնամու ուշադրութիւնն է գրաւում։ Վերջին անգամ հետախուզութեան ժամանակ հասնում է մինչեւ Զիւնի բերդը եւ հանդիպելով թշնամուն, խճուղու վրայ տեղի է ունենում կռիւը։

Ղազարը իր փոքրաթիւ ձիաւորներով թշնամուն քշում է Զիւնի բերդից։

2)

հոգատարութիւնը վերաքննութեան ենթարկելու տեսակէտը։ Ճառախօսը այն ատեն պահանջեց որ այս խնդրին մէջ նախ գոհացուին իտալական ցանկութիւնները եւ այս առթիւ պար՛զեց ծրագիր մը, որուն համաձայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի հոգատարութիւնը կարելի էր երկուքի բաժնել, Սուրիայինը տալ Իտալիոյ, իսկ Լիբանանինը պահել Ֆրանսայի։ Այս ճառէն յետոյ, որ շատ ծափահարուեցաւ, արտաքին փոխ-Նախարար Կրանտի ապահովցուց հռետորը թէ իտալական կառավարութիւնը նկատի պիտի առնէ այս թելադրութիւնները։

Ամէն պարագայի, մէկ բան ստոյգ է որ դեռ վերջերս իտալական զանազան քաղաքական շրջանակներ բարձրաձայն կը պահանջէին Սուրիոյ հոգատարութիւնը եւ այդ ուղղութիւնը այն ատեն կատարելապէս համապատասխան կը նկատուէր Հռոմի կառավարութեան Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հետապնդած քաղաքականութեան։

Դեռ այսօր ալ, «Իմփէրօ» թերթը իր գաղթային յաւելուածին մէջ հաւանական կը նկատէ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Ֆրանսայէն առնէ Սուրիոյ հոգատարութիւնը եւ Իտալիոյ տայ զայն։

«Իմփէրօ» կը թուէ այն իրաւունքները զորս Իտալիա կրնայ արժեցնել՝ Սուրիոյ հոգատարութիւնն առնելու համար, ու այս իրաւունքներուն ամէնէն գլուխը կը դնէ «ա՛յն իրողութիւնը թէ միայն Իտալիա շահեցաւ պատերազմը»։

«Իտալիա շահեցաւ պատերազմը, կ՛եզրակացնէ «Իմփէրօ», ու եթէ անհրաժեշտ է, վաղը պիտի սկսի՝ կրկին, ու եթէ Սուրիան կ՛ուզէ, պիտի երթայ զայն առնել՝ իրեն հաճելի ձեւով»։

Անատոլուի երկաթուղիները կը գնէ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— Ելմտական Նախարարութեան եւ Անատոլուի Երկաթուղիի ընկերութեան միջեւ երկար ատենէ ի վեր շարունակուող բանակցութիւնները վերջացան։

Գործավարներու խորհուրդը որոշեց ստորագրել Անատոլուի երկաթուղիներուն, Մերսին-Ատանա գիծին և Հայտար փաշայի նաւահանգիստին վերաբերեալ պայմանագրութիւնները։ Այսպէսով Թուրք կառավարութեան կ՛անցնին վերոյիշեալ երկաթուղագիծերուն եւ Հայտար փաշայի նաւահանգիստին մէջ ընկերութեանց պատկանող բոլոր շարժուն և անշարժ գոյքերը, ինչպէս նաեւ ընկերութեան բոլոր յարդարանքներն ու իրաւունքները Իսկէնտէրունի նաւահանգիստին մէջ։

Թուրք կառավարութիւնը միաժամանակ կը գնէ ընկերութեանց բաժնեթուղթերուն մեծ մասը։

Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի նոր նստաշրջանը կը գումարուի Լուկանոյի մէջ։ Երէկ առաւօտ Լուկանօ մեկնեցաւ Ֆրանսայի արտաքին Նախարար Պրիան։ Գերման պատուիրակութիւնը ճամբայ ելաւ երէկ իրիկուն։ Բացի արտաքին նախարար տոքթ. Շթրէզէմանէ, գերման պատուիրակութեան մաս կը կազմեն արտաքին փոխ-Նախարար ֆոն Շուպէրթ, իրաւագէտ Կաուս, պարոն Նէպէլհամմէր եւ Արեւելեան գործերու մասնագէտ մը։ Գերմանիոյ հատուցումներու եւ Հռէնոսի պարպումի խնդիրը կը կազմեն օրակարգի գլխաւոր հարցերը։

Ամանուլլահի գլուխը բերողին...

Լահորէն (Փունճապ) «Իվնինկ Նիւզ»ի կը հեռագրեն թէ Աֆղանիստանի Ամանուլլահ թագաւորին գլուխը բերողին մեծ վարձատրութիւն խոստացուած է Պաչա Սաքօի կողմէ, ճէլալապատի վրայ յարձակող ապստամբ ցեղախումբերէն մէկուն պետը։ Պաչա Սաքօ փոխ-վրէժի կը դիմէ, որովհետեւ Քապուլի ճամբուն ամբողջ երկայնքին ազդեր դրուած են, որով մեծ գումար մը կը խոստացուի անոր որ ողջ կամ մեռած աֆղան իշխանութեանց կը յանձնէ զինքը։

Ուտելիքը սկսած է պակսիլ Քապուլի մէջ, որովհետեւ բնիկ ինքնաշարժերու վարիչները կը վախնան մինչեւ Փէշավէր երթալ։ Աֆղան պաշտօնեաներ սկսած են Հնդկաստան փոխադրել իրենց ընտանիքները՝ երկրին մէջ տիրող անապահովութեան պատճառաւ։

Յունաստանի ծերակոյտը

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ Երեսփոխանական ժողովը քուէարկեց այն օրինագիծը, որով կը ստեղծուի ծերակոյտը։ Նոյնպէս արտօնեց կառավարութիւնը շահաբեր փոխառութիւն մը կնքել։

Դէպի Հարաւային բեւեռ

Հազարապետ Ռիչըրտ Պըրտ, որ անցած տարի մէկ թռիչքով Ատլանտեանը կտրեց եւ վերջերս արշաւանք մը կազմակերպեց դէպի հարաւային բեւեռ, Ամերիկայի ծովային Նախարարին ուղղուած հեռագրով մը կ՛ըսէ թէ «քաղաքակիրթ աշխարհի հետ կապը կտրած են եւ Ռոս ծովու սառոյցներուն պիտի հասնին դեկտ. 9ին։»

Պըրտի արշաւախումբը կը բաղկանայ չորս օդանաւէ, հարիւր բալխիրի շուներէ եւ մօտ 200 թոնօ ուտելիքէ։

Տիկ. Հանօի փաստաբանը ձերբակալուեցաւ

Դատական իշխանութեան հրամանով, երէկ առաւօտ կանուխ ձերբակալուեցաւ փաստաբան Փօլ Հէյրան, որ խորհրդականն էր տիկին Հանօի։ Երբոր ապաքինի պիտի ձերբակալուի նաեւ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խմբագրապետ Փիէր Օտիպէր, որ ներկայիս հիւանդ է։

Երեսփ. ժողովին մէջ եւս արծարծուեցաւ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խնդիրը եւ երեսփոխան Շանթանէ ակնարկութիւններ բրաւ թէ Նախարարներ եւ երեսփոխաններ եւս մեղսակից են այդ գործին մէջ։ Վարչապետ փուանքարէ լուսաբանութիւններ պահանջած ըլլալով, երեսփոխան Շասթանէ կ՛ամբաստանէ երկրագործական Նախարար ժան Հէնէսին, փոխ-Նախարար Հանրի Փաթէն, յետոյ դիտել կուտայ թէ զանազան ելմտական ընկերութեանց մէջ պատասխանատու պաշտօններ ունին զաղթային Նախարար Մաժինօ, գեղարուեստի փոխ-Նախարար Ֆրանսուա-Փօնսէ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ։

Վարչապետը իր պատասխանին մէջ դիտել կուտայ թէ Շասթանէի ամբաստանութիւնները ո եւ է հիմ եւ խնդրին հետ կապ չունին։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ՝ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աղ-Գուլբուզ) ԹԼՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE Tél. MANUEL 25 - 27 եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS Tél. TRUDAINE 53 - 73

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Եօզկատի բարենպատակ Հայր. Միութեան Մարսիլահայ Տրամաթիք Ստուդեան, ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի, կը ներկայացնէ՝

«ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»Ը

Վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapeի թատերասրահը

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

15 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Tête Noireի սրահներուն մէջ, 24 Quai Baubourg

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻՆ ԵՐԵՔ ՔՐՔՋԱԼԻՐ ԶԱՒԵՇՏՆԵՐ

Առաջնակարգ ճազ-պանտ եւ սիրուն անակնկալներ

Թռամուէյ 108 թիւ Porte de Vincennesէն

Հ. Յ. Դ.

Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին.

Փոն տը Շէրիւիի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատոմսով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ 11 Պրադոյան Ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ նոր ժամանած Գ. Վ. Աճեան Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստան եւ իր հարեւան երկիրները»։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայ հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

Սէն Թ՛Էթիէնի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին սովորական սրահը (3 Place Peuple)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ներկայանալ անդամատոմսով։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր խմբապետներուն կը պարտադրուի լուր տալ իրենց խումբի ընկերներուն անպայման ներկայ ըլլալու սոյն կարեւոր ժողովին։ Ներկայանալ անդամատոմսով։ Օրակարգ. Զեկոյց պատգամաւորներու եւ կարեւոր հարցեր։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին նախորդ ժողովի տեղը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խ. մասնաճիւղի դասախօսական ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ։ Կը խօսի՝ Բ. Միլտոնեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա.Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8ին, 164 Rue des Bourguignons, Asnières.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց Միութեան գեղարուեստական ցերեկոյթը 30 Դեկտ. Կիրակի ցերեկ «Շօբէն»ի սրահին մէջ։

ԱՏՈՎՄ ՊԱՊԻԿԵԱՆԷ կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել ընկերոջը Ստեփան Վահանեանի 29 Rue Aldebert, Marseille.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ռուսահայ կանանց միութիւնը կը ծանուցանէ թէ շնորհակալութեամբ ստացած է 100ական ֆր. Տիկ. Տէր Օհանեանէ, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Թումանեանէ եւ Տէր եւ Տիկ. Թովմաս Թումանեանէ՝ փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. ՆԵԿՏԱՐ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ։ Գումար 300 Ֆրանք։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋ. ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ

Լիոնի եւ շրջակայից գաւառ. ընդհ. ժողովոյ նիստը վաղը կիր. ժամը 2ին Լիոնի Գ. Թաղապետութեան Մատենադարանի սրահը: Սիրով եւ ստիպողաբար կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր Ազգ. Միութիւնները որպէսզի իրենց պատգամաւորները անպայման ներկայ գտնուին, օրակարգի յոյժ կարեւոր խնդիրներու շուրջ խորհրդակցութիւն կատարելու համար:

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետ
Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարակէօզեան Հօմի սափրիչ Տիգրան Միրզաեան (Խոյցի, Պարսկաստան) կը փնտռէ իր քոյրը, Մարգարիտ Միրզաեան որ 1922ի սկիզբը կը գտնուէր Խասգիւղի եկեղեցւոյ կայանը (Պոլիս)։ Գրել՝ Mirzayan Dicran, La Gaudinière, La Ville-aux-Clercs. (Loire et Cher).

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

— Աֆիոն Գարահիսարցի Խոռէն Թադէոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Թադէոսեան որ 1925ի վերջերը տեսնուած է Փարիզի մէջ: Իմացնել՝ Khoren Yerganian, Issy-les-Moulineaux, Seine.

ՌՈՒՍ. ԺՈՂՈՎՐԴ. ԹԱՏՐՈՆ

Ռուսական օփերայի խումբը կը ներկայացնէ՝

«ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՐՍ»Ը

ԵՒԳԷՆԻ ՕՆԷԿԻ, ՀՐԷՈՒՇԻՆ, ԵՒՆ.

Այս իրիկուն ժամը 8.30ին Լանքրէի Թատրոնը, 10 Rue Lancry, Մէթրօ՝ Lancry.

Գիները՝ 4, 6, 8 և 10 ֆր.

Կ՛ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը. Մնայուն գործ: Դիմել՝ Յառաջի:

Կ՛ՈՒԶՈՒԻՆ ժրաջան գործաւորուհիներ: Թեթեւ աշխատանք: Դիմել՝ պայոնի գործարանը, J. Paturel et Cie. 125 Rue d'Avron, Փարիզ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ՝

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Ճերմակ եւ այլն) եւ վարխտի Մասն. լաբորատոր. հիւանդութեան եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Վարձու են ժամագործի (խանութ կ՛ըսէ) մը St. Michelի հրապարակին մօտ, 8 Rue de la Huchette:

Նաեւ 19րդ Թաղամասի մէջ մեծ պողոտայի մը վրայ առաջին յարկի յարկաբաժին մը, պողոտայի վրայ նայող երեք լուսաւոր սենեակներ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Նպաստաւոր գիներով։ Դիմել՝ Քիւրքճեանի, 8 Rue de la Huchette. Առտուները ժամը 10—12, կէսօրէ վերջ 16—19: Métro, St. Michel.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրացաւութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ...

Կ՛ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

“ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ”

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպ նիւթ, գեղեցիկ. Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:

Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵ[Ր]

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշէլ

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած, հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 98-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը բժշկուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՛ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 30 ԶԵՂՉ

ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանոն Լէսքօ 15, ... պանդուխտ (2 հատ.) 1., Լիւլիւդն ու Արտակ 10, Միքէի ... գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մանկապարտէզներ 5, ... սիրունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 4, ... ւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց ...) 12.50, Հայկական ընտանիք մը 6, Սիրոյ ու ... Նահատակութեան Հերոսամարտը 10, Լանդոսի Հովուական 8, Մելիք Հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օրէնք)..., ...թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ Յաբէթ 10, Արարատ Այբբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական. գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջապահական գիրքեր, նանիչներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

Ղ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

ՄՐՃԱՐԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԸԼԿԱՏԷՆ»

14, ՌԻՒ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿԱՐՍԷՆ - ԼԻՈՆ

Ամէն տեսակ եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներ

ՀԱՄԵՂ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

Կ՛ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Մեկնումի պատճառով ... խու է Լիոն 3e. arrond... կան բազմամարդ շրջ... ճաշարան-սրճարան մը ... grande licenceով եւ վրայի 8 կահաւորուած սենեակներ 25.000 ֆր. կանխիկ. ... համար լայն դիւրութիւն ... ծունեայ մէկու մը համար ... տարուան մէջ ամբողջ կա... ծին տէր դառնալը կ՛երաշխ... րենք:

Այս ու այս կարգի կալուածական եւ առեւտրական ... գնումներու համար դիմել Société Franco Orientaleի ... Moncey, Lyon.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕԴԷՈՆ

ՌԻՆՈՒՆԻՔ ֆոնոկրաֆ... եւ յայտնի արուեստագէտներու գէտներու փլաքներ ... Հայերէն, Թուրքերէն, Արաբերէն, ...րէն, Թունուզակ մը եւ ... Միակ ներկայացուցիչ ... սայի: Դիմել՝ Jos. de ... 117 Passage du Caire, Paris

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928
9 DÉCEMBRE 1928

ՉՈՐՐ. ԹԻՒ 825 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...Ի ԽՕՍՔ

...ԻԹ ԳՈՐԾԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

...Յ. Դ. Բիւրօն, «Դրօշակ»ի հոկտեմբերի թիւով կը ծա...նէր թէ կուսակցութեան շարքերէն վտարուած է Արմէն ...նի, Դաշնակցական համար անթոյլատրելի արարքի ...գործելու պատճառով։

...յս յայտարարութեան վրայ, «Արեւ», Եգիպտոսի ռամկա... պաշտօնաթերթը, կը գրէր հոկտեմբեր 17 թուականով.

— «...Ինչ գիտենք այդ արտաքսման պատճառները. կ'ուզէինք ...թէ ինչո՞ւ երկու տարի առաջ չարտաքսուեցաւ ան»։

...Յուսաբեր», Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը, այս իմաս... խոստովանութեան յաջորդ օրն իսկ, հրապարակաւ պա...եց որ ռամկավար պաշտօնաթերթը յայտնէ իր ամբողջ ...ամբը։

...Արեւ», փոխանակ շիտակ շիտակ պատասխանելու, նոր եւ ...ակի խոստովանութիւններ ըրաւ, հասկցնելով թէ գործը ...ունի մանրափորձի ծրագրի մը հետ։

...Անու հետեւ վէճը տաքցաւ։ «Յուսաբեր»ը, իբրեւ յայտնապէս ...ամբողջ գործին, խմբագրականներու եւ հարցումներու ...մը իջեցուց — եւ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ։ ...եւ Սելանիկի թերթերն ալ զարմանազան պատմու...ններ հրատարակեցին։ «Արեւ»ը թրջած հաւու պէս սկսաւ ...ախինալ, յետոյ անփառունակ նահանջ մը փորձեց, «Վերջին ...ով մ» (7 նոյեմբեր)։

...Մինչ այս մինչ այն, Աթէնքի «Արձագանգ» թերթին մէջ ...»մը մէջտեղ ինկաւ, խնդիրը «լուսաբանելու» համար ...պատմութեան համաձայն, 1925ին Արմէն Սասունի Պէյ...ին կիպրոս կ'երթայ, «համաձայնութեան մը գալու համար ...Սերոբեանի հետ, զզուելի եւ քատապարտելի գործի մը ...մար 14 նոյեմբեր՝։

«Սասունի Մուշեղի հետ համաձայնութեան գալով, կլորիկ ...մը իւրացնելէ վերջ փախչիլ մեկնեցաւ, չմոռնալով դաշնակ...ին քարտը գցելու համար 150 անգլիականի բաժին մը հա...»։

Եւ սակայն,

— «Նոյն քաւական ժամանակ վերջ Սասունի կրկին դրամ կը ...ի փախծէն, այս անգամ ալ հանդիպելը մերժուելի. որովհե...մէջտեղին Մուշեղի եւ Մելքոնեանի միջեւ անհամաձայնու...ծագը տուած էր ու այս վերջինը նա կեցած այդ արարքը ...գործելու գաղափարէն. նամակով մը իմացնելով Մուշեղին որ ...նին ո՛ր եւ է դրամ չվճարէ»։

Անարկուած «զզուելի և դատապարտելի» գործն էր — սպան... Արթաքի Մելքոնեանը, Գ. Մելքոնեանի ժառանգորդը, որ ...րձանք էր դարձած Կ. Մելքոնեանի եւ շարք մը ռամկավար... գլխուն, իր դատական սպառնալիքներով։ Այսպէս կը ...ամէն բոլոր իրազեկները, եւ այսպէս ալ կը ներկայանայ ...իրը, որքան յայտնի է մեզ։

Բայց հանգոյցը բոլորովին չէ քակուած։ Պայքարի սաստ...թեան մէջ, գիտցող-չգիտցող իրար խառնուած ըլլալով, ...նքի եւ Սելանիկի թերթերը գրած կ'ըլլան թէ ռամկավար ...ակցութիւնը կամ անոր կարգ մը անդամները սարքած են ...դաւադրութիւնը։

Եւ ահա, մոռնալով իր «Վերջին խօսքը», Եգիպտոսի ռամ...վար պաշտօնաթերթը նորէն ասպարէզ կ'իջնէ ու կը պա...ջէ.

— «Ռամկավար ազատական կուսակցութեան Եգիպտոսի Շրջ...ութիւնը, թէ իր եւ իր ընկերներու հասցէին ուղղուած այդ ...տանութեան առթիւ կը դիմէ կուսակցութեան կեդր. վար...չութեան, որպէսզի առաջարկէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրօյին ...իրենց հերքել այդ զրպարտութիւնը, եւ կամ, եթէ կան կ'ըն... Պատուոյ Ատեանի մը քննութեան եւ վճռին ենթարկել ...»։ («Արեւ», 23 նոյեմբեր)։

Անշուշտ Հ. Յ. Դ. Բիւրօն գիտէ իր ընելիքը, երբ այդպիսի ...ում մը կատարուի։ Մեզի չիյնար տալ անոր պատասխանը։ Բայց, իբրեւ թարգմանը հանրային կարծիքին, եւ առանց ...նելու մեր շարք մը պաշտօնակիցներուն ծայրայեղութիւն...ը, կ'ուզէինք հարցնել «Արեւ»ի եւ Մելքոնեան կտակի շուրջը ...ուած երեւելիներուն, ռամկավար ըլլան թէ ոչ.

1.— Քանի որ «Արեւ» գիտէր Արմէն Սասունիի արտաք...ման պատճառները, երկու տարի առաջ, ինչո՞ւ երեւան ...նեց այն ատեն։

2.— Ինչո՞ւ ճակատաբաց հրապարակ չի հաներ իր ամբողջ ...ցածը։

3.— Ինչո՞ւ չի պատասխաներ «Յուսաբեր»ի շարք մը հար...ումներուն, որոնք հիմնուած են ջախջախիչ փաստերու վրայ, ...ուններով եւ թուականներով։

Կարելի էր երկարել հարցումներուն շարքը։ Բայց այսքանն ...բաւական է, քակելու համար մութ գործի մը բոլոր ծալ...երը։ Ըսենք, անմիջապէս, որ մենք այս աղտոտ գործին մէկ ...մասը միայն գիտենք, իսկ Եգիպտոսի մեր ընկերները անշուշտ ...անգամ աւելի իրազեկ են, քանի որ տեղական հան...մանք ունի ամբողջ խնդիրը։

Արդ, մեր կուսակցութեան Գերագոյն Մարմինը, երկար ...ումներէ յետոյ, տուած է իր վճիռը, առանց այլ եւ այլի ...արելով այդ գործին մեղսակիցը, գոհէիկ «աֆէրիստ» մը։ Ռամկավար կուսակցութիւնն ալ պիտի ունենա՞յ այդ քա...ութիւնը։

Թող պատէ պատ չզարնուին։ Բոլոր երեւոյթները կը ցուց...ն որ իրենց ափին մէջն է հանգոյցին ամբողջ բանալին։ Որ...ան շուտ քակեն իրենց լեզուին կապանքները, այնքան լաւ ...իրենց և՛ հանրութեան համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՑԱՌԵՐՈՒՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Պոլսոյ Ազդարարը կը գրէ 2 Դեկտ.).

— «Երէկ պատմութեան յանձնուեցան արաբական տառերը։

Հազար տարի ապրեցան անոնք, փառք ու պատիւ վայելեցին, բանաստեղծներու եւ սուլթաններու գրչին տակ ինկան, ոսկեզօծուեցան, ձիւէ ձեւ մտան փոխուելով ու զարդարուելով. շքանշաններու մէջ առնուեցան եւ պալատներ ու սրբավայրեր մուտք գործեցին։ Անցան ժողովուրդին, դարձան անոր գրաւոր լեզուն, աւանդապահը եղան գաղտնիքներու, ցաւ եւ հըրճուանք արձանագրեցին, վէպ ու սէր շարժանկարեցին, պետական ու քաղաքական սանդուղներէն բարձրացան, պատմական հրովարտակներ ու մահավճիռներ գծեցին, միջազգային դաշնագիրներու տակ պառկեցան, յաղթանակներ ու պարտութիւններ գրի առին եւ փայլուն ու մութ ծրագիրներու արձանագրիչ դարձան.

Ժակատագրական հարուածը տրուեցաւ Սարայ-Պուրնուի դաշտավայրին վրայ։ Այն օրէն ասդին, արաբական ծուռ-մուռ տառերը ամքեցան եւ աւելի կծկուեցան իրենց պատեանին մէջ, սպասելով դատաստանի օրուան։ Զուշացաւ ճակատագրական օրը, եւ 1 Նոյեմբերին հանդիսաւորապէս արձակուեցաւ մահավճիռը։

Գործադրութիւնն ալ առջի օր։ Եւ ի՛նչ օր։ Ճակատագրական զուգադիպութեամբ մը, արաբական տառերը մեռան յատկանշական օր մը։ Ուրբաթ, որ ընդունուած է իբրեւ մեռելոց։ Լուռ օր մը, թաղումը անշշուկ անցնէր թերեւս։ Մարդոց նման, տառերն ալ կը սիրեն որ յուղարկաւորներու երկար շարքեր հետեւին իրենց դագաղին եւ հազար բերաններ խաղաղ հինգ մաղթեն։ Արաբական այբուբենը այդ մխիթարանքն ալ ունեցաւ եւ միլիոնաւոր մարդիկ ի խորոց սրտի մրմնջեցին.

— Աստուած լուսաւորէ հոգին...

Վերջին հինգ-վեց տարուան ընթացքին, Հանրապետական Թուրքիան շատ մը թաղումներ սարքեց։ Բայց ոչ մէկը այսքան արքայական եւ պատկառազդու եղաւ. ոչ իսկ սուլթանութեան յուղարկաւորութիւնը։ 1 Դեկտեմբեր 1928ը պիտի մնայ Թուրքիոյ անմոռաց թուականը։»

ՍԻՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

«Լա Սիրի» կը գրէ.— Էշրէֆիէ թաղի բարձունքին վրայ կարելի է տեսնել նոր շինութեանց բարձրանալը։ Անոնք պիտի յատկացուին հայ գաղթականներու մէկ մասը զետեղելու։ Բնակարանները կատարելապէս պիտի վերջանան տարուան վերջը, եւ յունուարին կարելի պիտի ըլլայ հայ ընտանիքներ տեղաւորել հոն։ Հայկական թաղին կից նոր հող մը գնուեցաւ 600 հազար ֆրանք արժողութեամբ։ Այդ հողին վրայ եւս նոր շէնքեր պիտի կառուցուին եւ չորս հարիւր հայ ընտանիքներու պիտի յատկացուին։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Նորընտիր անգլիական Սըր Ճոն Չէնսըլլըր Երուսաղէմ հասաւ դեկտեմբեր 6ին.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իսլամներու վիճակը Յունաստանի մէջ

Հելլէն խորհրդարանի իսլամ երեսփոխան Հաֆըզ Ալի պէյ «Թան»ի Աթէնքի թղթակցին հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է արեւմտեան Թրակիոյ իսլամներու կացութեան մասին.

— *Վերջերս Թրակիոյ հելլէն իշխանութեանց դէմ եղած ամբաստանութիւնները զրպարտութիւններ էին։ Խառն յանձնաժողովը արդէն բացարձակապէս հերքեց այս վերագրումները։ Այս զրպարտութեանց աղբիւրն է Քսանթի հրատարակուող «Եէնի Ատըմ» թերթը։ Արդէն այս թերթին ազատ հրատարակութիւնը եւ ամէն առաւօտ սիստեմատիկ կերպով հելլէն կառավարութեան դէմ հայհոյելու արտօնուիլը ինքնին միայն բաւական են ցոյց տալու համար թէ Յունաստան որքան ազատական վերաբերում ունի իր իսլամ հպատակներուն հանդէպ։ Անկէ զատ պէտք է գիտել տալ նաեւ թէ ամբողջ Թրակիոյ մէջ ներկայիս չկայ ոեւէ թուրք տուն, նոյնիսկ ոեւէ անհատ թուրք տուն մը մէջ, ուր յոյն գաղթական զետեղուած ըլլայ։ Նախապէս բռնագրաւուած բոլոր տուները իրենց տէրերուն վերադարձուեցան, մեծ մասը հատուցում ստանալով։ Հելլէն կառավարութիւնը գնեց այն հողերը, որոնց վրայ հաստատուած են գաղթականները։*

«Արեւմտեան Թրակիոյ իսլամները կատարեալ ազատութիւն եւ արդարութիւն կը վայելեն։ Հելլէն օրէնքին առջեւ հաւասար են եւ ազատօրէն կ'երթեւեկեն երկրին մէջ եւ արտասահման, նոյնիսկ Թուրքիա։ Իրաւունք ունին գործածելու որսի զէնքեր։ Իսկ սահմանագլուխին մօտ բնակողները կը կրեն նոյնիսկ զինուորական զէնքերը՝ ի հարկին իրենք զիրենք պաշտպանելու համար կոմիտաճիներուն դէմ։ Յունաստանի ազգային դրամատունը մեծ վարկեր կը յատկացնէ իսլամ երկրագործներուն։ Իսլամները քաղաքական ամէն իրաւունք կը վայելեն՝ իբրեւ ընտրող եւ ընտրելի երեսփոխանական ժողովին, թաղապետական եւ համայնական ժողովներու։ Խորհրդարանին մէջ չորս երեսփոխան ունին։ Իսլամներու կրթութիւնը եւս բոլորովին ազատ է իրենց դպրոցներուն մէջ, որոնք իսլամ համայնքներու կողմէ կը կառավարուին և հելլէն իշխանութեանց նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը կը վայելեն։ Խղճի եւ կրօնքի ազատութիւնը նոյնպէս բացարձակ է։

Մէկ խօսքով, Արեւմտեան Թրակիոյ իսլամները կ'ապրին խաղաղ, կը վայելեն փափաքելի ամէն ազատութիւն, ապահովութիւն եւ արդարութիւն եւ ուրիշ բան չեն ուզեր, եթէ ոչ համերաշխութեամբ շարունակել ապրիլ իրենց յոյն համաքաղաքացիներուն հետ։»

«Թան»ի թղթակիցը կ'աւելցնէ.— հետաքրքիր պիտի ըլլար Յունաստանի իսլամներուն այս վիճակը բաղդատել Պոլսոյ յոյն տարրի վիճակին հետ։

Դատ պուլկար երեսփոխանի մը դէմ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.—

Խորհրդարանը որոշեց երեսփոխան Սթոյանովի խորհրդարանային անձեռնմխելիութիւնը վերցնել։ Յիշեալը բոլշեւիկ գործակալներէ ստացած իր դրամներով խռովարարական պրոպագանդ կը մղէր։

Սթոյանով մօտ օրէն պիտի դատուի Սոֆիայի դատարանին առջեւ։

Թուրք թղթադրամներու զեղծումը

Գրած էինք թէ, թուրք նոր թղթադրամներու փոխանակութեան առթին երեւան ելած է թէ 600 հազար ոսկի արժէքով հին թղթադրամներ աւելի ըլլալով հրապարակ հանուած են։

Շահագրգռուող շրջանակները հաւանական կը նկատեն թէ, ընդհանուր հաշուեյարդարէն յետոյ այդ գումարը ալ աւելի պիտի շատնայ։

Օսմ. Հանրային Պարտքի վարչութեան թղթադրամներու փոխանակութեան պետ Ամին հետեւեալը կը յայտարարէ.

— Թղթադրամներու փոխանակութեան հսկելու համար, կառավարութիւնը յանձնաժողով մը կազմեց։ Այս յանձնաժողովը փոխանակութեան գործը յանձնեց օսմանեան դրամատան, որ իր կարգին այս խնդրով զբաղելու համար մասնաւոր ճիւղ մը բացաւ։ Երկու ամիս առաջ վերջ տրուեցաւ թղթադրամներու փոխանակութեան։ Մինչեւ այդ թուականը, մօտաւորապէս 153 միլիոն ոսկի արժէքով թղթադրամ փոխանակուած էր։ Այս հաշուով, նախկին թղթադրամներէն երեք միլիոնի պակաս մը երեւան ելած էր։ Կառավարութենէն փոքր հաշիւ մը կը սպասենք։ Անմիջապէս որ այդ հաշիւը ստանանք, պիտի փակուին բոլոր տետրակները։ Մինչեւ հիմա փոխանակուած թղթադրամները ծակուած են եւ հոս կը պահուին և կառավարութեան տրամադրութեան տակ կը գտնուին»։

Թղթադրամներու փոխանակութեան յանձնաժողովի նախագահ եւ Օսմ. դրամատան կոմիսէր Քէմալէտտին պէյ յայտարարած է.

– Այդ խնդիրը գոյութիւն ունէր երբ տակաւին շրջաբերութեան մէջ էին հին թղթադրամները։ Հետեւաբար խնդիրը ո և է ձեւով կապ չունի հանրապետական թղթադրամներու փոխա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՏԱՊԱՆԸ...

Քանի մը աստուածաբաններ, Անգլիոյ մէջ հրատարակեցին տեսակ մը մաքրագործական յայտարարութիւն, որով կը ճանուցանեն թէ՝ Նոյեան տապանը, Յովնան եւ իր կէտ ձուկը, Պաղտասարի խնջոյքը եւայլնիրականութեան չեն համապատասխաներ, թէ՝ խորհրդանշանական գրութիւններ են Աստուածաշունչին մէջ այդ դէպքերուն շուրջ հիւսուած պատմութիւնները։

×

Անշուշտ պիտի զարմանաք։ Կան մարդիկ որոնք ուրիշ հոգ չունին ու իրենց օրերը կ'անցընեն Նոյեան տապանին վրայ ուղեղ պայթեցնելով. մի՞թէ տապանը ուղեղ մը կ'արժէ՞։

Կան ուրիշներ ալ որ իրենց ուսերը պիտի թօթուեն, ըսելով թէ Աստուածաշունչին մէջ «երգերգոց»էն զատ ուրիշ ոչինչ կը հիմայ զիրենք։

Այսպէս, եթէ Նոյեան տապանը գոյութիւն չէ ունեցած, Թորգոմ եւ Թորգոմայ ցեղն ալ առասպելներ են։ Միեւնոյն հետեւողութեամբ, բանալին կը գտնենք առեղծուածին։ Մենք Հայիս ալ գոյութիւն չունինք ուրեմն...։

Հարցը յուրջ է...։

Բայց ինչո՞ւ անգլիացի աստուածաբանները կը գոհանան միայն Նոյեան տապանը ջուրը ձգելով... եթէ կարելի է ըսել։ Ինչո՞ւ աւելի առաջ, դրախտին մէջ եղած-չեղածը չքննել։ Ինչո՞ւ չըսել թէ Ադամայ խնձորին ալ հաւատալ կը նշանակէ... տանձ գլուխ ունենալ (իրաւ է թէ կան մարդիկ որ տանձը խնձորէն համեղ կը գտնեն)։

Ինչո՞ւ չըսել որ երկրային դրախտին գոյութիւնն ալ խնդրական է, եւ այս՝ հարիւրին հարիւր։

Եթէ այդ ալ մասնանշուէր, դարձեալ Հայուն դէմ արձակուած պիտի ըլլար վիրաւորանք։ Ու մենք որ քիչ մը կը մխիթարուէինք՝ մտածելով թէ Հայաստան ատենին... դրախտ մըն էր...։ Մենք որ գիտէինք թէ, ըստ Միխաէլիսի՝ դրախտը Արաքսէն մինչեւ կասպեան ծովը կ'երկարէր, թէ՝ այդ դրախտին մաս կը կազմէին Հայաստանը, Ճիհանն ու Խօրասանը... այլ եւս ոչ մէկ... ասպետական պատրանք չպիտի ունենանք, անով սփոփուելու համար։

Անգլիացի աստուածաբանները կ'երեւի մեզ աւելի չվիրաւորելու համար է որ աւելի առաջ... կամ աւելի ետ չեն գացեր, Նոյեան տապանին ողբասական առեղծուածէ հէքեաթի ձեւափոխելը ու մեր ցեղին հիմքին հարուած մը տալը բաւ համարելով։

.

Անգլիացի աստուածաբանները յետոյ զբաղած են նոր կտակարանով... ուր մաքրագործումը աւելի արմատական եղած է։

Այդ մասին՝ յաջորդով։

ԵՐ. ԲԷՌՈՂՑԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ"ի

դեկտեմբերի թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Գին 2.50 ֆրանք։ Տարեկան բաժնեգին 25 ֆր. կամ 2 տոլար։

ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՌԱԽՈՒՂԻՆ ՄԷՋԷՆ

ՏՐՏՈՒՄ ՏՂՈՒ ՕՐԱԳԻՐ

— Ի՞նչ կարելի է ընել, ի՞նչ կարելի է ընել, կ'ըսէիր ինծի, պզտի՛կ սիրելի, երբ գիշերը, սեւ եւ մեծ Թռչունի մը պէս, կ'իջնէ, մեր հոգիին վրայ: Եւ ո՛չ ձանձրանալ կարելի է մինակ, եւ ո՛չ ուրախանալ երկուքով: Երբ բազմութիւնը, իր սուտ բերկրութեամբը կը յոգնեցնէ մեզ, երբ աշուն է ու ծառերը մերկ են, ի՞նչ կարելի է ընել, պզտի՛կ սիրելի:

Եւ ես կը պատասխանէի քեզի, նայելով աչքերուդ, որ մեծ են եւ մելամաղձոտ, որ սեւ են.

— Գիտե՞ս, կարելի է քալել, անընդհատ, առանձին, լուռ, քալե՛լ, նայելով սալայատակին եւ մտիկ չընելով շուրջի ձայներուն, քալե՛լ երջանկութեամբ, ունկնդրելով ներքին, ծածուկ եւ մտերիմ ձայներու, քալե՛լ, քալե՛լ, նեղ եւ Թաքուն փողոցներէ, լուսաւոր եւ սոսկալի ծառուղիներէ, քալե՛լ միշտ, քալե՛լ գիշերով, անձրեւին տակ, խաւարին մէջէն, օ՜ քալել, քալե՛լ...

— Չէ՛, չէ՛, պզտի՛կ սիրելի, կ'ըսէիր տրտմութեամբ, կ'ըսէիր քու պզտիկ, քու յուզիչ ձայնովդ, եթէ կարելի ըլլայ մինակ մնալ, ի՞նչ հարկ կայ քալելու, կը կենամ տունը, սեղանիս առջեւ կամ անկողնիս մէջ, կ'երգեմ կամ կը կարդամ: Չէ՛, դուն ըսէ ինծի, պզտի՛կ սիրելի, Թէ ի՞նչ կարելի է ընել, երբ կարելի չէ այլ եւս մինակ մնալ, երբ մեր սիրտը կը վախնայ, պզտիկ տղու մը պէս առանձնութենէ, երբ ո՛չ կարելի է երգել, մեր տրտմութիւնը երաժշտութեան մէջ ընկղմելու համար, ո՛չ ալ կարելի է լռել, որովհետեւ չարաշշուկ ձայներ կը լսուին ամէն անկիւնէ, երբ կ'ըմբռնես, պզտի՛կ սիրելի, անհնար է երջանկանալ, ո՛չ ալ մեր տառապանքը օրօրել բառերով, որ սուտ կը խօսին, որ կեղծ կը հնչեն, ըսէ՛, ի՞նչ կարելի է ընել...

Եւ ես, կը ժպտէի քաղցրութեամբ, քու տրտում աչքերուդ եւ ցած ձայնով կ'ըսէի.

— Այն ատեն, աղջիկները գեղագոյն ապաւէն մը ունին — արտասուքը: կարելի է քակել մազերդ, բարձիդ վրայ, գլուխդ Թաղել սաւաններուդ մէջ, ու ամբողջ մարմինովդ, ինչո՛ւ, կործանի՛լ եւ արտասուել: Յուսահատութեամբ, անկեղծութեամբ, կարելի է արտասուել, գիտե՞ս, մոռնալ պահը որ կը մեռնին եւ քաղաքը որ դուրսը կ'ոռնայ...

— Ո՛, չէ, ո՛ չէ, կ'ըսէիր դուն դառնութեամբ, արտասուելը տկարութիւն է, ուրիշ բան, ըսէ, ուրիշ բան, պզտիկ սիրելի...

Ու ես կը կռնէի քեզի հետ, շատ յուսահատ եւ շատ շփոթ նայելով աչքերուդ...

— Օ՜ գիշերո՛վ, գիշերո՛վ, մինա՛կ սալայատակին վրայ, ի՞նչ կարելի է ընել, ի՞նչ կարելի է ընել...

— Հապա՛, հապա՛, կ'ըսէիր տխուր, հէք պզտիկ սիրելի, ի՞նչ կարելի է ընել...

1.— ԻՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՆԵԼ...

— Կեցած գիշերուան դէմ առանձին, լոյսի կտուցի մը տակ, սալայատակի մը վրայ, կ'ըսեմ ի՞նչ կարելի է ընել: Անա՛ աշնան գիշեր է կրկին, այս մեծ ու խորունկ քաղաքին վրայ: Անձրեւը կ'իջնէ խաղաղութեամբ: Դատարկապորտ եւ անզբաղ մարդիկ կ'անցնին անորոշ քայլերով: Ինքնաշարժեր կ'անցնին: Դանդաղ եւ մեծ մարմիններով, հանրային սպասարկութեան յատուկ կառքերը կ'անցնին, կ'անցնի՛ն: Յետոյ ուրիշ մարդիկ կ'անցին, մի՛շտ, անընդհատ...

— Ժամը կ'անցնի: Գրադարանէն վերադարձող աղջիկները կ'անցնին շաղակրատելով Թեթեւսօլիկ ուսանողներու հետ, կ'ըսեմ ի՞նչ կարելի է ընել, շրջմոլիկ, շրջմոլիկ...

— Ժամը ուշ է: Գինով մարդ մը, որուն պեխերէն անձրեւի կաթիլներ կը կախուին, տխրութեամբ կ'երգէ ու կ'անցնի: Ո՞ւր պիտի երԹայ այս անտուն մարդը, շրջմոլիկ...

— Թատրոնէն վերադարձող կիներ կ'անցնին, սմսուր փաթթուած իրենց վերարկուներուն եւ լռութեան մէջ, պահելով իրենց սիրտը՝ որուն եզերքներուն վրայ, տամուկ ու գարնանային կանաչին մէջ, պզտիկ եւ սպիտակ զանուկներ կը մայեն: Գիշերուան դէմ առանձին, այսխանաւ սալայատակին վրայ, կ'ըսեմ դառնութեամբ, ի՞նչ կարելի է ընել...

— Ժամը ուշ է: Անա՛ փողոցը հետզհետէ կը սկսի ամայանալ: Հիմա, ուսանողներ են միայն, արհեստով գիշերաշրջիկներ, մաքուր եւ անԹերի հագուած կաւատներ (օ՜ ինչ անբարոյ եւ տխուր է այս քաղաքը, օ՜ ի՛նչ մարդիկ են ասոնք, ի՛նչ մարդիկ) ու յետոյ փողոցի ներկուած եւ աժան աղջիկներ որ կ'անցնին ծուլութեամբ (օ՜ բայց դուն ի՞նչ գործ ունիս հոս, գիշերով):

— Անա՛ նաեւ ուրիշ խումբ մը ուսանողներ, որ կ'անցնին խառնաղնաց, փաթԹուած իրարու, լեցնելով իրենց երիտասարդ եւ հնչուն ձայներովը ամբողջ փողոցը: Օ՜ մտածե՛լ...

— Մտածե՛լ որ դեկտեմբերի այս խոնաւ գիշերով, հաճելի է կծկուիլ աղջկան մը տաք մարմինին քով, պաշտպանութեան կարօտ ու ջերմութիւն ունեցող տղու մը պէս: Բայց դուն հոս չես, պզտիկ սիրելի, ի՞նչ կարելի է ընել դեկտեմբերի Թաց գիշերով...

— Յարօրինակ է, աշխատաւոր Հայեր, ամբողջ օրը կքած իրենց առօրեայ զբաղումներուն վրայ, գիշերը իրենց անվախճան ձանձրոյթը կը պտտցնեն փողոցէ փողոց, անելէ անել:

— Երէկ, ժամը ուշ էր, ո՛ւր [illegible] գետեզերք. գիտե՛մ աշտարակներուն եւ սեւ սանդուղներուն շուքը գիշերուան ջուրին վրայ: Օ՜ օ՜, ի՞նչ լաւ էր, ի՞նչ լաւ: Ծառերը մերկ, ջուրին վրայ կը դողային, դրացի շէնքերուն դողդղացին լոյսերը կ'արտասուէին ջուրին մէջ: Ձայն չկար, մարդ չկար ու ես կը մտածէի բարակ ու դողդոջուն ջուրի մը մասին, հեռաւոր, յիշատակ դարձած Հայաստանի մէջ, հին, լաւ օրերուն էր...

— Հեռաւոր, պզտիկ, դաժանադէմ քաղաք մըն էր, տղա՛ք, քաղաքացիական կռուի օրերուն անապատին մէջ ծարաւ մակաղած հօտի մը պէս տրտում քաղաք մը: Առանց ծառի փողոցներ, առանց պարտէզի խարխուլ տուներ, մռայլ, տխրադէմ ու գորշ եւ լուռ: Յետոյ քաղաքին մէկ անկիւնը՝ բարակ, նիհար ջուր մը: Յոյսի մը դողդոջ առուակին պէս, տղա՛ք:

— Յետոյ, այդ բարակ, այդ նիհար ջուրին եզերքը՝ նախախնամական ծառեր, կաղամախիներ ուղղաձիգ եւ կարծես Թէ սպիտակ բուներով, օ՜ կաղամախիներ, մեր երկրին մէջ...

— Օ՜ ի՞նչ կարելի է ընել հոս, Դեկտեմբերի Թաց գիշերով, ահա՛ աշխատաւոր Հայ մը կ'անցնի: Գիշերը, ես գիտեմ որ ան կ'անցընէ օտարերկրեայ սրճարան մը, իր օտար բարեկամուհիին հետ եւ ամէ՛ն անգամ որ, ուշ ատեն, ինծի հանդիպի, կը նայի աչքերուս...

— Կ'ամչնա՛յ որ, ուշ ատեն, գինով տեսան փողոցը, Հայու հոգի, Հայու տաք հոգի, կը նայի աչքերուս: Ու ես ալ կ'ամչնամ որ ուշ ատեն զիս տեսան, այդպէս, փողոցը: Ու երկուքս ալ իրարմէ կ'ամչնանք (Օ՜ բայց դուն ի՞նչ գործ ունիս հոս, գիշերով, կ'ըսեմ):

— Դեկտեմբերի Թաց գիշերով, ի՞նչ կարելի է ընել, պզտիկ սիրելի: Այսօր, գրադարանը, քովս գինով աչքերով աղջիկ մը կար: Տեսայ որ աչքերը կը վազէին տողէ տող եւ կանգ չէին առներ: Յետոյ կը խաղար իր մանեակին հետ ու կը նայէր իր գինով եւ մեծ աչքերովը՝ տղու մը որ իրեն չէր նայեր: Եւ այդ աղջիկը իր սպիտակ մանեակովը յուզիչ էր: Եւ ես կը մտածէի Թէ ի՞նչ աղէկ կրնայ ըլլալ: Ես կ'ուզէի իրեն ըսել Թէ ինք գեղեցիկ է եւ իր աչքերը նման են հայ աղջկայ աչքերու, սե՛ւ, դաշնանմա՛ն...

— Յետոյ, երբ աղջիկը բարձրացաւ, ինծի Թուեցաւ Թէ աւելորդ էր մնալ, ելայ դուրս: Աղջիկը կը քալէր մայԹին ձախ կողմէն: Ամայի փողոցին մէջ քայլերս կը հնչէին: Յետոյ, ես ինծի ըսի Թէ, ծիծաղելի էր այդ աղջկան քայլերուն հետեւիլ, օ՜ գրադարան վերադառնամ ըսի: Բայց՝

ՓԱԿԱԳԻԾ.— Մնացի սալայատակին վրայ: Ու յետոյ, դո՛ւն հանդիպեցար, դո՛ւն որ այս քաղաքը չես ու հիմա ես հիմա, մղոններո՛վ: Ու դո՞ւն որ հոս չես եւ ե՛ս որ հոս եմ, դեկտեմբերի Թաց գիշերով, ժամերո՛վ, միասին քալեցինք, երկուքս ալ փաթԹուած մեր հպարտութեանը մէջ: Եւ ո՛չ դուն, ո՛չ ես՝ մեր ինքնասիրութենէն նշանախեց մը չզիջեցանք, օ՜ օ՜ վաղը կիրակի է: կարելի է անկողինը մնալ, մինչեւ որ աղախինը գայ ու դուռը բաղխէ: կարելի է յուզիչ գիրք մը բանա՛լ, խորասուզուի՛լ: կարելի է ընկղմի՛լ, ծխե՛լ: Օ՜օ՜: Անպարագիծ ուրախութիւն: Երկննա՛լ կռնակի վրայ ու ծխե՛լ, դիտելո՛վ ծուխը որ առաստաղ կը բարձրանայ ու դանդաղօրէն կը լեցնէ ուսանողի այս փոքրիկ խուցը: Նայի՛լ քու աչքերուդ: Մեկնելէ առաջ, ըսիր՝ գիտե՛ս, ահա՛ այս նկարը որ շատ կը սիրեմ, կախէ՛ գլխուդ վրայ, օ՜ պզտի՛կ սիրելի, աչքերդ ի՞նչպէս պիտի ժպտին, երբ վաղը յուլաբար ծխեմ անկողնիս մէջ, պիտի ըսես —պզտիկ ծոյլ, պզտիկ ծոյլ, ելի՛ր, տե՛ս, դէմի բանուորները հալածակ կիրակի ըլլալուն զարԹուն են ու զբաղած: փողոցները վաղուց է աւլուած են ու քաղաքը կը պատրաստուի Թաղի: Աղախինը կը սպասէ որ սենեակները պարպուին, օ՜ այս բոլոր ծոյլ ուսանողները...

— Անա՛ կեդրոնական շուկայ գացող կառքերը, մԹերքով բեռնաւորուած կ'անցնին: Անա՛ գիշերը շուտով իր վախճանին պիտի երԹայ աշխատաւոր մարդոց համար: Երբ ես աշխատաւոր էի, միշտ գէշ հագուած, միշտ քունի եւ հանգիստի ծարաւ, քինախնդրութեամբ կը մտածէի մարդոց մասին որ միշտ մաքուր կը հագուին եւ առաւօտը պարտաւոր չեն կանուխ ելլել ու յետոյ պատահեցաւ որ... օ՜ օ՜

— Ուշ է: Ուշ մնացած աղջիկ մը կ'անցնի: Ժամը կ'անցնի: Նոյեմբերի Թաց գիշերով ի՞նչ կարելի է ընել որ ըրած չըլլամ: Կարելի է չքնանա՛լ, քալե՛լ: Կարելի է տուն վերադառնալ, արագութեամբ հանուիլ ու շարունակել կէս ձգուած գիրքը: Կարելի է, մտնե՛լ գիշերային սրճարան մը, սպիտակ Թերթեր հանել ու աշխատիլ մինչեւ առաւօտ: Կարելի է լռե՛լ, բաժակ մը Թէյի առջեւ ու մտածել սիրոյ անհնար արկածի մը:

ՓԱԿԱԳԻԾ.— Ես աղջիկ մը գիտեմ, որ ամէն օր, որոշեալ ժամուն, կ'անցնի մեր տան առջեւէն: Ան խոշոր ու դաշունահար աչքեր ունի եւ իր շրԹները ուռած եւ յղի ծուարանի կը նմանին: Ամէն անգամ ես զայն կ'երեւակայեմ, իր անկողնին վրայ, երբ մինակ է ու կը ծխէ: Ես զայն կ'երեւակայեմ մերկ, գիտե՞ս, բոլորովին մերկ, իր երկար եւ հեշտագին ազդրերովը, օ՜օ՜ ինչ տխուր է կեանքը: Ամէ՛ն մարդ աղջիկ մը կը սիրէ եւ ամէն աղջիկ տղայ մը: Բայց այն աղջիկը որ պիտի ուզէիր սիրել՝ քեզ չսիրեր, իսկ այն աղջիկը որ քեզ կը սիրէ, օ՜ քու սիրածդ չէ: Ու աշխարհը ծուռ է արդէն, շատ ծուռ:

— Ի՞նչ կարելի է ընել հիմա, դեկտեմբերի Թաց գիշերով, գիշերո՛վ: Անա՛ քաղաքային ժամացոյցը չորս կը հնչէ: Անձրեւի կաԹիլները կը շատնան: Ի՞նչ կարելի է ընել, եԹէ ոչ վերադառնալ տուն: Պէ՞տք է գուցէ զարնել: Բարձրանալ հինգ յարկ: Լոյսը բանալ:

— Բարեւ, բարեւ ըսել, սենեակի բոլո՛ր իրերուն, ժպտի՛լ մօրս աչքերուն, քեզի՛: Յետոյ մտնել անկողին, ժպտիլ քու աչքերուդ ու մտածե՛լ, քեզի՛: Յետոյ, փորձե՛լ քնանալ, Թէեւ կարելի չըլլար, Թէեւ անհնար ըլլայ քնանալ, օ՜ գիշերո՛վ...

— Երբ, ես ու դուն, ուշ գիշերին, կը մնայինք մինակ, ես կը վախնայի քեզմէ բայց դուն չէիր վախնար ինձմէ: Ես այնքան լաւ տղայ եմ, այնքան անվտանգ: Երբ ձեռքդ կուտայիր ինծի, կը վախնայի զայն սեղմել, օ՜ օ՜ քու պզտիկ ու տաք ձեռքդ, պզտի՛կ սիրելի:

Այս գիշեր, ես տխուր եմ առանց պատճառի եւ չե՛մ գիտեր Թէ ի՞նչ կարելի է ընել, դեկտեմբերի Թաց գիշերով, գիշերո՛վ: Գուցէ կարելի է քեզի նամակ մը գրել, ահա՛ բան մը որ չեմ ըրած, քի՛չ յետոյ երբ գիշերը վերջանայ, դեկտեմբերի գիշերը, առաւօտը պիտի բացուի ու դէմի աղքատ մարդուն դեղձանիկը իր արեւածաղի պզտիկ երգը պիտի հեգէ:

— Այն ատեն ես կը գրեմ քեզի, պզտիկ սիրելի:

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

IV

ՆՈՐ ԿՌԻՒ, ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փոփոխութիւնները Թուրք ներքին պետական եւ ընկերային կարգերու մէջ, շատ աւելի լայն են, եւ շատ մը հաշիւներէ առաջնորդուած: ԵԹէ այդ ձեռնարկները ամէնէն առաջ ուժեղ հարուածներ են փոքրամասնութիւններու գլխին, միեւնոյն ժամանակ [illegible], կենսունակութեան լաւագոյն գեղահատեր են Թուրքը ազգը վերջնականապէս կաղապարելու, ազգ շինելու համար: Քէմալականութիւնը Թուրքը ազատեց մահացումէ, փորուկ եւ վճռական վիրաբուժական գործողութեամբ մը անջատեց այդ հիւանդոտ մարմինէն բոլոր վնասակար եւ փտած մասերը: Եւ նորագոյն մեԹոտներով կը փորձէ հիւանդին արտաքին դէմքն ալ գեղեցկացնել: Իր վիրաբուժական գործողութեան հետեւանքով ճիշդ է Թէ Թուրք մարմինէն բաժնուեցան անոր շատ արժէքաւոր մասեր: Ընչութիւններ չէին բոլոր այն պետական դէմքերը, որոնք այսօր աքսորական են Թուրքիայէն եւ հետեւաբար կորուած Թուրք մարմնէն:

Սակայն հակառակ ասոր մնացածը, համեմատաբար աւելի առողջ տարրն էր, բուն ժողովուրդն էր, տգէտ եւ ռամիկ, սակայն հայրենասէր: Անոր հետ մէկտեղ նոր երիտասարդութիւն մը կը յաջորդէր վտարուած մասին, որ եԹէ անփորձ էր եւ անվարժ քաղաքական մարզերուն մէջ, բայց վճռական եւ խիզախ նոր պայքարի համար:

Հիւանդութիւնը, որ տարիներէ ի վեր քայքայած էր Թրքական հսկայ կայսրութիւնը, վարակած էր Թուրք մարմինը: Փորձե՛լ այդ մարմինը առողջացնել կիսամիջոցներով, Թէ՛ դիմել աւելի հիմնական միջոցներու: Երկընտրանք մը նորէն, որմէ յաջող դուրս եկան Թուրք ազգայնական նոր ղեկավարները: Անգամ մը դիմելով սուր Նշդրակի ուժին, շարունակեցին մինչեւ վերջը կտրել ու նետել բոլոր աւելորդութիւնները: Ու նետեցին եւ կը նետեն մինչեւ այսօր ալ:

Կռիւը որ սկսաւ Ֆէսի եւ հագուստի փոփոխութեան դէմ, մահուան սպառնալիքի գնով շարունակուեցաւ հետզհետէ [illegible]կան, կրօնական, մոլեռանդ, վտանգաւոր եւ վնասակար կարգերուն դէմ, քայլ առ քայլ բայց ուժեղ սաստկութեամբ քէմալականութիւնը փոխեց Թուրքը իր արտաքին ձեւերուն մէջ, փոխեց անոր ընկերային եւ ընտանեկան կարգերն ու սովորոյԹները, ջնջեց կրօնական մոլեռանդութիւն ու առանձնաշնորհները, բազմակնութիւնը, եւ ի վերջոյ բաժնեց կրօնքը պետութենէն, ուրիշ խօսքով դարերէ ի վեր իսլամական կրօնքի պաշտօնական կապը Թուրք պետութեան հետ քանդեց հիմնովին ու արմատական միջոցներով: Եւ այս բոլորին փոխարէն վարժեցուց Թուրքը եւրոպական կենցաղին, սովորոյԹներուն ու ձեւերուն:

Լայն ազատութիւններուն հետեւանքով ձեռք բերուած նոր վայելքները, նորութիւնները, հեշտանքը եւ առհասարակ կեանքի բազմազան հեշտաւորութիւններն ու առաւելութիւնները աննկատելի արժէքներ չէին Թուրք հին կեանքէն քիչ բան տեսնող երիտասարդութեան ու մանաւանդ իգական սեռին համար, ու ինչո՞ւ վարանիլ ըսելու համար նաեւ Թուրք գիւղացիութեան համար:

Ասով սակայն կանգ չառներ նոր շարժումը. դեռ վերջերս էր որ քէմալականութիւնը կատարեց մէկ նոր անհամեմատ խիզախ քայլ, արաբական տառերը փոխարինելով լատինական տառերով: Տեսանք Թէ որքա՞ն արագ եւ որքա՞ն հետեւողականութեամբ շարժեցան Թուրք ղեկավարները: Եւ տակաւին այդ շարժման ընԹացքին մէջ, մէկ նոր քայլ եւս ահա՛, Ուրբաթի հանգիստին տեղ Կիրակին ընդունելու ծրագիրն է, որ անկասկած օրէնք կը դառնայ քիչ ժամանակէն:

Ասոնք, այս բոլոր ձեռնարկները ուժեղ սրսկումի նիւԹերն են, ներարկուած Թուրք ազգայնական ղեկավարներու կողմէ՝ անդամահատուած Թուրք մարմնի վրայ: Կը նպաստե՞ն այս միջոցները Թուրքիոյ ապաքինման, յարմա՞ր եւ ժամանակի՞ն են այդ սրսկման փորձերն ու դեղերը:

Ասոնք խնդիրներ են, որոնց շուրջն է ահա՛, որ մեր մամուլը երկու ծայրերու վրայ կեցած էր ամիսներէ ի վեր:

ՓՈՔՐ ՀԱՃՈՒԵՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— *Թէ ի՞նչ տուաւ քէմալական շարժումը Թուրք ազգին եւ հայրենիքին, դժուար է պատկերացնել հարազատութեամբ, քանի որ այս առԹիւ մեր միակ աղբիւրը օրուան մամուլն է: Սակայն ինչ որ յայտնի է նոյնիսկ ընդհանուր գիծերով, արդէն իսկ կարեւոր գաղափար կազմել կուտայ Թուրքիոյ իրական կացութեան վրայ:*

«Հիւանդ մարդ»ը մեռած է ընդմիշտ, եւ այլեւս ո՛չ ոք Թուրքիան կ'ուզէ ճանչնալ այդ անունով եւ ընդհակառակն, օրէ օր մանաւանդ արտասահմանեան երկիրներու մէջ կը բարձրանայ այդ երկրին վարկը, ո՛չ միայն շահերու բերումով, բարոյական տեսակէտով...

Ամէն մարդ, Պարսկաստան... Անգլիացի, Ամերիկացի Թէ ...մանացի, եւ վերջապէս քաղ... կրԹուած եւ բարձր կուլտուր... ազգերը, լաւ տրամադրու... ներով միայն կը փորձեն ... նալ Թուրքիոյ ներքին ... լուծին փոքր քննադատութ... այցելուներու կամ Թղթակ... րու կողմէ, առանց խուսափ... Թէ բաներ մը կը կատ... Թուրքիոյ մէջ, արտասովոր... նակով, որոնք երկիրը լաւ... նորոգելու կը միտին ... Արեւմտեան հանրային ... տնտեսական միտքը գլխ... խութեան է ... նպաստ նոր Թուրքիոյ ... ւոյԹը մէկն է այն գլխաւոր ... յողութիւններէն, զորս ձեռ... րին Թուրք ղեկավարները ... իրենց դասին:

Ներքնապէս ալ երկիրը ... պարանափոխուած կը ... միայն արտաքին տարազ... եւ ձեւերով, սովորոյԹներ... կենցաղով:

Կրօնական եւ ընկեր... ծանր կապանքներէն ազատ... ժողովուրդը քայլ առ քայլ ... տեղանայ նոր կարգերուն ... վորութիւններուն: Իսկ այս ... խութիւնը իրենին իր ազգ... Թիւնը կը Թողու արդէն ... դի ներքին հոգեկան ... վրայ:

Կեանքի նոր հրապոյր... արդիականացման բարիքներ... մայ ակամայ կը փոխեն ... մարդը:

ԵԹէ տգիտութիւնն ու ... ռանդութիւնը, կրօնական, ... նեկան եւ ընկերային մարդ... մէջ զարգացուցած էին ... նախնական եւ վայրենական ... նագծները, ինչո՞ւ չընդունիլ ... փոփոխութիւնները կրնան ... ներու ընԹացքին մեղմացնել ... նոյն բնագծները, անոր ... ւելի մարդկային եւ ... նագծներու:

Թուրք կնոջ, Թուրք ... բունցի խանդավառ ... Թիւնը հանրային ... պարէզներու մէջ, անոնց ... ու կորովը իրենց երկրի ... կրԹական կեանքը կը բարձր... օրը օրին, անհաւատալի ... Թեամբ:

Ս. Թ[illegible]

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

102— ՍԻՐԵՐԳ

Եկին, եկին Մոկաց [illegible]
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Եկին, եկին սեւ կապամ...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Եկին, եկին տաւու քերան...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Պառճառ բերին ուռու ...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Արի՛, երԹանք մեջ պէզ...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Քու ծծուըներ շամամ նշ...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր
Պագիկ մը տուր, պագդ ...
Կրախմանոր, հա՛յ նանոր

Եա՛ր, յուշիկ յուշիկ կու ...
Ճամբախ կու քլես, առջ... փուշ
Զալըմ, հա՛յ զալըմ, պագի... նուշ

Առնոս, բանծրիկ սար ...
Երկու պաղ աղբիւր քու ...

Մըկն էր խտ պ'արին,
Մըկն էր խտ զոզան,
Էր ինչ խտ զոզան կ'երԹէր ... րի մագերը...
Էր ինչ խտ պ'արին կ'ե... Թուխ աչքերուն, կամ... քեր...

Ա՛խ, խալա, մաշա քու ...
Ա՛խ, սաբրը տղա՛յ ...

ԾԱՆՕԹ.— Վերեւի ... յիշողութեամբ արտագր... հատուածներ են: Գիտցող... կը հրաւիրուին լրացնել:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

ջեկայ մէկ վանգուածը հա-
եան ահա կը գտնուի արտա
անի մէջ։
քաղաքակրթութեան աղբիւր-
ն բովը կանգնած ենք, ի՞նչ
" պատիւ։
ազգայնութեններու քրքէժնե-
ւ, չեղեզներուն տակ գիրք
բնած ահա՛ «Հայոն յա-

քաղաքներու մէջ
ինք Լոնտէ՜
լուսաւորութեան ծովուն մէջ
ենք։ Ուզենք կը լողանք,
ք կը քալենք ... ծովուն
ուզենք կը թռչինք
ին մէջ, Ցիւսուով։ Արեւին
ու քայլ մը մնացած է։
ր եթէ ուզենք նարինջի
կերուենք։ Եւ մինչ ուրիշ-
աւուցեալ ովկիանոսներ կ'եր-
մենք հին արեւապաշտներ՝
նք «դէպի աղբիւրը լոյ-

ազգը կը յառաջդիմէ։
լուսաւորելի լոյսա։
ելի յառաջ, աւելի վեր»
յութիւնն ամէն բանէ

այեր ունինք, որոնք վաղը
ր ձեռքերնին պիտի երկն-
տանձ մը քաղելու պէս
մը պիտի թռցնեն եւ ու-

ազգը կը յառաջդիմէ։
թերցումը կը տարածուի
դիմայն տասը հատ կրօնա-
թերթ ունինք։ Զե՞ք հաւա-
ահա ուրեմն անուններով
— «Փրկութիւն», «Հայ
», «Կոչնակ», «Մարան
«Փարոս», «Կանթեղ»,
Սիոն», «Սիոն», «Արձա-
ճշմարտութեան» եւ

ու տասը կրօնական թերթի
միայն մէկ անկրօն թերթ
կոչուի «Անաստուած» եւ
տարակուի դրախտէն վռն-
ներու հայրենիքին՝ հայ-
իկաստանի մէջ։
այդ տասը կրօնաթեր-
ւ թէ այդ մէկ անկրօ-
թերթով միանգամայն կրնանք
նալ
ր ազգը մեզի չափ կրօնա-
եւ ո՞ր ազգը մեզի չափ
միտ
ազգը կը յառաջդիմէ։
նշտակներ ալ ունինք, սա-
ներ ալ։
թեր ալ ունինք. խելօք-

Ցիմարներ ալ ունինք, հանած վարածներ ալ։

Ազգ ենք է՛, ա՛զգ... մատաղ լինեմ մեր ազգին, ինչ ապրանք որ ուզես կայ եւ շատ... պազար է՛ չարշի պազար ու պիթ պազար...

Երկայնն ալ կայ, կարճն ալ կայ, լայնն ալ կայ, նեղն ալ կայ, մեծն ալ կայ, պզտիկն ալ կայ, պոչաւորն ալ կայ, պոչը կտրածն ալ կայ։

Կոչնակ տիրացուն ալ կայ, ցող սրսկող սարկաւագն ալ կայ, փարոսի պէս մոմ վառող ժամկոչն ալ կայ, արձագանգ ճշմարտութեանը խօսող քարոզիչն ալ կայ եւ ամբողջ եկեղեցին հիմէն խաչագողցող անաստուածն ալ կայ։

Ողջ ըլլան ամէնքն ալ։

Ցուէ՛ք հասար փորինը... եպիսկոպոսին եւ երկայն ձեռքինը խաչագողին ու 10000 ֆրանքն ալ ... Վահան Մալէզեանին։

Գիտական ու գրական գետնի վրայ ալ տասը - քսան թերթ կրնանք հաշուել։

Ազգային, քաղաքական եւ հասարակական եւ անկախ ու կախաղան եղած թերթերը արդէն հաշիւ չունին։ Անոնք ծովու աւազներուն եւ երկնքի աստղերուն չափ բազմանալու հակամէտ են։

Անկից առաջ ամէն գաւառ իր հայրենակց. միութիւնը ունէր։ Հիմակ ամէն հայ տուն ու հայ ախոռ՝ իր հայրենակց միութիւնը ունենալէ զատ իր միութեան պաշտօնական օրգանն ալ կը ձգտի ունենալ։

Ազգը անանկ կը յառաջդիմէ որ վստահօրէն քանի մը տարիէն ալ երկրին վրայ չմնայ ու թեւածէ դէպի ... անհունը։

Եւ ճշմարիտ յառաջդիմութիւնը առաջին անգամ մենք պիտի ընենք։

Սա ֆրանսացիներուն, գերմանացիներուն, անգլիացիներուն եւ ամերիկացիներուն յառաջադէմ ազգ կ'ըսեն։ Ի՞նչ պարապ խօսք։ Ի՞նչքս յառաջադէմ են անոնք, քանի որ դարերէ ի վեր նոյն տեղը, նոյն հողին վրայ փակեր կեցեր են։

Յառաջդիմածը մենք ենք մենք որ անցեալին մէջ Ցունաստանէն ելեր ու գացեր ենք Ցարտանէլ, անկէ փոքր Ասիա, անկէ Փռիւգիա, անկէ երկիր Նայիրի։ Դարեր վերջը Հայոց մեծ մասը գացեր է Լեհաստան ու անկէ ալ այնքան յառաջդիմեր է որ ալ հետքը չենք կրնար տեսնել մենք յետադիմականներս։ Հիմակ սակայն քանի մը տարի է դարձեալ սկսած ենք յառաջդիմել Արեւելքէն եկանք արեւմուտք ու հիւսիս, հաւանաբար քանի մը տարիէն իջնենք հարաւ ու անկէ ալ թեւածենք դէպի .. անհունը։

Օ՜, շատ պիտի յառաջդիմէ դեռ այս ազգը։

ԻՆՉԷ՞Ն ԿԸ ԿԱՐԴԱՆՔ

Մեր ազգային յառաջդիմութեան համար միայն գլուխ գործոցներ կը կարդանք։

Այս ազգը գրքին գլուխ գործոցը կ'ուզէ։ Ինչի գլուխ գործոց կ'ուզէ ըլլայ, միայն պէտք է գլուխ գործոց ըլլայ։

Օրինակի համար, գրքեր կան, որոնք տխմարութեան գլուխ գործոցներ են։ Հայ ազգը զանոնք կը կարդայ։ Ցիմարութիւն ըլլալէն վերջ պէտք է գլուխ գործոց ըլլայ սակայն։ Գրքեր ալ կան, որոնք խաբեբայութեան գլուխ գործոցներ են։ Անոնք ալ կը կարդայ ազգը։ Հայու հոտած պատմութիւններու գլուխ գործոցնե՞րը։ Կը լափէ զանոնք մեր ազգը։

Վա՜յ այն գրքին որ գլուխէ ել ծ է եւ գլուխ գործոց չէ։ Չի ծախուիր, չի կարդացուիր։

Մեր գրավաճառներուն եկած ապսպրանքներուն մէջ հետեւեալ գլուխ գործոց գրքերը կան միշտ.

— «Երազահան», «Լուսին-Մալ-Ալան», «Ուշ Լինի Նուշ Լինի», «Աշըղ Կարիպ», «Շահ Իսմայիլ», «Քէօր Օղլու», «Թիապարոզ», «Վանականը», «Բանտէ բանտ», «Եկըտըզէ Սասուն», «Պղնձէ քաղաք», «Անգած Օրերը»։

Աշխարհի բիւրաւոր հայ թատերական խումբերէ ամէն օր հետեւեալ խնդրանքները կան.

— «Քաջն Վարդան», «Կոտնակ», «Սանդուխտ կոյս» «Արա Գեղեցիկ», «Արշակ Բ», «Շուշանիկ», «Անդրանիկ», «Թիրայր» «Միհրդատ Հայկազն», «Ներսէսի Պօմպա», «Եփրեմ», «Պանքոյի Դէպքը», «Ապտիլ Համիտ», «Քսան կախաղաններ»։

Ամէնքն ալ գլուխ գործոց։ Ամէնքն ալ զգայացունց, սարսռազդեցիկ, քստմնեցուցիչ։ Ամէնքն ալ առնուազն եօթը արար, տասըպատկեր ու մէկ կենդանի պատկեր։

Նոր գլուխ գործոցներու խընդրանք կայ, յանուն ազգային յառաջդիմութեան։

Մեր ազգը հերոսներով հարուստ է, թատերախաղ գրելու համար։

Հայ հեղինակը թատերախաղ գրելու, է եթէ կ'ուզէ անմահանալ եւ անմահական գումարներ շահիլ։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ
(Հայրենիք)

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ԱՐԿԱԽ ՇԱՇԻԻ ՈՒՆԻ՞Ս

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

«Հայրենիք» ամսագրի վեցերորդ տարուան մրցանակներու բաշխումը կատարուած է հետեւեալ կերպով.

1. Սեդրակ Աւդոեանի 100 տոլարի մրցանակը.—

Նկատի ունենալով, որ «Հայրենիք» ամսագրի վեցերորդ տարուան ընթացքին, չերեւցաւ գըրուածք մը, որ մրցանակի արժանի մեւս բոլոր կտորներէն անվիճելիօրէն բարձր ըլլար, խմբագրութիւնը յարմար գտած է այս մրցանակը վերածել երկու յիսուն տոլարնոց մրցանակի եւ տալ առաջինը Նշան Պէշիկթաշլեանին՝ իր «Փարաւոն Մէս-Անտոն»ին համար եւ երկրորդը Տիկ. Լ. Ասլանեանին (Լաս) իր «Երկաթաթեւ Գինեվաճառը», «Խանը» եւ «Լինը» պատմուածքներուն համար։

2. Իր անունը յայտնել չուզող Նիւ Եորքցի հայրենակցի մը 50 տոլարի մրցանակը.—

Խմբագրութիւնը որոշեց տալ Տիկ. Գ. Բարսեղեանին (Ներձու հի), իր «Վերջին Կայծերը» պատմուածքին համար։

Մրցանակներու բաշխման առթիւ Նիւ Եորքի մեր այս գրասէր հայրենակիցը 25 տոլար մը եւս դրած է Հայրենիքի խմբագրութեան տրամադրութեան տակ, այժմ իսկ տալու համար երիտասարդ հեղինակի մը, որ այս կամ այն նկատումով դուրս է մնացած այս տարի մրցանակ շահողներու շարքէն։

Այս 25 տոլարը տրուած է Ծն. Մխիթարեանին (Վ. Ջօրեան) իր «Վարդան Մամիկոնեան» եւ «Անօրեայ» վերնագիրը կրող պատմուածքներուն համար։

3. Գոսթընէն կարօ Մութաֆեանի 50 տոլարի մրցանակը, որ յատկացուած էր վերջին դարու Հայոց պատմութեան վերաբերեալ լաւագոյն ուսումնասիրութեան, տրուած է Ռուբէն Տէր Մինասեանին (Ռ.) իր «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» հանրածանօթ գրուածքին համար։

ԳՕՆՍԹԱՆԹԷՆ ՎԷՅԵԷ

Կոնգուրի այս տարուան մրցանակը շահած է Գ. Վէյնէ։

Նոր մրցանակաւորը արկածալից կեանք մը ունեցած է։ 47 տարու է։ Փարիզի մէջ լրացնելէ յետոյ իր ուսումը, կը մեկնի Ամերիկա, երիտասարդ տարիքի մէջ. հոն կը մնայ 12 տարի։ Հուսկ ուրեմն կը հաստատուի Քանատա, կը զբաղի որսորդութեամբ, մուշտակի վաճառականութեամբ, երկրագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Ընդհ. պատերազմի սկիզբը տէր էր ագարակի մը որ կ'արժէր 80.000 տոլար։

Պատերազմին կը ձգէ իր գործերը երեսի վրայ եւ կը մեկնի ճակատ իբր կամաւոր։ Կը վիրաւորուի առաջին իսկ բախումին եւ կը ստանայ զինուորական շքանշան։ Կը կռուի նաեւ Մակեդոնիոյ ճակտին վրայ, ուր պայթող ռումբ մը իր մարմնին վրայ կը բանայ մեծ ու փոքր 53 վէրքեր։ Չի դադրիր սակայն ծառայելէ։ Զինադադարին դեռ իր վէրքերը չէին գոցուած. կը մտնէ հիւանդանոց, ուրկէ դուրս կ'ելլէ 1920ին.

Կը մեկնի Քանատա, ուր կը գտնուի դառն անակնկալի մը առջեւ։ Իր ինչքերը յափշտակուած էին. ամբողջ հարստութիւնը փճացած։ Իսկ ինքը՝ հազիւ Ֆրանսա վերադարձի եւ քանի մը օրուան ապրուստի բաւող գումար մը ունէր։

Չի փորձեր իսկ դատարան դիմել. սպասումները եւ ծախքերը կը սարսափեցնեն զինքը. կը վերադառնայ Ֆրանսա, ուր գաւառական թերթի մը խմբագրութիւնը կը վարէ։ Ու մէջընդմէջ, կը ձեռնարկէ գրի առնելու ինչ որ տեսած ու ապրած էր։

Իր վէպը «Un homme se penche sur son passé» որ արժանացաւ մրցանակի պատմութիւնն է ֆրանսացիի մը, որ Իրլանտացիի մը հետ ամուսնացած է։ Իրլանտուհին կը փախի իր ցեղէն մէկու մը հետ, տանելով տղան որ ֆրանսացիէն էր ունեցեր։ Ֆրանսացին կը մեկնի փախստականները հետապնդելու։ Այս է բուլոր, բայց յուզիչ ու մռայլ։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՏԱՌԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Լատինական տառերու գործածութեան առթիւ, որ սկսաւ դեկտեմբեր 1ին ամբողջ Թուրքիոյ մէջ, մամուլը խանդավառ հրատարակութիւններ կ'ընէ։ Ստորեւ կ'ամփոփենք մէկ-երկու թերթերու խմբագրականները.—

«Միլլիյէթ» Մահմուտ պէյ.— 1 Դեկտեմբեր 1928... «Անտարակոյս պատմութիւնը այս օրը պիտի յիշէ իբրեւ կարեւոր անկիւնադարձ մը մեր յեղափոխութեան։ Այսօր կը սկսինք մամուլի ճակատին վրայ գործադրել տառի յեղափոխութիւնը։

Երկար պատմութեան մը ծանօթ հոսանքը մեզի կը ցուցնէ թէ Թուրք ազգը չյաջողեցաւ արաբական տառերով իր ըրած փորձին մէջ։ Այս դառն դասը մութէն լոյսին չ'առաջնորդեցին ժողովուրդը։ Իսկ նոր փորձին մէջ պիտի յաջողի՞նք։ Վճիռ տալու համար, պէտք չկայ արդիւնքին սպասել, որովհետեւ մեր աչքին առջեւն է նոյն ճամբէն քալողներուն օրինակը

Պատմութեան մէջ չկայ ու եւ է յեղափոխութիւն, ո եւ է յեղափոխական շարժում, որ առանց պայքարի յաղթանակած ըլլայ։ Յեղափոխականները գրեթէ միշտ ստիպուեր են կռուիլ ներքին եւ արտաքին ժխտական ուժերու դէմ։ Մինչդեռ Թուրք յեղափոխութեան բացառիկ յատկութիւնը այն է որ, անոր մէջտեղ դրած սկզբունքները իւրա ուեցան ամբողջ ազգէն։ Անմիջապէս աւելցնենք թէ պատահաբար չէ որ ազգը լաւ ընդունելութիւն ըրաւ յեղափոխութեան սկզբունքներուն, այլ խիղճով եւ գիտակցօրէն։ Ասոր ալ պատճառը պարզ է.— կատարուած գործերը իրական պահանջներու կը համապատասխանէին։ Մեր յեղափոխութեան առաքինութիւններէն մէկն ալ՝ այն է որ մէկ դասակարգին շահերը չպաշտպանեց, այլ ամբողջ կեանքը բարենորոգեց։

Եւ այս շարժումը պարզ փոխանցում մը չէ մէկ ձեւէն միւսը, այլ արեւելեան մտայնութենէն արեւմտեան մտայնութեան անցնիլ է, ընդմիշտ ճամբ բարով ըսել է ծուլութեան եւ խաւարի մէջ երկարող անցեալի մը։

«Ջիւմհուրիյէթ» (Եմնուս Նատի պէյ).— Ո եւ է յեղափոխութիւն առանց դժուարութեան եւ նոյն իսկ առանց վնաս պատճառելու չէ յաջողած։ Արդարեւ, յեղափոխութիւնները այնքան թանկագին չէին ըլլար, եթէ յեղափոխութիւնն ալ այդպէս եւ Սկիզբները, բոլորս ալ քիչ մը նեղութիւն կը կրենք։ Բայց փայլուն արդիւնքին համար, ճակատագրական է այս դժուարութեան ենթարկուիլը։ Խորհելու է որ, շնորհիւ նոր տառերուն, Թուրքիան մէկ տարիէն ձեռք պիտի ձգէ քաղաքակրթութեան իրական բանալին։

«Վագըթ» Մէհմէտ Ասըմ պէյ).— Հանրապետական Թուրքիան թատր դարձաւ շատ մը յեղափոխութիւններու. բայց բոլոր ատոնց մէջ ամէնէն կարեւորը՝ անկասկած տառերու յեղափոխութիւնն է։ Որովհետեւ, այս յեղափոխութիւնն է որ 80-90 առ հարիւր պիտի հասցնէ գրել կարդալ գիտցողներու ներկայ համեմատութիւնը, հարիւրին 10։

Դեռ մօտիկ անցեալին մէջ Թուրք ազգը հարիւր հազարաւոր զաւակներ զոհ տուաւ, հեյլէն հոտերը ծովը թափելու համար։ Այս հերոս ազգը իր դարաւոր տգիտութենէն ազատելու համար, չվախնանք տառերու յեղափոխութեան հրամայած զոհողութիւններէն։

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒԻ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint-Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Բիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆեսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիններով։ Ծամելը ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55-09։

ԴԱԼԻ ՂԱԶԱՐ

(ԷՋ ՄԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԷՆ)

տարօրինակ էր այդ
, երբ նա դուրս էր գալիս
ութեան, 20 — 25
խորանում էր թշնամու
ներ ու ամբողջ ժամերով
ում. յանկարծ ճակատից
հին հրացանաձգութեան
ձայներ. մեզ համար պարզ
Ղազարը կռւի էր բռնւել։
հրացանաձգութեան ձայ-
կամաց կամաց դադարում
ժամեր յետոյ տեսնում
որ Ղազարը իր Ասլան
վրայ նստած, շրջապատ-
իր քաջարի ձիաւորներով,
երկի պէս գալիս էր։
ապացին թշնամին բոլոր
թիւններով շարժւում է և
թեւերը սեղմելով առաջա-
է.
զարը տեսնելով որ թշնա-
ած ուժերով է առաջ շարժ-
եւ իր ուժերը քիչ լինելով
ւորութիւն չպիտի ունե-
դիմադրելու, վերադառնում

է Զակ, որտեղ եւ կանգնած էր իր վաշտերից մէկը։ Այնտեղ էլ հնարաւոր չէր մնալու, քանի որ թշնամին Բարթաուզի եւ Ղարադուրդի ուղղութեամբ էր առաջանում. ապա ուրեմն եւ կարող էր օղակել զօրամասը, այդ պատճառով էլ քաշւում է Սօղանլու եւ իր գումարտակը ամբողջովին կենտրոնացնում է այդտեղ։

Նախ քան մեր Զակ թողնելը Աբուլբահարի դիւզացիները (Յոյներ) մեր թիկունքում գտնուող տախտակէ անակներն են կրակի մատնում եւ միաժամանակ էլ հեռագրաթելերն են կտրտում, այդպէս անելու նպատակն էլ այն էր, որ տաճիկներին դուռ գան եւ իրենց կաշին փրկեն։

Մեր Սօղանլու եկած ժամանակը, այդտեղ էին եկել Դրօն, եւ 4րդ գունդի մէկ գումարտակը գլխաւորութեամբ գլխապետ Զալինովի։

Դրօն նշանակուած էր ընդհանուր ճակատի հրամանատար։

Քանի որ թշնամին Մժնգերտով էլ էր առաջանում, ուստի Դրօի կարգադրութեամբ 4րդ գումարտակը բռնում է այդ ճակատը. իսկ Ղազարը մնում է Սօղանլու եւ պաշտպանում է Ղարաուրդանի գիծը։

Մարտ 16ին Մժնգերտի ճակատում տեղի են ունենում կռիւներ։

Զալինովի գումարտակը դիմադրում է շատ ուժեղ եւ իր դիրքերը չի զիջում թշնամուն։ Երեկոյեան հարկաւոր էր այդ գումարտակին փոխարինել, բայց որովհետեւ պահեստի ուժ չունէինք, այդ պատճառով էլ նրանք եկան Սօղանլու, իսկ նրանց տեղը ուղարկեց մեր առաջին վաշտը։

Արժէ այստեղ յիշատակել այդ վաշտի կատարած մէկ կարեւոր գործը։

Վաշտապետը ստանում է Մժնգերտի ձախ բարձունքը բռնել և այդպիսով նեղել թշնամուն։ Իր արշաւան մասին հետախօսով յայտնում է Ղազարին եւ համաձայնութիւն առնելով, սկսում է իր շատ դժուարին աշխատանքը։

Հակառակ Սարիղամիշի դաժան ցրտին ու ձիւնի հաստ շերտին, նա կարողանում է զինուորներին բաժանել մասերի եւ իւրաքանչիւր մէկ ժամ հերթապահութեամբ, ոտքերով մաքրել տալիս ձիւնը եւ ճանապարհ բանալով բարձրանում են լեռը։ Շնորհիւ այդ եռանդուն աշխատանքին, լուսաբացի մօտերը կարողանում են իրենց նպատակին հասնել եւ լերան բարձունքները բռնել։

Մարտ 17ին Ղազարը իր զօրամասը վերցրած Սօղանլուից անցնում է դիրքերը եւ նոյն օրը յարձակւում է Մժնգերտի վրայ։

Քանիոր ձիւնը շատ էր եւ շղթայ կազմելու հնարաւորութիւն չկար, այդ պատճառով էլ յարձակումը տեղի ունեցաւ խճուղու ուղղութեամբ։

Մեր զօրամասը անվերջ կրակելով շարժւում է առաջ եւ քիչ է մնում, որ թշնամու դիրքերին հասնի. սակայն թշնամու գնդացիրային ուժեղ կրակի տակ, առաջխաղացումը կանգ է առնում. բացի դրանից Ղազարը վիրաւորւում է աջ ոտքից. վիրաւորւում է նաեւ իր ձին։

Ղազարի վիրաւորւելը ազդում է կռւողների վրայ, ապա թէ ոչ Մժնգերտը պիտի գրաււէր։

Ղազարը իր յարձակումների մէջ մէկ սովորութիւն ունէր — մահ կամ յաղթութիւն. նա երբեք կռւի ժամանակ թշնամուց երես դարձնել չգիտէր. բայց որովհետեւ ծանր վիրաւորւում է, ընկճւում են նաեւ զինուորները։

Շնորհիւ աջ թեւի կռւողների ուժեղ կրակին, խճուղու վրայ կռւողները կանոնաւոր կերպով յետ են քաշւում. իսկ Ղազարին, իր անձնուէր երկու զինակիցները ուսամբարձ վերցնում են եւ յետ են բերում. ճանապարհին նորէն Ղազարը երկու անգամ միեւնոյն ոտքից վիրաւորւում է. վերջին գնդակը մեծ վնաս է պատճառում, որովհետեւ երբ գնդակը կպչում է Ղազարին, իր վրայի փամփուշտներն էլ են պայթում եւ այդպիսով վէրքեր են առաջ բերում թեթեւ կերպով վիրաւորւում է նաեւ զինակիցներից մէկը։ Ձնայած այդ բոլորին, այնուամենայնիւ Ղազարին հասցնում են վիրակապութեան կենտրոնը, վէրքերը կապելով, մէկ բժշկի օգնութեամբ ուղարկւում են Սարիղամիշ եւ այնտեղից էլ Թիֆլիս։

Այդ կռւում մենք ունէինք երկու թնդանօթ եւ չորս գնդացիր. իսկ թշնամին երկու թընդանօթ եւ բազմաթիւ գնդացիրներ։ Կռիւը տեւում է մինչեւ ուշ գիշեր եւ մենք մնում ենք մեր դիրքերում։

Այդ կռւում մենք զոհ տւինք 47 վիրաւոր եւ սպանւած, իսկ թշնամու կորուստը կրկնակի էր։

Մեր զինուորներից մէկը, վիրաւորւած վիճակում մնացել էր մեր եւ թշնամու դիրքերի միջեւ. նա իր արտասովոր աղաղակող ձայնով հանգստութիւն չէր տալիս եւ անվերջ օգնութիւն էր խնդրում։ Հարկ եղաւ օգնութեան փութալ, քանի քանի անգամ Արամի ձիաւորները փորձ արին վիրաւորին ազատելու, բայց չը յաջողեց։

խանակութեան հետ, որ տեղի ունեցած է օրինական պայմաններու մէջ, եւ ամենայն կանոնաւորութեամբ։

«Ճիւմհուրիյէթ» այս առթիւ կը գրէ.— Քեմալէստաբն պէտք այս յայտարարութիւններուն վրայ, քննութիւն կատարեցինք եւ տեղեկացանք որ արդարեւ երեք տարի առաջ.ալ կարգ մը գեղծումներ գործուած են։ Հանրային Պարտքի Վարչութեան ճիւղի մը պետը ռուս սխրուհի մը ունի եղեր, որու եղբայրը իբրեւ տեղակալ պաշտօնի կոչեր է Հանրային Պարտքի Վարչութեան մէջ։ Այս երի տասարդ Ռուսը, փոխանակութեան համար իրեն յանձնուած պատռուած եւ հինցած թղթադրամներուն մէկ մասը կրկին շրջաբերութեան հանած է։ Կ՚ըսուի թէ այս խնդրին մասին ժամանակին քննութիւն կատարուած է՝ առանց օրոշ արդիւնքի մը յանգելու։

Կռիւ Հիճազի եւ Անդրյորդանանի միջեւ

Անդրյորդանանի հիւսիս-արեւելեան սահմանին վրայ ընդհարումներ առաջ եկած են Արաբներու եւ Նէճտի Վէհապիներուն միջեւ։ Հիճազի Թագաւորը Իպն Սուուտ հալածելով Մէքքէէն սահմանագլուխ մեկնեցաւ։

Պաղեստինի անգլիական մարզպանը հրաման տուաւ Անդրյորդանանի օդանաւային տորմիղին, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ամման, թռիչք մը կատարել խռովութեան ենթակայ շրջանին վերեւ։

Արաբ զինուորներ եւ զրահապատ հրասայլեր ղրկուեցան՝ սահմանագլուխը պաշտպանելու համար Վէհապիներուն դէմ։

Միւս կողմէ «Թայմզ»կը գրէ թէ վերջերս Անդրյորդանանի մէջ տեղի ունեցան առաջին ընտրութիւնները, համաձայն անգլոյորդանանեան դաշնագրին, սակայն բոյկոտի ենթարկո եցան արաբ ազգայնական տարրերուն կողմէ, որոնք հակառակ են այդ դաշնագրին։ Նոյն իսկ Էմիր Ապտուլլահ իբրեւ օտարական կը նկատեն։

Հազար Աֆղան ապստամբներ սպաննուած

Աֆղանիստանէն հասած վերջին լուրերը տակաւին ծանր ցոյց կուտան կացութիւնը։ Ապստամբական շարժման սկիզբէն ի վեր աւելի քան հազար ապստամբներ սպաննուած են։

Ուզզակի Քուպայէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, ապստամբութիւնը գրգռողներն են կրօնական պետերը, որոնք կատաղի ընդդիմութիւն մը ցոյց կուտան Ամանուլլահ Թագաւորի բարենորոգումներուն։

Ամանուլլահ Թագաւորը նախ չուզեց ուժով զսպել ապստամբութիւնը եւ ապստամբ ցեղապետներուն մօտ ղրկեց ուրիշ կրօնական պետեր, բացատրելու համար անոնց թէ այդ բարենորոգումները հակառակ չեն իսլամական կրօնքին։

Սակայն ցեղապետները չուզեցին մտիկ ընել Թագաւորի պատգամաւորները։ Այն ատեն Ամանուլլահ Թագաւորը անոնց դէմ ղրկեց երեք զօրագունդեր։ Առաջին կռիւները յաղթանակներ եղան Թագաւորին համար, որու զինուորները գրաւեցին ապստամբներու երեք գլխաւոր կեդրոնները։ Գործողութիւնները կը շարունակուին՝ ապստամբները ամբողջութեամբ պաշարելու համար։

Կացութիւնը Եուկոսլաւիոյ մէջ

Պելկրատէն կը հեռագրեն 7 դեկտ. Թուականով.—

Նախարարական խորհուրդը երէկ իրիկուն երկու ժամուան խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Զագրէպի մէջ ձեռք առնուելիք միջոցներուն մասին։ Բոլոր Նախարարները հաւանութիւն յայտնեցին գնդապետ Մաքսիմովիչի Զագրէպի կուսակալ անուանումին համար։

Ժողովրդավար կուսակցութեան Նախարարներուն մէջ բուռն դժգոհութիւն մը առաջ եկած էր, սակայն վարչապետ Հ. Քորոշէցի նախարարական խորհուրդին մէջ բրած յայտարարութիւններէն յետոյ, ժողովրդավարները փոխեցին իրենց դիրքը։

Զագրէպի նորընտիր կառավարիչ գնդապետ Մաքսիմովիչ իր պաշտօնատեղին մեկնելէ առաջ ընդունուեցաւ Աղեքսանդր Թագաւորին կողմէ։ Յետոյ տեսակցեցաւ պատերազմական եւ ներքին Նախարարներուն, ինչպէս նաեւ վարչապետին հետ, որ վերջին հրահանգները տուաւ անոր։

Այս տեսակցութիւններէն յետոյ Մաքսիմովիչ յայտարարեց լրագրողներուն.

— Ես զինուոր մըն եմ։ Պարտականութիւնս է ինծի յանձնուած պաշտօնը կատարել օրինաւոր կերպով, Թագաւորի եւ հայրենիքի շահուն համար։ Այս է իմ սկզբունքս։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Օրակարգ՝ Պատգամաւոր․․․ ընտրութիւն եւայլն։

Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ.

․․․ կոմիտէի ընդ. ժողովը՝ այս առաւօտ ժամը 10ին 131 Fbg. du Temple.

Սէն Թ՚էթիէնի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին սովորական սրահը (3 Place Peuple)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ներկայանալ անդամատետրով։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին նախորդ ժողովի տեղը։ Խիստ կարեւոր ․․․ րակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

ժրա. ջան․․․ ծառայութիւններ՝ Թեթեւ աշխատանք։ Դիմել՝ պալօնի գործարանը, J. Paturel et Cie. 125 Rue d'Avron, Փարիզ։

Վարձու է ընդարձակ աշխատանոց մը, ատաղձագործի, կօշկակարի եւ նման գործերու յարմար։ 3000 ֆր. տարեկան։ 17 Rue Damesme, Մէթրօ՝ Իթալի։

Կ՚ուզուին Բորնէյի գործատուներ ․․․ լաւ վճարում։ Նաեւ աշակերտուհիներ, որոնց կը վճարուի առաջին օրէն։ Դիմել՝ վերի հասցէին։

VIEUX COLOMBIER
21 Rue du Vieux Colombier
Ամէն գիշեր ժամը 9ին
ՄՈԳԱԿԱՆ ԳԱՒԱԶԱՆԸ
փոլ Պիանիքիի եւ
ԵՐԵՔ ՀՐԱՑԱՆԱԿԻՐՆԵՐԸ
Նամախաղ՝ Մաքս Լինտէրի

Վարձու են ժամագործի խանութ էջոփ մը St. Michelի հրապարակին մօտ, 8 Rue de la Huchette:

Նաեւ 19րդ Թաղամասի մէջ մեծ պողոտայի մը վրայ առաջին յարկի յարկաբաժին մը, պողոտայի վրայ նայող երեք լուսաւոր սենեակներ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, լաւատաւոր գիներով. Դիմել՝ ժամագործ․․․ 8 Rue de la Huchette. ․․․ երբ ժամը 10—12, կէսօրէ վերջ 16—19: Métro. St. Michel.

Տոքթ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 83-77

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
Վկայեալ ․․․
Նախկին ․․․ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ՝ Մասսաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ աղքատներուն ձրի։
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, Մէթ. Իթալի
Ժամը 9-21։ Կը դարմանեն կանանց, վեներական (ֆրանկ. ջերմամեղմոր) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ — Առանց ցաւի քաշել, ․․․ 100 ֆր., Այցելութիւն 10 ֆր. ․․․

WAGRAM AUTO
Կ՚ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով։
73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bis Bd. Villette, Aubervilliers

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամեղ) եւ վարիսի։ Մասն. լաբորաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

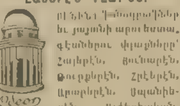

Անուանի ․․․ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի՝ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette, Paris (10)
Le Gérant: F. SOLAVIGNY

ՏՈՔԹ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux — Tél. 53
Հիւանդ կ՚ընդունի Բշ. Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը 13-17
No. 108 եւ 119 Թրամները Porte-Vincennesէն մեկնելով կ՚առաջնորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր
կրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, Փարիզ եւ շրջակայքը

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ — POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՈՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville — Tél. Ménil. 61-85
Ծախու ունի թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին նուագներու երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կլարինէթ, ջութակ, խմբերգ, Թագսիմ եւայլն. Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է
Ինչպէս նաեւ փորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով

Ո՞Վ ՉԻ ՓԱՓԱՔԻՐ ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ
ՀԱՄԵՍՏ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ
ԵՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ
ՍԿՍԵԱԼ 5, 6, 7, 8000 ՖՐ. ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՐՁՔ ՎՃԱՐԵԼՈՎ ․․․ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՐՁՔՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՏՈՒՆ ՄԸ ․․․
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Rue Violet No. 40
Rue du Théâtre No. 87
Bld. Murat No 93
3, 4, 5 ՍԵՆԵԱԿՆՈՑ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ, ՆՈՐԱՁԵՒ ․․․ BICONի մէջ ․․․ 8 վայրկեան, ելեկտ․․․ օրական 300 ․․․, կայարանէն 100 ․․․ 4—5 մեծ շէնքեր 15էն 30 ափարթըման․․․
Ամէն ափարթըման բացի 1էն 5 սենեակներէ, ․․․ խոհանոց, բաղնիք իրենց ամէն կազմածներով. ․․․ ջերմութիւն եւ ամառ ձմեռ տաք ․․․ պաղ ջուր ․․․ խոհանոցին մէջ. ․․․ եւ Թէլէֆոն։ Փարիզէն ․․․ 9 ․․․
Դիմել՝ ARCHAMBAUD ET DELACOURT
14 Rue Pépinière, Paris, կամ ․․․
Ուր ամէն Հինգշաբթի ժամը 5.30—7, կը գտնուի նաեւ Գ. Մ. ՏԷՐ ՊԷՏԷՐԵԱՆ, գնման պայմաններն ու առաւելութիւնները բացատրելու համար հայրենակիցներու։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշէլ
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փախլավա) եւ փախլավայի թերթեր։ Նմանապէս թէլ քատայիֆ, եփած հաւի լօքմա, քուրապիէ, լոքում եւ ամէն տեսակ անուշեղէն։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
Ծախու մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov. 67 07, Métro, Poissonnière

ՏՈՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթր․․․
Կ՚ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՏՈՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին ․․․)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը ․․․ կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԻ հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 — Métro: Sentier ․․․
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30-8 Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՏՈՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS 9e)
Թէլ. Trudaine 92-47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. ․․․
Ամէն օր 14-19 Կիրակի եւ տօն օրեր 10 12 ժամադ․․․

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ․․․ խորտիկներ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ ․․․ Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի ․․․ ով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու ․․․
36 Rue Polonceau Paris (18e) Մէթրօ Պարպէս կամ Շափել
Տէր եւ Տնօրէն ԼԵՒՈՆ ․․․

․․․
POLYCLINIQUE PARISIENNE
123 Bld Sebastopol, PARIS (4e) Metro Reaumur et St․․․
Զորս փորձառու Հայ եւ ֆրանսացի մասնագէտ բժիշկներու ․․․ ցութեամբ կը դարմանուին ընդհանուր եւ ողջայոց հիւանդութիւններ ․․․ եւ նոր մեթոտով արանց եւ կանանց միզասեռային ․․․ հիւանդութիւններ իրենց բարդութիւններով, նոյնպէս ․․․ ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։ Ultra-Violet եւ Diathermie կը բուժուին ջղացաւ (Sciatique) եւ ամէն տեսակ յօդացաւ
ԱՄԷՆ ՕՐ 9—12 ԵՒ 2—8
․․․

ՀԱՅԿ ՄԵԾ ՆՊԱՐԵՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՅ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON — 150 բիւ Մօնսէյ
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ ․․․ մթերք, ․․․ ամէն գիներով
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՏՈՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու ․․․ մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ․․․ Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, ․․․ (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ․․․
Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 3—7, ԿԻՐԱԿԻ 9-12

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est — Téléphone. Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30 Կիրակի եւ տօն օրեր 9-1

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ՄԻՇՏ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ — ՄԻՇՏ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒ — ԱՄԷՆ ՔԱՂՑՐ ՄԱՏՉԵԼԻ
Սոսիէթէ Սավանթի դիմացը 5 Rue Mignon, PARIS (6e)
Առանձին կը ծախուի նաեւ կերպաս եւ աստառ՝ մէթրով
Հագուստի եւ վերարկուի՝ ճաշակաւոր կերպասներ,
մեծ տուներէն աւելի նպաստաւոր գիներով

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ․․․
Կ՚ՈՒԶԷ՞Ք ․․․

․․․ եւ անմրցելի ․․․ կատարելագործեալ ․․․ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաներէն հատ մը։ Սոյն մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն ․․․ կը զրկեմ
ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ՝ 1300 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ H. FERMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE A. M.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

11 DÉCEMBRE 1928

… ՏԱՐԻ ԹԻՒ 826

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ՈՒ ԽՕՍՔ

ԶՐԿԱՆՔԷ ԶՐԿԱՆՔ

…Հայաստանէն Թղթակից մը հետեւեալ յատկանշական իրո…թիւնները կը պատմէ.

1. — Համապետական ծրագրով շաքարի գործարան մը պի…ուէր Հայաստանի մէջ, որ ամէն յարմարութիւն կը …ցնէ, ճակնդեղի մշակութեամբ եւ ուրիշ առաւելու…։ Վրացիները մատ խառնելով, յաջողեցան վարկը …ցնել Վրաստանի, որպէսզի գործարանը բացուի Գորիի …

2. — Նոյն ծրագրով, առաջադրութիւն կար կերպասի գոր…ան մը հաստատելու Հայաստանի մէջ։ Այս անգամ ալ Ազէ…րը իրար անցան, եւ յաջողեցան համոզել որ այդ գործա…ը հիմնուի Ազրբէջանի մէջ։

3. — Վերջերս Մոսկուայէն քննիչ յանձնախումբ մը եկաւ …ան, եւ աչքէ անցընելով շինարարական աշխատանքները, …ան հանեց շատ մը Թերութիւններ։ Իբրեւ հետեւանք, շի…ութեան գործերը, որոնք արդէն խեղճ պատկեր մը կը ներկա…ցնէին, սահմանափակուած են այժմ, եւ վախ կայ որ բոլո…ին կանգ առնեն։

Գիտէինք որ, երբ կեդրոնէն ո՛ր եւ է վարկ սահմանուի, Հա…աստանը կը ստանայ երեքէն կամ չորսէն մէկը, բաղդատելով …րբէջանի եւ Վրաստանի հետ։ Այդ իրողութիւնը մերկապա…նաց կ'ապացուցանեն նոյն ինքն խորհրդային իշխանութեան …ճակագրութիւնները։ Մոսկուան, այսպիսի պարագաներու …, նկատի կ'առնէ ոչ թէ այս կամ այն երկրին իրական պա…նջները, այլ անոր տարածութիւնն ու բնակչութիւնը։ Այս…ն է որ, «ինքնավար» Ղարաբաղի բաժինն ալ կը մտնէ Բա…ի կառավարութեան սնտուկը, եւ փշրանքներ միայն կը …նին բուն իրաւատիրոջ։

Բայց միայն օրէնքը չէ որ կը նպաստէ Վրաստանին եւ …րբէջանին, խորթ զաւկի բաժին մը միայն վերապահելով …աստանին։ Օրէնքին պակաս Թողածը կը լրացնեն մարդիկը, …ն միջոց գործադրելով ի նպաստ իրենց երկրին։ Ուրիշ կերպ …ելի չէ բացատրել մատնանշուած երեք իրողութիւնները։

…փաստ է որ, ինչպէս քաղաքական գետնի վրայ, տնտեսա…ն, ճարտարագործական ասպարէզին մէջ ալ, Վրացին եւ …թարը աւելի արթուն են, ճարպիկ եւ գործօն, քան Երեւան…ները։ Այլապէս, Հայաստանը ինչո՞ւ պիտի զրկուէր շաքարի … կերպասի գործարաններէն, որոնք միայն տեղական պէտքե…ու սահմանուած չեն, եւ կրնային շունչ տալ մեր աղքատ եւ …տիա հայրենիքին։

Ամփոփ՝ ազգային ճակատի վրայ, Երեւանի վարիչները …ա զանցառելի քանակութիւն կը համարուին նաեւ տնտեսա…ն-վերաշինական տեսակէտով։ Մինչդեռ, իրենց ամբողջ …րծանքը այդ էր։ Մինչեւ այսօր ալ, կը ճգնին «շինարարա…ն ճակատի» աղմուկին մէջ խղդել բոլոր արդար բողոք…երը։ Տակաւին հարց է թէ ի՛նչ համեմատութեամբ շինու…իւններ կատարուած են, եւ մանաւանդ ի՛նչպէս կատարուած … Աստր լուսաբանութիւնը իրենք, հայ պոլշեւիկները տուին, …ոչխինչ մերկացումներով։

Յիշենք, աւելորդ անգամ մըն ալ, Հայաստանի հեղը. Կո…ունէի ընդհ. քարտուղար Հայկազ Կոստանեանի կարգ մը վկա…ութիւնները.

… «Կայլով արդիւնաբերութեան, մենք ամէն ամիս խոշոր …մներ կը կորսնցնենք։ Ալլահվերտիի մեր ընկերները կ'ըսեն …անգին Թիւով աւելորդ պաշտօնեաներ կան, իրենց որակին …ս Մասյառասյան Թոշակներով…

«Ալլահվերտիի հանքերուն մէջ ոչ ծրագիր կայ, ոչ ալ տնտե…թիւն. կայ ուղղակի ծրագիր, կորզելու քաղաքականութիւն, …ութիւն, ամենատմարդի եւ անզգայ վերաբերում բանուոր… հանդէպ.

«Մեր քննութիւնը երեւան բերաւ այնպիսի Թերութիւններ, …որոնք յատուկ են ոչ միայն Ալլահվերտիին, այլ եւ մեր տնտեսական …ոռալական միւս ճիւղերուն։

… «Վարիչները գումարներ կը վատնեն. պարզապէս ջուրը կը … այդ գումարները»։

Օրինակ, Երեւանի ջրանցքին համար նախատեսուած էր …000 րուբլի, բայց իրապէս ծախսուած է՝ մէկ միլիոն։ Իջե…ան ջրաելեկտրակայանին համար հաշուած էին 60,000 րուբ… սակայն այդ գումարը ոչ թէ օրէ օր, այլ ժամէ ժամ աւել… եւ հիմա ոչ մէկը կրնայ ըսել թէ մէկ միլիոնը պիտի …է ։

Եզրակացութիւն.— «Այս բոլորին մէջ հսկայական չափով …նքիշոթութիւն» կայ եւ անիշխանութիւն։ »

Անշուշտ այս մերկացումներուն տառնապատիկը հաղոր…ուած է Մոսկուա, քննիչներուն կողմէ։ Եւ թերեւս չարաժամու…թիւնն ալ դեր ունի, Հայաստանի համար ծրագրուած գործա…աններու այլուր փոխադրութեան մէջ։

Ինչպէս կ'ուզէք մեկնեցէք։ Մերկ իրողութիւնը այն է որ, …աստան, թէեւ «հաւասարազօր անդամ», միշտ կը զրկուի, … հետզհետէ աւելի խորականութեամբ։

Մոսկուա, Թիֆլիս, Բագու ձեռք ձեռքի տուած՝ Թանգա…ն ծախեցին Հայաստանի քաղաքական պահանջները։ Երեքը …էկ բերան կը ծիծաղին մեր ողբերգութեան վրայ։ Իսկ Երե…անը, փոխանակ հակազդեցութեան մասին միջոցներ մտածե…ու, փոխանակ չոր գլուխը քարին զարնելու եւ իրաւունք մը …աւելի կորզելու, կը յամառի կառչիլ այն ճամբուն որ եղբայր…որ դէմ հանեց։ Կը շարունակէ կռուիլ հողմաղացներու դէմ, … շուքերու ետեւէն վազել։

Եթէ ձեր ուժէն վեր է ետ առնել Կարսը կամ Նախիջեւանը, …գոնէ շաքարի եւ կերպասի գործարանները ապահովէիք, կամ…կա՛ր փերեզակներ…

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հայրենիք իր Նոյ. 25ի խմբագրականին մէջ կը նկատէ.

— «Առանձին սրատեսութեան պէտք չկայ տեսնելու համար, թէ բոլշեւիկներու ընծեռած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ խորհրդային Միութեան այժմ ենթակայ մահմետական ժողովուրդները հետ ի հետ կը պատրաստուին, յարմար վայրկեանին մը Ռուսիայէն անջատուելու համար։

Առանձին սրատեսութեան պէտք չկայ նոյնպէս հասկնալու համար թէ այժմ ռուսական լուծին տակ գտնուող մօտ 30 միլիոն մահմետականները, Ռուսիայէն անջատուելու պարագային, այս կամ այն կերպով պիտի միանան Ռուսիայէն այժմ դուրս գտնուող մահմետական ցեղակից ժողովուրդներուն, անոնց հետ միասին աւելի մեծ եւ զօրաւոր պետութիւններ կազմելու եւ եւրոպացիներէն բոլորովին անկախ գոյութիւն մը ապահովելու համար։

Վերջապէս, առանձին սրատեսութեան պէտք չկայ ըմբռնելու համար, թէ անկախ դարձած մահմետական այդ բոլոր ժողովուրդները, իրենց անկախութիւնը եւ ինքնորոշութիւնը պահելու համար, միացեալ ճակատ մը պիտի կազմեն ոչ միայն Ռուսիոյ, այլեւ Անգլիոյ դէմ, ամբողջ առաջաւոր եւ միջին Արեւելքի մէջ։

Ա. Կերենսկիի հրատարակած տեղեկութիւնները, ցոյց կուտան, որ ե՛ւ ազգայնական Ռուսերը, ե՛ւ Անգլիացիք սկսած են գիտակցիլ կացութեան լրջութիւնը Արեւելքի մէջ եւ բաւականին յստակ կերպով կը հասկնան արդէն, թէ մահմետական ժողովուրդներու ազգային նոր շարժումները ե՛ւ Անգլիոյ ե՛ւ Ռուսիոյ համար ճակատագրական վտանգ մը կը ստեղծեն, թէ այդ վտանգը կասեցնել Ռուսիա եւ Անգլիա կարող են միմիայն միացեալ ոյժերով, եւ թէ եթէ շարունակեն իրարու դէմ դաւեր նիւթել, իրենց հողքին տակ ալ հող փորած պիտի ըլլան։

Թուրքիոյ, Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի երրեակ զինակցութիւնը առաջին գոռ ազդարարութիւնն էր, որ եղաւ Արեւելքէն թէ՛ Ռուսիոյ եւ թէ՛ Անգլիոյ։

Սակայն, որքան ատեն որ բոլշեւիկներն են Մոսկուայի իշխանութեան գլուխը, հազիւ թէ Ռուսիա եւ Անգլիա կարենան հիմնական համաձայնութեան մը գալ ներդաշնակ գործակցութեան մը համար Արեւելքի մէջ։»

ՍՈՖԻԱՅԻ Հ[?]համալսարանին Ակադեմական խորհուրդը «պատուական վարդապետ բնական գիտութեանց» տիտղոսը տուաւ Պորիս Թագաւորին՝ իր գահակալութեան տասնամեակին առթիւ։

ԿԱՐՄԻՐ բանակին եւ նաւատորմին մէջ քաղաքական կոմիսարներու պաշտօնները ջնջուեցան։ Անոնց պաշտօնները պիտի փոխանցուին հրամանատարներուն, որոնք այսուհետեւ պիտի կոչուին «միանձնաչալնիկներ»։

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորին առողջական վիճակը կը շարունակէ մտատանջութիւն պատճառել։ Գահաժառանգ իշխանը իշխանը այս իրիկուն Փարիզէն կը հասնի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը

Երէկ առաւօտ ժամը 11ին Լուկանոյի մէջ բացուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան 53րդ նստաշրջանը։

Արդէն պատուիրակները օրեր առաջ հասած էին Զուիցերիա եւ անպաշտօն խօսակցութիւններ ունեցած՝ օրակարգի գլխաւոր հարցերուն շուրջ։ Ամէնէն կարեւորը կը նկատուի այն մէկուկէս ժամ տեւող տեսակցութիւնը, զոր Պրիան ունեցաւ Գերմանիոյ արտաքին նախարար Շթրէզէմանի հետ։ Ոեւէ գեկոյց չհրատարակուեցաւ այս տեսակցութեան մասին։ Պրիան, իբրեւ հերթական նախագահ այս նստաշրջանին, անձամբ գնաց Շթրէզէմանի մօտ։

Պրիան յետոյ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյնի հետ, կը կարծուի թէ այս վերջինս միջնորդի դեր պիտի կատարէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ՝ համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար։

Պելկրատի եւ Զաղրէպի վէճը

Պելկրատի կառավարութիւնը որոշած ըլլալով ամենախիստ միջոցներով զսպել Խրուաթիոյ ինքնավարական շարժումները, Զաղրէպի զինուորական կառավարիչ նշանակած էր գնդապետ Մաքսիմովիչը, ուսուցիչ Զինուորական վարժարանի։ Այս անուանումը խրուաթ ընդդիմադիր շրջանակներու մէջ ուժգին բողոք առաջ բերաւ։ Զաղրէպի Շրջանային ժողովը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց չճանչնալ Մաքսիմովիչի անուանումը, նոյնպէս արգիլեց անոր մուտքը ժողովասրահէն ներս եւ ժողովի աշխատանքներուն մասնակցութիւնը։

Նախարարական խորհուրդը պատրաստած է նոր օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկուի ջնջել Շրջանային ժողովները, որոնք իրենց բռնած դիրքով, կը վնասեն կառավարիչներու ազատ գործունէութեան։ Նոյնպէս խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին քաղաքական յանցաւորները։

Ժողովրդավար կուսակցութիւնը՝ միացած գիւղացի-խըրուաթ կուսակցութեան՝ դժգոհութիւն կը յայտնեն կառավարութեան դէմ, որուն դիրքը վերջին ծայր տագնապալից է այժմ։

Պելկրատէն կը հաղորդեն թէ կացութիւնը ծանր է եւ Եուկոսլաւիա մեծ տագնապ մը կ'անցընէ։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ՝ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԻ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԻ ՄԻՋԵՒ

Կիրակի առաւօտ Պելկրատի համալսարանի Ուսանողական Միութեան նոր վարչութիւնը ընտրելու առթիւ ընդհարումներ տեղի ունեցան ազգայնական եւ համայնավար ուսանողներու միջեւ։ Համայնավար բանուորներ մտած էին ժողովասրահ՝ յատկապէս ժողովը խանգարելու համար։ Տեղի ունեցաւ կռիւ մը, որու ընթացքին քանի մը ապակիներ կոտրեցան։ Ոստիկանութիւնը միջամտելով ձերբակալեց բազմաթիւ համայնավարներ։

∴ Գնդապետ Մաքսիմովիչի դէմ շարժումը կը սաստկանայ Խրուաթիոյ հանրային կարծիքին մէջ։ Դիտել կը տրուի թէ բատ օրէնի ոեւէ կառավարիչ հինգ տարի վարչական պաշտօնավարութիւն պէտք է ունեցած ըլլայ այդ շրջանին մէջ եւ իրաւագիտութեան վարդապետի տիտղոս պէտք է ունենայ։

Գնդապետ Մաքսիմովիչ Զաղրէպ հասաւ դեկտ. 7ին եւ պաշտօնի ձեռնարկելով, հրաւիրեց մամուլի ներկայացուցիչները՝ տեսնալու համար իր յայտարարութիւնները։ Սակայն թերթերը մերժեցին իրենց խմբագիրները ղրկել։

∴ Ներքին Նախարարութիւնը արգիլեց գիւղացի-ազգայնական միացեալ խմբակին հաւաքոյթները, որոնք տեղի պիտի ունենային կիրակի օր Խրուաթիոյ երեք քաղաքներուն մէջ։

Եգիպտոսի մէջ ալ կը ձայածուին

«Թայմզ»ի Գահիրէի Թղթակիցը կը հեռագրէ.

Եգիպտական կառավարութիւնը վճռած ըլլալով վերջ դնել համայնավար քարոզութեանց, անցեալ մայիսին Եգիպտոսէն վտարած էր խորհրդային գործակալը։

Յեղափոխական գործունէութիւնը, որ այդ շրջանին նըդհատուած էր, վերջերս դարձեալ գլուխ ցցած ըլլալով, եգիպտական կառավարութիւնը որոշեց սահմանէն դուրս հանել շարժումին նոր վարիչը, որ զանազան անուններու տակ եւ ամէնէն ճարպիկ միջոցներով յաջողած էր խուսափիլ ոստիկանութեան հսկողութենէն։

Այս մարդը, որուն իսկական անունը կը կարծուի ըլլալ Էլիահու Թէփէն, ժամանակաւորապէս գործօն դեր մը խաղացած է յաջորդաբար Պաղեստինի եւ Սուրիոյ մէջ, ուսկից ֆրանս. իշխանութիւնները վտարեցին զայն 1926ին, յետոյ դարձեալ Պաղեստինի մէջ, ուսկից մեկնած էր քանի մը ամիս առաջ միայն, Մոսկուայի հրահանգով։

«Իւմանիթէ»ի հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուած են Գահիրէի մէջ եւ խուզարկութիւններ կատարուած են անոնց բնակարաններուն մէջ։

Իտալական խորհրդարանին փակումը

Իտալիոյ Երեսփոխանական ժողովին փակման նիստը տեղի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵԿԱՒ ԵՒ ՅԱՐԵԱ՛Ւ…

Կ'ըսէի թէ նոր կտակարանին մէջ ալ մաքրագործումներ եղած են անգլիացի աստուածաբաններու կողմէ։ Քրիստոս եկած է ու յարութիւն առած… ահա՛ ամէնը։ Երեւակայութիւն են բոլոր միւս գրութիւնները։

Երեւակայութի՛ւն ծը «շքնեղը» — 6000 ձուկով վեց հոգի կերակրել (ինչ որ բարեգործականն իսկ կրնայ ընել), գինին ջուրի փոխել (գինեպաններն ալ կ'ընեն) երեւակայութի՛ւն Լերան քարոզը՝ որ երանի կը կարդար մոլքով աղքատներուն…

(Զարմանալին այն է որ, միտքով աղքատները Քրիստոսի Թուականին ալ գոյութիւն ունէին… Ահա թէ ինչո՞ւ անոնք պատկառելի բանակ մը կը ներկայացնեն այսօր։)

⁂

Մէկ կէտ միայն կայ սակայն, որուն մասին *մեր նախնիքը* եւ *մենք* անգլիացի աստուածաբաններուն չսպասեցինք, դաւանանքը առաջին անգամ մաքրագործելու համար։ Այն է սա հռչակաւոր բառախաղը որուն վրայ կռթնած է հռոմէական նուիրապետութիւնը եւ այդ նուիրապետական գագաթնակէտը բազմած պապը։

— Tu es Pierre et sur cette pierre je bâtirai mon église…

ըսեր է Քրիստոս Պետրոսին։ Եւ որովհետեւ այս բառախաղը եբրայեցերէն, յունարէն ու լատիներէն ալ կը յաջողէր… Հռոմէականները, ինչպէս կը տեսնուի, շուտով քարէն *բէյլամ* հանեցին։ Եւ ահա թէ ինչո՛ւ, հայերէնի մէջ Պետրոսին Պետրոս կ'ըսեն եւ քարին՝ քար։

Եւ արդէն Քրիստոս բառախաղը գործածած չի կրնար ըլլալ… քանի որ սա անգլիական գիւտ մըն է։

Ն. ԲԷՈՎՏԱՅԻ

ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

Հայ կամաւորներու միութեան տարեկան հացկերոյթը տեղի ունեցաւ Շաբաթ իրիկուն, ինչնորդ Թաղամասի գեղեցիկ մէկ ճաշարանին մէջ։ Այս տարի հացկերոյթին կազմակերպութիւնը քիչ մը հապճեպ ըլլալուն, բոլոր անդամները չէին կրցած մասնակցիլ։ Ներկայ էին մամուլի ներկայացուցիչները։

Բաժակաճառեր խօսուեցան Պ. Պ. Մարմարեանի, Զօպանեանի, Հ. Տ. Ներսէսեանի եւ Հրանտ Սամուէլի կողմէ, որոնք շեշտեցին կամաւորներու մատուցած անշահախնդիր ծառայութեան մեծութիւնը։

Պարի ու երաժշտութեան մէջ վերջացաւ հաւաքոյթը գիշերը ուշ ատեն.

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ կէս օրէ վերջ տեղի ունեցաւ տարեկան ժողովը Փարիզի Օտար Մամուլի Արհեստակցական ընկերակցութեան, որուն կ'անդամակցին նաեւ *Յառաջ*ի խմբագիրները։

Գանձին վիճակն է՝ 17,953 ֆրանք ծախք, 36,543 ֆրանք հասոյթ, ուրեմն պատրաստ դրամն է 18,590 ֆրանք։

Նոր վարչութեան ընտրութիւն կատարուելով նախագահ ընտրուեցաւ Մօրիս Միւրէ, *Կազէթ տը Լօզան*ի թղթակիցը։ Դիւանի միւս անդամները անփոփոխ կը մնան։

Ընկերակցութիւնը հիմնուած ըլլալով 1879ին, յառաջիկայ տարի յիսնամեակը պիտի տօնուի՝ մեծ հացկերոյթով մը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

V

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԵՒ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ շուրջ եղած քննադատութիւնները չեն տարուիր ուղիղ ճանապարհով, հոգեբանական այն ծանօթ պատճառներով, որոնց մասին խօսեցայ առաջին յօդուածիս մէջ։

«Յառաջ»ի Հարցարանին կատարուած բաւականին նպաստեց զանազաններու կարծիքներու ձեւաւորման։ Այնուամենայնիւ, չափազանցութիւն մը, ծայրայեղ գիծ մը կարելի է նշմարել բոլորին մէջ ալ դրական թէ բացասական արտայայտութիւններով։

Անկախ մեր ազգային շահերէն, Թրքական շարժումներու մասին կան երկու որոշ եւ շեշտուած տեսակէտներ։ Առաջինը, որ աւելի մեծամասնութիւն ունի, կը պնդէ թէ «Թուրքիոյ արդիականացման ճիգերը բռնազբօսիկ են, զուրկ տեւական արժէքէ»։ Երկրորդը՝ փոքրամասնութիւնը, իր կարգին կը պնդէ «որ եղած շարժումները արմատական քայլեր են կերպարանափոխելու Թուրքը, որ միեւնոյն ժամանակ կը հեռացնէ զայն հին փտութիւններէն, ասիական յետամնաց ազգերու ընտանիքէն, մօտեցնելով արեւմտեան քաղաքակրթուած ազգերու ընտանիքին։»

Թէ որքա՛ն արդար են երկու կողմերը, եւ որքա՛ն հիմնաւոր են անոնց պնդումները, կրնանք չափել ներկայացնելով քանի մը գլխաւոր գիծեր իւրաքանչիւր կողմի պատճառաբանութիւններէն։ Առնենք առաջինէն։

Ինչո՞ւ անարժէք կը յայտարարեն Թուրքիոյ արդիականացման քայլերը, եւ ամուլ կը նկատեն եղած ձեռնարկները։

— Որովհետեւ. Թուրքը իր ցեղային բնազդական խառնուածքովը, իր հոգեկան եւ բարոյական ըմբռնումներովը, դարեր շարունակ իր գոյութիւնը պարգացուցած է գազանային, ոճրային ամենավայրագ արարքներու, կոտորածներու բռնաբռնումներու, եւ վերջապէս աւերներու եւ կողոպուտներու անծայրածիր դէպքերու շրջանակի մը մէջ։ Եւ այս տեսակէտները ուժեղցնելու համար, մարդիկ կը դիմեն պատմութեան, գիտական հետազօտութիւններու, քննելով ո՛չ միայն արդի Թուրքը, այլ եւ Թիւրքութեան ծագումը։

Պահ մը բոլորին հետ խորացընենք այդ բոլոր առարկութիւններու արժէքն ու անսխալականութիւնը եւ ընդունինք բանաձեւ մը այն իմաստով թէ, Թուրքը բարբարոսներու ցեղ մըն է եղած, զուրկ բարոյական արժէքներէ, եւ հետեւաբար համամարդկային խոէլներէ։ Ու ըսենք թէ այս ժողովուրդին մէջ է որ նոր մարդ մը, միսիոնար մը կը փորձէ տարիներէ ի վեր քաղաքակրթել զայն, դարձնել անոր նայուածքը դէպի քաղաքակրթուած աշխարհը։ Ինչո՞ւ չընդունիլ, որ այս բանաձեւումով իսկ անհնար է ժխտել քէմալականութեան ձեռք առած քայլերուն արժէքը։ Որովհետեւ եթէ առարկութիւնը այն է թէ Թուրքը, իբրեւ ցեղ, իբրեւ ազգ ընդունակ է քաղաքակրթուելու, քանի որ իր անցեալը ամբողջական կռիւն է եղած քաղաքակրթութեան օրէնքներուն եւ ըմբռնումներուն դէմ, ապա անոր ժխտումը պիտի ըլլայ առ հասարակ մարդկային եւ կենդանական աշխարհի բնական զարգացման։

Ո՛չ. ճիշդ չէ, արդար չէ, եւ վերջապէս հիմնաւոր չէ եղած առարկութիւնը։ Թուրքը ամէն վայրենի մոլութիւն զարգացուցած է իր մէջ, ան հեղինակն է աշխարհի ամենաայլանդակ եւ սոսկալի ոճիրներուն, բայց դատապարտուած չէ անմասն մնալու նաեւ քաղաքակրթութենէն, եթէ զայն ղեկավարող տարրը իր ջանքերը լարէ այդ ուղղութեամբ։ Զգենք, որ այսօրուան Թուրքը այնքան ալ անարժէք տարր մը չէ արդիական իմաստով։ Ես այն համոզումն ունիմ, որ այսօր Թուրքը իր կրթական մակարդակով ետ չէ իր դրացի երկիրներէն։ Ան քայլ առ քայլ կը յառաջանայ եւ կը զարգանայ, առանց կաշկանդումներու։

Այս առթիւ անգամ մըն ալ ըսենք, որ մեզի համար վիճելի են բոլոր այն փաստերը, որոնք շատ հեռաւոր անցեալէն կը յիշուին, Թուրքը ներկայացնելու համար անքաղաքակիրթ տարր։ Ես կ'ընդունիմ մարդկութեան յառաջդիմութեան, ու հետեւաբար բոլոր ձեռնարկներուն յաջողութիւնը, որոնք կը գործադրուին այդ ուղղութեամբ։

Ու այս հաւատքը, այս ըմբռնումը ո՛չ նախասիրութեան, ո՛չ ալ կանխակալ տրամադրութեան արդիւնք է, այլ ներշնչուած իրական կեանքէն։ Եթէ այսօրուան եւրոպական ազգերը բնական յաջորդներն են իրենց «վայրենի» նախահայրերուն, կերպարանափոխուած իրենց մարմնական եւ հոգեբանական կառուցուածքովը, եւ եթէ այս պատմական ճշմարտութիւնը փաստ է, ապա ուրեմն այդ նոյն փաստը կ'ըսէ, որ այսօրուան Թուրքը կրնայ յաջորդն ըլլալ վայրենի Թուրանական ցեղին, եւ սակայն ատիկա իրենց արգելք չէ, որ ան չենթարկուի արդի քաղաքակրթութեան ազդեցութեան։

Հակառակը պնդողներէն շատերը իբրեւ գլխաւոր առարկութիւն առաջ կը քշեն ուրիշ տեսութիւն մը, — թէ շարժումը չի կրնար տեւական եւ արմատական ըլլալ, քանի որ կ'առաջնորդուի ժողովուրդի մէկ փոքրաթիւ մասին, վերի շերտերուն կողմէն, եւ պարտադրուած է բռնութեամբ։

Անշուշտ, ճշմարտութիւններ կան այս առարկութիւններուն մէջ։ Բայց կան նաեւ ասոր հակառակ փաստեր ալ, նոյնքան անժխտելի։ Ասիկա ակադեմական վէճ մըն է բարեշրջականներու եւ գործօն յեղափոխականներու մէջ։ Կարիք չկայ մտնելու անոնց խրթին մեկնութիւններուն մէջ, երբ կեանքը ունի բազմաթիւ օրինակներ, որոնք կրնան շատ աւելի հեշտութեամբ նպաստել մեզի։

Առնենք ամէնէն առաջ մենք մեզի։ Կը սիրենք պարծենալ մեր ազատագրական պայքարով։ եւ մեր այս կամ այն առաւելութիւններով, եւ սակայն չենք անդրադառնար այդ նոյն լաւ իրականութիւններու ծագման պատմութիւններուն։ Այսպէս օրինակ, ինչո՞ւ չենք նայիր մեր ազատագրական պայքարի շուրջ ժամանակին ծագած աղմուկին։ Ինչո՞ւ չենք յիշեր. որ այդ պայքարը որքան ալ արդար, որքան ալ նուիրական, այնուամենայնիւ հայութեան մեծամասնութեան համար ընդունելի չէր ժամանակին։ Հայ քաղքենի, պահպանողական մտայնութիւնը, կղերը, նոյնիսկ բուն ժողովրդական զանգուածը — այսինքն բուն հարստահարուող գիւղացին նախնական շրջանին չէին կրնար հաշտուիլ ազատագրական պայքարի մտքին հետ։ Ու մեր մօտիկ անցեալը լիքն է բազմաթիւ փաստերով, որոնք ցոյց կուտան մեր ժողովրդական լայն խաւերու ընդդիմութիւնը այդ գաղափարին դէմ՝ երկար ժամանակ, ծանր եւ թանկագին զոհողութիւններու գնով միայն այս գաղափարը ժողովրդականացաւ, եւ ստիպմանաբար գործօն հաւատոյ հանգանակ հայ ժողովուրդի խոշոր մեծամասնութեան։ Միեւնոյն ընդդիմութիւնը մեր ժողովուրդի կողմէն, մեր յեղափոխական եւ ընկերային զանազան քայլերու հանդէպ։ Բայց այս բոլոր ընդդիմութիւնները չքացան, անհետացան են ժամանակին հետ եւ այնքան արագ, որքան վճռական եւ խիզախ են եղած մեր ղեկավարները։

Այս բոլորին հետ կայ նաեւ աւելի զօրաւոր փաստ մը այդ՝ հայութեան վերաբերումը իր անկախութեան մասին։ Գաղտնիք չէ, որ հայութիւնը սակաւին այսօր ալ, հակառակ մեր այնքան դառն փորձութիւններուն, իր ամբողջութեանը մէջ, իբրեւ ազգ չունի վճռական եւ մէկ հասարակ բանաձեւ իր անկախութեան գաղափարի շուրջ։ Ուրիշ խօսքով, այսօր իսկ այս ժողովուրդի մէկ ստուար մասին համար անկախութեան գաղափարը անմարսելի է, առարկելի։ Այսու հանդերձ մենք մեզի իրաւունք կուտանք կռուելու յանուն մեր անկախութեան, զայն որպէս միակ միջոցը ընդունելով մեր ժողովուրդի փրկութեան ու զարգացման։

Հարկ չկայ երկարել փաստերու շարքը։ Որքան ալ զօրաւոր ըլլան անոնք, մանաւանդ յետ պատերազմեան շրջանին։ Յիշենք ընդհանուր կերպով, որ այսօր շատ մը ազգեր, իրենց մէջէն ծնած չնչին փոքրամասնութիւններու ազդեցութեան տակ կը կերպարանափոխուին ամբողջապէս ժամանակի ընթացքին նորանոր սերունդներու հետ։

Այս բոլորէն պէտք է եզրակացնել թէ ժողովուրդ մը ընդունակ է իւրացնելու գաղափարներ մը, իրմէ ծնած թէ իրեն անհարազատ, նայելով թէ ո՞րոնք են այդ ժողովուրդներու ղեկավարները, եւ որքա՞ն անոնք ազէր են իրենց դերին եւ կոչումին։

Արդ, այս բոլորէն ետք, ինչո՞ւ չընդունիլ որ, Թուրքիոյ արդիականացման ձեռնարկները խոշոր նշանակութիւն ունեցող իրողութիւններ են, որոնք կոչուած են Թուրք ժողովուրդի ներքին եւ արտաքին, բարոյական եւ հոգեկան պատկերը կերպարանափոխելու։

Այսօր ամենավայրենի գազանն ալ կը մարզուի, երբ շատ մը ընտանի անասուններ կը կըրթուին, նոյնիսկ բեմերու վրայ դերեր կը կատարեն, ինչո՞ւ պնդել թէ Թուրք ժողովուրդը անընդունակ է քաղաքակրթական ձեռնարկներու։

Անկախ մեր նախասիրութիւններէն, անկախ քաղաքական հաշիւներէն իբրեւ երեւոյթ ընդունինք, որ Թուրքիան դրուած է յառաջդիմելու նոր ճամբու մը վրայ, որմէ իր վերադարձը մինչեւ իր նախապատերազմեան կացութիւնը, անկարելի եւ անբնական է։

Այս առարկութիւններով, այլեւս աւելորդ է ծանրանալ երկրորդ տեսակէտի վրայ, որուն ի նպաստ դասաւորուեցան մեր բոլոր փաստարկութիւնները։

Ս. ԹԸԹՈՒԼ

ԿԻՍ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ԼՈՅՍ

Արհեստական լոյսը չունի ո՛ւեւէ բարերար ազդեցութիւն մեր կազմուածքին վրայ։ Զպիտի զբաղինք անով։

Արեւուն լուսաւոր ճառագայթները մասամբ կը ծծուին մթնոլորտէն, որ այնքան աւելի կ'իրացնէ անոնցմէ որքան յրաշողիով ծանրաբեռնուած է։ Բարձրութիւններու վրայ արեւային ճառագայթները աւելի ազդեցիկ եւ զօրաւոր են ջերմութեամբ, այս պատճառաւ համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մէջ գրեթէ երկու ամսուան ընթացքին հացաբոյսեր կը ծլին, կը բարձրանան եւ կ'արտադրեն։ Ալպեաններու 1600 մեթր բարձրութեան վրայ կը ճանչնամ գիւղ մը՝ Bouneval որ մինչեւ յունիս ձիւնով ծածկուած է յունիսի վերջ կը ցանեն եւ սեպտեմբերի վերջը կը հնձեն։

Արեւու լոյսին եւ ջերմութեան բարերար ազդեցութենէն օգտուելու համար է որ բարձրութիւններու վրայ հաստատուած են սանաթօրիոմներ. ինչպէս Զուիցերիոյ մէջ- Լէյսէն՝ 1450 մեթր, Տավոս՝ 1558 մեթր եւ Արոզա՝ 1880 մեթր բարձրութիւններու վրայ։ Կան նաեւ սանաթօրիոմներ միջին բարձրութիւններու վրայ, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ Արեւել Պիրենեաններու վրայ Գամպօ, Էնի մէջ Հօթվիլ եւ այլն։ Այդ հաստատութիւններուն մէջ կարելի է տալ արեւային լոգանքներ հոն խնամուող հիւանդներու։

Արեւուն լոյսը բնութեան ընծայած թանկագին բարիքն է, որմէ պէտք չէր որ զրկուէր բնաւ մարդ, այլ առատապէս վայելէր զայն. եւ սակայն ներկայ ընկերական կազմակերպութեան ամենամեծ ամօթն է եւ ամէնէն աւելի ըմբոստացուցիչ պարագան, դատապարտել ընտանիքներ հազարներով բիւրերով ապրելու նըկուղներու եւ աղտեղի խցիկներու մէջ, ուր լոյսը մուտք չունի եւ ուր անարիւն եւ դալկահար մանուկներ կը հիւծին օդի եւ լոյսի կարօտով։

Արեւու լոյսն է որ ազդելով մեր ջղային դրութեան վրայ կ'ապահովէ մեր ներքին գործարաններու ներդաշնակ պաշտօնավարումը. արեւուն լոյսին ժամանակաւոր պակասութենէն ազդուած երբեմն առանց ուրիշ բանաւոր պատճառի կը տխրինք եւ հոգեկան անհաճոյ տրամադրութեան կը մատնուինք։

Արեւուն լոյսը միքրոպասպան ազդեցութիւն ունի միքրոպներէն շատերը արեւու եւ լոյսի ուղղակի ազդեցութեան տակ կը սպաննուին կամ իրենց կենսունակութիւնը կը կորսնցնեն. զոր օրինակ ժանտատենդի մանրէները (bacilles typhiques) առաւելն մէկ ժամուան մէջ կը դադրին ապրելէ, երբ արեւային ճառագայթներու ենթարկուին ուղղակի, իսկ քօխի մանրէները աւելի դիմացկուն են եւ կը մեռնին 5էն 7 ժամուան մէջ։ Իրաւ է որ այս արդիւնքը կը տարբերի միքրոպներու գտնուած միջավայրին, առատութեան եւ ի՞նչ պայմաններու ենթարկուելուն համեմատ։ Ժանտատենդի եւ քոլերայի մանրէները աւելի շուտ կը ջնջուին թափանցիկ միջավայրի, զոր օրինակ յստակ ջուրի քան պղտոր ջուրի մէջ, թեթեւ խաւի քան խոռութեան մէջ։ Քօխի մանրէները աւելի շուտ կ'ազդուին արեւուն լոյսէն, երբ ողորկ մակերեսի վրայ կը գտնուին, ինչպէս սաւանի մը վրայ եւ կամ երկաթէ անկողինի մը վրայ, քան անոնք որոնք պահուըտած են բուրդէ զգեստներու, բուրդէ ներքնակներու (matelas) եւ մուշտակներու մէջ, ուր արեւին լոյսը չկրնար պէտք եղած չափով թափանցել։ Պատահութիւնը ներկայացած պահուն փարանելու պէտք չկայ, անհրաժեշտ է ջերմարանի մը (étuve) մէջ գերչեռումի միջոցաւ հականեխել զանոնք անխնայ։

Արեւու լոյսին բարերար ազդեցութիւնը թոքախտաւորներու վրայ հաստատուած իրողութիւն մըն է. աշխատանոցի փորձերու մէջ տեսնուած է որ այն հնդկախոզերը որոնց քօխի մանրէներ ներարկուած են, արեւուն լոյսին մէջ աւելի երկար կ'ապրին քան անոնք որ արեւուն լոյսէն զրկուած են։

Արեւուն լոյսը բուժիչ զօրութիւնն ունի ոսկրախտի (tuberculose osseuse), մորթային կարգ մը հիւանդութիւններու համար եւ մասնաւոր հաստատութիւններ կան որոնք լաւագոյն արդիւնքով կ'օգտագործեն արեւու լոյսին բարերար ազդեցութիւնը։

Դարձիր դէպի արեւը եւ փնտռէ անոր կենսատու ազդեցութիւնը, հայրենակի՛ց, երբ հիւղակ մը կանգնես բնակելու եւ բնակեցնելու զաւակներդ, այնպիսի դիրք մը ընտրէ անոր որ արեւը առանց արգելքի մը հանդիպելու թափանցէ հոն եւ իր լոյսով ողողէ ամէն անկիւն։ Յիշէ աշխարհածանօթ առածը. «Հոն ուր արեւուն լոյսը կը մտնէ, բժիշկ չի մտներ»։

Փոխանցիկ հիւանդութեան մը պարագային, օգտագործէ արեւուն լոյսը, հիւանդին զգեստները արեւուն հականեխիչ ճառագայթներուն ենթարկելով։ Վարդախտի, հոսանքի, կապոյտ հազի միքրոպները (germes) կ'ազդուին եւ կը ջնջուին արեւուն լոյսով։

Այս ամէնը ճանչնալէն յետոյ, մնացի չե՞ն գտներ մեր հեթանոս նախահայրերը որոնք պաշտօն կը մատուցանէին արեւուն՝ «Աղբիւր ամենայն բարեաց»։

ՏՕՔԹ. Բ. ՌՍԿԻ

ՃԵՊԷԼ ՄՈՒՍԱ

Տնտեսական դժուար կացութեան մը մէջ կ'ապրի Ճէպէլ Մուսայի հայ գաղութը։ Մխիթարական չէ նաեւ իր կրթական վիճակը։ Ու այս պարզ է, նիւթական անձկութիւնը կաշկանդած է զայն ու թոյլ չէ տուած որ ան կարենայ մարմին տալ իր տենչանքներուն։

Այսու հանդերձ գրեթէ ամէն գիւղ ունի նաեւ իր դպրոցը, բայց, անունով միայն, պարզապէս վարժարանի գաղափարը վառ պահելու, եւ իրենց երախաներուն «ա, բ, գ»ը սորվեցնելու։ Այդ իսկ, բաւ է գաղափար մը կազմելու, թէ որքա՛ն կը տենչայ այդ ժողովուրդը ուսումի, թէ որքա՛ն կը սիրէ ան իր մայրենի լեզուն։

Մէկ երկու տարի առաջ Բարեգործականը պզտիկ նպաստ մը յատկացուցած էր այդ շրջանի դպրոցներուն, եւ ուսուցիչ մը կը պահէր այնտեղ, բայց, նկատի առնելով որ նման գործ մը իր նպատակին մաս չի կազմեր, շուտով դադրեցուցած է զայն։

Չունին գրադարաններ, մինչեւ նոյն պատճառով չեն կրցած ապահովել նաեւ օրաթերթեր, որոնց պակասն զգալի է։

Դժբախտաբար դուրսէն ալ ոչ ոք հետաքրքրուած է այս գաղութով, որ գրեթէ միակն է բոլոր հայ գաղութներուն մէջ, որ կրցած է պահել իր ինքնութիւնն ու ազգային դիմագիծը, ու մեզի փշրանքներ բերած է մեր նախնիքներու ազնուական առաքինութիւններէն ու բարքերէն։

Դեռ մինչեւ երէկ անծանօթ էր, ու այսօր իսկ շատերը անծանօթ են անոր։ Ընդհանուր

...իր Ջղաքացի մը ... այն արահետը, ուրկէ ... ուսերնուն աղբիւ... անձնելու կ'երթան ա... հայ աղջիկները այդ ...

...Շատ հեռուն ... ենք արդէն, շունչ մը ... Պիթիասը, վարդի ... ու անոր պէս շքեղ ... պէս, հոս ալ ... փռուած են ու խոզ... ծառերու ... մէջ, բայց, ուրիշ ... մը ունին ամէնքն ... ու գուլալ ջրերը, արևն ... օդը: Հարուստ ... գրաւավայրերով: ... ագարակներն ... ծմակի մը բն... աղբիւրներով ... են, անոնք չեն ... Սլուքէն քալլ ... Մ. Թոմասի աւե... բլրակի մը ... ծառուէ պապա... կը նստին ... խոժոռ:

...տարի, զանազան վայրե... հայէլ... մը լեց... ամարանո... աղբիւրներու ... անձնձ... ...

ՍԱՐՀԱՏ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Մ. ՔԷՄԱԼ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԷ ԹՈՒՐՔ-ՊՈՒԼՂԱՐ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Քէմալ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Սոֆիայի կիսապաշտօնական «Լա Պիւլկարի» թերթի թղթակիցին.

— «Ձեզի կրնամ յայտարարել թէ իմ համոզումս պուլկարիոյ հանդէպ հետապնդուելիք քաղաքականութեան առթիւ, Թուրք կառավարութեան համոզումը կը կազմէ։ Երջանիկ եմ տեսնելով որ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող անկեղծութիւնը, փոխադարձ զգացումներու վրայ հիմնուած է։ Իրականին մէջ այսօր, ոչ մէկ ուժ, նոյն իսկ ուղղակի շահագրգռուող կառավարութիւններն անգամ չեն կրնար արգելք հանդիսանալ՝ երբ երկու ժողովուրդներ ուզեն բարեկամաբար ապրիլ։

Այս երկու ազգերու միջեւ մերձեցում առաջ բերելու համար, պատերազմէն յետոյ շատ աշխատանք թափուեցաւ։ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ եւ Էնկիւրիի պուլկար դեսպան Մ. Փավլոֆ այդ ուղղութեամբ շատ աշխատեցան։ Իմ կարծիքով, այսքանը բաւական չէ։ Երկու երկիրներու շահը կը պահանջէ որ շատ աւելի ջանք թափուի։

Սոֆիա գտնուած միջոցիս յաբաբերութեան մէջ գտնուած էի պուլկարիոյ զարգացած դասակարգին հետ։ Պուլկարիա շատ մեծ երկիր մը չէ, բայց ՝սա բաւականին կենսունակ եւ զօրաւոր պետութիւն մըն է եւ թանկագին առաքինութիւններով օժտուած ժողովուրդ մը ունի։

Սոֆիա գտնուած միջոցիս, Թուրքիոյ անկախութեան մասին մտածումներս եւ ծրագիրներս պարզած էի պուլկար ղեկավար շրջանակներուն։

Կարճ ժամանակ մը յետոյ անոնց բաղձերս նոյնութեամբ եւ ամբողջութեամբ գործադրեցի։ Գոյս ունիմ թէ այդ անձերն ալ չպիտի յապաղին իրենց բաղձերը կատարելու։ Մեր ազգերը եղբայրներ են իրարու եւ անոնց փոխադարձ շահերը կը պահանջեն որ լաւ ապրին իրարու հետ։

Քաղաքականութեան մէջ ես իրապաշտ եմ եւ ամէն բան կը դատեմ գոյութիւն ունեցող պայմաններուն եւ անոնց ներկայացուցած անհրաժեշտութեան եւ կարելիութեան համաձայն։

Այս պատճառով սա համոզման յանգեցայ որ եթէ երկու ազգերը համաձայնին իրարու հետ իրենց փոխադարձ զարգացումին եւ յառաջդիմութեան տեսակէտով հրաշքներ գործած եւ միւս կողմէ յաջողած պիտի ըլլան ապահովել խաղաղութիւնը, որ բարձր նպատակը կը կազմէ արդի քաղաքակրթութեան

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱԿԱԿՐՕՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Մոսկուայէն Պերլին հասած լուրերու համաձայն, Ռուսիոյ մէջ ծայր տուած է հակակրօն շարժում մը, որ կը պահանջէ Ծննդեան տօնին ջնջումը։

Ընկրոն կոմունիստներու խումբ մը կը պահանջէ որ Քրիստոսի տօնը փոխարինուի յեղափոխական տօներով եւ Ծննդեան առթիւ Նուէրներու ցուցադրութիւնը արգիլուի վաճառատուներու մէջ։

ՀԱԿԱՀՐԵԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ներկայիս հակահրէական շարժում մը դարձեալ ծայր տուած է ամբողջ Ռուսիոյ մէջ։

Խորհրդային թերթերը, Ռուսիոյ բոլոր անկիւններէն առնուած հեռագրեր կը հրատարակեն՝ որոնց համաձայն, քաղաքներու թէ գիւղերու մէջ, բռնութիւններ եւ բարբարոսութիւններ կը գործադրուին Հրեաներու վրայ։

Վորոնէժի համալսարանին մէջ մանաւանդ, կատարեալ ջարդ մըն էր որ տեղի ունեցաւ։ Հրեայ բազմաթիւ ուսանողներ ծեծուեցան ու չարչարուեցան քրիստոնեայ դասակիցներու կողմէ։ Քննութիւնը երեւան հանեց թէ ոչ միայն ուսանողները, այլ նաեւ ուսուցիչները անողոք կերպով կը հալածէին հրեայ ուսանողները եւ անոնց կեանքը անտանելի կը դարձնէին։

Գործարաններու մէջ, հրեայ բանուորները կ'ենթարկուին տուգանքի եւ խստութիւններու իրենց գործի ընկերներուն կողմէ եւ այս կարգի չահատակութիւններուն մէջ մանաւանդ համայնավար երիտասարդութեան անդամներն են որ աչքի կը զարնեն իրենց չահատակութիւններով. ասոնք են որ հակահրէական կռուոյն պայքար կը մղեն։

Ասոր նման գործեր կատարուած են նաեւ Մոսկուայի, Խարքովի, Օտեսայի, Նկատէրինոսլաւի եւ զանազան մեծ քաղաքներու մէջ։ Ճերմակ Ռուսիոյ մէջ հրեայ բնակչութիւնը կը կազմակերպէ ինքնապաշտպանութեան խմբակներ։

Նոյնպէս, Մինսքէն կը հեռագրեն թէ գոմէլի շրջանին գիւղերուն մէջ հալածանքներ կազմակերպուած են Հրեաներուն դէմ։ Ցեղական բոլշեւիկ իշխանութիւնները ոչ մէկ միջամտութիւն կատարած են։

ԿԵԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՆՑ ՔՕՂԻ

Բագուի «Բանուորուհիներու եւ գեղջկուհիներու միութեան» որոշումով, բոլոր թրքուհիները քօղ չպիտի կրեն ընտրութիւններու ժամանակ։ Ցիրող սովորութեան համաձայն, Ազրպէյճանի մէջ մինչեւ այժմ, կանանց բոլոր ընտրական եւ վերընտրական ժողովները տեղի կ'ունենային այրերէն անջատ, իսկ այս տարի տեղի պիտի ունենան այրերու հետ միասին։

ԼԵՆԻՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆՈՎ

Ազրպէյճանի մէջ, ձեռնարկուած է հրատարակելու Լէնինի երկերու լիակատար ժողովածուն թրքերէն լեզուով։ Պատրաստուած են ապագրութեան առաջին, երրորդ եւ տասներկուերորդ հատորները։ Թարգմանութիւնը կը կատարուի Լէնինի գործերու վերջին լիակատար ժողովածուէն։

ԲԱԳՈՒ - ԲԱԹՈՒՄ ՆԱՒԹԱՄՈՒՂԸ

Բագու-Բաթում նաւթամուղի շինութիւնը առաջ կ'երթայ մեծ արագութեամբ։ Կարճ ժամանակուան մէջ շինութիւններու ամենամեծ մասը լրացած կ'ըլլայ։

Նաւթամուղի երկարութիւնը 883 քիլոմեթր է։ Մէկ տարուան մէջ, նաւթամուղի միջոցով կարելի պիտի ըլլայ տեղափոխել 2,500,000 թոնօ նաւթ։ Նաւթամուղի կառուցման ընթացքին, պէտք եղած է յաղթահարել շատ մեծ դժուարութիւններու։

Կառուցումներու ամենակարեւոր մասն է Բագու խաչուղի գիծը, որ արդէն աւարտած է։ Խաչուղին նաւթահան կայանը սկսած է գործել։ Այս կայանի գործունէութեան հետեւանքով նաւթի արտածումը կ'աւելնայ երեք անգամ։ Ասկէց զատ, փոխադրութեան ծախքերն ալ մեծ չափով կը կրճատուին։ Մինչդեռ երկաթուղիով փոխադրութիւնը կը նստէր թոնօն 13 րուբլիի, նաւթամուղով փոխադրութիւնը կ'արժէ թոնօն 3 րուբլի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԸ.— Մեր գաղութը 150էն 200 կը համրուի, շրջաններն ալ հաշուելով՝ 500։ Կ'աշխատին մետաքսի գործարաններու մէջ։ Ամէնքն ալ իրենց վիճակէն գոհ։ Այրերը կը ստանան 2,50, կիները 1,50ֆր.։ Այս վերջինները աւելի ժամ կ'աշխատին եւ մինչեւ 20 ֆրանք առնողներ կան։ Գործարանատէրերը ծիծաղ սենեակ, անկողին, ելեկտրականութիւն եւ ածուխ կուտան։ Գործաւորի պահանջ կայ թէ այրերէն եւ թէ կիներէն։ Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին. S. A. M. Ucel - Ardèche.

Մանուկները բոլորն ալ ֆրանսական դպրոց կը յաճախեն, եւ գրեթէ մոռցած են հայերէնը։ Կայ նաեւ ֆրանսացի կին մը որ շաբաթը 2 - 3 անգամ հայ մանուկները տեղ մը ժողվելով, ֆրանսերէն աղօթք կը սորվեցնէ։ Մանուկներուն շաքար բաժնելով անոնց սիրտը շահած է եւ խեղճերը երբ տեսնեն այդ կինը, քովը կը վազեն, որպէսզի շաքար ստանան։ Այս մասին ալ հետաքրքրուող չկայ։ Չունի՞նք հայ կին մը որ ինք ալ այս օրինակին հետեւելով, այդ պզտիկներու սիրտը ինքն շահէր, քանի որ այրերէն օգուտ չկայ։

Խ. Քարաճեան

ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՔԱՋԱԼԵՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նորեան եղբայրները, Ւոտիրեն սիթիէն (Ամերիկա), «Հայրենիք»ի միջոցաւ 100 տոլար կը տրամադրեն՝ 1929 տարուան ընթացքին հայերէն ժողովրդական երգի մը բնագրին եւ նոյն երգին եղանակը յօրինողին։

Երգը պէտք է բաղկանայ ոչ աւելի քան երեք տունէ, իւրաքանչիւր տուն՝ չորս եւ առաւելագոյն, հինգ տողէ բաղկանալու պայմանաւ։

Երգին հեղինակը կամ բանաստեղծը պիտի ստանայ 25 տոլար։

Եղանակը յօրինողին պիտի յատկացուի 75 տոլար։

Երգը պէտք է գրուած ըլլայ սիրային մոթիվներով կամ զըւարթ տրամադրութիւններ ստեղծելու նպատակ ունենայ հայ ժողովուրդին մէջ։ Պէտք է գրուած ըլլայ կարելի եղածին չափ ժողովրդական լեզուով, առանց անոր անստաշութիւններուն։

Եղանակը պէտք է պատշաճի երգին եւ հայկական ոգի ու բնոյթ կրէ։

Թէ՛ երգը եւ թէ եղանակը պիտի հրատարակուին «Հայրենիք» օրաթերթին կամ ամսագրին մէջ։

Նորեան եղբայրները թէ՛ երգին եւ թէ՛ եղանակին ընտրութեան գործը կը ձգեն «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ կը խոստանան աջակցիլ նոթաներու հրատարակութեան, եթէ երգը առանձին հրատարակուելու արժանի նկատուի։

Ասիկա պատեհութիւն մըն է մեր բանաստեղծներուն եւ երգահաններուն երգերով ճառագելու մեր երգի կարօտ ժողովուրդին։

Այս մրցանակին մասնակցելու ցանկութիւն ունեցող բոլոր բանաստեղծներն ու երգահանները իրենց գրութիւնները պէտք է ուղղեն «Հայրենիք»ի խմբագրութեան, յիշատակելով, որ մրցանակի համար է։

Եթէ 1929-ի ընթացքին մրցանակի արժանի ոեւէ բանաստեղծութիւն ու անոր համապատասխան եղանակ չստացուի, Նորեան եղբայրները ամբողջ հարիւր տոլար գումարը կը տրամադրեն «Հայրենիք»ի խմբագրութեան, որպէսզի ան իր յարմար դատած ձեւով յատկացնէ ուրիշ արժէքաւոր գրութիւններու հեղինակին կամ հեղինակներուն։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Լոնտոնէն Պ. Մարկոս Քէշիշեան տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին։

ԿՈՆՔՈՒՐԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Կոնքուրները այս տարի գրական մրցանակը յատկացուցին Constantin Weyerի, իր վերջին վէպին համար,— «Մարդ մը կը հակի իր անցեալին վրայ» որ նախապէս իբր թերթօն հրատարակուեր էր Intransigeant թերթին մէջ։

Կոնքուրի մրցանակը որ ամէն տարի, աղմուկ եւ հետաքրքրութիւն կը յարուցանէ քան ուրիշ որեւէ մրցանակ, այս տարի եւս երեւան բերաւ մրցակցութեան նոյն երեւոյթները։ Դիտումնաւոր ներբողներ, առաջ նետուած անուններ՝ յաճախ անծանօթ, բայց գրեթէ միշտ տաղանդաւոր, կոնքուրներու ընտրութեան վրայ ազդելու համար հրապարակային թելադրութիւններ ու քովնտի դիմումներ։

Այս տարի մանաւանդ, մրցանակաւորի ընտրութեան նախօրէին, նկատելի էր քաղաքական մեծ դէմքի մը, Քլէմանսոյի անունով յարուցուած աղմուկը, անոր նախկին քարտուղարին շուրջ.

Հաւանական թեկնածուներ կը նկատուէին Ռ. Մ. տիւ Կառ, Մարք Սթեֆան, Անտրէ Ճանսոն, Անտրէ Մալրօ, Ցրիէօ լա Ռոշէլ։ Ամէնէն քիչ կը խօսուէր գրողին մասին, որ 6 քուէով պիտի արժանանար մրցանակին, Constantin Weyer, որուն մասին խօսեցանք կիրակի թիւով։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆԻՍ.— Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի խումբը կը շարունակէ յաջողութիւններով տարեներու ուշադրութիւնը գրաւել։ Անցեալ կիրակի մեր խումբը յաղթեց C. S. de Saint-Etienneի, 0ի դէմ 3 նշանակէտով։

Միութիւնս իր կոկիկ խաղերով, եւ հակառակորդ խումբը գոհ ձգելով կը վերջացնէ իր մրցումները։

Բ. Տ.

ԴԱԼԻ ՂԱԶԱՐ

(ԷՋ ՄԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԷՆ)

...ան պարզեւներ խոստացաւ ...իչը, առաջին վաշտի վաշ...տը, իր հետ առնելով եր...ոդու, ձիւնը ճեղքելով, իջ...ի վիրաւորի մօտ եւ բացի ...վիրաւորից իր հետ առնե... ...նաեւ մէկ սպանուած՝ հարիւ... ...ո Մշեցի Բարէին, վերա...նում էր։

...ն երեկոյեան մեզ հասա...է կոռոշ Արամը իր ձիա...հարիւրեակով, բայց նրա ...տանձին օգնել չի բե..., քանի որ ձիւնի պատճա...հնարաւոր չի լինում ձիան...վ առաջ շարժուելու։ Այդ ...ր մեզ փոխարինեցին 4րդ ...պարտակի զինուորները, իսկ ...ք իջանք Սօղանլու։

Սօղանլուում հարկ եղաւ Ղա...րդան տանող ճանապարհի ...երը մարդ ուղարկել, բայց ...ի որ բոլոր զինուորները յոգ...էին, ուստի կարգադրու...ն եղաւ այդ աշխատանքը յանձնել պետերին, այսինքն՝ վաշտապետներին, յիսնապետներին, քանեւհինգապետներին եւ տասնապետներին եւ այդ գէշեր դիրքեր գնացին զօրամասի բոլոր պետերը, Ղազարի հեռանալուց յետոյ, Դրօն էր կառավարող մեր կռիւները։

Զգիտեմ ինչո՛ւ, մեր գունդարտակը ուղարկեց Սարիղամիշի դիրքերը, որտեղ եւ մնացինք մինչեւ ընդհանուր նահանջը։ Երեւանից ճակատ եկան նորանոր ուժեր, իսկ մեզ փոխադրեցին Ղարս, նպատակ ունենալով գունդարտակը ցրել գնդերի մէջ։

Մեր Սարիղամիշ եղած ժամանակամիջոցին, Ղազարը տղաներին այցելելու համար, Թիֆլիսից երկսող էր գրել, որ վէրքերը լաւացել են եւ ինքը շուտով կը վերադառնայ բանակ։

Այդ երկտողը պատճառ եղաւ տղաներին չը ցրւելու որեւէ զօրամաս։ Սակայն երբ Ղազարը բաւական ուշացաւ, ի վերջոյ հարկ եղաւ գունդարտակը Ալէքպոլ ուղարկելու։

Այդ օրերին Ալէքպոլ էր եկել Անդրանիկը բանակ կազմելու համար։

Մեր գունդարտակի զինուորներից մեծ մասը միացաւ Անդրանիկին, իսկ մէկ մասն էլ անցաւ Երեւան։

Ու այդպէս Ղազարը իր փոքրաթիւ զօրամասով կարողացաւ մօտ մէկ ամիս ճակատ պահել եւ արգելք հանդիսանալ տաճիկների յառաջխաղացմանը, այն էլ այն օրերին, երբ ճակատ պաշտպանելու կարիքը գերազանցօրէն պէտք էր։

Կովկասեան Զինուորական իշխանութեան կողմից Ղազարի գունդարտակին պարգեւ տրւեցաւ 83 շքանշան։

Գունդարտակի ցրւելուց յետոյ, ես միացայ Անդրանիկին եւ անցայ Զանգեզուր. երբ վեց ամիս յետոյ վերադարձայ Երեւան եւ Աստաֆեան փողոցում հանդիպեցայ մեր բոլորիս սիրելի Ղազարին, շատ ուրախացայ, երբ ինձ ողջ ու առողջ տեսայ, իսկ ես շատ տխրեցի, երբ տեսայ որ Ղազարը կաղում է։ Մենք յաճախ էինք հանդիպում իրար եւ միշտ էլ մեր գունդարտակի անցուդարձից էր հետաքրքրւում։

1920 թուականի դեկտեմբերին Ղազարը զինւորական գործով անցնում է Ղարաբաղ։ Երբ իմ պատրաստակամութիւնն եմ յայտնում իր հետ ընկերակցելու, նա պատասխանում է. «Քեզ մատաղ, ես այժմ մի քանի հոգով եմ գնում եւ այն էլ տեսնենք մեր որոշած վտանգաւոր ճամբով պիտի կարողանա՞նք անցնել թէ ոչ. երբ կը հասնենք Ղարաբաղ եւ միւս կողմից էլ Զանգեզուրի ճամբան կը բացւի, այն ժամանակ քեզ էլ բերել կը տամ մօտս»։

Վերջին անգամ գնաց բարեւ մաղթելով, Ղազարին իր ընկերներով ճանապարհում եմ Երեւանից։

Նրանք Իջեւանի վրայով անցնում են Ազրբէջանի թաթարական գիւղերով եւ անվնաս հասնում են Ղարաբաղ։

Մօտ երեք ամիս Ղազարը աշխատում է Ղարաբաղում ինքնապաշտպանական գործը դիւրացնելով։

Ղարաբաղի ապստամբութեան օրը Մարտ 22ի գիշերը, Վարանդեցի զինուորներով գրաւում է Ասկերանը եւ երկար ժամանակ մնում է այնտեղ, թոյլ չը տալով թշնամուն Ասկերանը անցնելու, բայց երբ Ազրբէջանի մեծաքանակ զօրքերը անհաշիւ գնդացիրներով ու թընդանօթներով գալիս են Բաքւից, Ապրիլ 2ին տեղի ունենում է օրհասական կռիւ։ Ղազարը դիմադրում է Ասկերանի առաջին դիրքերից եւ մի քանի անգամ վիրաւորուելով ու հրանօթի հասցրած հարւածներից հողի մէջ թաղւելով, նորէն իր դիրքից դուրս չի գալիս եւ հերոսաբար մինչեւ վերջին փամփուշտը կռւում է ու վերջն էլ ուժասպառ ընկնում է դիրքում։

Քանի անգամ, Ղազարին խնդրում են իր զինակից ընկերները, թողնել դիրքը, քանի որ թշնամին մեծ ուժերով է գալիս, բայց նա չի լսում։

Ազրբէջանի զօրքերը մտնում են Ղազարի դիրքերն եւ անմիջապէս գլխատում այդ յանդուգն կտրիճը ու տանում Շուշի թրքական թաղում պտըտցնում։

Հազար անգամ փառք ու պատիւ քեզ, ով մեր սիրելի հերոս, որ դու մինչեւ վերջին շունչդ պայքարեցիր ցեղիդ գոյատեւման ու հերոսաբար ընկար Ասկերանի դիրքերում։

Թող քո յիշատակը վառ մնայ այն սրտերում, ովքեր գիտեն քալել քո ճամբան։

«Ցուսաբեր»

(Վերջ)

«ԴՐՕՇԱԿ»ի 12րդ. թիւը լոյս տեսաւ հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Սիւրիահայ արտագաղթի առթիւ (խմբագրական).— Հայաստանի վարչական բաժանումը (Ս. Վրացեան).— Քէմալական Թուրքիոյ ապագան (Կ. Սասունի).— Ժամանակը լաւագոյն դաստիարակն է (Ա. Արծրունի).— Մեծ պետութիւններու քաղաքականութիւնը Բալկաններում (Զ. Թոփալովիչ).— Թուրքիոյ շուրջ.— Մեր զոհերը.— Թղթակցութիւններ.— Իրենց իսկ բերանով։

ունեցաւ հանդիսաւոր արարողութիւնով մը։ Բոլոր երեսփոխաններն ու նախարարները սեւ շապիկ հագած էին։ Մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր սրահին մէջ։ Երբ Մուսոլինի սեւ շապիկով ներս մտաւ, բոլորը յոտնկայս սկսան ծափահարել զայն եւ երգել ազգային քայլերգը։

Ձեռքի շարժում մը բաւական եղաւ խոր լռութիւն ստեղծելու սրահին մէջ։ Ծափերով ընդունուեցան Աշխատանքի Սահմանադրութիւնն ու Ֆաշիսմի Մեծ Խորհուրդին վերաբերեալ օրինագիծերը։

Մուսոլինի խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, որ տեւեց մօտ մէկ ժամ։

Իտալիա եւ Թուրքիա

«Թրիպունա», Իտալեւթուրք դաշնագրի ստորագրութեան առթիւ կը գրէ.

— «Իտալիոյ քաղաքականութիւնը որ անհրաժեշտութեանց վրայ կռթնած, տարածման օրինաւոր հիմեր ունի, առանց երկդիմութեան կը հանդիսանայ խաղաղութեան տարր մը»։

Եւ Իտալիոյ արդարամտութեան եւ ուժին մասին կ'ընէ կարգ մը խորհրդածութիւններ։

Մաքտոնըլտ Փարիզի մէջ

Անգլիոյ նախկին վարչապետ եւ աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչ Ռամսէյ Մաքտոնըլտ քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի։ Մաքտոնըլտ կիրակի օր խօսակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներուն եւ ֆրանսացի պետական դէմքերու հետ։ Ի պատիւ իրեն տրուեցաւ ճաշկերոյթ մը, որուն ներկայ եղան Երեսփ. Ժողովի ընկերվարական Նախագահ Ֆէրնան Պուիսոն, Ծերակոյտի Նախագահը եւ Փարիզի անգլիական դեսպանը։

Մաքտոնըլտ երէկ իրիկուն Արդարութեան Պալատի մեծ սրահին մէջ դասախօսութիւն մը տուաւ «Աշխատաւորական կուսակցութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան» մասին։

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ?

Լորտ Ռոթըրմիր «Սընտէյ Տիսփէչ»ի մէջ հրատարակուած նամակով մը կը նախատեսէ որ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը անկասկած իշխանութեան գլուխ պիտի անցնի դարձեալ 2-3 տարիէն, որովհետեւ յառաջիկայ խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ պահպանողականներու մեծամասնութիւնը շատ կասկածելի պիտի ըլլայ։

Լորտ Ռոթըրմիր կը քննադատէ վերջին կառավարութիւնները, որոնք անպէտ ծախքերու քանակը մեծապէս աւելցուցին. այս կարգէն են Պաղեստինի եւ Միջագետքի հոգատարութիւնները պահելու համար եղած ծախքերը, առանց խօսելու ամէն շաբաթ անգործներուն տրուած 350,000 անգլիական ոսկիին մասին, որով Անգլիա Ֆրանսայէն աւելի աղքատ երկիր մը կ'ըլլայ։

Թրքական դրամին կայունացումը

Թուրքիոյ ելմտական գործավար Սարաճ օղլու Շիւքրի պէյ Պոլսոյ Սակարանի կոմիսարութեան հրահանգ տուած է ուսումնասիրել թրքական ոսկիին կայունացումը։

Կը կարծուի սակայն թէ նախ քան կայունացումը պիտի ստեղծուի պետական դրամատուն մը։

Ֆրանքլէնպուլ խառն դատարանին առջեւ

Պոլսոյ ֆրանքօ-թրքական խառն դատարանը զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ Պատերազմէն առաջ, Ատանայի Չուքուր Օվա ագարակը 75 տարի պայմանաժամով օգտագործելու մենաշնորհ տրուած էր ֆրանսական Վանտէօվր Լէփէս ընկերութեան։ Պատերազմին պատճառով, ընկերութիւնը չէ կրցած շահագործել ագարակը։ Զինադադարէն յետոյ Թուրք կառավարութեան դիմած է՝ խնդրելով որ ճանչնայ իր մենաշնորհը, որ յիշատակուած է Ֆրանքլէն-Պուլյոնի համաձայնագրին մէջ։ Ասկէ զատ Չուքուր Օվայի հարցը Լօզանի մէջ ալ խնդրոյ առարկայ եղաւ, եւ որոշուեցաւ խառն դատարանի իրաւասութենէն դուրս նկատել զայն։

Հակառակ այս բոլորին, դատարանի նախագահ Ասէր, յայտնեց թէ պայմանագրութիւնը մենաշնորհի հանգամանք չունի, հետեւաբար դատարանի իրաւասութեան տակ կ'իյնայ։ Թուրքիոյ ներկայացուցիչը բողոքեց եւ չընդունեց այս տեսակէտը։ Ասոր վրայ, դատարանը վճիռը յետաձգեց։

Միջազգային պանդոկներու ընկերութիւնը Բերա Փալաս պանդոկը կը պահանջէր, ըսելով թէ պանդոկին նախկին տէր Պոտոսաքիէն գնած է շէնքը։ Դատավարութեան ընթացքին ընկերութեան փաստաբանը պահանջեց որ կառավարութիւնը երաշխաւորութիւն ցոյց տայ մինչեւ որ դատը լուծուի։

Այս առաջարկը քննելու համար դատը յետաձգուեցաւ։

Աֆոսթոլիտիս անուն Յոյն մը դատ բացած էր և կը պահանջէր որ իրեն վերադարձուին Այտընի մէջ իր ունեցած կալուածները, քանի որ ֆրանսական հպատակ է ինք։ Դատարանը մեծամասնութեամբ վճռեց թէ ֆրանսական հպատակ է Աֆոսթոլիտիս։ Թուրք ներկայացուցիչը բողոքեց, ըսելով թէ հպատակութեան վերաբերեալ վէճերը կը քննուին տեղական դատարաններուն և ոչ թէ խառն դատարաններուն կողմէ։

Ծերակուտականի մը խելագարութիւնը

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Սոմի ծերակուտական եւ նախկին ելմտական նախարար Քլոց բանտախցի մէջ մեծ գումարներ կորսնցուցած ըլլալով, սկսած է մտային խանգարման նշաններ ցոյց տալ։

Վերջերս գնած էր թանկարժէք գոհարեղէն մը, եւ փոխարժէքը վճարած չէքով մը՝ քաշուած դրամատան մը վրայ, ուր այլեւս դրամ չունէր։

Ծերակուտականը այժմ Մալմէզոնի մէկ յիմարանոցին մէջ հսկողութեան տակ առնուած է։

Մերճան Ալթունեան հրոսախումբին դատը

Մերճան Ալթունեան հրոսախումբին հետ տեղի ունեցած ընդհարումի ընթացքին սպաննուած ոստիկան Մուսամմէր Ճավիտ պէյի կինը 45 հազար ոսկիի հատուցման դատ բացած էր։ Դատը յետաձգուեցաւ ուրիշ օրուան, նկատելով որ թղթածրարը ներկայիս Էնկիւրի կը գտնուի և կը քննուի դատական գործավարութեան կողմէ։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ՄՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Պուրնու) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 73

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

15 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Tête Noireի սրահներուն մէջ, 24 Quai Baubourg

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԵՐԵՔ ԳՐԹՋԱԼԻՐ ՋԱՒԵՇՏՆԵՐ

Առաջնակարգ ճազ-պանտ եւ սիրուն անակնկալներ

Թռամուէյ 108 թիւ Porte de Vincennesէն

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին նախորդ ժողովի տեղը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ ՀՐՋ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

այս իրիկուն ժամը 10—11 ընդհ. պատմութիւն (Մ. Նաթանեան)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Գործ.— 698.50։ Կարգադրեցինք։

Շամփինի, Տքթ. Ռ. 60։

Իսի լէ-Մուլինօ, Խ. Ե.— 10։

Մարսէյլ, Ա. Ա.— 100։

Փարիզ, Ա. Թ.— 30։

Պէլֆոռ, Գ. Ա.— 35։

Օշ, Ճ. Ս.— 70։

Լանսէյ, Գործ. Ն.Գ.— 160.60։

Վալանս, Գործ.— 330։ Կարգադրեցինք։

Սէվրը, Ն. Ց.— 70։

Փարիզ, Ժ. Մ.— 35։

Լիոն, Յ. Ա.— 35։

Մարսէյլ, Կ. Գ.— 35։

Լա Սիոթա, Ղ. Ա.— 140։

Լը Քրէզօ, Կ. Մ.— 10։

Պրէթանեէ, (Սէն Միր) Ս. Գ. — Ստացած ենք։ Տեսնել՝ «Յառաջ» թիւ 817։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Գիթլիսցի Արամ Գասպարեան որ 1922ին կը գտնուէր Սելանիկի (Յունաստան) շրջակաները.

Իմացնել՝ Յակոբ Միքայէլեանի 20 Av. Haraps, Viroflay (S. et O.) France.

— Կը փնտռուի Օրտուցի Յ. Յովհաննէսեան 22 տարեկան, հօր անուն Կարապետ, մօր անուն Թամամ։ Չորս տարի առաջ կը բնակէր Փարիզ, 5 Rue Lesage: Իմացնել՝ իր եղբոր Նշան Յովհաննէսեանի, Լէոֆորոս Վասիլէոս Եօրկիու թիւ 30, Salonique, Grèce.

— Գարակէօզեան Հօմի սափրիչ Տիգրան Միրզաեան (Խոյցի, Գարսկաստան) կը փնտռէ իր քոյրը, Մարգարիտ Միրզաեան որ 1922ի սկիզբը կը գտնուէր Թասգիւղի եկեղեցւոյ կալանը (Պոլիս)։ Գրել՝ Mirzayan Dicran, La Gaudinière, La Ville-aux-Clercs. (Loire et Cher.

Կը խնդրուի արտատպել ամերիկեան թերթերէն արտատպել։

— Աֆիոն Գարահիսարցի Խորէն Թադէոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Թադէոսեան որ 1925ի վերջերը տեսնուած է Փարիզի մէջ։ Իմացնել՝ Khoren Yerganian, Issy-les-Moulineaux, Seine.

ԳՆԵՑԷ՛Ք

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ.ՊՈԼԻՍ

ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Յունուար 6ին, 8 Rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ։

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

«ԾԱՂԻԿ ԿԸ ՓԵՏՏԵՄ»

Քնքութաններ

Գրեց՝ Օ. ՋԱՐՄՈՒՆԻ

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի: Դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris (10e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը։ Մնայուն գործ։ Դիմել՝ Յառաջի։

Կազմարար կազմարարական ամէն տեսակ աշխատանք, մանաւորաբար լիքը գիրքեր, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Գրել՝ Միքայէլ Խուպէսէրեանի, 37 Rue des Fleurs, Viroflay, (S. et O.).

Կ'ուզուի ժամագործի աշակերտ մը։ Դիմել՝ Գ. Յակոբ Քիւրքճեանի, 6 Rue Seveste, Մէթրօ՝ Anvers.

Վարձու է ընդարձակ աշխատանոց մը, տաղձագործի, կօշկակարի եւ նման գործերու յարմար։ 3000 Ֆր. տարեկան։ 17 Rue Damesme, Մէթրօ՝ Իթալի։

Կ'ուզուին Քորնէլիի գործաւորուհիներ լաւ վճարում։ Նաեւ աշակերտուհիներ, որոնց կը վճարուի առաջին օրէն։ Դիմել՝ վերի հասցէին։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

Մինինէ Պոնպոկոսեանի եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ամերիկեան, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի՝ դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ժրաջան գործաւորուհիներ: Թեթեւ աշխատանք: դիմել՝ պայտի գործարանը, J. Paturel et Cie. 125 Rue d'Avron, Փարիզ:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e,

Հեռ. Passy 72.56

Կը ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու։ Դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախտութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73.67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱՄԵՐԻԿԱ

Աշխատիլ ուզող հայ գրաշար մը, որ հմուտ է տպագրական, գեղարուեստական, քաթալօժիկ ե՛ւ լրագրական գործերու եւ երկար ատեն աշխատած եւ մեծ փորձառութիւն ու հմտութիւն շահած է, նաեւ լայնօթայփի մէջ, կ'ուզէ գործ ստանձնել Ամերիկահայ տպարանի մէջ։ Աշխատած է Թիֆլիզ, Փեթրոկրատ, Փարիզ։ Գիտէ լեզուները: Դիմել Կ. Makountz, 9 Rue Victor Cousin, Paris (V), France.

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ · ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Լաւագոյն յախճապակիէ եւ անմրցելի գիներով Արեւելքի սուրճի եւ թէյի գաւաթներու, թէյամաններու, ճէզվէներու վանաքան սպասներու համար դիմել՝ միակ կեդրոնատեղին

Mlle E. PERRET

16, Rue Puvis de Chavannes, MARSEILLE

Ֆրանսայի ներքին գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարուին ամենաարագ կերպով եւ մեծ խնամքով.

Mlle E. PERRET կը յայտարարէ իր յաճախորդներուն եւ իր հաշիւներու փակման առթիւ կը ծախէ ամենաէժան գեղչուած գինելով սուրճի ջաղացքներ՝ 40 եւ 55 ֆրանքի։

Թղթակցութիւն՝ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն։

A. TORDJEMAN

Աղած ձուկերու միակ կեդրոնատեղին ուր կը ծախէ ամէն քանակ անհաւատալի գիներով 60—65 քիլօնոց տակառներու մէջ անշուա, սարտելա եւ սկումբրու (գլուխով եւ առանց գլուխի)։ Հաճոյքով կը պատասխանէ բոլոր յաճախորդներուն որոնք կ'ուզեն տեղեկանալ գիներուն եւ պայմաններուն մասին հայերէն կամ ֆրանսերէն.

A. Tordjeman, 44 Rue Tapis Vert, MARSEILLE

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք ամենաշքեղ գլխարկներ ունենալ ամենաչափաւոր գիներով և կամ թրանսֆորմասիօն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը

MODES ԱՍՏՂԻԿՆԱ MODES

Rue des Pyrénées 246 Tram : 26 Autobus

Մէթրօ՝ ԿԱՄԲԵԹԱ.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-..

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20. Soleil d'Automne 4. Raffi Samuel 2 vol. 25. J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., ... Contes, Legendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, ... Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: ... cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche Franç.-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50 ֆր., Մեկնաբանուած Ը. հատ. Գ. Գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագր... ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ն... Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան Սիգամնա 12, Կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, համը 15 Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15:

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու նոտաներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի: Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ: փօսթի ծախքը գնողին կը պատկանի: դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 16 ՖՐ

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS 20e

Métro Belleville Tél. Men...

Ձեռք մտնէք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու փլաքներ եւ նուագուած ոչ մէկ տեղ չգտնուող երգիչներէ, կազել, շարքը, խմբերգ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր թէ մենակ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բոլոր տեսակ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նուագարաններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

12 DÉCEMBRE 1928

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 827

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԻ ԽՕՍՔ

ԱՌԱՆՑ ԽԻՂՃԻ ՃՐԱԳՆԵՐ

Առանց պատճառի չէ որ վերջերս յաճախ կը խօսինք Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ գաղութի մասին։

Արտագաղթի խելագարութենէն շատ առաջ, շարք մը խմբագրականներով ուշադրութիւն հրաւիրեցինք տեղաւորման ծրագրին վրայ, որ իսկապէս փրկարար գործ մըն է, մեր ներկայ վիճակին մէջ։ Բացատրեցինք թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է տալ այդ ձեռնարկին, մասնակցիլ անոր գործնապէս, եւ ոչ թէ հառաչանքներով ու մաղթանքներով։

Արդարեւ, երբ այսօր, եւ դեռ երկար ատենի համար, յոյս չկայ հայրենիքին դուռները բանալու, Սուրիան եւ Լիբանանը իր կազմեն յարմարագոյն միջավայրը, հարիւր հազարնոց բազմութիւն մը պահելու իբրեւ հայկական արժէք։

Թեր ու դէմ գրութիւններէ երեւան եկաւ որ, սխալ չեն մեր տեսութիւնները, տեղաւորման ձեռնարկին օգտակարութեան մասին։ Բայց ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այստեղ ալ, մենք պարզ «ամաթէօր»ի դեր կատարած ըլլալով, ձեռնարկը յանգեր է որոշ դժուարութիւններու։ Ու տեսակ մը վհատութիւն կը տիրէ այսօր։

Մեր վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ՝ արտագաղթի հոսանքը կանգ չէ առած։ Ընդհակառակն, «օրէ օր կը ստանայ սուր հանգամանք», ինչպէս կը կարդանք թղթակցութեան մը մէջ, որ պիտի հրատարակուի վաղուան թիւով։

Մեր ժամանաւոր թղթակիցն է որ կը գրէ.— Երբ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ կ'երթան, կը պատասխանեն.

— «Հոս ապագայ չկայ. Թուրքը մօտ է եւ կրնայ, առիթը ներկայանալուն, գործադրել իր վաղեմի բարբարոսութիւնը»։

Իսկապէ՞ս։ Ուրեմն այդքան վախկո՞տ ենք եղեր։ Կամ ամէնքս ալ պոլիտիկո՞ս դարձանք, օրուան այս ժամուն, երբ անոնց տիրաբար կը շեշտուի հոգատարութեան խնդիրը, իսկ Թուրքը շատոնց յոյսը կտրած է Սուրիայէն։

Աւելի ճիշտ պիտի ըլլար առաջին առարկութիւնը. «Հոս ապագայ չկայ»։ Այն ալ՝ տնտեսական իմաստով, ինչ որ դարձեալ վիճելի է։

Ափ մը չտեսներ, այսպէս կամ այնպէս, լաւ օր տեսած ըլլալով Հարաւային Ամերիկայի մէջ, հէքեաթներ հիւսեր են, եւ գլխի հրակէզ տափաստանները կը քաշեն անմեղ բազմութիւնները։ Ոչ մէկ տարակոյս, որ գացողը չարաչար պիտի զղջայ, բայց դարձի ճամբան գոց պիտի գտնէ, ինչպէս ամէն մէկը որ կը ձգէ իր վարժուած տեղը, կը թողու ձեռքին ոսկորը, եւ շուքին ետեւէն կը վազէ։

Ժամանակի խնդիր է Սուրիոյ տնտեսական անձկութիւնը, այսօր։ Իսկ տարիներ պէտք է անցնին, որ Հարաւային Ամերիկա գացողը գտնէ գտնէ այնքան բարօրութիւն, որքան կը վայելէ, այսօր, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։ Այն ալ ի՛նչ գնով...։

Բայց այստեղ կը ներկայանայ պարագայ մը, ուր տրտնջալու իրաւունք ունին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր հայրենակիցները։

Հրապարակաւ խոստովանինք, անգամ մըն ալ, որ մենք երեսի վրայ ձգած ենք այդ հոծ գաղութը։ Մենք բոլորս, Հ. Յ. Դաշնակցութենէն մինչեւ Բարեգործականը, ու մինչեւ այն հոսանքները, որ ընդունակ են գործ արտադրելու։

Ճիշտ այս միջոցին հետաքրքրութիւն մը կը տիրէ. այո՛, բայց ի՞նչ բանի համար.— կաթողիկոսութիւնը վերահաստատելու մտահոգութեամբ։ «Ազգին երեւելիները» անո՛ր մէջ կը տեսնեն փրկութիւնը,— միակ մոգական բանալին։ Եւ ի՛նչ թերհրդակցութիւններ, լրագրական վիճաբանութիւններ, նուէրներ ու յանձնառութիւններ։ Ոչ մէկ խօսք՝ արտագաղթի մասին։ Ժողովուրդը կրնայ վհատիլ, հեռանալ, նօսրանալ. հոգ չէ. թող կաթողիկոսութիւնը ողջ մնայ, շէն ու պայծառ մնայ, որպէսզի ջոջերը հանդիսաւոր պատարագ եւ միւռոնօրհնէք ունենան, վարդապետներու ձեռնադրութիւն տեսնեն, եւ աջ ու ձախ պարծենան. «Մենք ալ ունինք մեր Վեհափառը»։

Երէկ արտատպեր էինք թղթակցութիւն մը՝ Ճէպէլը Մուսայի մասին, — ամբողջովին հայկական բոյն մը։ Այդ ոգեւորիչ եւ սրտառուչ նկարագրութեան մէջ, ո՛րքան կսկծալի տողեր.

— «Մխիթարական չէ նաեւ կրթական գործը։ Նիւթական անձկութիւնը կաշկանդուած է գաղութը։ Այսուհանդերձ, գրեթէ ամէն գիւղ, ունի իր դպրոցը, անուանով միայն, պարզապէս վարժապանի վարձը վար պահելու, եւ իրենց երախաներուն «Ա. Բ. Գ.»ը սորվեցնելու համար։

Վաղուան թղթակցութեան մէջ, պիտի կարդաք աւելի սրտաճմլիկ պատմութիւններ.

— «Հալէպի վրանաքաղաքի Մեսրոպեան եկեղեցի-դպրոցին մէջ կը դաստիարակուին 500ի չափ երկսեռ աշակերտներ։ Շէնքը շինուած է աղիւսով եւ ծածկուած՝ ցինկով, ամէն կողմէն բաց ծակեր։ Ջունի պէտք եղած չափով գրասեղան, սեղան եւ աթոռ։ Աշակերտները կը նստին տուներէն բերած բազմոցներու վրայ, թէ՛ գիր գրելու եւ թէ սերտելու համար։»

Երեսուն-քառասուն տարի առաջ, Պոլիս նստած մարդիկ աւելի բուխսիրտ էին հեռաւոր Սասունի եւ Զէյթունի մասին, քան մենք այսօր, այս լուսացնցուղ պողոտաներուն վրայ, եւ մեր անմիջական հսողութեան տակ եղած գաղութի մը հանդէպ։

Ճրագներ կը պլպլան ինքնաբերաբար, գերմարդկային ճիգերով, իսկ մենք պուտ մը իւղն անգամ կը զլանանք, թէեւ աշխարհ իրար կ'անցընենք, եթէ Փարիզի ժամուն մէկ աթոռը մաշի, կամ ելեկտրական կտուց մը պակաս վառի...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հնչակեան գործիչ Գ. Եղիկեան հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Հայաստանի մէջ կատարուած ամուսնութեանց եւ ամուսնալուծումներու մասին, «Նոր Եզերք»ի մէջ (9 դեկտեմբեր).

— «Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանում մի ամսուայ մէջ՝ ըստ խորհրդային թերթերի տուած տեղեկութեան, ամուսնացել են 30 զոյգ, ապահարզան են ստացել նոյն ամսում 25 զոյգ։ 30 եւ 25 երկու փոքրիկ թւեր են, բայց թւերի լեզուն պարզ է եւ պերճախօս ե՛ւ այդ փոքրիկ երկու թւերը երեւան են բերում աղիտալի դրամա։

Նախ այդ երկու փոքրիկ թւերը ցոյց են տալիս նաեւ այն, որ Հայաստանի մայր-քաղաքի մօտ 100.000 բնակիչներից մի ամսում ամուսնանում են միայն 360 զոյգ, որոնցից նոյն տարում ապահարզան են ստանում 300 զոյգ, որով միմիայն 60 զոյգ են շարունակում իրար հետ իրենց ամուսնական կեանքը, այլ խօսքով ամէն մի հազար երեւանցիներից միմիայն 1.2 մարդ է, որ շարունակում է իր ընտանիքում մնալ. Մնացած 998.8 հոգին ընտանեկան յարկից հեռու է մնում։

Իսկ կարճատեւ ամուսնութիւնները միթէ՞ կարող են ցեղի սերունդի յաւելման պատճառ դառնալ։ Բնականաբար ո՛չ։ Կինը անպայման պիտի խուսափի երեխայ ունենալուց, որովհետեւ չգիտէ, թէ երեխայի հայրը արդե՞օք պիտի մնայ իր հետ մինչեւ նոյն երեխայի ծնունդը, թէ հինգ օր յետոյ պիտի հեռանայ նրանից.

Իսկ ամուսինը, տղամարդը կապուա՞ծ է իր կնոջ հետ։ Ո՛չ։ Նա իր կնոջ մէջ չփնտռելով ո՛չ մի բարոյական յատկութիւն, այլ միայն անասնական կիրքը, շատ շուտ է բաժանւում նրանից, որովհետեւ նորանոր կանայք կարող են նրան կիրք մատակարարել։ Բացի այդ՝ իր կինն էլ կարող է ուրիշ տղամարդկանց մօտ իր կրքերի բաւարարութիւնը փնտռել։

Ամուսնութիւնը կորցրել է իր նպատակը, ընտանիքը կորցրել է իր բարոյական հիմքերը։

Այսպիսի պայմաններում ինչպէս կարելի պիտի լինի սերունդը աւելացնել եւ ազգի «ֆիզիքական գոյութիւնը» պահել ու շարունակել։

Թող սոյն երկու հարցի պատասխանը փնտռեն «սովետական դրախտի» վճարուած եւ անվճար փաստաբանները։ Ես նրանց պատասխանը, այն էլ շատ պերճախօս, գտել եմ վերոյիշեալ երկու փոքր թւերի մէջ.

30 եւ 25,— ահա դրաման։»

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

«Եէնի Ասիա» թերթը կը գրէ թէ Ալնթապի Օսմ. դրամատունը իր հետ գործ ունեցող վաճառականները կարգ մը դժուարութիւններու կը մատնէ, առարկելով թէ, անոնք պարտք ունին Հալէպ գտնուող կարգ մը Հայերու։

Նոյն թերթը այս առթիւ կը գրէ թէ պարտքի վճարումը ամէն մարդու պարտականութիւնն է, սա տարբերութեամբ միայն որ վերեւ յիշուած պարտքը երկու ազգերու միջեւ գտնուած խնդիր է եւ անոնց լուծումը դատարանին իրաւասութեան մէջ կ'իյնայ։ Անտեղի չէ որ դրամատունը այս պարտականութիւնը ինք կը կատարէ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՎԷՃԸ

Թուրք թերթերը զայրացած են Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ սահմանավէճին մասին «Թան»ի գրած խմբագրականէն, որ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն.

Ամբոխավար Եունուս Նատի «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ խմբագրականով մը «իմաստակութիւն» կը վերագրէ «Թան»ի եւ վիճելի կը դարձնէ դաշնագրի զօրավար Լընտի իրաւարարութիւնը սահմանագծման մասին։ Ու կ'աւելցնէ.

— Նախ, զօրավարը իրաւարար չէր այս խնդրին մէջ։ Երկրորդ, ժամանակին մենք բողոքեցինք անոր յայտնած կարծիքին դէմ։ Ֆրանսայի անծանօթ չէ թէ, հայրենիքի հողերուն վերաբերեալ խնդիրներուն մէջ սովորութիւն չէ իրաւարարութեան դիմել։ Կարելի չէ օտարականի մը կարծիքին յանձնել հայրենիքի մէկ կտորին բախտը։

«Արդէն այն պարագան որ Ֆրանսա կրկին բանակցութեան մտած է, կը հաստատէ թէ ինքն ալ կ'ընդունի որ եղածը իրաւարարութիւն չէ, այլ կարծիքի պարզ արտայայտութիւն մը։ Եթէ Ֆրանսա իր ձեռքը թուղթ մը ունենար զօր. Լընտի իրաւարարի հանգամանքին մասին, անտարակոյս կը փորձէր օգտուիլ ատկէ, եւ ոչ թէ հիմակուան պէս կրկին բանակցութեան կը ձեռնարկէր։ Բայց եւ այնպէս, եթէ Ֆրանսա օգտուիլ իսկ փորձէր այդ թուղթէն, մենք ոչ թէ թիզ, այլ մատնիկէ մը անգամ չպիտի հրաժարէինք։ Այնքան վստահ ենք մեր իրաւունքներուն։

«Այս առթիւ պէտք է հաշիւ հարցնել Ֆրանսայի այն անկանոնութեանց համար, որոնք տեղի կ'ունենան սուրիական սահմանին վրայ եւ ոչ միայն կը թոյլատրուին իր կողմէ, այլ նոյնիսկ կը քաջալերուին։ Յետոյ իրեն յիշեցնելու է թէ չէ կատարած իր յանձնառութիւնները, սահմանէն անդին մնացած մեր ցեղակիցներու մասին։

«Ֆրանսայի մէջ պնդողներ կան թէ Սուրիա աւելորդ եւ նոյնիսկ վնասակար բեռ մըն է։ Թերեւս ճիշտ է։ Բայց անկէ աւելի մեծ իրականութիւն մը կայ.— Ֆրանսա փորձանք դարձած է Սուրիոյ գլխուն։ Եւ կարծես չէր բաւեր ասիկա, հաճոյք կը զգայ հիւսիսի մէջ խանգարելու Թուրքերուն հանգիստը։»

∴ «Պատասխան Թանի» խորագրին տակ, Արդուինի երեսփոխան Մէհմէտ Ասըմ ալ «Վագըթ»ի մէջ կ'ըսէ թէ՝ «Նկատի առնելով գրուածքին ձեւը եւ փաստաթուղթերը որոնց վրայ հիմնուած է, այդ խմբագրականը կրնանք ուղղակի կարծիքը նկատել Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութեան»։ Յետոյ կը բացատրէ վէճը ու կ'եզրակացնէ.

— Մեր ֆրանսացի բարեկամները պարապ տեղը կը յոգնին, երբ կը կարծեն թէ իրենց պատճառաբանութիւններովը կրնան լռեցնել Թուրքերը։ Եթէ իրապէս իրենց նպատակն է բարեկամական եղանակով մը լուծել երկու երկիրներու քաղաքական անհամաձայնութիւնը, ասոր միակ ճամբան այն է որ նորէն խօսուի խնդրին էութեան մասին։ Այլապէս պարզ ժամավաճառութիւն է ըսել թէ այս ինչ յանձնաժողովը այս ինչ ատեն այսպէս որոշում մը տուաւ եւ այդ որոշումին հնազանդիլն ալ պարտաւորիչ է։

Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները

Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները աւելի գործօն փուլի մը մէջ մտած են։ Արդէն իսկ ձեռնարկուած է փոխանակութեան վեր բերեալ գործելու քննութեան։ Թուրք աւագ պատուիրակ Ճէմալ Հիւսնի պէյ Էնկիւրի կանչուած է այս առթիւ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ բանակցութիւնները լաւ ընթացքի մը մէջ են։

∴ Աթէնքի թերթերը կ'իմանան թէ Իտալիոյ արտաքին փոխ-Նախարար Գրանտի Էնկիւրի երթալու ատեն Աթէնք ալ պիտի հանդիպի եւ այս առթիւ աւելի իրագեկ պիտի դառնայ Թուրքեւհելլէն վէճին մանրամասնութեանց։

Ի՛նչ կ'ուզեն Մակեդոնացիները

Մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան կեդրոնական վարիչ մարմնի անդամ Իվան Միխայլոֆ յայտարարած է «Թելէկրաֆէն Իւնիոն»ի թղթակցին.

— Թոտոր Ալէքսանտրոֆի սպանութենէն վերջ, Մակեդոնական Ներքին Կազմակերպութիւնը ներքին վէճերու եւ կռիւներու ասպարէզ դարձաւ։ Այս պարագան կը սպառնար անդամալուծել կազմակերպութիւնը։ Ներքին Կազմակերպութեան պատկանող անդամներուն մէկ մասը համոզուած էր, որ ծայր առած էնթրիկներուն ու դաւերուն գլխաւոր պատճառը Փրոթոկէրոֆն է։ Թոտոր Ալէքսանտրոֆի սպանութեան գործին՝ անոր մասնակցութիւնը վերջնապէս հաստատուած է։ Յեղափոխական կազմակերպութիւնը կը շարունակէ իր պայքարը։ Պարագաներէն կախում ունի անոր ընթացքը։ Երբ կազմակերպութիւնը գաղտնի կը գործէ ու ամիսներ շարունակ ոեւէ մեծ գործ ցոյց չի տար, չի նշանակեր թէ դադրած է յեղափոխական գործունէութենէ։

«Պուլկար կառավարութեան ու Ներքին Կազմակերպութեան յարաբերութիւնները միշտ ալ կախում ունեցած են առաջինին՝ կազմակերպութեան գոյութեան հանդէպ ունեցած ըմբռնումէն։ Կառավարական իշխանութիւններու ու կուսակցական ղեկա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞Ր

Քանի մը ամիսէ ի վեր, դարձեալ չարագուշակ լուրեր կուգան Հայաստանէն։ Նոր ձերբակալութիւններն ու բանտարկութիւնները սարսափելի չափերու են հասած հոն. հարիւրաւոր մարդիկ կ'երթան բնակելի դառնալու խորհրդային դրախտի անբնակ կղզիները։ Ամէնքը կը խօսին այդ մասին, իսկ իրենք՝ բոնակալները՝ լուռ են, պէտք չեն զգար խօսելու։ Անոնց գոյնզգոյն պատուիրակները սիւնը կը պահեն իրենց լեզուներուն տակ, «գլուխը թողած, գլխարկի ձեւի մասին» է որ կը խօսին մեզի։

Բայց ինչո՞ւ կը լռեն. ինչո՞ւ քաջութիւն չունին իրենց ըրածը հրապարակով ըսելու, եթէ իրաւունք ունին։ Եւ վերջապէս, ինչ կը կարծեն, մինչեւ ե՞րբ պիտի կրնան պահել հայ ժողովուրդի դէմ գործադրուած այդ սառնագոյն դաւաճանութիւնը...

Երէկ նամակ մը առի հալածական մէկ բարեկամէս, որ բառացի հետեւեալը կը գրէ.

— Եօ՛թ ամիսէ աւելի է, հայրենիքէս նամակ չունիմ։ Եղբօրս զաւակներէն վեցը եւ մօտիկ ազգականներէս ալ 8ը, թիւով 14 հոգի, տարի մը Թիֆլիս, Մետեխի բանտը պահելէ ետքը, յունիս 17ին տեղափոխած են Մոսկուայի Բուտիրսկի կեդրոնական բանտը։ Ոչ մէկ տեղեկութիւն ունիմ իրենց մասին, թէեւ երկու նամակ եմ գրած։ Բանտարկուածներու կիներն ու երախաները (իմ երախաներս ալ միասին), թիւով 30 հոգի, մնացած են 55.60 տարեկան ծերունի եղբօրս խնամքին։ Յիշեալ եղբօրմէս օգոստոս 15 թուակիր նամակ մըն եմ ստացեր, ուր դառնօրէն կը գանգատի իր վիճակէն, սակայն առանց յուսահատելու։ Քիչ ետքը Յ. Գ.ով մը կ'աւելցնէ. «Նոր ցրուիչը եկաւ ու նամակ մը բերաւ զաւակէս (երկրէն) որ կը գրէ. «Հօրեղբօրս զաւակներէն 6ը (անունները կուտայ) կը գտնուին Ճերմակ ծովին մէջ եղած Սոլովքի բանտը. իսկ միւսները երկու խումբի են բաժնուած եւ կը գտնուին Թոմսկիի շրջանին մէջ ու սարսափելի վիճակ մը կ'ապրին»։ Նամակագիրը հետեւեալ բառերով կը վերջացնէ իր գրութիւնը. «Սիրելի հայրիկ, խմբապետի տղայ ըլլալուս համար ո՛չ մէկ դպրոցի մէջ չեն ընդունիր զիս։ Վերջերս նոր նոր ձերբակալութիւններ կ'ըլլան»։

Ահա բոլշեւիկեան դրախտի մեկ վիճակը զոր արեւի լոյսի տակ այնքան վատօրէն կը պահեն բոլշեւիկները, ամիսներ ետքը վատագոյն կերպով ստելու համար։ Ականջը խօսի ռամկավարներուն, այնքան «իրագեկ» եւ այնքան «գաղտնապահ»...

Ա.

ՁԱԽՈՂԱԾ ԳՈՐԾ ՄԸ

Եւրոպական ընկերութիւն մը, որ ասկէ առաջ լուցկիի գործարան մը պիտի հիմնէր Սինոպի մէջ, այժմ կ'ուզէ ծախել իր բերած մեքենաները, եւ դիմած է Թուրք կառավարութեան։

Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը պիտի գնէ այդ մեքենաները, որովհետեւ մտադիր է լուցկիի գործարան մը բանալ Սինոպի մէջ։ Նախապէս շինուած շէնքը ծեղքրտուած ըլլալով, նոր մը պիտի շինուի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

VI

ԹՐՔԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ա՛լ հա՞ն թուրք ազգն ու հայրենիքը իրենց օրուան վարիչներու արմատական՝ քայլերէն թէ ո՛չ։

Ըսի արդէն որ ապագայի խնդիր է այդ։ Մեր նախասիրութիւններն ու գնահատութիւնները չեն որ պիտի ազդեն այս քայլերու զարգացման ընթացքին վրայ։ Մեզի համար կարեւորն է, ամէն բանէ առաջ, իրական մնոյոչումը մեր թշնամիին, վտանգաւոր եւ յանդուգն հակառակորդին, որու դէմ պահանջ եւ դատ ունինք դարերէ ի վեր։ Եւ արդէն այս չէ՞ բուն պատճառը մեր այն կենդանի հետաքրքրութեան, զոր երբեւան կը բերենք Թուրքիոյ շուրջ մանաւորապէս, մեր այս տագնապալի օրերուն։

Այս տեսակէտով ալ ահա կը ծնի մեր մէջ այն անխուսափելի հարցումը թէ, ի՞նչ ազդեցութիւն կրնան թողուլ թրքական շարժումները, հայկական պահանջներուն վրայ, կամ ինչպէս «Յառաջ»ն է բանաձեւած, «հայկական տեսակէտէն, լա՞ւ են այս փոփոխութիւնները թէ գէշ, ընդունելով որ Թուրքիան դրացի է Հայաստանի եւ ոխերիմ թշնամին»։

Նախքան բուն հարցին պատասխանելը, անհրաժեշտ է ծանրանալ երկու գլխաւոր կէտերու, մեր հարեւանութեան եւ թշնամութեան պարագաներուն վրայ։

Ուզենք թէ ոչ, ստիպուած ենք հաշտուիլ այն փաստին հետ թէ Թուրքիան հայութեան բնական դրացին է, բաժնուած սահմանագծով մը։ Անշուշտ այս սահմանագծումը յաւիտենական չէ, ուրիշ խօսքով հայութեան եւ թրքութեան միջեւ նետուած արգիլիչ գիծը տեւական չէ։ Ան կրնայ ետ ու առաջ տարուիլ, երկարիլ կամ կարճնալ, բայց երբեք վերնալ։ Ինչ պայմաններու մէջ ալ ըլլանք, ի՛նչ քաղաքական ազդեցութեան տակ ալ գտնուինք, ոչի՛նչ կրնայ փոխել այս իրողութիւնը, որովհետեւ անկախ թէ կխանկախ, Հայաստանը միշտ ալ պիտի ըլլայ սահմանակից Թուրքիոյ։ Ընդամէնը նեղ գծով մը բաժնուած։

Նոր ուժ մը, նոր ազգ մը, մեր երկու ժողովուրդներուն մէջ չեն կրնար մտնել, այնքան ժամանակ, որքան մէնէ մէկնումէկը չէ մեռած, չէ կորսնցուցած իր գոյութիւնը։

Եթէ ասիկա փաստ է, որու փոփոխութեան դէմ ոչ մէկը կրնայ կռուիլ, ինչպէս չկրցաւ նոյն իսկ Թուրքը, հակառակ իր երբեմնի հնարաւորութիւններուն, ապա ուրեմն ստիպուած ենք միշտ ալ առաջնորդուելու այս իրողութենէն։ Եթէ չենք կրնար բաժնուիլ Թուրքիոյ դրացնութենէն, ոչ այսօր եւ ոչ վաղը, ինչպէ՞ս կրնանք բնորոշել մեր վերջնական վերաբերումը այս անխուսափելի դրացիին դէմ։ Ասկէ արդէն կը մօտենանք մեր թշնամութեան փաստին։

Կ՚ընդունիմ հայ-թրքական թշնամութեան սաստկութիւնը, իբրեւ հետեւանք այնքան արիւնոտ ու ծանր դէպքերու։ Սակայն հոս եւս ուշագրաւ պարագայ մը։

Ըստ իս եթէ Թուրքը մեզի համար ոխերիմ թշնամի է, կամ եթէ մենք կ՚ուզենք որ ան ընդունուի հայութեան կողմէ իբրեւ թշնամի, նոյնը ճիշդ չէ ըսել Թուրքին համար։ Որովհետեւ Թուրքին համար մենք թշնամի էինք անցեալին մէջ, նախապատերազմեան շրջանին, եւ նոյն իսկ մինչեւ 1920ը երբ մեր այս կամ այն շարժումովը որոշ խոչընդոտ կը հանդիսանայինք անոր ի նըպաստ կատարուած ձեռնարկներուն դէմ։ Եւ որչափ սաստկացան մեր արգելքները թրքական ձեռնարկներու դէմ, որչափ ուժեղցանք մենք, այնչափ աւելի մեծցաւ Թուրքիոյ թշնամութիւնը մեր դէմ։

Թուրքիան իր ինքնապաշտպանութեան, իր զարգացման եւ աւելի յետագային իր անկախութեան պահպանման պայքարներուն մէջ, հայութիւնը նկատեց իբրեւ միջոց, գործադրեց մեզի դէմ այն ահաւոր բարբարոսութիւնները, որոնք աննախընթաց են բովանդակ պատմութեան մէջ։ Պատերազմին թէ պատերազմէն ետք Թուրքիոյ վարած քաղաքականութիւնը հայութեան դէմ պիտի միայ ապացոյցը անոր խոր թշնամութեան՝ հայութեան դէմ։ Աւելորդ է ծանրանալ այս կէտի վրայ. կարեւոր չէ հիմա եւ նոյն իսկ անժամանակ։

Այսօր, ըստ իս, թշնամութեան հիմք ծառայող շատ մը խնդիրներ կորսնցուցած են իրենց սրութիւնը՝ Թուրքին համար։ Ամէնէն առաջ Թուրքիան իր երկրի սահմաններէն ներսը չունի հայկական հարց, շնորհիւ այնքան ծանօթ իրողութիւններուն։ Ու ասիկա այնքան ալ ա՛կարեւոր կէտ մը չէ Թուրքին համար։ Արդի Հայաստանը, ինչ որ ալ ըլլայ, չի կրնար նոյնպէս վտանգ դառնալ Թուրքին, իր զարգացման ճամբուն վրայ. իսկ Հայաստանէն դուրս ցրուած հայութիւնը նոյնպէս արժէք մը չէ Թուրքին համար, իր ընթացիկ քաղաքականութեան ձեռնարկներուն մէջ։ Այս անողոք իրականութենէն կը հետեւի որ, Թուրքիոյ համար Հայը այսօր սպառնալիք չէ, վտանգ չէ, եւ հետեւաբար թշնամի ալ չէ։ Թշնամի ըլլալը ինքնին արժէք մըն է, այսինքն ուժ մը, կարեւորութիւն մը։ Մենք դժբախտաբար կորսնցուցած ենք այդ արժէքը Թուրքին համար։ Այս պայմաններուն տակ հազար տարի կանչենք եւ բողոքենք միեւնոյնն է, Թուրքը մեզ նկատի չառներ։

Եւ սակայն հակառակ այս տխուր փաստին, կը կարծենք թէ թշնամի ենք Թուրքին բան մը որ ճիշդ չէ։ Ճիշդը այն է, որ Թուրքը կը մնայ մեր թշնամին, որովհետեւ ան ուժեղ է, եւ տէրը՝ օրուան կացութեան։

Ամփոփելով մեր վերջին տեսութիւնները, մեզի դէմ կը գտնենք հետեւեալ դասաւորումները։

— Թուրքին դրացի ենք, եւ դրացի մնալու հարկադրուած՝ կեանքի բնական դասաւորումներու հետեւանքով։ Այդ դրացին՝ մեր թշնամին է, որովհետեւ ոչ միայն բռնաբարողն է մեր այնքան բազմաթիւ իրաւունքներուն, այլ եւ դահիճն է մեր ժողովուրդին, աննախընթաց դահիճ մը։ Թշնամիին համար սակայն մենք մոռցուած կաղ ենք։

Ու այս պայմաններուն տակ, կշիռին ծանրութիւնը թշնամիին կողմն է։ Ան կ՚ուժեղնայ, կը յառաջդիմէ, կը զարգանայ։ Մինչ մենք քիչ բան ունինք ըրած մեզի ի նպաստ, մեր թշնամութեան արժէք մը տալու համար։ Լա՞ւ է այս կացութիւնը թէ գէշ։

— Գէշ է, վատ եւ վնասակար է այնքան որքան կ՚ուժեղնայ մեր թշնամին. կ՚ուժեղնայ մանաւանդ որպէս արդիական ուժ, շնորհիւ իր ներքին արմատական փոփոխութիւններուն։

Լաւ է սակայն, ըստ իս, աւելի լաւ քան գէշ տուեալ պայմաններու մէջ, մեր թշնամիի ուժեղացումը, անոր զարգացումը։

Որովհետեւ, որքան մեր թըշնամիին մէջ խորանայ զարգացումը, որքան անոր մէջ մեղմանան վայրենի ու ագէտ բնազդները, այնչափ կը դառնայ մեզի համար անվտանգ։ Թուրքիոյ ներքին փոփոխութիւնները չեն կրնար չազդել Թուրք նկարագրին, Թուրք մտքին վրայ։ Ասիկա անհատական տեսակէտ մըն է. եւ ճիշդ այս տեսակէտէն մեկնելով, Թուրքը կը ներկայանայ ինծի թէեւ ուժեղ, բայց նուազ վտանգաւոր, քան էր առաջ, չենթարկուած այս փոփոխութիւններուն։ Ու որքան աւելի խորանան թրքական ներքին փոփոխութիւնները, որքան աւելի արդիւնաւորուին այդ ձեռնարկները, այնքան աւելի լաւ։

Փոխուած, արդիականացած Թուրքը կանգնած ըլլալով մեր զարգացման ճանապարհի վրայ, այլեւս չի կրնար դառնալ հին Թուրքը, այսպէս ինչպէս էր նոյն իսկ երէկ։

Այս բոլորէն ետք, վերջին կէտ մը եւս։

Թուրքիոյ ներկայ փոփոխութիւններու իրական գնահատութիւնը, ճիշդ է թէ նպաստաւոր փաստեր միայն կրնայ արձանագրել Թուրքին համար։ Որքան կ՚աւելնան այս փաստերը, պէտք է նոյնչափով պայծառանայ հայ քաղաքական միտքը։

Խորհիլ ու կրկնել մեր իրաւունքներու մասին, զանոնք դարձնել բնական պահանջը հայ բովանդակ մտածողութեան իբրեւ սրբազան անհրաժեշտութիւն։ Ու ինչ որ էական է ու կարեւոր, դնել հայ միտքը իրական գետնի վրայ. հեռու «ռոմանտիկ» մտածողութենէ։ Ճանչնալ թշնամին, տեսնել զայն իր բոլոր առաւելութիւններովը, իր յաջողութիւններովը, դարձնել ասիկա օրէնք։

Մտածել, շարունակ մտածել մեր դատին համար, մեր հակառակորդի քայլերուն համար, բայց այս մտածումներու ընթացքին չմղել հայ միտքը ծայրայեղութիւններու, որոնց զոհն ենք եղած երկար ժամանակ։

Մեր այս գիտակցութիւնը, կամ աւելի ճիշդը, մեր քաղաքական մտքի հասունութիւնը ուժ մըն է, կարեւոր եւ կենսական ուժ մը։ Ամէնէն առաջ այս ուժն է որ՝ որոշ եւ պարզ՝ պէտք է ձեւ ու մարմին առնէ։

Ս ԹԼԹՈՒԼ

ՎԵՐՋ

ԽՄԲ.— Ինչպէս «Յառաջ»ի հարցարանի բոլոր պատասխանները, այս յօդուածաշարքն ալ հրատարակուած է, իբրեւ անհատական տեսակէտ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԺԱՄԵՐԸ

1929 յունուար 1էն սկսեալ, Ֆրանսայի հեռագրական կայաններէն ղրկուած, ինչպէս նաեւ զանազան կայաններու կողմէ ստացուած հեռագիրներուն վրայ առաքման եւ փոխանցման ժամերը պիտի նշանակուին չորս թիւերով, օրինակ՝ (0000 եւ 2359)։

Առաջին երկու թիւերը պիտի յայտնեն ժամը, վերջին երկու թիւերը՝ վայրկեանները։ Իսկ 00 թուանշանը պիտի օգտագործուի ամէն անգամ որ պէտք տեսնուի։

Հետեւեալ կերպով ուրեմն, ցոյց պիտի տրուին ժամերը, օրինակ՝

5ը	32	անցած	0532
6ը	45	»	0645
12ը	15	»	1215
կէս գիշեր	—		0000
»	8	անցած	0008

Անգլիացիները արդէն կը կիրարկեն այս եղանակը։

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ԿԸ ՊԱՐԶԷ
ՖԱՇԻՍՏ ԻՏԱԼԻՈՅ ԺԻԳԵՐԸ

Գրեցինք թէ Իտալիոյ խորհրդարանին փակման առթիւ Մուսոլինի մէկ ժամ տեւող ճառ մը խօսեցաւ՝ շօշափելով Իտալիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրները։

Նախ անկեղծ ու սրտագին համակրութիւն յայտնեց բոլոր երեսփոխաններուն, որոնք ձեռնհասօրէն կատարած էին իրենց պարտականութիւնը հանդէպ յեղափոխութեան ու ազգին։ Ըսաւ թէ խորհրդարանային 27րդ շըրջանը սահմանուած է պատմութեան մէջ մնալու ֆաշիստ յեղափոխութեան Սահմանադիր Ժողովը անունին տակ։

— Ո՛չ մէկ հակառակորդ կրնայ ուրանալ արդարեւ ֆաշիստ յեղափոխութիւնը. եթէ յեղափոխութիւն կը նշանակէ ամբողջական եւ արագ փոփոխութիւնը իրաւակարգի մը եւ ստեղծումը ուրիշ իրաւակարգի մը։

Մուսոլինի յետոյ խօսեցաւ այն հիմնական օրէնքներուն վրայ, որոնք վերջին օրերս ընդունուեցան խորհրդարանին կողմէ։ Ամբողջական պարգեւաբաշխութեան օրէնքը պիտի գործադրուի նախատեսուած 14 տարուան ընթացքին, «որովհետեւ մաթեմատիկական կերպով վստահ ենք մեր վարչաձեւի տեւականութեանը»։

Յետոյ շեշտեց կարեւորութիւնը Աշխատանքի Սահմանադրութեան եւ Ֆաշիստ Մեծ Ժողովի օրէնքին, աւելցնելով որ այս վերջինը կարգ մը բարենորոգումներ կրած է, օրինակ՝ կարգ մը անդամներէն առնուած է ցմահ պաշտօնի վրայ մնալու հանգամանքը։

Յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութիւնները երբեք չպիտի նմանին անցեալի ընտրութեանց, ոչ ալ ուրիշ երկիրներու մէջ կատարուածներուն։ Այսպէս, բոլորովին վերջ պիտի գտնէ ընտրական պայքարը, իր սովորական թատերական բոլոր ձեւերով։ Մարդ ամսուն իւրաքանչիւր նահանգի կառ վարիչ մէկ ճառ միայն պիտի խօսի, պարզելով ֆաշիստ վարչաձեւին կատարած գործը։

Մուսոլինի յետոյ յիշեց թէ աւելցած է Խորհրդարանին հմայքը, հմայք՝ որ շատ խեղճ էր ֆաշիստ վարչաձեւէն առաջ։

Նոր խորհրդարանին անդամակցելու համար նշանակուած են 1000 մարդեր, որոնցմէ 400ը միայն պիտի ընտրուին։ Չպիտի կրնան ընտրուիլ անոնք որ զրոյցներ ու զրպարտութիւններ կը տարածեն, շատախօսութիւն կ՚ընեն կամ ռեւէ կերպով միտք կը պղտորեն։

Ներկայ խորհրդարանը հարիւրին 80 բաղկացած է ֆաշիստներէ։ Նոր խորհրդարանը հարիւրին հարիւր ֆաշիստներէ պիտի բաղկանայ. բոլորն ալ կանոնաւորապէս կուսակցութեան մէջ արձանագրուած ֆաշիստներ։ Ասիկա անտեղիչէ, այլ ընդհակառակն անհրաժեշտութիւն մը՝ որ համապատասխանէ վարչաձեւի պահանջներուն։

Խորհրդարանը ազատօրէն պիտի կրնայ վիճաբանիլ կառավարութեան գործերուն վրայ, ո՛չ թէ զայն տապալելու, այլ զայն քննադատելու եւ անոր գործակցելու նպատակով։ Նոր խորհրդարանը կառավարութեան պիտի աջակցի օրէնսդրական գետնի վրայ եւ ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ միանգամայն ազգին ու կառավարութեան։

Մուսոլինի մանաւորապէս շեշտեց թէ վարչաձեւը շատ ամուր է ամէն կէտի, մանաւորապէս տնտեսական հողի վրայ. շնորհիւ երկրագործութեան յառաջդիմութեան ու զօրաւոր աճակցութեան եւ ճարտարարուեստի զարգացման։

Ելմտական հարցերու մասին խօսելով դիկտատորը ըսաւ թէ՝ դժուարին շրջանը կարելի եղած է անցընել յաղթականօրէն, որովհետեւ լիրէթը շատ ամուր կերպով ապահովուած է ձոյլ ոսկիի լեռնակուտակ դէզերով, որոնք պահպանուած են Իտալիոյ Դրամատան մէջ. Իտալիա կրցաւ հրաժարիլ բանալէ 125 միլիոն տոլարի վարկ մը որ կնքուած էր անցած տարի՝ կայունացման պահուն։

Վարչապետը յետոյ ակնարկ մը պտտցուց ֆաշիստ կառավարութեան գործադրած բարենորոգումներուն վրայ՝ ընկերային եւ արհեստակցական մարզի մէջ, բանուորական զանգուածներու միութիւնը ապահովելու, դասակարգերու պայքարը ջնջելու եւ բանուորներուն կառավարական աջակցութիւն ընելու տեսակէտէն։

Յետոյ անցնելով արտաքին քաղաքականութեան, Մուսոլինի հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Բոլորն ալ խաղաղութեան կը փափաքին։ Ստորագրեցինք Քէլլոկի դաշինքը, զոր կ՚որակեմ «գեղագոյն»։ Եթէ ուրիշ դաշինքներ ալ կան, պատրաստ ենք ստորագրելու։ Սակայն այս դաշինքներէն վեր, վար կամ անոնց կողքին կայ իրականութիւնը զոր պէտք չէ անտես առնենք եթէ չենք ուզեր ազգադաւութեան ոճիրը գործել։ Այդ իրականութիւնը հետեւեալն է. ամբողջ աշխարհ կը սպառազինուի։ Թերթերը ամէն օր կ՚արձանագրեն շինութիւնը սուզանաւերու, յածանաւերու եւ ուրիշ խաղաղասէր կամ ռազմատենչ գործիքներու։ Բնականաբար դուք հետեւեցաք միւս երկիրներու խորհրդարաններուն վիճաբանութեանց, որոնք ցոյց կուտան թէ թնդանօթներու եւ սուիններու թիւը շարունակ կ՚աճի։

«Պէտք չէ որ միամիտ կարծիքներ տածէք Եւրոպայի քաղաքական կացութեան վրայ։ Երբ փիլիսոփիկը մտենայ, ամէն մարդ անզորրութեան եւ խաղաղութեան մասին կը խօսի՝ հոգիի խորունկ պահանջէ մը մղուած։ Մենք չենք ուզեր խանգարել եւրոպական հաւասարակշռութիւնը, սակայն պէտք է պատրաստ ըլլանք։ Չեմ մէ ոչ ոք պիտի զարմանայ, եթէ նոր ճիգ մը պահանջեմ ազգէն, որուն ապաքինումը լրացած է, ճշդելու համար ծովային, ցամաքային եւ երկնային բոլոր ուժերը։

Այս խօսքերը ընդունուեցան երկար ծափահարութեամբ։ Մուսոլինի շարունակեց.

«Ֆաշիստ Իտալիա կը հետեւի այնպիսի արտաքին քաղաքականութեան մը, զոր մեր հակառակորդներն իսկ տրամանական եւ խաղաղասիրական կը գտնեն։ Մենք շատ խոհեմութեամբ կը շարժինք՝ ռեւէ մէկուն մեր բարեկամութիւնը տալէ առաջ. սակայն երբ այդ ուղղութեամբ քայլ մը առած ըլլանք, պէտք է գիտնալ որ բարեկամութեան եւ հակառակութեան մարզին մէջ՝ մինչեւ ծայրը կ՚երթանք»։

(Երկարատեւ ծափեր)։

Անդրադառնալով ներքին քաղաքականութեան, Մուսոլինի յայտարարեց.

— Կատարելապէս ազատ ընտրութիւնները կարեւոր եւ հանգի-

ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒ...
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱ... ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջին քաղաքական... քերու հետեւանքով... ապաստանած բազմաթի... յեր կրցան իրենց ապր... հոգալ եւ հաւասարակշռ... ստեղծել իրենց նախկին... կայ կենցաղին միջեւ, ... զանազան արհեստներ...

Ֆրանսայի մէջ, ... իր արդիւնաբերական ... որոշ դիրք մը կրաւեն, ... մեծ մրցումներու, միջա... տիկ արհեստաւորներ ... են եւ կը պահեն իրենց ... թիւնը աւելի կամ նուա... փով։

Ֆրանսայի մէջ արհեստ... բական արտադրութիւն... ալ գոյութիւն ունեցած... նակ էնի նահանգին մէջ ... շինութիւնը, Հիւսիսի մէջ ... ուածեղէնը, Լիոնի մէջ ... սի արտադրութիւնը, ... դանակագործութիւնը, ... գործիքներու շինութիւն...

Բոլոր անհատներ կը ... գործատէրի մը լուծէն ... եւ անկախ ու ազատ ... տէր դառնալ. սակայն ... բանը չպիտի յանձնա... մեր հայրենակիցներուն ... հետեւ անկատար սկսա... կրնայ իրենց քանի ... ուան մէջ գործատրոս... խնայած գումարը կորս... պատճառ դառնալ։

ԱՐՀԵՍՏԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ...

Ամէն ազատութիւն ... ցող անհատ չի կրնար ... տաւոր մը ըլլալ։ Արհեստաւոր ... պէտք է որ գործատէրի ... ծառայի յատկութիւններ ... կատարելապէս միացնէ ... երկու գլխաւոր յատկութիւն... ները վիտնալու համար ... զայ արհեստաւորը պէտք ... ինքզինքը անկողմնակալ ... պով քննէ. թէ՝ ինք ար... բնդունակութիւններ ունի ... որ ալ ըլլայ մասնագիտական ... պէտք է որ անհատը ... ձակ ծանօթութիւն ու յատ... ստղութիւն մը ունենայ ... տեւ պզտիկ գործերը ... ու վարել նոյնքան եւ ... դժուար է քան մեծ ... ղական գործատուն մը։ ... ցումներ, պաշտպանուելու ... մար պզտիկ արհեստաւոր ... աւելի կատարելագործուած ... ջոցներ պիտի ունենայ։ ... ապագայ արհեստաւորը ... բողութիւնները քննել ... եթէ վստահ է՝ կրնայ ... մէ ընտրութեան մասին ... Այս ընտրութիւնը խոր ... հասցութեան կը կարօտ... աւելի շատ իրեն վար... գործին կողմը կը հակի ... ալ պարզ հանգիտ... նոր գործի մը գաղափար ... տանի։ Այս ընտրութեան ... կու գլխաւոր կէտեր ... նկատի առնել։

ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ... ՆԱԲԵՐՈՒՄ.—ՍՓԱՌՈՒՄ ... ԽԵԼՕՔ ԴԻՐՔՈՒ...

Այս երկուքին հա... հարկ է նախապէս որոշ...

սաւոր հանրաքուէ մը ... լան, որովհետեւ ֆաշիստ ... նամեակին առթիւ ժողովուրդը ... պիտի գայ իր կամքն ... յայտնելու։ Ապագան կը ... պահէ մեծ դժուարութիւններ ... րոնք կը պարտադրեն մեզ ... աշխատիլ եւ արթուն ըլլալ...

Բոլոր ներկաները ... լով յարատեւ ու յամառ ... տանքի, Մուսոլինի եզրա... ըսելով թէ իր ջնջմագի... փաքն է աչքերը փակել ... նելէ յետոյ միայն ֆաշ... տալիոյ լուսապայծառ ... թիւնը, ծովու եւ ցամաքի...

Ճառէն առաջ, ֆաշ... սակցութեան ընդհանուր ... զար Թուրաթթի՝ Մուսոլ... կայացուց գեղարուեստ... գաղաթ մը, որ կը կրէր ... րեսփոխաններու ստորագրու...

[illegible]

...ութիւնը առանց խտրութեան, ...րգուն նիւթին կազմը շինած ...ու առանձին կը գործէ, ան- ...ալ նոր մեթոտները կ'իրա- ...գործերին ամենափոքր արհեստ- ...ին ինչպէս նաեւ ամենամեծին ...միայն թէ ոտնձգման շրջա- ...պէտք է արգիլնալ ... հիմնական սկզբունքներու ...ալ գնել։

Առաջին անգամ ստեղծման ...մար որոշ նպատակակէտ մը ...ալ։ Դրամ շահիլը ընդհա- ...ին փափաքն է, ուղղութիւն ... Բուն գործին ուղղութիւնը ...գծուածն առաջ իրականաց- ... ծրագրի ամբողջութիւնն է ... այս ծրագիրն է որ առաջնորդ ... ըլլալ-մեր ... ար- ...տաւորին։

Իրականացման ծրագիրը կազ- ...ած է գործին վրայ արհես- ...որին ունեցած տեղեկու- ...ներով, որոնք պատկերաց- ...ն ցուցատախտակին վրայ։

Պէտք է շինել նաեւ Աշխատանքի ծրագիր մը։

Աշխատանքի ծրագիրը.— Այս ծրագիրը կը բաղկանայ հետեւեալ բաժանումներէ.— Ա) կազմակերպութիւն։ Բ) Դրամագլխի որոշում, Գ) Ծրագրի վերջնական որոշադրութիւն։ Դ) Գործին իրականացումը։ Ե) Աշխատանքի բաժանում։ Զ) Կազմակերպութեան հաստատ պահպանման միջոցներ։

Այս վեց գլխաւոր, կէտերը պիտի տեսնենք թէ ի՛նչպէս կարելի է աշխատանոցի եւ գրասենեակի մէջ իրականացնել, որպէսզի արտադրութեան գործը առողջ հիմերու վրայ դրուած ըլլայ եւ արհեստաւորին համար յաջողութեան դուռը միշտ բաց մնայ։

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սանասարեան խանին դատավարութիւնը դեկտեմբեր 5ին տեղի ունեցաւ Պոլսոյ քաղաքային Բ դատարանին առջեւ։ Ներկայ էին երկու կողմին երեքական փաստաբանները։

Նախ խօսք առաւ Պատրիարքին փոխանորդներէն Նէճաթի պէյ եւ մէկ ժամէ աւելի տեւող ճառով մը փաստեց թէ Նարոյեան Պատրիարք իրաւունք ունի դատ բանալու։ Նէճաթի պէյ այսպէս դասաւորեց իր փաստերը.

1. Սանասարեան խանը «վագֆի յէտով յատկացուած է իրնպատակին, եւ անոր համաձայն օրուան Պատրիարքը «միւթէվէլլի» է, եւ իրաւունք ունի բողոքելու ամէն տեսակ ոտնձգութեան դէմ, Պատրիարքին այս իրաւասութիւնը անառարկելի է եւ վճռական։

2. Ասկէ զատ, Պատրիարքը յատկացուած վագֆին տիրացողն (գիլլի եէտ) է։ Ասիկա արդէն ինքնին կը բաւէ իրաւունք տալ իրեն՝ ոտնձգութեան դէմ բողոքելու։ Ցիբացողը առանց օրինական միջոցներու վրայ խորհելու, իր իրաւունքները ձեռքէն առնելու աշխատող անձին թեւէն բռնելով կրնայ դուրս նետել։ Բայց մենք նախ ընտրեցինք արդարութեան գիծը, եւ հոս ելեր մեր հանգամանքը կը հարցնեն։

3 Մեր տիրացման օրինաւորութիւնը կալուածահամարի (քատաստրօ) վաւերութեան կողմէ ալ հաստատուած է։ Ինչպէս յայտնի է, ... վաւերութիւնը գործի ... կած կ'ազդարարէ որ քննութեան ենթարկուելիք կալուածներուն համար ենթակաները իրենց առարկութիւնները մերկացնեն։ Եւ անոնք որ կը բողոքեն, հոն դատավարութեամբ խնդիրը կը լուծեն ու արձանագրութիւնը կ'ամբողջացնեն։ Ահա, ասիկա ալ այդ ձեւով լրացած ու վագֆին անուան արձանագրուած լինցած է։ Ոչ հարցնենք. ո՞ւր էին այն ատեն մեր հակառակորդները։ Եթէ իրաւունք ունենալ կը կարծէին, ինչո՞ւ չդիմեցին օրինաւոր ձեւերին՝ քատաստրոյին։

4 Եւ մենք, աւելի ըլլալով դատարան նոյնպէս կ'արձանագրենք կուսակալութեան պաշտօնաթուղթը, ի մասին Պատրիարքի օրինաւոր ընտրութեան, ինչպէս նաեւ կայսերական ալ պետական աւագանիին շնորհաւորական հեռագիրները, որոնցմով բացորոշապէս ճշդուած է մեր հանգամանքը եւ նոյնիսկ իրենց կողմէ ընդունուած եւ վաւերացուած։

«Եզրակացնելով կ'ըսեմ թէ մեր հանգամանքը անառարկելի է։ Անոնք պէտք է էս թեան պատասխանէին, բայց խուսափեցան, հետեւաբար նախաքննութիւնը հիմնական վերջաւորութեան յանգելու համար, հաճեցէք թղթածրարը նախաքննիչ դատաւորին յանձնելու որոշում տալ»։

Ցետոյ խօսզաւ Պ. Նարլեան, որ նոյն տեսակէտը պաշտպանեց։

Պ. Լեւոն Ցիֆէր ներկայացուց «Աքշամ»ի օրինակ մը, ուր գրուած էր թէ Սանասարեան խանը պիտի ծախուի եւ արմտիքի սեկարանը գնելով գայն, հոն պիտի փոխադրուի։ Սրով խնդրին կարեւորութիւնը շեշտելով խնդրեց խանը արգելքի (ճաճզ) տակ առնել, որպէսզի այդ ուղղութեամբ ոեւէ գործողութիւն չկատարուի։ Այդ իմաստով խնդրագիր մըն ալ ներկայացուց։

Ասոր վրայ խօսեցաւ կուսակալութեան փոխանորդներէն Մէնիէտտտին պէյ, որ ըսաւ թէ իրենք միայն Պատրիարքին ընտրութեան մասին եղած նախնական առարկութենէն ետ կեցած են։ Բայց միւս կէտերուն վրայ կը պնդեն եւ կ'ըսեն թէ, Պատրիարքը գոյութիւն չի կըրնար ունենալ, եւ երբ այդ ցոյց տրուած փաստերը ոչինչ կը հաստատեն։ Կուսակալութեան կայնական աւագանիին շնորհաւորագիրները կամ պաշտօնագիրները Պատրիարքի վաւերացումը չեն նշանակեր, այլ պարզ պատասխանագիրներ են, որոնք իրեն ցոյց տուած հասցէին ուղղուած են։

Տիրացողի գիլլի եէտ խնդրին գալով- ասիկա նոր հանեցին, մինչդեռ ասիկա առաջ և իրենց խնդրագիրներով կը պնդէին թէ իրաւատէր են։ Եթէ այս տեսակ դատ մը ունէին պէտք էր իսկոյն դիմէին, ապա թէ ոչ, մի քանի օրեր անցնելէ վերջը այդ տեսակ առարկութիւն մը անլսելի կը մնայ։

Արդ, պէտք է այդ կէտը զատորոշել։ Եթէ իբրեւ տիրացող դատարան կը դիմեն, կամ վագըֆին համար է, եւ կամ անձին համար։ Եթէ անձին համար դիմած են, ըստ այնմ կը խօսինք։ Իսկ եթէ յանուն վագֆին դատ բացած են, կը հարցնենք.— Ի՞նչ հանգամանքով.

Մեր ոտնձգութիւնը կը հարցնեն։ Ահա կը պատասխանենք.— Մենք այդ խանին տէրն ենք օրէնքով մը որ կ'ըսէ, «կրթութեան, մարզանքի, գիտութեան վերաբեր եալ հաստատութիւնները «մասնաւոր վարչութիւններու» (իտարէի խուսուսիէ, կը փոխանցուին։

Ուստի այդ տեսակ հաստատութիւնները, ըլլան իսլամ, քրիստոնեայ կամ հրեայ, պէտք է յանձնուին կուսակալութեան անխտիր։

Ընդհանուր առմամբ դրաւուած հաստատութիւններու մասին ոեւէ գիտողութիւն չէ եղած, ի՞նչպէս այս խանին համար կը բողոքուի չկրցայ հասկնալ։

Պատ. դատարանը եթէ ճաճզի համար եղած խնդրանքը նկատողութեան պիտի առնէ, կ'ըսեմ թէ դատարանը երբեք իրաւունք չունի այդ տեսակ որոշում մը կայացնելու, քանի որ քաղաքային դատավարութեանց օրէնքը այդ պարտականութիւնը նախաքննիչ դատաւորին տուած է։ Եթէ, նախ քան դատավարութիւն այս տեսակ դիմում մը ըլլար, կրնար ուղղակի դատարանին կողմէ նկատի առնուիլ։

Յետոյ, տրուած երաշխաւորութիւնը ի՞նչ է որ։ Խանը այսօր 800.000 ոսկի արժէք ունի, եւ վարձքերը եռամսեայ-քառամսեայ կը գանձուին։ Հանգամանք չունեցող այս տեսակ մարդոց ի՞նչպէս կրնանք վստահիլ։

Ենթադրենք որ վաղը դրպանեցին այդ դրամները ու փախան, մենք որո՞ւն օձիքին պիտի կառչինք։ Ձեռքերնիս 5000 ոսկիի երաշխաւորութիւն մը կայ. ասիկա բաւարար չի կրնար ըլլալ։ Մենք, ո՛չ թէ այժմու վարձքերը, այլ տարիներէ ի վեր իրենց գանձած վարձքերը պիտի պահանջենք։ Պատ. դատարանէդ կը խնդրենք այս կէտերը նկատի առնել։

Ասկէ զատ, երաշխաւորը ի՞նչ ըսած է «Վազգէֆ»ի դատին մէջ եթէ անհրաւութիւնը հաստատուի եղին.»։

Ահա հարցը մէջտեղն է. վագըֆին հանգամանքը չճշդուած՝ եթէ Պատրիարքը անձնապէս պատասխանատու նկատուի, դըրամները ո՞րկէ պիտի առնենք։ Երաշխաւորը ևս Պատրիարքին անձին չեմ երաշխաւորած» պիտի ըսէ ու պիտի ազատի։

Պէտք է նոյնպէս նկատի առնել որ խանը պիտի ապահովագրենք, պարապ սենեակները պիտի վարձենք։ Այսօր եթէ խանը այրի, ո՞վ է պատասխանատուն։

Գիտենք որ պետութիւնը այս տեսակ խնդիրներու մէջ երաշխաւորութիւն չի տար։

Մենք չեզելով այդ օրէնքէն ու սկզբունքէն, ահա կը յայտարարենք թէ պատրաստ ենք ամբողջ խանին արժողութեամբ ուզուած ապահովութիւնն ու երաշխաւորութիւնը տալ, կը բաւէ որ խանը իսկոյն մեզի յանձնուի։

Ասա այս կը պահանջենք պատ. դատարանէն։

Կուսակալութեան փոխանորդներէն Մահմուտ Մահիր պէյ ալ ըսաւ թէ իրենք տիրացող (գիլլի եէտ) են եւ պէտք է որ խանը իրենց յանձնուի, վարձու տրուելու համար։ Անդրադառնալով Պ. Նարլեանի փոխանորդագրութեան հարցին, ըսաւ. Մեր հակառակորդները միշտ եզերքները պտտելով բուն հարցին մօտենալու կը զգուշանան։

Կուսակալութեան երրորդ փաստաբան Իհսան պէյ ալ պէտք տեսաւ, Նօտարին Պատրիարքի հանգամանքին վերաբերեալ փաստերը ինք ալ քըննելու։

Պատրիարքի փոխանորդ Նէճաթի պէյ մէկիկ-մէկիկ պատասխանեց եղած առարկութեանց։

Վճիռը յետաձգուեցաւ դեկտեմբեր 12ին։

29 ՏԱՐԻ ՑԵՏՈՅ

1899ին, Մայերլինկի իր դղեակին մէջ իր սիրուհիին հետ սպաննուած կը գտնուէր Աւստրօ-Հունգարիոյ կայսերական գահին ժառանգորդ իշխանը՝ Ռուտոլֆ

Այն ատեն ըսուեցաւ թէ իշխանը անձնասպան էր եղած իր սիրուհիին Պարոնուհի Վէչէրիաի հետ։

Ինչ որ ասոր ոտկայն, այս պատմութիւնը քանիցս հրապարակ դրուեցաւ զանազան վերագրումներով ու փոփոխակներով։ Արդէն պատերազմէն առաջ, գահաժառանգ իշխանին հետ մտերմութեամբ կապուած կարգ մը անձեր կը փսփսային թէ անձնասպանութեան պատմութիւնները յերիւրանք էին, թէ գահաժառանգը զոհ գացեր էր ոճրի մը եւ թէ անձնասպանութեան պատմութիւնը հնարուած էր պաշտպանելու համար ոճրագործը։

Այդ դէպքէն ասդին, տարիներ անցան եւ որովհետեւ գործին ականատես վկաները ոչ մէկ փաստ կը յայտնէին, գործը դըրուեցաւ մոռացութեան։

Արդ. յանկարծ խնդիրը կը թարմանայ, եւ կը պատմուի թէ՝ սպանութեան մասին փաստեր երեւան հանուած ըլլալով, մոռացութիւն կայ մինչեւ 29 տարի յետոյ. իշխանին աճիւնները հանել դամբանէն եւ քննութեան ենթարկել։ Դանկին բարձր պաշտօնատար մը արդէն նախապէս փաստած էր ու անձնասպանութեան պատմութիւնը շինծու էր։

Իսկ այսօր, ուրիշ պաշտօնատար մըն է որ կը փաստէ թէ գահաժառանգ Ռուտոլֆը սպաննուած էր մեծ դուքս Ժանի կողմէ, ծանր վէճի մը հետեւանքով։

Ըստ վերջին փաստերուն, մեծ դուքս Ժան, Մայերլինկի դղեակը կանչեր է գահաժառանգը եւ զայն խստօրէն յանդիմաներ է իր սիրային կապերուն համար։ Նանր խօսքեր փոխանակուեր են, որոնց հետեւանքով, զայրացած՝ մեծ դուքս Ժան սրուակով մը կը ջախջախէ իր խօսակցին գանկը։

Բայց մահէն 29 տարի յետոյ, աճիւններու վրայ կատարուած անդամազննում մը ի՞նչ լուսաբանութիւններ պիտի կրնայ տալ։

Կը յիշուի թէ՝ գահաժառանգ Ռուտոլֆի մահէն յետոյ, պաշտօնական յայտարարութիւն մը կը ծանուցանէր թէ մեծ դուքս Ժան զրկուած է իր տիտղոսէն, բայց որ եւ է պատճառ ցոյց չէր տար։ Այս կէտը արդէն ցոյց կուտայ թէ, այն ատենները, պաշտօնական շրջանակները տեղեակ էին ոճրին եւ անոր մէջ, մեծ-դուքս Ժանի ինկած բաժնին։

Ատեն մը յետոյ, իմացուեցաւ թէ մեծ-դուքսը՝ Ժան Օրթ անունը առած եւ խեղդուած էր դէպի Ամերիկա կատարուած ճամբորդութեան մը ընթացքին, կը կարծուի սակայն թէ ան չէ մեռած եւ ներկայիս, Ամերիկա կը բնակի ուրիշ անունով։

Հ. Յ. Դ.

Դրօշակի դեկտեմբերի թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ ազդը.

Հ. Յ. Դ. Բիւրօի 13 նոյեմ. որոշումով դաշնակցութեան շարքերէն հեռացուած է Փարիզի շրջանի կազմակերպութեան անդամ Հայ Ցնդունեն՝ ծանր հակակարգապահական ընթացքի համար։

.˙. Ֆրանսայի շրջանի կազմակերպութեան անդամ *Մխիթար Շեխիկեան* արտաքսուած է դաշնակցութեան շարքերէն, իբրեւ հակառակորդ կուսակցութեան մը գործակալ։

∴ Փարիզի մէջ սկսած էհրատարակուիլ «*Ազատամարտ*» անունով շաբաթաթերթ մը, որ ոմանք կը վերագրեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Կը յայտարարենք որ յիշեալ թերթը որեւէ առընչութիւն չունի Հ. Յ Դաշնակցութեան հետ։

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՕ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԻ՞Ս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

— Նա՛, հայրենիքի դաւաճանը, ժայթքեց պարենաւ...ն տնօրէնը Դաւիթին, տե...գրին ընթերցումը աւար...է կերչ։

Յետոյ դառնալով դրան առ...պասող երկու սուինամերկ ...ւորներուն, հրամայեց.

— Տարէ՛ք եւ կատարեցէք ...դիտցածը։ Մինչեւ այն ա...ն հրահանգներս կը հասցնեմ։

Դաւիթ դուրս ելաւ երկու ...ւորներէն շրջանակուած։ ...գուող ու գոցուող դուռներու ...կը, ամէն ուղղութեամբ ...ւեկող զինուորականները, ... իրաքանչիւր քայլափոխի ...հոն զարնուող ոտքերու ...նը ստեղծած էին անհանգիստ ...տավախութեամբ լեցուն ...ոլորտ մը, ու ամէնքը լար...ած ուշադրութեամբ մը տագ...պը կը ցոլացնէին իրենց խոռ...ոյգ կամ շնական դէմքերուն ...։

Այս թոհուբոհին մէջէն անոնք իջան վար, նախ առաջին յարկը, յետոյ գետնայարկ։ Մինչեւ այն ատեն Դաւիթ շարժած էր միջոցին մէջ, բոլորովին մեկուսացած արտաքին շարժումէն. քալած էր լուռ, դառն անձկութեամբ մը ծանրաբեռնուած դէմքով ու տակաւին ժամանակ չէր ունեցած անդրադառնալու իրենց բռնած ուղղութեան մասին։ Սակայն յանկարծակիի եկաւ ու խռնաւ սարսուռ մը զինք ցնցեց երբ գետնափոր առաջնորդող սանդուխները առին, ու երբ մութը անորոշ սպառնալիքի մը պէս ցցուեցաւ իր ուժասպառ աչքերուն դէմ։

— Ո՞ւր կը տանիք զիս, ընկե՛ր, հարցուց քայլերուն պըրգտիկ վարանում մը զնելով եւ աչքերը ուղղած, փոխն ի փոխ, անոնց դիմքին։

Զինուորները միացին լուռ ու խաժամու Անոնց լռութիւնը անհաւոր պատասխան մը թուեցաւ իրեն, ու այս անգամ, սարսափահար, կանգ առաւ աստիճաններուն վրայ, պնդեց ագեռագին.

— Կ'աղաչեմ, ընկե՛ր, Աստուծոյ սիրուն ըսէք ինծի թէ ուր կ'երթանք։

Բռունցքի ուժգին հարուած մը ծոծրակին ու հրացանի մը քունը մէջքին։ Դաւիթ հազիւ հաւասարակշռութիւնը կրցաւ պահել քանի մը աստիճան, ու պիտի գլտորէր, եթէ գարձուածքի մը պատը չբռնէր զինք. Զինուորները կը հասնէին ետեւէն. օձիքէն բռնեցին, նցեցին գետնատորէն, ու սպառնացին.

— Քալէ՛ շուն, եթէ ոչ...

Սպառնալիքին շարունակութիւնը մնաց կիսախաւարին մէջ չարագուշակ փայլով մը երկարող սուիններուն։

Առաջնորդուած զրպանի լամբի մը լոյսէն, անոնք կ'իջնէին վար, ու խոնաւութիւնը հետզհետէ կը թանձրանար պայտաքաններուն վրայ։ Վարէն այժմ կը սկսէր հասնիլ ձայներու մը մունջ մը, որ, քանի կը յառաջանային, կը մեծնար, կ'այլափոխուէր։ Երբ բոլորովին հասան ու ոտք դրին գետնափորին լպրծուն հողին վրայ, միջոցը լեցուած էր ցած ու գալուած հառաչներով, եւ, այն ատեն, տխուր երգի մը փշրանքներով։

Դաւիթ լսեց բանալիի մը ձայնը, դուռի մը ծանրօրէն բացուիլը, ու գլուխը դարձնելու ատեն դեռ չունեցած, զանկին տրուած հարուածով մը հրեցին, անիկա ինկաւ խցիկէ մը ներս, մինչ դուռը ուժգնօրէն իր վրայէն կը գոցուէր։

∴

Մտիկ ըրաւ երկու զինուորներու հեռացող քայլերուն, որոնք նախ խուլ ու անորձագանգ, թնդացին քարէ աստիճաններուն հասնելով։ Երբ անոնց աղմուկը բոլորովին հանգչեցաւ, ականջները լեցուեցան որոտապատառ մրմունջով մը որ յարատեւօրէն կը ծփար միջոցին մէջ։ Իր ամբողջ լռութիւնն ու ուշադրութիւնը սրեց, բայց հազիւ կրցաւ զանազանել հեծքեր, ու հայհոյանքի քանի մը աւելցուքներ։ Ձայները կը խառնուէին իրար ու կը կազմէին քաոսային ամբողջութիւն մը, որ կիսախաւար այս գետնափորին մէջ մեռելական շարականի մը միօրինակութեամբ կ'երկարէր։ Առաջին անգամ Դաւիթ իր ջիղերուն վրայ այդ մրմունջը սառեցաւ հովի պաղ ալիքի մը պէս, ու ակռաները զարնուեցան իրար։ Յետոյ սակայն ընտելացաւ, ու երբ այլեւս անիկա առաւ սովորական բաներու երեւոյթը, իր արտակարգօրէն պըրկուած ջիղերը թուլցան, և կարծես տաժանելի աշխատանքէ մը վերադառնար, յոգնութիւն մը սկսաւ արագօրէն գրաւել իր անդամները, ինչպէս ջուրերը կը գրաւեն ծովափը մակընթացութեան պահուն։

Անկարող զգաց այլեւս ոտքի մնալու։ Ուզեց երկննալ եւ հիմա՛ է որ իր գտնուած տեղին մտահոգութիւնը ունեցաւ։ Աչքերը նախ ուղղուեցան խորունկը ուրկէ տժգոյն լոյս մը կը թափէր։ Զգոյշ ու վախկոտ քայլերով մօտեցաւ մինչեւ հոն։ Զոդապատ պատուհանածեւ բացուածք մըն էր, նեղ ու պզտիկ։ Ու անմիջապէս երկու մոլկաւոր ոտքեր եւ հրացանի մը քունը տեսաւ։ Հասկցաւ որ փախուստի նոյնիսկ անիրականանալի փորձ մըարգիլելու համար դրուածպահապան մըն էր։ Այդչեցաւ իրեն պէս անմիտ ու պարզ զինուորի մը հանդէպ առնուած այսքան զգուշութեանց համար։ Ինքզինքը ծանր բեռի մը պէս գետին ձգեց, ու փորձեց խղճմտօրէն ու առանց մանրամասնութիւն մը մոռնալու մտաբերել կէս գիշերէն ի վեր շարժանկարային արագութեամբ մը գլխուն եկածները։

∴

Ամէն անգամուան պէս կէս գիշերին գացած էր գործին։ Սանդուխներուն վրայ գործի ընկեր մը ականջին փսփսաց որ վաշտապետը իրեն կը սպասէ։ Երբ հասաւ իր տեղը, իրաւ ալ հոն էր վաշտապետը որ, անհամբեր ու ջղայնացած շեշտով մը, առանց պատասխանելու Դաւիթի բարեւին, ըսաւ.

— Հետս եկուր, գործդ փոխուած է։

(1) Փ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

վար տարրերու միջեւ երբեք, ոչ գաղտնի եւ ոչ ալ պաշտօնական յարաբերութիւններ գոյութիւն ունեցած են։ Սակայն, երբ Պուլկարիա, օտար պետութիւններու ազդեցութեան տակ, ուզէ հալածել Մակեդոնական Ներքին Կազմակերպութիւնը, այդ պարագային ան, առանց վարանումի, Սոֆիան ալ պատերազմական շրջան պիտի յայտարարէ, ճիշդ այնպէս ինչպէս որ բրած է Սթամպուլիսքիի կառավարութեան օրով։ Մենք այն համոզումը ունինք, որ Մակեդոնիա իր կուլտուրական անկախութիւնը պիտի ունենայ, առանց Սերպիոյ հետ կռուելու և արիւն թափելու։

Դաժանայ արիւն թափեցաւ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն 10 դեկտեմբեր Թուականով.— Նոր գլուխ մը եւս աւելցաւ Մակեդոնիոյ արիւնոտ պատմութեան մէջ։ Մակեդոնացի յեղափոխական Զարէ Սէքուլինչքի սպաննուած գտնուեցաւ Քէօսթէնտիլի մէջ՝ Թոտոր Ալեքսանտրոֆի կոթողին մօտերը։ Հագուստին վրայ գնդասեղով փակցուած էր Թուղթ մը, այսպէս գրուած. «Այս է ուրացողին վախճանը։ Մակեդոնիոյ Յեղափոխական Կոմիտէ»։

Սէքուլինչքի կ'ամբաստանուի իբրեւ մեղսակից սպանութեանց երեսփոխան եւ հրապարակագիր Փրոֆ. Միլէֆի, որ վերջերս սպաննուած էր Սոֆիայի կեդրոնը։ Պուլկարիայէն փախաւ եւ սերպ կառավարութեան ծառայութեան մէջ մտաւ՝ իբրեւ քննիչ սերպ պահականոցներու։

Կը կարծուի թէ Սէքուլինչքի սպաննուած է Սերպիոյ մէջ, յետոյ սահմանագլուխէն դուրս հանուելով Պուլկարիա փոխադրուած է։ Կը սպասուի որ սերպ կառավարութիւնը բողոքէ պուլկար կառավարութեան մօտ։

Խռովարկու ընդդիմութիւն

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— Զաղրէպի Շրջանային Ընդհանուր Ժողովը իր սովորական նիստը գումարեց։ Կառավարիչին փոխանորդը ներկայ էր ժողովին։

Փոխ-Նախագահ Եոզէֆ Փրէտավէց բացման ճառէն յետոյ, կարդաց այն բանաձեւը որ ընդունուած էր վերջին ժողովին մէջ եւ որով ապօրէն կը հռչակուէր գնդապետ Մաքսիմովիչի Զաղրէպի կառավարիչ անուանումը, հետեւաբար եւ կը մերժուէր անոր մասնակցութիւնը ժողովի աշխատանքներուն։

Կառավարիչին ներկայացուցիչը խօսք ուզեց, բայց մերժուեցաւ. Նոյն իսկ հրաւիրուեցաւ սրահէն մեկնիլ։ Իր մերժումին վրայ ժողովականները բոլորն ալ սրահէն մեկնեցան՝ իբրեւ բողոքի նշան։

Ասոր վրայ կառավարիչին ներկայացուցիչը սրահէն մեկնեցաւ եւ յետոյ ժողովը կրկին գումարուեցաւ, այս անգամ դռնփակ եւ որոշեց նիստերը դադրեցնել՝ անորոշ պայմանաժամով։

Պատերազմ Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի միջեւ?

«Թայմզ» կը տեղեկանայ թէ Հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւններէն Պոլիվիա եւ Փարակուէյ խզած են իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները եւ երկու երկիրներու միջեւ պատերազմը մօտալուտ կը նկատուի։

Հինգշաբթի օր Մեծ-Շաքոյի շրջանին մէջ սահմանավէճի մը առթիւ արիւնալի ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Մինչ Փարակուէյցիները հանդարտ կը մնան, Պոլիվիացիները վերջին ծայր գրգռուած են։ Առջի գիշեր լա Փազի մէջ 10.000 երիտասարդներ Թափօր կազմած ընդհանուր ապայակոյտի շէնքին առջեւ երթալով պահանջեցին որ անմիջապէս դրօշի տակ կանչուին։ Իրենց պատասխանուեցաւ որ եթէ հարկ տեսնուի, կոչ պիտի ըլլայ իրենց ծառայութեան։ Երիտասարդները յետոյ փողոցները ինկան «Կեցցէ՛ Պոլի՛վիա։ Անկցի՛ Փարակուէյ» պոռալով։ Մեծ բազմութիւն մը գնաց հանրապետութեան Նախագահին շէնքին առջեւ՝ «Պատերազմ կ'ուզենք, պատերազմ կ'ուզենք» աղաղակներով։ Նախագահ Հօրնատօ Սիլէս ամբոխին յանձնարարեց պահել պաղարիւնն ու համատատակամութիւնը, ու հաւաստեց, որ եթէ պատերազմը անհրաժեշտ նկատուի, կառավարութիւնը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը եւ այն ատեն բոլոր Պոլիվիացիները պիտի միանան՝ հայրենիքի փրկութեան համար։

Նոյն իմաստով խօսեցաւ նաեւ խորհրդարանի նախագահը։

«Լա Ռազոն» թերթը հրաւէր կ'ուղղէ վրէժը լուծել Մանքակոյի եւ Լօզատոյի, Պոլիվիացի երկու սպաներ, որոնք սպաննուած էին Շաքոյի շրջանին մէջ։

18 ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԵՆ

Ուաշինկթընի մէջ ներկայիս կը գումարուի համամերիկեան համաժողովը, Նախագահութեամբ Քէլլոկի։ Առջի օր ժողովի աշխատանքներուն սկսելէ առաջ, Քուպայի պատուիրակ Օրէսթէս Ֆէրրարա ներկայացուց բանաձեւ մը, որով Պոլիվիա եւ Փարակուէյ կը հրաւիրուին խաղաղ միջոցներով լուծել իրենց վէճը։Այս առթիւ ժողովին մասնակցող18ամերիկեան հանրապետութիւնները կը ներկայանան իբրեւ բարեխօս՝ հակառակորդ երկու պետութեանց միջեւ։ Այս բանաձեւին տակ ստորագրած են Ամերիկայի ներկայացուցիչներ Քէլլոկ եւ Հիւզ։ Քէլլոկի պաշտօն յանձնուեցաւ այս բանաձեւը հաղորդել լա Փազի եւ Ասունսիոնի կառավարութեանց։

«Կազէթ տիւ Ֆրան» սնանկ հռչակուած

Տիկին Մարթ Հանօ առջի օր առեւտրական դատարանի դռնփակ մէկ նիստին մէջ հարցաքննուեցաւ։ Նկատելով որ «Կազէթ տիւ Ֆրան» դադրեցուցած է իր վճարումները, դատարանի Նախագահը յայտնեց Տիկին Հանօի թէ ընկերութիւնը սնանկ պիտի հռչակուի։ Տիկնոջ փաստաբանները դիտել տուին որ թէեւ իրենց փոխանորդեալին հիմնած ընկերութեանց մէկ մասը վնասներ կրած է, սակայն միւսները շատ լաւ վիճակի մէջ են եւ շահ կը ձգեն։

Թեր ու դէմ կարծիքներ լսելէ յետոյ, դատարանը որոշեց «Կազէթ տիւ Ֆրան»ը սնանկ հռչակել։

Տիկին Հանօ բանտէն նամակ մը ուղղեց վարչապետ Փուանքարէի, ըսելով թէ իր եւմտական վիճակը շատ լաւ էր, ամբողջ չարիքը ծագեցաւ դատական միջամտութենէ։ Կը բողոքէ իր սնանկ հռչակուելուն դէմ եւ ջերմապէս կը պաշտպանէ Փիէր Օտիպէրը, որուն համար կ'ըսէ թէ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի քաղաքական եւ գրական տնօրէնն էր միայն։

Հարցաքննիչ դատաւոր Կլարի ներկայացաւ Տիկին Հանօի մտերիմ բարեկամուհիներէն Տիկին Փոլլաքի (Նախկին Տիկին Ժոզէֆ) փաստաբանը, որ յայտնեց թէ իր փոխանորդեալը 650,000 ֆրանքի արժեթուղթ եւ 429.000 ֆրանքի չէք մը՝ ընդամէնը 1,079,000 ֆրանք դրած է երդուեալ փաստաբան Նուէլի տրամադրութեան տակ, ցոյց տալու համար իր կատարեալ ուղղամտութիւնը։

ԴԵԿՏ. 15ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ"Ը

Դիմել՝ ընդհ. գործակալ L. KÉVONIANի, 208bis Rue Lafayette, Paris (10e): Ֆրանսա եւ գաղութներ 16 ֆրանք, ուրիշ երկիրներ, ի բաց առեալ Ամերիկայէ՝ 20 ֆրանք: Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ: Բացարձակապէս կանխիկ՝ փոստի ծախք չկայ: Ապրանքները այժմէն կ'ընդունուին:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

կը Նախագահէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

կը մասնակցին ֆրանսական եւ օտար միութիւններ

բանախօսութիւն, ներկայացում եւ նուագախումբ

23 դեկտ. կիր. ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ

14 Rue de Trévise — ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Նանսիի Հայ Ուսանող. Միութեան կողմէ

16 դեկտ. ժամը 8ին. Փըթի Ժուռնալի սրահը, 21 Rue Cadet

ի նպաստ Նանսիի Հայ Ուս. Միութեան Օգնութեան Սնտուկին

Սրքէսթըը եւ ճազ պանտ, շարունակական նուագ եւ հաճելի անակնկալներ: Պարի մրցումներ՝ ղեկավարութեամբ ֆրանսացի յայտնի փրոֆէսէօրներու: Արժէքաւոր նուէրներ: Մուտք 10 ֆրանք

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու

Դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով

ցաւագաւ, Ջղագաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն՝

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7. ԿԻՐԱԿԻ 9—12

«ԴՐՕՇԱԿ»ի 12րդ թիւը լոյս տեսաւ

հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Սիւրիահայ արտագաղթի առթիւ (խմբագրական).— Հայաստանի վարչական բաժանումը (Ս. Վրացեան).— Քէմալական Թուրքիոյ ապագան (Գ. Մասունեան).— Ժամանակը լաւագոյն դատաւորն է (Ա. Արծրունի).— Մեծ պետութիւններու քաղաքականութիւնը Բալկաններու (Զ. Թոփալեան).— Թուրքիոյ շուրջ.— Մեր զոհերը.— Թղթակցութիւններ.— Իրենց իսկ բերանով։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Նիւթ՝ Հրայր եւ Գ. Զաւուշ։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. Արօեան։ Կը հրաւիրուին համակիրները։

Լիէնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3 30—5 Հայերէն (Գ. Մ. Նաթանեան)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի գիթլիսցի Արամ Գասպարեան որ 1922ին կը գտնուէր Սելանիկի (Յունաստան) շրջականները իմացնել՝ Յակոբ Միքայէլեանի 20 Av. Haraps, Viroflay (S. et O.) France.

— Կը փնտռուի Օրիորդի Յ. Յովհաննէսեան 22 տարեկան, հօր անուն Կարապետ, մօր անուն Թամամ Զորս տարի առաջ կը բնակէր Փարիզ, 5 Rue Lesage. Իմացնել՝ իր եղբօր Նշան Յովհաննէսեանի, Լէօֆորոս Վասիլէոս Եօրկիու թիւ 30, Salonique, Grèce.

— Աֆիոն Գարահիսարցի Խորէն Թադէոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Թադէոսեան որ 1925ի վերջերը տեսնուած է փարիզի մէջ: Իմացնել՝ Khoren Yerganian, Issy-les-Moulineaux, Seine.

Կ'ուզուին Cousu-mainի գործաւորներ։ Դիմել՝ Փամպուքճեան Տան, 206 Rue Lafayette, Մէթրօ՝ Louis Blanc.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
308bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Փարիզի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութիւնս եւ կրօնական ընկերակցութեան վարչական ժողովս ներկայ շրջաբերականով կը զեկուցանեն Փարիզի եւ շրջականներու հայ ժողովրդեան թէ՝ կրօն. ընկերակցութեան հիմնական կանոնագրոյ Ա. յօդուածին տրամադրութեան համաձայն՝ Seineի, Seine et Oiseի եւ Seine et Marneի նահանգներուն մէջ բնակող եւ Հայ Առաքել. եկեղեցւոյ պատկանող ազգայինները ենթակայ են Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութեան իրաւասութեան։

Հետեւապէս, այդ շրջաններուն մէջ ո՛եւէ քահանայ կամ այլ եկեղեցական, ըլլան անոնք եկեղեցւոյս թոշակաւոր քահանաներ կամ ուրիշ անպաշտօն հոգեւորականներ, առանց Հոգեւոր Հովուութենէս արտօնուած ըլլալու՝ չեն կրնար պսակ եւ մկրտութիւն կատարել։

Առանց արտօնութեան կատարուած պսակներն ու մկրտութիւնները անվաւեր պիտի նկատուին եւ վկայագրի իրաւունք չպիտի ունենան։

Սոյն տնօրինութեան հակառակ շարժողները, վերոյիշեալ կանոնագրին (Ներքին կանոնագիր) 3րդ յօդուածին տրամա, դրութեան համաձայն, կրնան պատասխանատու ալ ըլլալ պետական օրինաց առջեւ։

Հոգեւոր Հովիւ
Հայոց Փարիզի եւ շրջակայից
Վռամշապուհ Եպիս.
Դիւան վարչութեան

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն.

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենահարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT),ինչպէսնաեւ ինքնութեան Թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

Վկայեալ հիւանդապահ, Նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: Վկայեալ աղքատներուն ձրի.

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve. Մէթրօ Սէն ...

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերխանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի Թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ ... հաւմ, լօքմա, քուրապիէ, լոքում եւ ամէն տեսակ անուշ...

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ, ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ ... պանդուխտ (2 հատ.) 15, Լեւոն ու Արտակ 10, Միքէլ սթրոգոֆ ... գային բարեբար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Ա... սերունդ մը 8, Ալաղակապետը 25, Կրակէլլօ 8, Փոթորիկը ... ուրացող ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց գօր. Ան...) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստ... Նահայաստանի Հերոսամարտը 10, Լոնդոնի Հովուավէպը 8, Մ... Հանըմ 5, Սասունայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օրէրի) Թուանսներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լեյլա Զուարթ Յաքէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ քերական գարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. ... 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անքաղդատելի գիներով, ... ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ ուսող ջարանական գիրքեր, նանիչներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի ... եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Ամբողջ ... կուռ, գեղեցիկ. Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:

Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՑԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BEL...

Ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord ...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ ... 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի ...

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած, 35 ...) Գաթժան եւ Ռսատը 25, Հին Աստուածներ 15, ... կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զոլա) 20, Յարութիւն (...) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին ... Խասգիւղի քնաշօրջիկը 10, Ազքատին պատիւը 20 ... Տը. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, ... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, ... Շանթի) 10, Սիֆիլիս 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերականութ... գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երաժշտական ... 10 եւ 12, ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր. ... Կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի ... կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր ... Թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք գիրքերուն ցանկը։

Դիմեցէք L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF

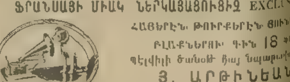

ՀԱՅԵՐԷՆ. ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՑՈՒՆԻՍ...

ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ֆր.

Պէլվիլի Ծանօթ հայ Նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS

Métro Belleville Tél. Men...

Ձեռք բերէք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին նորութիւնները ... նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգի, ... Հայերէն Երգեր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր ...

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին ...)

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած ... կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ... հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ ...

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8 ... բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական եւ նոր մեթոտով դարմանում ալրանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներահիւանդութեանց (ֆրանկսխտ, ...) եւ վարիսի ... Ախտաճանաչ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—1.

Կ'ուզուի ժամագործի աշակերտ մը։ Դիմել՝ Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի, 6 Rue Seveste, Մէթրօ՝ Anvers.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔ...

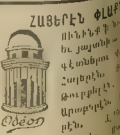

ՍԻՆԻՆՔ Փ... եւ յայտնի ... գէտներու Հայերէն ... Թուրքերէն ... Արաբերէն ... բէն, ... Թունուզական եւ ... Միակ ներկայացուցիչ ... սայի: Դիմել՝ Jos ... 117 Passage du Caire ...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 283bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

13 DÉCEMBRE 1928

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 828

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ՈՐՍ-ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ՏՂԱՅ ՈՒ ԱՂՋԻԿ

...երկրորդ էջին մէջ հրատարակած ենք Հալէպի մեր թղթակ... ...նամակը, որու մասին խօսեր էինք երէկ եւ որ կը պարու... ...այապէս ուշագրաւ իրողութիւններ։

...ան մը մեկնակէտ դնելով արտագաղթի խնդիրը, քննենք միւս ...ութիւնները,— նոր սերունդին փրկութեան նուիրուած ...քերը։

...ինչպէս կ՚երեւայ թղթակցութենէն, Հալէպի մէջ ունինք ...5000 աշակերտ եւ աշակերտուհի, բաժնուած՝ զոյնզգոյն ...արաններու մէջ։

...Ամփոփենք զատ-զատ.— Քաղաքին մէջ.— Հայկազեան ...վարժարան՝ 700 աշակերտ։ Կիլիկեան վարժարան՝ 500։ ...Թաւրագ՝ Ասնթապցիներու) 480։ Անհատական վարժարան ...50-70։ Կաթոլիկներու վարժարան՝ 400 (ամէն ազգէ)։ Գու... 2140 աշակերտ եւ աշակերտուհի։

...արուարձանին մէջ.— Միւլէյմանիէ Թաղին դպրոցը՝ 500։ ...ուշեան՝ 150։ Սահակեան՝ 200։ Գումար՝ 850։

...անական (Վրանաքաղաք).— Բողոքականներու դպրո... ...00։ Մուսալլաթի Բողոքական դպրոցը՝ 360։ Ուսումնա... ...200։ Ուսում. (Վէքիլիէի) 300։ Կաթոլիկներու դպրոցը՝ ... Գումար՝ 1540։

Համագումար՝ 4530 տղայ ու աղջիկ։

...և պէտք է նկատել որ այս թիւերը վերջնական չեն։ Մեր ...կիցը կարելին փորձած է, ճիշդ հաշիւը գտնելու համար, ...անշուշտ ժամանակի ընթացքին կրնայ լրացնել պակասը։

...Բայց այսքանն իսկ բաւական է, մեր ուշադրութիւնը լա... ...համար։ Ներշնչուելու եւ գործելու համար։ Որքան կը ...եք. 1911-12ին. Կարին քաղաքին դպրոցները կը համրէին ...ն 2000 աշակերտ։ Միայն Հալէպը այսօր Կարինէն (քա... ...ին աւելի բազմահայ կեդրոն է, եւ անհերելի պիտի ըլլար ...ւանցի կարդալ այս տեղեկութիւնները։

Այս թղթակցութենէն կ՚երեւայ որ նիւթապէս քիչ-շատ ...ուտուն վիճակ ունին կարգ մը վարժարաններ միայն, եւ ...անուանական դպրոցները։ Իսկ մանաւորապէս վրանաքա... ...ի գլխաւոր վարժարանը, ուր կրնայ պարունակել 7-800 ...ակերտ, արդէն կը նեղուի 500ի հոգէն։ Շէնքը «շինուած է ...եւ վրան ծածկուած՝ զինկով. ամէն կողմէն բաց ծա... ...։ Ցետոյ, «պէտք եղածին չափ գրասեղան, սեղան եւ աթոռ ...ենալով, տղաքը առհասարակ կը նստին տուներէն բերած ...ացներու վրայ»։

Ամիսներ առաջ, հեռաւոր Սուլթանապատէն (Պարսկաստան) ...թղթակցութիւն մը, պարզելով այդ 200 տնուոր գաղութին ճի... ...կը շեշտէր թէ տարին մօտ չորս հազար տոլար կը ծախ... ...դպրոցին վրայ։ Այդ նոյն քաղաքին Հոգաբարձութենէն ...նըս աւելի քան 50 ոսկեփոխ չէք մը ստացանք, բնագի... ...թեան, մարդակազմութեան եւ մանկապարտէզի նիւթեր ...ելու համար, մարդու եւ անասուններու կմախքներէ մինչեւ ...տէսներ, գործիքներ եւ մանկական մանր խաղալիքներ։ Ահա, ուրեմն, համեստ գաղութ մը, որ ոչինչ կը խնայէ, ...ը կատարելագործելու եւ տղաքը լաւ կրթելու համար։

Իսկ մե՞նք։ Հանրային անսպառ գումարներու հարիւրին ...ի՞ն կը յատկացնենք նոր սերունդին փրկութեան։ Փարթամ ...իգէն ի՞նչքան բաժին կ՚իյնայ Յունաստանի, Պուլկարիոյ, ...իոյ եւ Միջագետքի դպրոցներուն։ Ի՞նչ կ՚երթայ, նոյն իսկ, ...իզի չքաւոր արուարձաններուն եւ գաւառի բարմահայ ...րոններուն։

Կա՛մ փշրանքներ, պատահական ողորմութիւններ, եւ կամ ...պառ «պիտի»։

Անհամար ծիլեր կը խամրին զոմերու, սառ մթերանոցնե... եւ պատահաբար իրարու զամուած տախտակներու մէջ։ ...է գրասեղան կայ, գրիչն ու թուղթը կը պակսին։ Թերեւս ...ք կը ճարուի, բայց նստարան չունին տղաքը, եւ «մինտէր»... կը բերեն տուներէն։ Եթէ շէնքը քիչ-շատ կը նմանի ...արանի, — կրթութեան անհրաժեշտ գործիքներն են որ կը ...կսին։

Շատեր իրարու հետ մրցումի կ՚ելլեն, ժամուն պատկեր ...աւելի նուիրելու կամ փառաւոր շուրջառներ կարել տա... ...համար։ Բայց որո՞ւ միտքէն կ՚անցնի, օրինակ, մանկա... ...տէզի նիւթեր հայթայթել, երկրագունդ մը, քարտէս մը, ...դակազմութեան եւ բնագիտութեան պատկերներ յատ... ...ցնել այս ու այն անճար դպրոցին։ Վերջապէս, պակաս մը ...ցնել, սկսելով գրասեղանէն եւ նստարանէն։

Չորս-հինգ հազար տղայ ու աղջիկ՝ միայն Հալէպի մէջ։ ...էնէն աչքի զարկած տեղը, եւ ամէնուն աչքին առջեւ։ Ո՞վ ...րագրեց Լիբանանի պատկերը, սկսելով քաղաքէն, կայան... ...էն եւ բարձրանալով մինչեւ Ճէպէլը Մուսայի գիւղերը։ Ո՞վ ...ացաւ Յունաստանի կայաններուն եւ զանազան քաղաքնե... ...ն մէջ պարզուած թշուառութիւնը։ Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ ...իջագետքով. աչքէ հեռու, սրտէ հեռու։

Մեզի կը պատմեն թէ Բարեգործականը նոյնիսկ իր Յու... ...տան ղրկած պատուիրակին տեղեկագիրը լրջօրէն նկատի ...առեր։

Ինչո՞ւ անհանգիստ ըլլալ, երբ կարելի է «ի պատիւ» թէյա... ...ններ, հացկերոյթ եւ գինարբուք սարքել, եւ անոնց ժխո... ...ու գոլորշիներուն մէջ փառք վաստկիլ, տարուէ տարի, ...բերաբար փշրանք մը նետելով «մուհաճիր»ներու երեսին... ...հոգ չէ թէ հազարաւոր ծաղիկներ խամրին։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՉԻՋՈՒՄՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԷՐԻՆ

«Յուսաբեր» անդրադառնալով Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսութեան Գեր. Խորհուրդի Նախագահ Արսէն Եսայեանի այն յայտարարութեան թէ խորհրդային շինարարութիւնը պատրաստ է «հայ հարուստներին հնարաւորութիւն տալու Խ. Հայաստանում ներդնել իրենց կապիտալները», կ՚ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները. (1 դեկտ.)

— «Ցիսլար դրամատիրական երկիրներն իսկ ասկէ աւելի դիւրութիւններ ու խոստումներ ո՛չ տուած են եւ ոչ ալ կուտան դրամատիրոջ։ Տասը տարի առաջ դրամագլուխը նիւթապէս քայքայել ու դրամատէրը ֆիզիքապէս բնաջնջել ետք, այսօր, աւերներու վրայ իր թագաւորութիւնը հաստատած 10ամեայ պոլշեւիզմը, ծունկի կուգայ հակայեղափոխականներէն ամէնէն օխրիմին՝ դրամատիրոջ առջեւ։ Հանրային սեւէ այլ շարժում աւելի եղերական վախճան հազիւ թէ ունեցած է։ Ու դժբախտութիւնը հոն է, որ մ՚անուկ եսայեանները կը կարծեն, թէ դրամատէրը— հայ թէ օտար իրե՛նց չափ խելք ունի։ Եթէ մինչեւ իսկ դրամատէրը տրամադիր ըլլար խաբուելու, դրամագլուխը — որ օժտուած է մարդկային հինգ զգայարաններով եւ որ գիտէ հոտոտել, շօշափել, լսել, տեսնել եւ ըմբռնել — այդ դրամագլուխը դիւրութեամբ պիտի չխաբուէր։

Այն դժբախտ թուականին, երբ ռուսական սուինը եկաւ եւ խորհրդային իրաւակարգը ստեղծեց մեր երկրին մէջ, այդ թուականին Հայաստանի մէջ ե՛ւ դրամատէր կար ե՛ւ դրամագլուխ։ Ճիշդ է, առաջինը թիւով քիչ էր, իսկ երկրորդը՝ քանակով փոքր, սակայն մեր հայրենիքը զուրկ չէ՛ր ոչ մէկէն եւ ոչ ալ միւսէն։

Արտասահմանի դրամատէրը —հայ թէ օտար— իր անձին եւ իր դրամագլխին անձեռնմխելիութեան երաշխիքը կ՚ունենայ այն ատեն միայն, երբ այդ երաշխիքը իրմէ առաջ կը տրուի երկրի՛ դրամատիրոջ եւ երկրի՛ դրամագլուխին։

Թերեւս հնարաւոր ըլլար խորհրդային իշխանութեանց խօսքի անկեղծութեանը հաւատալ, երբ իրաւազրկուած դրամատէրը Հայաստանի մէջ տէր դառնար իր իրաւունքներուն, եւ հալածական ու բռնագրաւուած դրամագլուխը ձերբազատուէր զինք կաշկանդող կապանքներէն եւ ազատօրէն անցնէր իր կուտակման ու բեղմնաւոր արգասաւոր աշխատանքին։ Հակառակ պարագային, անհնար է հաւատալ անկեղծութեանը այն քնքոյշ զգացումներուն, զորս խորհրդային իշխանութիւնը կը տածէ դէպի արտասահմանի դրամատէրը, միաժամանակ երկրէն ներս նիւթապէս քայքայելով հայկական դրամագլուխը եւ ֆիզիքապէս բնաջնջելով հայ դրամատէրը։

Անհնար է հաւատալ մանաւանդ անոր համար, որ հայ պոլշեւիկը դրամատէրը կը սիրէ, բայց դրամատիրութեան դէմ անհաշտ պայքար կը մղէ- ան «Միութենական եւ Հայաստանի պետական բարձրագոյն օրգաններէ կողմից» կ՚երաշխաւորէ (ի՛նչ զօրաւոր երաշխիք...) դրամագլուխի անձեռնմխելիութիւնը, բայց միաժամանակ աւելի քան ձեռնմխելի կը դարձնէ դրամատիրական կարգերն ու դրամատէր դասակարգը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի վէճը

Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի մէջ ծագած վէճը հետզհետէ կը ծանրանայ։ Երէկ գրեցինք թէ Ուաշինկթընի համամերիկեան համաժողովը որոշեց միջամտել երկու պետութեանց մօտ՝ վէճը հաշտարար եղանակով կարգադրելու համար։ Համաժողովը ընտրեց հինգ հոգինոց յանձնաժողով մը, որուն պաշտօն տրուեցաւ քննել խնդիրը եւ տեղեկագիր ներկայացնել։

Այս որոշումին վրայ Պոլիվիա քաշուեցաւ համաժողովէն եւ այս առթիւ Տիէզ տը Մէտինա, Պոլիվիոյ Ուաշինկթընի դեսպանն ու համաժողովի պատուիրակը՝ ծանուցագիր մը ուղղեց համաժողովի նախագահին՝ բացատրելով որ Փարակուէյի կողմէ Պոլիվիոյ եղած նախատինքը կարելի չէ բարեկամաբար լուծել, որքան ատեն որ Փարակուէյ կը մերժէ դարմանել իր գործած յանցանքը։

Արժանթին արդէն մերժած էր մասնակցիլ Ուաշինկթընի համաժողովին. այժմ Պոլիվիոյ ալ քաշուիլը դժուար կացութեան մը կը մատնէ համաժողովը։

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը եւս Լուկանոյի մէջ զբաղեցաւ այս վէճով եւ որոշեց իր Նախագահին՝ Ֆրանսայի արտաքին Նախարար Պրիանի միջոցաւ ազդարարել թէ՛ Փարակուէյի եւ թէ Պոլիվիոյ, երկուքն ալ անդամ Ազգերու Դաշնակցութեան, որ համաձայն Ուխտին, պարտաւոր են աշխատիլ խաղաղ միջոցներով լուծել իրենց միջեւ ծագած վէճերը։

Միւս կողմէ Պոլիվիոյ մէջ ռազմական տրամադրութիւնները հետզհետէ կը զօրանան։ Ժողովուրդը բուռն ցոյցերով ընդհանուր զօրաշարժ կը պահանջէ։ Սահմանագլուխի վրայ ընդհարում մը գրեթէ անխուսափելի կը նկատուի։

Իտալիա եւ Գերմանիա

Լուկոսլաւիոյ մէջ Իտալիոյ արտաքին փոխ-Նախարար Կրանտի քաղաքական կարեւոր տեսակցութիւններ կ՚ունենայ։ Պրիանի հետ իր տեսակցութիւնը անհետեւանք մնացած է, որովհետեւ Ֆրանսայի արտաքին Նախարարը մերժած է գոհացում տալ Իտալիոյ պահանջներուն։ Իտալիա կը պահանջէր Կուրոյի ովասիսը եւ ազդեցութեան գօտի մը Չատ լիճի ուղղութեամբ։

Կրանտի երեք ժամ տեւող տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Շթրէզէմանի հետ։ Գերման ազգայնական թերթերը կը հաւաստեն թէ Կրանտի առաջարկած է կնքել գերմանեւիտալական դիւանագիտական գործակցութեան դաշինք մը, ո՛չ միայն գաղթային խնդիրներու, այլ զարմանումներու եւ զինաթափութեան հարցերուն մասին։

Անգլիոյ թագաւորին վիճակը ծանրացած

Անգլիոյ Ճորճ Ե. թագաւորին վիճակը ծանրացած է։ Գահաժառանգ իշխանը առջի օր վերադարձաւ Ափրիկէէն եւ անմիջապէս այցելեց իր հօրը։

Բժիշկները բոլորովին սահմանափակած են այցելուներու թիւը։

Թուրք աւազակներ Հալէպի շուրջ

Հալէպի մեր թղթակիցը կը գրէ.—

Նոյեմբեր 10ին վաճառականի մը ինքնաշարժը կը հասնի Միւսլիմիյէ՝ ոստիկան-զինուորի մը հսկողութեամբ, զանձելու համար իր առնելիքները տեղւոյն գիւղացիներէն։ Միւսլիմիյէ ինքնաշարժով Հալէպէն 20-30 վայրկեանի հեռաւորութիւն ունի։ Վերադարձին ինքնաշարժը կը կեցուցուի Պապ-Ալլա (Հալէպ) ըսուած վայրը՝ Թուրքիայէն եկած վեց աւազակներու կողմէ, որոնք մէջի ոստիկան-զինուորը կը սպաննեն։ Արդէն ոստիկան-զինուորը երբեք դիմադրութիւն չըներ, կուտայ իր զէնքը եւ հագուստը։ Ինքնաշարժի վարիչ Յակոբը կը ստիպեն ճամբան փոխել եւ հակառակ ուղղութեամբ շարունակել իրենց ճամբան՝ միշտ ենթակայ աւազակներու սպառնալիքին։ (Չէթէին մէկը կը նստի Յակոբին քով՝ զէնքը ձեռքը, որպէսզի վարիչը ուղղութիւնը չփոխէ եւ չմատնէ զիրենք)։ Ճամբան կը հանդիպին ուրիշ ինքնաշարժի մը, որուն մէջ կը գտնուէր ֆրանս. երկրաչափ մը. զայն ալ կը կեցնեն եւ վրան խուզարկելով կը կողոպտեն 3 ոսկի, 3 մէճիտ, 1 ոսկի ժամացոյց, երկու տիկ մեղր։ Այս գործողութեան ընթացքին թէեւ կառավարութիւնը կ՚իմանայ խնդիրը, սակայն աւազակները կը յաջողին իրենց ճամբան շեղելով անցնիլ Թուրքիոյ հողը եւ երթալ մինչեւ Այնթապ։ Հոն՝ թող կուտան ինքնաշարժի վարիչը որ հետիոտն կը վերադառնայ Հալէպ։

Նոյն աւազակներու խումբը շաբաթ մը վերջ կրկին կուգայ Հալէպ-Հէյլան՝ շարունակելու համար իր գործը։ Այս անգամ կը հանդիպին ճամբու ընթացքին ճամբաներու քննիչին, զոր ծեծելով կը ձգեն իր վիճակին։ Քննիչը աւազակներու անհետանալէն յետոյ հեծանիւով լուրը կը հաղորդէ ոստիկանութեան պահականոցին։ Օգնական ուժեր գալով ճամբու վրայ կը հանդիպին աւազակներուն, որոնք զբաղած էին 300 այծերու գողութեամբ, կը ձերբակալեն եւ կը բանտարկեն։

Այս աւազակները կուգան Թուրքիայէն ինչպէս ժամանակին կը պատահէր Պալքաններու մէջ՝ շփոթութիւն ստեղծելու համար երկու երկիրներու մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵԹԷ ՄԻՔԱՏՈՆ ԵՍ ԸԼԼԱՅԻ...

Վերջերս գրուեցաւ թէ ճափոնի նոր կայսրը, Քիոթոյի մէջ թագադրուեցաւ ինկրկայութեան քուրմերու եւ պալատականներու, մինչ հինգ միլիոն ժողովուրդ անդադար կ՚այեկոծէր, ծնրադրելով յաղթական կամարներէն անցնող թափօրին առջեւ։

Իբր հայ, պետութիւն չունեցող (Staatlos) կամ ինքնութիւնը անյայտ (unbekant) սրկէ հունա երթալու հրաման չունինք. հետեւաբար չէինք կրնար նաեւ մասնակցիլ ճափոնի այս պաշտօնական հանդէսին։ Բայց որպէսզի աչքերնիս բաց չմնունինք, երեւակայենք Արեւելքի տօնական օր մը եւ անցնինք առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, գէթ չեղծանելու համար օրուան սրբութիւնը։

Եւ սակայն, խորհրդածելու իրաւունքս գիս հանգիստ չի ձգեր իմ երեւակայութեանս մէջ եւ կ՚ըսեմ.— Եթէ Միքատոն ե՛ս ըլլայի, ի՛նչ կ՚ընէի...

Նախ, կը հրամայէի որ բոլոր փոքրիկ աղուորները ազատ ըլլային, հանդէսին օրը, պատուհաններէն դուրս հանելու իրենց գլուխները։ Ուզածս իմ գլուխս վեր կրնար ըլլալ...

Ցետոյ, ստացած խորհրդանշաններս՝ հայելին, թագը եւ սուրը, որոնք 2600 տարիէ ի վեր կը փոխանցուին եղեր, կ՚առնէի եւ

1) Հայելին կուտայի աղջիկներուն,

2) Թագը կը ղրկէի Անգլիոյ դրամատունը, Հայ Բարեգործական Միութեան թըղթի գոյքերուն յաւելման ի հաշիւ,

3) Սուրը կը պահէի ինծի։

Այո՛, կը պահէի ինծի այդ նուիրական սուրը եւ պատեանը չէի դներ բնաւ, իմ 124 նախորդներուս պէս, այլ կը գործածէի ա՛յնքան ատեն, որքան պէտք էր համայնավարացնելու համար ամբողջ Արեւելքը։ Որովհետեւ այս կերպով լուծած պիտի ըլլայի ռուսական հին վրէժը ճափոններէն եւ ծառայած պիտի ըլլայի, հոգ չէ թէ անուղղակի, «ներկայ Հայաստանի» շահերուն, այսինքն համաշխարհային յեղափոխութեան...

Իսկ դուք, թափառական դարձած Հայե՛ր, պիտի ցնծայիք որ 125երորդ Միքատոն Հայ մը եղած էր, ինչպէս իրաւամբ կը խայտաք, երբ կ՚իմանաք թէ Ռուսիոյ արտաքին գործերու խորհրդականը Հայ մըն է, Գարախանը։

ՄԱՂՐՈՒՆԻ

ՄԻՍՏԻՆԻԱԼ անուն ֆրանսական Չրասուզանակը, որ Նափոլիէն մեկնած էր կիրակի օր, փոթորիկի հետեւանքով վտանգուած ու անհետացած կը կարծուէր։ Թուլոնէն հեռագիր մը կ՚իմացնէ թէ ան գտնուած է Ալիաստրոյի բացերը։

Նաւաստիները ողջ են եւ առողջ, բայց սուզանակը ծանր վնասներու ենթարկուած է։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ միջին-արեւմտեան շրջանին մէջ ծագած է ինֆլիւէնզայի համաճարակ մը, որ դէպի արեւելք կը ծաւալի եւ կը սպառնայ ամբողջ երկրին։ 26 նահանգներէ ստացուած տեղեկագիրներու համաձայն, մէկ շաբաթուան մէջ 21.238 հոգի վարակուած է հիւանդութենէն։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀՈԳԵԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ

Առեւտրական դժուարութիւններ.— Դպրոցներու վիճակը.— Հազարաւոր աշակերտներ.— Արտագաղթը կը սաստկանայ — «Երթաք բարով, բայց չդրդաք»:

ՀԱԼԷՊ, 28 Նոյ.

Նախորդ թղթակցութեամբ, հարեւանցի ներկայացուցած էի Հալէպի հայ գաղութին վիճակը։ Այսօր կ'ուզեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել կրկին այս հոծ գանգուածին տնտեսական, կրթական ազգային վիճակին վրայ։

Այս տարի Հալէպի տնտեսական վիճակը կայուն է, բաղդատմամբ նախորդ տարիներուն, որուն հետեւանքով գաղթական Հայը չէ կրցած ամառուընէ ամբարել իր ուտելիք պաշարը։ Տնտեսական անձկութիւնը կը վերագրուի Թուրքեւսուրիական սահմանինփակման՝ Թուրք առեւտրականներու առջեւ, որոնք կուգային Հալէպ եւ կը գնէին Հայերուն գործած մանուսան եւ այլ հիւսուածեղէնները։ Մ. Քէմալ կը պարտադրէ իր ժողովուրդը որ ինքն ալ նուիրուի ճարտարարուեստի եւ արտադրէ այն բաները, զորս կը հայթայթէ հայ արհեստաւորը։ Հակառակ այս պարտադրումին, եկողները կ'ըսեն թէ Թուրքիոյ գաւառներուն մէջ կեանքը կ'ընթանայ խիստ նահապետական ձեւով, Թուրքը անընդունակ ըլլալով շինելու եւ արտադրելու։ Այս արգելքէն մեծապէս կը տուժէ հետեւաբար հայ արհեստաւորը։

Կիլիկիոյ հայ ժողովուրդը պահասարակ կը զբաղի հիւսուածեղէնի գործով, եւ որովհետեւ այժմ կասած է առեւտուրը, հայ գաղթական արհեստաւորը տնտեսական տագնապի մատնուած է։ Թէեւ տեղին մէջ գործուածները կը սպառին, բայց ոչ նախկինին չափ ընդարձակ գետնի վրայ։ Անկէ բնականաբար կը տուժէ նաեւ դպրոցը։

Հակառակ այս իրողութեան, Հալէպ հաստատուած Հայերը ունին տասնի չափ վարժարաններ, որոնք կը մատակարարուին մասամբ աշակերտներու կողմէ տրուած ամսաթոշակներով, մաս մը Հայր. Միութիւններու, եւ փոքր մաս մըն ալ Բարեգործականի տուած նպաստներով։

Բուն Հալէպի մէջ կը գտնուին հետեւեալ դպրոցները —

Հայկազեան, որ հինէն ի վեր գոյութիւն ունի եւ այսօր աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ դրուած է առաջնորդ Արտաւազդ վարդապետի, ձեռնհաս ուսուցիչներու եւ տնօրէն Պ. Խորէն Գաբիկեանի ջանքերով։ Ունի հաստատուն եկամուտ, շնորհիւ ազգ. կալուածներուն։ Կը համրէ 700 երկսեռ աշակերտ, 25 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներով։

Կիլիկեան վարժարանը.— Ունի 500ի չափ երկսեռ աշակերտութիւն մը։ Կը մատակարարուի աշակերտներուամսավճարներով եւ պատահական հասոյթներով՝ վարձուած կոկիկ շէնքի մը մէջ։

Կրթասիրաց.— Այնթապցիներվարժարանը, բաւական խոշոր շէնքի մը մէջ։ Ունի 480ի չափ աշակերտութիւն մը։ Այս դպրոցը եւս կը մատակարարուի աշակերտներու ամսավճարներով, պատահական հասոյթներով եւ ամերիկահայ Այնթապցիներու ղրկած նպաստներով։ Հալէպի մէջ տնտեսապէս ամէնէն ապահով վարժարանը կարելի է նկատել։

Անդիատական վարժարան մը, Այնթապցի Տէր Եւսեբէին Պատրոնսուղեաններուն վարած դպրոցն է 50—60 երկսեռ աշակերտներով։

Ասոնք եւս կը կառավարեն իրենց հաստատութիւնը դպրոցական տղոց ամսավճարներով։ Ցեղ մը նախապատրաստական։

Կաթոլիկ Հայերը ունին իրենց վարժարանը, նոյնպէս քաղաքին մէջ, յանձնուած օտար կրօնաւորներու խնամքին, 400 աշակերտներով, որովհետեւ հոս կը յաճախեն նաեւ օտարազգիներ։ Այս վարժարանը ազգային ըլլալէ աւելի միջազգային խառնարան մըն է։ Հոս սրտի սեղմումով կը մատնանշենք թէ այս վարժարանը հասած է այլասերման ծայրագոյն աստիճանին։ Այս համայնքը կորսնցուցած է իր ազգային գոյնը եւ նկարագիրը։ Այնպէս որ եթէ այսպէս շարունակէ ապազգային հողի վրայ, շատ մօտ ատենէն պիտի քաշենք սեւ գիծ մը իրենց վրայէն։ Բարեմիտներ կը պնդեն թէ յառաջիկայ տարի Մխիթարեան հայրերու խնամքին պիտի յանձնեն դպրոցը։ Երանի՜ թէ իրաւ ըլլա՛ր։

Բուն Հալէպի մասին այսքան տեղեկութիւն տալէ յետոյ, իջնենք վրանաքաղաքը։ Այս վայրը շինուած է գաղթականներու կողմէ հողով պատրաստուած աղիւսով, չորս կողմերը ծակ, առանց ապակիի պատուհաններով եւ վրան ծածկուած զինկով, ձմեռը ցուրտ եւ ամառը տաք, որովհետեւ ձմեռը ցուրտէն եւ ամառը տաքէն չուտով կ'ազդուի։

Սիւլէյմանիյէ թաղին մօտիկ այս վրանաքաղաքը հաստատուած են ընդհանրապէս Ուրֆացիներ, Այնթապցիներ եւ Քիլիսցիներ, մաս մըն ալ արեւելեան գաւառներէն՝ խալուցիներ, Մշեցիներ եւայլն։ Մեծամասնութեամբ կը բաղկանայ Մարաշցիներէ, որոնց քահանային՝ Մովսէս քհնյ. Յ. Յովհաննէսեանի եւ Պ.Գէորգ Պարտիզպանեանի նախաձեռնութեամբ հիմը դրուած է եկեղեցիի մը՝ հինգ տարի առաջ՝ մատուռի ձեւով։ Հետզհետէ, նոյն քահանային անդուլ ջանքերուն շնորհիւ, եկեղեցին ընդարձակուելով հասած է ներկայ վիճակին, եւ կրնայ պարունակել 7-800 հոգի։ Այստեղ կը գտատիարակուի այժմ 500ի չափ երկսեռ աշակերտութիւն մը։ Եկեղեցին կը կոչուի Ս Խաչ, որ ինչպէս ըսինք, կը ծառայէ դպրոցի ալ։ Սակայն եկեղեցի ըսելով պէտք չէ հասկնալ հոյակապ շէնք մը։ Շինուած է աղիւսէ եւ վրան ծածկուած զինկով. ամէն կողմէն բաց ծակեր։

Սոյն եկեղեցի-վարժարանը իր ծրագրով կարելի է ըսել վրանաքաղաքի դպրոցներուն մէջ լաւագոյնն է։ Պիւտճէն խիստ սահմափակ է։ Ջունի պէտք եղած չափով գրասեղան, սեղան եւ աթոռներ։ Տղաքը առ հասարակ կը նստին տուներէն բերած բազմոցներուն վրայ։ Գիր գրելու եւ դաս սերտելու ժամանակ ահագին դժուարութեան կը մատնուին, վրայ տալով իրենց առողջութիւնն ալ։ Ո՞վ չպիտի ուզէր այս շատ համեստ պակասը լրացնել, օժտելով այս վարժարանը գրասեղաններով եւ գիրքերով։ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը այս դպրոցին համար տարեկան կը վճարէ եղեր 17 ոսկիի խոշո՜ր գումար մը։

Վրանաքաղաքի միւս վարժարանն է Ներսէսեան, 150ի չափ աշակերտներով։ Գաշնակցական երիտասարդներ բացած են ու կը վարեն, իրենց սեփական շէնքին մէջ։

Սաճակեան վարժարան, զոր շինել տուած է Առաջնորդ Արտաւազդ Ծ. Վրդ. Սիւրմէեան։ Ունի 200 աշակերտ։

Ցարանուանութեանց վարժարաններուն մէջ յիշենք հետեւեալները.—

Վրանաքաղաքի Բողոք վարժարանը՝ 280 աշակերտ։ Մուպալլաթի Բողոքական վարժարանը 360։ Վրանաքաղաքի Ուսումնոյց. Ընկերութեան վարժարան 200, Ուսումնսիրց Ընկերութեան վարժարան (Վէքքիլիժէի) 300, Հայ կաթոլիկ վարժարան՝ 400։ Ընդհ. գումար՝ 1540 աշակերտ։

Կը տեսնուի թէ Հալէպ կը համրէ տասնեակ մը կրթական հաստատութիւններ, որոնք կը կառավարուին բաղ բախտի։ Ոչ ուսումնական ծրագիր կայ, ոչ ալ ընդհանուր կեդրոն մը, Ուսում. Խորհուրդ անունով։

*
* *

Արտագաղթի հոսանքը հետզհետէ կը սաստկանայ սոսկ հանգամանքներ։ Առաջքը առնելու համար սոյն կործանարար արշաւին ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ. կարծեսսովորական պէտք մըն է, ինչպէս արդարօրէն մատնանշած էր «Յառաջ» իր 9 Նոյեմբերի «Ո՞ւր կ'երթաք ազբրտիքս» խմբագրականով։ Այս օրերս կրկին պատրաստութեան մէջ են տասնեակ մը ընտանիքներ, որոնց մէջ նաեւ եկեղեցիին հիմնադիր Մովսէս քահանան։ Երբ կը հարցնես իրենց թէ ինչու՞ կ'երթան, կը պատասխանեն.

— «Հոս ապագայ չկայ, Թուրքը մօտ է, ուր կրնայ առիթը ներկայանալուն, գործադրել իր վաղեմի բարբարոսութիւնը»։

Մեր ժողովուրդին միտքը գաղթերու ընթացքին բթացեր է, եւ կորսնցուցեր իր առնականութիւնը։ Այսքան տարիներէ ի վեր կ'ապրի ազատ երկրի մը մէջ, սերունդ մը հասակ նետած է այս երկինքին տակ, եւ տակաւին չէ կրցած թօթափել ստրկութեան հոգին։ Արտագաղթի աղէտով ամէնէն աւելի վրդովեցաւ «Յառաջ»ը։ Ցեղական թերթ մը, իրեն բան գործ բրած է իր Ա. էջին վերջին սիւնակին մէջ գնդասեղի հարուածներ տալ իր հակառակորդ կուսակցութեան, փոխանակ հետաքրքրուելու իր քիթին տակ խորթացող եւ արտագաղթող ժողովուրդին վիճակով։

Այստեղ անհրաժեշտ են անբասիր եւ հեղինակաւոր գործիչներ, որոնք զգուշացնեն ժողովուրդը սրբեմուտքի եւ Հարաւ. Ամերիկայի դժոխային պայմաններէն։ Ո՛րքան պատմես իրենց արեւմուտքի դժնդակ կեանքէն, հասկնալ չեն ուզեր։ Ցեղ մը սեփականութեամբ՝ անորոշ պատասխաններ կուտան եւ մեկնումի կը պատրաստուին։

Երթա՜ք բարով, աղբրտիք, բայց չդըլաք...

ՍԱՆԸՏՐՈՒԿ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՌԱՔՔԱ, եփրատի ձախ ափին վրայ պատմ կան փոքր քաղաք մըն է, ուր կ'ապրին 60 հայ ընտանիքներ, բոլորն ալ եկուոր, որոնք առեւտուրով եւ արհեստով կը զբաղին եւ կարօտ չեն։ Ունին դպրոց մը՝ երկու ուսուցիչ եւ 70 աշակերտով։

ԹԻԼ-ՍԷՄԷՆ գիւղին մէջ հինգ շաբաթէ ի վեր հաստատուած են 25 տուն հայ ընտանիք, բոլորն ալ Ուրֆայի Կարմուշ գիւղէն։ Կը զբաղին հողագործութեամբ գիւղացիները իրենք կը ցանեն եւ հասոյթին 1/6ը կուտան հողատիրոջ։ Ունին գիւղական դպրոց մը, մէկ վարժուհիով։

ՀԱՅՑԱՆՈՒՈՒՆ ՀՐԷՇ ՄԸ

ՈՐ ՀԱԶԱՐ ԳՈՅՆ ՓՈԽԱԾ Է

«Դրօշակ»ի դեկտեմբերի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ պատմութիւնը.—

Պիտի զարմանաք, եթէ ըսենք որ Էնկիւրիի որսի շունեբուն գլուխը կը գտնուի Հայ մը, ապահովուած՝ նոյն ինքն Մ. Քէմալի անձնական «վէսիքա»-յով (վկայական)։ Շէրլոք Հոլմս մը, զաղրելի տեսակէն։

Հարկ է քիչ մը ետ երթալ, մինչեւ Պոլսոյ գրաւման օրերը, ներկայացնելու համար այդ հրէշային տիպարը։

Միջահասակ, ջղուտ, կապտորակ աչքերով, մարդամօտ եւ տգէտ Էտիրնէցի մըն է այս այլանդակը, Արմենակ Բանթիկեան։ Զափազանց ճարպիկ եւ շահամոլ, կատարած է այնպիսի գործեր, որոնք հէքեաթի տպաւորութիւն կը ձգեն։ Զինադադարին՝ բրիտանական գործակալ էր։ Երբ քէմալականները Պոլիս մտան, կը կարծուէր թէ կտոր-կտոր պիտի ընեն, ինչպէս ըրին Ալի Քէմալը։ Մինչդեռ Բանթիկեան Մ. Քէմալի աչքին լոյսն է այսօր, եւ կը վարէ գաղտնի ոստիկանութեան քաղաքական բաժինը, Էնկիւրիի մէջ։

Ուրկէ՞ յառաջ եկաւ այս մարդը։

Երբ կը պայթի Մեծ Պատերազմը, Արմենակ Բանթիկեան իր առեւտրական գործերը փակելով, կ'անցնի Պուլկարիա։ Արդէն ծանօթ այդ երկրին եւ պուլկար լեզուին, անգլիացի գործակալ Հարիւրապետ Մարքի դրդումով կը սկսի քարոզութիւններ ընել ի նպաստ Անգլիոյ։ Շատ չանցած, Պուլկարիա արդէն յարած ըլլալով Գերմանիոյ եւ զինակիցներուն, Բանթիկեան կը ձերբակալուի եւ մահուան կը դատապարտուի, բայց կախաղանէն կ'ազատի նախկին նախարար Տանէֆի շնորհիւ։ Վճիռը կը փոխուի մշտնջենական աքսորի։ Բանթիկեան կը յաջողի խոյս տալ, եւ կ'անցնի Տէտէ Աղաճ, ուր կը գտնուէր Տարտանէլի բրիտանական բանակին գլխաւոր կայանը։ Այնտեղ կը գտնէ իր բարեկամն ու անգլիացի բարձրաստիճան սպաներ, եւ կը յաջողի Պոլիս մտնել վտանգաւոր պաշտօններով։ Ոստիկանութեան ընդհանուր տնօրէն Պէտրի պէյ ճանչնալով զինքը, կ'ուզէ ձերբակալել, բայց քաղաքական բաժնի տեսուչ Րէշատ պէյ կը փախցնէ կեղծ անցագրով Էտիրնէի մէջ կը ձերբակալուի, բայց Րէշատ նորէն կը միջամտէ եւ կուսակալը բանտէն փախցնել կուտայ, ու Բանթիկեան Պուլկարի մը միջոցաւ նորէն ինքզինքը կը գտնէ Տէտէ Աղաճ։

Այսպէս աւելի բարձրանալով անգլիացիներու աչքին, Զինադադարին յաղթապանծ կը մտնէ Պոլիս...

Այստեղ կը բացուի նոր եւ փայլուն շրջան մը, իրեն համար։ Իր ձեռքին տակ ունենալով ճարպիկ լրտեսներ եւ լեզուագէտ պաշտօնեաներ, Բանթիկեան կը սկսի նախ իր «ազգասիրական» գործունէութիւնը պատմել, եւ յետոյ հալածել իթթիհատականները։ Իր կանակը տուած էր անգլիացի հարիւրապետ Պէննէթի, որ վերջերս ձերբակալուեցաւ Աթէնքի մէջ, իբրեւ «աֆէրիստ»։ Երիտասարդ եւ փառասէր, այս սպան թէեւ կը գործէր յանուն յաղթական Դաշնակիցներուն, սպառնալով կոտրել-թափել, բայց Հարդաբար եւ սարսափահար իթթիհատականները շուտով գտան գաղտնիքը՝ զայն որսալու կին, խաղ, գինի։ Կամաց-կամաց կը մոռցուէին ջարդերու տեղեկագիրները, եւ դեռ Քէմալականները Պոլիս չեկած, «քէփթէն» Պէննէթ Իզզէթ փաշայի կողքին էր արդէն... Եւ նկարագրուած սարսափները կը համարէր, իր թերխաշ Թուրքերէնով, «մուպալէղա՝ չափազանցութիւն»։

Այսպէս ուրեմն, ձեռք ձեռքի տուած հարիւրապետին եւ հրբեայ ոսկերչապետ Հարոնեանի հետ, Բանթիկեան սկսաւ խաղալ հրէշային խաղ մը։ Իր առաջին գործը եղաւ դիմում կատարել առ որ անկ է եւ համոզել որ չզգին Հիտայէթի, հայ «խաֆիէ» մը, որ հազարներու գլուխը կերած է եւ շատ պէս կը դողար իր կեանքին վրայ, վրիժառութեան այդ օրերուն։ Ինչո՞ւ, — որովհետեւ «Հիտայէթ գիտէ Էնվէրին տեղը եւ պիտի երթայ ողջ ողջ պիտի բռնէ եւ Անգլիացիներուն պիտի յանձնէ զայն»։ Իսկ այս վերջիններուն կը պատմէր թէ Հիտայէթ Մ. Քէմալի վստահելի մարդն ըլլալով, կրնայ Էնկիւրի երթալ եւ զինուորական գաղտնիքներ բերել։ Միայն թէ, պէտք չէ թոյլ տալ որ սպաննուի վրիժառուի մը գնդակէն...

Կը յիշուի թէ Անգլիացիները երեք խոլամ հնդիկներ ղրկեցին Էնկիւրի, զինուորական լրտեսութեան համար, բայց Մ. Քէմալ երեքն ալ թակարդը ձգելով, կախել տուաւ։ Ուրեմն, առիթը նպաստաւոր էր, եւ Հիտայէթ պրծաւ։ Այս առթիւ Բանթիկեան «մահուան» դատապարտուեցաւ քէմալական իշխանութեան կողմէ, ձեւականօրէն, իսկ Հիտայէթ շինծու տեղեկագիր մը յանձնեց, Մ. Քէմալի 200նոց հրոսախումբը ներկայացնելով հարիւր անգամ աւելի։ Այս տեղեկութեան վրայ էր, որ անգլիական երկու հազարնոց ույժը անպատ պաշարով եւ ռազմանիւթով, լքեց Էսկիշէհիրը եւ Պոլիս ապաստանեցաւ։

Տարբեր պարագաներու մէջ, բայց միեւնոյն հոգեբանութեամբ Արմենակ Բանթիկեան ազատած է նաեւ կեանքը Պոլսոյ ոստիկանութեան քաղաքական բաժնի վարիչ Րէշատ պէյի, որուն ձեռքէն անցած են բոլոր աքսորականները, 1915 ապրիլ 11 24ին եւ այնուհետեւ։ Այս ալ Զինադադարին ձերբակալուած եւ աքսորուած էր Մալթա, թշուառ եւ յուսահատ, բայց օգնութեան հասաւ երախտագէտ բարեկամը...

Այս ժամանակի պարագաները յիշեցինք իբրեւ յատկանշական։

Այլեւս ազատ ասպարէզ գտած էր Բանթիկեան, եւ աւելի մեծ գործերու ձեռնարկած։ Այդ կարգէն է՝ Պոլսոյ պատերազմական զէնքերու փախուստը։ Հաշտութենականները Պոլիսը գրաւելէ յետոյ, գրաւեցին պատերազմական բոլոր զէնքերը եւ խիստ պատիժներ սահմանեցին զէնք ունեցողին։ Բայց երկար չտեւեց այս խստութիւնը. իսկ յաղթակա՛ն Դաշնակիցները իբրեւ հետ մղուած եղան, Մ. Քէմալին զէնք հասցնելու համար։

Այստեղ ալ հայազգի Արմենակ Բանթիկեանն է որ կը փայլի նորէն, արգիլուած զէնքերը Անատոլու ղրկելու համար, իբրեւ առեւտրական ապրանք։ Այս գործին կեդրոնն էր Սիրքէճի, Հիւանի պէյի մեհրանոցը, որուն գործառնութեանց կը մասնակցէր նաեւ Ատնան պէյ։ Երբ իթիլաֆական Թուրքերը լուր կուտային թէ այն ինչ տեղէն զէնք կը բեռցուի, Բանթիկեան լրջօրէն նկատի կ'առնէր, բայց միւս կողմէ հեռախօսով լուր կուտար Հիւանի պէյի մեհրանոցը, որպէսզի փոխեն զէնքը բեռցնելու տեղը, եւ յետոյ խիստ հրամանով մը ոստիկանները կը ճամբէր այնտեղ ուր վստահ էր թէ զէնք չկայ... Եւ այսպէս զէնքերը ապահով կը փոխադրուէին։ Եւ Մ. Քէմալի հրոսախումբերը կը զինուէին շնորհիւ Արմենակ Բանթիկեանի։ Այս ձեւով Անատոլու փոխադրուած է նաեւ մեծաքանակ ապրանք եւ ժանաւանդ կերպաս, մինչ «խաքի» գոյնով քուրջն անգամ արգիլուած էր, ձեւականօրէն։

Մենք չպատմեցինք Բանթիկեանի ամբողջ «գործունէութիւնը»։ Բայց այսքանն ալ բաւական է, գաղափար կազմելու համար տիպարին վրայ։ Այս բոլորէն յետոյ, ինչո՞ւ զարմանալ, եթէ Մ. Քէմալ իր կեանքը վստահած է այս մը հաւատարիմներու, որոնց մէջ առաջնակարգ տեղ մը ունի նաեւ այս երկոտանի հրէշը։

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ

Եկեղեցի մը կը ... հայ գաղութին.— ... փողոց մը Պերլինի մէջ ... յերու գաղթը Պերլին ...

ՊԵՐԼԻՆ, 10 դեկտ. — Նախկին գեսպան Ցոգմ ... Փիլտի դիմումին պատասխան ... Պերլինի Քաղաքապետութեան ... թիւնը հաւանութիւն ... եկեղեցի մը յատկացնել ... բուն, որպէս զի իրենց ... տեն կարենան արարողութ... կատարեն։ Ցոյս կայ որ ... վերջնական կարգադրութի... կ'ըլլան, ազատելու համար ... մար սրահի փնտռտուքէ ...

** Ցոգմ. Երեսփոխ... նախագահին պատասխան... կան իշխանութիւնը կը ... թէ, Պերլինի Վէգդինկ ... մէկ փողոցը պիտի կոչուի ... կան փողոց (Armenische ...

** Դրնունդի եւ ... առթիւ, կ'արժէր որ ... Տիկինները, մանաւանդ ... եւ Հայ զարիպ երիտասարդ... համար, ամէն տարուան ... տարի ալ բան մը ... այժմ որ եւ է շարժում ...

** Երիտասարդական ... թիւնը կը շարունակէ իր ... նէութիւնը։ Միայն հասցէն ... փոխադրուած է Schlueter ... 33, ուր կը գտնուի նաեւ ... դարանը։ Ամէն Հայ կրնայ ... տուիլ գիրքերէն. Վարչ... կազմն է.— Նախագահ՝ ... Ֆրունճեան, քարտուղար ... Ցարութիւնեան, գանձապահ ... Ա. Ցարքճեան, անդամներ ... բամ Ռաֆայէլեան եւ ... սէեան։ Վարչութիւնը ... «Յառաջ»ի միջոցաւ շնորհ... լութիւն յայտնել Պ ... սանճեանի, որ բարեհաճ ... թերթ մը յատկացնել ... թեան։

** Վերջերս Ռուսաստ... բաւային Ամերիկա գաղթ... ուրեայ բան մը եղած է ... խումբ հայ ընտանիքներ ... նաւորարար Վանցի, ... տարէն եւ Թիֆլիսէն ... Մարսէյլի վրայով ... Ամերիկա մեկնելու համար ... ջին ամիսներու մեկնողներ ... ւը յիսունը կ'անցնի։ Մէկ ... ցուցի թէ ինչո՞ւ կուգան ... յատտան չեն երթար ... խանեց

— Քիչ մըն ալ դուք ... հօն. մեր մինչեւ այսօր ... կաւ։

Եւ կոկորդը գոց ...

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԸՆԹԱՑՔ

Մարսէյլէն կը գր... քարի գործարանի մը ... պահը, վճարման պահ ... մամբ, հայ գործաւորի ... տա 100 ֆրանքնոց մը ... նակ 50ի, առանց ... նալու։ Մեր հայրենակից ... ձումէն պահ մը յետոյ ... զառնալով գանձապահի ... կը փութայ անոր վերա... աւելի 50 ֆրանքը։ ... հը ուրախութիւն ... կալութիւն կը յայտնէ ... Հայուն ուղղամտութիւնը ...

Այս փոքր դէպքը ... եղած է որ գործատան ... խատող Հայերուն վրայ ... ներու համարումը զօրա...

ԱՆՑԱՑՑԱԾՈ ՀԱՅ...

Մարսիլիոյ գործարաններ... կուն մէջ, գիշերին ... տանք կատարող հայ մը ... ներն ալ նաւաշանգիստ ... հօն ալ աշխատելու։ Գիշեր ... որ ամուսնացած էր եւ ունէր ... զաւակներ, յանկարծ ... ցաւ երեք շաբաթ ... որ գողութեան մը ... ձերբակալուած ու բանտ ...

...ԵԱՆՔԸ ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՄԷՋ

...ԱԼՄԱՍՏ, 14 Նոյեմբեր.— ...մբեր 11ին Սալմաստի «Մի-...» կոմիտէն Հաֆթուան ...ին մէջ մեծ խանդավառու-...մը տօնեց «Դաշնակցութեան ...»։

...նդէսը բացուեցաւ «Մշակ ...» երգով։ ընկեր Հ. Մանասէր-...ը գաւառիս օրուան նշանա-...ւթիւնը, եւ առաջարկեց յոտն-...ւարգել մեր շրջանի հին ըն-...րէն՝ Սահակ Սարուխանեանի ...ակը։ Ներկաները երաժշ-...եան ընկերակցութեամբ եր-...«Դուք զոհ գնացիք»։ Ի ...ակ հանգուցեալ ընկերոջ, որ ...է բաժնուեցաւ մեկուկէս ...առաջ։

...րտասանութիւններէ եւ եր-...յետոյ, խօսեցաւ ընկեր Վ. ...խանեանը որ համառօտակի ...ց հայ ժողովուրդի տաժանելի ...թիւնը եւ ստրուկ վիճակը ...կան վայրագ ու բռնակալ ...ն տակ յետոյ անցաւ հայ ...ուրդի զարթօնքին, որու հե-...նքով ծնան Արմենական, ...եան եւ Դաշնակցական ...ակցութիւնները։ Գլխաւորա-...ս ծանրացաւ վերջիններս ծագ-...ւ զարգացման ու ժողովրդա-...թեան վրայ, սկիզբէն մին-...

...

ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՃԱՌԸ

Արտասանեց ընկեր Հայրիկը՝ «Աքսոր»ն եւ ուրիշներըմեղաներգեր խմբական՝ երաժշտի ընկերակցութեամբ եւ սօլօներ, այնպէս որ հանդէսը վերջացաւ գիշերուան ժամը 4ին, խանդավառ տպաւորութեան տակ։

Նոր Սեբունդ

Անգլիոյ նախկին Նախարարապետ եւ Աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Մաքտոնըլտ որ քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի, երկուշաբթի, Քաղաքական եւ ընկերային ուսումնասիրութիւններու ազգային կոմիտէին առջեւ խօսեցաւ իր կուսակցութեան ներքին գործունէութեան եւ միջազգային ձգտումներու մասին։

Ստորեւ կուտանք իր Ճառին գլխաւոր մասերը.

— Ցնտեսական ուժ ըկլլալ ըսկզբուն քաղաքական ուժին, քաղաքացիին եւ անհատին ազատութեան։ Արտադրութեան մէջ մարդկային տարրը կը նկատուի յարմար միջոց մը ի սպաս նիւթական տարրին։ Ճարտարարուեստի մեքենան կը նմանի դիցաբանական հսկաներէն կամ հրէշներէն մէկուն, որ կը սնանի մարդկային էակներով։ Երբ արտադրութեան մեքենականութիւնը փոխուի, դրամագլուխը կը պաշտպանուի, բայց մարդկային էակները կը զոհուին։ Դրամագլուխին ուժին այս զօրացումը այլ եւս սահմանափակուած չէ ազգային սահմաններու միջեւ, այլ դարձած է միջազգային։

Համայնք մը կրնա՞յ թոյլ տալ որ իր ազատութիւնները կախում ունենան ափ մը մարդերէ, որոնք իրենց ձեռքերուն մէջ ունին տնտեսական ուժերը։ Այս է հարցը որ կը պարտադրուի մեր բոլորին։ Աշխատաւորական կուսակցութեան պատասխանն է.— Ո՛չ։ Ան դէմ չի կանգնիր այս յեղաշրջման. զայն կը նկատէ անխուսափելի բայց կը կանգնի այն տեսակէտին վրայ որ, այս տնտեսական փոփոխութիւնները կը ստեղծեն տեղափոխութեան եւ անգործութեան ընկերային խնդիրը մը, որ պէտք չէ անտեսուի, այլ պէտք է քննուի ընկերային մարմնին պատասխանատուութեան եւ տարողութեան համաձայն։

Այս նպատակին կարելի է հասնիլ, պայմանով որ ընկերութիւնը ձեռք դնէ մեքենականութեան վրայ, կամ գոնէ, էականին վրայ, այսինքն արտադրութեան։

Մաքտոնըլտ յետոյ իր կուսակցութեան տեսակէտները յայտնեց միջազգային խնդիրներու մասին։

Ամէնէն առաջ, մեր կուսակցութիւնը երբեք ուժ չպիտի տայ որեւէ երկրի որ զէնքի ուժով կը փորձէ փոփոխութիւն մտցնել խաղաղութեան դաշնագրերով հաստատուած կանոններուն մէջ։ Երկրորդ, իր կարելին պիտի ընէ որպէսզի փութացնէ խաղաղութեան դաշնագրի ժամանակաւոր պարտադրութիւնները։ յարմար հաշուեյարդար մը։ Հաւատարիմ պիտի մնայ ազգայնութեանց սկզբունքին եւ որովհետեւ քաղաքական սահմանները երբեք չպիտի կրնան բացարձակ ճշտութեամբ նշանակել ցեղէ ցեղ, ազգէ ազգ բաժանումները, ան միշտ պիտի յիշեցնէ պետութիւններուն թէ, անոնք պարտաւոր են փոքրամասնութիւններուն հետ վարուիլ այնպէս, որ անոնք գոհացում տանան իրենց քաղաքական ձգտումներուն մէջ։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԱՍՏՈՒԱԾ ԵՒ ՀԱՑԱՍՑԱՆ

Հոկտեմբեր 30ին, Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած է անաստուածներու առաջին համագումարը։ Այս առթիւ հետաքրքրութեան համար եւ առանց խորհրդածութեան, ամբողջութեամբ կ'արտագրենք նոյն համագումարին մասին գրութիւն մը, Թարգմանելով «Խորհրդային Հայաստան»էն։

Փողովականներու մեծ մասը մօտ 60 հոգի, Հայաստանի բոլոր գաւառներու 8000 կազմակերպուած անաստուածներու ներկայացուցիչներն էին, Երեւանի Անաստուածներու Միութեան բջիջի բիւրոներու անդամները եւ բանուորական ու հասարակական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները։

Կրօնական թոյնի դէմ կազմակերպուած պայքար մղելու համար գումարուող այս համագումարը առանձին տեղ մը ունի։ Միանգամայն նոր կազմակերպուած առողջ բանակ մը իր պատգամաւորներն է ուղարկեր Հայաստանի հեռաւոր գիւղերէն ու գաւառներէն, որպէսզի այստեղ կեդրոնին մէջ, ընդհանուր ուժերով հիմը դրուի այն մարտական պայքարին, որ յետոյ, պէտք է կազմակերպուած հաւատացեալներ հասցնէ ամենատեւ հակայեղափոխութեան, ամենակեղտոտ անկուլտուրականութեան՝ կրօնին

Համագումարէն թարմ հոտ կը բուրէ՝ պատգամաւորներու ձեռքը հակակրօնական գրքեր են, կրօնի եւ այլ խաւարամիտ երեւոյթներու գիտական վերլուծում-ները։ Անոնք եկեր են նշելու աշխատանքի այն եղանակները, որոնք մշակութային խոշոր ազդեցութիւն ձգելէ զատ. հնարաւորութիւն պիտի տան չեզոքացնելու եկեղեցիի քաղաք ու ժո՛յանձին գիւղական կուլակներու եւ հակայեղափոխական կուսակցութիւններու մնացորդներուն։

Մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ համագումարի բացումը, Հակակրօնական յանձնաժողովի կողմէն, Կ. Ղազարեանը յայտարարեց, որ անաստուածներու միութիւնները տարբերայնօրէն կ'աճին եւ անդամ ընկերներու մասսայական աշխատանքի շնորհիւ, ուժեղացած է միութեան գործունէութիւնը։

«Այս համագումարին նպատակն է ըստ Ղազարեան, որոշ ծրագրուած հունի մէջ դնել Հայաստանի անաստուածներու տարբերային անկազմակերպ աշխատանքը եւ նպաստել մեր գաղափարական ճակատի պայքարի յաջողութեանը։ Համագումարը արդիւնք է այն բազմաթիւ նամակներուն ու գրութիւններուն, որոնցմով բանուորները, գիւղացիներն ու անաստուածներու տեղական կազմակերպութիւնները կը պահանջեն ի մի ամփոփել միեւնոյն ուղղութեամբ կատարուող ցրուած աշխատանքը»։

Համագումարը ողջոյնի հեռագիր ուղարկեց Անաստուածներու Համամիութենական կեդ. խորհուրդին, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց անոր ուղարկած ողջոյնի հեռագիրը։

Ընկեր յետոյ, Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի քարտուղար Խանջեանը զեկուցեց՝ «Հակակրօնական աշխատանքին նշանակութիւնը գաղափարական պայքարի ճակատին վրայ» նիւթի մասին։

Նոր տպարան

Աւարտած է մեծ շէնքի մը կառուցումը, ուր պիտի կեդրոնանայ Երեւանի ամբողջ տպագրական արդիւնաբերութիւնը։ Քաղաքին մէջ գոյութիւն ունեցող երեք տպարանները պիտի միանան, ու պիտի դադրի բոլոր պարբերականներու եւ գրքերու ձեռքով շարուիլը։

Նոր տպարանին մէջ զետեղուած են արտասահմանէն ստացուած 10 ինքնաշար մեքենաներ, եւ վերջին դրութեամբ տպագրական մեքենայ։ Ցպագրական անհրաժեշտ կազմերը գնելու եւ տպագրական արդիւնաբերութիւնը ուսումնասիրելու համար, մասնագէտ մը ղրկուած էր Գերմանիա անկից առաջ։

Ռադիոկայան

Վերջացած է Քանաքեռի մէջ ուժեղ ռադիոկայանի համար երկու շէնքերու կառուցումը եւ սկսած են կանգնեցնել արդէն երկրորդ կայմ մը 45 մեգր բարձրութեամբ։ Առաջին կայմը որ ունէր 120 մեգր բարձրութիւն, կանգնած էր անցեալ տարի։

Շէնքերու կառուցումը վերջանալէ յետոյ, սկսուած է գործիքներու զետեղման։ Զետեղումը եւ երկրորդ կայմի աշխատանքները կը վերջանան հաւանաբար յառաջիկայ փետրուարի սկիզբները, որմէ յետոյ, կայանը կը սկսի գործել։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 23, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ուկէսին տեղի կ'ունենայ Փարիզի Հայ Սկաուտներուն տարեկան Գ. ցերեկոյթը, նախագահութեամբ Գ. Ա. Խատիսեանի։ Այս տարուան հանդէսին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէնի նահանգի սկաուտական նուագախումբը որ աւելի փայլ մը պիտի տայ հանդէսին։ Ներկայ պիտի ըլլան անգլիացի, ռուս, յոյն եւ ֆրանսացի սկաուտներ եւ խմբապետներ. Ֆրանսական միութեանց կողմէ ներկայ պիտի ըլլայ M. Guérin-Desjardins՝ ընդհ. խմբապետ Իւնիոնիսթ սկաուտներու և պիտի բանախօսէ։ Ներկայ պիտի ըլլան Արփաժոնի քաղաքապետը Լուի Ռօլան, երեսփոխան Մառք Սանիէ եւլն։

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ նաեւ հայ փոքրիկ պարուհին, Օր. Ալիս Գավուքճեան։

Սկաուտները պիտի ներկայացնեն «Գեղեցիկ կեանքը» ֆրանսերէն կտորը եւ հայերէն «Վարդալապապապա»։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի պարեն նաեւ հնդկական պարեր բակական հագուստներով։ Միջնարարին, քովի սենեակին մէջ պիտի կատարուի սկաուտական ցուցադրութիւն մը, ուր կարելի պիտի ըլլայ գնահատել սկաուտներուն ձեռական ճարտարութիւնը։ Կազմակերպուած է նաեւ հոյս պիւֆէ մը։ Մոգական լապտերով պիտի ցուցադրուի սկաուտներուն երեք տարուան գործունէութիւնը, մանաւորապէս Լոնտոնի բանակումը։ Կը յուսացուի որ հայ բարեկամներ եւ համակիրներ ներկայ պիտի ըլլան սոյն խիստ հետաքրքրական հաւաքոյթին եւ պիտի գնահատեն հայ 50 պատանիներու օգտակար գործունէութիւնը։

Նկատի առնելով հանդէսին յայտագիրը եւ օտար հիւրերուն գալուստը, հանդէսը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին, ուստի կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ։

Հանդէսին մուտքը 5 ֆրանք է միայն։

Գ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԻՒՆ —Մոնմարթրի ոստիկանութեան ուշադրութիւնը գրաւած էր 28 տարու բանուոր մը, որ Մօրիս Վերոն կեղծ անունով կ'աշխատէր զանազան գործարաններու մէջ եւ սակայն, քանիցս աշխատանքի շինծու արկածներու հետեւանքով, շորթեր էր ապահովագրական ընկերութիւնները։

Այս մարդը կ'այցելէր բժիշկ Փրիէօրի դարմանատունը ուր խընամել կուտար իր կամաւոր վէրքերը...։

Ոստիկանական գաղտնի քննութիւն մը երեւան հանեց կազմակերպութիւն մը որուն գլուխը կը գտնուէր բժիշկ Փրիէօր եւ որուն շահատակութեանց զոհ կ'երթային ապահովագրական ընկերութիւններ։

Բժիշկը որ Փարիզի մէջ, երեք դարմանատուն կը բանեցնէր, հոն կ'ընդունէր աշխատանքի արկածեալները եւ այնպէս կ'ընէր որ վէրքերու դարմանումը երկարի։ Այս կերպով, աւելի այցեգին կը ստանար, բոլորը վճարուած ընկերութիւններու կողմէ։

Իսկ արկածեալները, բացի օրէնքի նախատեսած կէս օրավարձքէն, կը ստանային բացառիկ 30ֆրանքեւ դարմանումի ընթացքին, ամէն մէկ օրուան համար մէկ մէկ ֆրանք։

Այս շահատակութեանց մէջ, բժիշկ Փրիէօրի յանցապարտութիւնը փաստուած ըլլալով, խուզարկութիւններ կատարուեցան անոր երեք դարմանատուններուն մէջ։

Անոր տետրակներուն մէջ, «լաւ վիրաւորներ»ը այսինքն անոնք որոնց դարմանումը կ'երկարաձգուէր, նշանակուած էին կարմիրով։

Հարցաքննուելով, բժիշկը խոստովանեցաւ իր շահատակութիւնը ու ղրկուեցաւ բանտ, իր աշխատակիցներուն հետ։

Բժիշկը որ շատ ծանօթ էր Փարիզի մէջ, ունէր նաեւ մնտիր ձիերու ախոռ մը ու կը մասնակցէր ձիարշաւներու Ֆուանվիլի մէջ, տէրն էր շքեղ ամարանոցի մը, բայց յաճախ Փարիզի պանդոկներուն մէջ կ'անցնէր իր գիշերները։ 1926ին իր խարդախուած հաշուետոմսերուն համաձայն, շահած է մէկ միլիոնի մօտ. 1927ին այս գումարը քիչ մը իջած էր. բայց այս տարի վնասը գոցեր էր գըրպանելով 1.200,000։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԻ՞Ս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

...հանեցաւ զարմացմամբ ու ...ախութեամբ։ Տասներկու ...իններէ ի վեր այդ գործը կ'ը-...երբ մեծ պատերազմը ծա-...։ Զինուոր եղաւ, բայց ...ի առնելով իր երկար տա-...ներու փորձառութիւնը, պա-...ին զինք այդ գործին վրայ, ...ղրկեցին ճակատ կամ այ-...։ Ասիկա երջանիկ ըրաւ ...որովհետեւ մնաց իր կնոջ ...էկ հատիկ զաւակին մօտ, ...նցուց բաժնուիլը իրեն մեռ-...կը թուէր։ Երեք տարի է որ ...երազմը կը տեւէր, և ինք ...ուննակած էր գործը, անթերի ...բարեխղճօրէն։ Ալիւրը իր ...էն կ'անցնէր, ու ան աչք ...գոցեր ինչ երբ ապաները ...մը տասնեակ պարկ աւելի ...ու կը հանէին, նոյնիսկ շատ ...կը դիւրացնէր անոնց ...գողութիւնը։ Իր վարձա-...թիւնը անշուշտ ժպիտէ մը,

ու կոնակին տրուած քանի մը փաղաքշական հարուածէ անդին չէր անցներ, բայց Դաւիթ ինքզինքը նորէն անհունօրէն երջանիկ կը զգար, ու իր այս ծառայութիւնները կը կրկնապատկէր, պարզապէս որպէսզի չզգայի իր մեծաւորներուն հաճելի ըլլալէ, ու անոնք վայրկեան մը իսկ չի փորձուին զայն հեռացնել իր բնտանիքին մօտէն, հեռու, անծանօթ ուղղութեամբ, ինչպէս բրած էին իր հայրենակիցներէն շատերուն։

Վրդովիչ էր հետեւաբար գործի այս փոփոխութիւնը, մանաւանդ այսպէս կէս գիշերով եւ յանկարծակի։

Վաշտապետը կանգ առաւ մաղերու բաժինը, կանչեց.

— Սիւլէյման՛ն

Սիւլէյման եկաւ վազելով ու ալիւրէն ճերմկած դէմքով ու հագուստներով։

— Դորձդ Դաւիթին յանձնէ ու եկուր շուտով ինծի, հրամայեց չոր։

Դողաց Դաւիթ ու կը թուէր թէ զահավիժեցաւ անդունդ մը վար։ Մաղե՛րը. բայց ինք երբե՛ք չէր կատարած այդ գործը, ու նախնական ծանօթութիւններ միայն ունէր։ Այդ գործը պէտք եղածին պէս կատարելու համար անհրաժեշտ էր երկար փորձառութիւն։ Մտածումներու յանձնուելու առեն չէր սակայն։ Սիւլէյման հակիրճ կերպով կը բացատրէր ընելիքը։ Ուշադրութիւնը սրեց ու ջանաց կարելի եղածին չափ ամբողջութեամբ մարսել տրուած բացատրութիւնները։ Սկսաւ գործին։

Հինգ չէին, ոչ ալ տասներկու. յեսուն հատ էին մաղերը։ Պէտք էր բոլորին ալ հասնիլ, վայրկեան մը իսկ չուշանալ, որպէսզի ալիւրը չգոցէ անցքերը, չկեցնէ մեքենան ու չպայթեցնէ մաղերը։

Ու ան կը վազէր մէկէն միւսը, հեւ ի հեւ ու սիրտը մը չընելու վախը սրտին մէջ։ Արագութիւնը չէր որ կը պակսէր իրեն, այլ վարժութիւնը։ Արհեստին տէրը՝ աշխատանքի ամբողջ տասներկու ժամերուն ընթացքին յոգնութեան ոչ մէկ նշան ցոյց կուտար։ Մէկէն միւսը կ'երթար հանդարտ ու անայլայլ։ Սակայն Դաւիթ կէս ժամ վերջ արդէն քրտինքի մէջ կը լողար։ Իր անդամները, որոնք մինչեւ այն ատեն տարիներու ընթացքին ընտելացած էին որոշ ու միեւնոյն շարժումներուն, յոգնեցան շուտով իրենց համար այս նոր աշխատանքէն։ Յոգնութեան հետ վախն ալ մէջը մեծցաւ, եւ ուշադրութիւնը ցրուեցաւ։ Նախազգացումը ունեցաւ որ գէշ բան մը պիտի պատահէր իրեն։ Ուզեց իր բոլոր ուժերը լարել, յաղթահարելու համար հետզհետէ ծաւալող յոգնութեան, որպէսզի անփոյթ չանցնէ, կէսօր ընէ։ Որպէսզի տեսնէ իր կինը ու համբուրէ իր զաւակը։ Բայց ուղեղի այս կարճ աշխատանքը աղիտաբեր եղաւ իրեն։ Ուշացաւ ծայրի մաղին հասնելու, ու յանկարծ թաւալող մեքենաներու միօրինակ ժխորին մէջ, չոր ձայն մը ապտակի մը պէս պայթեցաւ միջոցին մէջ։

Մաղն էր պատռեցաւ, ալիւրը հոսեցաւ գետին ու անիւները կեցան։

Արգելափակեցին զինք, լուտանքով ու կոպտութեամբ, պարկերու մթերանոցին մէջ։ Առաւօտուն ուշ տարին ազօրիքին տնօրէն՝ հազարապետին առջեւ, ապտակ մը, երկու ապտակ ստացաւ։ «Անհաւա՛տ, վա՛տ հայ»։ Տուին զինք սուինաւոր երկու զինուորներու, որոնք առաջնորդեցին պարենաւորման տնօրէնին, յանձնելով միեւնոյն ատեն տեղեկագիր մը։ Եւ հիմա կը գտնուէր այս խոնաւ ու գարշահոտ խցիկին մէջ, սպասելով ահաւոր դէպքին։

Ա

— Սիրելի զինուորներս, խօսեցաւ հրամանատարը պատրաստ զիրքի մէջ կեցող զօրաբաժնին, այս միջոցին ուր մեր պաշտելի հայրենիքը իր անպարտելի բանակով հերոսական կռիւ մը կը մղէ մեր կրօնքին ու հայրենիքին անարգ թշնամիներուն դէմ, մեր յաղթանակին առաջին պայմանն է միացած ըլլալ ներսէն, միակտուր բերդի մը պէս։

«Իմ քաջարի զինուորներս, մենք պէտք է բացարձակօրէն անխնայ ըլլանք նաեւ մեր այն միւս թշնամիներուն հանդէպ, որոնք ծածուկ ու աներեւոյթ, կ'ուզեն մեզ քանդել ներսէն, մեր երկիրը կործանել եւ մեր սրբազան հողն ու կինները թըշնամիին յանձնել։ Պէտք է ճըզմել անոնց գլուխը ամէն անգամ որ մեր ձեռքը անցնին։ Ասիկա մեր հայրենիքին հանդէպ մեր առաջին և նուիրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ։

«Ահա այսօր անոնցմէ մէկը մեր ձեռքը ինկած է. Հա՛յ մը, կը լսէ՞ք իմ արի զինուորներս. Հայ մը։ Մէկը որ, ինչպէս իր ազգը, ծնունդէն ի վեր մեր օրհնեալ հացը կերած է եւ անոր հայրախնամ հովանիին տակ հանգիստ ու նախանձելի կեանք մը անցուցած։

(2) Փ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

Ֆաքիր Թահրա պէյի պարտութիւնը

Երեքշաբթի իրիկուն Սիրք տը Փարիի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆաքիր Թահրա պէյի եւ «ֆաքիրներու տապալիչ» Փօլ Հէօզէի հանդիպումը, կազմակերպուած «Ժուռնալ»ի եւ «Փըթի Փարիզիէն»ի կողմէ։

Հետաքրքիրներու մեծ բազմութիւն մը փութացած էր տեսնելու այս անսովոր մենամարտը։ Ժամը 9 էր արդէն, երբ տակաւին 5000 հոգի կը սպասէին դուրսը՝ տոմսակ գնելու համար։ Մարդիկ իրար կը հրմշտկէին՝ առաջ անցնելու համար։ Ոստիկանները չէին կրնար զսպել մարդկային այդ ալիքը։ Բազմաթիւ կիներ մարեցան, լապտերի սիւն մը տապալեցաւ, կռփամարտ տեղի ունեցաւ, այնպէս որ՝ երբ փողոցը պարպուեցաւ, մայթին վրայ գտնուեցան կօշիկներ, գլխարկներ եւ հագուստի կտորներ։

Այս էր պատճառը, որ երեկոյթը շատ ուշ սկսաւ։ Փորձերը տեւեցին մօտ երեք ժամ։ Սկիզբը Թահրա պէյ մեծ յաջողութիւն գտաւ եւ խանդավառ ծափեր ստացաւ ներկաներէն, երբ մարմինը քարացուց, յետոյ երբ ասեղներ եւ դանակ խօթեց մարմնին մէջ։

Բժշկական մարմին մը կը հսկէր բոլոր փորձերուն։ Երբ ֆաքիրը երկնցաւ գամերով ծածկուած սեղանին վրայ, եւ մարդ մը փորին վրայ կանգնեցաւ, քննիչ մարմինը դիտել տուաւ թէ ֆաքիրը կաշիէ վարտիք մը հագած է։ Եւ այն պահուն, ուր կը կարծուէր թէ ֆաքիրը պարտուած է եւ սրահին տրամադրութիւնը իրեն դէմ դարձած էր, Թահրա պէյ բեմ եկաւ ազամական մերկութեամբ եւ այդ վիճակին մէջ նոյն փորձը կրկնեց երկու անգամ։ Ամբոխը բուռն ծափերով ողջունեց այս յաղթանակը։

Յետոյ կարգը եկաւ Փօլ Հէօզէի, որ ուզեց խօսիլ, բայց չկրցաւ։ Հանդիսատեսները կ'աղմկէին եւ անարգական խօսքեր կ'ուղղէին իր հասցէին։ Քիչ եւք ֆրանսացի օրագրողը սկսաւ ասեղներ խօթել այտերուն։ Այս անգամ ամբոխին համակրութիւնը գնաց Հէօզէին։

Յետոյ անուշ-լեղի վիճաբանութիւն մը սկսաւ ֆաքիրին եւ հակառակորդին միջեւ։ Ընդհանուր աղմուկ կը տիրէր։ Ամբոխին կէսը Թահրային, կէսը Հէօզէին կողմն էր։

Թահրայի կողմնակիցները կը պահանջէին որ Հէօզէ միւս փորձերն ալ ընէ։ Ասոր վրայ Հէօզէ կանչեց Քարմա անուն ֆրանսացի աճպարարը, Քարքասոնցի։ Հէօզէ այս մարդուն ընել տուաւ ֆաքիրին միւս փորձերը, ու միաժամանակ բանախօսութիւնով մը բացատրեց անոնց գաղտնիքը։ Թահրա շարունակ կը միջամտէր, ու ներկաները անընդհատ կ'աղմկէին ու կը սուլէին։

Ներկայացուեցաւ նաեւ շարժանկար մը, որ ցոյց կուտար Հէօզէի կատարած փորձերը՝ մեծ բժիշկներու ներկայութեան։

Յետոյ սկսաւ թաղման փորձը։ Թահրա պէյ դագաղին մէջ պառկեցաւ. վրան քանի մը թի աւազ նետեցին, դագաղը գոցեցին եւ վրան աւազով ծածկեցին։

Այդ պահուն քննիչ մարմինը արձակեց իր վճիռը՝ թէ Թահրա պէյի փորձերը սովորական աճպարարութիւններ են, անոնք չեն անցնիր թէեւ գնահատելի են իր ճիգերը։

Ասոր վրայ մեծ ժխոր բարձրացաւ։ Վճիռը տրուած էր։ Ու Թահրա պէյ որ եկած էր փառաւորուելու համար, իր օթեակը վերադարձաւ ժողովուրդի սուլոցներուն տակ։

Այսպէս խաւարեցաւ ֆաքիրին աստղը։

Թուրքեւպարսիկ սահմանագլխի խնդիրը

Թուրքիոյ՝ պարսիկ դեսպան Ֆիրուզի խան, Եւրոպա մեկնած է Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովներուն մասնակցելու համար։ Դեսպանը երկու ամիսէն Էնկիւրի պիտի վերադառնայ եւ թուրքեւպարսիկ առկախ խնդիրներու բանակցութիւնները պիտի վերսկսին։

Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ գտնուած խնդիրներէն ամէնէն կարեւորը սահմանագլխի խնդիրը կը նկատուի։ Այս խնդրին լուծումը գլխաւոր նպատակ ունի վերջ տալ սահմանագլխին վրայ բնակող քիւրտ աշիրէթներու գործունէութեան։

Թուրք եւ պարսիկ զինուորական մասնագէտներ այս մասին տեղւոյն վրայ քննութիւններ կը կատարեն ներկայիս։ Դեսպանին վերադարձէն վերջ, զին. մասնագէտներուն կողմէ որոշուած հիմերու վրայ բանակցութիւնները պիտի սկսին։

Ռումանիոյ նոր ընտրութիւնները

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ Երեսփոխանական ժողովի եւ Ծերակոյտի նոր ընտրութիւնները սկսած են երէկ ամբողջ երկրին մէջ եւ պիտի շարունակուին այսօր ալ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ գիւղացի-ազգային կուսակցութիւնը մեծ յաղթանակ մը պիտի տանի։ Կը կարծուի թէ պիտի շահի քուէներու չորս հինգերորդը։

Հետապնդում ծերակուտական Քլոցի դէմ

Գրեցինք թէ ֆրանսացի ծերակուտական եւ նախկին ելմտական նախարար Քլոց մտային խանգարման նշաններ ցոյց տուած ըլլալով, հսկողութեան տակ առնուած է։

Երկու վաճառականներու բողոքին վրայ, ընդհանուր դատախազը որոշեց դատական հետապնդում մը ենթարկել Քլոցը։ Դատական նախարարը այս առթիւ դիմեց Ծերակոյտին, խնդրելով որ յիշեալին խորհրդարանային անձեռնմխելիութիւնը վերցուի։

Քլոց 215,000 ֆրանքի ինքնաշարժ մը գնած էր Քէլնէր Ընկերութենէն եւ փոխարէն օգոստոս 1ին 60,000 ֆրանքի չէք մը տուած էր մեծ դրամատան մը վրայ, ուր դրամ չունէր, որով չէքը անվճար մնաց։ Ընկերութեան պնդումներուն վրայ, նոյեմբեր 6ին Քլոց նոյն դրամատան վրայ 125,000 ֆրանքնոց նոր չէք մը տուաւ, որ նոյնպէս չվճարուեցաւ։

Ասկէ զատ, Քլոց երկու առեւտրականներու ստորագրութիւնը կեղծելով մուրհակ մը գեղչել տուած էր Պանք տը Ֆրանսի։

Դեռ վերջերս 800,000 ֆրանք արժէքով մանեակ մը գնած եւ դրամը չէր վճարած։ Իր բարեկամները կարգադրեցին խնդիրը։

Այսպէս, անցեալին մէջ այս ծերակուտականը քանից կեղծարարութիւններ գործած, սակայն բարեկամները կարգադրած էին։ Այս անգամ դատարանը բռնեց օձիքէն։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ բանաձեւներու քուէարկութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։
Խումբերու գանձապահները պարտաւոր են իրենց հաշիւները անպայման փակել մինչեւ դեկտ. 15։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
30 դեկտեմբեր կիրակի ժամը 3ին
Salle Chopin (Pleyel) 252 Rue Fbg. St. Honoré, Métro Ternes
Նախաձեռնութեամբ՝ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ի նպաստ իր վարժարան-որբանոցի
Հովանաւորութեամբ Տիկ. ԴԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Ա. Վեպեր, Ռ. Պատմագրեան, եւ Օր. Յակոբեան։
Խմբերգներ՝ վարժարանի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պատմագրեանի եւ մասնակցութեամբ «Գուսան»ի։
Հայկական պարեր Օրքէստրի ընկերակցութեամբ
Տոմսերը այժմէն կը ծախուին ցլորիա ճաշարանը։ Գինները 10.30 Ֆր.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ցարսանճագի Հայրենկց. Միութեան
ի նպաստ Գ. Ե. Ռ. Միութեան կիրակնօրեայ դպրոցին
Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Սինէմա Մէն Լուիի մէջ
կը ներկայացուի՝ ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ
Մեներգ., պարի եւ աթոռի մրցումներ, Օրքէսթր, արեւելեան նուագ. եւ ճոխ պիւֆէ։
ՄՈՒՏՔ ԱՅՐԵՐՈՒ 4 ՖՐ., ԿԻՆԵՐՈՒ 3 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենկց. Միութեան
Այս Եր. իրիկուն ժամը 8ին Էմիլ Զոլայի սրահը, 127-129 Rue Boileau
Ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Հայրունիի ու տեղական ուժերու
կը ներկայացուի՝ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapeի սրահին մէջ
Տրամաթիք Սթուդիոն ղեկավարութեամբ՝ Մ. Մարութեանի
կը ներկայացնէ՝ ՍԱՄՍՈՆ եւ ԴԱԼԻԼԱ
ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
15 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Tête Noireի սրահներուն մէջ, 24 Quai Baubourg
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻՆ ԵՐԵՔ ՔԸՔՋԱԼԻՐ ՁԱՒԵՇՆԵՐ
Առաջնակարգ ճազ-պանտ եւ սիրուն անակնկալներ
Թռամուէյ 108 թիւ Porte de Vincennesէն

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ վաղը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Պրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Նիւթ՝ Հրայր եւ Գ. Զաւուշ։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. Աբոեան։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թագավետաւրանի սրահը։ Մուտքը Rue François-Garcinի փողոցէն։ Նոր արձանագրուած ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը հրաւիրուին նաեւ քաղաքս նոր ժամանած ընկերները որոնք պէտք է ներկայանան իրենց շրջանի վկայականներով։

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սիմամնթօ, Վարուժան, Բաքէն Սիւնի, Վահագ եւ Աւտօ խումբերու բոլոր ընկերուհիներն ու ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական սրահը։ Օրակարգ՝ Զեկոյց պատգամաւորներու ներկայանալ անդամատոմսով։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօ, Գէորգ-Զաւուշ, Քեռի, Զարդարեան եւ Քրիս խումբերը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հասցէին, 62 Բիւ տը լա Րէփիւպլիք։

Գ. Գալուստ Եափուճեան, Այրի Տիկին Ծաղիկ Եափուճեան եւ զաւակունք, Պ. Պ. Յովհաննէս եւ Արմենակ Քէօշկէրեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ջեփիւեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբինա Եափուճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Եափուճեան, Տիկին Ծաղիկ Փիլաւեան եւ զաւակունք (Պէյրութ) եւ ազգականները կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին, քրոջ եւ ազգականին՝

ՄԱՐԻԱՄ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, 22 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9ին փօրթ տ'Իթալիէն։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Քերմամ'իզ.) եւ վարիքի։ Մասն. լաբօռաթուար ... ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9 12։

ՕՐԱՑՈՅՑ
1929
Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ.ՊՈԼԻՍ
ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ
Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.
մէնտսբանակի համար գեղ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
Կը ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT) ինչ պէտքական ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30—5 Հայերէն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

Վաղը իրիկուն ժամը 9—10 Քաղաքական տնտեսութիւն եւ պետական իրաւունք (Պ. Ա. Խանդկարեան)։ Ժամը 10—11 Առողջապահութիւն (Տօքթ. Բալեան)։

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. Կ. խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին, Տիկին Մկրտիչեանի սենեակը, 34 Rue Viloray։ Անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին մորթային եւ վեներական ... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ... ցաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անօթիմնութիւն, Ոսկրացաւ... թիւն (Rachitisme) եւայլն։
1, Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ...
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9 12 եւ 2 7, ԿԻՐԱԿԻ 9 12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Ակ... դէտը կ'ընդունի Դ2, Ե2 եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 1 3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9 12

ԱՄԵՐԻԿԱ
Աշխատիլ ուզող հայ գրաշար մը, որ հմուտ է տպագ... կան, գեղարուեստական, քաթալօժիկ ու լրագրական ... ծերու եւ երկար ատեն աշխատած եւ մեծ փորձառութ... ու հմտութիւն շահած է, նաեւ լայնօթայփի ... գործ ստանձնել Ամերիկահայ տպարանի մէջ. Աշխատ... է Թիֆլիզ, Թեթրօկրատ, Փարիզ։ Գիտէ լեզուներ։ Դիմել Գ. Կ. Makountz, 9 Rue Victor Cousin, Paris (V), France.

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկներ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ ... անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներ...
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու ...
36 Rue Polonceau Paris (18e. Մէթրօ Պարպէս կամ Շաբ...
Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՅԱԿՈԲ...

A. TORDJEMAN
Ազատ ծուխերու միակ կեդրոնատեղին ուր կը ծախէ ... քանակ անհամեմատելի գիներով 60—65 քիլոյնոց տակառներ մէջ անշուշ, սարսիլա եւ սկումբրա (գլուխով եւ ... գլուխ)։ Հաճոյքով կը պատասխանէ բոլոր յաճախորդներուն որոնք կ'ուզեն տեղեկանալ գիներուն եւ պայմաններուն ... հայերէն կամ ֆրանսերէն։
A. Tordjeman, 44 Rue Tapis Vert, MARSEILLE

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47. Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14 19 կիրակի եւ տօն օրեր 10 12 ժամադրութեամբ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Nazarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi Samuel ... vol. 25, J. Minassian Une Sultane Française 5, Korganoff La participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, La... Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian ... cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, ... Մեկնաբանուած Ա. հատ. Գ. Գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրաց... ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, ... Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթ... Սիդոնիա 12, կոմիտ. վրդ-ի գեղջուկ երգեր 6 տետրակ ... Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու ... ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ Փօթի ... գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ
Լաւագոյն յախճապակիէ եւ անմրցելի գիներով Արեւ... սուրճի եւ թէյի գաւաթներու, թէյամաններու, ճէզվէներ... զանազան սպասներու համար դիմել՝ միակ կեդրոնատեղի
Mlle E. PERRET
16, Rue Puvis de Chavannes, MARSEILLE
Ֆրանսայի ներքին գաւառներէ եկած ապսպրանքները կատարուին ամենաարագ կերպով եւ մեծ խնամքով
Mlle E. PERRET կը յայտարարէ իր յաճախորդներուն ... իր հաշիւներու փակման առթիւ, կը ծախէ ամենափոք... զեղչուած գինելով սուրճի ջաղացքներ՝ 40 եւ 55 ֆրանք...
Թղթակցութիւն՝ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱՋ
Բ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maitre Escalaïsի, Օփէրայէն։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին։
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

Վաճառելի յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champliers, Chaville (S. et O.).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
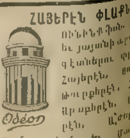

ՕՏԵՕՆ ֆիրմա... եւ յայտնի ար... գէտներու փո... Հայերէն, ... թուրքերէն, ... Արաբերէն, ... րէն, ... Թունուզակ մն եւ ... միակ ներկայացուցիչ ... սայի։ Դիմել՝ Jos. de ... 117 Passage du Caire, Paris

Կ'ուզուի ժամագործ մը շաբթու ... Քրիզ... Դիմել՝ Պ. Յակոբ ... Rue Seveste, Մէթրօ՝ Anvers

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70 Ֆ.	140 Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

14 DÉCEMBRE 1928

... ՏԱՐԻ ԹԻՒ 829 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒՐ ԽՕՍՔ

...ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

...րէկ ցորեկ Եգիպտոսի թղթատարը բերաւ երկու «Արեւ», ...ց մէկուն մէջ կը կարդանք նշանաւոր վերջնագիր մը։ ...ց Պ. Լեւոն Մկրտիչեան եւ Տիգրան Հաճընլեան, երկու ...կավար երեւելիներ, մէկը՝ վեթերան, միւսը՝ նորընծայ, ...պատասխանատուութիւն» մը կ'ուղղեն ի լուր աշխարհի, «Արմէն Սա...ի Դաշնակցութենէն արտաքսման առթիւ»։

...յտնելով թէ երկու Դաշնակցական թերթեր, «Նոր Օր» և ...րիզոն», «անտրամաբանական անուանարկութիւններ» ըրած են իրենց ...մ դէմ, կ'ազդարարեն.

— «Մենք չպիտի գոհանանք պատ ի պատ խուսափողական ...ականութիւնով. այլ պահանջած ենք եւ կը պահանջենք բա...ական, անվերապահ յետս կոչում եւ ներողագիր. հակառակ պա...ղային առաջադրած ենք օրէնքով պատժել տալ յիշեալ թերթե...ու պատասխանատուները։

...ւ դեռ աւելի ամբարտաւան սպառնալիք մը.

— Այս առթիւ պարտք կ'զգանք յայտարարել եգիպտոսի եւ ար...տաշխարհի բոլոր դաշնակցական եւ ոչ-դաշնակցական թերթե...ն որ եթէ երբեւք նոյն խնդրոյն առթիւ իրենց սիւնակներուն ...մեր դէմ անուանարկիչ հրատարակութիւններ կամ նոյնիսկ ...ակնարկութիւններ ու ստրկութիւններ (insinuations) փորձեն՝ ...ռաջիններ անխնայ պիտի հետապնդենք իրենց երկիրներուն ...ական ատեաններուն առջեւ, եթէ նոյնիսկ յետոյ յօժարին ...կոչում ընել եւ ներողութիւն խնդրել մեզմէ իրենց թերթե...ն («Արեւ», 6 դեկտ.)։

...անց ո՞ր եւ է մաս ունենալու մինչեւ հիմա եղած հրա...րակութեանց մէջ, վերապահելով մեր կարծիքը այս կամ ...ն ստորագրանքի մասին, նոյնիսկ մէկդի դնելով այս աղտոտ ...ծին առթիւ նոյնինքն Տիգրան Հաճընլեանի թերթին՝ «Արեւ»ի ...Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ եղած գռեհիկ ակնարկներն ու ...ւքները, ահա թէ ինչ կ'ուզէինք ըսել միայն եւ միայն ...ամպի կողմէ։ Այս ալ իր կարգին յայտարարութիւն մը թող ...ուի, նոյնպէս անհատական։

Գարշելի գործ մը բացուեր է. Դաշնակցականի մը վտար...ն հետեւանքով։ Գործ մը՝ որուն արտաքին երեսը հանրային ...իսկ ծալքերը կը մտնեն անհատական շահախնդրութիւններ։

Մենք անձնապէս ոչինչ գիտենք այս կամ այն անհատին ...րագրուած դերի մասին։ Եւ զարմանալի չէ, անշուշտ, երբ ...ու ձախ անուններ կը տրուին եւ մեղադրանքներ կ'ըլլան, ...անց շօշափելի փաստերու։ Մինչեւ այսօր ամէնէն շատ յիշ...ցան Կ. Մելքոնեանի եւ Մուշեղ Սերոբեանի անունները, ...ց միջնակիրցն է եղեր Արմէն Սասունին։ Դաշնակցութիւնը ...ն վերաբերող մասը քննելով եւ մեղաւորը յանցանքի վրայ ...ելով անխնայ պատժեց։

Արդ ինչո՞ւ նոյն քաջութեամբ հրապարակ չեն գար եգիպ...ի կամ Կիպրոսի ռամկավարները, ամբողջ հանգոյցը քակե...եւ արդարն ու մեղաւորը երեւան հանելու համար։

Այս հարցը արծարծեց «Ցուսաբեր»ը, իբրեւ իրազեկ ...դաշնակցեցան ուրիշներ։ Մենք ալ, առաջին անգամ, հարցում ...ուղղեցինք դեկտեմբեր 9ին։ Եւ տրամադրութիւն չունէինք ...ամ մըն ալ անդրադառնալու, եթէ չըլլար «Արեւ»ի շանդա...եւ ծիծաղելի «վերջնագիրը»։

Այդ յայտարարութիւնը, Պ. Պ. Մկրտիչեան եւ Հաճընլեան, ...ր երկիրներու դաշնակցական եւ ոչ-դաշնակցական խմբա...ները դատի քաշելու այդ անամէջ սպառնալիքը ոչինչ ...ինչ կը փրկէ ի պատիւ ձեզի, որքան ատեն որ ճերմակ ...ղթի վրայ սեւ տառերով կը մնան «Արեւ»ի հետեւեալ տո...ը.

— «Մենք գիտենք այդ արտաքսման պատճառները. կ'ուզէինք իմանալ ...ինչու երկու տարի առաջ չարտաքսուեցաւ ան»։ («Արեւ», 17 Հոկտ. 1928)։

Քանի որ դատի մասին է խօսքը, ահա՛ իսկապէս դատական ...ութիւն մը։

Ի՞նչպէս կարելի է գիտնալ, գաղտնաբար սարքուած դաւի ...մէջ, այսինչ անհատին դերը, եւ չգիտնալ ամբողջ գործը, ...ինչնալ միւս դաւադիրները։

Ի՞նչպէս կարելի է ո՛ր եւ է Արմէնի մը մեղքը գիտնալ ...ու տարի առաջ, եւ ձայն չհանել ամբողջ երկու տարի, մին... 1928 Հոկտեմբեր, երբ «Դրօշակ»ի մէջ հրատարակուեցաւ ...ծնոթ արտաքսումը։ Մանաւանդ որ, ռամկավարները, իբրեւ ...ողջ հակադաշնակցական, միշտ առիթ կը փնտռեն, յա...ի սուտեր կը շինեն, Դաշնակցութիւնը սեւցնելու համար։ ...նչո՞ւ փախցուցին այս թանկագին առիթը, երկու տարի ...աջ, երբ սուտ-իրաւ իրար կը խառնեն, տարին տասներկու ...միս։ Գոնէ՝ կոմիտէական լուր տուած ըլլային Դաշնակցութեան, ...անուն ազգասիրութեան», քանի որ ոչ միայն մեծագումար ...նրային դրամի, կտակի մը շուրջ կը դառնար խնդիրը, այլ ...կեանքի, հոգ չէ ո՛վ ըլլար ենթական։

Արդա՛ր է որ Պ. Մկրտիչեան եւ Պ. Հաճընլեան դողդղան ի...ենց պատիւին վրայ։ Բայց այդ պատիւը չի կրնար աւելի ...րձր ըլլալ քան հանրային շահը, քան հանրութեան պատիւը։ ...յն իսկ իրենց հովանաւորած կուսակցութեան պատիւը կը ...պահանջէ որ, առանց պատ ի պատ խօսքերու, բանան ամբողջ ...տրագոյրը։

Մեղքը մերը չէ. վա՜յ անոնց որ գրեցին, հոկտ. 17ին.

— «Մենք գիտենք այդ արտաքսման պատճառները»։

Տղամա՛րդ եղէք եւ գրեցէք ինչ որ գիտէք։ Պատմեցէք ...ինչ որ լսեր էք, ինչ որ անծանօթ կը մնայ մինչեւ հիմա, տեղի ...ալով հակասական ըսի-ըսաններու։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՏԵՂԱՑԻՆԵՐԸ

Սելանիկէ յունարէն «Վալքանիոն» թերթը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (4 դեկտ.)

— «Ճշգրտուած տեղեկութեանց համաձայն, այսօր, 20.000 Թուրք-Ալպանացիներ հիւրընկալուած են քաղաքիս եւ Մակեդոնիոյ մէջ։ Ասոնց մէկ մասը ցրուած է Մակեդոնիոյ զանազան շրջաններուն մէջ եւ խաշնարածութիւն կ'ընէ. մէկ մասը կը տեսնենք մեր առջեւը, հոս, ուր զանազան կեդրոններու մէջ բացած են անուշավաճառատուներ, «լէպլէպիճի»ի խանութներ։ Ուրիշներ «պօզա», «սալէպ», եւլն. կը ծախեն փողոցներումէջ, սակայն քանի՛ քանի՛ տեղացիներու հացը կը ... ...։

Հինգէն տասը հազար Թրակիացիներ (Թոմսոնթոյի շրջանէն), որոնք մասնաւորապէս խաշնարածութիւն կ'ընեն, հանուած են իրենց գործերէն, որովհետեւ կենդանաբոյծները անոնց տեղ առած են Թուրք-Ալպանացիներ, որոնք աժան վարձքերով կ'աշխատին։ Ուրիշ հինգէն տասը հազար փոքր-ասիացի գաղթականներ, որոնք սիւս արհեստները ունին, նոյնպէս անգործ են։ 10-15 յոյն «լէպլէպիճի»ներ, ստիպուած գոցեցին իրենց խանութները եւ այդ արհեստով ապրող 40-50 մարդիկ այսօր անօթի են։

Ցետոյ ուրիշ պարագայ մը։ Ազգային տեսակէտով, ամօթ մըն է մեզի համար ընդունիլ մարդիկ, որոնք մինչեւ երէկ գործեցին ի վնաս փոքր Ասիոյ Յոյներուն, իբրեւ «չէթէ» ծառայելով Քէմալին մօտ, որ այսօր ալ զանազան ձեւերով կը ճնշէ իր երկրին մէջ ապրող Յոյները։

Օտարներու ջուխտասան մուտքին համար մասնաւոր հրամանագրեր կան։ Պաշտօնական իշխանութիւնները պարտաւոր են հաւատարմօրէն կիրարկել զանոնք։ Անոնք պարտաւոր են նաեւ մասնանշել կառավարութեան, թէ անիրաւ բան է, որ օտարները ապրին եւ տեղացիները տուժեն։ Պարտաւոր են մեզ ազատել այս օտարներէն, որոնք ազգայնօրէն մեզի չարիք կը հասցնեն եւ տնտեսապէս կը փճացնեն։ Պարտաւոր են պարտադրել օտար առեւտրականներուն, որ իրենց պաշտօնեաներն ու գործաւորները առնեն տեղացիներէն։

Եթէ օտարներու խուժումին այս հոսանքը շարունակուի, մօտ ատենէն պիտի տեսնենք մեր շուկան օտարներով լեցուած եւ մեր երկիրը՝ օտարներու գաղթավայր, ուրկէ, տեղացիները կամաց կամաց պիտի հեռանան, չվայելելով պաշտպանութիւն եւ չունենալով նիւթական միջոցներ։ Եւ վերջապէս անգործութիւնը պիտի աւելնայ ու վաճառականութիւնը պիտի անցնի վէճերու եւ վաշերու եւ նուրիներու ու Չասաններու ձեռքը։»

ԴԷՄ ՄԸ ՀՈՒՎԸՐԻ ԴԷՄ

Արժանթինի գաղտնի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը՝ Միացեալ Նահանգներու նորընտիր նախագահ Հէրպըրթ Հուվըրը սպաննելու համար։ Պուէնոս Այրէսի մէջ տան մը մէջէն գտնուեցան քանի մը ռումբեր, ատրճանակներ, ռազմանիւթ եւ երկաթուղագծերու մանրամասն քարտէսը։

Դաւադիրները ծրագրած էին օդը հանել այն կառախումբը, որ երէկ Պուէնոս Այրէս պիտի բերէր Հուվըրը։ Երկու երիտասարդներ ձերբակալուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերը կը շարունակեն կռուիլ

Քրտական աղբիւրէ կը հաղորդեն հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները՝ վերջին կռիւներու մասին.

Խալիս Ֆէրզէնտի եւ Ասվի Ագիզի հրոսախումբերը Բասենի, Քալանտէօզէնի, Խնուսի եւ Մալազկերտի շրջաններու Թուրք ոստիկան-զինուորներու բոլոր ուժերը վռնտելէ վերջ, միացած են իրարու հետ Թահթեալայի մէջ եւ գրաւած Թուրք վաճառականներու պատկանող 3000 ոչխարները։ Վաճառականները Արճէշի, Վանի եւ Գարա-Քիլիսէի կեդրոններէն հետեւեալ հեռագիրը ղրկած են Էնկիւրի.

«Արարատէն ղրկուած քիւրտ հրոսախումբերը կողոպտեցին մեր 3000 ոչխարները. այս կողմերը առեւտուր ընել անկարելի դարձած է. կառավարութիւնը կամ մեր ոչխարները ետ պէտք է առնէ եւ հաստատէ ապահովութիւնը եւ կամ մեր կեանքերն ու առեւտուրը պաշտպանէ եւ կամ ա՛լ Քիւրտերուն յանձնուինք մեր ապահովութեան համար»։

∴ Գայազիտի եւ Գըզըլտէբէի միջեւ շրջող տասը հոգինոց քիւրտ հրոսախումբ մը երկու ոստիկան-զինուորներու եւ Գայազիտի «մալմիւտիւրի»ին հանդիպած են եւ անոնց զէնքերն ու հագուստները գրաւած։ «Մալմիւտիւր»ին եւ ոստիկան-զինուորները մերկ վիճակի մէջ գիւղ մը ապաստանած են։

Իկտիրի շրջանին մէջ շարունակ աւազակութիւններ կը պատահին։ Անցեալ օր Գարագօյունի գիւղին պատկանող 150 ոչխարներ կողոպտուած են եւ տեղի ունեցած է ընդհարում մը գիւղացիներու եւ քիւրտ հրոսախումբերու միջեւ, որու ընթացքին սպաննուած է Թուրք մը։

∴ Բասենի եւ Էրզրումի շրջաններուն մէջ, Արարատէն ղրկուած Ալի Սրիշօի եւ Նէպի Կէլիշի հրոսախումբերը կռիւի բռնուած են Թուրք ուժերուն հետ եւ Ճամուզթաշըի կողմերը մեծ վնասներ պատճառած անոնց։ Երեք զինուորներ եւ ոստիկան զօրքի սպայ մը, Մէհմէտ Քէմալէտտին էֆէնտի՝ սպաննուած են։

Իկտիր-Գայազիտ ճամբուն վրայ Կիւլթիփէ գիւղին մէջ Մուսթաֆա Քէլօի ուժերուն եւ Թուրք զինուորներուն միջեւ տեղի ունեցած է ընդհարում մը, որու ընթացքին երկու զինուորներ եւ հրոսախումբին պետը իր երկու եղբայրներով սպաննուած են։ Երբ զինուորները մօտեցան Մուսթաֆային՝ զէնքն ու հագուստները առնելու համար, դեռ չէր մեռած եւ խկոյն կը կրակէ անոնց վրայ եւ կը մեռցնէ երկու զինուորներ։

Թուրքերը Մուսթաֆայի գլուխը կտրած եւ տարած են Գայազիտ եւ ցուցադրած հանրութեան։

Մասնակի զօրաշարժ Պոլիվիոյ մէջ

Պոլիվիոյ մայրաքաղաք Լա Փազէն կը հեռագրեն թէ ամբողջ երկրին մէջ ռազմատենչ գրգռութիւն կը տիրէ։

Պոլիվիոյ ընդհանուր ապայակոյտը գրօշի տակ կանչեց 1929ի դասակարգը։ Դահլիճը հրաժարեցաւ՝ թոյլ տալու համար Հանրապետութեան Նախագահ Հէրնանտօ Սիլէսի՝ որ ազգային միացեալ դահլիճ մը կազմէ։

Համալսարանի ուսանողները զինուորական վաշտեր կը կազմեն եւ սկաուտները դիմում կը կատարեն՝ բանակին մէջ զինուորագրուելու համար։

∴ Պոլիվիոյ Ուաշինկթընի դեսպանը իր կառավարութեան հրահանգով՝ կրկին կը մասնակցի Ուաշինկթընի համամերիկեան ժողովին։

Պոլիվիոյ կառավարութիւնը 10 էջէ բաղկացած հեռագիր մը ղրկեց Լուկանօ, որով կը բացատրէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին՝ Պոլիվիոյ և Փարակուէյի սահմանագլուխին վրայ պատահած դէպքերը։ Այս հեռագիրը ղրկուած էր նախ քան Պրիանի ուղղած հեռագիրը՝ Պոլիվիոյ կառավարութեան։

Ֆաքիրը դարձեալ ապարէզ կը կարդայ

Երէկ նկարագրեցինք Ֆաքիր Թահրա պէյի հանդիպումը Փօլ Հէօզէի հետ, ինչպէս նաեւ քննիչ մարմինին հայեցակ որոշումը թէ Ֆաքիրին բրածբաճպարարութեան սահմանը չանցնիր։

Երէկուան ֆրանսերէն բոլոր թերթերը դարձեալ կը զբաղին այս խնդրով։ Թահրա պէյ «Փառի-Միտի»ի մէկ խմբագրին յայտարարած է հետեւեալը.

— Ինծի թոյլ չտուին ընել ծրագրին մէջ նախատեսուած բոլոր փորձերը։ Կ'ուզէի ընել մտածումի փոխանցման փորձեր, որոնց մէջ մասնաւորապէս զօրաւոր եմ։ Փօլ Հէօզէ իր Ֆրանսացի, նախկին պատերազմիկի եւ վիրաւորեալի հանգամանքները շահագործելով, կոչ ըրաւ ամբոխին հայրենասիրական զգացումին։ Ամբոխը որքան ալ յարգելի ըլլայ, պէտք չէ խօսք ունենայ այսպիսի գործի մը մէջ։

«Հէօզէ առարկեց թէ 50 տարեկան է, ընտանիքի հայր եւ չուզեր առողջութիւնը վտանգել՝ կրկնելով իմ ըրած փորձերս։ Ան դաշոյն չխօթեց իր մարմինին մէջ, ինչպէս գրած էին կարգ մը թերթեր, այլ պարզապէս ասեղներ։ Ցետոյ գամերուն վրայ չպառկեցաւ։ Մինչդեռ համաձայնութիւն գոյացած էր որ անձամբ պիտի կատարէ իմ ըրած փորձերս։ Գիտեմ թէ իր կինը՝ որ կը գուրգուրայ անոր կեանքին վրայ՝ խնդրած էր իրմէ բան մը չընել. նոյնիսկ այս իմաստով դիմած՝ էր «Փըթի Փարիզիէն»ին։

«Գալով Քարմայի, քանի մը վայրկեան միայն պառկեցաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

A LA MANIÈRE DE...

ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻՆ

(Թուղթ առ Արկադիացին)

Սոխակ սիրեցեալ,

Անխուսափելին 20րդ. դարուն փառքն ու արեւն է։ Անխուսափելին անտեսանելի հոգիներուն պէս ամէն տեղ է, ու երբ դուն զայն կը կարծես քաղաքաթքա կամ եսքիմացիներու մօտ, ան քեզ դէմ կը ցցուի իր ամբողջ հասակով.— (եթէ կարելի է ըսել...) ու ժպտելով կը գեղգեղէ

— Աճաւասի՛կ եմ...

Ան ունի քանի մը յարեր։ Եթէ քրիստոնէութիւնը միայն երրորդութեամբ գոհացած է... Անխուսափելիին կենցաղը չորս հովերու ուղղութեամբ կ'երկարի, ու բազմաթիւ ցիւղաւորութիւններով կ'ընթանայ...։

Ներսը, դուրսը, բարեբարին հիւրասրահը, եկեղեցիին բակը, խմբագրատունէն ներս, քաղնիքէն դուրս, նախարարութիւններու նախագաւիթը, երեկոյթներու, հարսանիքներու ու կնունքներու մէջ... իր մասնակցութիւնը կը բերէ բաժակաճառերուն..., ու կրնայ օր մը սխալիլ ու բաժակը վերցնել՝ գիշերը, յուղարկաւորներու ճաշասեղանին շուրջ։ Ան ցորեկը, երբ կը քնանայ՝ փառքի վրայ կարենալ երազելու համար է..., ան գիշերը երբ անքուն կը մնայ, որովհետեւ փառքը կը հետապնդէ։

Փառքը իրեն պէտք է ինչպէս օդը՝ Թոքերուն։

Ան բանաստեղծ է, քեմքասացլրագրող, թարգմանիչ ու բանասէր է։ Ան... նոյնիսկ կրնայ աղերսագիր խմբագրել։ Ան արմատէն գիտէ ծօնելու արուեստին գաղտնիքները։

Ան ունի մեծ ճակատ՝ որ կարծես օրէ օր կը սպառնայ պայթիլ։ Ան նախանձ է ու կը խածնէ, բայց առանց թունաւորելու..., ան ճկուն է ու կը սողոսկի ամէն ծակերէ ու գետնափոր ճամբաներէ... բայց նախ իր աջ ուսը կ'անցընէ. (ա հա թէ ինչո՞ւ...) ան ամենագէտ է, հանճար մը.— պատուհաս մը բիւրեղ ու անհամ։

Ան կը լողայ, կը սողոսկի, կը սուզուի, կը մխրճուի, կրկին կը բուսնի, կ'ընթանայ հորիզոնական ու ուղղաձիգ։

Ունի մթերք մը յուսահատեցուցիչ ածականներու... որոնք ոչինչ կը նշանակեն, որոնք վէտվէտուն են ու ալեկոծ, ջղագրգիռ, ուռեցած, կաթուածահար, բաղաձայն, շաղփաղփուն... ածականներ մոխրագոյն չոր ու բթացած։

Ան իր հասակով դատապարտուած է ցած հորիզոններ նշմարելու։ Թող ան գտնէ աթոռակ մը, գերան մը, սիւն մը... Թող մագլցի անոնց վրայ... Թող բարձրանայ թզենիէն վեր... չպիտի տեսնէ երկնի կապոյտը ու Էմմանուէլը, ու թզենին առ յաւէտ անպտուղ պիտի մնայ։

— Ջայնիդ դուրպան՝ Ե. ՕՑԵԱՆ

Վ. Ճ. Ը՝ Ե. ԲԷՌՎՏԱՑԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ թագաւորը պզտիկ գործողութեան մը ենթարկուեցաւ առջի օր։ Թոքին վրայ գոյացած շարաւը դուրս հանուեցաւ։ Կը յուսացուի թէ վիճակը պիտի բարուոքի։

ՓԱՐԻԶԻ ռումանական դեսպանատան զինուորական կցորդ հարիւրապետ Պալաչեաքօ ձիով կը ճամբորդէ Պուքրէշէն Փարիզ, ուր պիտի հասնի Դեկտ. 17ին։

ԿՈՊԻՏ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտասահմանեան թերթերէն իմացանք թէ Փարիզ կը գտնուի Հայաստանի Տնտեսական բարձրագոյն խորհուրդի նախագահ եւ Հայաստանի կառավարութեան անդամ քաղաքացի արսէն Եսայեանը։

Այս պարոնը, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին (25—27) «մեծ» մարդ մըն է իր կուսակցութեան համար. հետեւապէս լսելի ձայն մը ամէնուս համար։ Իբր այդ ալ շարք մը յայտարարութիւններ էր ըրեր «Երեւան»ի, խօսքեր, որոնք այսպէս թէ այնպէս նպաստաւոր չեն իր կուսակցութեան, հետեւապէս եւ իր կառավարութեան համար եւ, հաւանօրէն, շատ ալ հաճելի չպիտի ըլլան անոնց։ Ինչպէս կ'երեւի, Գ. կոմիսարը չափազանց անփորձութենէն է, որ այնքան վրան բաց է խօսեր...

Եւ իսկապէս, շատ ուշագրաւ խոստովանութիւններ կ'ընէ ան, որոնք մերկ եւ կոպիտ ճշմարտութիւններ են, որոնք մինչեւ այսօր արտասահման եկող-գացող փորձագուէս պատգամաւորներու կողմէ գործադրուելով հանդերձ Հայաստանի մէջ, կ'ուրացուէին հո՛ս, արտասահմանի մէջ։ Անոնք հայ հայրենիքի անունով խօսելով՝ կը յաջողէին թէյասեղաններ ու ճոխ ճաշեր վայելել։ Եւ, ասկէ զատ, զանազան խոստումներ ընելով, միշտ նոյն հայ հայրենիքի անունէն, բաւականաչափ դրամներ քաշել դէպի հայրենիք, երկիրը վերաշինելու համար։

Ահա ա՛յս տեսակէտէն արժէքաւոր են քաղաքացի «կոմիսար»ին յայտարարութիւնները։ Միայն թէ մարդ մը անոր յայտարարութիւնները կարդալէն ետքը, ակամայ հարց կուտայ ինքն իրեն,— արդեօք այդ «կոմիսա՞ր»ն ալ իր ըսածները լսելու կարողութիւն չունի իր ընկերներուն պէս։

Անոր անվերապահ յայտարարութիւններէն կ'իմանանք թէ, Խ. Հայաստանը փաստօրէն կոյած պիտի համարենք աշխարհի չորս կողմը ցրուած հայրենակիցներուն համար իբր տեսողութեան կեդրոն, պէտք չէ յուսանք թէ, մեր բազմաչարչար ժողովուրդի մնացորդները, որոնք այսօր կը պատսպարուին օտար երկիրներու մէջ, օր մը հայրենիք պիտի վերադառնան, քանի հայ բոլշեւիկները կը կառավարեն այդ հայրենիքը։ Որովհետեւ, ըստ եղած յայտարարութեան, «Հայաստանի կառավարութիւնը Խորհրդային Հայաստանի բանուորների եւ գիւղացիների կառավարութիւն է» միայն, ու, ինչպէս կը խոստովանին անոնք, «Մենք Հայերու հաւաքման քաղաքականութիւն չենք վարեր եւ չենք ալ կրնար վարել»։ Ինչո՞ւ. «Որովհետեւ մենք արկածախնդիրներ չենք», կ'ըսեն անոնք։

Բայց իրենց էութիւնն ու գոյութիւնն իսկ արկածախնդրութիւն չէ՞... Խե՜ղճ մարդիկ. խե՜ղճ սուրբեր. զո՞ւք եւ արկածախնդրութի՞ւն. չէ՛, չէ՛, չենք կասկածիր. մէկ լուցկիով աշխարհը վառելու ելեր էք, այդ արկածախնդրութիւն չէ, իսկ քանի մը հայ մարդիկ իրենց հայրենիքին մէջ ընդունիլը՝ մեծագոյն արկածախնդրութիւննէ... Չգիտենք այս միտքը քաղաքացի «կոմիսար»ի խելքի՞ն թէ փորձառութեանը պիտի պարտինք...

Իսկ եթէ վայրկեան մը ընդունինք թէ այս է անոնց բոլորին կարծիքը ներգաղթի մասին, ապա ի՞նչ անուն պէտք է տալ իրենց մինչեւ օրս վարած այն քաղաքականութեան, որ տարիներ շարունակ շահագործելով ներգաղթի գաղափարը, զանազան կարգի—լայնքի ու երկայնքի—պայմանագրութիւններ են կնքեր Բարեգործականի, Հայրենակցական միութիւններու եւ զանազան ուրիշ միութիւններու հետ՝ անոնց օժանդակութիւնը ապահովելով ներգաղթի յաջողութեան համար։ Քիչ են պոռացեր թէ, դրամ տուէք որ ներս առնենք գաղթականները։ Ու երբ 1923էն սկսած այդ նպատակին համար գումարներ կը ստանային Բարեգործականէն ու հեռաւոր Ամերիկայի Հայրենակցական Միութիւններէն, Հայաստանի մէջ զանազան գիւղեր հիմնելու համար, չէի՞ն գիտեր որ «եթէ նոր գաղթականներ ընդունինք արտասահմանէն, Հայաստանի գիւղացիութիւնը պիտի թշնամանայ, քանի որ իր հողը պիտի պակսի»։ Կամ արդեօք գաղութներու դրամը իրենց ձեռքը անցնելէն ետքը հողերու քանակը պիտի աւելնա՞յ Հայաստանի մէջ (խօսքը ճահիճներու չորացման եւ ջրանցքներու բացման չի վերաբերիր ի հարկէ, քանի որ այդ ձեռնարկներուն համար մեր նպաստը շատ ողորմելի քանակ է)։ Եթէ այո՛, ուրկէ՞, եթէ ո՛չ, ի՞նչ նպատակով կը կնքէին այդ պայմանագրութիւնները, զորս յետոյ, ինչպէս կ'ըսէ իրենց բարեկամ Բարեգործականը, չպիտի յարգէին։

Հոս տեղն է հարցնել բոլոր Եսայեաններուն.

—Դուք, որ այնքան կը սիրէք հայ բանուորն ու գիւղացին—թէեւ ձեր իշխանութեան տակ ապրողները միայն—ուրկէ՞ք ուզեր անկէ չնչին կտոր մը անգամ հող առնել եւ տալ իր գաղթական եղբօրը՝ օտարի դուռներէն ազատելու համար, այն եղբօրը, որ ինքն ալ իր մասնակցութիւնն է բերեր այսօրուան հայրենիքը ստեղծելու գործին մէջ, ի՞նչպէս է որ առանց նոյն հայ գիւղացիէն ու բանուորէն վախնալու եւ ամչնալու անոր ունեցածէն մեծագոյն բաժինն էք հաներ 80 հազար թաթարներու համար...։ Գուցէ յանուն եղբայրութեան է եղեր այդ, բայց ինչո՞ւ նոյն այդ եղբայրութեան անունով կոչ չէք ըներ Նախիջեւանի թաթար «եղբայրներուդ», որ անոնք ալ իրենց հերթին իրենց ունեցած ընդարձակ հողերէն բաժին հանեն իրենց հայ եղբայրներուն։ Չէ՞ք ուզեր, թէ չէ՞ն, տար...

Ի՞նչ կը մտածէ Գ. Եսայեանը երբ կը գրէ թէ. «Հայահաւաքման» նշանախօսքը շարունակութիւն է հայ մարտական ազգայնականութեան արկածախնդրական քաղաքականութեան». առավ ըսել կ'ուզէ թէ, իրենք արկածախնդրական քաղաքականութիւն չեն վարեր, հետեւապէս «Հայացրման» նշանախօսքն են գրեր իրենց դրօշին վրայ եւ տարիներ շարունակ անշեղ կերպով կը գործադրե՞ն զայն... Այդ գիտենք. խոստովանելու պէտք չկայ. շա՛տ ուշ էք մնացեր այդ կողմէ։

Բայց այս բոլորէն դուրս կ'ուզէինք իմանալ որ, եթէ այսօր դուք Հայաստանը փաստօրէն սեփական ագարակի էք վերածեր եւ կ'ուզէք որ անոր մէջը ապրողները միայն օգտուին, երբ ամէն կարգի արհեստական խոչընդոտներով բաժնել կ'ուզէք երկրի եւ գաղութի հայութիւնը իրարմէ, ապա ի՞նչ իրաւունքով նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն կը պահանջէք արտասահմանի բանուորէն ու գիւղացիէն, որ գերագոյն ճիգերով իր գոյութիւնը պահպանելու ճիգերով է տարուած ամէն վայրկեան, բազմանի երկիրներու մէջ։ Ի՞նչ երեսով եւ նպատակով ելեր էք «հօգեր կը կազմէք եւ Հայաստանին օգնելու եւ վերաշինելու կոչեր կ'ընէք»։ Եւ, վերջապէս, կ'ըմբռնէ՞ք թէ ի՛նչ սարսափելի աղէտ պիտի ըլլայ նոյն այն Հայաստանի համար (որու անունէն կը խօսիք շարունակ, երբ գաղութն ալ չարաչաստիկ օր մը հայրենիքին չօգնելու որոշումը տայ, գէթ այդ ձեւով ձեզ պատժելու համար միայն։..։ Գիտենք ձեր հոգը չէ այդպիսի փորձանք մը, որովհետեւ դուք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէք...», դուք Հայ չէք։

Մեզմէ աւելի լաւ իրենք, բոլշեւիկները գիտեն թէ, իրենք ո՛չ թէ «կը սիրեն» հայ բանուորն ու գիւղացին, այլ կը շահագործեն զայն՝ իրենց աթոռները հաստատ պահելու համար։ Ապացոյց՝ այն դժոխային պայմանները, որոնց մէջ կ'ապրին անոնք խորհրդային դրախտին մէջ։ Ու այսօր, երբ ամէն առմէ մէկ կողմ թողած, ելեր այդ աշխատաւորութեան շահերու անունէն կը խօսին, ամբողջ գիտակից հայութիւնը հրապարակով պիտի պոռայ անոնց երեսին.

— Ո՛չ, պարոններ, դուք ձեր գործունէութեամբ ո՛չ թէ հայ բանուորն ու գիւղացին կը պաշտպանէք, այլ կ'ուզէք երկպառակութիւն ու թշնամութիւն սերմանել երկրի ներսն ու դուրսը գտնուող հայութեան միջեւ. ու մենք կասկած չունինք թէ, դուք ձեր հալածման քաղաքականութիւնը յաջող կերպով առաջ տանելու համար, ամէն ստորնութիւն եւ խառնակչութիւն կ'ընէք երկրի մէջ մեր «բացէ՛ք դռները» պահանջին դէմ։

«Բաժնէ որ տիրես»ն է ձեր նշանաբանը. շարժեցէք, մինչեւ վախճանը գործի...։ «Գուժը ջուրի ճամբան կը կտրի», կ'ըսէ հայկական առածը։

ԱՊՏԱԿԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՖՐԱՆՑ ՇՈՒՊԷՐԹ

Ծնած 31 յունուար 1797ին Վիեննայի մօտ՝ Լիշթընթալի մէջ, եւ մեռած 19 նոյ. 1828ին, յայտնի երաժիշտ Շուպէրթի մահուան հարիւրամեակն էր որ, գրեթէ ամէն գերմանախօս անկիւն, տօնուեցաւ անցնող ամսուն վերջերուն։ Ամբողջ Պերլինի երաժշտական խումբերուն եւ զանազան միութիւններուն պէս, Պերլինի հայ երիտասարդութիւնն ալ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ, ինչ որ ուրախառիթ է։ Միայն թէ գործնական ըլլալու համար պէտք շատոնց պակսած հայ երգեցիկ խումբ մը կազմել, գէթ հայերէն երգեր միաձայնաբար երգել կարենալու եւ արուեստի կրակը վառ պահելու համար։

Շուպէրթ հակառակ իր երեսունմէկ տարուններուն, սկսած իր 12երորդէն, տուածէ 600է աւելի երգեր, գլուխ-գործոցներ սակայն, գերման երաժշտութեան եւ բանաստեղծական արուեստի։

* *

Մոցարտ, Հայտըն, Պէթհովէն, կը ներկայացնէին դասական երաժշտութիւնը, զոր պիտի բացատրենք իբր ինք իր մէջ պարփակուած, ձեւի ու պարունակութեան միութեամբ շաղախուած արուեստի ուղղութիւն մը։ Անոր դէմ 1800ի տեսնները ծնունդ առաւ վիպականութիւնը, այսինքն կեանքէն ձանձրացած կամ անոր երես դարձուցած, ներքնապէս չգոհացած, եւ ասոր համար իսկ գրեթէ հիւանդագին մարմաջով մը երազուած եւ անհասանելի աշխարհի մը ձգտող սեռը։ Անոր փնտռածը երեւակայական էր եւ իր շրջապատը շատ շատ միջնադարը եւ Արեւելքը։ Ճիշդ այս տեսն եկաւ Շուպէրթի երաժշտութիւնը, ըլլալու յառաջապահը վիպական արուեստին։

** Ձա՛յնը առանձնայատուկ ոգի մըն է, որուն մոգականութիւնն ու թովչութիւնը կախում ունի իր յարակցին հետ գտած շաղկապումէն։ Որքան ազնիւ ըլլայ շարադրող միտքը եւ որքա՛ն անկեղծ, այնքան յաջող կ'ըլլայ երգը։ Եւ Շուպէրթի երգերը, նոյնիսկ այսօր՝ համաշխարհ եւ կրկնուող երաժշտութեան գարուն.կը պահեն իրենց ժողովրդականութիւնը, եւ կը յուզեն մեզ ալ, ինչպէս 18երորդ դարու սկիզբի մարդը։ Ո՞վ չի գիտեր կամ յաճախ չէ լսած գերմանիա ապրող մեր երիտասարդներէն «Heidenroeslein»ը «Der Lindenbaum»ը, զոր Ֆրանսացիներն ալ թարգմանած կ'երգեն, «Erlkoenig»ը, կամ «Der Wanderer»ը եւն.։ Իր 1823ին հրատարակած շարքը «Die Schoene Muellerin» եւ 1827ին գրած «Winterreise»ն, հակառակ իրենց ընդհատ եւ կարճ արտայայտութեանց այնքան զօրաւոր են, որ երբ մարդ լաւ լսէ երգերու այդ փունջը եւ վերջապէս վերլուծէ ու միացնէ այդ ծաղիկները իր հոգիին խորը, կը գոյացնէ ամբողջական հեւքը։ Այնքան զգայուն եւ տպաւորիչ են անոնք։

Ճիշդ է որ Վիլհելմ Միւլլեր՝ բանաստեղծ մը, որ միեւնոյն ատեն «Յոյն Միւլլեր» կը կոչուէր ատենի հելլենասէր մէկ տոնաւորին համար, աննշան գրող մըն էր ինքնին եւ շատերու նման տաղերներու փոշիին տակ թաղուելու սահմանուած, բայց Շուպէրթի շնորհիւ անմահացաւ։

Շուպէրթ ձեռք անցած բանաստեղծութիւնը երգի կը վերածէր. որովհետեւ իր բանաստեղծ հոգիին համար, որ կը յորդէր առատօրէն, ամէն բան երգ էր եւ ամ՛էն բառ ձայն։ Շատ հաւանական է այն ենթադրութիւնը թէ ինք շատ մը տողաւորներ փոփոխած է եւ ուրիշ շունչ տուած անոնց։ Սակայն նոյն փորձը, «embellissement»ը կ'ուզէին ընել իր երգիչները. օրինակ Միխայէլ Ֆօկլ. որ յաճախ յանդիմանուած էր. մէկ վերջապէս Շուպէրթ վստահ իր ստեղծագործութեան թոյլ չէր ուզեր տալ ո՛չ մէկ «գեղեցկացում»։

Բացի «պատարագ»ներէ, «Օփերէթ»ներէ, դաշնակի եռեակներէ եւ քառեակներէ, ունի ուրիշ երկու շարքեր Ausgewaelte Lieder (1813) և Schwanengesang (1828) գոհար հաւաքածոներ. որոնք իրենց նմանը չունին դեռ, որովհետեւ Շումանն, Մէնտըլսզօն, Բրա՛մս, եւ Հուկօ Վոլֆ թէեւ հարստացուցին գերման երաժշտութեան երգի մասը, բայց այդ կողմէ չհասան Շուպէրթի ժողովրդականութեան։

Կէօթէ, որուն 80ի չափ բանաստեղծութիւնները երգի վերածած է Շուպէրթ, չճանչցաւ հանճարին մեծութիւնը, երբ ներբողած՝ խօսեցան իրեն անոր մասին եւ ունկնդրելու համար նուագեցին քանի մը կտորներ։ Պէթհովէն իր մահուան անկողնին մէջ ճանչցաւ զինքը եւ ըսաւ "Կրաւ ամբ, երկնային կայծ մը կայ Շուպէրթի մէջ»։ Շուպէրթը Պէթհովէնի հետ չէ կրցած տեսնուիլ բնաւ, բայց անոր թաղումին գնաց եւ վերադարձին խոստացաւ իր ընկերներուն, շարունակել անոր գործը։ Ահէ՛ «Սէնֆոնի»ներու շարքը. որ չամբողջացաւ, անողոք աղքատութեան եւ հիւանդութեան պատճառով։

Վարժապետի մը ընտանիքին 12րդ զաւակը, արդէն դժբախտ ծնաւ այս անգութ աշխարհին համար։ Նիւթական ծանր պայմաննե, ու մէջ գտնուող հայրը չկրցաւ հոգածու ըլլալ իր ամէնէն օժտուած զաւկին, թէեւ հինգ տարեկանէն սկսած երաժշտութեան դաս կ'առնէր եւ արդէն 12 տարեկանին երգ կը յօրինէր, զբաղելով միայն երաժշտութեամբ իբր երգիչ-տղայ, Վիեննայի երգչախումբին մէջ։

Երկար է իր աղքատ երիտասարդի պատմութիւնը հակառակ իր երեսունմէկ տարիներուն։ Հայրենի տունէն հեռացած, ժամանակի ըմբռնումներուն դէմ ըմբոստ եւ պատուախնդիր, նեղ-ճար կեանք մը ունեցած է մինչեւ վերջ։ Քիչ ատեն միայն վայելած է բարձր դասու մէկ քանի ընտանիքներու հիւրասիրութիւնը եւ քիչ մը յարգանք. իբր անոնց տղոց ուսուցիչը։ Բայց անգամ մը որ նկատած է կեղծիքը եւ հարուստ կնոջ թեւարգները, ձգած հեռացած է, նախընտրելով իր մութ անկիւնը, սրճարանը, խմիչքը ծխամորճը, կամ առանձին պտոյտը։

Իր վերջին հիւանդ օրերուն, գլուխ-գործոց «Winterreise»ն իրեն բերած է երգ գլուխ մէկ կուլտըն։ Ցպագրիչը սակայն քսան տարուան մէջ միայն մէկ երգէն շահած է 27,000 կուլտըն։

Եւ այսօր, իր մահուան հարիւրամեակին, երբ ամէնքը իր մեծ հանճարին փառաբանութիւնը կ'ընեն, իրաւամբ կը ճմլուի իմ սիրտս ալ ու կը հարցնեմ ինչո՞ւ այսքան անարգարութիւն, երբ ողջ են, եւ ի՞նչու այսքան յարգանք երբ այլեւս չկան։

Գ. ՓԻՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԷՏՆԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԲՈՐԲՈՔՈՒՄԸ

15-20 օրէ ի վեր Էտնա լեռը յետոյ հանդիսացած է զօրաւոր ժայթքումներու, աւեր եւ կործանում սփռելով իր շուրջը։

Երկրաբանութիւնէն գիտենք թէ՝ երկրիս ներքին ջերմութիւնը իւրաքանչիւր 1000 մեթր խորութեան մէջ 30 աստիճան կ'աւելնայ։ Այսպէս 60 քիլոմէտր խորութեան մէջ ջերմութիւնը մօտաւորապէս 2000 աստիճանի կը հասնի։ Արդ. այդ ջերմութեան մէջ մեզի ծանօթ բոլոր մետաղները կը հալին. գրանիթը՝ որ 1200 աստիճան ջերմութեան մէջ կը հալի, պէտք է որ 40 քիլոմէտր խորութեան մէջ հրահալ վիճակի վերածուի։

Երկրագունտիս շառաւիղը մօտաւորապէս 6000 քիլոմ. ըլլալով, իր կարծր կեղեւը շառաւիղին հազիւ մէկ հարիւրերորդ մասին կը հաւասարի։ Այդ կարծր կեղեւին եւ ներքին հեղուկ զանգուածին համեմատութիւնը կարելի է բաղդատել կէս միլիմէտր թանձրութիւն ունեցող խոշոր նարինջի մը հետ։

Երբ երկրաբանական որ եւ է պատճառաւ, երկրիս կեղեւը ճնշէ ներքին հեղուկ զանգուածին վրայ, այս վերջինը, ճնշման ազդեցութեան տակ դէպի դուրս կը մղուի կեղեւի ճեղքերէն։ Այդ նուազ ընդդիմութիւն ունեցող կէտերը կը կազմեն հրաբուխի բերանները, որոնցմէ դուրս կը ժայթքի լաւան։

Երբեմն լաւան հանդարտօրէն դուրս կը հոսի հրաբուխի խառնարանէն։ Երբեմն լաւայի հոսումը կը կանխեն կամ անոր կ'ընկերանան պայթումներ, որոնք կը վերագրուին ճնշման ազդեցութեան տակ՝ ներքին կազերու արտահոսումին։

Ամէն տարի երկրիս հակերեսին վրայ գտնուած հրաբուխներէն միլիոնաւոր խորանարդ մեթր լաւան դուրս կը ժայթքէ. որ ինչպէս ըսինք, հրահալ վիճակի մէջ գտնուած մետաղներու նիւթերու խառնուրդ մըն է։ Լաւային ջերմութիւնը հրաբուխէն դուրս ելած միջոցին 1000-1500 աստիճան է. այդ ջերմութիւնը կ'ապացուցանէ որ լաւան 50 քիլոմեթր խորութենէ մը կուգայ, ինչ որ ուղիղ կը համեմատի երկրիս կեղեւին թանձրութեան հետ։

Հիմա տեսնենք թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ տեղի ունեցաւ Էտնայի վերջին ժայթքումը, եւ անկէ ի՞նչ վնասներ առաջ…

Ժայթքումին հետ… լաւան դուրս ելաւ բազմ… ճեղքուածներէ, որոնք յա… բար բացուեցան հրաբուխի… գաթը 3312 մեթր բար… թեան մը վրայ կը գտնուի… դէն հոսանքները դուրս… 1000-1200 մեթր բարձր… մը. եւ զառիվայրէն իջնե… սեցան դէպի վար, այրե… ծածկելով իրենց ճամբուն… գտնուած բոլոր տուները, … տէգները եւ դաշտերը։

Այս աւերիչ լաւային … թիւնը 1500—2000 մեթր… եւ այդ տարածութիւնը … ձակ չէ, սակայն անկէ առա… վնասները անթիւ ու անհամ… են։ Էտնայի լերան … զառիթափը կը ներկայացնէ … գեղեցիկ պարտէզներու եւ … արտերու չքեղ համայնա… մը։ Հողին մակերեսը հրաբու… մրուրներու բազմադարեան … կազմուած ըլլալով, խիստ … սաբեր եւ բարեբեր է. … մասը ծածկուած է ցորենի … ցորենի լայնածաւալ արտեր… խաղողի ընդարձակ այգիներ… Ժողովուրդը հակառակ … վտանգին, ամփոփ ու հոծ … չութիւն մը կը կազմէ … ռակուսի քիլոմեթրի վրայ … 600 կը հաշուուի։ Այսպէս … բուստ եւ բազմամարդ երկիր… մէջ կարելի է երեւակայել … լաւայի հոսումը ի՞նչ մեծ … ու վնաս պատճառած է։

Նոյեմբեր 2ին, հրաբուխի … ծայրագոյն աստիճանի … է նոյն օրը կէսօրէն վերջ … գագաթը թանձր ծխով … կուած է, միեւնոյն ատեն … կողերուն վրայ մեծ … տեղացած եւ լոյսեր երեւա… են։ Յաջորդ օրը, արեւելեան … ռիվայրին վրայ մեծ ճեղք … բացուած եւ անկէ դուրս … լաւայի հոսանք մը. … մեր տարածութեան մը վրայ … տուն հրոյ ճարակ ըրած է … չանցած, երկրորդ ճեղք մը … ուած եւ ծնունդ տուած է … նէն շատ աւելի սոսկալի … հոսումի մը։

Նոյեմբեր 5ին, հրաբուխի … գեաց. ժամը 500 մեթր … թեամբ, սկսած է … նունցիաթա եւ Մասքալի … ներուն ուղղութեամբ. … շարունակելով իր ճամբան … վար. Նոյն ամսուն 10ին … քաթանայի եւ Մեսինայի … թուղագծին վրայէն եւ … դէպի ծով ելլէ այդ … արագութեամբ շարունակ… ճամբան, պիտի գահավիժէ… վին մէջ, հրեղէն սաստիկ … թացութիւն մը առաջ բերէ…

Վերջին լուրերու համա… ճիառէ քաղաքը եւ … գիւղը վտանգի ենթակա… նոնք փրկելու համար … կան փճացումէ. ջրանցք … փորուի հեւ ի հեւ. … ուի լաւային ընթացքը … կողմէ տեղացիները իրենց … րուն շուրջը հողով լեցու… կը շարեն եւ պաշտպան… պատեր կը բարձրացնեն։

Վերջին հեռագիրները … նուցանեն թէ հրաբուխի … կութիւնը կորսնցուցած է։

Հ. ՏԷՐ…

ՓԱՐԻԶԻ նահանգ… տարակած է նահանգի… ելմտացոյցին նախագիծը… տարուան ելմտացոյցը… մէկ միլիառ 5,435,520 ֆր… սանթիմ, անցեալ տարու… միլիոն ֆրանք աւելի։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ԱՌԻԿԱԽ ՀԱՇԻՒ ՈՒ…

…ՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
…Ս-ԼՕՍԷ»ՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

…ՍԷՅԼ 9 դեկտ — «Ինչո՞ւ … կօշէները», կը հար… … Անշուշտ անոր … որ սուտ եւ լրացուցիչ …ութիւններ չէ ստացած …աւոր թղթակցէն։

…ցիկ ակնարկ մը, Մար… Գաւառ. Ժողովի մօտաւոր …ին վրայ, կը լուսաբանէ …-կօշէ»ներու շարժա… Այն բռի-բռաները, որ … կ'ընեն բերնէ բերան, … թերթ, կրնան միտքերը … ամէն անոնց, որոնք … չեն։

…արսէյլի Գաւառ. Ժողովին …ին վայնասուն փըր… …գիպտոսի առաջն. Խոր… … ուղղուած ծանօթ հե… …ան առթիւ։ Այդ հեռագիրը … կը վարչութիւնը իր ի… …ութեան սահմանին մէջ … Այդ իրաւասութեան … մասին հնչակեան … կողմէ երբ հարցադն… … ուղղուէր Գաւառ. Ժողո… … այն ատենէն իսկ, կարգ …ին մարդիկ, իրենց բեր… …էջ բաներ մը ծամծմել կամ … սկսած էին։ Եւ սակայն … անծամանութիւնը ի… … հնչակեց Վարչութիւնը։ … վրդովուած միտքեր, … գլուխներ երեւան գալ … Յաջորդ ժողովի գումար… … ուշացաւ. իսկ երբ վեր… … գումարուեցաւ, այս ան… … ալ այդ ուրիշները հարցա… … դիւանը, թէ ինչո՞ւ … 15 օրուան վերջի յե… … ժողովը երեք ամիս … կը գումարուի, որուն սա… … իրաւ որ, դիւանը չկրցաւ … ամփոփնել, թէեւ հարցադն… … լուծնելու կերպ մը գտ… … Նոյն այդ ժողովին մէջ …թեան պակասը (հիւանդ, … եւլն.) անդամներուն … Նոր վարչութիւն … հարց բերաւ դիւանը։ … դարձդարձիկ ծամա… …ներով դէմ արտայայտուե… … ծանօթ մարդիկը. բայց …թեան սեւակէտար մեծա… …թեան կողմէ ընդունուե… … կատարուեցաւ։ Դարձեալ … ժողովին մէջ էր որ ար… …ուեցաւ, Գաւառականի մշա… … կանոնագրի խնդիրը, ո… … նախագիծը պատրաստելու … յանձնախումբ մը կար, … հոգիէ բաղկացեալ։ Յա… … ժողովի մը, յանձնախումբը …ագատարութիւններուն հետ … ներկայացնէր նախագիծը՝ որ … էր. եւ որ միաձայնու… … գրուեցաւ ժողովին … Վիճաբանութիւնները շա… … կուեցան քանի մը ժողով. … մէջ. բայց ժողովը կարգ … բարեփոխեց կամ ջն… … այնպէս որ, այդ կարգա… … ութիւնները յանձնախումբի … անդամներուն ջիղերուն դպան։ … կազմով հրաժարեցան, յանձնախումբի եւ յետոյ ժողովին անդամակցութենէն։ Ըլլալիք բաներ էին ատոնք. բայց ատկէ ետք, անոնցմէ ոմանք, սկսան քամբասանքի եւ լծուեցան խլրդային աշխատանքներու, Գաւառականը նսեմացնելու Վարչութիւնը քանդելու նպատակով։ Այդ «անկաշառ» հայրենակիցներու ջանքերուն շնորհիւ, Օէն Ժիւլիէն կը խզէր իր կապը Գաւառականին հետ ու կը զատուէր։ Ժողովին մէջ իրենց տեսակէտը մերժուելուն եւ գործերը իրենց ուզած եղանակով չվարուելուն համար։ Գաւառականի հայրենասէ՛ր բարեկամները որոմ ցանելու պաշտօն ստանձնելով, աս ու ան հրաժարեցուցին երեսփոխանութենէ, եւ միտքերը պղտորեցին։ Ատոնցմէ ոմանք ալ երեսփոխան էին եւ ուսուցիչ, միաժամանակ ինքնահաւաննիկ։

Անոնց այդ դէպքերը, ենթատաւ ցոյցի հաւասարակշռութեան պէտքը, պատճառ եղան որ Վարչութիւնը քիչ մը շրջահայեաց ու զգոյշ շարժի, մանաւանդ դպրոցին մէջ։ Եւ հարկ եղաւ արձակել քանի մը ուսուցիչներ, որոնք ակներեւ թերութիւններ կը ցուցնէին։

Արդարեւ, հաստատուեցաւ որ Պ. Յովհ. Ասլեան, իր ստացած վարձատրութիւնը քիչ կը գտնէ. եւ այդ իսկ պատճառով, գնահատելի ծառայութիւն մը չուզեր մատուցանել դպրոցին. եւ կ'ուզէ միշտ վայրկեան մը առաջ, նոյնիսկ դասը կէս ձգելու գնով մեկնիլ դպրոցէն։ Պ. Եղիշէ Թորոսեան ալ առարկելով թէ իր ապրուստը դպրոցէն չապահովուիր, դասաժամերը իր ուզած ձեւովը պատրաստել տալ ջանացած է։ Յետոյ, «Հայ Միրտօ»ի խմբագրութեան եւ ուրիշ գործերու եւ հետեւիլ կարենալու համար, աւելի քանաճապարող եղած է. դպրոցէն րոպէ մը առաջ դուրս ելնալու տեսակէտէն, եւ անհոգ՝ իր պաշտօնավարութեան մէջ։ Կար նաեւ Յօնապետեան մը՝ անուղէ։

Գալով դպրոցի վիճակին, այժմու տեղը, կեդրոնի մէջ է. եւ դասաւանդութիւնները կանոնաւոր կ'ընթանան. աշակերտները աւելի շատ են, եւ ուսուցիչները աւելի քիչ, թէեւ կարգ մը նկատումներով, երկու վերի դասարաններ ալ ջնջուած են։

Այս առթիւ ցանկալի է որ նաեւ Վարչութիւն պատասխանէ արդար քննադատութեանց, ինչպէս կ'ընեն մեծ աւելի քաղաքակիրթ ազգեր։

Կ. Ս.

ԼԻՈՆԻ ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ

ԼԻՈՆ, 11 դեկտ (սեփ. թղթ.). — Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Լիոնի Գաւառ. Ժողովի անդրանիկ ներկայացուցչական ժողովը, Գ. Թաղապետարանի մասնագրասենի շէնքին մէջ։ Ս. Էթիէնի, Ս. Շամոնի, Կրընոպլի եւ Վ. Իէնի Ազգ. Միութիւնները գրկած էին իրենց երկ. եւ կու ներկայացուցիչները. փոն տ'Օպնա նամակով մը յայտնեց թէ հնարաւորութիւն չունենալով ընդհ. ժողով գումարել, չէ կրցած իր ներկայացուցիչները ղրկել։ Վալանս կը ձգտի Մարսէյլի միանալ կը բացակայէր միայն Թոն-տը-Շէրիի ներկայացուցիչը։ Գաւառ. Ժողովի ատենապետ Պ. Աշէքս Կիւլպէնկեան ժողովը բացուած յայտարարեց Ղալոնեան քահանայի «Պահպանիչով»։ Այս շրջանի ներկայացուցիչները ներկաներուն ծանօթացնելէ վերջ, զեկուցում տուաւ Գաւ. Ժողովի ընթացքին, գործունէութեան եւ ընթացիկ հարցերու շուրջ։ Պ. Ճանկէօզեան նոյնպէս դատավարութեան մասին, յայտնելով թէ շուտով տեղի կ'ունենայ վերաքննութիւնը ու կրկին ձեռք կը ձգուի վճիռը։ Յետոյ Նախագահին հրաւէրով շրջանի ներկայացուցիչներն ալ առանձին առանձին ըրին իրենց զեկուցումները, որմէ պարզուեցաւ հետեւեալ պատկերը —

Ս. Էթիէն, Ս. Շամոն եւ Կրընոպլը առանձինն ունին իրենց Ազգ. Միութիւնները վաւերացուած տեղական կառավարութենէն։ Անոնք իրենց վստահութիւնն յայտնեցին օրինաւոր Գաւ. Ժողովին, յանձն առնելով ենթարկուիլ անոր հեղինակութեան։ Նաեւ բուռն ցանկութիւն յայտնեցին ունենալու մասուր-մանկապարտէզներ առանձին առանձին։

Նախագահը Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ընդառաջ երթալով շրջանի մարմիններուն, յանուն Գաւառ. Ժողովի խոստացաւ չխնայել ուէ աջակցութիւն եւ յայտնեց թէ արդէն Լիոն մասուր-մանկապարտէզի մը համար ներկայիս ունի 5000 ֆրանքի անձեռնմխելի գումար մը, պիտի ջանայ շուտով նիւթական միջոցներ հայթայթել, կրկնապատկելու այդ գումարը։ Թոն տը Շէրիի համար իբրեւ հոգեւոր հովիւ արդէն Քօանթիէն (Ցունաստան) քահանայ մը հրաւիրուած է։ Նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ միւս շրջաններու համար։ Նոյն ժողովին ներկայ էին նաեւ խորհրդակցական ձայնով «Քլիքա»էն հեռացած հնչակեան ներկայացուցիչներ՝ Պ. Պ. Թաթարեան եւ Յ. Գէորգեան, որոնք շուտով մաս պիտի կազմեն օրինաւոր Գաւառ. ժողովին, իբրեւ անդամ։ Բոլորի զեկուցումէն պարզուեցաւ որ «Քլիքա»ը օրէ օր կը կորսնցնէ իր հեղինակութիւնը, շնորհիւ իր քարոզչական գեղծարարութեան։

Օրակարգի հարցերը լուծուելէ յետոյ, Նախագահը խնդրեց Գաւառ. Ժողովին եղբայրական ողջոյնները տանիլ եւ թելադրութիւններ ըրաւ բոլոր ներկայացուցիչներուն։ Ժողովը վերջացաւ ուշ ատեն, տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ։ Ներկայացուցիչները իրենց լաւագոյն բարեմաղթութիւնները ընելէ յետոյ բաժնուեցան իրարմէ։

Յ. Նիկողոսեան

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

Իզմիրէն կը հաղորդեն թէ տասը օրէ ի վեր տեղացող անձրեւները դեռ կը շարունակուին։ Կաղինի մեծութեամբ կարկուտ տեղացած եւ յաջորդող փոթորիկէ մը վերջ, անձրեւները հեղեղի մը երեւոյթը առած են։ Հրապարակներն ու ճամբաները յորդահոս ջուրի մէջ մնացած եւ լիճերու կերպարանքը առած են։ Բազմաթիւ ութպաններ, ճամբայ չգտնելով, իրենց վաճառատուները գիշերած են։

Հեղեղներուն հետեւանքով, Քէմէր Չայը յորդած եւ շրջակայ թաղերը ջուրի մէջ մնացած են։ Այս տեղերու բնակիչները տուներու վրայ ելլելով կրցած են ազատել իրենց հոգին, բայց հեղեղը քշած է իրենց գոյքերը։ Փլած են 28 տուներ, 32 ալ մասամբ քայքայուած։

Մեծ Մենտէրէս գետը յորդած եւ Նազիլլիի շրջակայքի դաշտերը ամբողջութեամբ ընդարձակ լիճի մը փոխած է.

Դեկտ. 4ի գիշերը, սաստիկ անձրեւի միջոցին, ճեմճեւ երկրաշարժ մըն ալ տեղի ունեցած է, բնակչութիւնը ահ ու դողի մատնելով։

Կարմիր Մահիկը պատսպարան ու պարէն կը հայթայթէ արկածեալներուն։

Պրուսայէն կը հեռագրեն թէ վերջին անձրեւները մեծ … իր գործած են կուսակալութեան մէջ։ Գարաճապէյ գետակը յորդած ու խճուղին քանդած է. բազմաթիւ գիւղեր ջուրի տակ մնացած են։ Փարախները ջուրերու յարձակման ենթարկուած եւ բազմաթիւ ոչխարներ խեղդուած են։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐԸ ՆՈՐ ՏԱՌԵՐՈՎ

Նոր տառերու օրէնքը մինչեւ 1930 պայմանաժամ կուտայ դատավճիռներուն, ժողովի ատենագրութեանց եւ քննութեանց թղթածրարներու փոփոխութեան համար, բայց ոեւէ յիշատակութիւն չկայ արժեթուղթերու, դրոշմաթուղթերու եւ նման թուղթերու մասին։

Այս պատճառով, ջանքեր կ'ըլլան յիշեալ թուղթերն ալ նոր տառերով պատրաստելու, արաբական գրերը օր առաջ բոլորովին անհետացնելու համար։ Ելմտական գործավարութիւնը ժամերս վարկ պիտի խնդրէ Ազգ. Ժողովէն, նոր դրոշմաթուղթեր տպագրելու համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 11 դեկտ — Հակառակ քանի մը չարամիտներու գրուածքռուցիկներուն եւ սպառնալիքներու, քանի մը օր առաջ Փօն Թէաթրի մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի «Արարատ» մասնաճիւղի կողմէ տօնուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տասնամեակը։ Ներկայ էին նաեւ «Petit Marseilles»ի եւ ուրիշ թերթերու թղթակիցներ, ֆէտէրասիոններու ներկայացուցիչներ եւ օտար հիւրեր։

Հանդէսը բացաւ մասնաճիւղի անդամներէն դերասան Մ. Մարութեան, պատկերացնելով «Արարատ»ի կազմութիւնն ու գործունէութեան կարեւոր կէտերը։

Ապա, աւուր պատշաճի երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, տեղի ունեցաւ «Արարատ» մասնաճիւղի ֆութպոլիստներու, աթլէթներու եւ սկաուտներու տողանցքը, որ շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն ձգեց։ Յետոյ բեմ ելաւ Գ. Աթէշեանը, որ շատ սիրուն ֆրանսերէնով մը պատկերացուց 1918ի հայկական կեանքը. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմութեան անհրաժեշտութիւնը, Իզմիրեան աղէտը եւ անկէ վերջ ստեղծուած կացութիւնը եւ իր խօսքը վերջացուց յայտնելով որ՝ ինք երջանիկ է որ այդպիսի միութեան մը կողմէ, ֆրանսայի բարեկամներուն կը խօսի, բացականչելով «կեցցէ՛ մեծն ֆրանսա», «կեցցէ՛ Հայաստան»։

Մարզական զանազան ցուցադրութիւններ, խաղերէ եւ փորձերէ վերջ, միութեան կողմէ բանախօսեց Գ. Ասլեան, թուելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի նպատակի կէտերը, անոր կատարած գեղեցիկ գործերը, բազմակողմանի պատկերացնելով ֆութպոլի, աթլէթիզմի եւ սկաուտիզմի օգուտները։

Ու աւելցուց. «Մեր նպատակն է այս մեր ժամանակաւոր հայրենիքի մէջ լաւ քաղաքացիներ պատրաստել։ Այդիսկ պատճառով, կանգ չենք առներ ոեւէ արգելքի եւ զոհողութեան առջեւ։ Մենք մարզիկներ կը պատրաստենք. ուրիշներ մենք կը հաւատանք այս ցեղին վերջնական յաղթանակին։ Մենք կ'երթանք, պատրաստ ենք երթալու, անմիջապէս որ հայրենիքը ազատ լուծէն, օտար բռնակալութեան սուրիններէն ազատուի։ Այն ատեն մենք մեզ հետ պիտի տանինք այս երկրի բոլոր լաւ յատկութիւնները։ Մենք անծանօթ չենք մարզական շարժումին. երեսուն տարի առաջ վասպուրական մէջ Մ. Փորթուգալեանի ջանքերով առանձնապէս մեծ աշխատանք թափուած է այդ շարժումին համար։ Անկէ տարիներ առաջ ալ Հայեր ծանօթ են մարզանքի եւ անոր օգուտներուն։ Ուր որ Հայ կայ այժմ հոն Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր կան»։

Մարսէյլը՝ ուրիշ մասնաճիւղ մըն ալ ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի։ Ուրախ ենք. խաչաձեւում սպասել յարամտութիւն է. գործելու շատ հող եւ ասպարէզ կայ։ Կարելի է նաեւ միանալ։ Մենք եղբայրական ձեռք կը մեկնենք միւս մասնաճիւղի մեր մարզիկ եղբայրներուն. ոյժը միութեան մէջ է։ Մէկ պայման սակայն, — մենք չենք լքեր ու չենք հանդուրժեր որ լքուի մեր նուիրական եռագոյնը, որ մեր պապերու եւ մեր հայրերու արիւնովը է նուիրագործուած»։

Բանախօսութիւնն անմիջապէս թարգմանուեցաւ ֆրանսերէնի եւ ֆրանսացի թղթակիցները եւ հիւրերը շնորհաւորեցին թէ բանախօսը եւ թէ վարչութիւնը։

Հանդէսը վերջացաւ Եգիպտոսէն նոր հասած հայ կոփամարտիկ Սանթաքճեանի եւ օտարի մը լախտով, որ նոյնպէս լաւ տպաւորութիւն ձգեց։

Յաջորդ օր, տեղական ֆրանսական թերթերը, մանաւորապէս «փըթի Մարսէյլ» գնահատական հատուածներ նուիրեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի տասնամեակի տարեդարձին։

Գաղութին հայութիւնը ուրախ է եւ հպարտ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» մասնաճիւղին 10է աւելի նոր մարզիկներ արձանագրուած են այս այս հանդէսէն յետոյ։

Ա. ԻՐԱԶԵԿ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՍԱՐՍԷԼ.— Անկէց երկու շաբաթ առաջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սարսէլի մասնաճիւղը յաղթեց F. G. Vaugirard Ա. խումբին 4—1ով։ Եզանակին սկիզբը Սարսէլ հաւասար մնացած էր Stade Montgeronais Ա.խումբին դէմ 1—1ով։ Իսկ անցեալ կիրակի, փոխ-վրէժ մրցումի հրաւէր մը ստացած ըլլալով նոյն խումբէն, ընդունեց մրցումը եւ այս անգամ դժուարաւ յաղթութիւնը ձեռք ձգեց, 2—1 կոլով։ Թէեւ հակառակորդը նոր ուժերով իր խումբը զօրացուցած էր, բայց իր մէկ կէտը չահեցաւ բէնալթիով մը։

ՓԱՐԻԶԻ մեծ արուարձաններուն հանրակառքի գործադուլը կը շարունակուի խաղաղօրէն Միւրօ-Սէն Ժէրմէն, Վէրսայլ-Փուասի գիծերուն վրայ։ Ընկերութիւնը խիստ միջոցներու դիմած է բանթողներուն հանդէպ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

…Բայց այս անօրէնները, փո… …նակ երախտապարտ մնալու իրենց ծառայութիւնը մա… …նելու զիրենք սնուցանող … հայրենիքին, կը դա… …ենին անոր ու կը ծառայեն … թշնամիներուն։ Միատ … գործ մըն է որ կը վըռ… … այս մարզուն, ու ան, … կը խանգարէ զայն, … մեր փառապանծ բա… … ալիքը ուշանայ։

…Չզնեալ Ալլահին ու մարգա… … որ արժանի երկնային մեծ … տուն, թող ան այս եր… … վրայ կրէ մեր սահմանած … մը։

«Հանգի՛ստ, զաւակներս։»

Երբ աւարտեց, հրամանատա… … քաշուեցաւ մէկ կողմ։ Ետեւի … երէն Դաւիթ, շրջապատ… … եւ կու զինուորներէ, յա… … յեցաւ հօրաքաժնին ձեւացու… … բոլորակէն ներս, ազատ մասին մէջ։ Ծունկի նստեցուցին, ոտքերը սրունքներու վարի մասէն կապեցին իրար, ներբանները օդին, մինչ գլուխը կը կախուէր դէպի հողը։ Հրամանի մը վրայ նուագախումբը քայլերգ մը սկսաւ ու երկու զինուորներ, Դաւիթի երկու կողմերը անցած, հետեւելով նուագին ու կանոնաւոր փոխադարձութեամբ մը սկսան բիրի չափ հաստ գաւազանի մը հարուածները իջեցնել Դաւիթի ներբաններուն, վայրենօրէն ու անխնայ։ Առաջին հարուածներուն Դաւիթ ինքզինքը սեղմեց, ամօթ զգաց ցաւին ազդեցութեան տակ ձայն մը հանելու։ Ու շրթունքները արիւնելու աստիճան կը խածնէր, ջիղերը պրկած եւ քունքին երակները մատերու նման ուռած։ Նախապէս ճակատը, յետոյ ամբողջ մարմինը քրտինքի մէջ թաթխուեցաւ, ու կորսնցուց ամքեր ունենալու գիտակցութիւնը։ Միայն անթիւ, հակայական ասեղներ է որ կ'երկնային մինչեւ իր սիրտը ու կը քաշուէին փըրցնելով շուրջի միսերը։ Ի վերջոյ չկրցաւ դիմանալ, ձգեց որ բերանը բացուի ու ամէն հարուածի դուրս ելլէ բարձր եւ սրտապատառ աղաղակ մը, որ սակայն իր ականջներուն իսկ չհասնելով կը կորսուէր նուագին հուժկու ալիքներուն մէջ։

Երբ կապերը քակեցին ու հանեցին ոտքի, արմատախիլ ծառի մը պէս գետին պիտի իյնար եթէ երկու զինուորները չըլլային։ Իրեն կը թուէր թէ հարուածները կը շարունակուէին տակաւին, համաչափ եւ ծանր։ Թեւերէն մտան, տարին հրապարակին մէկ անկիւնը ու ձգեցին գետին։

Զօրաբաժինը իր մարզանքը կը կատարէր ոտանիրու կտրուկ ու բամբ հրամաններուն տակ։ Հրամանատարը, իր անհանգարտ ձիուն վրայ, կը հետեւէր փորձերուն, շրջապատուած երեք սպարազաաեալներէ։

Յաւէն պրկուած դէմքով մը, Դաւիթ կը մնար գետնին վրայ անշարժ եւ թոյլ։ Երկու զինուորները կը խօսէին ցած, իրենց ժպտուն աչքերը ուղղելով երբեմն իր վրայ։ Ան կը ցնցուէր այս ակնարկներուն տակ։ Իր վիճակին եղերականութենէն արտակարգօրէն կը յուզուէր. ու միեւնոյն ատեն կատաղութիւն մը զինքը կ'ալեկոծէր, խորհելով որ հնարաւորութիւն չունի սա երկու անբաններուն, միւս աստիճանաւոր ճիւաղին, ու բոլորի՛ն ճիտը հաւի մը ճիտին նման պլորելու։

Հակառակ զայն չնչմարելու իր բովանդակ ճիգին, հազարապետը աչքերուն առջեւն էր միշտ, կարծես պզտիկցած. պզտիկցած ու տեղաւորուած ըլլար իր բիբերուն մէջ։

— Հա՛յ մը, կը լսէ՞ք, իմ արի զինուորներս, Հա՛յ մը...

Այս խօսքը կը մեծնա՛ր, կը մեծնա՛ր, ու սարսափելի համեմատութիւններ առած քանի մը նման կը մալեզնէր իր ուղեղին մէջ։ Մտիկ ընելով անոր զրգռիչ ճառը, Դաւիթ հասկցած էր, լոյսի չափ պայծառօրէն, պատահած ու դեռ պատահելիք դէպքերուն պատճառը։ Հայ էր, անաւալը։ Իր աշխատանքի ընկերներէն մէկ մասը մինչեւ հիմա զանազան պատրուակներով հեռացուցած էին ջոկատէն, բայց Դաւիթ վայրկեան մը իսկ չէր խորհած որ ատիկա կուգար անոնց Հայ ըլլալէն։ Այժմ կը պարզուէր ամէն ինչ։ Ինչ որ կը զայրացնէր զինք ամէնէն աւելի սակայն, սուտն էր, եւ ո՛չ թէ չարչարանքը կամ տրուած պատիժը։ Իրեն պէս անմեղ, նոյնիսկ օգտակար զինուոր մը դաւաճանութեան ամբաստանութեամբ եղերական ճակատագրի մը ենթարկելը կ'ընդվզեցնէր զինք։ Մանաւանդ չէր կրնար բացատրութիւն գտնել կիրքեր լարելու ու ատելութիւն հրահրելու այն ակներեւ դիտաւորութեան, որով հազարապետը խօսած էր իր «արի» ու «սիրելի» զինուորներուն։

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ կար պայծառ ու յայտնի, իր կորսուած ըլլալն էր։ Այս մտածումը զինք լեցուց անհուն դառնութեամբ մը, ու դարձաւ կնոջ ու զաւակին։ Երեւակայեց անոնց յուսահատութիւնը, արցունքները եւ անօգուտ փնտռտուքը։ Դիւանագրի պէս մտածումը պատկերէ պատկեր սկսաւ ցատքել, ջիղերը իրենց հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցին։ Անոնց ներկայի յուսահատութենէն գնաց մինչեւ անոնց ապագան, ու տեսաւ որ ճամբան հետզհետէ կը խաւարի։ Դաւիթ այժմ մոռցած էր իր ոտքերուն տառապանքը, ու աչքերը խաժոր մը բացած եւ սեւեռած պարապութեան մէջ. կը հետեւէր կնոջն ու զաւակին կեանքին յաջորդական շրջաններուն։ Տեսաւ զանոնք թշուառ եւ անօթի, ու այնքան յառաջ գնաց որ հանդիպեցաւ մահուան։ Զգայախաբութիւնը այնքա՛ն ուժգին էր որ, կը կարծէր գտնուիլ իրականութեան մէջ։ Դէմքը սառեցաւ դիակնային դեղնութիւն մը, ու իր սիրելիներուն օգնութեան հասնելու մտածումով, ոստում մը ըրաւ կանգնելու համար։

(3) Փ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

գամերուն վրայ։ Վրան մարդ չելաւ, յետոյ կռնակը արիւնեցաւ։ Վերջապէս դագաղի փորձն ալ չըրաւ։ Համաձայնութիւն կայացած էր որ ժողովուրդը չպիտի միջամտէր եւ թէ ամէն ինչ պիտի անցնէր իմ եւ Հէօզէի միջեւ։ Քարմա պէտք չէ որ խառնուէր գործին։Մանաւանդ որ իր միջամտութիւնը հաւանաբար անշահախնդիր ալ չէ։

«Վերջերս Քարմա ինծի դիմելով 5000 ֆրանք պահանջեց, Փօլ Հէօզէի իրեն առաջարկածին կրկինը, որպէս զի չմիջամտէ։ Մերժեցի։ Երկուշաբթի առաւօտ դարձեալ պանդոկս եկաւ, բայց չուզեցի ընդունիլ զինքը։

«Դագաղի փորձը կատարելէ առաջ հեռացուցին բոլոր օգնականները։ Փօլ Հէօզէի մարդիկն էին որ զայն ամբողջութեամբ չլեցուցին աւազով։ Հակառակորդս անիրաւ է, երբ կ'ըսէ թէ ես խարդախութիւն ըրի։ Իրականին մէջ ես զոհ եմ ամենազարշելի մեքենայութեանց։

«Ուստի մտադրած եմ կրկին առաջարկել Փօլ Հէօզէի։ Կասկածամիտ դարձայ, ու այս անգամ ուշադրութիւն պիտի դարձնեմ որ քննիչ մարմինը անկողմնակալ ըլլայ եւ փորձերը չխեղաթիւրուին։

«Միւս կողմէ դատաւորս Իսքօֆսքի զրպարտիչի դատ պիտի բանայ Փօլ Հէօզէի դէմ։»

∴ Երէկ առտուան «Ժուռնալ»ի մէջ Փօլ Հէօզէ կը բացատրէ թէ ինչպէս յաղթեց։ Կը խոստովանի թէ ինք չի կրնար ֆաքիրին ըրածները «նոյն սաստկութեամբ» ընել։

Ու կ'աւելցնէ թէ Թահրա մեծ արուեստագէտ մըն է, վարպետօրէն կը խաղայ, յանդուգն է եւ մեծ տպաւորութիւն կը գործէ հանդիսականներուն, մանաւանդ կիներուն վրայ, որովհետեւ գեղեցիկ է, անուշ, թեթեւօրէն մելամաղձոտ եւ խորհրդաւոր,...իսկական հմայիչ մը։

Ցանկերթուղ վէճը Սուրիոյ մասին

Սղերդի երեսփոխան մաքմուտ պէյ «Միլլիէթ»ի մէջ անդրադառնալով սուրիական վէճին, կը շեշտէ.

«Այս խնդիրը տրամաբանութեան սահմանին մէջ քննելը տարբեր է, իսկ սպառնալիքով եւ ցասումով լուծելու աշխատիլը՝ բոլորովին տարբեր։ Ֆրանսական մամուլը կը նախընտրէ երկրորդ կէտը, որ տկարներու եւ անիրաւներու յատուկ է։Օրինակ՝ չենք գիջանիր պատասխանելու «Ժուռնալ»ի այն քարին, թէ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ տեղի ունեցած վիճաբանութիւնը Թուրքիոյ հոգ պատճառելու հանգամանք ունի։

Կարգ մը պետութիւններ բացէ ի բաց մենատիրական քաղաքականութիւն կը վարեն որոշ շրջաններու մէջ։ Սուրիոյ մէջ Ֆրանսայի վարածը այդ տեսակէն է։ Արդ, մենք չենք կրնար գործիք ըլլալ այդ քաղաքականութեան եւ առոր համար վտանգել մեր ապահովութիւնը։ Թող լաւ գիտնան որ Նոր Թուրքիոյ գործը չէ արուեստական դարձուածքներու եւ մանաւանդ սպառնալիքներու տակ ուրիշներու «պախշիշ» տալ իր սեփական հողերէն։

∴ Թուրք թերթ մը կը գրէ թէ Սուրիոյ մէջ կալուած ու հող ունեցող եւ թուրք հպատակութիւնը ընդունող 13,000 անձեր շատ դժուարին կացութեան մը մատնուած են։ Ասոնց սեփական կալուածները գրաւի տակ առնուած են։ Լօզանի դաշնագրին հակառակ եղած այս գրաւումին պատճառով, Սուրիոյ մէջ գտնուող սեփականատէր թուրք հպատակները չեն կրնար Թուրքիա գալ։Ֆրանսացիներուն հետ Էնկիւրիի մէջ տեղի ունեցած բանակցութիւններուն հետեւանքով, այժմ Թուրքիա բնակող եւ Սուրիոյ մէջ կալուած ունեցող թուրք հպատակները արտաքին գործավարութեան դիմում կատարած են, դաշնագրի տրամադրութեան համաձայն, իրենց իրաւունքները ապահովելու համար։

Յունաստանի համայնավարներուն ախորը

Գրեցինք թէ հելլէն կառավարութիւնը կը պատրաստէ նոր օրինագիծ մը՝ համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելու համար Յունաստանի մէջ։

«Իւմանիթէ» կը գրէ թէ՝ Սելանիկի Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէնութիւնը որոշած է աքսորել Ծխախոտի Արհեստակցական Միութեան Գործադիր Մարմնի բոլոր անդամները, որոնք պատասխանատու կը նկատուին վերջերս ծագած մեծ գործադուլին։ Արդէն Անաֆի կղզին աքսորուած են Քաֆէթան Անտրէու եւ Կրուզու, իսկ կը փնտռուին միւս անդամները՝ Փափանիքօլաու եւ Ասիքիս, որոնք փախած են։

Համայնավար թերթերը գրէ թէ այս առթիւ մեծ յուզում կը տիրէ Սելանիկի բանուորներուն մէջ։

Քլոց հրաժարեցաւ եւ պիտի ձերբակալուի

Երէկ գրեցինք թէ դատական նախարարը պահանջած էր Ծերակոյտէն Քլոցի անձեռնմխելիութիւնը վերցնել՝ որպէս զի կարելի ըլլայ դատական իշխանութեանց յանձնել զայն։

Առանց սպասելու որ Ծերակոյտը արտայայտուի իր մասին, Նախկին ելմտական նախարարը աղջի իրիկուն Ծերակոյտի նախագահին ղրկեց իր հրաժարականը իբրեւ ծերակուտական Սոմ նահանգի։ Քլոց կը հրաժարի նաեւ իր պատկանած քաղաքական եւ այլ բոլոր խմբակցութիւններէն, ինչպէս նաեւ Փարիզի փաստաբանական կաճառէն։

Ծերակոյտին մէջ Քլոցի հրաժարականը պիտի կարդացուի այսօր ուրբաթ, եւ ըստ 1875ի Սահմանադրութեան, մինչեւ այդ վայրկեանը Քլոց օրինապէս կը մնայ ծերակուտական եւ անձեռնմխելի է։

Միայն թէ նախազգուշութեան համար, Քլոց Մալմէզոնի յիմարանոցէն փոխադրուեցաւ Սիւրէնի յիմարանոցը, որ ոստիկանական հսկողութեան տակ կը գտնուի։ Մինչդեռ Մալմէզոնի բուժարանէն ազատ էր ուզած ատեն դուրս ելլելու եւ հոն գացած էր իր կամքով։

Քլոց այս իրիկուն պիտի ձերբակալուի եւ դատական իշխանութեան պիտի յանձնուի։

Կը հաւաստեն թէ վերջին օրերս Քլոց անձնասպանութիւն փորձած է Մալմէզոնի մէջ, սակայն բարեկամ մը արգիլք եղած է։

Ամիէնէն (Քլոցի ընտրական շրջանակը) կը հաղորդեն որ Քլոցի դրամական պղտոր գործերը նորութիւն չեն, այլ ծանօթ են 30 տարիէ ի վեր։ Ծերակուտականը քանիցս դրամ փոխ առած էր իր բարեկամներէն՝ մեծ պարտքեր վճարելու համար։ Նշանաւոր խաղամոլ մըն էր. մասնաւորաբար մեծ գումարներ կորսնցուցած է ձիարշաւի մէջ։ Նոյնիսկ ելմտական նախարար եղած ատեն կը շարունակէր ձիարշաւի բախտախաղը։

Թերթի մը համաձայն, վերջին անգամ 12 միլիոնի բաց մը ունէր, զոր չկրցան գոցել իր բարեկամները։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Քաֆէ դօ Ռէժ տը Լիւնի վերնայարկը։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ բանաձեւներու քուէարկութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Խումբերու գանձապահները պարտաւոր են իրենց հաշիւները անպայման փակել մինչեւ դեկտ. 15։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

22 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու շքեղ սրահներուն մէջ, 31—33 Rue Manin կամ 93 Ave. Sécrétan, Métro Buttes Chaumont կամ Combat.

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ճաշ-պանդ։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

նախաձեռնութեամբ վալանսի Ջարսանճագի Հայրենակց. միութեան ի նպաստ Ջ. Ե. Ռ. Միութեան կիրակնօրեայ դպրոցին

Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուիի մէջ

կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

մեներգ, պարի եւ աթոռի մրցումներ, Օրքէստր, արեւելեան նուագ եւ Ձոխ պիւֆէ։

ՄՈՒՏՔ ԱՅՐԵՐՈՒ 4 ՖՐ., ԿԻՆԵՐՈՒ 3 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

նախաձեռնութեամբ Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենակց. միութեան վաղըէ-իրիկուն ժամը 8ին Էմիլ Զոլայի սրահը, 127-129 Rue Boileau ղեկավարութեամբ Գ. Ղ. Հայրունիի ու տեղական ուժերու

կը ներկայացուի՝ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapeի սրահին մէջ ցրամաթիք Օթուդիան ղեկավարութեամբ՝ Մ. Մարութեանի

կը ներկայացնէ՝ ՍԱՄՍՈՆ եւ ԴԱԼԻԼԱ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Փարիզի Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Մարսէյլի Սէն Թ'Անթուանի ընկեր Կարօ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 6.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Օրակարգ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ խորհրդարանական կարգեր։

Փօն տ'Օլնայի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ընկերներն ու ընկերուհիները, այս կիրակի ժամը 2ին իր Գրադարանի սրահը։ Օրակարգ՝ պատգամաւորներու ընտրութիւն, շրջաբերականներու ընթերցում եւայլն։

Մարսէյլի Գաւ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Հիւսեան։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը։ Մուտքը Rue François-Garcinի փողոցէն։ Նոր արձանագրուած ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը հրաւիրուին նաեւ քաղաքս նոր ժամանած ընկերները որոնք պէտք է ներկայանան իրենց շրջանի վկայականներով։

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սիամանթօ, Վարուժան, Բաբկէն Սիւնի, Վաճապ եւ Ալտօ խումբերու բոլոր ընկերուհիներն ու ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական սրահը։ Օրակարգ՝ Զեկոյց պատգամաւորներու։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօ, Գէորգ-Չաւուշ, Քեռի, Զարդարեան եւ Քրիս խումբերը վաղըՇաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին, 62 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գրաշարի աշակերտ մը։ Մնայուն գործ։ դիմել՝ Յառաջի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Այս իրիկուն ժամը 9 — 10 Քաղաքական տնտեսութիւն եւ պետական իրաւունք (Գ. Ա. Խանդկարեան)։ Ժամը 10—11 Առողջապահութիւն (Տօքթ. Բալասան)։

Լիոնի Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին, Տիկին Մկրտիչեանի սենեակը, 34 Rue Villoray։ Անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Լիոնի Խարբերդի եւ Շար. Գաւ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր տարեշրջանը լրանալուն առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Գ. Թաղապետարանի Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին նոր անդամ արձանագրուիլ փափաքողները։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս կիրակի 15 Rue Lepic։ Մէթրօ՝ Blanche։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ.— Կարեւոր խնդիրներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Միշէլ Ֆրանքլէն Գօյաճեան որ Նոյեմբեր 22ին մեկնած է Մարսէյլէն Փարիզ։ Երկար ատեն իբրեւ պաշտօնեայ ծառայած է Սամարիթէնի եւ ուրիշ ֆրանսական տուներու մէջ։ Իմացնել իր հօր՝ Artin Boyadjian, 52 Rue du Tapis Vert, Family Palace Hôtel, Marseille.

ԳՏՆՈՒԱԾ

Կարնոյ Ջիթող գիւղացի Արմենակ Աւետեանի եղբայրը Արամ կը գտնուի իր մօրաքրոջ որդւոյն մօտ։ Հասցէ՝ K. Kesserian, C/o Me. Nedjib Haddad, Alep, Syrie.

Գրաշար կ'ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ'ուզուի։ դիմել՝ «Massis» տպարան,208bisrueLafayette, Paris (10e).

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներակ ա[illegible] դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ[illegible] Ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիտ[illegible] թիւն (Rachitisme) եւայլն.

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence [illegible]

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7. ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դր[illegible]

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատ[illegible] կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱ[illegible] հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Ba[illegible]

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30 - 8, [illegible] րակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵ[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[illegible]

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ [illegible]

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV[illegible]

ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱ[illegible]

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 9[illegible]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա[illegible] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա[illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթ[illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը [illegible] 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ [illegible]

ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7 50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանոն Լեսքօ [illegible], պանդոկը (2 հատ [illegible]), Լեւոն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը [illegible] գոյին բարերար 1, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Ան[illegible] մը 8, Սատարապետ 25, Կրազիէլլա 8, Փոխորիկ [illegible] օրուայ մը 2, Սարդիւղ փոխին [illegible] 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստ [illegible] Նահատակատանի հերոսամարտը 10, Լանգօսի հովուական երգը 8, Մէլ[illegible] հանըմ 5, Սառանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օսէնէ[illegible]) Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լայլ Զուարթ [illegible] Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. [illegible] գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն[illegible] 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, [illegible] ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջապահական գիրքեր [illegible] նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Չաւուշեանի, [illegible] եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՅՈՒՆԵՐԷՆ

ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ

Փէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS 20e

Métro Belleville Tél. Mén[illegible]

Ցոյց մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին նորութիւններ[illegible] եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կաղէլ, շարգը, խմբերգ[illegible] նոյն Հայերէն ճոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ [illegible] եւ թէ խմբերգ. Տպուած ցուցակը ձրի է

Ինչպէս նաեւ բոլոր ածելի լաւ կրամոֆոններ եւ սոյն ելեան նպատ[illegible] նաեւ լաւագոյն ամենն պլոշնալ գիները[illegible]

ԳՆԵՑԷ՛Ք

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ[illegible]

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլ[illegible] եւ նոր մեթոտով դարման[illegible] եւ կանանց մորթի, արիւն[illegible] հիւանդութեանց (ֆրանսերէն [illegible]) եւ վարիսի։ Մաս[illegible] ուսթուսու։ Խղճամիտ եւ [illegible] հրդակցութ. ամէն օր 9-1[illegible] Կիրակի 9—12։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆօնօկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵ[illegible]

E. STEFIK[illegible]

վկայեալ իրաւագէտ [illegible] դաքակաւ գիտութեան [illegible] ժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris [illegible]

Հեռ. Passy 72.5[illegible]

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենայն [illegible] ջոցի մէջ ֆրանսա [illegible] (AFFIDAVIT), ինչպէս [illegible] ինքնութեան [illegible] օրինական գործողութ[illegible]ները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէ[illegible] վերջ ժամը 4—7.

Կ'ուզուի

ժամագործի աշակերտ մը։ Դիմել՝ Գ. Յակոբ Քիւրքճեանի, 6 Rue Seveste, Մէթրօ՝ Anvers.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆ[illegible]

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ
ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ
19 RUE HENRI MONNIER
PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն,
Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն,
Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամա[illegible] յայտարարութիւ. Թուղթերը կը քննէ[illegible] ամսական գինով մեր ժամանակին տակար կերպով կը կատարենք

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստեմը, որ կը գիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առեւտ[illegible] կացութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 293bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

15 DÉCEMBRE 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 830

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԽՄՈՐԴ ՔԱՑԽԻ, ՄԱ՛ՐԴ

Նոյեմբեր 21ի խմբագրականով, «Լսէ՛, Տէր, եւ ողորմէ», ... կը գտնէինք «Պայքար» թերթին մէկ նշանաւոր գիւտը։ Ամերիկայէ ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, գիշերաջան ... մը յետոյ, հետեւեալ ծրագիրը կը ներկայացնէր, ... «գործան աղմուկները» դադրեցնելու, ներգաղթը դիւրացնելու եւ հայրենիքը փրկելու համար.

«Կրնայ կարելի է, եւ շատ կարճ ժամանակի մէջ կրնայ ի... թէ 20-30 հոգւոյ, նախկին կառավարութեան ցոց ... անդամներուն եւ անոնց հետեւորդներուն չարաշուք դերն ... ամպչութիւնը չէզոքացուի եւ բացարձակ անզօրութեան դա... տուի» («Պայքար», 4 Նոյեմբեր)

Այս առթիւ, հարց տուինք հրապարակաւ.

— Կը ստանձնէ՞ք իրականացնել ձեր ծրագրին գոնէ մէկ ... պանդուխտները, հայրենիք վերադարձնել միայն ձե՛ր հետեւորդները, ... թէ մենք անզօրութեան դատապարտենք ոչ թէ 20-30 հոգի, ... 20.000-30.000 «խառնակիչներ», զրկելով մարդկային բո... իրաւունքներէն, մինչեւ իսկ Աստծու բարեւէն։ Աւելի խիստ ... քան 150նոց ցանկը»։

Ռամկավար պաշտօնաթերթը, փոխանակ հարցին շիտակ ... պատասխանը տալու, Նոյեմբեր 28ին, Նոր խմբագրականով մը ... պաշտպանէ՝ իր հռչակաւոր գիւտը, եւ կը պնդէ եզական ... համառութեամբ մը.

«Մենք ըսած էինք նաեւ որ գաղութներու մէջ այլազան ... ու հոսանքներ շուտով կրնան գիրար հասկնալ ու գոր... եւ Հայաստանի հետ ալ վերաշինական, ներգաղթի եւ այլ ... մէջ աւելի սերտ եւ արդիւնաւոր կապեր ու յարա... կը հաստատուին, եթէ այս 20-30 հոգւոյ չարա... ազդեցութիւնը չէզոքացուի եւ իրենց դերն ու գործունէու... ի խափանուի»։

Տարբեր բան չպիտի ըսէին, ուրիշ պարագաներու մէջ, ...թանական «Թզտամէն» ու «Սապահ»ը, կամ քէմալական «Միլ... լէթ»ն ու «Ճիւմհուրիյէթ»ը։

Բայց այս ցաւագար զառանցանքը չէ որ կը հետաքրքրէ մեզ։ Ռամկավար օրկանը, ճգնելով բանաձեւել ու պաշտպանել ... պաշտպանելի դատը, կը գլորէ կարգ մը քարեր, որոնց պա... տասխանը շառաչուն ապտակ մը պիտի ըլլար, առանց յառա... բանի։

Ահա թէ ի՛նչ.

— «Մէկ մարդ մը, կամ առ առաւելն մի քանի հոգւոյ խմբակ ... որ մօտաւորապէս երկու տարի առաջ շինծու թղթակցու... մը հրապարակ նետեց ու արար աշխարհ իրար անցուց թէ ... Հայաստանի կառավարութիւնը Լեջմիածինը գրաւած եւ կաթողի... ու միաբանութիւնը Ջանգիզուր աքսորած է։

«...ցիկլոպները խայտառակուեցան, բայց չամչցան, եւ ան... այլս սկսան ուրիշ սուտեր ու առասպելներ գլորել թէ Հա... յաստանի կառավարութիւնը երկիրը Թուրքերով կը լեցնէ, թէ Հա... յաստանի ... կ'ընէ, թուրքերը կը գինէ, «զանգուածային» ձերբա... կալութիւններ կ'ըլլան եւլն»։»

Ընթերցողները կը յիշեն էջմիածնի պատմութիւնը։ «Յա... ռաջ» ի մէկ թղթակիցն էր— ոչ թէ Դաշնակցական ո՛ր եւ է ... մէկն— որ զոհ գացած էր սխալի մը, կատարեալ բարեմտու... թեամբ. իր կարգին թիւրիմացութեան մէջ ձգելով թերթը։ ... մենք բացատրեցինք ամբողջ խնդիրը, եւ այսօր չկայ պար... կեշտ մարդ մը որ համարձակի վիճիլ այդ մասին, կամ «շին... ծու» հռչակել թղթակցութիւնը։ Ուրիշ խնդիր թէ, լուրին գըլ... խաւոր հիմքը պետական հրամանագիր մըն էր, որ չգործա... դրուեցաւ վերջին պահուն, «առ ի զգուշութիւն»։ Բայց փրկուե... ցաւ էջմիածինը։

Ինչ կը վերաբերի միւս «սուտ»երուն եւ «առասպելներուն», ... այստեղ կանգ առէք, անպատի՛ւ մարդիկ։ Ալ հերի՛ք է։ Հերի՛ք է ինչքան հեգնեցիք, թրքաբարոյ շնականութեամբ, ... արաւոր գիւղացիներու եւ քաղաքացիներու անլուր տառա... պանքը, անվերջ եւ անհաշիւ բանտարկութիւններն ու աքսոր... ները այո՛, Հայերու զինաթափումն ու Թուրք-Թաթարներու ... զինութիւնը, Թուրքերու տեղաւորումն ու հայ գաղթա... կաններուն լքումը։

Հերի՛ք է։ Եթէ մա՛րդ էք — չենք ըսեր պարկեշտ — համ... րեցէք 1925էն ի վեր կատարուած աքսորներն ու ձերբակալու... թիւնները, տարին քանի մը անգամ, ոչ միայն Հայաստանի, ... այլեւ Վրաստանի եւ Ազրբէջանի մէջ (խօսքը Հայերու մա... սին է), ժողվեցէք եւ գումարեցէք ո՛ր եւ է տարուան զոհե... րուն թիւերը, բանտարկեալ թէ աքսորական։ Պրպտեցէք խոր... հրդային տեղեկագիրները, եւ նոյնիսկ թերթերու կողմէ եղած ... խոստովանութիւնները («Խ. Հայաստան», «Երեւան» եւն.)։ Հար... ցուցէք 1925էն ի վեր Հայաստան գացած-եկած ճամ... բորդները — ձե՛ր իսկ ընկերներն ու բարեկամները։ Հարցու... ցէք Ղափանցի Գերասիմին, որ ձեր կուռքը դարձաւ, Դաշնակ... ցութիւնը ուրանալէ յետոյ։

Կատարեցէ՛ք այս բոլորը, եթէ մարդկային արժանապատ... ուութեան շողորթ մը մնացած է ձեր վրայ, եւ այնուհետեւ կը ... խօսինք ձեզի հետ։

— Խմորդ քացխի, մա՛րդ, պիտի ըսէր Ղարաբաղցին։

Եւ ի՞նչպէս չըսենք մենք ալ, երբ անպատկառօրէն սուտ ... կը հռչակեն մեր լուրերը. «Հայաստանի կառավարութիւնը եր... կիրը Թուրքերով կը լեցնէ», մինչ Հայաստանի հողային գոր... ծոց ժողովուրդ Ա. Երզնկեան,— իրենց աչքին լոյսը— կը խոստովանէր ... Յուլիս 31ին, պաշտօնապէս եւ հրապարակաւ, թէ 80.000 ... Թուրքեր վերադարձած եւ տեղաւորուած են...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Քալիֆորնիոյ «Մշակ»ը (անկախ հայաթերթ, ... խորհրդայնութիւններ) կ'ընէ (20 Նոյ.).

— «Անցեալ քառասուն տարիներու ընթացքին Դաշնակցութիւնը եւ Հնչակեաններ, ոչ-խարային համակերպութեամբ եւ ստրկամիտ հոգեբանութեամբ առգրաւած ժողովրդային զանգուածներուն մէջ արթնցուցին անկախութեան, մարտնչութեան եւ իրաւունքի համար պայքարելու յատկութիւնները։ Եւ-երբ երկար տարիներ անհաւասար պայքարներէ ետք սպառուեցաւ որ առաջին հայ Հանրապետութեան ղեկը Դաշնակցութիւնը ստանձնեց, տրուած պայմաններուն տակ, հակառակ իր կարգ մը սխալներուն եւ թերութիւններուն, իր լաւագոյնը փորձեց եւ հիմը դրաւ շինարարական կարգ մը ծեռնարկներու գործ ժառանգ թողուց նոր-կայ խորհրդային հայ իշխանութեան։

Հայաստանի Համալսարանը, որուն անունով այնքան կը ճառեն, եւ որուն համար *ժամն* ապաստրութեամբ մը այնքան կը սոնքան պոլշեւիկները եւ իրենց ռամկավար խնամիները, հիմնուեցաւ նախկին կառավարութեան օրով։ Նոր Արաբկիրի մը, Նոր Եւդոկիոյ մը կամ ուրիշ անուններով ներկայի խորհրդային վարիչներէն ներս առնուած մէկ քանիներու եւ կամ մէկ քանի հազար գաղթականներու փոխարէն, Հայաստանի նախկին կառավարութիւնը հիւրընկալեց եւ պաշտպանեց 300,000 *Արեւմտահայ* գաղթականութիւնը, այն ալ անհամեմատօրէն աւելի գէշ եւ յուսահատական պայմաններու տակ։

Ազգային եւ Պետական կեանքի մէջ ամէնէն կարեւոր հարցերէն մէկն է *միատարր* ազգութիւն մը եւ կամ ժողովուրդ մը ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը։ Նոյն բանը իր երկրին մէջ, այն ալ արեւելեան ամէնէն բա, բարոս մեթոտներով գործադրող *Քէմալի* մը հանդէպ, երբ ռամկավար եւ պոլշեւիկ մամուլներէն կը շըռայլուէին այնքան հիացում, պէտք չէ մոռնալ ինչ որ աւելի ազնուօրէն տեղի ունեցած է Հայաստանի սահմաններուն մէջ, նախկին Հանրապետութեան օրով։ Անոնք էին որ գլխաւորաբար Զօր. Անդրանիկի եւ ուրիշ ազգայիններու սկսած այնքան թանկագին գործերը յառաջ տարին եւ հայրենիքի նուիրական հողը ըստ կարելւոյն մաքրելով Թրքօ Թաթար ստուարաթիւ տարրերէն, ստեղծեցին հայկական *ճնշող* մեծամասնութեամբ ժողովուրդ մը։

Ի՞նչ ըրին սոսր փոխարէն խորհրդային Հայաստանի վարիչները։ Ամէնէն առաջ իրենց եղբայրական սիրոյ ապացոյցը տալու համար, ամենակարճ միջոցի մը մէջ ետ բերին շարունակ հայութիւնը աչէն ու ձախէն հարուածող, եւ ամէն վայրկեան ներսէն ու դուրսէն անոր դաւաճանող, աւելի քան 80.000 Թուրք-Թաթարական բորենիները։»

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախորդ ֆրանսական դեսպան Էմիլ Տէյնէր առջի օր մեռաւ Փարիզի մէջ։ 65 տարեկան էր։ Դիւանագիտական պաշտօններ վարած է Լոնտոնի, Մատրիտի, Լիզպոնի եւ Գոպէնհէկի մէջ։ Թուրքիա երթալէն առաջ դեսպան էր Ուաշինկթընի։ Այս տարի ապրիլին հանգիստի կոչուած էր։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼ. ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

300 ԹՈՒՐՔ ՍՊԱՆԵՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ լատինական տառերուն դէմ մեծ շարժում մը սկսած է Թուրքիոյ մէջ։

Բացի հին Թուրքերու շրջանակէն, մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ նաեւ բանակին մէջ, որ ցարդ գլխաւոր ուժը կը կազմէ Մուսթաֆա Քէմալի։

Բանտարկուած են նախկին վարչապետ Իզզէթ փաշա, Քեամիլ փաշայի տղան Սայիտ, Թէվֆիք փաշայի որդին, Արապ Իզզէթի թոռը, Էնկիւրիի միւֆթին ինչպէս նաեւ 300 թուրք սպաներ Գ. զօրաբանակէն։ Քեազիմ Գարապէքիր փաշա Պոլիսէն Էնկիւրի կանչուած է։

Թուրքերէն լատինատառ թերթերը գրեթէ պոյքոթի ենթարկուած են։

Իսլամական կրօնքին դէմ ձեռք առնուած միջոցները նոյնպէս մեծ գայրոյթ առաջ բերած են թուրք ժողովուրդին մէջ։ Մուսթաֆա Քէմալ Քուրանը կրճատելով ձգած է միայն 80 համար։ Մեծ գրգռութիւն կը տիրէ նաեւ այն որոշումին առթիւ, թէ մզկիթներուն մէջ մարգարէին եւ խալիֆաներուն անունները լատինական տառերով պիտի գրուին։

Էնկիւրիի վարիչները կը վախնան աւելի ծանր դէպքերէ, մանաւանդ որ արտասահմանի մէջ ալ ամբոխը գրգռողներ կան։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱ՞Յ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ դեկտ. 12 թուով.— Այսօրուան «Իգտամ»ին մէջ թուրք գրող մը՝ Ահմէտ Հաշըմ պէյ նոր թելադրութիւն մը կ'ընէ։ Կ'առաջարկէ որ Թուրքերը տօնեն Ծնունդը եւ կը շեշտէ որ թուրք մանուկները եւրոպացի մանուկներուն պէս մասնաւոր տօնական օրի արձակուրդ չունին։ Իր այս թելադրութեան ուժ տալու համար, յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ Թուրքիա արդէն ուրիշ երկիրներէ փոխ առած է շատ բաներ՝ վէպ, բանաստեղծութիւն եւ զգացում, ուստի պէտք է որ շարունակէ այդ ուղղութեամբ։

Այս թելադրութիւնը մասնաւորապէս ուշագրաւ է անոր համար, որ վերջերս թուրք ժողովուրդին մէջ հետզհետէ զօրացաւ այն համոզումը թէ իսլամական կրօնքը պէտք է ջնջել Թուրքիոյ մէջ։ Այս մասին ո եւ է ակնարկութիւն չեղաւ Ջանքայայէն (Կազի փաշայի Էնկիւրիի մօտակայ պալատէն), սակայն կը զգացուի թէ լեզուական բարենորոգումը պարզապէս նախաբանն է ուրիշ աւելի կարեւոր փոփոխութեանց։

Պոլսոյ կէս-պաշտօնական մամուլին մէջ հրատարակուած քանի մը խմբագրականներ ժողովուրդը կը պատրաստեն այդ փոփոխութեանց, եւ ամենօրեայ խօսակցութեանց ընթացքին ազատօրէն կը խօսուի այս մասին։

Հակառակ ցարդ գլուխ հանուած յաջող բարենորոգումներուն, կասկած չկայ որ Կազի փաշան դժուար թէ դպչի կրօնքին՝ եթէ բացարձակապէս վստահ չըլլայ թէ այդպիսի քայլ մը ժողովրդական պիտի ըլլայ երկրի ամէնէն կարեւոր տարրերուն մօտ։ Որովհետեւ Թուրքիոյ մէջ իսլամական կրօնքին ջնջումը պիտի ըլլայ ցարդ կատարուած փոփոխութեանց ամէնէն կարեւորն ու ծանրը։

Յայտնի չէ թէ իսլամութեան տեղ ի՛նչ կրօնք պիտի ընդունուի։ Քրիստոնեայ բողոքականութեան մէկ ձե՞ւը թէ բոլորովին նոր հաւատք մը։ Ամէն պարագայի մէջ, այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ նոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան, թէեւ անոնք տեղի չունենան խիստ մօտիկ ապագային։

Իտալիա կը միջամտէ թուրք-յունական վէճին

Առջի իրիկուն Հռոմէն դէպի Էնկիւրի ճամբայ ելաւ Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի, որ Մուսոլինիի կողմէ կ'երթայ փոխադարձ այցելութիւն տալ Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի։

Յունուարի առաջին կէսին Կրանտի պիտի երթայ Աթէնք՝ փոխադարձ այցելութիւն տալու համար Վէնիզէլոսի, որ վերջերս Հռոմի մէջ այցելած է Մուսոլինիի։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի իտալացի նախարարի այս ճամբորդութեան։ Կրանտի պիտի աշխատի հարթել այն դժուարութիւնները, որոնք ցարդ արգելք եղան հելլէնօ-թուրք դաշինքի կնքումին։ Կը յուսացուի թէ Էնկիւրիի և Աթէնքի կառավարութեանց մօտ իր միջամտութիւնը յաջողութեամբ պիտի պսակուի։

Լոկառնոյի ժողովը վերջացաւ

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի 53րդ նստաշրջանը փակուեցաւ առջի օր։ Վերջին անգամ Պրիան, Չէմպըլէյն եւ Շթրէզէման ունեցան տեսակցութիւն մը, որ տեւեց մէկուկէս ժամ։ Որոշուեցաւ կարելի եղածին չափ շուտ հրաւիրել փորձագէտներու ժողովը։ Պրիան հաւանեցաւ որ հատուցումներու եւ հաշտեցման յանձնաժողովները գումարուին միաժամանակ։

Նոր մահապատիժներ Ռուսիոյ մէջ

Ընտրական պայքարին առթիւ, Մոսկուայի խորհրդային իշխանութիւնները հրահանգած են գաւառային դատարաններուն՝ աւելի յաճախ մահավճիռ տալ հակա-համայնավարներուն։ Դատական գերագոյն պաշտօնատունը բեկանեց վճիռը Սմոլենսկի դատարանին, որ հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտած էր կարգ մը կուլակներ՝ ընտրական պայքարին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ առեւտրական տնօրէնութիւնը տեղեկագիր մը պատրաստած է 8 կուսակալութեանց տնտեսական կացութեան վրայ (Էտիրնէ, Գըրքլար Իլի, Թէքիրտաղ, Զօնկուլտաք, Իզմիթ, Չարտանէլ եւ Պոլու)։

Այս ուսումնասիրութենէն կը հետեւի որ Պոլսոյ առեւտրական շրջանակին ներկայիս անցուցած տնտեսական տագնապը անցեալ տարիէն աւելի շեշտուած է։

Պոլսոյ մէջ կան 7019 ընկերութիւններ, 2259 տնտեսական հաստատութիւններ, 772 միջնորդներ, ընդ. ամէնը 10.059 առեւտրական տուներ։

1927ին, միայն Պոլսոյ շրջանին մէջ 12 սնանկութիւն պատահած էր եւ 751 առեւտրական տուներ դադրեցուցած էին իրենց գործերը։

1928ի վիճակագրութիւնը դեռ լրացած չէ, որովհետեւ տարին չլրացաւ դեռ։ Բայց ցարդ տեղի ունեցած սնանկութիւնները 400ը կ'անցնին եւ 1000ի չափ են իրենց առեւտրական գործառնութիւնները դադրեցնող տուները։

Տեղեկագիրը բաղդատական տեղեկութիւններ տալէ վերջ նաեւ արտադրութեան, սպառման, ներածման եւ արտածման մասին, կը պարզէ հետեւեալ դիտողութիւնները.—

1) Նաւահանգիստի սպասարկութեանց մենաշնորհի ընկերութեան գործերը նպաստաւոր չեն։

2) Գոհացուցիչ չէ Զօնկուլտաքի հանքերուն արտադրութիւնը։

3) Մաքսատուները չեն գործեր ցանկալի կանոնաւորութեամբ, ինչ որ կրնայ աղետալի ազդեցութիւն մը առաջ բերել երկրին տնտեսութեան վրայ։

4) Վարկի նուազումը, արդիական եւ կատարելագործուած գործիքներու պակասը կ'ազդեն մեծապէս տնտեսական արդիւնաբերութեան վրայ։

5) Ճարտարարուեստական հաստատութեանց անբաւարարութիւնը ահագին գումարներու երկրէն դուրս ելլելու պատճառ կ'ըլլայ։

6) Վաճառականութիւնը ընդհանրապէս չի յառաջդիմեր, որովհետեւ միջազգային հրապարակի հետ սերտ եւ յաճախակի յարաբերութիւն չկայ։

Տեղեկագիրը կը յիշէ ուրիշ պատճառներ ալ որոնք առաջ կը բերեն երկրին արդի տնտեսական տագնապը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աբէլ Հէրմանի առաջարկին վրայ, Ֆրանսական Ակադեմիան որոշեց խմբագրել եւ մօտերս հրատարակել ֆրանսական Ակադեմիայի քերականութիւնը, «պարզ, դիւրին, եւ բոլորին մատչելի»։ Այս նոր քերականութիւնը պիտի նկատուի հեղինակութիւն եւ Ֆրանսական Ակադեմիան անոր պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնէ։

Այսպիսի քերականութեան մը կազմութիւնը նախատեսուած էր 1635էն ի վեր, Ակադեմիայի ծրագրին 26րդ յօդուածով։ Կը յուսացուի՝ որ 1929ին վերջանայ այս գործը։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԿՈՒՐՕ, Փարիզի զինուորական կառավարիչը երէկ Մարսիլիայէն շոգենաւ նստաւ դէպի Հնդկաստան, ուր պիտի հիւրընկալուի անգլիական կառավարութեան կողմէ։ Իրեն կ'ընկերանայ հարիւրապետ Լա Թուր տիւ Փէն։

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ Համադաշնակցութեան նախագահ ընտրուեցաւ Ռոպէրթ Հաապ 1929ի համար։ Նոր նախագահը 63 տարեկան է, փաստաբան եւ դատաւոր։

ՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՊԱԳԱՆ

Դրօշակի դեկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած է այս խորագրով ուսումնասիրութիւն մը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ [illegible] մասը, իբրեւ անուղղակի պատասխան Ճառաչի հարցադրումին.—

Կ'ուժեղանա՞յ, թէ կը տկարանայ Թուրքիա, տեղի ունեցող յեղաշրջումներու հետեւանքով։ Կարելի է ըսել և' կ'ուժեղանայ, և' կը տկարանայ։ Շարք մը երեւոյթներ, որոնք Թուրքիոյ ուժեղացումը կը ցուցադրեն, բաւական ժամանակ անցնելէ յետոյ, տկարութեան պիտի վերածուին, և, ընդհակառակը, շատ մը ձեռնարկներ, որոնք իրենց սկզբնական շրջանին կը տկարացնեն Թուրքիան, քանի մը տասնեակ տարիներ անցնելէ յետոյ՝ անոր ուժեղացման հիմնաքարերը պիտի դառնան։ Օրինակ, այսօր Թուրքիան խիստ ուժեղ դիրք ունի որպէս զինուորական պետութիւն մը, ան յաղթած է Հայաստանի, Յունաստանին, վերագրաւած է Թրակիան, Կիլիկիան եւ Անատոլիան։ Ոչ միայն ջարդած ու դուրս վռնտած է Հայերն ու Յոյները, որպէս քրիստոնեայ տարր եւ կազմակերպուած ազգութիւններ, այլ նաեւ ճզմած է Զէյբէգները, Լազերը, մնացորդ Արաբները եւ Քիւրտերը, որոնք մահմետական էին եւ մեծ մասով՝ գործակից Թուրքին։ Թուրքիան 1912ի Պալքանեան պատերազմէն աւելի, պատերազմական վիճակի մէջ է. զէնքը ձեռքին, լարուած՝ կամ ջարդ ու աւերումներ կը գործէ, կամ ինքզինքը կը պաշտպանէ։ Հակառակ այն իրողութեան, որ Զինադադարէն [illegible] տարի անցած է, եւ բազմաթիւ պետութիւններ ջանք կը թափեն խաղաղ աշխատանքի լծուելու, Թուրքիա պահակի պէս կեցած է. հազիւ արտաքին վտանգներէ ազատած, ներքին ջլատող ապստամբութիւններուն ստիպուած է կուրծք տալ։ Այս լարուած կեցուածքին մէջ, մանաւանդ, որ յաղթանակներն ալ եկան մոռցնել տալու անհուլի պարտութիւնները, իր կոտորումը և երկրամասերու կորուստները, Թուրքիա յոխորտանքով կը ցցուի պատմութեան բեմին վրայ եւ իր ուժը կը գերագնահատէ. մինչդեռ անխուսափելի է տկարացումը, որ պիտի յաջորդէ այդ լարուած յոգնութեան։ Ու երբ Թուրքիա հանդարտի ինք իր անձը եւ գտնէ իր բնականոն վիճակը, այսօրուան երեւցած ուժը տասը անգամ պիտի կոտորակուի։

Լեհաց գոյքերու գրաւումը, պատերազմի ընթացքին եւ յետոյ եղած կողոպուտները — այս ժամանակաւոր հարստութիւնը, կերպով մը կ'ուժեղացնէր Թուրք պետութիւնն ու ժողովուրդը։ Անցած 15 խառնակ տարիներու ընթացքին Թուրք ղեկավար տարրը եւ ժողովուրդի մեծ մասը կրցաւ ապրիլ պատրաստի աւարով առանց մեծ մտահոգութիւններու. բայց այդ հարստութիւնը սպառած կարելի է համարել։ Հիմա հերթը աշխատանքին է, որու ընթացքին այս օրուան ու վաղուան սերունդը թշուառութիւնն իր աչքերով պիտի տեսնէ եւ տառապի աշխատանքի ծանրութենէն, մինչեւ որ յաջորդական սերունդները վարժուին աշխատանքի և առանց կողոպուտի ապրելու առաքինութեան։

Թուրքիան զրկուելով ոչ-Թուրք տարրերէն, բնական է, որ առաջին կէս դարու ընթացքին պիտի տկարանայ. բայց կասկածէ դուրս է, որ այդ իրողութիւնը պիտի մղէ Թուրք ազգը դառնալու աշխատասէր ժողովուրդ մը, յարմարելու կեանքի նոր պայմաններուն, եթէ, ի հարկէ, նոր փոթորիկներ չգան փոխելու կեանքի ներկայ ընթացքը։

Լատինական տառերու գործածութիւնը պիտի տկարացնէ Թուրք գրականութիւնը, կրթութիւնը ժամանակ մը պիտի կաղայ եւ հոգեկան որոշ բեկում պիտի առաջացնէ Թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ. բայց այս տկարութիւնը կ'ըլլայ ժամանակաւոր։ Յաջորդ սերունդները պիտի կրնան օգտուիլ լատինական տառերէն եւ Թուրք նոր ու կոկուած լեզուէն, մշակութային յառաջդիմական ճանապարհի մէջ մտնելու համար։

Հանրապետութեան հռչակումը (սուլթանութեան եւ խալիֆայութեան վերացումով), կրօնաւորներու եւ կրօնական հաստատութիւններու ստորադասումը, նոր օրէնքներու ներացումն ու տարազներու փոփոխութիւնները Թուրք ազգը կը զօրացնեն եւ զայն կը կապեն Թուրք հայրենիքի մը հետ, զայն կը դնեն Թուրք քաղաքակրթութիւն մը ստեղծելու ճամբուն մէջ, սակայն, միւս կողմէ, Թուրքիան կը տկարացնեն զինուորական տեսակէտներով։ Թուրք ազգը յաղթական ու բռնագրաւող բանակ մը ըլլալէ կը դադրի։ Սուլթանի եւ խալիֆայի ու Մէհմէտի փոխարէն կը կապուի Թուրք ցեղին ու իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէ իր հայրենիքի սահմաններէն ներս։ Հայրենիքի գաղափարը կարող է ուժեղ հաւաքականութիւն մը ստեղծել եւ մղել Թուրքը գերագոյն զոհողութիւններու՝ իր Անատոլուն պաշտպանելու համար, բայց այլեւս յանուն խալիֆայի ու սուլթանի, [illegible] համակերպումով մը, Թուրք բանակները Պալքանները, Եգիպտոսն ու Հիճազը, Պաղտատն ու Պասրան գրաւելու եւ տիրապետելու չպիտի կրնան մղել։ Անհայրենիք զինուորական ցեղ մը միայն կարող էր այդ ընդարձակ հողերուն տիրել եւ անոնց թուական ուժի, սորվածնել ընկճուած ցեղերը։ Պատմութեան հարուածներուն տակ, այդ զինուորական ցեղը հետ նահանջած է դէպի իր օրրանը՝ հոն կեդրոնացած կ'ուզէ ազգ-պետութիւն դառնալ եւ կապուիլ իր հայրենիքին հետ։ Այդպիսով ան ներքնապէս կ'ուժեղանայ, բայց արտաքին մեծ վտանգ մը ըլլալէ կը դադրի։ Թուրքիա որպէս զինուորական պետութիւն, քանի երթայ, անկում պիտի ապրի, ու այդ բարիք մըն է թէ իրեն եւ թէ իր դրացիներուն համար։

Քաղաքակրթութեան եւ նորութիւններու հովերը անդիմադրելի ալիքներ պիտի դառնան ու զանազան ուղղութիւններով պիտի ցրուեն Թուրք ազգի սեւեռուն մտածումները։ Այսօր համերքութեան դաժան ծրագիրն ու նորութեանց հովերը նոյն ուղեղներէն կը բխին, բայց կեանքի թափ ու բռնի մէջ գործնական քայլերը (աւելի դժուարին) նորութիւններու տեղի պիտի տան։

Բացի Հայաստանի եւ Քիւրտիստանի անջատումէն, ինչ որ պատմական անհրաժեշտութիւն մըն է եւ ազգային քաղաքական կեանքի բնական արդիւնք, Թուրքիա իր մնացած մասերուն մէջ կարող է գտնել ապրող երկիր մը ազգային դիմագիծով։ Թուրքիան պէտք է մեզի պատկերանայ որպէս արեւմտեան Անատոլուն՝ ուղիղ գիծ մը քաշելով Պոնտոսէն մինչեւ Իսքէնտէրուն։ Արեւելք մնացած հողամասերը, ուշ կամ կանուխ, անխուսափելիօրէն, Հայերու եւ Քիւրտերու հայրենիքը պիտի դառնան։ Այս սահմանափակումներով իսկ խիստ ընդարձակ եւ ընտիր երկիր մը կը մնայ Թուրքերու ձեռքը։

Անուրանալի է, որ Թուրք ազգը զուրկ չէ խոշոր մտաւորականութենէ մը, որ առաջացած է ընդարձակ կայսրութիւն մը պահպանելու մտահոգութենէն։ Թուրքիա ստիպուած էր հասցնել մեծ թիւով զինուորականներ, պետական պաշտօնեաներ եւ ղեկավար մտաւորականներ, որոնք բացի Թուրք ազգէն պարտաւոր էին տիրելու եւ վարելու նաեւ Արաբիան, Պալքանները, Եգիպտոսը, Քիւրտիստանն ու Հայաստանը։ Պատմութեան արագ վերիվայրումներու բերումով՝ այսօր այդ ղեկավար տարրը կեդրոնացած է ներկայ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ և հարկադրուած է իր ուժերը սպառել միայն այդ սահմաններուն վրայ։ Սակայն, այդ մտաւորականութենէն եթէ կարելի է սպասել, որ կարող է ուժեղ պետութիւն եւ զինուորականութիւն կերտել, նոյն բանը չենք կարող ըսել քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի մասին։ Քանի մը սերունդներ պէտք է փոխուին, արիւնուշտ բարքեր ունեցող սերունդներն ու իրենց դաստիարակածները պէտք է մեռնին, անհետանան եւ արիւնի փոխանական կեանքը պէտք է դադրի, որպէսզի կարելի ըլլայ քաղաքակրթութեան արմատական իւրացումը։ Ներկայ Թուրքիոյ ստեղծական զարգացումը այդ ճանապարհով պէտք է ընթանայ, որպէսզի Թուրքերը դադրին ջարդարար ու քաղաքակրթութեան թշնամի ազգ մը ըլլալէ։

Իր կայսերական եւ համիսլամական մեծ առաջադասները ամփոփելէ յետոյ, Թուրքիա աւելի ջերմօրէն կառչած կը մնայ համաթրքական առաջադասին, խիստ դժգար ու վտանգաւոր իրեն համար՝ դաժան ու մահացու՝ հային ու քիւրտին հանդէպ։ Այս ծրագումը նախորդ եւ ներկայ սերունդներու գլխէն հիւանդութիւնն է, նոր կայսերապաշտութիւն մը, որ եթէ նոյն իսկ կարողանայ բնաջնջել Քիւրտն ու Հայը, ընդհանուր պատմութեան անիւներու առջեւ պիտի խորտակուի։ Եւ որքան շուտ ոտքի կանգնին Հայաստանն ու Քիւրտիստանը, այնքան շուտ Թուրքերը պիտի հաշտուին քաղաքակրթութեան ճանապարհին։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՀՐԳԵՇԱՅ ԽՕՍՔԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԱՍԻՆ

«ՄԵՆՔ ԶԲԱՂԱԾ ԵՆՔ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԿԱՍԵՑՆԵԼՈՎ»

Երեքշաբթի իրիկուն քաֆէ Վոլթէրի մէջ տեղի ունեցաւ հաւաքոյթ մը, որուն նպատակն էր վերակազմել, աւելի ճիշդ ողջունել «Հայ Թեքնիքական Միութիւնը»։

Ներկայ էին Միութեան վարչութեան անդամները, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ Հայաստանի կառավարութեան անդամ եւ Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ Գ. Արսէն Եսայեան։

Վարչութեան կողմէ Գ. Առաքել Չաքրեան կարդաց զեկոյց մը, որով տեղեկութիւններ կուտար Թեքնիքական Միութեան կազմութեան, նպատակին և գործունէութեան մասին։ Միութիւնը կազմուած է 7 դեկտ. 1924ին, երբ Փարիզի մէջ կային մօտ 90 հայ մասնագէտներ՝ քիմիագէտ, ճարտարապետ, մեքենական եւ ելեկտրական ճարտարագէտ, հանքագէտ եւլն.։

Անդամներու տուած տեղեկութիւններէն կը հասկցուէր թէ իր գոյութեան չորս տարիներու ընթացքին՝ Միութիւնը տուած է երեք դասախօսութիւն եւ կարգ մը գիտական նոր գիրքեր ղրկած է Հայաստան։ Հայրենակցականներուն դիմում եղած է դրամ հանգանակելու եւ հասարակ գիրք եւ գիտական գործիք ղրկելու համար Խորհրդ. Հայաստան, սակայն ոչ ոք օժանդակած է։ Առօր վրայ Միութիւնը անդամալուծուած է։ Անդամ մը դիտել տուաւ թէ այդ անգործունէութեան գլխաւոր պատճառը եղած է Հօկը, որ յաւակներ էր ստանձնել Միութեան կատարելիք գործը։

Ու փափաք յայտնուեցաւ վերակազմելու Թեքնիքական (Արհեստա-գիտական) Միութիւնը։

Ներկաներէն ոմանք դառն դիտողութիւններ ըրին Հայաստանի Խորհրդային կառավարութեան հասցէին։ Ըսին թէ գաղութները աւելի շատ կը հետաքրքրուին Հայաստանով, քան այս վերջինը գաղութներով։ Թէ մասնագէտները փոխանակ Փարիզի մէջ մնալու, սիրով կ'ուզեն Հայաստան երթալ եւ աշխատիլ երկրի վերաշինութեան, սակայն դուռները ամուր փակուած են։ Բոլշեւիկ կառավարութիւնը չի հետաքրքրուիր իրենցմով եւ չի քաջալերեր զիրենք։ Նաւասարդեան երկու սանիր Պելճիքայի եւ Փարիզի մէջ իրենց մասնագիտութիւնը աւարտելէ վերջ երկար սպասեցին եւ չարտօնուեցան Հայաստան երթալու, այժմ ալ անասնաբուժներու մօտ կ'աշխատին ամսական 2500 ֆրանքով. յանցանքը իրենցը չէ՝ եթէ վաղը այլ եւս չուզեն Հայաստան երթալ։

Գ. Արսէն Եսայեան բացատրեց թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ խնդիրը։ Խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը մինչեւ վերջին տարիները չէր կրնար հետաքրքրուիլ արտասահմանի հայութիւնով, որովհետեւ զբաղած էր պատերազմի եւ այլ պատճառներով քայքայուած ներքին տնտեսութիւնը վերականգնելու։ Իսկ այժմ որ այդ աշխատանքը վերջացած է եւ նոր կառուցումի ձեռնարկուած, հնարաւորութիւն ստեղծուած է նաեւ արտասահմանով զբաղելու։

Խորհրդային Հայաստան պէտք ունի մասնագէտներու, որոնք տեղեակ ըլլան գիտութեան վերջին խօսքին։ Խորհրդային երկիրները կը զգան թէ առանց Եւրոպայի գիտական յառաջդիմութիւններն օգտուելու եւ անոնցմէ օգտուելու, անկարելի է արդիական տնտեսութիւն հաստատել։ Այդ է պատճառը, որ Եւրոպայէն մասնագէտներ կը բերուին այդ երկիրները, ինչպէս շուէտացի, գերման եւլն.։ Խորհրդային Հայաստան երբեք խտրութիւն չի դներ օտար կամ հայ մասնագէտին միջեւ. անոր փնտռածը կարողութիւնն է միայն։ Եթէ կան հայ մասնագէտներ, որ եւրոպացի գիտականներու կարողութիւնն ունին, պաշտօնի կը կոչուին եւ համապատասխան ռոճիկ կը ստանան։ Օտարը պայմանագրութեան շրջանը լրացնելէ յետոյ կը մեկնի, մինչ հայ մասնագէտը կը մնայ եւ կը կապուի երկրին։

Սակայն ինչպէ՞ս գտնել հայ մասնագէտը։ Երբ եւրոպացին կուգայ, իր հետ ունի ճարտարարուեստական տատ մը վկայութիւնը. մինչ ո՞վ պիտի երաշխաւորէ հայ մասնագէտը։ Յաճախ իբրեւ մասնագէտ ներկայացուածը կրնայ աֆէրիստ դուրս գալ։

Ահա՛ առաջին գործը որ կ'իյնայ Փարիզի Հայ Թեքնիքական Միութեան.— ներկայացնել եւ յանձնարարել կարող մասնագէտներ։

Եթէ Միութիւնը բարեգործութիւն պիտի ընէ, հարուստներուն դիմելով դրամ պիտի հաւաքէ, Խորհրդային Հայաստանը պէտք չունի բարեգործութեան, որովհետեւ բարեգործութիւնով չէ որ հայրենիք կը կառուցուի։

Թող չկարծուի սակայն թէ Խորհրդային Հայաստանի մէջ մասնագէտներ չկան։ Ճիշդ է թէ երբ սկսանք ելեկտրական կայաններ, մանարաններ եւլն. կառուցանել, օտար մասնագէտներ կը հսկէին աշխատութեանց, սակայն այսօր ունինք ելեկտրագէտներ եւ արդիւնաբերական այլ ճիւղերու մասնագէտներ՝ բաւարար քանակութեամբ։

Գալով ներգաղթի խնդրին, անոնք որ ներգաղթ կը պահանջեն, իրենք ալ գիտեն թէ նիւթապէս անկարելի է այդ։ Մենք չենք ուզեր որ հայ գաղթականը գայ, թշուառութեան ենթարկուի եւ հայհոյէ խորհրդային կառավարութեան։ Ներգաղթը լայն չափերով կը սկսի այն ատեն՝ երբ երկիրը տնտեսապէս կը բարձրանայ եւ ի վիճակի կ'ըլլայ ապրեցնելու եկուորները։ Մենք այժմ կ'աշխատինք ոչ թէ ներգաղթը կազմակերպելու, այլ արտագաղթը կասեցնելու, որովհետեւ, պէտք է խոստովանիլ, մեր ժողովուրդը կը գաղթէ միշտ։ Այսօր նոյն իսկ ֆաշիստ Իտալիան չի խորհիր ներգաղթի մասին, այլ կը կազմակերպէ արտագաղթը, տեղ կը փնտռէ իր աճող ժողովուրդը տեղաւորելու համար։

Մենք հիմա պէտք ունինք արտասահմանեան դրամագլուխին։ Մինչեւ վերջին տարիները այդ դրամագլուխին կոչ չէինք ուղղեր, որովհետեւ խորհրդային երկիրներու տնտեսական կառուցուածքը թոյլ էր։ Իսկ այսօր որ ունինք ամուր կառուցուած մը, այլ եւս չենք վախնար թէ օտար դրամագլուխը կրնայ ո և է վտանգ դառնալ երկրին։ Զանազան ճիւղերու շահագործումը կը յանձնենք անոնց, առանց ենթարկուելու անոնց սպառնալիքին։

Երկրորդ ծառայութիւնը զոր Հայ Թեքնիքական Միութիւնը կրնայ մատուցանել, պիտի ըլլայ այս ուղղութեամբ, — գտնել հայ դրամատէրներ, համոզել զանոնք որ իրենց դրամագլուխը տանին Հայաստան՝ արդիւնաբերական եւ շինարարական ձեռնարկներու համար։

Գ. Եսայեան եզրակացնելով, յանձնարարեց Միութեան վերակազմութիւնը, խոստանալով որ ամէն դիւրութիւն պիտի տայ՝ հայ մասնագէտները եւ հայ դրամագլուխը Հայաստան տանելու համար։

ՁԱՐԱՇՈՒՔ ԱՂԱՆԴ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԶՈՀԵՐԸ

(Թղթակցութիւն Հալէպէն)

Որքան արտագաղթը, նոյնքան եւ ա'լ աւելի կործանարար են «Քուէյքըրութեան», «Մուհապէթճութեան» եւ Մորմոն անուան տակ մէջտեղ եկած տեսակ մը Թոնրակեցիներու աղանդները։

«Ցառաջ»ի էջերուն մէջ գրուած էր այս աղանդներու մասին, բայց ոչ բաւարար չափով։ Այսօր տխուր հարկին տակ կը գտնուիմ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթացնելու այս աղանդները, որոնք կազմած են ուրոյն հաւաքականութիւններ, որ բոլորովին խզած են իրենց կապը ազգ. եկեղեցիին, ինչպէս նաեւ բողոքականութեան հետ։

Կան երկու տեսակ «Քուէյքըր»ներ՝ բողոքականութենէ զատուածներ եւ լուսաւորչական եկեղեցիէն հեռացածներ, որոնք իրարու բոլորովին հակառակ ուղղութեան կը հետեւին. մէկ խօսքով թշնամի են իրարու։ Բողոք. «Քուէյքըր»ներու պետը, մի ոմն յիմար Աբրահամ եղբայր (պիրատէր), ամսական կը ստանայ 15 օսմ. հնչուն ոսկի, ամառը երկու ամիս ազատութիւն Զաշէքի բարձունքներուն վրայ, իր հետեւորդ ողխար միտներուն կը քարոզէ հանդերձեալ կեանքը, դժոխքը եւ արքայութիւնը։ Իր քարոզած վարդապետութեան համաձայն, բացի «Քուէյքըր»էն, այսինքն [illegible] համար հոգիի փրկութիւն բացարձակապէս անկարելի է։ Մարդ երբ կը ցանկայ արքայութեան մէջ տեղ ունենալ, անհրաժեշտ է որ «Քուէյքըր» ըլլայ, վերստին ծնած։ Այս տխմարներու քարոզութեան երեսէն շատեր յիմարացած են զանազան պարագաներու տակ։ «Քուէյքըր»ներուն աղօթարանը, բաւական խոշոր սենեակ մը, չորս պատերը եւ առաստաղը պատած սեւ կտաւով, խաչ մը տնկուած ճիշդ սենեակին մէջտեղը դժոխքի պատկերներ, ուր տեղ մը անօրինակ սարսափազդեցիկ յաւիտենական բոցը կը վառի, ուրիշ տեղ մը սեւ սատանաները դժոխքին կը մատակարարեն վառելանիւթ եւ մեղաւորները կը նետեն անոր մէջ կենդանի եւ զանազան հրէշային գործիքներով՝ դժոխքի դասաւորութիւնը կը տեւէ 40 օր … «վերստին ծնող» մը ք… օր պէտք է այդ մաս… սենեակին մէջ հետեւի … բողոքութեան. ոմէ գ… բոլորովին անբան-գած։

Ասոնք անհրաւական… րիքներ կը հասցնեն իրենց… ինկող միամիտներուն… փարիզ անուն հայ աղջիկ… նշանուի Ամերիկայի մէջ… սարգի մը հետ, բոլոր… աղանդաւորները գլուխը կը… հաւքուին, կը սաստեն, կը… մանեն խեղճ աղջիկը, որ… ուտի» մը հետ պիտի ա… նայ. ինքը արդէն Սիոնի… էր որ նշանուած էր. … ճանապարհածախսի համար… կուած դրամը կ'առնեն, կը… տամբեն. ա'յնքան որ փերց… չոյ խեղճ աղջիկը կը յիմար… եւ կ'իյնայ յիմարանոց… կան գործադրութենէ… կազդուրուի եւ ինքն իրեն… յանկարծ թէ ինք անգ… խենդութեան շրջան մը… պէս կը յիշէ այդ շրջանը… տակցութեան գալով, նախ… կը գրէ Ամերիկա… թեան (որովհետեւ աղջիկը… պաներէն բերուած եւ… նարանի կողմէ պատսպարուած… բուհի մըն էր) ու կը յայտն… ալ ինքը «Քուէյքըր» չէ… ուած է եւ կ'ուզէ հեռան… մարանոցէն։ Ինչպէս… տանարանի տեսչութիւնը… հանէ եւ կրկին կ'առնէ իր… գութեան տակ։ Աղջկան… կ'իրագնեն եւ կը ձգեն… վիճակի մէջ։ Վերջապէս… նշանածը կրկին գրած կը… կ'ուզէ իր մօտ։ Այժմ… գտնուի փարիզ. մեկնելու… Ամերիկա։

Այլ տակ… «Քուէյքըր»ի մը մանկամարդ… ջիկը կը հիւանդանայ… րժիշկ կ'ուզէ հայրը… նայ հիւանդին վիճակը… հանգամանք կը… դրացի կը… բերէ. Մարդը կրկին… նայ Զեթքը Ս. Գիրք մը… կը կարդայ ու կը կարդայ… փարիզի մէթրօներուն մէջ… գացող կրօնաւորներուն… «Ցէրը բժշկութիւն կուտա…» բժիշկը սատանայի գործ… վերջապէս օր մըն ալ աղջիկը… մանալով հիւանդութեան… նի, եւ մեր «Քուէյքըր»… ոտքի կ'ելլէ կ'ըսէ, … ուրախութեան աղաղակներ… ձակէ ըսելով.

— «Ցէրը տուաւ եւ… առաւ»։

Լուսաւորչական «Քուէյքըր»… ալ նոյն չարիք չեն… Միեւնոյն աղանդը, … կենցաղը եւ միեւնոյն… վարդապետութիւնը։

Իսկ Մորմոնները… մըն են. ունին բաւական… ւորդներ բարեխառն… մէջ շատ Հայեր չկան… գացի Յոյներ եւ Ասորիներ…

Ահա ակնարկ չարիք… մեր գաղութին համար… Նորդ Աւրմէեան վարդ… խօսքով բեմէն կը… պախարակէ սանք, … չկայ. չունի իր տրամադր… տակ ուժ մը որուն… կարողանայ վերջ տալ այս… մօկեզուցիչ կացութեան… ծիքով մեր ազգային… թիւնները շատ բան ունին… այս գետնին վրայ։

ՍԻՆԱՍԻՐ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ՔԱՆԻ՞ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԳՏԱՐ «ՅԱՌ…

«ՅԱՌԱՋ»-ՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ [illegible]

[illegible]

...րու ծնողնելը վկայ 'ն այս իրողութեան։

Այժմ կեդրոնական մանկապարտէզը ունի 190 մանուկներ (մանչ եւ աղջիկ), եւ վարից մանկապարտիզպանուհի մը, երկու օգնականներով։ Իսկ նախակրթարանը 130 աշակերտներ — ինչպէս ըսինք — 4 դասարաններով։ Իւրաքանչիւր դասարանի համար յատկացուած է մէկ ուսուցիչ։ Պատրաստուած կրթական ծրագրին համաձայն, դասերը կ'աւանդուին կանոնաւոր կերպով։ Դպրոցէն ներս հաստատուած է խիստ կարգապահութիւն։

Ազգային վարչութեան անդամները իրենց խոստմին վրայ ոչ մէկ բեռ չունին, ընդհակառակը գոհ են իրենց ձեռք բերած արդիւնքէն։

Հակառակ հանդիպած մեծ դժուարութիւններու, վարչութիւնը, որ կարելին փորձած է, այս գաղութի կազմակերպութիւնը եւ կրթական գործը յառաջ եւ հիմնաւոր ընթացքի մը մէջ դնելու։

Նիւթական ծանր սպառնալիքներու մատնուած է թէեւ, բայց առանց յուսալքումի ճակատած է եւ ի վիճակի է յայտնելու որ հակառակ նախորդ վարչութենէն ժառանգած *նիւթական ծանր բեռներուն*, այսօր իր սիւնակէն հաւասարակշռելու վրայ է։

Վարչութիւնը որոշած էր հրապարակաւ ո՛չ մէկ զեկուցում ընել, նախ քան երեսփ. ժողովի գումարումը բայց *Ցառաջ* կանխել տուաւ մեզ արձագանգ ըլլալով *ասսէ-կօսէ*ներու, որոնց հանդէպ յարմար տեսանք այս ամփոփ յուսաբանութիւնները տալ հանրութեան, յառաջիկային վերապահելով ընդարձակ ու մանրամասն զեկուցում ընել, վարչութեանս նիւթական եւ բարոյական բոլոր գործառնութեանց։

(Կնիք)

Մարսէյլ, 10 դեկտ. 1928

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, *9 դեկտեմբեր (Անի թղթ.).— Ինչպէս ժամանակին իմացուցած էի, Նոյեմբեր 18ին տեղի ունեցաւ այս տարուան գրական-երաժշտական հանդէսներու բացումը։*

Այս հանդէսները կը կազմակերպէ Ազգային Մարմինը օժանդակութեամբ քաղաքիս մէջ գտնուող հայկական միութիւններու։ Օրուան բանախօսն էր Հ. Հացունի վրդ. որ իր ծանօթ հմտութեամբ խօսեցաւ [illegible] եւ իր շրջանի մասին։ Հանդէսի միջոցին կատարուեցան նաեւ [illegible] խմբերգներ։ Դեկտեմբեր 2ին տեղի ունեցաւ երկրորդ հաւաքոյթը, ուր խօսեցաւ Օր. Ս. Մկրեան։ Օրիորդը ընտրած էր շատ հետաքրքիր եւ բոլորի [illegible] մօտ նիւթ մը. «Կինը սիրոյ եւ պարտականութեան մէջ»։ Ցորեներ յետոյ, երջանկութիւնն ունեցանք լսելու զարգացած հայ կնոջ անուշ ձայնը։ Օր. Մկրեան հիմնուելով իր անձնական փորձառութեան վրայ, շատ ճշգրիտ ու արդար գաղափարներ արտայայտեց։ Իր անկեղծութիւնը բոլորին հաճելի չեկաւ, բայց այդ չի կրնար պակսեցնել իր բանախօսութեան արժէքը։ Շնորհաւորելով զինքը, կ'ուզենք յուսալ որ ապագային ալ միեւնոյն եռանդով պիտի բերէ իր մասն կցութիւնը գաղութիս հանդէսներուն։

Կազմակերպիչ մարմնի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մասնաւորութեան մը վրայ, որ դժբախտաբար կը մատնենայ անփափկանկատութեան։ Ուրիշ հանդէսներու [illegible] հայ թէ օտար [illegible] կիններուն, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած են հանդէսին, գաղութին կողմէ միշտ ծաղկեփունջ նուիրուած է, իսկ օր. Մկրեանին հանդէպ շնորհակալութեան ու համակրանքի այս փոքրիկ ցոյցը չկատարուեցաւ։

Ե. Ս

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Ներկայիս, երկու տեսակ երկաթուղի կայ Թուրքիոյ մէջ, առաջինը պետութեան, իսկ երկրորդը մենաշնորհեալ ընկերութիւններու կը վերաբերի։

Անատոլու Պաղտատ երկաթուղագծին գնումով, պետական երկաթուղիները հետեւեալ գիծերէն կը բաղկանան — Անատոլու-Պաղտատ, Սարը Քամըշ-[illegible]կան սահման, Սարը Քամըշ-Էրզրում։ Ասոնցմէ զատ, հանրապետական վարչութեան օրով ալ հետեւեալ երկաթուղիները շինուեցան եւ աւելցան պետական երկաթուղիներուն վրայ [illegible] Կեսարիա, Սամսոն-Զիլէ. Քէօթահիա Թաւշանլը։ Ասոնցմէ զատ, Ներկայիս շինութիւնը առաջ կը տարուի նաեւ հետեւեալ երկաթուղիներուն

Զիլէ Սվազ, Կեսարիա Սվազ, [illegible] Կեսարիա [illegible] Թաւշանլը-Պալըքէսիր, [illegible]

Մենաշնորհեալ ընկերութիւններու երկաթուղիները հետեւեալներն են.— Մուտանիա-Պրուսա, [illegible] Իզմիր-Այտըն [illegible]

Հանրապետական կառավարութիւնը մինչեւ այժմ նորոգած է անկախութեան պատերազմին առեն, Հելլէններուն քանդած երկաթուղագծերը եւ հակայ կամուրջները։

Թուրքիոյ մէջ առաջին երկաթուղին շինուած է 1839ին անգլիական ընկերութեան մը կողմէ եւ Իզմիր Այտընի միջեւ։ 1863ին անգլիական ընկերութիւն մըն ալ Իզմիր-Քասապա երկաթուղիի մենաշնորհը ստացած է, իսկ 1867ին Պարոն Հիրշ շինած է Արեւելեան երկաթուղին։

1871ին կառավարութիւնը իր հաշւոյն ձեռնարկած է Անատոլուի երկաթուղիի շինութեան, եւ 1875ին հասած է Իզմիթ։

Այս շրջանին կառավարութիւնը ձեռնարկած է նաեւ Քասապա-Ալաշեհիր երկաթուղիի շինութեան, ինչ որ չէ կրցած գլուխ հանել եւ փոխանցած է Իզմիր-Քասապա ընկերութեան։

Ասոր վրայ, Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը Վիլհելմ Փրէս անուն գերման երկրաչափ մը բերել տուած է ծրագիր յառաջագիծ մը շինելու համար, բայց կարելի չէ եղած գործադրել անոր պատրաստած ծրագիրը։ Ասոր հետեւանքով, կառավարութիւնը իր ձեռքը գտնուող Հայտար փաշա — Իզմիթ երկաթուղին յանձնած է գերմանական ընկերութեան մը, պայմանաւ որ գիծը երկարէ մինչեւ Էնկիւրի։

Այս թուականէն սկսեալ նոր գործունէութեան շրջան մը բացուած է եւ 1880էն մինչեւ 1896 շինուած են 2500 քիլոմեթր երկարութեամբ երկաթուղիներ։

Առաջին երկաթուղին Էնկիւրի հասած է 1892ին, իսկ Գոնիա՝ 1896ին։ Այդ շրջանին անգլիական ընկերութիւնը ֆրանսական եւ պելժ խմբակի մը ծախած է Իզմիր—Քասապա երկաթուղին, որ նոր ընկերութեան կողմէ երկարաձգուած է մինչեւ Աֆիոն Գարահիսար։

Այդ միջոցին, Սուրիոյ մէջ ալ կարգ մը երկաթուղիներու շինութեան ձեռնարկուած է։

Միւս կողմէ գերմանական ընկերութիւնը մենաշնորհ ստացած է Անատոլուի երկաթուղին Գոնիայէն մինչեւ Պաղտատ երկարելու. Գերման ընկերութիւնը 1903ին շինութեան ձեռնարկած եւ մինչեւ Ատանա ու Հալէպ հասած է։

Միւս կողմէ, [illegible] ընկերութեան շնորհիւ 1900-1907 թուականներուն շինուած է Հիճազ [illegible] երկաթուղին։ Այդ շրջանին, Պաղտատի երկաթուղագիծն ալ հասած էր մինչեւ Նուսէյպին։

1911ին, կառավարութիւնը իր հաշւոյն ձեռնարկեց Սամսոն-Սվազ երկաթուղիի շինութեան, բայց պատերազմներու հետեւանքով շինութիւնները ընդհատեցան։

ԹՈՒՐՔ ՄՈՒՐԱՑԻԿՆԵՐՈՒ ՍԵՆԴԻԿԱՆ

Պոլսէն հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ Թուրք ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է ձերբակալելու բոլոր դատարկապորտ թափառաշրջիկները եւ զանոնք ենթարկելու թաղապետական բժիշկի քննութեան, հաստատելու համար թէ կրնա՞ն աշխատիլ։

Աշխատանքի անընդունակ, անկար մուրացիկները պիտի յանձնուին իրենց ազգականներուն, որպէսզի անոնց սնունդ եւ բնակութիւն հայթայթեն, ստորականները սահմանէն դուրս պիտի հանուին, իսկ տացեալները պիտի ղրկուին իրենց ծննդավայրերը։

Գալով կեղծ մուրացիկներուն, պիտի աշխատցուին հանրային գործերու մէջ եւ պիտի սնուցուին թաղապետութիւններու կողմէ։

Ոստիկանութիւնը այս միջոցներուն դիմած է մուրացիկներու թիւին չափազանց յաւելման պատճառով։ Անոնց սէնտիգան վերջերս ընդունելի ողորմութեան նուազագոյն սակ նշանակած էր 25 դրուշ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՉ ԱՏՐԵԱՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ.— *Նախաձեռնութիւնն ունեցանք Լիոնի մէջ կազմելու Ատրեամանի Հայրենակցական Միութիւնը, որուն հիմը դրուած էր 1928 օգոստոսին։ Նպատակն է հայրենակիցներուն մէջ սերմել սիրոյ եւ համակրանքի մթնոլորտ մը, բարոյական կապ հաստատել Ֆրանսայի մէջ եւ արտասահման գտնուող Ատրեամանցիներուն միջեւ եւ կարելի եղածին չափ մանուկները փրկել այլասերումէ։ Միութիւնը արդէն ունի երեսունէ աւելի անդամներ։ Կոչ կ'ընենք բոլոր Ատրեամանցիներուն որ չզլանան իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը մեր ձեռնարկին։ Միութեան հասցէն է* Hagop Topalian, 115 Rue Moncey, Lyon (Rhône).

Վարչութիւն

ԼԱՍԻՈԹԱ, *դեկտ. 12.— [illegible] կը լրանայ եւ դեռ կը սպասենք որ ազգային կեանքը շարժի, կարծես հեռած է այս տեղի գաղութէն։ Մի քանի սրտցաւ հայրենակիցներ ամէն ջանք կը թափեն մանկապարտէզ մը բանալու համար։ [illegible] շատերը զաւակ ալ չունին։ Անհասարակ ծնողքներն են որ անտարբերութիւն ցոյց կուտան իրենց զաւակներուն ազգային կրթութեան հանդէպ, նախընտրելով անոնց այլասերումը։ Որովհետեւ հրապուրուած են օտար վարժարաններու ձրի կրթութենէն։ Սակայն սրտցաւ հայրենակիցները չեն յուսահատիր։ Կը մաղթենք որ յաջողին եւ մեր պզտիկները այլասերումէ փրկուին։*

Գ. Թորոսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը յառաջիկայ կիրակի 16 դեկտեմբեր, իր հինգերորդ ախոյեանական մրցումը պիտի կատարէ C. A. P. Lyonի Ա. խումբին դէմ, ֆրանսական մարզադաշտին վրայ, Լիոն։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը առաջին շրջանին, այս խումբին դէմ հաւասար արդիւնք մը ձեռք բերաւ 1-1ով։

Ուրեմն Հ. Մ. Ը. Մ.ը խիստ վտանգաւոր հակառակորդ մը ունի։ Ցարդ կատարուած մրցումին մէջ, հպարտ ենք ըսելու որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը դասաւորման գլուխը կը գտնուի 10 կէտով, երկրորդ՝ C. A. P. Lyon 9ով։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն կը մնայ ամէն ջանք ի գործ դնել յաղթանակը ապահովելու համար։ Խումբը լաւկազմով պիտի մեկնի Լիոն։

Մ. Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՑ ՄԸ ԿՑՈՐ ԿՑՈՐ — *Լա Սիօթայէն կ'իմացնեն թէ՝ հոն հաստատուած մեր գաղթական հայրենակիցներէն Սարգիս Հայրապետեան Մարսէյլ կը մեկնի դեկ. 10ին, ու նոյն իրիկունը, շոգեկառք կ'առնէ վերադառնալու համար։*

Սակայն Լա Սիօթայի ճամբուն վրայ, Գասիս կայարանին մէջ, իր դիակը կը գտնուի ջախջախուած՝ երկաթուղագծին վրայ։ Չի գիտցուիր թէ ի՞նչ արկածի կամ ողբալի սխալի զոհ գացած է։

Կը թողու այրի կին մը, 7 եւ 5 տարու զաւակներ։

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Ցերեկ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գլխաւոր [illegible] գործողութիւններով։ Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ [illegible] ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55-09։ Մ.

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

[illegible]

III

[illegible]

(4)

Փ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

առթիւ անոնց բռնած թշնամական ընթացքին առթիւ, ու հրամայեց աւելի ծանր պատիժ տալ։

Մոսկուայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Սիմբիրսկի մէջ 35 գործոն հակա-համայնավարներու դատավարութիւնը վերջացաւ։ Երկու հոգի մահուան եւ երեսուն հոգի երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Ուրիշ տեղական դատարան մը մահուան դատապարտեց վեց կուլակներ։ Ռոստովի շրջանային դատարանը մահուան դատապարտեց երեք գիւղացիներ։ Վերջին քանի մը օրուան ընթացքին Խորհրդային Միութեան զանազան մասերուն մէջ 10-20 գիւղացիներ մահուան դատապարտուած են։ Ուկրանիոյ մէջ մահուան դատապարտուեցան 11 հոգի։

Բոլշեւիկեան կռիւ կրօնի դէմ

Թայմզի Ռիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.

Համայնավար կուսակցութիւնը եւ «Հակաստուածեան» ընկերութիւնը վերջերս որոշեցին աւելի լայնօրէն օգտագործել կառավական պաշտօնատուններր՝ վերարծարծելու համար «հակակրօնական սիստէմատիկ աշխատանքը», մասնաւորապէս քրիստոնէական տօներու առթիւ։ Համայնավար մամուլը կը գրէ թէ «Հակաստուածեան» ընկերութիւնը յաջողած է համոզել երկրագործական գործավարութիւնը, որ արգիլէ Ծնունդի ծառեր կտրել անտառներէն։

Լէնինի այրին Տիկին Կրուպսկայա առաջնորդող դեր կը կատարէ մանուկներուն անկրօնութիւն քարոզելուն մէջ։ Գրաւոր զեկոյցի մը մէջ տիկինը կ'ըսէ թէ խորհրդային դպրոցները միայն անկրօն պէտք չէ ըլլան, այլ հակակրօնական, ու պէտք է պայքարին ծնողքներու կրօնական ազդեցութեան դէմ իրենց զաւակներուն վրայ։ Սակայն համաձայն չէ որ մանուկներու վիզէն խաչերը փրցուելով նետուին, կամ սուրբ պատկերները հրապարակով եւ հանդիսաւոր կերպով պատռուին, ինչպէս կ'ընեն կարգ մը եռանդուն ուսուցիչներ։ Տիկին Լէնին կ'ըսէ թէ այսպիսի արարքներ պահանջուած արդիւնքը չեն տար։

Գիւղացի-Ազգայնականներու յաղթանակը

Ռումանիոյ խորհրդարանային նոր ընտրութիւնները վերջացան Գիւղացի-Ազգայնական կուսակցութեան ջախջախիչ յաղթանակով։ Վերջնական արդիւնքները դեռ յայտնի չեն. սակայն կը կարծուի թէ 387 աթոռներէն 365ը, այսինքն 100ին 85ը պիտի շահին Գիւղացի-Ազգայնականները, 100ին 5.06ը Ազատականները, 100ին 2.13ը Եորկա-Ավէրէսքու խմբակը, 100ին 2.05ը Լուփու խմբակը, 100ին 1.17ը հակահրէականները եւ 100ին 0.90ը համայնավարները։

Ազատականները պիտի ունենան 14, մաճառ կուսակցութիւնը 8-10, Եորկա-Ավէրէսքու խմբակը՝ 4, Լուփու խմբակը՝ 4 աթոռ։

1929ի ելմտացոյցը քուէարկուեցաւ

Երեսփոխանական ժողովը երէկ առաւօտ ժամը 8իատենները վերջացուց քուէարկութիւնը 1929ի ելմտացոյցին, որ վաւերացուեցաւ 120ի դէմ 460 ձայնով։

Այս քուէարկութիւնը մեծ յաղթանակ մը կը նկատուի Փուանքարէի եւ ելմտական նախարար Շէրոնի համար։

Ելմտացոյցը հիմա պիտի յղուի Ծերակոյտին, որուն կողմէ վաւերացուելէ յետոյ միայն վերջնական հանգամանք պիտի ստանայ։

Երեսփոխաններու տարեթոշակը 60,000 ֆր.

Երեսփ. ժողովը գիշերային նիստի մը մէջ 259ի դէմ 262 ձայնով քուէարկեց օրինագիծ մը, որով երեսփոխաններու տարեթոշակը 45.000էն կը բարձրանայ 60.000ի։ Պատերազմէն առաջ երեսփոխանները կը ստանային տարեկան 15.000 ֆրանք. այս գումարը հետզհետէ բարձրանալով եղած էր 45.000։

Հիմա որ ֆրանքը կայունացած է ոսկեդրամի 1/5րդ արժէքով, հետզհետէ բոլոր պետական պաշտօնեաներու թոշակները պիտի բարձրացուին նախ քան պատերազմեան թոշակին հնգապատիկին։ Եւ այն ատեն երեսփոխաններու տարեթոշակն ալ պիտի ըլլայ 75.000 ֆրանք (5 × 15,000)։

Ելմտական յանձնաժողովի նախագահ Մալվի հակառակ էր թոշակներու 60.000 ֆրանքի բարձրացումին, ուստի իբրեւ բողոքի նշան՝ վիճաբանութեան պահուն ձգեց հեռացաւ ժողովարանէն։

Յունաստանի Ծերակոյտը

Գրեցինք թէ Յունաստանի Երեսփոխանական ժողովը քուէարկեց այն օրինագիծը, որով Ծերակոյտ կը ստեղծուի։

Ծերակուտականներու թիւը պիտի ըլլայ 120, որոնց 92ը պիտի ընտրուին ժողովուրդին կողմէ։ Իւրաքանչիւր ընտրական շրջանակ որ ունի 68.940 բնակիչ, պիտի տայ մէկ ծերակուտական։ Տասը ծերակուտականներ պիտի ընտրուին Երեսփ. ժողովի եւ Ծերակոյտի միացեալ ժողովին կողմէ, Մնացեալ 18ը՝ Առեւտրական Սենեակներու, առեւտրական, ճարտարարուեստական եւ գիտական կազմակերպութեանց կողմէ։ Մերժուեցաւ այն առաջարկը թէ կրօնականները եւս իրենց ներկայացուցիչները պէտք է ունենան։ Ծերակոյտի ընտրութիւնը հաւանաբար պիտի սկսի փետրուարին։

Զինադուլ Աֆղանիստանի մէջ

Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ զինադուլ կնքուած է Աֆղանիստանի կառավարութեան եւ Շինվարի ցեղախումբերու միջեւ։ Հեռագրական հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Քապուլի եւ Փէշավարի միջեւ եւ արդէն կարգ մը առեւտրականներ կրցած են յարաբերիլ Աֆղանիստանի մայրաքաղաքին հետ։

Խռովութիւններ ծագած են միայն արեւելեան գաւառներուն մէջ. Քապուլցիները հաշտուած են բարենորոգումներուն հետ։

Զինադուլի առթիւ բանակցութիւններ պիտի կատարուին Մոլլաներու եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ։ Ծիրկաներ (Խորհուրդ) պիտի գումարուին հաշտութեան եզր մը գտնելու համար։

Շինվարիները պիտի աշխատին համոզել Թագաւորը որ մեղմէ կարգ մը բարենորոգումներ, սակայն կը կարծուի թէ Ամանուլլահ անդրդուելի պիտի մնայ։ Մոլլաները «Քեաֆիր» կոչած էին Թագաւորը. այժմ յոյս կայ որ եա աննեն իրենց այդ մակդիրը։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Կ.ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԺՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աց-Ֆուրուց), ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
գաճանչցեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PAR
Tel. MANUEL 25-27 Tél. TRUDAINE 53-

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին քաֆէ օ ֆլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Օրակարգ՝ —Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ բանաձեւներու քուէարկութիւն: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Խումբերու գանձապահները պարտաւոր են իրենց հաշիւները անպայման փակել մինչեւ դեկտ. 15:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենակց. Միութեան Այսօրէք-իրիկուն ժամը 8ին Էմիլ Զոլայի սրահը, 127-129 Rue Boileau ղեկավարութեամբ Գ. Դ. Հայրունիի ու տեղական ուժերու կը ներկայացուի՝ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին, 84 Rue Chapeի սրահին մէջ Ցրամաթիք Սթուդիան ղեկավարութեամբ՝ Մ. Մարութեանի կը ներկայացնէ՝ ՍԱՄՍՈՆ եւ ԴԱԼԻԼԱ
ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Tête Noireի սրահներուն մէջ, 24 Quai Baubourg
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԵՐԵՔ ՔՐԻՉԱԼԻՐ ԶԱՒԵՇՏՆԵՐ
Առաջնակարգ ճազ պանտ եւ սիրուն անակնկալներ
Թռամուէյ 108 թիւ Porte de Vincennesէն

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Փարիզի Գոյամարտ խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Մարսէյլի Սէն Թ'Անթուանի ընկեր Կարօ խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 6.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Օրակարգ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ խորհրդարանական կարգեր։

Ֆօն տ'Օպնայի շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ընկերներն ու ընկերուհիները, վաղը Կիրակի ժամը 2ին իր Գրադարանի սրահը։ Օրակարգ՝ պատգամաւորներու ընտրութիւն, շրջաբերականներու ընթերցումն եւայլն։

Մարսէյլի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Հիւսեան։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը։ Մուտքը Rue François-Garcinի փողոցէն։ Նոր արձանագրուած ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը հրաւիրուին նաեւ քաղաքս նոր ժամանած ընկերները որոնք պէտք է ներկայանան իրենց շրջանի վկայականներով։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ակնարկները, ոցա չպա հաւ. Տէր ու Տիկին ...

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ատրիշ. Տէր. Կ. Հ.— 40,
Իւսէլ. Խ. Գ.— 35,
Կրանիթ Սիթի, Հ.Յ.Դ. Հրայր Ակումբ— 10 տոլար։
Վիշի, Խ.— 70 ֆր.,
Միլանօ, Գործ.—63 լիրէթ50,
Մարսէյլ, Յ. Ֆ.— 70,
Լիոն, Կ. Ս.— 35,
Լիոն, Պ. Ս.— 35, Սկսանք դրկել,
Լը Քրէսօ 3 Դ — 35,
Քալիէօ, Պ. Պ. 70,

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Միշէլ Ֆրանքլէն Պօյաճեան որ Նոյեմբեր 22ին մեկնած է Մարսէյլէն Փարիզ։ Երկար ատեն իբրեւ պաշտօնեայ ծառայած է Սամարիթէնի եւ ուրիշ ֆրանսական տուներու մէջ, իմացնել իր հօր՝ Artin Boyadjian, 52 Rue du Tapis Vert, Family Palace Hôtel, Marseille.

ՑԱՒԱՇԱՏԵՏ

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 2ին, տիկին Մկրտիչեանի սենեակը, 34 Rue Villoray: Անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի եւ Ցար. Գաւ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր տարեշրջանը լրանալուն առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իրանդամները վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Գ. Թաղապետարանի Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին նոր անդամ արձանագրուիլ փափաքողները։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները վաղը կիրակի 15 Rue Lepic։ Մէթրօ՝ Blanche։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ.— Կարեւոր խնդիրներ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակ թփ.) եւ վարիսի։ Մասն. լաբորատուար ... ամէն օր 9 12, 2 8, Կիրակի 9 12

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: Միակ ներկայացուցիչը ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու AFFIDAVIT), ինչ պէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները.
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՕՐԱՑՈՅՑ
1929
Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ
Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.
մեծաքանակի համար զեղչ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՕՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագ... Ցօղացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիթիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence ...
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9 ...

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ԿԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈԼ
CABARET STAMBOUL
46, RUE NOTRE DAME DE LORETTE
Ուր ամէն օր ժամը 5էն մինչեւ առաւօտ պիտի գտնէք հայկական եւ արեւելեան ամէն տեսակ կերակուրներ, ըմպելիներ եւ մէզէ, խիստ ժողովրդական գիներով
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ ՊԱՆ...
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
Կը նուագէ նաեւ յայտնի Թառիստ ԺՈՐԺ ՇԱՀՊԱՐ...

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ՃՆՇԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱ...
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ... խորտակած արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ ... անուշեղէններ շատ գիւրամատչելի եւ խնայողական գիներ...
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմանով ... րով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու ...
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շափէ...
Ցեր եւ ցնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՔԻՓՈՒ...

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ
550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ ... կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած
դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS ...
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

Ուշադրութիւն
Լաւ խնամուած տակառներով, աղէ դրուած ձիթ... (ասմա խափրադը): կը վաճառենք մեծաքանակ եւ ... քիլոն՝ 4 ֆրանք:
Փափաքողներուն կը ղրկենք իրենց հասցէին:
Մի կորսնցնէք առիթը եւ դիմեցէք հետեւեալ հասցէին ... ԽՕՊԵՐԵԱՆ, 13 Rue des Dominicaines, MARSEILLE.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9 12

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ
Եթէ կ'ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամենա... մար գիներով և կամ թրանսֆորմասիօն ընել տալ ձեր գլ... ները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառանոց...
MODES ԱՍՏՐԻԱՆԱ MODES
Rue des Pyrénées 246
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՒ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արա... ֆանժան եւ Աստղը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած ... կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (Է. Զոլա) 20, Յարութիւն Լ. Թ. ... 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը ... Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւր 20, Կրացինե... Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, ... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Քէն-Հուր 25, ... Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. Քերական ... գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երգարաններ ... 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր. ... կոմիտաս Վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, ... Կիլեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5ֆր. ... թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ... կուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք ... քերուն ցանկը։
Դիմեցէք 'L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration · Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

16 DÉCEMBRE 1928

Գ'որ թիւ 831 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄԵՐ ԽՕՍՔ

ԽՕՍԵՑԷ՛Ք, ԽՕՍԵՑԷ՛Ք

Հարկ է նորէն թօթուել ռամկավար հրապարակագիրներու, մանաւանդ «Պայքար»ի խմբագրին օձիքը: Անարգուած սիւնին գամել զանոնք, իբրեւ գարշելի «պէնտէկեան»ներ, որոնք իրենց հակադաշնակցական կիրքը յագեցնելու համար, հրապարակաւ սուտ կը խօսին, կը ծածկեն Հայաստանի բուն իրականութիւնը, կ'ուրանան հազարաւոր գիւղացիներու եւ քաղաքացիներու անպատմելի տառապանքը:

Եւ այս՝ հակառակ այնքան աչքերու եւ ձախշախիչ փաստերու: Հակառակ հարիւր անգամ ապացուցուած իրողութիւններու:

Երէկ յիշեցինք 1925էն ի վեր կատարուած բանտարկութեանց եւ աքսորներու պարագան: Եւ հրապարակաւ առաջարկեցինք, որ հետաքրքրուին, հարցաքննեն եւ հաստատեն մեր գլորած «սուտ»երն ու «առասպել»ները:

Եթէ «Պայքար»ի խմբագիրը խուսափի, ռամկավար կուսակցութիւնը ինք պէտք է դատախազ կանգնի եւ պատասխանատուութեան կոչէ սուտերոյց եւ անբարոյական հրապարակագիրը:

Անհանդուրժելի բան է որ, երբ հազարաւոր՝ մայրեր, քոյրեր եւ երախաներ արիւն-արցունք կուլան հայրենիքին մէջ, ...ն ու սարսափի տակ եւ անօթի-ծարաւ, ո՛ր եւ է մարդ համարձակի վէճի նսեմարկել անվիճարանելի իրողութիւնը: Թուրքիոյ մէջ անգամ, գետինը պիտի անցնէր այսպիսի արարած մը:

Մենք մեր մասին, այս հարցին առթիւ վիճաբանելն անգամ կը համարենք վիրաւորանք՝ բանտէ-բանտ, աքսորէ-աքսոր նետուած հայրենակիցներու անլուր չարչարանքին հանդէպ: Ռամկավար «պաշտպան»ը զո՛ւթ կ'ագրեսէ Հ. Ակինեանի համար, Երեւանի վայրենաբարոյ վարիչներուն ուշադրութեանը յանձնելով անոր «գիտնական»ի հանգամանքը: Բայց կը մոռնայ փրկահար Ձերազը, կը մոռնայ հալածական Դ. Անանունը: Ինչո՞ւ չի բանար, մանաւանդ, այն հազարաւոր անծանօթ, ...ց գիտնական գիւղացիներու եւ քաղաքացիներու մասին, որոնց ճակատագիրը քմահաճոյքէ մը կախուած է, որոնք համար տեսակ լեղի քամեցին 1921էն ի վեր, եւ կը քամեն մինչեւ այսօր: Որոնք լռութեամբ կը տանին պժգալի բռնակալութեան մը բոլոր սարսափները, առանց զուեթ սպասելու, բայց գոնէ վստահ՝ թէ սիրտեր կան որ կը բաբախեն իրենց համար, կը ցաւին իրենց տառապանքին...:

«Սուտ» եւ «առասպե՞լ» բանտարկութիւնները...:

Երեւանի, Թիֆլիսի, Բագուի բանտերուն պատերը, Սոլովեան կղզիներու եւ Սիպերիոյ սառոյցները ձեր գլխուն կը փլին, անա՛րգ թշուառականներ: Քաջութիւն ունեցէք եւ առաքելութիւն մը փութացուցէք դէպի Հայաստան, — դուք որ այնքան վարժ էք այդ ասպարէզին:

Սուտ եւ առասպե՞լ» է ձեր այնքան պաշտած էջմիածնի այսօրուան կացութիւնը (բացատրեցինք անցեալ տարուան ...ալ տեղեկատուութեան պարագան):

Հապա ինչո՞ւ կ'ողբայ ձեր Եգիպտոսի լուսաղբարը.

Կարելի չէ ուրանալ թէ Էջմիածինը այսօր կը գտնուի ...գնապի մը մէջ: Ձենք կրնար ծածկել թէ Ամենայն Հայոց ...թողիկոսական Աթոռին ապագան շատ մութ է»:

Կարդացէք շարունակութիւնն ալ.

«Համազգային նախամեծար Աթոռին գահակալը այսօր ...ի վիճակի չէ ազատօրէն յարաբերելու կալմիր գիծէն դուրս ...ուած երկիրներու Հայոց հետ:

«Նոյնիսկ շատ կը տարակուսինք որ անոր մահէն յետոյ հնար ...ի ըլլա՞յ համազգային քուէարկութեամբ կատարել իր յաջորդին ընտրութիւնը:

«Դադրած է վաղուց էջմիածնայ ժամուլը, փակուած է շատոնց ...ր ուսումնարանը՝ Գէորգեան Ճեմարանը, գրաւուած են Աթոռին ...ականաւորութեան աղբիւր հողային սեփականութիւնները:

«Այնպէս որ էջմիածին, եթէ այսպէս շարունակուի, դատապարտուած է ինքն իր մէջ սպառելու եւ քոյլովին խափանուելու» («Արեւ» 25 հոկտ.)

«Սուտ» եւ «առասպե՞լ» է Հայաստանի հայ ժողովուրդին ...ինաթափումը, որ այնքան բարբարոսութեամբ գլուխ հանուեցաւ եւ որուն մանրամասնութիւնները հրատարակուած են ...ր օրին: Եւ այսօր փաստ է, որ հայ գիւղացին որսի հրացան մը իսկ չունի: Անգամ մըն ալ կարդացէք միայն Զանգեզուրի պարագան.

— «Հայերու զինաթափութիւնը շարունակւում է ուժեղ թափով, իսկ Թուրքերը տենդագին զինւում են» («Դրօշակ», ...յեմբեր 1928):

Սուտ եւ առասպե՞լ են, որ Հայաստանը կը պարպուի, եւ ...ն հասարակ ամէն տեղէ կը գաղթեն Հայերը: Տակաւին անցեալ օր, Պերլինի մեր թղթակիցը կը հաղորդէր թէ խումբ-խումբ հայ ընտանիքներ, մանաւանդ Վանցի, կուգան ու կ'երթան, Հարաւային Ամերիկա մեկնելու համար: «Վերջին ամիսներու մեկնողներու թիւը յիսունը կ'անցնի»: Միեւնոյն անցուդարձը Պոլսոյ մէջ, ինչպէս գրեցին տեղական թերթերը: Եւ ահա «կոմիսար» Արսէն Եսայեանն ալ կը յայտարարէ, Փարիզի մէջ, թեքնիքական ընկերութեան ժողովին, ձեր խմբագրին առջեւ.

— Մենք այժմ կ'աշխատինք ոչ թէ ներգաղթը կազմակերպել այլ արտագաղթը կասեցնել: («Յառաջ», 15 դեկտ.):

Սո՞ւտ է, վերջապէս, Հայաստանի հողային կոմիսար Աւագ Երզնկեանի պաշտօնական խոստովանութիւնը.

«Մեր երկրից արտաքսուած հսկայական Թուրք ազգաբնակչութիւնը վերադառնալով, կ պաւել է հողին. դրանց թիւը հասնում է մօտ 80,000ի.... Առանձնապէս Թուրք ազգաբնակչութեան վերաբերմամբ, մենք առանձին քաղաքականութիւն ենք վարել՝ արտօնել պայմաններ ստեղծելով նրա համար»

Ծ.

ՏԻԿԻՆ ՀԱՆՕՅԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դատական իշխանութիւնները կը շարունակեն իրենց քննութիւնները *Կազէթ տիւ Ֆրանի* մասին:

Ձերբակալուեցաւ կոմս տը Քուրվիլ, իբրեւ մեղսակից Տիկին Հանօյի: կոմսը ստորագրած էր *Կազէթ տիւ Ֆրանի* յարակից ընկերութեանց արժեթուղթերը, որոնք 100ին 8 տոկոս կը խոստանային:

Տիկին Հանօ՝ Սէն-Լազարի բանտէն տարուեցաւ Արդարութեան պալատը, ուր հարցաքննուեցաւ դատաւոր կլարի կողմէ: Տիկինը նոր յայտնութիւն մը բրաւ: Ըսաւ թէ երբ դեռ չէր ձերբակալուած, 2,690,000 ֆրանք արժէքով արժեթուղթեր մէկ կողմ դրաւ: Մէկ մասը ձգեց նոտարի մը մօտ, որմէ մէկ միլիոն ֆրանք առաւ եւ վճարումներ կատարեց: Իսկ 1,690,000 ֆրանքի արժեթուղթերը պահած է Գուլոնի իր բնակարանին պահարանին մէջ:

Դատական պաշտօնեաներ Տիկին Հանօյի ընկերակցութեամբ գացին այս վերջինին Գուլոնի բնակարանը, ուր բռնած տեղը գտան 1,690,000 ֆրանքի արժեթուղթեր:

Դեկտեմբեր 4ի խուզարկութեան ատեն ո՛չ մէկ արժեթուղթ կար հոն: Քննութիւնը ցոյց պիտի տայ թէ ո՞վ բերած է զանոնք:

Գ. Կլարի հարցումին թէ ի՛նչ ըրած է գոհարեղէնները, մուշտակները, մարգարիտէ մանեակ եւայլն, գործ կը կրէր դեռ ձերբակալուելէն օր մը առաջ, Տիկին Հանօ պատասխանեց թէ անոնք իր անձնական սեփականութիւնն են եւ չի կրնար յայտնել տեղը:

ԱՄՈՒՆՏՍԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ բեւեռախոյզ Ռոալտ Ամունտսէնի կողմէ Հարաւային բեւեռի գտնուելուն 17րդ. տարեդարձը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ ամբողջ Նորվեկիոյ մէջ: Մայրաքաղաք Օսլոյի մէջ տեղի ունեցաւ յուզիչ արարողութիւն մը: Կէսօրին ամբողջ երկրին մէջ երկու վայրկեանի լռութիւն տիրեց՝ յարգելու համար նշանաւոր բեւեռախոյզին յիշատակը.

Նորվեկիոյ բոլոր թերթերը յօդուածներ նուիրեցին Ամունտսէնին:

Յիշատակի այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ Նորվեկիոյ ժողովուրդը յարգեց նաեւ յիշատակը Ֆրանսացի օդանաւորդ Կիլպոյի եւ ընկերներուն, որոնք Ամունտսէնի հետ միասին Լաթամ օդանաւով կորսուեցան հիւսիսային բեւեռին մէջ, անցեալ յունիս 18ին:

Փարիզի Նորվեկեան դեսպանատան մէջ եւս նոյն առթիւ արարողութիւն մը կատարուեցաւ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Ռումանիոյ նոր ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ գիւղացի-ազգայնական կուսակցութիւնը շահած է 387ի վրայ 333 աթոռ, ընկերվարականները՝ 5 աթոռ, գերման կուսակցութիւնը՝ 7: Այս վերջին երկու կուսակցութիւններն ալ կառավարութեան կուսակից են:

Ազատականները, որոնք 293 երեսփոխան ունէին լուծուած խորհրդարանին մէջ, այժմ ունին 13 աթոռ միայն: Զօրկա Ավերէսքու խմբակը շահեցաւ 5 աթոռ, Մաճառները՝15 եւ տոքթ. Լուփուի խմբակը՝ 5:

Համայնավարներն ու հակահրէականները ո՛չ մէկ աթոռ կրցան շահիլ:

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐ

Աւստրիական մաքսային իշխանութիւնները Դանուբի վրայ նաւարկող շոգենաւի մը մէջէն գրաւեցին գնդացիրի անջատ մասեր պարունակող 7 մեծ սընտուկներ, որոնք Հունգարիա կը ղրկուէին:

Պաշտօնէութիւնը տեղեկութիւն չունի այս խնդրէն:

1929Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Երեսփոխանական ժողովին կողմէ քուէարկուած ելմտացոյցին հասոյթներն են՝45.415.131,443 ֆրանք, ծախսերը՝45.369,183.966 ֆրանք. Իսկ եկամուտը ծախսէն 45.947.477 ֆրանք աւելի է: Վիճաբանութեանց համար յատկացուեցաւ 54 նիստ, որոնց 12ը գիշերային:

ԼՈՒԿԱՆՈՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

Պրիանի, Չէմպըրլէյնի եւ Շթրէզըմանի տեսակցութեան մասին ոեւէ զեկոյց չհրատարակուեցաւ: Կը կարծուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է փորձագէտներու ժողովը գումարելու համար յունուար 10ին:

Լիթուանիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ առժամեայ համաձայնութիւն մը գոյացաւ:

Է ՖԼՈՒԷՆԶԱՅԻ համաճարակը կը ծաւալի Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Շիքակոյի եւ Վիսքոնսինի համալսարանները փակուեցան: 10 հոգի մեռան Շիքակոյի մէջ՝ վերջին 24 ժամուան ընթացքին: Ծարք վարակուած են 200,000 հոգի:

ՓԱՐԻԶԻ 12րդ դատական ատեանը 4 տարի բանտարկութեան եւ 3000 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց նախկին համայնավար երեսփոխան Անտրէ Մարթին, որ մարաջախտ Ֆօշի դէմ յօդուած մը հրատարակած էր Իւմանիթէի մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու Ռումանացիներ՝ Մորիզ Ֆրուամէօր եւ Միրսէա Լուփէսքու, որոնք երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէին միջազգային ոստիկանութեան կողմէ եւ որ 8—10 ամսուան մէջ 1.500.000 ֆրանք չորթած էին Ֆրանս. գրամատուններէն:

ՔԼոց բժշկ. քննութեան պիտի ենթարկուի

Ծերակոյտին մէջ կարդացուեցաւ Քլոցի հրաժարականը, առ ի տեղեկութիւն: Ո՛չ մէկ վիճաբանութիւն կատարուեցաւ այս առթիւ: Ընդհանուր դատախազին հրահանգով հարցաքննիչ դատաւոր տը Ժանթիլ գնաց Սիւրէնի ապաքինարանը, ուր պաշտօնապէս Քլոցի յայտնեց թէ ամբաստանուած է իբրեւ դրամաշորթ. փոտահութիւնը չարաչար գործածող, կեղծ չէք ստորագրող եւ կեղծարար, աւելցնելով որ ձերբակալուած է:

Քլոց պատասխանեց թէ պաշտպան փաստաբան ընտրած է Հանրի Թորէսը, որուն ներկայութեամբ միայն կրնայ խօսիլ:

Հարցաքննիչ դատաւորը երեք բժիշկներու կողմէ քննութեան պիտի ենթարկէ Քլոցը, հաստատելու համար թէ խելագարութեան ո եւ է հետք կա՞յ ուղեղին մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիոյ Աղզաս-Լորէնը

Հէլիոպոլսի երեսփոխան Ճէլալ Նուրի պէյ, «Իգտամ»ի մէջ կը պատասխանէ «Թան»ի, որ կուզէ Թուրքեւսուրիական սահմանը «հռոմէական ճամբէն» անցած տեսնել:

«Այդ ճամբան, աշխարհակալութեան ճամբան է: Բայց կը հարցնենք.— Ֆրանսա ի՞նչ գործ ունի այդ տեղերը, ո՞ր տարուան մէջ կ'ապրինք: Ֆրանսա Սուրիա ղրկած է իր «օտար լէգէոն»ը, որ կը բաղկանայ Գերմանիայէն փախած ոճրագործներէ եւ գաղթականներէ: Ցետոյ հոն գետեղած է Թուրքիայէն փախած վնասակար տարրերը: Կը կարծեմ թէ այդ տարրերն են որ խորհրդատուի դեր կը կատարեն Ֆրանսայի մօտ:

«Եթէ Ֆրանսան իր Ալզաս-Լորէնը ունէր, մենք ալ ունինք մերը.— Անտիոքն ու Իսքէնտէրունը»:

Լիտվինոֆի եղբօր յայտնութիւնները

Ինչպէս կը յիշուի, խորհրդային միութեան Պերլինի առեւտրական ներկայացուցչութիւնը բողոքած էր թէ Ռուսիոյ արտաքին փոխ-գործավարին եղբայրը Լիտվինոֆ 200.000 տոլլարի կեղծ մուրհակ ստորագրած է: Լիտվինոֆ ինքնաբերաբար Փարիզի մէջ հարցաքննիչ դատաւոր Օտիպէրի ներկայանալով, յայտնեց թէ այդ մուրհակները, որոնք կանոնաւորապէս ընդունուած եւ ստորագրուած էին իր կողմէ՝ Գ.Միջազգայինի կողմէ օգտագործուած են՝ արտասահմանի մէջ համայնավար քարոզութեանց յատկացուելու համար:

Լիտվինոֆի այս յայտնութիւնները կոչուած են ծանր հետեւանքներ ունենալ, մանաւանդ ներկայիս, երբ Լոնտոնի ելմտական շրջանակները ձեռնարկներ կը կատարեն՝ Խորհրդային Միութեան հետ առեւտրական յարաբերութիւնները վերսկսելու համար:

Պենէշ Փարիզի մէջ

Առջի օր Փարիզ հասաւ Պէնէշ, որ տասը տարիէ ի վեր Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նախարարն է: Այս առաւօտ ժամը 10ին Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ պիտի դնէ Չեխոսլովաքիոյ պատերազմական խաչը: Ժամը 11ին պիտի երթայ Պոնափարթ փողոց, թիւ 18 շէնքը, ուր հաստատուած էր 1916ին Չեխոսլովաք Ազգային Կոմիտէն, որ յետոյ ձեռք բերաւ Չեխոսլովաքիոյ անկախութիւնը: Նախարարը բացումը պիտի կատարէ այդ շէնքին վրայ Փարիզի Քաղաքապետութեան կողմէ դրուած յիշատակի տախտակին:

Ազգային Կոմիտէի անդամներն էին Մազարիք, այժմ Հանրապետութեան նախագահ, Պէնէշ, Օսուսքի, Փարիզի դեսպան, Ստեֆանիկ եւն.,որոնց գլուխը բերողին մեծ վարձատրութիւն կը խոստանար աւստրեւհունգարական կառավարութիւնը:

Կոմիտէն դաշնակիցներուն կը տեղեկացնէր Աւստրիոյ անցուդարձերը. իր տեղեկութիւնները կը քաղէր Պոհեմիա ապրող Չեխերէն, որոնք իրենց կեանքը վտանգի ենթարկելով, կապ կը պահէին կոմիտէին հետ: Կոմիտէին քաւաղրական գործունէութիւնը առօք չէր վերջանար: Աւստրիա-Հունգարիոյ Չեխերն ու Սլովէնները կը գրգռէր թռուցիկներով եւ ի վերջոյ կը յաջողէր կազմել Չեխոսլովաք լեգէոնականները:

1918 յունիս 29ին Ֆրանսա պաշտօնապէս ճանչցաւ Չեխոսլովաքիան: Իսկ նոյն տարուան հոկտեմբերին Փրակայի մէջ հռչակուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ Հանրապետութիւնը:

Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ ընդհ. կուսակալը

Սելանիկ հասած է Յունաստանի նախկին արտաքին նախարար եւ պահպանողական-հանրապետական կուսակցութեան նախագահ Միխալաքոփուլոս, որուն առաջարկուած է Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ ընդհանուր կուսակալի պաշտօնը:

Սելանիկի մէջ Միխալաքոփուլոս հետաքրքրուած է տակաւին չգետեղուած գաղթականներու վերջնական գետեղման եւ առեւտրական տագնապի խնդիրներով:

Ուսումնասիրական պտոյտէն յետոյ նախկին նախարարը Աթէնք պիտի դառնայ՝ առաջարկուած պաշտօնին մասին վերջնական պատասխան տալու համար կառավարութեան: Կ'ըսուի թէ Միխալաքոփուլոս գործելու լայն ազատութիւն պիտի պահանջէ:

Պէհայականներու դատավարութիւնը

Պոլիս Սուլթան Ահմէտի Հաշտարար Ատեանը սկսած է դատել Պէհայականները, որոնց մէջ է նաեւ հայ ատամնաբոյժ մը՝ Սարգիս Թոմասեան: Ամբաստանեալներու փաստաբանը բացատրեց թէ՝ Պէհայականութիւնը հակառակ է ամէն տեսակ մոլեռանդութեան, կ'ընդունի այրերու եւ կիներու միջեւ կատարեալ հաւասարութիւն, կը ձգտի կրթութեան տարածումին եւ մարդկութիւնը աւելորդապաշտութիւններէ ազատելու: Միլիոնաւոր հետեւորդներ ունի աշխարհի ամէն կողմը: Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղ մը չկայ, բայց այդ աղանդի հետեւորդներուն միջեւ գաղափարի նոյնութիւն կայ: Ռումանիոյ թագուհին ալ պէհայական է եւ անցած տարի Պոլիս այցելած ատեն ողջոյնի նամակ մը ղրկած էր պէհայականներուն:

Վճիռը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ:

ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՌԱԽՈՒՂԻՆ ՄԷՋԷՆ

ՏՐՏՈՒՄ ՏՂՈՒ ՕՐԱԳԻՐ

Երազիս մէջ, կը քալէի բարձրահասակ ու ծաղկած ծառերու տակէն, օձագալար ու նեղ արահետէ մը։ Խոշոր ու լման լուսնկայ մը կ'իյնար ծառերուն վրայ ու կը ծորէր վար։ Գարնան լուսաւոր ու զաղջ գիշեր էր։ Արահետը եզերուած էր վայրի սալորենիի, մասրենիի եւ մուրտի փշոտ թփերով. լռութիւնը անտառին մէջ մեծ էր։

Երազիս մէջ, ես լուրջ ու խստադէմ մարդ մըն էի, օր ու աւրեւ տեսած ու ուսերս բեռնաւոր յիշատակներու դէզով։ Կը քալէի գլխահակ ու գիշերը այնքան անուշ էր որ ուզեցի նստիլ արահետին եզերքը ու սուլել հին երգ մը որ ես գիտէի երկար տարիներէ ի վեր եւ որ կը սկսէր հետեւեալ բառերով.

— Ես սիրեցի զոյգ մը աչքեր, խո՛ր, թախծալի, զոյգ մը աչքեր սիրելի...։ Յանկարծ լսեցի քաղցր ձայն մը որ կը խօսէր ինծի։ Ու ձայնը կարծես թէ կուգար հեռուէն։ Ու ձայնը կը հարցնէր՝ պզտիկ, քնքուշ շեշտով մը թէ՝

— Որո՞ւնն էին, որո՞ւնն էին այդ աչքերը...

Ու ես նստայ արահետին եզերքը ու սկսայ մտածել թէ իրաւ, որո՞ւնն էին, այդ զոյգ մը խոր աչքերը որ ես սիրեցի։ Ու անցեալի մշուշին մէջէն, կորսուած դէմքեր սկսան դուրս ցայտել ու ամէն անգամ, ես կ'ըսէի՝

— Չէ՛, ուրիշ զոյգ մը աչքեր կան որ ես աւելի շատ սիրեցի, ամէնէն շատ սիրեցի...

Երազիս մէջ, ես լուրջ ու խստադէմ մարդ մըն էի, մարդ մը որ զուցէ բնաւ չպիտի ըլլամ ու իմ մանկութիւնս շատ հեռու էր ու ես կը յիշեմ, որ ես ժամերով նստայ, մինչեւ որ յիշեցի որ այդ զոյգ մը աչքերը, իմ մօրս աչքերն էին, առաջին տաք ու սիրալիր աչքերը որ ես տեսայ՝ երբ աշխարհի լոյսին բացի իմ ծարաւ աչքերս։

Երբ արթնցայ, իմ սիրտս ցաւեցաւ որ ես այնքան շուտ մոռցած իմ մօրս աչքերը։ Ու զարմացայ որ իմ ապերախտութիւնս այնքա՛ն մեծ է...

II.— ԻՄ ԱՂՔԱՏ ԵՒ ՀՊԱՐՏ ՄԱՐԴԱՒ ՄՈՐԹԻՍ ՄԷՋ...

— Օ՛, ո՛չ, ի՛նչ ալ պատահի, տիկի՛ն, գիտէ՞ք. ի՛նչ ալ պատահի, հոգ չէ աղքատ, հոգ չէ պանդուխտ։ Տիկի՛ն, այս քաղաքին մէջ ուր աղքատութիւնն ու ոխերճանքը, արմուկ արմուկի կ'անցնին փողոցներէն, օ՜ օ՛, գինով, մելամաղձոտ աչքերով տիկին, որ կրնայիք զիս սիրել, որ չսիրեցիք. գիշերո՛վ...

— Ես այս բառերը ձեզի կ'ըսեմ, ինչպէս տխուր երգեր գրող մարդ մը որ թմրեցուցիչները կը սիրէր եւ փողոցի հիւանդ աղջիկներու հետ մէկ անկողնի մէջ կը պառկէր։ Որ մնաւ երիտասարդ, մանուկի մը պէս իր մօրը թեւերուն մէջ, որ իր մայրը ցանկաց, օ՜ օ՛ տիկի՛ն, դուք գիտէ՛ք որ ան բանաստեղծ մըն էր, տարօրինակ մարդ մը՝ զոհարէ պաղ աչքերով եւ տխուր։ Օ՛, ո՛չ, ի՛նչ ալ պատահի, տիկի՛ն, հոգ չէ աղքատ, հոգ չէ պանդուխտ, ես չպիտի զղջամ այս մորթին մէջ ծնած ըլլալուս համար...

— Գիշերը, ես երջանիկ եմ եւ իմ երջանկութիւնս աննիւթական է, անձայր, անպարագիծ։ Ցերեկը՞ ո՞վ կրնայ ըսել, երբ փողոցէն կ'անցնիմ՝ թէ սովորականէն տարբեր մարդ մըն եմ։ Բոլորին պէս կ'ապրիմ, կ'երգեմ։ Բոլորին պէս պայքարի մէջ եմ ու կը պաշտպանեմ ծուլութեան իմ իրաւունքս։ Գիշերն է որ աչքերս կը սկսին շողալ ու սիրտս կը զարնէ բացառիկ երաժշտութեամբ մը։ Այն ատեն, ես գլուխս առած կ'երթամ, կը քալեմ կը քալեմ՝ նայելով սալայատակին կամ հեռուն, մայթերո՛վ, պատերուն տակէն, ծառերուն կրթնելով, կենալով գետը եզերող գրքի մնտուկներուն առջեւ, օ՜ կը քալեմ, խորասուզուած, ընկղմած...

— Ինչպէ՞ս աստղերը եւ լուսնկան ընկղմած են այս գիշեր, գիշերուան լռութեան մէջ, ինչպէս իմ հոգիս իր զառնութեանը մէջ, ինչպէս, կը յիշէ՞ք, տիկի՛ն, օ՜ օ՛ ի՛նչ ալ պատահի, աղքատ, անտուն, օ՜ գէշ հագուած, այս քաղաքին մէջ ուր ուրախութիւնն ու տառապանքը արմուկ արմուկի կ'անցնին, հպելով անհաւասար սիրով, աղքատին եւ հարուստին, օ՜ ոչ, ես չպիտի զղջամ այս մորթին մէջ ծնած ըլլալուս համար։

ՓԱԿԱԳԻԾ.— Ես ծնած եմ, աւելի քան քառորդ դար առաջ, հեռաւոր փետրուարի գիշեր մը, ինչպէս անուշ աչքերով գառնուկ մը կը ծնի մաքիին արգանդէն, օ՜ օ՛ ես երջանիկ եմ այս գիշեր, որ ծնած եմ հպարտ, աղքատ ու բանաստեղծութիւնը սիրող մարդու այս մորթին մէջ։ Մարդիկ կանոնկրծնին ուրիշ ձեւով, ուրիշ մորթերու մէջ։ Մարդիկ կան որ դժգոհ են իրենց մորթէն, տիկի՛ն, օ՛ օ՛, որը պիտի ուզէր աւելի գեղեցիկ ծնիլ, որը աւելի տխուր, գիտէ՞ք, այդ տեսակ յիմարներ ալ կան։ Որը աւելի հարուստ (տխմար, տխմար, մինչ կրնա՞ս ամփոփել թէ ո՞ւրկէ կը սկսի հարստութիւնը եւ ուր կը վերջանայ ։ Որը պիտի ուզէր ծնիլ աւելի իմաստուն (տխմարութի՛ւն) Աղջիկ մը գիտեմ, որ կ'ուզէր տղայ ծնած ըլլալ, անկախ, ազատ (օ՜ ցեղնութի՛ւն)։ Մարդ կայ որ գոհ չէ որ ծնաւ Հայու արգանդէ։ Գիտէ՞ք տիկի՛ն. հայ մօրը կոյնքը լայն կ'ըլլայ. մեր ցեղին սրտին պէս. սիրով հագփի մը պէս որ երկփեղկ դրան պէս է, լայնաբա՛ց։ Ինչո՞ւ Հայ ծնաւ. յիմարը, օ՛ դասալիք. տիկի՛ն, դասալիք...

— Օ՛, ո՛չ, ի՛նչ ալ պատահի, ըլլա՛մ աղքատ, ըլլամ ընդմիշտ տխուր, ծնած ըլլամ դժբախտ, տարրդի աստղի տակ, ոչի՛նչ, ես չպիտի զղջամ, այս հասա ու բարի մորթին մէջ, աշխարհ եկած ըլլալուս համար, Օ՛ ո՛չ, այս գիշեր, առանց փառասիրութեան, առանց ունայնամտութեան բայց եւ առանց աւելորդ խոնարհութեան, ես երջանիկ եմ աղքատ մարդու այս մորթին մէջ...

— Օրհնեալ ըլլա՛ս, մայրի՛կ, որ զիս ծնար, այսպէ՛ս։ Զիս ծնար այսպէս, Հայու դաշունաչար, Հայու սեւ աչքերով, ըլլա՛ս բարի յիշատակով. մա՛յր։ Օրհնեալ ըլլա՛ս որ զիս ծնար իմ մեծ թերութիւններովս, իմ պզտիկ առաւելութիւններովս, զիս ծնար այս մեծ խենդութեամբ, կեանքը պայծառ կամ պղտոր աչքերով բայց յաղթական մարդու պէս տեսնելու։ Զիս ծնար այսպէս՝ կրքոտ, օ՛ մեծ կրքերով. վայրենի ու չափազանցուած զգացումներով, կեանքին առջեւ եղերականօրէն անկեղծ, եղերականօրէն մարդ...

— Զիս ծնար այսպէս զիրարգզած մայրի՛կ, այսպէս զօրաւոր բայց մանուկ սրտով մը որ կը հակնայ խոնարհ ու աշխատաւոր մարդոց ճակատագիրը, անոնց մեծ ու անասելի տառապանքը։ Այս գիշեր, արտասովելու չափ երջանիկ եմ, որ ես այս տղան եմ, այսպէ՛ս, գիշերուան մէջ, այս հայ երիտասարդ մարդը, Հայու իր առելութիւններովը, որ ես ուրիշը չեմ, որ ես այս տղան եմ, աղքատ, պանդուխտ։ Յաղթական, քիչ մը շատ անզութ։ Որ մեծ կրքեր ունիմ։ Եւ մեծ ծարաւներ որ գիտեմ պիտի միան անյագուրդ, ի՛նչ փոյթ, օրհնեա՛լ ըլլաս, մայրի՛կ. քու բարի եւ արգասաւոր արգանդովդ, որ զիս ծնար այսպէ՛ս...

— Հատուածական, վայրագ, անպիտղոյ սիրած բաներուս համար։ Այսպէս դողդոջուն օտար ծննդավայրի մը սիրոյն համար։ Տղայ մը որ կորսուած ճակատագրով երկրի մը սէրը կը կրէ, մեծ աւանդի մը պէս իր հոգիին մէջ։ Որ հայ է, որ եղած է միշտ հայ, նեղ օրերու, դժուար օրերու, հպարտութեամբ, անվերադարձ կերպով, առանց ամբարտաւանութեան, առանց ստոր հերոսութեան, բայց եւ առանց ամօթի։ Տղայ մը որ կը նայի մեծ եւ աստեղահուզ բարձունքի մը...

— Օրհնեալ ըլլա՛ս, մա՛յր, քու անհանգիստ եւ թափառական յիշատակովդ, որ կը յածի մեր հայրենի տան վրայ, քարուքանդ պատերուն։ Օրհնեա՛լ՝ որ զիս ծնար այսպէս, մեծ եւ յանկարծական զգացումներով, ատելութիւններով որ շատ չեն զիջանիր, սէրերով որ երկար կը տեւեն ու հաւատարիմ են, ինչպէս տխուր եւ անոք շուները, որոնց տէրը կը մեռնի։ Մա՛յր, ինէ կարելի է որ ես ցանկամ ծնած ըլլալ ուրիշ որովայնէ։ Քու կուրծքիդ վրայ իմ մանկութիւնս մեծցաւ անսահման բարութեամբ եւ իմ մանուկ բերանս երբեք դառնութիւն չճճեց։

— Օրհնեալ ըլլա՛ս, անուշ ու երիտասարդ կին որ իմ մայրս եղար, հեռաւոր տարիներու մէջ, յիշատակիս մէջ անընդհատ զարթուն գիւղաքաղաքի մը մէջ, օրհնեալ ըլլա՛ս քու տառապած եւ անապատի տաք հողին վրայ անթաղ, անյիշատակ ոսկորներովդ։ Օրհնեալ ըլլա՛ս որ զիս ծնար այսպէս, հեռաւոր փետրուարի գիշեր մը. խոշոր ոսկորներով ու հաստակազմ, հողին մէջ ամուր խրած ծառի մը պէս որ աշնան փոթորիկներէն չի վախնար։

— Օ՛ ո՛չ, կը տեսնէ՞ք, տիկի՛ն, թէեւ դուք կը սիրէք բարձրահասակ ու նրբակազմ տղաքը, թէեւ դուք կը սիրէք ձեւերու նրբութիւնը, ես՝ արտասովելու չափ երջանիկ եմ այսօր, որ այս տղան եմ, այսպէ՛ս, որ ես ուրիշը չեմ։ Օ՛, օրհնեալ ըլլա՛ս, մայրիկ, քու առատ ու չազգանակազօրն մազերովդ որ լաւ կը բուրէին, քու երգերովդ որ զիս կը յուզէին, օրհնեալ ըլլա՛ս քու աչքերուդ աղուոր ու տաք նայուածքովը, որ ես կը սիրէի, որ հիմա արտասուք կը բերէ աչքերուս..

— Օրհնեալ ըլլա՛ս որ զիս ծնար այսպէս, բաց ու արձակ հոգիով. մեծ ճամբաներու պէս որ կ'երկարին դէպի հեռուն, անծանօթ դաշտերու մէջ, մա՛յր։ Օրհնեալ ըլլա՛ս ինծի բոլոր տուածներուդ համար, արդար ու մաքուր կաթիդ։ Մեծ թերութիւններուս եւ պզտիկ առաւելութիւններուս, զգացումներուս որ գլուխ կը թօթուեն եւ յաւզումներուս որ կը լաեն յաճախ,

— Շնորհակալ եմ առանց ունայնամտութեան եւ առանց աւելորդ խոնարհութեան, պզտիկ տղու մը պէս որ կը սորվի առաջին անգամ շնորհակալ ըլլալ եւ որ իր զգացումը չի կեղծեր։ Սիրոյ եւ հնկումի գիշերներուն համար որ համբերութեամբ անցուցիր. հիւանդ մանուկի սնարիս վրայ։ Բոլո՛ր զգուանքներուդ համար, մա՛յր, որոնց քաղցրութիւնը յիշատակ դարձաւ, պզտիկ բառերուդ, խանդաղատանքներուդ, սխալ դատումներուդ եւ ներումներուդ համար, գիտես։

— Օրհնեալ ըլլա՛ս, իմ սրտիս ամբողջ մանկութեամբն ու հաւատարմութեամբը, ես կ'ըսեմ քեզի որ սիրտս աւելի մեծ ու տեւական սէր չի ճանչնար քան յուշիդ մա՛յր, օ՛ օրհնեալ ըլլաս, որ զիս պահեցիր, դեռ անպարբաա էակ, մեծ եւ անասելի սիրով մը, մայրական որովայնիդ մէջ, որ զիս տառապանքով յղացար եւ արիւնովդ սնուցիր, օ՛ մայր իմ, օրհնեալ ըլլա՛ս, որ դեռ հիմա, հետս ես, նեղ օրիս, դժուար օրիս...

— Նեղ օրիս, դժուար օրիս, յեներանս իմ զուն, անխարդախ նեցուկ մինա՛կդ, կը կենաս քովս։ Օ՛ այս գիշեր, անբացատրելի կերպով երախտագէտ եմ քեզի առանց հատուցումի տրուածներուդ համար։ Օրհնեալ ըլլաս, մայրի՛կ, քու երիտասարդութեամբ որ առանց երջանկութեան մեռաւ, քու աչքերովդ որ սիրով կը թրջէին. քու ձայնովդ որ երգի պէս էր, յուզիչ, պզտիկ՝ որքան ալ աղքատ, գիտե՞ս, վաղ առաւօտ, քեզի համար. փունջ մը ալիտակ, փունջ մը, տարաժամ ու բացառիկ շաւշաններ պիտի գնեմ, պզտիկ, սիրելի մայր, պզտիկ, սիրելի մայր.-

⁂

III.— ՍԻՐՈՅ ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

— Ան պզտիկ ձեռքեր ունէր որ յաճախ ջերմ ունէին, կապոյտ ու թափանցիկ երակներով, նիհար։ Եւ որքան երկչոտ որ ամէն անգամ որ զանոնք ձեռքերուս մէջ թողուր. կը մտածէի թէ միթէ՞ այդ պզտիկ, նիհար, երկչոտ ձեռքերը զուրգուրալ գիտէին։ Օ՛ երբեք՝

— Բարձր ձայնով չէր խօսեր, չէ, պզտիկ սիրելի. կ'ըսէր կամաց, չէ՞։ Բառերը կ'արտասանէր մասնաւոր զուրգուրանքով. ջերմութեամբ ու այնքան մլատ էր սիրոյ խօսքերու մէջ որ երբ անունս կուտար, այնպէ՛ս, մերկ, մտերիմ, առանց ածականի. սիրտս կը դողար։ Երբ, շատ երջանիկ ըլլար, երբ մասնաւոր պատճառներ ունենար ինծմէ գոհ ըլլալու, կ'ըսէր՝ պզտի՛կ սիրելի, լա՞ւ ես, լա՞ւ ես այսօր, կամ ի՞նչ կարելի է ընել, այս գիշեր, ըսէ՛...

Գէշ աղջիկ մըն էր, եւ ինք գիտէր ու կ'աշխատէր բարի ըլլալ հետս եւ չէր յաջողեր եւ իր ձեռքերը պզտիկ էին, նիհար ու ջերմութեան մէջ։ Երբեմն, երբ, ես որ հիմա հոս եմ եւ ինք որ հիմա այս քաղաքը չէ, հեռու է, մղոններով, կը քալէինք միասին, կ'ուզէր թեւս առնել բայց իր հպարտութիւնը կ'արգիլէր զայն առաջին քայլը ընելէ. իսկ ես, կը քալէի ձեռքերս գրպաններս եւ շատ հպարտ, օ՛ հպարտ, կ'ըսէի պզտիկ սիրելի, երբ պիտի լաւ ըլլաս, երբ, լաւ ..

— Գիտե՞ս, այս իրիկուն ես տխուր եմ, գիտե՞ս, այս իրիկուն ես գէշ աղջիկ մըն եմ ու ամէն իրիկուն ան այսպէս էր. գէշ աղջիկ մը որ բարի ըլլալ կ'ուզէր եւ չէր յաջողեր։ Ու մենք չէինք գիտեր թէ կը սիրէինք իրար ու ան միշտ կ'ըսէր, պզտիկ դառնութեամբ մը, իր երջանկութեան ժամերուն — պզտիկ սիրելի, ե՞րբ պիտի սիրենք իրար, ե՞րբ։

— Երբ որ, կը պատասխանէի կամաց, ծառերը կրկին ծլին, գիտե՞ս, երբ ծառուղիներուն վրայ կրկին եղրեւանիի ճիւղեր ծախեն, զարնան առաջին օրերուն հետ, կ'ըմբռնե՞ս, հողը կ'ազատի իր տխրութենէն։— Այո՛, պզտի՛կ սիրելի, կ'ըսէր, այն ատեն, մենք կը համբուրենք իրար։ Օր մը, վերջապէս, ծառերը սկսան կրկին ծլարձակել, փողոցներուն մէջ, ձմրան ծաղիկներուն տեղ՝ եղրեւանիի շաքիլներ սկսան ծախել բայց մենք չհամբուրեցինք իրար։

— Երբ միասին ըլլայինք, կը քալէինք միշտ քով քովի, գէշ աղջկան մը եւ գէշ տղու մը պէս որ իրար սիրել չեն գիտեր եւ գարնան առաջին օրերը կ'անցնէին տխրութեամբ։ Օր մը, ինքնիրենը, ան սենեակս եկաւ, ես՝ պառկած կը ծխէի եւ կը նայէի ծուխի սիւնին։ Սենեակդ ի՜նչ լաւ է, ըսաւ, պզտի՛կ սիրելի, եկայ որ սիրենք իրար, օ՜ օ՛ ինչ լաւ են, այս պատի նկարները, խոշոր գրքեր ունիս, խոժոռ գրքեր եւ լաւ գլանիկներ, կարելի՞ է հատ մը ծխել, պզտիկ սիրելի..

— Ես թէ՛ ի հարկէ, ի հարկէ, եկո՛ւր նստէ հոս։ Յետոյ լռեցինք կրկին։ Ո՛չ ես կը համարձակէի խօսիլ, ո՛չ ան։ Ան գէշ աղջիկ մըն էր որ կ'աշխատէր բարի ըլլալ հետս բայց չէր յաջողեր։ Ու իր աչքերը, ○ ○, բացառիկ կերպով մելամաղձոտ էին, երբ կ'ըսէր՝ պզտի՛կ սիրելի. սիրտս տերեւի պէս կը դողդղար։ Սնոտ թրթռուն լռութիւնը անհնար էր խզել, ես սկսայ քանակով զուարճանալ սեղանին վրայ։ Յետոյ դուրս եկանք։ Յետոյ, ան սորվեցաւ այսպէս սենեակս գալ երբեմն, քիչ մը լռել ու, մեկնի՛լ։ գէշ աղջկան մը պէս, առանց նոյն իսկ ձեռք տալու։ Այսուհանդերձ ի՛նչ լաւ էր, ի՛նչ լաւ էր մեր բարեկամութիւնը

— Ու ամբողջ տարին այսպէս անցաւ եւ յետոյ ան գնաց իր երկիրը, ան օտար աղջիկ մըն էր եւ ես մնացի հոս, միշտ նոյն գէշ տղան։ Ան աչքեր ունէր որ բացառիկ կերպով մելամաղձոտ էին եւ պզտիկ, նիհար ձեռքեր, յաճախ ջերմութեան մէջ է որ կարծեմ թէ զուրգուրալ չէին գիտեր։ Ու ան կ'ըսէր, պզտի՛կ սիրելի, պզտիկ սիրելի, ի՞նչ կարելի է ընել հիմա, ըսէ...

ՎԱՀԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՊԵՐԿՍՈՆ

ՊՍԱԿԱՒՈՐ ՆՈՊԷԼԵԱՆ ՄՐՑ. ՆԱԿԻ

Գրական շարժումը ենթակայ է միշտ իմաստասիրական շարժումի ազդեցութեան։ Դրամէտը իր տեսութիւնն ունի մարդը, կեանքը, տիեզերքը կառավարող օրէնքներու մասին, ինչպէս Պարէս մը, Փրուստ մը, Ժիտ մը, Վալէրի մը։

Իմաստասիրութեան եւ գրականութեան այս եղբայրութիւնը Ֆրանսայի յատուկ երեւոյթ մը չէ։ Ամէն արուեստագէտ բնազդօրէն կը ձգտի պարզելու տիեզերքի խորհուրդը, թափանցելու յաւիտենական Սփինքսի գաղտնիքին, ու մենք բանաստեղծութեան մը, վէպի մը, թատերգութեան մը խորքին մէջ կը նշմարենք այն վարդապետութիւնը որուն կը հակի գրագէտը։

1889 թուականէն սկսաւ Պերկսոնի ազդեցութիւնը։ Ան դարձաւ ղեկավար ուժ մը 1900-էն ասդին։ Յեղաշրջեց քսաներորդ դարու իմաստասիրութիւնը, գիտութիւնն ու արուեստը, եղաւ ներշնչումի աղբիւր մը լատին և անգլօսաքսոն երկիրներու գրական կեանքին մէջ, հակազդեց ծայրայեղ մտաւորապաշտ Դասականին, զուգահեռաբար խորհրդապաշտ շարժումին որ Վերլէնի ու Մալարմէի ղեկավարութիւնով կը պայքարէր Պառնասականներու ծայրայեղ մտաւորապաշտութեան ... դէմ ու ... կը բերէր երաժշտական տարրը որ չալպէս ներքին է ու հոգեկան։

Այդ ազդեցութեան խորութիւնը նկատի ունէր Նոպէլեան յանձնախումբը, երբ Պերկսոնի յատկացուց 1928ի գրականութեան մրցանակը։

⁂

Մեխանները կը ծնին, որովհետեւ կը սպառուին։

Պերկսոնի իմաստասիրութիւնը երեւան եկաւ շրջանի մը երբ գիտութիւնը կը ճնշէր մարդկային մտքին վրայ ու կը կաշկանդէր անոր ազատ թռիչքը։

Սփէնսըրի եւ Տարուինի տեսութիւնները ծանր հարուած մը տուին հոգեբանական եւ բնազանցական ուսումներու, տիեզերքը վերածելով հսկայ մեքենայի մը որ կը կառավարուէր միակ օրէնքով մը, բնաշրջման (évolution) օրէնքով։

Գիտութիւնը միայն պիտի լուծէր կեանքի հարցը, պիտի պարզէր տիեզերքի գաղտնիքը։

Գիտական այս ծայրայեղ շարժումը ժողովրդականացաւ 19րդ դարուն, մտաւորապաշտ տեսութիւնները արժանացան ընկերութեան բոլոր խաւերուն մէջ եւ ծնունդ տուին նոր սերունդի մը, եսասէր ու նիւթապաշտ. խամրեցաւ կեանքի բանաստեղծութիւնը, մարդոց աչքերուն մէջ մարեցաւ այն աստուածային լոյսը որ կը բխի ներքին, անմատչելի բարձրութիւններէ։

Այս ծայրայեղ հոսանքին դէմ բողոքեց համալսարանը, Քոլէժ տը Ֆրանսի եւ Սորպոնի բեմերէն։ Պուտրու, հակառակ իր մտերմութեան գիտական մտքի հետ (աշակերտն էր թուաբանագէտ Փուանքարէի), պայքարեցաւ այդ վարդապետութեան դէմ որ տիեզերքը կը վերածէր մեքենայի մը, որ հոգեբանական իրողութիւններ կը չափէր գիտական իրողութիւններու հետ, որ միեւնոյն օրէնքին կ'ենթարկէր եւ շարժունն ու անշարժը, և կենդանին ու անկենդանը։

Բայց Պերկսոն միայն պիտի կարենար ձեւ ու մարմին տալ այն վարդապետութեան որ պիտի կրէր իր անունը, եւ թումբ պիտի կանգնէր գիտականութեան այս ծայրայեղ յառաջխաղացումին դէմ։

Գիտութիւնը որ Սփէնսըրականներու կողմէ կը նկատուէր վճռաբեկ ատեան մը, պիտի զահանար իր գերով, պիտի բաւականանար իր սահմաններով, իսկ լուսաբանելու համար կեանքի խորհուրդը, կենդանիի հարցը, հասնելու համար իրակ... թեան որ տեւական շարժ... ու յարատեւ ստեղծագործ... անհրաժեշտ էր ճանաչումի եղանակ մը, իմացականէն ... ալ անդին, intuitionը։

Այս կերպով հոգեբանութ... կը վերակենդանանար, իմա... սիրութիւնը կը վերանորոգ... ինքնատիպ հոգեպաշտութ... մը (spiritualisme) ու կը զա... կատարելապէս ... բովանդակ կ'ուսումնասիր... նիւթը, եւ հոգին։

Նոպէլեան մրցանակ... խումբեան առիթով, Պերկսոն ... գրէ.

— «Այն մեքենաները ... կը շինենք արհեստակ... բաններ են որոնք կուգա... նալու մեր բնական ... ներուն վրայ ու այդ ... կ'երկարեն, կը մեծցնեն ... կութեան մարմինը. Այդ ... մինը ամբողջութիւնով ... շարունակելու եւ ... ժումները կատարելա... մար, պէտք էր որ հոգին ... կարգին ընդլայնէր. ... ոչ պիտի խորտակուէր ... սարակշռութիւնը» ու ... թիւնը պիտի ունենար ... մարմին մը, զաճած հոգիով։

Այդ հաւասարակշռութ... վերահաստատիչ Պերկսոն...

ԱՐՓԱՐ ԹՈՒՐ...

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՑՈՒ...

Երէկ ... ~ապեր էինք ... մայիսեան թուրքիոյ ... ... կուտանք վերջաւորը

Թուրքիոյ, ներքին ... մեզ կը հաղորդէ ... ցապէս այն պատճառով ... ժողովուրդի ամբողջական ... տարրութիւնը ուղղուած է ... քական բռնակալ եւ արի... սուրին դէմ։ Թրքական ... կեանքի եւ ապագայի ... ծնունդի պատկերը ... կը տեսնենք, որ, ժամանակ ... նոր դասաւորութեան ... հայ ժողովուրդն ալ ... է, շրջանի. կազմակերպ... այժ ամբարել, վարմեցն... իր դէր խր. ե ... իր բազուկ ... ռական դեր կատարել... դիրքերը այսքան ճշգրտ... Այս մասին շատ ... պիտի խօսուի. այս ... այդ խնդրին չէ նուիրուած ... կայն, կ'արժէ քանի մը ... ընել այն մասին, թէ թուր... իրենց նոր կեանքին ... սակար չէ՞ն դառնար մեզ ... մար։

Թուրք ազգի կերպ... ու վերակազմութիւնը ... վտանգաւոր ու մնաակ... դարձնէ հայ ժողովուրդ... ւոր թշնամին, բայց ոչ ... աւելի ուժեղ, վտանգաւոր ... վնասակար, այն պատճառ... Թուրքերը իրենց ... թիւնը լարելով դէպի ... կան հողամասերը՝ իրենց ... ներու տակ կ'առնեն Հայ... ու Պիւրտիստանը ... այն տեսակէտով, որ ... հիմա մի անգամ ընդ ... ժարած են Արաբիան ... բիայէն, Իրաքէն եւ ... եան փոթորկոտ հողամա... ու հետեւաբար՝ իրենց ... հզատապրութիւնը պիտի ... բռնայնեն Հայերու եւ ... րու վրայ։ Այստեղ ... մէջ ըսենք, որ եթէ ... ալ վերջանան, թրքական ... կայ ղեկավար սերունդներ... եան ու կռուի ծարաւ ... դէմ առոք պիտի բարձր... մինչեւ որ ժամանակը ... այդ կիրքերը հանդար... Մինչ այդ, մենք թշնամ... անհանդուրժ թշնամի ... ունենանք մեզի դրացի ... հայրենիքի մեծ. մասին ... պետող, որ կը մղէ մեզ ... քան լարուած միալ ... տագրութեան ուղին ...

Թուրքը որպէս վտանգ... ու վնասակար թշնամի, ... աւելի ուժեղ ու յաղթ... չպիտի ներկայանայ ...

[illegible] … վրայ, քան … [illegible] … Որովհետեւ … [illegible] … մէջ … [illegible] … Չերքէզները եւ … [illegible] … Այսօր … հայ … [illegible] … Թուրքերը եւ … [illegible] … գործածելու … [illegible] … Այսօր հայը Թուրքին … [illegible] … աւելի … [illegible] … գործածել զինք … [illegible] … տարի առաջ, երբ … [illegible] … թուրքին … մէջ, ու կը հալէինք … [illegible] … Թուրքին դէմ … [illegible] … իրենց … [illegible] … դաշնակցութիւնն … [illegible] … անոր … [illegible] … տեղ պէտք է … [illegible] … խոստացութիւնը հասակ … [illegible] … Մենք զանգուած, բայց … [illegible] … մէջ մտած ենք … [illegible] … մէջ կը մտնեն Թիւր … Չերքէզները … [illegible] … ու պարտական երկիրներու … [illegible] … այս երկիրին մէջ, … [illegible] … ապատ ու զգետնող … [illegible] … չի ներկայանար։ … Ցեղի շատ հզօր մեր թշնամ … կը կազմակերպուի։ Ան որ … ալ ներքնապէս քաղաքական ու բանէ մշակութային … ճամբան, իր անդ … ներկայ մտայնութեամբ … միջի համար փրանգալ … մը, որուն զուգահեռ է … մէկ վտանգուած … պէտք է պատասխանատու առաջ … անարգ կուռի բեմին … մինչեւ որ տէր դառնան … բնական իրաւունքնե-

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋ

Գրած էինք թէ Պատրիարքին փոխանորդները դատարանին առաջարկած են արգելքի տակ առնել Սանասարեան խանը՝ նկատելով որ Արմտիքի Սակարանը կ'ուզէ գնել զայն կառավարութենէն։ Դատարանն ալ «Ճիճրա»ի յետաձգման որոշում տուած էր։

Գործը աւելի ամուր հիմի վրայ դնելու համար, պատրիարքի փաստաբանը Նէճաթի պէյ նոտարութեան միջոցաւ պաշտօնապէս ծանուցած է Արմտիքի Սակարանի վարչութեան եւ Պոլսոյ կուսակալութեան թէ խանը վիճելի է եւ չի կրնար ծախուիլ. հետեւաբար, ծախողն ու գնողը պատասխանատու պիտի մնան հաւասարապէս։

ՖԱՇԻՍՏՆԵՐՈՒՆ ԴԷՍ

Խալք կուսակցութեան Պոլսոյ կեդրոնը առենէ մը ի վեր կը զբաղէր Արհեստակցական Միութիւնները բարեկարգելու գործով։ Այս առթիւ մասնախումբ մըն ալ կազմուած էր Խալքի Պոլսոյ կեդրոնի նախագահ Էմին Ալի պէյի նախագահութեամբ։ Մասնախումբը գիծը աւարտած է իր գործը եւ այս մասին առած է նաեւ [illegible] հաւանութիւնը։ Արհեստակցական Միութիւնները այնպէս պիտի կազմակերպուին, որ օգտակար դառնան թէ երկրին եւ թէ կուսակցութեան։ Անոնք պէտք է բարեկարգուին, որպէս զի ի վիճակի ըլլան կատարելու իրենց ազգային եւ արհեստակցական պարտականութիւնները։ Կուսակցութիւնը մօտէն պիտի հետեւի անոնց գործունէութեան, եւ ամէն ջանք պիտի թափէ որ արհեստաւորները օգտակար տարր դառնան։ Բայց ոչ մէկ արհեստաւոր պիտի մնայ, այլ բոլորը պիտի անդամագրուին Արհեստակցական Միութեանց։

*** Խալքի ընդհ. քարտ. Հագը Շինասի փաշա Թրակիա մեկնեցաւ՝ նահանգային ժողովները գումարել տալու համար։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՂՆԱՊԸ

Անգլիական ոսկին 988 ղրուշի բարձրացաւ Պոլսոյ Սակարանին մէջ ճիշդ այն պահուն, երբ Տնտեսական բարձր ժողովը նիստ կը գումարէ Էնքիրիի մէջ։

Ճիւմհուրիյէթ կը գրէ.— Անգլիական ոսկիին բարձրացումը համապատասխան է թրքական դրամին անկումին։ Ասոր առաջքն առնելու համար պէտք է ուժ տանք մեր արտածումներուն եւ ներածումներուն դժբախտաբար իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է 1929ի առաջին եւ երկրորդ ամիսներուն վերաբերեալ մաքսային վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ 1927ի երկու առաջին ամիսներուն բաղդատմամբ շատ նուազած է արտածումը։ Ասոր փոխարէն հսկայական յաւելում կրած են ներածումները։ Եթէ միւս 10 ամիսներու ընթացքին ալ նոյն վիճակը շարունակուած է, կասկած չկայ թէ մեր 80 միլիոն ոսկին արտասահման գացած է։ Այս պայմաններուն մէջ ստիպուած ենք արտակարգ ճիգեր թափել մեր արտադրութիւնները աւելցնելու համար։ Արտակարգ ճիգերը արտակարգ միջոցներով միայն կ'իրականանան։ Հետեւաբար տնտեսական զօրաշարժին նման, արտակարգ զօրաշարժ մըն ալ պէտք է կատարենք։ Վերջին երաշտութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործած է անգլիականին վրայ. որովհետեւ վերջին 4 ամսուան ընթացքին 42 հազար թոնօ ցորեն ներածուած է արտասահմանէն։ Ասոր փոխարէն, Թուրքիայէն 3 միլիոն ոսկի դուրս ելած է։

ԴԷՊԻ ԲԵՒԵՌ

Բեւեռախոյզ Պըրտի արշաւախումբը որ այս ամառ մեկնեցաւ սառուցեալ երկիրը խուզարկելու, դարձեալ հետաքրքրութիւն կ'արթնցնէ իմրան դէմ մաքառելու իր պատրաստութիւններով։ Պըրտ զէպի բեւեռ մեկնելէ առաջ, հարթած էր երկու կարեւոր դժուարութիւններ

1.— Նաւը որ մինչեւ վերջ պիտի մնայ գործողութիւններու խարիսխին վրայ,

2.— Դաւուն մեկնումէն յետոյ [illegible] պատսպարող բնակութեան հարցը։

Պըրտի արշաւախումբը իր տրամադրութեան տակ ունի առագաստաւոր, փայտ շէն նաւ մը, օժտուած՝ շոգեշարժ օժանդակ մեքենաներով. 180 ոտք երկայնք, 31 ոտք լայնք եւ 17 բարձրութիւն։

Շինուած Արքթիք Շէքլթընի եւ Ամունտսընի նաւերուն օրինակով, կրնայ դիմագրաւել սառնակոյտերը եւ սառոյցներուն մէջ ձմերել առանց խորտակման վախի։

Ցատակը որ կազմուած է շուրջ ծիծի եւ կարծ կաղնիի փայտէ, արտասովոր հաստութիւն մը ունի, տոկալու համար սառնային ճնշումներուն եւ անոր ներքին մասը զօրացած է մեծ գերաններով։ Ցռուկը կազմուած է ծանր փայտէ, եւ պողպատով պատած՝ ի հարկին ծառայելու համար իբր սառնարան

Նաւը օժտուած է արդիական ամէն անհրաժեշտ գործիքներով, ռատիօ, ուղեչափ, խորաչափ, սուզակի գործիքներ, եւլն. ինչպէս նաեւ մէկուկէս մեթր տրամագծով հոր մը, որ թոյլ կուտայ արկածի մը պահուն, նաւուն ետեւէն պտուտակը փոխելու։

Նաւը սառնակոյտին վրայ պիտի մնայ կարելի եղածին չափ երկար ատեն, հաւանաբար մինչեւ փետրուարի վերջը կամ մարտի սկիզբը, այնպէս որ տրամադրելի բոլոր մարդիկը կարենան օգնել հիւղակներու, ինչպէս նաեւ ռատիոյի կայաններու շինութեան, գործիքներու զետեղման եւ ուտեստեղէնի ցամաք փոխադրութեան արշաւախումբի այն անդամներուն համար, որոնք ամբողջ բեւեռային ձմեռը պիտի անցընեն հոն։

Բնակարանները որոնք պիտի շինուին Ռոսի ծովուն սառոյցներուն մէջտեղը, պիտի կազմեն զարդ բեւեռային շրջաններու մէջ կանգնած բնակութիւններու ամէնէն մեծը. եւ պիտի բաղկանան հինգ մեծ շէնքերէ, ուտեստեղէնի պահեստներով եւ գիտական աշխատանոցներով։

Շինութիւններու պատերը պիտի ունենան տասը սանդիմեթր հաստութիւն եւ պիտի ներկուին նարնջագոյն, որպէս զի շատ հեռուներէն իսկ, օդանաւերը կարենան զանոնք նշմարել։

Ամէնէն մեծ շէնքը որ պիտի յատկացուի արշաւախումբի պետերուն, պիտի բովանդակէ գիտական աշխատանոցները, երկրաբանական եւ օդերեւութաբանական գործիքները, գրասենեակները եւ լուսանկարչական մութ սենեակ մը։

Երկրորդ շէնքը պիտի յատկացուի արշաւախումբի բժիշկներուն եւ ի հարկին պիտի կրնայ ծառայել իբրեւ հիւանդանոց։

[illegible] պիտի հաստատուին անթել լի կայանները կարճ եւ երկար ալիքներով. կարենալ [illegible]

Ուրիշ շէնք մը պիտի բաղկանայ խոհանոցէ եւ հանգստարանէ մը ուր պիտի զետեղուի դաշնակ մը եւ պիտի գումարուին արշաւախումբին շարժանկարները։

Հանգստարանին քովերը, [illegible] 12 սենեակոց բնակարաններ պիտի կառուցուին արշաւախումբին յատուկ իսկ աւելի հեռուն պիտի հաստատուի ելեկտրական ուժի կայանը

Այս բեւեռային գիւղակին մասերը պիտի հաստատուին օդերեւութաբանական կայանը, եւ օդանաւերու յատուկ կայքը որ շինուած պիտի ըլլայ այնպէս որ կարենայ անվտանգ թողուած մնալ ձիւնի դէզերուն տակ, որովհետեւ, ութը ամիս անոնք չպիտի կրնան սաւառնիլ։

Այս բոլոր աշխատանքները լրանալէ յետոյ է որ մարդեր, շուներ, բալխիրներ եւ սաւառնակներ ի վիճակի պիտի ըլլան իրենցմէ սպասուած օժանդակութիւնը բերելու գործին, որ կը ձգտի պայծառ լոյսեր սփռելու բեւեռային գիշերներուն վրայ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Շրջանի վարչութիւնը հրաժարած ըլլալով, անցեալ երկուշաբթի երեկոյ «Ֆլօրիա» ճաշարանի վերնայարկը տեղի ունեցաւ պատգ. ժողով մը, Փարիզի Շրջանի Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներով։

Փարիզի, Շավիլի եւ Ալֆորվիլի Մասնաճիւղերը անտեսուած էին, լուծուած նկատուելով Շրջ. վարչութեան կողմէ։ Այս ապօրէն եւ հակօրինական որոշումը ժողովին մէջ վէճերու առիթ տուաւ։ Փարիզի Մասնաճիւղին երկու պատգամաւորները բացատրութիւն ուզեցին այս որոշման մասին, բայց վարչութեան ներկայ երկու անդամները չուզեցին պատասխանել։ Իրականութիւնը այն է որ, Շրջանի վարչութեան կողմէ Փարիզի վարչութեան ղրկուած երկու նամակներ անպատասխան մնացած ըլլալով, Շրջանային վարչութիւնը իրաւունք կուտայ իրեն լուծուած համարել մասնաճիւղը։ Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ Շավիլի համար։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր Շրջ. վարչութեան հրաժարման հարցը։ Վարչութեան նախագահը բացակայ ըլլալով, միւս անդամներէն Գ. Հանչէր բացատրեց այն բոլոր դժուարութիւնները որոնք անկարելի կը դարձնէին գործել. եւ ընդունելով տիրող անկազմակերպ վիճակը, ջանաց արդարացնել վարչութիւնը։ Ըսաւ թէ սկաուտները անհնազանդ են եւ կը գործեն իրենց գլխուն, իսկ ֆութպոլիստներն ալ անկարգապահ եղած են միշտ, եւն. եւն.:

Ժողովի ընթացքին երեւան եկաւ որ վարչութեան բուն հրաժարման խնդրին մաս կը կազմէ պարագայ մը եւս։ Ըստ Գ. Հանչէրի յայտարարութեան, վարչութեան ատենադպիրին կուսակցական հանգամանքը պատճառ կ'ըլլայ եղեր որ, քանի մը հարուստներու նիւթական աջակցութենէն զրկուին…: Ապա, առաջարկուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը յանձնել մէկու մը, կարելի դարձնելու համար ընտրել ներդաշնակ վարչութիւն մը։ Ներկայ պատգամաւորներէն շատերը զարմացան այս եղելութեան եւ չկրցան որոշում մը տալ։

Յառաջիկայ ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, նոյն հաւաքատեղին։ Փափաքելի էր որ այս անգամ Մասնաճիւղերու պատգամաւորները կարենային ընտրել փորձառու եւ կարող վարչութիւն մը, վերջ տալու համար տիրող անկազմակերպ վիճակին։

Գ. Գասպարեան

Հ. Մ. Մ.

Հ. Մ. Մ.ի Ֆութպոլի խումբը շարունակելով գաւառներու այցելութիւնը, այսօր, կիրակի կը մեկնի Սէն Պրիէօ, մրցելու համար տեղական *Սթատ Պրիէօշէնի* պատուոյ դասակարգի պատկանող խումբին դէմ։

Ֆրանսական սոյն խումբը բաւական յաղթանակներ տարած է իր շրջանին մէջ եւ կը փափաքի Հայերուն դէմ լաւ խաղ մը կատարել։ Առաջին անգամն է որ հայկական խումբ մը Ֆրանսայի այս կողմերը կ'այցելէ։ Սէն Պրիէօ կը գտնուի Մանշի ծովուն եզերքը եւ Փարիզէն 465 քիլոմեթր հեռաւորութիւն ունի։

Վ. Հ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Avvenire d'Italia թերթին մէջ կը կարդանք «Արեւելեան-Հայկական սրբազան երաժշտութիւն» խորագրին տակ.

— «Հ. Ղեւոնդ Տայեան՝ Վենետիկի Մխիթարեաններէն, կիրակի օր Երաժշտական վարժարանի սրահին մէջ արդէն իսկ ծանուցուած դասախօսութիւնը կատարեց արեւելեան սրբազան երաժշտութեան վրայ։ Ներկայ էին բազմաթիւ ունկնդիրներ, երաժշտութեան հետամուտ եւ ճաշակ ունեցող անձեր։ Դասախօսը պարզեց հայկական եկեղեցական երաժշտութեան էութիւնը, բաղդատելով մեր սրբազան երգերուն հետ՝ Կուիտօ տ'Արէցցոյէ առաջ։

Ցետոյ խօսեցաւ Հայաստանի սրբազան երգերուն գլխաւոր մշակողներուն վրայ, երգելով կտորներ իրենց շարականներէն եւ բաղդատելով մեր Գրիգորեան երգերուն հետ։ Դասախօսը յաճախ կը ծափահարուէր։»

Իսկ Il Venito del Pomeriggio թերթը բաւական երկար ու գնահատական տողերով ամփոփած է ճառին բովանդակութիւնը եւ այսպէս կը վերջացնէ.

— «Հ. Ղեւոնդ Տայեանի դասախօսութեան բացառապէս հետաքրքրական մէկ կէտն այն եղաւ, որ հայ երաժշտութեան զանազան ձեւերէն նմոյշներ ճաշակել տուաւ, երգելով իր ճկուն ձայնով։»

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Ամէն օք այս կեանքին մէջ [illegible] մը մէջ է որ ապ[illegible] իմաստը եւ հաճոյքը կը [illegible] Առանց այդ սեւեռումին [illegible] համազօր կ'ըլլայ մահ[illegible] Դաւիթ համար ապրիլը [illegible] էր, որքան ատեն որ [illegible] պիտի ըլլար իր կնոջմով [illegible] ու կը մտածէր զառ[illegible] եւ անձկութեամբ, ու կը [illegible] խելքը կը դառնար երբ [illegible] առանց անոնց ապրելու [illegible] մասին։ [illegible] կը գօհանձմէր անյատակ վի[illegible] մը վէս, ու սառ զգայնու[illegible] մը կը դողդէր զինքը։ Մինչեւ վերջ ան տակաւին [illegible] էր չհեռանալ իր բնտա[illegible] Ջանք բրած էր այդ յոյ[illegible] պահել իր մէջ ու կրցած [illegible] հանդուրժել ծեծին եւ անարգանքներուն նայորանի մը մէջ գտնուելու իրողութիւնը մեկնելու հեռանալու ցնցումը առաւ իրեն։ Ու երբ մտան երկաթուղի, սարսափ մը մեծցաւ, անհունացաւ իր հոգիին մէջ, մինչ արցունքներ, կաթիլ կաթիլ, ու հակառակ զսպուելու բովանդակ ճիգին, կախուեցան աչքերէն վար։

Քանի մը րոպէէն կառաշարը մտաւ օլորապտոյտ ու նեղ ճամբայ մը, բարձր ու ապառաժախիտ լեռներու միջեւ ուր նոր շինուած ճամբորդի կառաշար չէր ասիկա, այլ քառակուսի տուփեր, վրան բաց, որոնք հանքածուխ հանքերէն քաղաք փոխադրելու կը ծառայէին։ Այս երկաթեայ տուփերէն մէկուն մէջ հանքածուխի փոշիներուն վրայ երկարած, աքսորականները զարմացած աչքերով կը դիտէին իրենց չորս դին։ [illegible] քարաքանդիր դարձուածքի, որ գէն զանգուած գնացքը ալ աւելի կը դանդաղէր։ Կարծես պիտի կանգ առնէր։ Հոգիի ցոյց մը կը բարձրանար շոգեշարժ մեքենայէն. ու անմիջապէս վերջ սուլիչը երկա՜ր, սուր, օգնութեան կանչի մը նման։ Գիծը մէկ էր ու կը վախցուէր բախում մը դարձուածքէն վերջ. ուղիղ տարածութեան վրայ, արագութիւնը կ'աւելնար ու տեղափոխուող երկաթներու ժխոր մը կը պատռէր վայրին խաղաղութիւնը։

Ընկճուած եւ մեռելատիպ, Դաւիթ նստած էր անկիւն մը, պահակ զինուորներէն մէկուն դիմաց, որ շարունակ իր ցախաւելի պէս ցից պեխերը կը շոյէր, ու ցանկայարոյց նայուածքներ կը նետէր աղջկան կառքին մէջ տեղ բռնած երիտասարդ կնոջ մը, սեւերու մէջ ու տխրադէմ։ Հետը ունէր իր երկու պզտիկները որոնք, անշուշտ երջանիկ այս ճամբորդութենէն կը խնդային ու յաճախակի բացագանչութիւններով կը մեղմէին միջոցին մէջ թեւածող գաժանութիւնը։ Դաւիթ լսեց որ հայերէն կը խօսէին։ Չհաւատաց նախ, ու [illegible] կնոջ մը, առանց էրիկ մարդու, լեռներէ անդին այս ճամբորդութիւնը։ Բայց երկար ատեն կարելի չէր չհաւատալ. ցեւակնօրէն կը լսէր պզտիկներու հրճուալի խօսակցութիւնը

— Մայրիկ նայէ մայրիկ, գոչեց յանկարծ անոնցմէ մէկը, քաշելով մօրը թեւէն, սա վե՛րը նայէ, ինչ աղուոր կը փայլի։

Մայրը իր վշտահար աչքերը դարձուց ցոյց տրուած ուղղութեամբ [illegible] կայական բարձրութեամբ երկու լեռներու մէջտեղէն, ու նեղ ճամբայ մը կը պառկէր օձի սողոսկումով։ Հրաշալի կանաչութիւն մը կը ծածկէր երկու լեռները, զագաթելով գագաթին մօտիկ որ իր լերկութեամբ զարդի մը նման դուրս կը ցցուէր։ Ու արեւը, իջնելով անոր վրայ, անթիւ ջահեր վառած էր որոնց լոյսը կը շառաւիղէր ամէն ուղղութեամբ, կամ կարծես զրահ ըլլար հազուագիւտ գոհարեղէններով բանուած մէյմէկ թագ։ Ու ինչ որ քար ամէնէն հրաշալի, դէմ դիմաց այդ երկու լեռները ծռած էին առջեւ, կարծես իրարու պիտի գպէին, ինչպէս թագաւոր մը թագուհիին իրենց պսակի օրը այնպէս վեհափառ եւ այնպէս զմայլելի։

Երիտասարդ մայրը նայեցաւ երկա՜ր, հաւանաբար բան չտեսաւ, ու քիչ վերջ գլուխը վերադարձաւ նախկին դիրքին ու նայուածքները թաղուեցան տարտամութեան մէջ։

Դաւիթ կրկին նշմարեց պահակ զինուորը որ, կառքին ծայրը գացած, կը շարունակէր պեխերը ոլորել, ու կուրծքը դուրս ցցած, կնոջ ուշադրութիւնը իր վրայ դարձնել։

Այս անգամ արիւնը գլուխը ցատկեց։ Մտքովը զայն փոխարինեց իր կնոջմով, եւ զգաց որ խելքը կը դառնայ եւ պիտի չկրնայ համբերել։ Ոտքի ելաւ, մօտեցաւ կառքին եզերքը, անցաւ պահակին առջեւ, իր լայն կազմուածքով ծածկեց զայն, ու խօսքը ուղղեց կնոջ.

— Հա՞յ ես, քոյրիկ։

Իր լեզուով եղած այս հարցումը ու քաղցր շեշտը որով ան արտաբերուած էր, ցնցեցին զայն ուժգնօրէն։ Ցուցուեցաւ, աչքերը յառեց այս տանջահար դէմքին, ժպտեցաւ անուշ մը, եւ պատասխանեց

— Այո՛, հայ եմ։

Ու փոխադարձաբար իրարմով հետաքրքրուեցան։ Պզտիկները, զարմացած լսեր էին հիմա, ու փակած իրենց մօր քղանցքին։

(5) Փ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

ՈՐ՞Վ ՉԻ ՓԱՓԱՔԻՐ
ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ
ՀԱՄԵՍՏ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ
ԵՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ՄՆՂՔ Է 5, 6, 7, 8000 ՖՐ. ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՐՁՔ ՎՃԱՐԵԼ
ԵՐԲ 4—5 ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՐՁՔՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՏՈՒՆ ՄԸ ԳՆԵԼ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Rue Violet No. 40
Rue du Theâtre No. 87
Bld. Murat No. 93

3, 4, 5 ՍԵՆԵԱԿՆՈՑ ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ, ՆՈՐԱԳՈՅՆ confortով
BÉCONի մէջ, կառ. Սէն Լազարէն 8 վայրկեան, ելեկտրական թրամուէյով, օրական 300 թուէն, կայարանէն 100 մեթր հեռաւորութեամբ, 4—5 մեծ շէնքեր 15էն 30 ափարթըմաններով:
Ամէն ափարթըման բացի 1էն 5 սենեակներէ, ունի նաեւ խոհանոց, բաղնիք իրենց ամէն կազմածներով, կեդրոնական ջերմութիւն եւ ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր բաղնիքին եւ խոհանոցին մէջ. ասանսէօռ եւ թէլէֆօն: Փարիզէն Պէքոն երթեւեկ 90 սանթիմ օրական:

Դիմել՝ **ARCHAMBAUD ET DELACOURT**
14 Rue Pépinière, Paris, կառ. Սէն Լազարի մօտ

Ուր ամէն Հինգշաբթի ժամը 5.30—7, կը գտնուի նաեւ Պ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ, գնման պայմաններն ու առաւելութիւնները բացատրելու համար հայրենակիցներուն

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան 'ամեր' Ամէն օր 2 30-7-30 - Կիրակի եւ տօն օրեր 9-1

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, *Մէթրօ Սէն Միշէլ*
Կը պատրաստէ կարագ խւրով ընտիր (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լօքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ:

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժաբեր արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով:
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար:
36 Rue Polonceau Paris (18e). *Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ*
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԻՓԱՐԵԱՆ

ԱՐԱՔՍ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3.

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ՄԻՇՏ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ՄԻՇՏ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒ ԱՄԷՆ ՔԱԱԿԻ ՄԱՏՉԵԼԻ
Սոսիէթէ Սավանթի դիմացը 5 Rue Mignon, PARIS (6e)
Առանձին կը ծախուի նաև կերպաս եւ ատառ՝ մէթրով
Հագուստ եւ վերարկու՝ ճաշակաւոր կերպասներ,
մեծ տուներէն աւելի նպաստաւոր գիներով:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌՈՒԹԵԱՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՊԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e,
Metro Belleville Tél. Ménil. 61-85

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագսիմ [illegible] թէ մեներգ [illegible]
[illegible] եւ արեւելեան նպարեղէններ [illegible] գիներով

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթ, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1) ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 3էն 19, Կիրակի 9 12

ՏՕՔԹ Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36. Rue de Bellefond, 36
PARIS 9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ. Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, ջերմամրիզ.) եւ վարխափ: Մասն. լապորաթուար: Ողճամիտ եւ արագ խոր հրդակցութ. ամէն օր 9 -12, 2 Կիրակի 9 12:*

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, *Մէթ. Իթալի Խորհր. ժ. 9-21: Կը դարմանեն կանանց, վեներական (Ֆրանկ, ջերմամրիզ մորթի) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ*
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ Ա[illegible] լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն 100 ֆր.: Այցելին 10 ֆր.: Կատարեալ երաշխաւորութիւն Դիմել վստահութեամբ

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով
73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
Վկայեալ հիւանդապահ, Նախկին տնօրէն հիւանդապահ Արեւելեան քանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ. *[illegible] փոխարկման եւայլն վկայեալ*
ադքատներուն ձրի:
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours, Paris (6e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

ՁԵՐ ՆՆՋԱՍԵՆԵԱԿ
Ձեր ննջասենեակը ընտրելու համար, ներշնչուիք այն բոլորէն, որ հաճելի [illegible] նական պիտի դարձնէ զայն ձեզի: Մեր [illegible] ռատանց մէջ ցուցադրուած հազարաւոր [illegible] ները անպայման ձեզի պիտի հայթայթեն երազներու ննջասենեակը: 184 էջնոց պատկերազարդ ալպոմը հեռանկարներ բանայ ձեր առջեւ՝ մեր ցուցահանդէսին : պահանջեցէք զայն:

ԵՒ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐԸ

GALERIES BARBÈS
55. Bd. BARBÈS. 55. PARIS. (18e)
Labat փողոցի անկիւնը
ԳՆԵՑԷ՛Ք ՍԱԼԸՐԻ ՊԱՐՊԷՍԷՆ

ԿՏՐՕՆ
ՁՐԻ ԱԼՊՈՄԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ ԹԻՒ 213
Ղրկել՝ 53 Boul. Barbès, PARIS (18e)
M. . . . .
ՁՐԻ ԱԼՊՈՄ

ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑ ԵՆ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23 ԵՒ 30Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ
ՈՉԻՆՉ ՆԱԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ՕՐԵՐԸ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
Ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու.
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov. 67-07 Métro, Poissonnière

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tél. 53
Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը 13 17
No. 108 եւ 119 թրամները Porte-Vincennesէն մեկնելով կ'առ աջնորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր
կրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, փարիզ եւ շրջակայքը

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ
ՅԱՐԳԵԼԻ ՏԻԱՐ
Պատիւ ունիմ ծանուցանելու ձեզ թէ՝ ողբացեալ հօրս, Գ. Քերովբէ Էլմաեանի մահուընէն յետոյ, կոչուեցայ շարունակելու իր ապահովագրական գործերը, զոր պիտի կատարեմ նոյն ապահովութեամբ, կանոնաւորութեամբ եւ յաճախորդներուս համոյակատարութեան ոգի ցոյց տալով:
Յուսով եմ թէ՝ պիտի շարունակէք ինծի հետ, հօրս հետ ունեցած ձեր բարեկամական յարաբերութիւնները:
Հաճեցէք ընդունիլ յարգանացս հաւաստին
ճարտարապետ եւ դեանքի Ապահովագրական քննիչ
Վ. ԷԼՄԱԵԱՆ
Դիմել՝ Ուրբաթ առաւօտները 18 Rue de l'Alma, Asnières, Seine. Թէլ. Grésillons: 14-50: Իսկ երեքշաբթի եւ չինգշաբթի օրերը ժամը 3—4, l'UNION, Cie d'Assurances, 9 Place Vendôme, Paris.

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կ'ՈՒԶԷ՞Ք լաւ չափելու համար ձեր շինելիք լուսանկարները ապակիի միջոցաւ շինուած լուսանկարներու նման յստակ, մաքուր եւ անմրցելիօրէն յաջող ըլլան. գնեցէք նորահնար, կատարելագործեալ, խիստ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաներէն հատ մը: Այս մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն [illegible] գրկեմ:

ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ՝ 1300 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ H. FERMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE, A. M.

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՕՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական [illegible] մասնաւոր մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթով [illegible] (Rachitisme) եւայլն.
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence [illegible]
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, Կիրակի 9—1[illegible]

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ
ՔԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈՒԼ
CABARET STAMBOUL
46, RUE NOTRE DAME DE LORETTE
Ուր ամէն օր ժամը 5էն մինչեւ առաւօտ պիտի գտնէք զուտ հայկական եւ արեւելեան ամէն տեսակ կերակուրներ, ըմպելիներ եւ մէզէ, խիստ ժողովրդական գիներով
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ ՊԱՆՏ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
Կը նուագէ նաեւ յայտնի թառիստ ԺՈՐԺ ՇԱՀՊԱՐՈՒՆ

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro: Poissonnière
Հիւանդ կ'ընդունի երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ, Շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6:

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՅ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON 150 րիւ Մօնսէյ
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ ճոխ մթերք, անմրցելի աժան գիներով
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre *Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին [illegible]*
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատ[illegible] կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ[illegible] հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Ա[illegible]
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1 30-6 բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

18 DÉCEMBRE 1928

ՅԱՐԻ Թիւ 832 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄԵՐ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ «ԱՍԷ_ԿՕՍԷ»ՆԵՐԸ

Անշուշտ Մարսէյլի մեր ընկերներուն հետ բանավէճի համար չէր որ գրի առինք մեր դեկտեմբեր 1ի խմբագրականը, — «Ինչո՞ւ այդ այդ ասէ-կօսէները»։

Այն պարագայի մէջ, ուրախ ենք որ մանաւոր ուշադրութեան գրաւած է այդ «Երկու խօսք»ը, այնքան վճիտ եւ այնքան բացորոշ։

Արդէն իսկ հրատարակեցինք երեք պատասխաններ։ Թերեւս ուրիշներ ալ կը ստանանք, բայց առ այժմ կանգ առնենք անոնց վրայ։

Արդիւնաւէտ հրապարակաւ հարցում ուղղած էինք մեր ընկերներուն, անոնց առաջինը փութաց հաղորդել կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք նորութիւններ էին մեզի համար։ Եւ կասկած չկար որ այսքան ծգծգուէին անոնք։ Այդ լուսաբանութիւններէն կ'իմանանք թէ «այժմ դպրոցէն ներս կը տիրէ աւելի կանոնաւորութիւն քան նախկին տարիները»։ Եւ թէ, ազգային գործերու մէջ պաշտօն ունեցող մեր ընկերները իրենց պարտականութիւնը կատարած են խղճմտօրէն»։ («Յառաջ», 7 դեկտեմբեր)։

Երկրորդ Թղթակիցը կը պատմէ «ասէ-կօսէ»ներուն ծնունդը, եւ կը բացատրէ թէ՝ մասնաւորապէս նկատի առնելով միջավայրի հաւասարակշռութեան պէտքը», «հարկ եղաւ արձակել քանի մը ուսուցիչներ որոնք ակներեւ թերութիւններ ցուցնէին»։ («Յառաջ», 14 դեկտեմբեր։

Աւելի Թանձրացեալ տեղեկութիւններ կուտայ Ազգ. Վարչութեան լուսաբանութիւնը։ («Յառաջ», 15 դեկտեմբեր,։

Այդ բացատագրէն կը քաղենք հետեւեալ փաստերը.—

1. - Մարսէյլի Նախակրթարանի հինգ ուսուցիչներէն երեքը Դաշնակցական են, եւ միայն երկուքը՝ Դաշնակցական։

2. Մարսէյլի կրթական վիճակը կարծուածէն շատ աւելի մխիթարական եւ քաջալերիչ է, մանաւանդ այս տարի։

3.— Կեդր. Նախակրթարանի եւ մանկապարտէզի հետ ունինք իեր կրթական բոյներ, Մարսէյլի եւ արուարձաններուն մէջ, 720 աշակերտներով, 4-13 տարեկան։

4. - Ատոնց համար կը պահենք 16 ուսուցիչ-ուսուցչուհի, որոնց երկուքը միայն Դաշնակցական են, իսկ մնացած 14ը ոչ-Դաշնակցականներ։

5.— Սխալ է նաեւ թէ նախակրթարանը խղճալի վիճակ ունի ընդհակառակն, ջանքեր կ'ըլլան անցեալ շրջաններէն փոխանցուած խեղճութիւնները դարմանելու։

6.— Այժմ կեդր. մանկապարտէզը ունի 190 մանուկներ, իսկ Նախակրթարանը՝ 130 աշակերտներ։

7. Յառաջիկային պիտի տրուի աւելի մանրամասն գեկուցում։

Ուրեմն, փաստացի կը տրուի հրապարակաւ ուղղուած երեք հարցումներու պատասխանը։ Եւ կը լուսաբանուին շատ մը մութ կէտեր։

Բայց, միաժամանակ, երեւան կուգայ որ, առանց դեկտեմբեր 1ի խմբագրականին, տակաւին երկար պիտի տեւէր մթութիւնը։ Եւ արմատ պիտի բռնէին «ասէ-կօսէ»ները, ոչ միայն անկախ աղբիւրներէ, որոնց ակը միշտ պղտոր է եւ թթու, այլ եւ տարբեր բերաններէ, մինչեւ իսկ բարեկամներէ»։

Մի՛ կարծէք, ընկերներ, թէ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը այնքան միամիտ է, որ ազդուի «պղտոր եւ թթու աղբիւրներէ»։ «Յառաջ»ը ունի ուղեգիծ մը, որուն կառչած է շատ մաքուր, — արհամարհել աջէն թէ ձախէն արձակուած սուտեր եւ ալքներ, երբ ակներեւ է անոնց նենգութիւնն ու չարամտութիւնը։ Եւ եթէ տասնէն մէկով կը զբաղինք, պատճառը այն է որ անպատկառօրէն կը պղտորեն կենսական խնդիրներ, ինչպէս, օրինակ, Հայաստանի բանտարկութեանց եւ աքսորներու, հայ ժողովուրդի զինաթափութեան եւ Թուրքերու սպառազինման հարցերը։

Արդ. դեկտ. 1ի «Երկու խօսք»ը եզրակացութիւնն էր մէկ տարիէ ի վեր տիրող մթութեան մը, որուն հանդէպ չէր կրնար անտարբեր մնալ «Յառաջ»ը, հոգ չէ թէ ի՛նչ պիտի բսեն բարեկամն ու թշնամին։ Ո՛րքան զօրաւոր է կազմակերպութիւն մը, այնքան սրտաբաց կրնայ խօսիլ իր իսկ ընկերներու վրիպումներու մասին, կը բաւէ որ քաղաքականութիւն չխաղայ։

Ուրախ ենք որ Մարսէյլի Ազգ. Վարչութիւնը հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ բնօ չունի խղճին վրայ։ Աւելի ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ չսպասէին «ասէ-կօսէ»ներուն, եւ պարբերաբար տեղեկութիւններ հաղորդէին իրենց գործունէութեան մասին։ Գաղութը, հանրային բեմը, առօրեայ կեանքը չեն կրնար կապուիլ պաշտօնական ձեւակերպութիւններու հետ։ Գործերն ու թուականները դարակներու մէջ պահուելով չէ՛ որ արժէք պիտի ունենան։ «Քանի որ մեր ընկերներուն ձեռքն է բազմահայ գաղութի մը ազգային իշխանութիւնը, պարտ էր ենք արդարացնել մեր վրայ դրուած յոյսերը»։

Այդ պարտականութիւնն էր որ յիշեցուցինք մենք, «որպէսզի սայթաքումներ չպատահին, կամ գործուած վրիպումները դարմանուէին»։

Անտեղի՞ են եղեր մեր ենթադրութիւնները։ Սխա՞լ են մեր տպաւորութիւնները։ Աւելի լաւ։ Միայն թէ պէտք էր ապացուցանել։

Կը նշմարէք թէ «ի՞նչ են այդ ասէ-կօսէ»ները ունեցան գործնական արդիւնք մը, ի պատիւ Դաշնակցութեան։

Մնացածը մանրամասնութիւն է։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԲ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Քալիֆորնիայ «Մշակ»ը, երէկ ռամկավար, այժմ անկախ, շարունակելով իր տեսութիւնները, կը նկատէ (23 նոյ.).

— «Խորհրդային Հայաստանի վարիչները հագիւ բարեփոխուելի սկսած հայերէն լեզուն եւ հայ ուղղագրութիւնը նետել փորձովցին այսպիսի խայտառակ վիճակի մը մէջ, որուն սրտացաւ ու ազգասէր հեղինակաւոր հայկաբաններ, նուազագոյնը ըսելու համար «պղծագործութիւն» անունը տուին։

Հայ որբին ու գաղթականութեան եւ վերապրող բնկորեկներուն անունով հայ աշխատաւորութեան արդար քրտինքով հաւաքուած լումաները անխղճօրէն եւ առատաձեռնութեամբ սպառեցին համաշխարհային յեղափոխութեան համար։ Դաշնակիցներու եւ Հայաստանի աշխատաւորութենէն հաւաքուած նպաստները ատոնք նուէր ղրկեցին իրենց կազմակերպութեամբ եւ դրամական միջոցներով հարուստ անգլիական բանւորներուն եւ աշխատաւորներուն, որպէսզի անգլիական կապիտալիզմը եւ իմպերիալիզմը տապալեն։ Եւ ամէնէն աղիտալին, երբ Քէմալի հորդաները Իզմիրի մէջ անխնայ կը ջարդէին հայ եւ յոյն խեղճ ժողովուրդները, խորհրդային հայ վարիչները Քէմալի յաղթանակը կը շնորհաւորէին հեռագիրներով, առանց վայրկեան մը իսկ անդրադառնալու թէ՝ ջարդուողները՝ Հայեր, այն ալ բանուոր եւ աշխատաւոր Հայեր էին։

Գաղ մը անդրադառնալով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ներկայ խղճալի վիճակին, կը տեսնենք թէ ինչ որ ցարերը կամ նոյնիսկ Սուլթաններն ու Շահերը, եւ կամ Ճէնկիզներն ու Թիմուրլէնկները չի կրցին ընել, խորհրդային հայ վարիչներու շնորհիւ արդէն կատարուած իրողութիւն մըն է։ Այսօր վեհափառ Հայրապետը Ամենայն Հայոց, ներկայիս կը գտնուի այն աստիճան թըշուառ եւ լղձալի պարագաներու տակ, որ Հնդկահայեր եւ նոյն խորքաբնակ աչքառու ազգայիններ ստիպուած են ապրեցնել ազգին Գերագոյն Հոգեւոր Հայրիկը։ Արդեօք Հայաստանի շինարարութեան թէ «սոցիալիզմ» կառուցանելու իրենց մոլուցքին մէջ ոտնակոխ քրած են ցեղին գուրգուրանքի առարկան կազմող միակ հաստատութիւնը։

Չի շարունակենք այլեւս շինարարութեան եւ սոցիալիզմի անունին տակ կատարուած բազմաթիւ ուրիշ տգեղութիւններ։ Եւ որպէսզի այս ամէնը վարագուրուին, եւ իրականութիւնը ծածկուի կեղծ քողով մը, ատենը անգամ մը «ի ծայն փողոյ եւ Թմբուկի» կը յայտարարուին շինարարութիւններ։ Մէկ քանի արտավար ճահիճներու չորացումը, կամ մէկ քանի մղոն առուներու պեղումները եւ կամ հարթումը պետական գործ եւ շինարարութիւն որակելը խօսք որ զաւեշտ է եւ հեգնանք։

Մինչ շէնքերը եւ կամ տրամադրելի միջոցները, բնիկները, խորհրդային վարիչներու ձեռքով եւ դեկրետներով այնքան խորհրդաւոր կերպով սպանուած վ.ահան ցերազմներու, Դիւտ Խոլիակողոսներու, անյայտացուած Հայր Ակինեաններու եւ Դաւիթ Անանուններու եւ նման հեղինակաւոր եւ ազգային կաներոր դէմքերու։ Կ'երեւի թէ այս ալ մէկ նոր ասպարէզ է որ հայ մտաւորականութեան եւ ազգային գործիչներու նոսրացած շարքերը պէտք է վճարեն համաշխարհային յեղափոխութեան պալիշեւ կեան մողոքին»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

"ԼՔԵԱԼ,, ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Միլլիյէթի դեկտեմբեր 12ի Թիւին մէջ կը կարդանք. -

«Ելմտական գործավարութիւնը խիստ կարեւոր հրաման մը ղրկած է Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեան։ Ըստ այդ հրամանին, մինչեւ հիմա չգրաւուած լքեալ գոյքերը կառավարութեան կողմէ պիտի գրաւուին։ 1339 (1923, ապրիլ 15ի օրէնքին համաձայն, Թուրքիայէն փախստական, անյայտացած եւ. կամ մեկնած անձերուն ինչքերը պէտք է գրաւուին կառավարութեան կողմէ։

Օրէնքին արձանագրութիւնը որոշ է եւ բացարձակ։

Կառավարութեան արտօնութեամբ Թուրքիայէն բաժնուած եւ մեկնած անձերուն ինչքերը մինչեւ հիմա չէին գրաւուեր, այլ կը մատակարարուէին տէրերուն կողմէ փոխանորդաբար կամ անձամբ։

Օրէնքին խնդրոյ առարկայ յօդուածը կ'ըսէ բացորոշապէս թէ Թուրքիայէն ՈՒԽԻ ՋԵՒՈՎ բաժնուածներուն ինչքերը պիտի գրաւուին։

Ուստի Մեջլի կառավարութեան անցագրով Թուրքիայէն մեկնողներուն ինչքերն ալ պիտի գրաւուին։

Այս հրամանին շնորհիւ, գաղթականներուն եւ փոխանակելիներուն պէտք եղած կալուածները մէջտեղ ելած պիտի ըլլան։»

∴ Պոլսոյ կուսակալի օգնական Ֆազըլ եւ Լքեալ Գոյքերու Վարչութեան տնօրէն Ալի Րիզա պէյերը «Սօն Սաաթ»ի խմբագրին յայտարարած են թէ այդ տեսակ հրաման մը չէ տրըուած իրենց։ Կը կարծուի թէ այս հրամանը, եթէ ճիշդ ըլլայ Պոլսոյ մասին ըլլալու չէ։

Ասկէ զատ, Վճռաբեկ Ատեանին մէկ վճիռին համաձայն, փախստական կը նկատուին անոնք՝ որոնց մեկնումէն լուր չունի կառավարութիւնը։

Սանասարեան խանը արգելքի տակ

Պոլսոյ Քաղաքային Բ. Դատարանին առջեւ դեկտ. 12ին շարունակուեցաւ Սանասարեան խանի դատավարութիւնը։ Կուսակալութեան փաստաբանները պահանջեցին յետաձգել դատին էութեան քննութիւնը, առարկելով որ ներկայացնելիք նոր փաստաթուղթեր ունին։ Հակառակ Պատրիարքի փաստաբաններէն Նէճաթի պէյի բողոքին, դատարանը որոշեց դատը յետաձգել։

Փաստաբան Գ. Լեւոն Զիվէր ալ պահանջեց որ Սանասարեան խանը արգելքի («հաճզ» տակ առնուի, որպէս զի ոչ ոք կարենայ ծախել զայն։ Կուսակալութեան փաստաբանները առարկութիւն չըրին այս մասին։

Ասոր վրայ դատարանը գոհացում տուաւ Պատրիարքի փոխանորդներուն պահանջին եւ որոշեց խանը արգելքի տակ առնել, որպէս զի կուսակալութիւնը չկարենայ ուրիշի մը փոխանցել զայն։ Միայն պայման դրուեցաւ որ Պատրիարքին կողմէ 25,000 ոսկիի նոր երաշխաւորագիր մը պատրաստուի եւ ներկայացուի դատարան։

Յոյս կայ որ Պատրիարքը պիտի շահի դատը։

Կասկած Փարիզաբնակ Հայու մը մասին

Գրած էինք թէ Թուրքիոյ հին եւ նոր դրամներու փոխանակութեան առթիւ 600,000 ոսկիի բաց մը կայ։ «Վագըթ»ի համաձայն, կասկած կայ հայ եւ յոյն երկու անձերու մասին, որոնք նախապէս կը պաշտօնավարէին Հանրային Պարտքի Վարչութեան մէջ։ Հայը, Պոլսէն Եգիպտոս փախած եւ անկէ ալ Փարիզ անցնելով ճաշարան մը բացած է...

Շթրէզէմանի բուռն ճառը

Լուկանոյի ժողովին վերջին նիստին մէջ Գերմանիոյ արտաքին նախարար Շթրէզէման բուռն ճառ մը խօսեցաւ՝ պատասխանելով Լեհաստանի արտաքին նախարար Զալէսքիի ամբաստանութիւններուն։

Օրակարգի նիւթն էր լեհական Վերին Սիլեզիոյ գերման փոքրամասնութեանց դպրոցներու խնդիրը։ Տեղեկարար Ատաչի կարդաց իր քննութեանց տեղեկագիրը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ Գերմաններու շատ մը գանգատները անհիմն են, ու կը պահանջէր լեհ կառավարութենէն վերջ տալ այն միջադէպերուն, որոնք տեղի կուտային միւս գանգատներուն։

Զալէսքի, յանուն լեհ կառավարութեան, ընդունեց տեղեկարարի եզրակացութիւնը։ Տեղեկագիրը ընդունուեցաւ եւ խնդիրը փակուած կը կարծուէր, երբ Քանատայի պատուիրակ Տանտիւրան պահանջեց Թորնուրդէն, որ յառաջիկայ նստաշրջանին, ճշդէ թէ ի՛նչ եղանակով պէտք է կարգադրուին փոքրամասնութեանց վէճերը։

Ասոր վրայ խօսք առաւ Զալէսքի, որ յայտնեց թէ գերման ազգայնական «Տէօյչէր Ֆոլքսպունտ» ընկերակցութիւնն է հեղինակը Թորնուրդին ներկայացուած այն բազմաթիւ գանգատներուն, որոնք ոեւէ հիմ չունին։ «Ֆոլքսպունտ» ինքզինքը իբրեւ ներկայացուցիչը կը նկատէ Վերին Սիլեզիոյ գերման բնակչութեան։ Լեհ նախարարը յետոյ պատասխանելով գերման պետական մարդոց վերջին ճառերուն, որոնք վէճի կ'ենթարկէին Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի սահմանագծումը, ըսաւ թէ 1921էն ի վեր ճարտարարուեստը մեծապէս զարգացած է այդ շրջանին մէջ։ Ու ամբաստանեց Ֆոլքսպունտը՝ իբրեւ հեղինակ ցե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԺՈԽՔԻՆ ՄԷՋ

Եկէք... եկէք... մտեցէք... դէ ով համեցէք, ինծի հետեւեցէք... Ահա բաժնեթուղթ... ահա շահաբաժին... Ահա 40 առ հարիւր... Տուէք, տուէք... դրամ հանեցէք, անոնք պիտի աճին եւ պիտի բազմանան...

Այսպէս խօսելով, պոռալով տիկին Հանօ եւ Գ. Գլոց գրպանեցին միլիոններ։

Տիկինը՝ Գ. Գլոցէն, իր ամուսնէն բաժնուած էր։ Բայց եթէ նալոտը քակեցին, պահեցին միւս կապը.. դրամականը։

Ա՛խ, սա Հրեաները։ Երբ ամուսնական, կարելի չէ գուշակել թէ երկու մարմինն՞ը են որ կը միանան թէ միայն երկու քսակներ։

Ի զուր Սողոմոն «Երգ երգոց»ը Թողուց։ Իրեն հետեւող չկայ։

∴

Ես իմ կարծիքս շինած եմ։ Ցանցառքը խիս չէ, եթէ «թանն» ալ ինծի պէս կը մտածէ։

Երբ ուրիշ մը ձեզ պէս կը մտածէ, պատճառ մը չէ որ դուք ձեր կարծիքը լռութեան մատնէք։

Ահա։

Ի՞նչ ածականով որակել բոլոր անոնք որոնք հաւատացին թէ 100էն 40-50 կարելի է շահիլ... մէկ օրէն միւսը, դրամ գլորելով։

Միթէ դատապարտելի չե՞ն, մեղսակից չե՞ն բոլոր հաւատացեալները այս դաւանանքին։

Այո՛, 100էն 40 շահած էին, բայց ոչ թէ դրամ դրկողները... այլ զայն ստացողները։

Արդարեւ մը կ'ունենամ, երբ կը մտածեմ որ զոհ-մեղսակիցներուն մէջ ալ պէտք է ըլլայ եօթը մահացու մեղքերէն մէկուն (նոյնիսկ երկուքին) խմորը՝ որուն հովանաւորութեամբը Տէրը եւ Տիկինը դժոխք պիտի մտնեն, քանի մը տարի բանտով կամ ժամանակիր աշխատութեամբ սրբագործուելէ վերջ, երկրագունդին վրայ։

Կեցէ՛ք, կեցէ՛ք։

Իսկ եթէ Տէրը եւ Տիկինը յաջողին դժոխքին մէջ ալ 100էն 50 շահ խոստանա՛լ...։

ԵԴ. ԲԷՌՎԵՅԱՑԻ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«Ոսկեղէն կանոն»ի առթիւ ուղղուած կոչին վրայ, Քաշանէն հայրենակից մը քսան ֆրանք ղրկած է *Յառաջ*ի, որբերուն համար։

Կը խնդրուի ստանալ համապատասխան ընկալագրով։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ՝ ամէն հայրենակից պարտաւոր է կատարել իր պարտականութիւնը, հազարաւոր որբերու բեռը թեթեւցնելու համար։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

Պոլիսէն 16 դեկտ. Թուականով կը հեռագրեն թէ նոյն օրը երկրաշարժ պատահած է Տրապիզոնի շրջանին մէջ։

Մանրամասնութիւնները կը պակսին ու չի գիտցուիր թէ զոհ կա՞յ։

ՍԻՊԵՐԻՈՅ հիւսիսային ստուգեալ շրջաններուն մէջ գըտնուեցան կմախքները Փինուտսէնի եւ Թէսսէնի, որոնք Ամունտսէնի 1918ի արշաւախումբին մաս կը կազմէին եւ այդ թուականէն ի վեր անհետացած էին։

Թէսսէնի վրայ գտնուեցաւ բեւեռախոյզ Ամունտսէնի մէկ նամակը, որ անեղծ պահուած էր գրպանին մէջ։

«ՃԱՆԹԱԺ»Ի ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Զափազանց ուշագրաւ է «Երեւան» թերթուկի Հայաստանի խորհրդայնացման 11րդ տարեդարձին նուիրած թիւին առաջնորդողը, որու տակ ստորագրած է Արտասահմանեան Ներքին յանձնաժողովի՝ Դրաստամատ Տէր-Սիմոնեանը։

Մէկդի թողունք յօդուածին ամբարտաւան ոճը («մենք՝ ի Հայաստանի ստեղծման համար աշխատած, նրա բարգաւաճմանը սպասաւորող անձնաւորութիւններս» կամ «բարոյական մեծ բաւականութիւն է մեզ համար»), որ յատուկ է բոլոր հայ կոմունիստներուն։

Չխօսինք նաեւ այն մասին, թէ որ բանակն է աւելի «գլխակորոյս» եւ «խառնաշփոթ» վիճակի մատնուած՝ դաշնակցական ն թէ բոլշեւիկեան։ Ատոր համար պէտք է միայն հետեւիլ այն իրադարձութիւններուն, որոնք տեղի կ'ունենան ներկայիս խորհրդային երկիրներու մէջ։ Մէկ կողմէ կոմկուսի ծոցին մէջ յառաջ եկած աջ եւ ձախ թեքումներն ու պառակտումները եւ միւս կողմէ գաղափարական տատանումները (մանաւանդ՝ խուճապ «դաշնակցական մտայնութեան» առջեւ), կարծեմ, այնքան ալ բոլշեւիկներու օգտին չեն խօսիր։ Իսկ տնտեսական ու քաղաքական յարաճուն տագնապնե՞րը..

Հետաքրքրականը դասակարգային այն գիծն է, որ կը պարզէ իր յօդուածին մէջ Դ. Դրաստամատը։ Գաղութահայութիւնը բաժնելով երեք հատուածի՝ աշխատաւորական, դաշնակցական եւ «դասակարգային այլ տարրեր» (քաղքենի դասը, Ա.), յօդուածագիրը հետեւեալ ձեւով կը բնորոշէ իւրաքանչիւրին դիրքը։ Աշխատաւորութիւնը ամբողջովին խորհրդային իշխանութեան կողմն է. Դաշնակցութիւնը՝ միանգամայն հակառակ, եւ «այլ տարրերը»՝ բարեկամ խորհրդային իշխանութեան։

Այսպիսով, կոմկուսի արտասահմանեան բարեկամները հայ քաղքենի տարրերն ու խաւերն են։ Այս վերջին խոստովանութիւնն է, որ յօդուածի ամէնէն ուշագրաւ մասը կը կազմէ։ Իբրեւ բարեկամութեան հաւաստիք, թերթին նոյն համարին մէջ, շնորհաւորական նամակներ ունին հայ քաղքենի դասուն գաղափարախօսներ՝ Չօպանեան, Թալէգեան եւ ուրիշներ։

Ըստ բոլշեւիկներու, խորհրդային իշխանութիւնը բանուորներու եւ գիւղացիներու իշխանութիւնն է, որու նշանաբանն է՝ անողոք պայքար դրամատիրութեան դէմ եւ մահ քաղքենի դասին։ Ինչպիսի այլանդակ կերպարանք ալ առած ըլլայ բոլշեւիկեան դիկտատուրան, բայց եւ այնպէս, դասակարգային ուղղութեամբ է որ բոլշեւիկները կը վճռեն եւ կը լուծեն քաղաքական ու տնտեսական բոլոր խնդիրները։ Ոչ միայն պէտք չէ հաշտարար քաղաքականութիւն վարել քաղքենի դասակարգի հետ, այլեւ անիկա ներկայ ցած առեն, ոչ ոքի խնայել, — ահա այն տեսակէտը զոր բոլշեւիկները կ'աշխատին արմատացնել խորհրդային ամէն մէկ քաղաքացիի գիտակցութեան մէջ։ Դասակարգային պայքարի մարտակոչն է բոլշեւիկներու հզօրագոյն զէնքը, որուն կառչած, տարիներ շարունակ, կը մթագնեն հայ աշխատաւորութեան միտքը եւ մոլորութեան մէջ կը ձգեն զայն։

Երկրի ներսը աշխատաւորութիւնը ջախջախեց քաղքենի դասը, սակայն, ինքն ալ չզգաց, թէ ինչպէս, պատմական այդ մեծագոյն հրաշագործութիւնը օգտագործեց նորաբոյս կուսակցութիւն մը, իր անձնական վայելքներուն եւ իշխանատենչութեան համար։ Դեռ այսօր ալ կան շատեր, որոնք կը շարունակեն հաւատալ բոլշեւիկներու յեղափոխական խօսքերուն եւ այն համոզումն ունենալ, թէ երկրէն դուրս ալ կը տարուի պայքարի դասակարգային գիծ։ Ով որ մօտէն՝ կը հետեւի խորհրդային ներքին կեանքին, անպայման կը տեսնէ, թէ այդ իրաւակարգէն ամէնէն շատ կը տուժեն բանուորութիւնն ու աղքատ գիւղացիութիւնը։ Մէկուն մկանները կը շահագործեն, արհեստագիտական յառաջացութեան հետեւանքով, միւսին անել կացութիւնը՝ արտադրութեան միջոցներէ զրկուած ըլլալով։

Իսկ արտասահմանի՞ մէջ։ Անվիճելի է, որ գաղութներու մէջ բոլշեւիկները կազմակերպութիւններ չունին։ Երեւանի էմիսարներն իրենց շուրջ համախմբելով քանի մը տասնեակ հացկատակներ եւ լրտեսներ, կը կարծեն թէ աշխատաւորական մեծ գործ կը տեսնեն։ Եթէ Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձի առթիւ հարիւրաւոր մարդիկ ներկայ կ'ըլլան — տարուէ տարի աւելի պակաս — այդ հետեւանք է ոչ թէ բոլշեւիկեան կազմակերպութեան ուժեղացման, այլ այն սիրոյ եւ հետաքրքրութեան զոր ունի արտասահմանի հայութիւնը Հայաստանի հանդէպ։ Թող Դ. Դրաստամատը համոզուի, որ Հայաստանէն եկած յետին դաշնակցականի զեկուցման ալ ներկայ կ'ըլլայ նոյնքան բազմութիւն, թէեւ զեկուցանողը թշնամի է տիրող վարչաձեւին։ Այնպէս որ, Հայաստանի փաստական գոյութեան ճանաչումը բնաւ չի նշանակեր խորհրդային իշխանութեան հետ ըլլալ։

Բոլշեւիկներու արտասահմանեան միակ բարեկամները հայ քաղքենի տարրերն են, ինչ որ կը խոստովանի ինքը Տէր-Սիմոնեանը։ Սակայն, պէտք է փաստ ալ հասկցած ըլլայ, որ այդ բարեկամութիւնը կեղծ է եւ արուեստական։ Հայ սեղանաւորները բարեկամ են խորհրդային իշխանութեան, որովհետեւ հակառակորդ են Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Եւ երկրորդ, քաղքենի դասակարգը, կեղծ ազգասիրութիւն եւ հայրենասիրութիւն խաղալով, միայն մէկ նպատակ կը հետապնդէ, — օգտագործել զայն ի նպաստ իր դասակարգային եւ վաշխառուական շահերուն։ Եթէ ոչ, բացի հայ ժողովուրդին կտակուած գումարներու վատնումներէն, ուրիշ ի՞նչ գործնական օգուտներ է տեսած խորհրդային Հայաստանը այդ տարրերէն։ Պարզ է, որ բացի Չօպանեանի զզուելի կեղծ ժպիտներէն եւ Վ. Մալէզեանի ստոր երկրպագութիւններէն՝ ուրիշ բան չկայ իբրեւ համակրանքի նշան։ Եւ այսօր, եղել եւ հրապարակաւ այդ տարրերը բարեկամներ հռչակել, աւելի քան ողբերգական է։ Իսկ այնտեղ, Մոսկուայի մէջ, կեդր. կոմիտէի նախագահական ժողովին մէջ, ուժեղ եւ յստակ դասակարգային գիծ տանելու բանաձեւեր կը մշակեն..

Մեր նպատակը չէ բողոքել Դ. Դրաստամատի «հակայեղափոխական գծի» համար։ Այլ միայն կ'ուզենք ըսել, թէ հայ բոլշեւիկները որոնք Հայաստանի մէջ հայ քաղքենի դասակարգի դէմ սուր կը ճօճեն, արտասահմանի գալով, կը պատռեն դիմակները եւ կը սողան փաշաներու եւ գոհարավաճառներու ճոխ սեղաններուն շուրջ։

Աւելի քան համոզուած եմ, որ վաղը, Դ. Դ. Տէր-Սիմոնեանը եթէ երթայ Հայաստան, պիտի նորէն կուրծք ծեծէ հայ աշխատաւորութեան առջեւ ու դասակարգային ճառերով, որոտընդոստ ծափահարութիւններ խլէ. գուցէ եւ Զուբարի նման հրապարակաւ ինքզինք իբրեւ քաղքենի աշխարհի զոհ ծախէ..

Ամօթ է, վերջապէս ո՛վ կ'ուզէք ձեզ բարեկամ սեպեցէք։ Միայն թէ այդ բարեկամութիւնը մի ծածկէք Հայաստանի աշխատաւորութենէն, մի կեղծէք եւ խաբէք զայն։ Այլապէս, Դրաստամատ Տէր-Սիմոնեանի ընթացքը միայն եւ միայն «ճանթաժ» կարելի է անուանել։

ԱՇՈՏ-ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Այս տարի, Հայաստանի կոմկուսը խիստ ճնշման ենթարկեց այն կուսակցականները, որոնք Դաշնակցութիւնը կը համարէին մանր քաղքենի դասի պաշտպանները եւ ձգտումներու արտայայտիչ։ Ըստ նոր տեսաբաններու, Դաշնակցութիւնը կը ներկայանայ հայ քաղքենի դասակարգի մարտական կուսակցութիւնը եւ անոր շահերուն պաշտպանն ու կամակատարը։

Գաղտնիք չէ, որ Դաշնակցութիւնն անհաշտ հակառակորդ է խորհրդային իշխանութեան. քաղքենի դասակարգն ալ, ինչպէս կը գրէ Դ. Դրաստամատը, բարեկամ է այդ նոյն իշխանութեան։ Ինծի կը թուի թէ, այստեղ փոքր հակասութիւն մը կայ։ Լաւ կ'ըլլար, եթէ Տէր-Սիմոնեանը աշխատէր բացատրել երեւանի տեսաբաններու հետ...

ՆՈՅՆ

ԿԷՍ ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՑԱՒԵՐԸ

Ընդհատելով մեր յօդուածաշարքը՝ ընդհանուր առողջութեան վերաբերող հարցերու մասին, անհրաժեշտ կը համարիմ այսօր խօսիլ ընթացիկ հիւանդութեան մը՝ ցնցղատապի (bronchite) վրայ։

Սովորական ցնցղատապը գրեթէ միշտ կը սկսի հարբուխով մը (coriza)։

Հարբուխը դիւրաբոյժ եւ շատ տարածուած հիւանդութիւն մըն է, ցուրտը մանաւանդ խոնաւ ցուրտը անոր ծնունդ տուող պատճառն է, կան հարբուխներ որոնք ուրիշ միքրոպային հիւանդութիւններէ վարակումի առաջին արտայայտութիւններն են, ինչպէս կրիփ, վարդ խառ, սիֆիլիսի եւայլն։

Անորոշ անհանգստութեան, փոքրիկ գլխացաւի եւ թեթեւ ջերմի մը կարճատեւ շրջանէն յետոյ, երեւան կուգան տեղային առաջին արտայայտութիւնները, — չորութիւն, խայթում, փռնգտանք եւ յետոյ ռնգահոսում. հարբուխը կը հասուննայ, հիւանդը կը սկսի անընդհատ խնչել։ Բորբոքումը յաճախ կը տարածուի դէպի արտասուածոր գեղձերը, եւ ահա վերէն աչք արցունք, ճամբուն վրայ տեղային այրող վիժանք իրար խառնուած, կը հոսին ու կը հոսին անընդհատ, նախ շատ հեղանուտ, յետոյ թանձրացած։ Այս անախորժ եւ միանգամայն նեղիչ վիճակը սովորաբար կը տեւէ 4—6 օր։ Եւ որովհետեւ այս հիւանդութիւնը, ինչպէս վերը յիշեցի, գլուխը եւ կամ ոտքերը խոնաւ ցուրտին ենթարկուելով ծագում կ'առնէ, հետեւաբար կարելի է սկզբնաւորութեան մէջ վիժեցնել զայն եւ բժշկուիլ։ Յաջողելու համար պէտք է օրը 2—3 անգամ լուալ ռունգները տաք ջուրով որուն օգտակար է մաս մը eau oxygénée խառնել եւ կամ քիչ մը borate de soude: Պատրաստուած ջուրը կարելի է ափին մէջ լեցնել եւ ռունգներէն ներս քաշել։ Այսպէս՝ քիթը մաքրելէն յետոյ՝ պէտք է հոն կաթեցնել քանի մը կաթիլ huile gommenolée, կամ քսել մաս մը vaseline gommenolée. ասկէ զատ իրիկունը պառկելէ առաջ ոտքերուն տաք լոգանք մը տալ 5էն 10 վայրկեան եւ հատիկ (comprimé, 0.50) մը ասփիրին կլլել գաւաթ մը տաքուկ թրմաջուրով, որուն վրայ աւելցնելու է մէկ սուրճի դգալ ռոմ։ Սովորաբար այս շատ դիւրութեամբ գործադրելի խնամքներով կարելի է յաղթել հարբուխին։ Իսկ եթէ երբեք հիւանդութիւնը հաստատուի, շատ յաճախ կը պատահի որ հարբուխային բորբոքումը՝ ճարակի եւ իջնելով դէպի վար, յանգի փողացաւի (angine), խռչափողատապի (laryngite), շնչափողատապի (tracheite) եւ վերջապէս յաջորդաբար ցնցղատապի (bronchite)։ Սովորաբար այս գործարաններէն այն որ տկարն է, հոն հիւանդութիւնը կը ձգտի տեղաւորուելու։

Պէտք է գիտնալ որ այս երեք խողովակները լոկ անգործ անցքեր չեն։ Ցնցուղներուն (bronche) ներքին մակերեսը պատող թաղանթներուն վրայ կան թրթռուն թարթիչներ որոնք իրարու յանձնելով դէպի վեր եւ դուրս կը նետեն շնչուած օդին հետ իրենց հասնող փոշիի հատիկները եւ վարէն վեր կը մղեն հիւթահոսանքները, որոնց մէջ խառնուած են մաշուած բջիջներու կտորուանքներ, մեռած միքրոպներու դիակներ եւ օտարամուտ մասնիկներ։ Ասոնց խառնուրդը կը կազմէ խուխը (crachat)։ Սովորաբար այս խուխը առանց հիգի դուրս կուտանք եւ կամ թուքին հետ կը կլլենք անզգալաբար ու այսպէս կ'ապահովենք մաքրութիւնը դէպի թոքերը առաջնորդող ճամբուն, որով օդը զտուած կը հասնի մինչեւ մեր թոքերուն բջիջները։ Սակայն երբ պատահի որ արեան խուժումով եւ ջիղերու գործունէութեան տկարանալով, հիւթահոսանքը առատանայ եւ վերը յիշուած թրթռուն թարթիչները թուլնան եւ չյաջողին մաքրագործումը կատարել, ճամբան կը խափանուի եւ պէտք եղած չափով օդային հոսանքի արգելք կ'ըլլայ։ Այս խափանումը կը հաղորդուի առանց մեր գիտակցութեան եւ կամեցողութեան ջղային դրութեան միջոցաւ շնչառութեան կեդրոնին դէպ ուղեղ եւ անկէ հասած հրամանի վրայ շնչական խողովակներուն կը տրուի ցնցում մը՝ որուն մենք հազ կ'ըսենք։

Հազը ինքնապաշտպանութեան միջոց մըն է որ կուգայ մաքրել խափանուած շնչական խողովակները՝ դուրս տալով հաւաքուած խուխը, դիւրացնելով մաքուր օդին հոսումը դէպի ներս եւ արտաքսումը գործածուած օդին, որ զուրկ է այլեւս թթուածինէ՝ օգտակար արեան նորոգումի՝ եւ ծանրաբեռնուած բնածխային թթուէ՝ անպէտ բոլորովին։ Հազով անպայման խուխ դուրս չենք տար միշտ, ինչպէս ցնցղատապի առաջին շրջանին։ Հոն հաստատուող միքրոպները կ'արտադրեն թոյներ, որոնք կը գրգռեն տեղական ջիղերը եւ ծնունդ կուտան հազի որ չոր է, ուժգին եւ սուր։ Նոյնպէս կապոյտ հազի պարագային՝ միքրոպային արտադրութիւններու գրգռիչ ազդեցութեան արդիւնք է հազին շարժառիթը, նոյն շարժառիթն է որ կը գրգռէ թոքախտաւորին այնքան յոգնեցուցիչ եւ տխրազդեցիկ հազը։ Հազը կրնայ ծնունդ առնել նաեւ առանց ներքնաթաղանթի բորբոքումին՝ արտաքին ջղային գրգռումով. պատճառները բազմազիմի են։ Այս կարգէն է ջղային հազը։

Հիմա որ ճանչցանք հազին եւ խուխին կազմութեան եղանակն ու պատճառը, դառնանք բուն հարցին՝ այսինքն շնչափողատապի եւ ցնցղատապի։

Հարբուխին տեղաւորուելէն յետոյ, քիթին եւ կոկորդին մէջ սովորաբար անվնաս ապրող եւ աճող միքրոպները՝ ցուրտին ստեղծած նոր միջավայրին մէջ, գրգռուած եւ ժահրոտած քալլ առ քալլ վար կ'իջնեն եւ կուգան տեղաւորուիլ խռչափողին, շնչափողին եւ ցնցուղներուն մէջ։ Բնութիւնը այս անհաճոյ հիւրերուն դէմ ինքնապաշտպանութեան միջոցներու կը դիմէ, հոն արեան խուժումը կ'աւելցնէ եւ այդ խուժումով հոն կը թափէ միքրոպաջինջ տարրեր, կռիւը կը սկսի ասոնց եւ միքրոպներուն միջեւ, միքրոպներուն արտադրած թոյներուն արեան մէջ թափուելովը ջերմութիւնը ծայր կուտայ եւ հետզհետէ կ'աւելնայ։ Երկու կողմէ մեռնողները անթիւ, անհամար են, խուխը կը շատնայ, հազը կը սաստկանայ, ահա այն առեն բժշկութեան կ'իյնայ իր տրամադրելի միջոցներով օգնութեան հասնիլ պաշտպանողական տարրերուն, անոնց մարտական եւ դիմադրական ուժը աւելցնել եւ անոնց յաղթանակը ապահովել կարելի եղածին չափ կարճ ժամանակի մէջ, որպէսզի թշնամի տարրերը այսինքն միքրոպները չկարենան տարածուիլ եւ հասնիլ մինչեւ թոքերը։

ՏՈՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Յառաջի 13 դեկտեմբերի թիւով, Խորհրդային Հայաստանէն արտատպեր էինք գրութիւն մը՝ Հայաստանի Անաստուածներու առաջին համագումարին մասին։ Այսօր կ'արտագրենք ճառը Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կ. կ-ի քարտուղար Խանջեանի, որուն մտքին մէջ Աստուած եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նոյնացած ըլլալ կը թուին։

— Այսօրուան համագումարը խոշոր երեւոյթ մըն է մեր հանրային կեանքին մէջ, յաղթանակ մը համայնավար գաղափարաբանութեան ճակտին վրայ, նուաճում մը մշակութային յեղափոխութեան ծաւալման ասպարէզին մէջ։

Վերջին շրջանին, մեր երկրին մէջ նկատելի էր դասակարգային պայքարի որոշ լարում։ Ան յատկապէս աչքի կը զարնէ գիւղերուն մէջ ուր մենք ունեցանք հացամթերման յայտնի դժուարութիւններ։

Մեր կուսակցութիւնը մանրամասն քննելով այդ խնդիրը, եկած է այն եզրակացութեան որ շարք մը առարկայական պատճառներու հետ զուգընթաց, կարեւոր տեղ կը բռնէ նաեւ այն հանգամանքը որ գիւղական դրամատէր վերնաշերտը — կուլակները — յամառօրէն կը փորձեն դիմադրել մեր յառաջխաղացման, կը փորձեն վիժեցնել մեր կուսակցութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը։

Միանգամայն սխալ է այդ պատճառով կարծել, որ դասակարգեր գոյութիւն չունին աշխատաւորութեան դիկտատուրայի երկրին մէջ։ Դասակարգային պայքար՝ ուրիշ ձեւերով գոյութիւն ունի նաեւ մեր մօտ եւ մեր կուսակցութեան գիծը որոշուած պահուն, պէտք է նկատի ընդունիլ այդ հանգամանքը։

Ի՞նչ պայմաններով կ'արտայայտուի դասակարգային պայքարի այդ սրումը։ Պարզ է որ պայքարի սրումը չարտայայտուիր միմիայն տնտեսական գետնի, այլ նաեւ գաղափարական ճակտի վրայ։ Կուլակը ներկայիս կը փորձէ գիւղական միջակ եւ աւելի լայն մասսաները ձգել իր ազդեցութեան տակ։ Կուլակներու դէմ պայքարը ծաւալելու համար, բանուոր դասակարգի եւ գիւղի չքաւորութեան զօրաշարժը իրագործելու նպատակով, ի միջի այլոց, մեր կուսակցութիւնը ժամանակին դրաւ մշակութային
փոխութեան ճակտի խնդիր
կութային յեղափոխութեան
մար՝ նպատակ
ստեղծելու անհրաժեշտ

Այս տեսակէտէն
նական շարժումը չափազ
րեւոր նշանակութիւն կը
Առանց չափազանցելու
ըսել, որ հակակրօնական
ժումը եւ քարոզը Հայ
մէջ դեռ շատ հարուստ
նին։ Եւ մեր համագումար
է մշակէ Հայաստանի
ուածներու ուղին, անոնց
ընելիքները։

Ընելիքներէն առաջ
շուշտ կազմակերպչական
է։ Մեր մէջ այն տեսակ
կան, որոնք կը կարծեն
յաստանի մէջ չարժեր
աշխատանք կատարել կրօնի
Այդ ի հարկէ խոշոր սխալ
երկրի սահմաններուն մէջ
նշանակութիւն ունի հակակ
կան պայքարը։ Հայ
մէջ, կրօնի նոյն խօս
թոյլ վիճակը խոչընդոտ
դիտանայ, որպէսզի
բանուոր դասակարգն
խատաւոր գիւղացիութ
ուին սոցիալիստական
րութեան։ Կրօնը մեր
կը շարունակուի թուն
աշխատաւորութեան գաղափ
յին գիտակցութեան։

Այսպէս մօտենալով
իմ կարծիքով Անաստուած
Միութեան առաջին
կան պահանջն այն է, որ
մակերպութիւնը չդառնայ
նոմինալ կամ մեխանիկ
կերութիւն մը։

Եթէ անաստուածներու
թեան գիւղական բջիջները
դանան իրենց աշխատանքներ
պել այլ աշխատաւորական
րային կազմակերպութիւն
աշխատանքին, կուսակցակ
արհեստակցական մարմին
անոնք հակակրօնական
պէտք է գտնեն խառնած,
ուած մեր կեանքի բազմազ
երեւոյթներուն, հակառակ
րագային, այդ աշխատանք
դառնայ աւելորդ եւ անիմ
կազմակերպչական խնդիրն
Մեր կազմակերպութիւնն
եւ առաջ պէտք է
յական կազմակերպութիւնը

Անաստուածներու միութ
կազմակերպութիւնները պէտ
զբաղին նեղ կրօնական խնդ
րով, պէտք չէ հերքեն
ծաշունչը կէտ առ կէտ
կակրօնական աշխատանքի
դակութիւնը պիտի դառն
կութային յեղափոխութեան
դիրները, անգրագիտութեան
րացումը, թատրոնի զարգ
գիւղին մէջ, խրճիթ-ընթերց
րանները լաւ հիմերու վրայ
եւ այլն։ Անհաշտ պայքար
մղել քաղքենի գաղափարախօս
թեան այն արտայայտութիւնն
դէմ, թէ կարելի որ եւ է
դաւանիլ եւ միանգամայն
տակցօրէն մասնակցիլ մա
ման աշխատանքներու։

Անաստուածներու միութ
հաւասարապէս պէտք է
քարի թէ հին եւ թէ «նոր
ուած եկեղեցիներուն դէմ
րոնք սկզբունքով, որ եւ է
բերութիւն չեն կրնար ունե
մեր պայքարի համար։

Նոր եկեղեցի կոչուածը
եւս վտանգաւոր է, որովհետ
օգտուելով հանգամանքէն,
քայլ մը կը ստանայ եւ կը
րեցնէ վանդուածները։»

Եւ որովհետեւ առհասար
բոլոր բոլշեւիկ ղեկավար
մեծցած ու կրթուած են
նակցութեան սարսափով,
կրնար որ եւ է խնդիր ուսում
սիրութեան մէջ՝ խուսափի
րենց մղձաւանջէն, որ եւ է
չտեսնել Դաշնակցութեան

...ալ պէտք է կ'երեւի, որ բա... իր օկոփ ճամբային... Թեան գովքով կը շարունակէ ... դէմ սլայքսփի յատակա... ... թեւրադրելով ու կը վեր ... յանակցութեամբ, որ ... եկեղեցիին ներքին ու ... էին բոլոր խնդիրներու ու... ...սիրութեան վերջակէտն ... ներ սակայն թէ ինչ՞ը ... ապաւէ»։

— դաշնակցականներն արտա... ...անի մէջ գործեր են կրօնի ... եկեղեցիի երդ... պաշտ... ...ր դաշնակ տխրահռչակ ...խիստ» Ջամալեանը կը ... եկեղեցին եւ կրօնը ներ... ...ւելի բարեկամական վե... ...իրում ունին դէպի ընկերվա... ...ինը Շատ տէրտէրներ այժմ ... կը յայտարարէ ան ... ընկեր... ...ական կուսակցութիւններու ...ն են կրօնը դադրեցուցեր ... մեղմացուցեր է ի պայքարը ...րվարութեան դէմ.— կ'ըսէ

...ուք կը տեսնէք թէ ինչպէ՞ս ... մեռնող դասակարգ, ինչ... եւ կուսակցութիւն, ներկայ ...ազգային դաշնակցութիւնը, ...թիւն կ'որոնեն կրօնի մէջ։ ... կը տեսնէք թէ ինչպէ՞ս ...ընկերվարական» կոչուած ստ. ...դեմոկրատական կուսակցու... ...ները վերջնականապէս դար... ...ն գործիք մը քաղքենիու... ...ան ձեռքը կրօնը ճիշդ եւ համ... ...ոց է գործեր անոնց հանդէպ, ...ընաւ այդ կուսակցութիւն... ... շատոնց արդէն, ոչ մէկ կեր... ... կը տարբերին քաղքենի կու... ...ութիւններէն եւ իրենք կրօնի ...ման միջոցներէն մէկն են։ ...թէ այսօր դաշնակները կը ...ութիւն եկեղեցիի պաշտպա... ...թեան գերին մէջ, այդ հան ... ...անք կապած չի ձգեր, որ ...դաշնակցութիւնը եւ թէ՛ ե... ...եցին մեր յեղափոխութեան ...գման եւ վերջնական յաղ... ...նակի ճամբուն վրայ իրար ...ող խոչընդոտներ են։

...նատուածներու Միութեան ... այս համագումարը ...է յայտարարէ մինչեւ ... կատարուած աշխատանք... ...սխալներն ու նուաճումները ... այնմ գծէ իր յետագայ ... պէտք չէ մոռնալ, որ ...աշխատանքները պէտք է ըլ... ...անգուածային, գրոյշ եւ ...անապար կանգուածները ...ին մեր շարքերուն մէջ։ Աշ... ...նքը այս կերպով ընթանա ...ագային մեր կուսակ... ...թինը կը խոստանայ ամէն ...ութիւն» եւայլն։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»ը

«ԹՈՒՐՔԻԱ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ»

Պերլինի անգլիական նախկին դեսպան Լորտ տ'Ապեռնոն, որ վերջերս սկսած է իր յիշատակներու հրատարակել «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի մէջ, խօսելով Թուրքեւգերման նախկին յարաբերութեանց մասին, կը գրէ.

— Այսօր տեսակցեցայ գերման պետական անձնաւորութեան մը հետ, որ Գերմանիոյ ամէնէն լաւատեղեակը եւ արեւելեան գործերու մէջ ամէնէն մասնագէտ մարդն է։ Անոր համաձայն, Թուրքիոյ մասնակցութիւնը մեծ պատերազմին՝ շատ սուղի նստաւ Գերմանիոյ։ Գերմանիայէն ամէն օր շոգեկառք մը նպարեղէն կը ղրկուէր Թուրքիա։ Եւ այն օր որ դադրէր այս անուշ բաներուն առաքումը, Թուրքիոյ զինուորական օժանդակութիւնն ալ պիտի դադրէր։

Թարեկամս, Թուրքիան հիմնական պատճառներէն մէկը կը նկատէ Գերմանիոյ պարտութեան։

— «Թուրքիա Գերմանիոյ գերեզմանը եղաւ»։

Պատճառը հարցուցի։ Բարեկամս բացատրեց։

«Շատ մտերիմ բարեկամս Քիտերլէն Վէխթեր, 1911ին դաշնագիր մը պատրաստած էր Ռուսիոյ հետ։ Դաշնագիրը նկատի ունէր Թուրքիոյ բաժանումը։ Քիտերլէն չհամարձակեցաւ այս դաշնագիրը գործադրելու, առանց խորհրդակցելու Պոլսոյ դեսպան Պարոն Մարշալ Ֆոն Պիպերշթայնի հետ։ Դեսպանը մերժեց, որովհետեւ թէ՛ բարեկամ էր Թուրքերուն եւ թէ՛ քաղաքական անպատեհութիւններ կը տեսնէր։ Արդիւնքը այն եղաւ որ Ռուսիոյ հետ ծրագրուած դաշնագիրը չկնքուեցաւ։ Գերմանիոյ գլխուն եկած փորձանքին բուն պատճառը այս դաշնագրին մերժումը եղաւ։

1914ին «Կէօպէն» եւ «Պրեսլաու» զրահաւորներուն Ցարտանէլ կարենալ հասնիլը՝ նոր պէտ մը եղաւ Գերմանիոյ համար։ Եթէ այս մարտանաւերը կէս ճամբան բռնուած ըլլային, պատերազմը քանի մը ամիսէն աւելի չէր տեւեր։ Արդարեւ Գերմանիա պիտի պարտուէր, բայց այդ պարտութիւնը այսօրուանին չափ աղետալի չպիտի ըլլար»։

ՄԱՆՇԻ ՏԱԿ ՓԱՊՈՒՂԻ

Ցարիներէ ի վեր կը խօսուի ընդծովեայ փապուղիով մը Անգլիան ցամաքին կապելու ծրագրին վրայ։ սակայն անոր իրականացումը կ'ուշանայ քաղաքական եւ տնտեսական զանազան առարկութիւններով իսկ այս անգամ, կ'երեւի, ... գործադրութեան ժամադրութիւնը լուրջ է։ Լոնտոնէն փարիզ ... փապուղիի մը շինութեան ծրագիրը եւ յատակագիծը վերջնական կերպով պատրաստուած են։ Կառավարութեան պիտի անցնի Մանշը կտրող փապուղին։ Յատակագիծը ենթարկուած է Անգլիոյ վարչապետին քննութեան, իբր Ազգային պաշտպանութեան յանձնախումբի նախագահ։

Այս յանձնախումբը հրաւիրուած է ամենամեծ ուշադրութեամբ քննելու իրեն յանձնուած թղթածրարը, որ կը բովանդակէ 300 էջերէ թղթածրարը կը բովանդակէ վաւերաթուղթերը եւ ուսումնասիրութիւնները Ուիլիըմ Քոլլըրտի, որ երեսուն տարիէ ի վեր կը զբաղի այս հարցով։ Բոլոր հաշիւները եւ մասնագիտական մանրամասնութիւնները հակակշռուած են անգլիացի ամէնէն ձեռնհաս երկրաչափներուն կողմէ։

Յատակագծին հեղինակը եւ պաշտպանները կը հաւատան թէ կարելի է աշխատանքներուն ձեռնարկել շատ կարճ ժամանակի մէջ. պայմանաւ որ ազգային պաշտպանութեան կոմիտէն սկզբունքով հաւանութիւն յայտնէ։ Ընդծովեայ փապուղիին երկարութիւնը պիտի ըլլայ 74 քիլոմեթր եւ շինութեան ծախքերը, ըստ նախահաշուի, պիտի հասնին 23 միլիառ 625 միլիոն ֆրանքի։

Աշխատութիւնները պիտի տեւեն 6 տարի եւ առնուազն 50 հազար աշխատաւորներ պիտի գործածուին։

Ըստ յատակագծի, փապուղին պիտի կազմուի զոյգ ճամբով երկու խողովակներէ։

Յատակագիծը չի նախատեսեր միայն Լոնտոնի եւ Փարիզի միջեւ սահմանափակուող հաղորդակցութիւն մը այլ նաեւ, երկու մայրաքաղաքներուն արուարձաններուն միջեւ։ Արդէն, ընկերութիւն մը կազմուած է [illegible] նախապատրաստական գործողութիւններու համար։

ԱԻԱԶԱԿՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Չիքակոյի ոստիկանութիւնը կը փորձէ վերակազմուիլ արդիական եղանակներով։ Քաղաքին ոճրագործ տարրերուն դէմ պայքարելու համար, ստեղծուած է գաղտնի լրտեսներու մասնաւոր բանակ մը՝ կազմուած 107 բաժիններէ, իւրաքանչիւրը բաղկացած 5 լրտեսներէ, իրեն յատուկ ինքնաշարժով։ Ասոնց բոլորին միակ պարտականութիւնն է հսկել քաղաքին մէջ բնակող 50.000 ոճրագործներու վրայ, որոնք արատաւոր անցեալ մը ունին։

Բայց օրուան նորութիւնն է գողերու եւ ոճրագործներու ցուցահանդէսը։ Այս առթիւ յատկապէս պատրաստուած սրահի մը մէջ, կը հրաւիրուին բոլոր այն անձերը որոնք շաբթուան ընթացքին զոհ գացած են աւազակութեան։ Միեւնոյն ատեն սրահ կը մտցուին բոլոր այն անձերը, որոնք նոյն շաբթուն, ձերբակալուած են իբրեւ կասկածելի, ու զանոնք կարգով կը կանգնեցնեն ճերմակ պատի մը առջեւ։ Ու ոստիկանութեան պետը ինքն խօսափողերուն կը ներկայացնէ ձերբակալուած կասկածելիները։

Այս առաջին ներկայացումները շատ նպաստաւոր արդիւնք տուած են։ Իմիջիայլոց, մեծ վաճառականի մը այրին ճանչցաւ իր ամուսնին սպանիչը։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԿՈՉ ՍԷՕԼԷՕՋՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ — Ընդառաջելով բազմաթիւ հայրենակիցներու փափաքին, խումբ մը երիտասարդներու կողմէ կազմուեցաւ Սէօլէօզի «Արեւելք» Հայր Միութիւնը, Իսի լէ Մուլինօի մէջ։ Անհրաժեշտ պահանջ մըն էր այս, փարիզ եւ արուարձանները բնակող մեր հայրենակիցներուն համար։ Առաջին նպատակն է՝ հսկել հայրենակիցներու բարոյական եւ մտաւոր զարգացման, ի հարկին անոնց տալով ուղղութիւն եւ օգնութիւն։ Քաջ համոզուած ըլլալով թէ ուշ կամ կանուխ մեր հայրենակիցներն ու բոլոր հայ աշխատաւորները գաղթավայրերուն են այլասերիլ այս օտար ափերուն վրայ, Հայր Միութիւնը պարտականութիւն կը համարէ զանոնք տեսնել մօտիկ ապագային մեր ամենասիրելի Նորաքողրօֆ Հայաստանի մէջ, անխորդա՛ն եղբայրական կապերով միանալ մեր հեռաւոր հայրենիքին հետ, մասնակցիլ անոր վերելքին։

Ուստի կոչ կ'ընենք մեր բոլոր հայրենակիցներուն գալ խմբուիլ այն Միութեան շուրջ։

Վարչութիւն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ԵՕՉԿԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Դեկտ.— Կիրակի գիշեր «Պօն Թէաթր»ի մէջ երրորդ անգամ բեմադրուեցաւ Մ. Մարութեանի «Սուլթան Համիտ»ը։

Թատերախաղին հեղինակն ու բեմադրող Մ. Մարութեանը, օժանդակութեամբ իր խումբի դերակատարներու, լաւագոյն կերպով բեմադրեց խաղը. դերակատարներն ալ լաւ խաղարկութիւն մը երեւան բերին։

Այս անգամ, ներկայացումը կազմակերպած էր «Եօզղատի Բարենպատակ» միութիւնը, որ հազիւ քանի մը ամիսներէ ի վեր կազմուած է։

«Մեր նպատակն է մեր հայրենակիցները կապել հայ թատրոնին» կը յայտարարէ վարչութեան, անդամներէն մէկը, երբ իրենց գործունէութեան մասին հարցումներ կ'ուղղէի։

Արդարեւ ուրախալի էր տեսնել այն խուռներամ բազմութիւնը, որ լեցուցած էր սրահը։

Ցարդ եղած ներկայացումներէն, ամենաբազմամարդն էր այս ներկայացումը։ Նախապէս բոլոր տոմսակները սպառած էին եւ շատ շատերը տեղ չըլլալու պատճառով, ստիպուեցան ետ դառնալ։

Հանդիսականներու մէջ մեծամասնութեամբ աչքի կը զարնէր, հայ թատրոնի չէնքը նոր տեք գտնող բազմութիւն մը, մէկ մասը նոյնիսկ Թրքախօս։ Ինչո՞ւ չէ. ինչո՞ւ խրտչիլ մեր հայրենակիցներէն մէկ մասին Թրքախօսութենէն, երբ անոնք արդարեւ ուժգին կամեցողութիւն ունին հայերէն լսելու, հայերէն սորվելու եւ խօսելու, հայ թատրոնը յաճախելու եւ անով հայարտանալու։

Քի՞չ են մեր պատմութեան մէջ Թրքախօս, քրտախօս, ռուսախօս հայեր, որոնք ուշագրաւ դեր կատարած են մեր կեանքին մէջ։ Որքա՛ն հերոսներ, ազգային գործիչներ, նոյնիսկ խմբագիրներ ունեցած ենք օտարախօս Հայերէ, որոնք կրցած են իրենց կրծքերուն տակ վառ պահել հայրենի կրակը։ Կարեւորը հայրենասիրութիւնն է։

— «Կէօրտի՞ւն մի Թէաթրօ. աչք օյսուն, վալլահ ալիզիմ տէ Ֆինէլիմիզ չօք տըր, պէօյլէ աատամըլըզ վար տըր»։ կը բացագանչէր Կեսարեցի մը, որ պարտք կը դնէր իր փեսային վրայ, առնէ տոմս ըլլալիք հայկական բոլոր ներկայացումներու եւ հանդէսներու մասին նախօրօք լուր տալ։

Եւ այդ տեսակէտէն իսկ Եօզղատի «Բարենպատակը» իմ քաղած տեղեկութեանց համաձայն, արդէն իսկ կրկնակ միջոցներու դիմած և յաջողած է։

Շուտով կը սկսի նաեւ անոնց կազմակերպած դասախօսութեանց շարքը։ Անոնք հրատարակած են այս տարի նաեւ՝ լաւ, շահեկան բովանդակութեամբ, գեղեցիկ պէսպիսութիւններով օրացոյց մը։ «Հայս» անունով։ Ունին իրենց որոշ ծրագիրը, որ անշուշտ պիտի գործադրուի։

Ա. Իրազեկ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է ՔԱՆԻ՞ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏԱՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Անցեալ կիրակի օր տեղի ունեցաւ Փարիզի պատուոյ դասակարգի խումբերուն դարձի մրցումներու երկրորդ ախոյեանական շրջանը։ Ամէնէն կարեւորն էր Քլիպ-Ֆրանսէի եւ Սթատ-Ֆրանսէի մրցումը, որ տեղի ունեցաւ Սթատ Պիւֆալօի մէջ։

Հակառակ ցուրտ օդին, 6000 հանդիսականներ ներկայ էին։ Մրցումը խիստ հետաքրքրական էր, երկու կողմերն ալ մեծ ջանքեր ըրին յաղթանակը խլելու համար. Քլիպ-Ֆրանսէի խումբը յաղթանակը տարաւ 1ի դէմ 4 նշանակէտով։ Ինչ պէս ամէն մրցումներու, այս անգամ եւս Սարգիս Կարապետեան մասնակցելով կարեւոր բաժին մը ունեցաւ.

⁂ Դեկտ. 2ի կիրակի, օրը Ֆրանսայի բաժակի մրցումներու չորրորդ շրջանը տեղի ունեցաւ։ Այս առթիւ Քլիպ-Ֆրանսէի խումբը ուր Հօրիան մեկնած էր, ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ տեղական խումբին դէմ 0ի դէմ 9 նշակէտով, որոնց 4ը նշանակած է Սարգիս Կարապետեան։

Գ. Գասպարեան

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐ ՄԸ

Փարիզի շարժանկարի հրապարակին վրայ յաջողութիւններ ձեռք բերած է երիտասարդ և երիտասարդ հայրենակից մը՝ Զարեհ Պապիկեան, բնիկ պոլսեցի։

1922ին Պ. Պապիկեան մեկնած է Գերմանիա, ուր հետեւած է շարժանկարի արուեստին եւ կարճ ժամանակի մէջ յաջողութիւն գտած է գերմանական Ֆիլմի շրջանակներուն մէջ։

1924ին Փարիզ գալով, իբր Ա. օգնական աշխատած է ֆրանսացի յայտնի բեմադրիչներու, մասնաւորապէս Ժան Հէրվէի մօտ։ Զբաղած է նաեւ թատրոնով եւ վարած ֆրանս.-թատրոնի մը ընդհ. քարտուղարութիւնը։ Կ'աշխատակցի սէնէմայի շաբաթաթերթի մը, որուն պատասխանատու տնօրէնն է։

Ներկայիս ընդհանուր տնօրէնն է ֆրանսական «Les Films Mercure» ընկերութեան։ Շարժանկարի վերածած է ֆրանսացի գրագէտ Անտրէ Քորթիսի Victime expiatoire գործը։

Պ. Պապիկեան մտադիր է հայկական կեանքէ շարժանկարներ բեմադրել, հայ ուժերով։

ԾՆՈՒՆԴ

Ճաշակաւոր կիները միշտ կը գնահատեն Ֆ. Սորպէէի ստորագրած նուէրները։ Տեսնել կանացի հրաշալի եւ ամէնէն արդիական պաճուճանքներու մթերքը, ինչպէս նաեւ Պրոքարի վերջին անուշահոտութիւնը՝ «Ben Hur» 11, Rue Lafayette, Paris.

Ե.

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒՄՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

...Զաւակներուս հայրը տեսնել կ'երթամ։ Ամիս մը առաջ ... ին իր անդէն ու գրկեցին։ ... լուր առի իսկ թէ Աղաճը ... գերը գրեր են։ Կը գրէ թէ ... է աշխատանքը... Կ'երթինքը տեսնելու, չեմ գիտնար թէ պիտի յաջողի՞մ։ ... Դաւիթ իր կա-գին բացաւ ... իր վիճակը ու շուտով ի... վշտին մէջ միացած, մխիթ... կը խօսէին փոխն ... անցեալէն ու ներկայէն ... դրուագներ կը պատմէին, կը հառաչէին կամ կը ... Ու կառաշարը կը շա... ... ընթանալ դանդաղօրէն ... առեն լեռներէն վեր ... իր սուր ցաւի աղաւ...

...րկար չուեց սակայն սարսափ ... գինուորը, որ հակա... ...աչքերու իր երկար հրաւէ... ... պէխերու ոլորումին, չէր յաջողած այդ կնոջ ուշադրութիւնը գրաւել, զայրացաւ Դաւիթի յաջողութեանը վրայ։ Իր աստիճանաւոր զինուորի հան գամանքին մէջ անարգուած ըզգաց ինքզինք։ Իր բարկութիւնը կրկնապատկուեցաւ, մանաւանդ երբ խորհեցաւ որ այդ անարգանքը կուգար աքսորական անհաւատ զինուորէ մը։ Չկրցաւ երկար ատեն ինքզինքը զսպել. պայթեցաւ վերջապէս ու քաշեց Դաւիթի ուսէն,

— Ինծի նայէ՛, զինուո՛ր, ալ կ'օգտէ՛, գնա տեղ մը նստէ՛։

Ու հրեց կայիտ մը։ Յետոյ դառնալով կնոջ,

— Իսկ դուն, հանը՞մ, կը տեսնեմ որ ասիկի մէջ ես, չէ՞ս ամչնար բրածէդ...

Կաս կարմիր եղաւ Հայուհին, բայց աչքերը լեցուեցան բարկութեամբ։ Դաւիթ, իր առաջին ապշութիւնը անցնելէ վերջ, յառաջացաւ քանի մը քայլ, ըսաւ զսպուած առելութեամբ մը.

— Չավուշ էֆէնտի, նախ ես յանցանք մը գործած չեմ, և յետոյ այս կինը ամչնալիք ոչ մէկ բան ունի... կը խօսէինք մեր...

Բայց չկրցաւ աւարտել։ Չաւուշը հրացանին բունովը հարուածեց անգթօրէն, ու Դաւիթ, անակնկալի եկած, ինկաւ եառեւ, աքսորական ընկերոջ մը վրայ։ Բայց այս հարուածը կնոջ ներկայութեան, խենդեցուց զինքը։ Յատկեց ոտքի ու պիտի նետուէր հարուածողին վրան։ Կինը, սակայն, որ անձկութեամբ կը հետեւէր անոր շարժումներուն, սարսափի ճիչ մը արձակեց, գուշակելով պատահելիքը։ Դաւիթ իր թափին մէջ կանգ առաւ այդ աղաղակին վրայ, դարձաւ ու մտիկ ըրաւ անոր, որ պաղատագին կ'ըսէր.

— Կ'աղաչեմ աղբարիկս, հանդարտէ՛, ատ չաւեներուն հետ գլուխ ելլել կարելի չէ... Չէ՛ որ ուզածնուն չափ հալածեն ու խածնեն. իրենց ատենն է հիմա... Հարկաւ օր մըն ալ մեր կարգը կուգայ։ Մէկ կողմ դիր բարկութիւնդ ու ձայն մի՛ հաներ։ Յետոյ կրնայ աւելի մեծ դժբախտութիւն մը պատահիլ։ Խորհէ որ կին մը եւ զաւակ մը ունիս...

Յոգնած կառաշարը հեւալով կը յառաջանար օձազալար ճամբայէն, ու արեւը լայն ու ծանր ջերմութիւն մը կը թափէր մարգոց գլխուն։ Երկաթներուն վրայ տաքը հաւաքուած ու առած էր կրակի համեմատութիւն, այնպէս որ երբ իրենցմէ մէկը պատահաբար շարժում մը կ'ընէր կամ ձեռքը կը հանգչեցնէր կառքին ոեւէ մէկ մասին վրայ, անմիջապէս այրուելով կը ցնցուէր ու կը վերադառնար իր նախկին դիրքին։

Լեռները կը յաջորդէին իրարու, ու շատ հազուադէպօրէն է որ տարածութիւնը կը լայննար, արտ մը կամ մարգագետին մը կը պարզէր աչքին տակ, կանանչութեան մէջ կորսուող հիւղակով մը, ու մշակով ու աշխատողներով որոնք միջոցին մէջ թեւածող խաղաղութիւնը կը կրէին իրենց շարժումներուն վրայ։

Դաւիթ անկիւն մը ծալլուած ինք իր վրան, աչքերը սեւեռած էր տեսարաններուն, ու սիրտը կ'արիւնէր, ամէն անգամ որ մտածելով կ'երթար սա լեռներէն անդին ապրող իր ընտանիքին մօտ։ Ձայն վերատեսնելու յոյսը հետզհետէ կը նիհարնար, քանի ետեւ ձգուող լեռներու թիւը կը շատնար ու քանի արեւը իր ջերմութիւնը կը կրկնապատկէր։

Սեւ ծով, Թունոտ ծով,
Երիտասարդներ խեղդող ծով
Ո՛վ Սեւ ծով...

Մելամաղձոտ այս երգը յանկարծ բարձրացաւ թաւ ձայնով մը, ցատկեց բերնէ բերան ու մեծցաւ ձիւնադունտի մը պէս, ալեկոծեց հոգիները։

Ու ծովը, մութ ու արիւնի մը հպարտութեամբ կ'աղեղուէր աչքին։ Արեւը վրան կոտրուած ապակիի մը պէս կը փայլէր ու ալիքներու փրփուրը կը շփոթուէր, հեռուէն, ծովափնեայ ուղիներուն հետ։

Ու երգը կը խաչորնար, կ'ուռէր, բառերը արցունքի կաթիլներու պէս կը գլորէին։ Կ'երգէին զինուորներ կառքէ կառք, աքսորականներն ալ։ Եղբայրացած էին անոնք իրենց հոգիի թաքուն արտայայտութեանը մէջ։ Դաւիթ շատ չդիմացաւ, անզգալաբար բերանը բացուեցաւ, ու երգեց միատեղ, մինչ երկաթուղին, հոգեվարքի ճիչով մը, կայարան կը մտնէր.

Սեւ ծով, Թունոտ ծով
Երիտասարդներ խեղդող ծով.
Ստիպեցիր երկիրը մեր
Որ յաւիտեան հագնի սեւեր,
Ո՛վ Սեւ ծով...

IV

Տասնըհինգ օր մնաց զետնափորի մը մէջ, հողին վրայ։ Փաքանթինա։ Մերկացուցին զինք ու հագուստները առին շոգիէ անցընելու համար։ Կը դողար, ամբողջ անդամներով, ակռաները իրար կը զարնուէին, վախցաւ որ ծանրօրէն պիտի հիւանդանայ։ Երկար ու լայն սրահ մըն էր այդ գետնափորը ուր կը վխտար նորեկներու բազմութիւն մը։ Գիշերն ու ցորեկը իրարմէ զանազանել կարելի չէր։

(6) Գ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

դային հակամարտութեանց, որոնք անկարգութեան եւ անկայունութեան պատճառ կը դառնան։

Շեշտելէ յետոյ, որ Զալեսքիի խօսած ատեն գայրոյթի նշաններ ցոյց կուտար, գերմաներէն լեզուով խօսեցաւ բուռն ճառ մը, ձեռքը քանիցս սեղանին զարնելով։ Ահա՛ իր գլխաւոր խօսքերը.

— Դուք առեւտուրի ոգի կ՚ անուցանէք Վերին-Սիլեզիոյ գերման փոքրամասնութեանց դէմ։ Ինչպէ՞ս կը համարձակիք ըսել թէ Գերմանները դժգոհութեան պատճառը իրենք են։ Ինչ կը նշանակեն այն թուանշանները զորս պարզեցիք հոս՝ Վերին-Սիլեզիոյ տնտեսական կացութեան մասին։ Մեր վէճին հետ ի՞նչ կապ ունին անոնք։ Փոխարէն կ՚ուզէ՞ք որ ես ալ Գերմանիոյ տնտեսական գործերուն վրայ խօսիմ եւ յիշեցնեմ ձեզի թէ լեհական Վերին-Սիլեզիոյ տնտեսական հաստատութիւնները կը զարգանան մանաւանդ Գերմաններու ղեկավարութեան տակ։ Գերմանիոյ հետ վիճիլ եւ հին վէրքե՞ր բանալ կ՚ուզէք։ Կ՚ամբաստանէք «Ֆոլքսպունտ»ը։ Կը հարցնեմ թէ՝ ինչո՞ւ փոքրամասնութիւնները չպիտի կրնան միանալ՝ իրենք զիրենք պաշտպանելու համար։ Հայրենադաւութեան մասին խօսեցաք։ Բայց հայրենադաւութիւն եւ հին հայրենիքի սէր յաճախ իրարու մօտ զգացումներ են։ Եթէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ընդունի Լեհաստանի ներկայացուցիչին տեսակէտը, պիտի կորսնցնէ մէկը այն սիւներէն, որոնք կ՚ապահովեն իր բարոյական գոյութիւնը եւ մէկը այն պատճառներէն, որոնց համար կարգ մը երկիրներ մտած են անոր մէջ եւ պիտի կորսնցնէ իր օգտակարութիւնը։ Կը յայտարարեմ թէ Խորհուրդի յառաջիկայ նստաշրջանին պիտի բերեմ փոքրամասնութեանց խնդիրը։

Այս ճառէն վերջ, որ ընդհանուր ջղագրգռութիւն առաջ բերաւ, Խորհուրդին նախագահ Պրիան հաշտարար ճառ մը խօսեցաւ՝ յայտնելով որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը երբեք զանց չպիտի առնէ յարգել տալ փոքրամասնութեանց իրաւունքները։

Ընդհարումներ Սուրիոյ սահմանին վրայ

Ընկերիւրէն Թուրք թերթերուն կը հեռագրեն.—

Խռովութիւնները կը շարունակուին սուրիական սահմանագլուխին վրայ։ 50—60 Սուրիացիներէ բաղկացած հրոսախումբ մը յարձակեցաւ Պայրանտի ցեղին վրայ, որ հաստատուած էր Ուրֆայի գօտիին մէջ։ Յարձակում գործողներէն մէկը հոն մնացած է։ Հազգը օղլու Իպրահիմի վարած 30 հոգինոց ուրիշ մէկ հրոսախումբը անցած է սահմանագլուխը եւ գրաւած 130 արջառ՝ Բէս իւլ Այն գիւղին մէջ։

Տարրանիէի մէջ ալ 32 Սուրիացիներու հեծեալ հրոսախումբ մը ջանացած է 2000 ոչխար յափշտակել, բայց փութացող ջոկատին փոխադարձութեան վրայ հարկադրուած է փախչիլ։

«Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ թէ այս յարձակումները կը կատարուին Ֆրանսացիներու դրդումով։

Կռիւներ Փարակուէյի եւ Պոլիվիոյ միջեւ

Պոլիվիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէ որ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Փարակուէյի սահմանագլուխին վրայ։ Փարակուէյցի նոր ջոկատներ համախմբուած ըլլալով Շաքոյի շրջանին մէջ, Պոլիվիոյ զինուորները յարձակեցան թշնամիին վրայ եւ գրաւեցին Պոքուէրօ ամրոցը։

Պոլիվիոյ զինուորները գրաւեցին Փարակուէյի Փորթ Ռայա Սէլվա քաղաքը, իսկ օդանաւեր ռմբակոծեցին Փուէրթմայօ գետի եզերքը կառուցուած փարակուէյեան դիրքերը։ Երբ իմացուեցաւ որ Պոլիվիոյ զինուորները գրաւած են Պոքուէրոն, Լա Փազի մէջ 20,000 Պոլիվիացիներ Հանրապետութեան նախագահին պալատը երթալով ազգային եւ հայրենասիրական երգեր երգեցին։

Պոլիվիա չորս գերմանական օդանաւ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ ստացաւ։

Սահմանագլուխի ընդհարումներուն հետեւանքով, Փարակուէյի կառավարութիւնը ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարեց՝ զէնքի տակ կանչելով 18-28 տարեկան բոլոր քաղաքացիները։ Կը կազմուին կամաւորներու վաշտեր, որոնք գիշեր-ցորեկ մարզանք կը կատարեն։ Բազմաթիւ Չիլիցի նախկին սպաներ դիմում կ՚ընեն՝ ծառայելու Փարակուէյի բանակին մէջ։

Պոլիվիոյ արտաքին նախարարը Լուկանօ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի նախագահ Պրիանի հեռագրեց թէ Փարակուէյի զինուորները կրկին յարձակած ըլլալով, Պոլիվիացիները գրաւած են Պոքուէրօ ամրոցը։ Պրիան պատասխանեց թէ պէտք է խաղաղ միջոցներով լուծել վէճը, ուստի և պէտք է զգուշանալ զինեալ ընդհարումներէ։ Նոյնիմաստ հեռագիր մը ուղղեց նաեւ Փարակուէյի։

Եթէ պատերազմ ծագի երկու երկիրներուն միջեւ, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը բացառիկ նիստ պիտի գումարէ Փարիզի մէջ։

Իտալեւթուրք դաշինքը եւ Հռոմի Մերակոյտը

Իտալեւթուրք դաշնագիրը Հռոմի Երեսփոխանական ժողովէն վաւերացուելէ յետոյ, այժմ ներկայացուած է Մերակոյտին։ Այս առթիւ ծերակուտականներուն բաժնուած է Մուսոլինիի մէկ տեղեկագիրը, որուն մէջ Իտալիոյ դիկտատորը կ՚ըսէ թէ երկու երկիրներու միջեւ բարեկամական կապերու ամրապնդումը լաւագոյն գրաւականն է խաղաղութեան և հաւասարակշռութեան՝ միջազգային կարգ մը խնդիրներու մէջ, որոնք հաւասարապէս կը հետաքրքրեն թէ՛ Իտալիան եւ թէ Թուրքիան, օրինակ Արեւելեան Միջերկրականի մէջ։

Մուսոլինի յետոյ դիտել կուտայ թէ այս դաշնագիրը մեծապէս պիտի օգնէ եւրոպական ազգերու միջեւ խաղաղութեան զարգացման։

Պայքար՝ Յունաց Պատրիարքարանին դէմ

Պոլսոյ «Աքշամ» թերթը կը գրէ թէ անցեալները Յոյն Սինոդը հաւաքոյթ մը ունեցած է Ֆէնէրի Պատրիարքարանին մէջ։ Բացի այս ժողովէն, չորեքշաբթի դարձեալ գումարուած է Սինոդը եւ խորհրդակցած Թուրքիայէն Յունաստան գացած գաղթականներուն օգնելու մասին։

Յետոյ որոշուած է Նոր Տարիի առթիւ արտասահմանի Յոյներուն մօտ ղրկել պատուիրակութիւն մը որ պիտի հաղորդէ Պատրիարքարանի շնորհաւորութիւնները եւ կարգ մը մաղթանքներ պիտի յայտնէ Յոյներուն անունով։

Հօգանի դաշնագրին համաձայն, կ՚աւելցնէ Թուրք թերթը, Պատրիարքարանը միայն կրօնական հաստատութիւն մըն է։ Մինչ Ֆէնէրը իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս կ՚ելլէ, ինչ որ շատ ուշագրաւ է։ «Հելլենական մամուլը ինչ ալ ըսէ, իրողութիւնը մէջտեղն է, եւ Պատրիարքարանի քաղաքի գործունէութիւնն ալ անկասկած է»։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

22 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու շքեղ սրահներուն մէջ, 31-33 Rue Manin կամ 93 Ave. Secrétan, Métro Buttes Chaumont կամ Combat.

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ճաշ-պանիր։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

կը նախագահէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

կը մասնակցին ֆրանսական եւ օտար միութիւններ

բանախօսութիւն, ներկայացում եւ նուագախումբ

23 դեկտ. կիր. ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ

14 Rue de Trévise ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

այս իրիկուն ժամը 9—10 Տնտեսագիտութիւն (Մ. Տէրպէտէրեան)։ 10—11 Ընդհ. ազգաց պատմութիւն (Մ. Նաթանեան)։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Փարիզի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութիւնս եւ կրօնական ընկերակցութեան վարչական ժողովս ներկայ շրջաբերականով կը գծուցանեն Փարիզի եւ շրջականներու հայ ժողովրդեան թէ՝ կրօն. ընկերակցութեան հիմնական կանոնագրոյ Ա. յօդուածին տրամադրութեան համաձայն՝ Seineի, Seine et Oiseի եւ Seine et Marneի նահանգներուն մէջ բնակող եւ Հայ Առաքել. եկեղեցւոյ պատկանող ազգայինները ենթակայ են Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութեան իրաւասութեան։

Հետեւապէս, այդ շրջաններուն մէջ ո՛եւէ քահանայ կամ այլ եկեղեցական, ըլլան անոնք եկեղեցւոյս թոշակաւոր քահանաներ կամ ուրիշ անպաշտօն հոգեւորականներ, առանց Հոգեւոր Հովուութենէս արտօնուած ըլլալու՝ չեն կրնար պսակ եւ մկրտութիւն կատարել։

Առանց արտօնութեան կատարուած պսակներն ու մկրտութիւնները անվաւեր պիտի նկատուին եւ վկայագրի իրաւունք չպիտի ունենան։

Սոյն անօրինութեան հակառակ շարժողները, վերոյիշեալ կանոնագրին (Ներքին կանոնագիր) 3րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, կրնան պատասխանատու ալ ըլլալ պետական օրինաց առջեւ։

Հոգեւոր Հովիւ

Հայոց Փարիզի եւ շրջակայից (Ստոր.) Վռամշապուհ Եպիս.

(Կնիք Դիւան Վարչութեան)

ԿՕՇԿԱՐ գործոյի աշակերտ մը Մնայուն գործ։ Դիմել՝ Յառաջի։

Գրաշար կ՚ուզուի

Հայերէնի խիստ վարժ երկու գրաշար կ՚ուզուի։ Դիմել՝ «Massis» տպարան, 208bis rue Lafayette, Paris 10e.

ԳՆԵՑԷՔ

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e

MOULIN DE LA CHANSONի մէջ, 43 Bld. de Clichy, Փարիզ, ջերմապէս կը ծափահարուին՝ Ցօրա Սթրօէվա իր ռուսական երգերով, Անտրէ Ցալ իր առեղծագործութիւններով, ժոն Սօրպիէ՝ Ռէյնալտօ Հանի մեղեդիներով։

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Գին՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ

Բացարձակապէս կանխիկ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արյանց եւ կանանց մորթի, արեան եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակ հոսում եւ վարակ Մասն լապահովութեան Ողճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12

ՍՈՒՐՃ

Ինչու դժուար է համեղ սուրճ գտնել Ֆրանսայի մէջ։ Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան որ Ֆրանսա կը ներածէ աժան տեսակի սուրճ։ Սուրճի բարձր տեսակները կ՚արտահանեն երկու անգամ աւելի քան երկրորդ տեսակները։ Ֆրանսայի մէջ լաւ սուրճը պէտք է արժէ սովորականին կրկինը։ Ֆրանսայի մէջ գործածուած վար տեսակի սուրճը կը խարկեն անխնամելու ատրճան, որպէսզի իր անախորժ համը անհետանայ։ Այս ձեւով սուրճը կ՚ըլլայ դառն եւ առանց բուրմունքի։ Լաւ խարկուած սուրճը կ՚ըլլայ շագանակի գոյն, հատիկները մեծ համաչափ եւ ծայրը սպիտակ։ Պ.Մ. Կուզմիչոֆ եւ որդիք ընկ.ը եղած է Ռուսաստանի մէջ սուրճի ամենամեծ ներածողը եւ ունէր վաճառատուններ եւ խարկարաններ Փեթրոկրատի, Մոսկուայի եւ Քիէվի մէջ։ Այժմ Փարիզի եւ Պերլինի մէջ կը ծախէ իր լաւ խարկուած սուրճը որ գնահատուած է իր թարմութեամբ, համով եւ բուրմունքով։ Ծախուած սուրճը միայն լաւ տեսակէն է։ Մելանժ Kusmi, առաւօտները կաթի հետ խմելու. 500 կրամը 18 ֆր.։ Մելանժ Kusmi, սեւ սուրճ ճաշէն վերջ խմելու՝ 500 կր. 24 ֆր.։

Դիմել՝ M. Kousmichoff et sons, 11bis Ave. Victor Hugo, Paris. Հեռ. Passy 56-43։ Նմոյշը ձրի։

Luna Parkի (Փարիզ) միջազգ. ցուցահանդէսէն ստացած է Grand Prix avec félicitation de Jury:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու AFFIDAVIT)ներ, ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

կ՚ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ Ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Odéon

Կազմարար կազմարարական ամէն տեսակ աշխատանք, մանաւորաբար լիւքս գիրքեր, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Գրել՝ Միքայէլ Խուպէսէրեանի, 37 Rue des Fleurs, Viroflay, (S. et O.).

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ

ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱԶ

Բ. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ՚ընկերակցի Maître Escalaïsի, Օփէրայէն։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին.

61 Rue de Flandre, Paris (19e)

Վարձու է յարկաբաժին մը երեք կահաւորուած սենեակներով կամ 2 սենեակ կահաւորուած եւ մէկ առանց կահաւորութեան։ Խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ 10bis Rue des Trois Champtiers, Chaville (S. et O.).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԼԱՆ,

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԻՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ. Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրացաւութիւն (Rachitisme) եւայլն

16 Rue Bleue, Մեթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 3-6

Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine

Կազանդի առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան լաւագոյն նպարեղէններ։ Կեսարական ապուխտ եւ սուճուխ, ... քաշկավալ, եւ յունական ճերմակ պանիր, պոլսական, յունական ... Ամերիկայի ... Մէկ անգամ ... այցելութիւն ... բաւական

ԱՋՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ. ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Ամերիկայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան ՊԱՄԻԱ։ Ա. (չէզէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 21 ֆր., Բ սրայ ...

Կ՚ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ ... նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEI...

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ։ Բազմաթիւ պատկերներ. Անտիպ ... կուռ, գեղեցիկ։ Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած։

Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navar... logie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi ... vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff La Par... ticipation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. ... Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, La... Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian ... cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche Franç... nienne 30, 40, 60, Թէոդիկ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50 ... մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գիրք. Թէրզիպաշեան 40, ... ուղեւորութեան յ՚Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, ... Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Ոսկեան 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան ... Սիգոնեա 12, կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետրակ, ... Սրբուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգեր նոր, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ ... գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, Pa...

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԻՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ ... 30 ...
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանոն Լեսքօ ..., պանդուխտ (2 հատ ...), Էլեկտ ու Արտակ 10, Միքէլ ... գային բարերար 4, Ցեղափոխութեան մակաբոյծները 5, ... տնրուկ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրավէլլա 8, Փաթորիկը ... Լոյսը ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմ. ...) 12.50, Հայերու բնաշխարհը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստ ... նաշխարհագրութիւն Հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուապետ 8, ... հանդէս 5, Սասունայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուղի (Օքսէֆի ... թուածներ (Դուրեան) 5, Աղու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զաւակի Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական. գարաններ 3, 25, 30, Երգարան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անմիջապէս ձրի ղրկուի, ... ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջապահական գիրքեր ... նանիչներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զաւհաճեանի ... եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Եթէ կ՚ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամ... մար գիներով և կամ թրանսֆորմասիոն ընել տալ ձեր գլ... ները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատան

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ

Rue des Pyrenées 246

Մէթրօ՝ ԿԱՄԲԵԹԹԱ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLE...

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի ... գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12

A. TORDJEMAN

Ադամ ձուկերու միակ կեդրոնատեղին ուր կը ծախէ ... քանակ անհաւատալի գիներով 60—65 քիլոնոց տակառ... մէջ անչուա, սարտելլա եւ սկումբրու (գլուխով եւ ... գլուխ)։ Հաճոյքով կը պատասխանէ բոլոր յաճախորդ... որոնք կ՚ուզեն տեղեկանալ գիներուն եւ պայմաններու... հայերէն կամ ֆրանսերէն։

A. Tordjeman, 44 Rue Tapis Vert, MARSEILLE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

19 DÉCEMBRE 1928

...ՏԱՐԻ ԹԻՒ 833

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒՐԻ ԽՕՍՔ

«ԱՆՇԼՈՒՍ»Ի ՃԱՄԲԱՆ ԿԸ ՀԱՐԹԷՆ

...Վիէննայի ծանօթ ցոյցէն ի վեր, որուն մասնակցեցան ...Գերմաններ, անընդհատ կ'արծարծուի «Անշլուս»ի ...ը։

...աշխարհի բոլոր գերմանախօս երկիրներէն հազարաւոր մար... ...համախմբուեր էին Աւստրիոյ մայրաքաղաքը, երաժշտա... ...հանճարի մը՝ Շուպէրթի փառքը երգելու համար։ Բայց ...ձեռնարկութիւնը ունեցաւ նաեւ քաղաքական արժէք։ Ան... ...էր որ, պաշտօնական բերաններու կողմէ, շեշտուեցաւ ...Գերմանիան եւ Աւստրիան միեւնոյն երկրին ու ազգին եր... ...մասերն են, եւ պիտի միանան անվրէպ («Անշլուս»)։

Այդ օրէն ասդին, ...ենդանի նշանախօսք մը դարձեր է ...Անշլուս»ը, եւ ամէն առիթ յարմար կը նկատուի, աւելի բարձր ...ցնելու համար եղանակը։ Քանի մը ամիս առաջ, Աւստրիոյ ...րչապետն անգամ, գերապայծառ Զայփէլ, որ ծանօթ է իբրեւ ...ամ քաղաքագէտ, չվարանեցաւ երկու երկիրներուն միացու... ...ջատագովել յօդուածով մը, զուիցերիական թերթի մը մէջ։

...եկտեմբեր 12ին, Պերլինի Մամուլի Ընկերակցութեան հաց... ...ոյթին մէջ, ուր ներկայ էին բարձր պաշտօնատարներ եւ ...սագիններ, վարչապետ Միւլլէր քաղաքական ճառ մը խօսե... ...ւ նորէն յուզելով «Անշլուս»ի հարցը։

— «Ինքնորոշման իրաւունքը Գերմանացիներուն համար ...պէտք է գործադրուի։ Այս իրաւունքի մասին խօսած ա...նս, գերման արիւնը կրող Աւստրիան ալ միտքս կ'ինայ ...րսայլի դաշնագրով, արդէն կարգադրուած է միացման եղա... ...էր, թէեւ օրակարգի վրայ չի գտնուիր այժմ։ Ինչ որ են ...կթոններն Ֆրանսացիին համար, նոյնն են Աւստրիացիները ...րմանացիին համար։ Մենք միակ ազգ մը կը կազմենք, եւ ...րողջ գերման ազգը միակամ է միացման խնդրին մէջ»։

Դեկտեմբեր 16ին, դարձեալ Պերլինի մէջ, ընդախաղի մրցու...մին, ուր գերման խումբ մը կը խաղար աւստրիական ...մբի մը դէմ, խօսք առին երկու երկիրներու ընկերվարական ...երկայացուցիչները։ Աւստրիացիներու կողմէ, շեշտուեցաւ ...թէ ամբողջական Աւստրիան միացում (Անշլուս) կը ցանկայ եւ ...նուոր դասակարգը ախոյեանն է այդ գաղափարին։ Գերմա...ցիներուն կողմէ, ընկերվարական երեսփոխան մը յայտա...րեց թէ «Անշլուս»ը տեղի պիտի ունենայ խաղաղ հոլովոյ...թով, առանց սպասելու որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր ...հաճայն քուէն տայ։

«Երկու երկիրներու ընկերվարական կուսակցութեանց պաշ...տօնն է փութացնել այդ հոլովոյթը, ուղղել դէպի նպատակակէտը։ ...որ ընկերվարութեան ուժը բաւարար ըլլայ, «Անշլուս»ը այլ ...ափր մը չպիտի դառնայ, այլ կատարուած իրողութիւն մը»։

Քանի մը օր առաջ, Լուկանոյի ժողովին առթիւ, Պ. Պրիանի ...րագրուեցաւ յայտարարութիւն մը, թէ «Անշլուս»ը պատճառ ...պիտի դառնայ նոր պատերազմի մը։ Այս առթիւ, կարգ մը ...թերթեր հրապարակաւ հարցում ուղղեցին Ֆրանսայի արտա...քին նախարարին, ստուգելու համար այդ յայտարարութեան ...ճշմարտութիւնը։

Մէկ խօսքով, Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միացման խնդիրը ...ան կ'ընէ ամէն կողմ, եւ օրէ օր շօշափելի ձեւեր կ'առնէ, ...որ փսփսուքներով կ'արտայայտուէր մէկ տարի առաջ, ...էն ի բաց կը պաշտպանուի եւ կը փառաբանուի։

Ու ճիշդ է որ այս շարժումին մէջ աչքերեւ գործունէու...թիւն կը ցուցնեն ընկերվարականները։ Եւ այս՝ ոչ միայն եր...կու շահակից երկիրներուն, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ, այլ ...սահմանէն անդին։ Յատկապէս Ֆրանսայի ընկերվարական...ները երբեք չծածկեցին իրենց համակրանքը, եւ բուռն վէճի ...բռնուեցան քաղքենի մամուլին հետ։

Արդէն, միացման գաղափարը հիմնաւորուած է, եւ կը ...ուլի յարաճուն թափով։ Միայն թէ, չափազանցութիւն ...պիտի ըլլար պատերազմ նախատեսել այս իրականութենէն։

Գերմանացիները բազմաթիւ առիթներով ապացուցին, թէ ...ւսն իրենց պազարիւնը պահել եւ յարմար առիթին սպասել, ...աւագոյն ճիգով առաւելագոյն բարիքը ստանալու համար։ ...1918ի ջախջախիչ պարտութենէն յետոյ, երբ յաղթական... ...ը անգութ բրտօրէն պարտադրեցին իրենց կամքն եւ պայ...մանները — աւելի անողորմ քան Ջարդարար եւ կազմալոյծ ...րքիոյ հանդէպ — Գերմանիան միշտ առիթներ ունեցաւ ...թկալու։ 1922-23ին, Մոսկուայի վարիչները Գերմանիոյ ...դրած էին իրենց յոյսը, համաշխարհային յեղափոխու...թիւնը փութացնելու համար։ Նոյնիսկ թուականներ եւ օրեր ...նշուէին։

Բայց Գերմանիա տեղէն չշարժեցաւ։ Ան զգուշացաւ փոր...ձութիւններէ, եւ հանդուրժեց շատ ծանր հարուածներու, Ֆրան...սայի գրեթէ երկու անգամը ժողովուրդ ունենալով հանդերձ։ ...քար դրած սրտին վրայ, ակռաները սեղմած, ստորճանա...կը հասաւ դիրքի մը, որ պարտեալի վիճակը չէ, ամէն պարա...գայի մէջ։

Այսօր Գերմանիան հաւասարէ հաւասար նստած է Ազգերու ...Դաշնակցութեան մէջ, եւ կը ներկայացնէ վտանգաւոր կշիռ ...մը, միջազգային քաղաքականութեան ընթացքը այս կամ այն ...կողմ դարձնելու համար։ Յաղթականները լրջօրէն նկատի կ'առ...նեն անոր դիւրազգածութիւնները։ Արդէն սեղանի վրայ են հա...տուցումներու ծրագիրը վերաքննելու, Հռենոսեան գաւառները ...պարպելու ժամանակէն առաջ պարպելու խնդիրները։

Այդպէս ալ «Անշլուս»ի հարցին մէջ։ Ամուր, ինքնավստահ, ...ստորճանաբար։ Հոլովոյթով, բարեշրջումով, ինչպէս բացա...յած է ընկերվարական բանախօսը։ Երկու տարի առաջ, ո՞վ ...կրնար լսել Գերմանիան Ազգերու Դաշնակցութեան անդամա...կցելու, Հռենոսը պարպելու խօսքերը...

Պերլինի մէջ ոչ միայն դատաւորներ կան, այլ եւ քաղա...քագէտներ, բառին լաւագոյն իմաստով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ «Ճիւմհուրիէթ» լրագիրը գրած կը ըլլայ խմբագրական մը մէջ.

— «Կտրօններու խնդրին լուծումէն առաջ, եւրոպական գլխաւոր պետութիւնները չէին թողուր որ օտար դրամագլուխը Թուրքիա գայ։ Արդարեւ, Ֆրանսա դէմ էր դրամագլուխի գալուն, իսկ Անգլիա նոյն մտքով յանձնարարած էր իր սեղանաւորական շրջանակներուն։

Ճիշդ է, Հոլանտայի, Զուիցերիոյ եւ Պելժիոյ դրամատուները կրնային պէտք եղածէն աւելի դրամ հայթայթել մեզի, բայց պէտք է նկատի ունենալ թէ անոնք ալ ամբողջապէս կապուած են Փարիզի եւ Լոնտոնի կեդրոններուն հետ ու առանց անոր հաւանութեան չեն գործեր։

Նոյնպէս Ամերիկայի մէջ։ Թուրքիոյ վարկ բանալու համար, ամերիկացի սեղանաւորները պէտք կը տեսնեն իրենց եւրոպացի արհեստակիցներուն կարծիքը առնելու։

Հիմա որ կտրօններու խնդիրը լուծուած է եւ Անատոլուի երկաթուղին ալ գնուած, կարելի է ըսել թէ այլեւս ոչ մէկ արգելք կայ օտար դրամագլուխին Թուրքիա գալուն։

Օտար դրամագլուխը երկու ձեւով կրնայ գալ.— փոխառութեամբ եւ մասնաւոր ձեռնարկներով։ Առաջին կէտը կարեւոր եւ դժուար խնդիր մըն է, որուն վրայ կառավարութիւնը շատ կանգ պիտի առնէ։ Բայց մասնաւոր ձեռնարկներուն բերած շահն ալ պակաս չէ փոխառութեան առաւելութիւններէն։ Իսկ օտար ձեռնարկներուն միակ ուզածը՝ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնն է։

Երկրին նիւթական եւ տնտեսութիւնը կարգադրելու համար, պարտաւոր ենք արժանի տեղը տալ միջազգային վարկին։»

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Անկէ առաջ գրուեցաւ թէ Սիոնի խմբագիր Բաբգէն եպսկ. Կիւլէսէրեան աթոռակալ կարգուած է Սահակ կաթողիկոսին։ Կիպրոսի *Ավատա* ամսաթերթը կ'իմանայ թէ Լառնաքայի առաջնորդ Եղիշէ եպսկ. Կարոյեան գելրուտ պիտի մեկնի, իբր կաթողիկոսական փոխանորդ։

"ՔԱԹԻՖԻԷՆ"Ի ԵՒ "ՌԻՈՒՄԷՕՐ"Ի ԴԵՐԸ

Կազէթ տիւ Ֆրանսի խնդրին առթիւ հարցաքննուեցան նաեւ քոթիպիէն եւ Լա Ռիւմէօր թերթերու տնօրէնները՝ Հանրի Տիւմէ եւ Ժորժ Անքէթիլ։

Առաջինը ամբաստանուած էր թէ ամսական 200.000 ֆրանք կը ստանար տիկին Հանօէ՝ էն, թելփրէսի տուած ծանուցումները հրատարակելու համար։ Այս գումարէն հարիւրէն 3ը միջնորդչէք կը ստանար Հանրի Տիւմէի որդին։ Հաստատուեցաւ նաեւ թէ քոթիպիէն իր բոլոր բաժանորդներուն գրկած է շրջաբերական մը՝ հաղորդուած կազէթ տիւ Ֆրանսի կողմէ։

Ժորժ Անքէթիլ ալ խոստովանեցաւ թէ կէս միլիոն ֆրանք ստացած է կազէթ տիւ Ֆրանսէն՝ ծանուցումներու համար. անկէ զատ Լա Ռիւմէօրի սակարանի բաժինը կը գրէր Տիկին Հանօի ժողովուրդէն մէկը։ Ժորժ Անքէթիլ յանձնեց թէ պատրաստ է վերադարձնելու 500.000 ֆրանքը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կրանտի Էնկիւրիի մէջ

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի կիրակի իրիկուն ժամը 6ին հասաւ Պոլիս, ուր դիմաւորուեցաւ իտալական դեսպան Պարոնէ տ'Օրսինիի, Պոլսոյ կուսակալին եւ արտաքին գործավարի պատուիրակին կողմէ։ Ընդունելութիւն համակրական ցոյցի մը երեւոյթն ստացաւ։ Կրանտիի կ'ընկերանան կինը, իր մասնաւոր գրասենեակի տնօրէնը եւ երկու քարտուղարները։

Երկուշաբթի Կրանտի եւ հետեւորդները մեկնեցան դէպի Էնկիւրի, ուր պիտի մնան երեք օր եւ պիտի հիւրընկալուին Թուրք կառավարութեան կողմէ, յետոյ Հռոմ պիտի վերադառնան։

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կ'ըսէ թէ Կրանտի Էնկիւրիի մէջ պիտի խօսի Թուրքիան եւ Իտալիան հետաքրքրող խնդիրներու մասին։ Ամէնէն գլխաւոր հարցն է հելլէնեթուրք յարաբերութիւնները, որոնք շատ լաւ չեն այժմ, Թրակիա ղրկուած խառն Յանձնաժողովի միջնորդէպին առթիւ։

Բուռն կռիւներ Աֆղանիստանի մէջ

Հակասական լուրեր կը հասնին Աֆղանիստանի կացութեան մասին։

Հնդկաստանի ճամբով առնուած լուրերու համաձայն, կացութիւնը շատ ծանր է ո՛չ միայն երկրին, այլ մայրաքաղաք Քապուլի մէջ։ Ապստամբները յարձակած են մայրաքաղաքին վրայ, ուր բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցած են կառավարական զինուորներուն հետ։ Կ'ըսուի թէ բանակին մէջ ալ ապստամբութիւն ծագած է եւ զ՛ինուորները միացած են ապստամբներուն։ Ամանուլլահ թագաւորն ու Սուրէյեա թագուհին ստիպուեր են բերդի մը մէջ ապաստանիլ։

Ապստամբները Քապուլի մօտ գրաւած են երկու պզտիկ ամրոցներ, մեծաքանակ հրացան ու ռազմանիւթ, մինչ Ճէլլալապատի մէջ Շինվարիներն ու Խուժանիները գրաւած են Աֆղան-Քայպ յառաջապահ դիրքը, մեծ կորուստի ենթարկելով կանոնաւոր եւ անկանոն զօրքը։

Քապուլի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ օտար ներկայացուցիչներու ապահովութեան մասին։ Հաղորդակցութիւնները խզուած են Տէլհիի եւ Քապուլի միջեւ, սակայն անթելով առնուած վերջին լուրերուն նայելով, դեսպանատուները ապահով վիճակի մէջ են։

∴ «Թայմզ»ի Լահորի թղթակիցը կը հաղորդէ որ Ամանուլլահ թագաւորին վերջերս մտցուցած բարենորոգումներն են որ ոտքի հանած են Շինվարիները՝ Մուլլաներու դրդումով։ Մուլլաները ամէնէն ազդեցիկ դասակարգն են Աֆղանիստանի մէջ եւ բարենորոգումները կոչուած են պակսեցնելու անոնց հմայքը։ Ամբողջ արեւելեան Աֆղանիստանի մէջ ամէնէն ազդեցիկ մարդն է Զաքնաուրի մուլլան։

Պաշտօնական «Ճիրկա»ն (ցեղախումբերու խորհուրդը) որ նիստ կը գումարէր Ճէլլալապատի մէջ, վերջացաւ եւ արտաքին նախարարը Քապուլ վերադարձաւ՝ գեկոյց տալու համար թագաւորին։

Օգնական-ուժեր մեկնեցան Քապուլէն։ Ցեղախումբերը գրգռուած են, ու եթէ Մուլլաները չորոշեն պաշտպանել թագաւորը, հաւանաբար կռիւները պիտի վերսկսին 10 օրուան զինադուլէն յետոյ։ Թագաւորը թռուցիկներ ցրուեց Շինվարիներու գիւղերուն մէջ՝ զանոնք ամբաստանելէ առաջ, եւ հանդիսաւոր կերպով ազդարարեց որ ո՛չ միայն այս աշխարհի, այլ հանդերձեալին մէջ ալ խստիւ պիտի պատժուին բոլոր անոնք, որոնք կը միանան ապստամբներուն։

Փէշավարի շրջանի հրամանատար զօրավար Կոտուէն հրամանագիրով մը կ'արգիլէ բոլոր Եւրոպացիներուն, կառավարական պաշտօնեաներուն եւլն. առանց արտօնութեան անցնիլ Տորխայէն անդին դէպի Մուլաքան։

∴ Լոնտոնի աֆղան դեսպանատունը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրը թէ բանակը ապստամբած ըլլալով, թագաւորն ու թագուհին ապաստանած են բերդի մը մէջ։ Նոյնպէս սխալ է թէ ապստամբները պաշարած ըլլան մայրաքաղաքը։

∴ «Շիքակօ Թրիպիւն» կը գրէ թէ թագաւորին հաւատարիմ մնացած զինուորները յուսահատ կռիւ կը մղեն ապստամբներուն դէմ մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ։ Քապուլ մէկ քառակուսի մղոն տարածութիւն եւ 200.000 բնակչութիւն ունի։

∴ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի համաձայն, Քապուլիոտար բնակիչները ապաստանած են իրենց դեսպանատուները՝ օտարատեաց յարձակումներէ պաշտպանուելու համար։

Մեծ ապստամբութիւն Արաբիոյ մէջ

Պասրայէն կը հեռագրեն «Տէյլի Մէյլ»ի.

Ապստամբութեան նոր հով մը կը փչէ Իրաքի մէջ, ուղղուած Հիճազի եւ Նէճտի թագաւոր Իպնը Սուուտի դէմ։

Իպնը Սուուտ իր բոլոր ուժերը կեդրոնացուցած է Մէքքէի հարաւ-արեւելեան կողմը՝ մաքրելու համար ապստամբած ցեղախումբերը, որոնց ուժը կը հաշուուի մօտ 60.000 հոգի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ

Թուրքերը կը հրճուին, կուշտ կուշտ կը խնդան ու իրենց ֆէսերը... կը սխալիմ, գլխարկները օդը կը նետեն, որովհետեւ փրոֆ. Կապրիէլ փոքր Ասիոյ մէջ յաջողեր էր գտնել, վերջապէս, Թրքական անաղարտ ոճով կառուցուած հնութիւններ...։ Այդ հնութիւնները կ'ամփոփուին *Թիւրպէ*ներու մէջ (մէջն ըլլալով Հօճա Նասրէտտինի դամբարանը)։

×

Փրոֆէսէօրները իսկապէս եզական մարդիկ են։

Անոնք կրնան անսպասելի բաներ հնտեւցնել, ադիւս մը դիտելով կամ թիզ մը հողի վրայ խորհրդաւոր գործողութիւններ կատարելով։

Եթէ զանոնք տանիք Գազէզ Ամիրայի դամբանին վրայ, անոնք չպիտի սխալին ու չպիտի ըսեն թէ մէջը Աւետիք պատրիարքն է որ արդար հանգիստ մը կը վայելէ։

Փրոֆէսէօրները դարերու մէջ կը մխրճուին, առանց ազատաբար գոտիին պէտքը զգալու։ Իրենց բոլոր հաստատումները միշտ ջուրին երեսը կ'ելլեն։

Չէ՞ որ անոնց երկուքը, Լըպա եւ Ռուիլքինսըն՝ Նեղոսի ափերուն հողը քննելով եւ նկատելով որ բուսական մաշկը 8 մեդր է, հետեւցուցին թէ Եգիպտոս բնակելի էր 6357 տարի առաջ... որովհետեւ բուսական մաշկը տարին 0 մեդր 00126 կը շահի.։ Այսքան թափանցող ու հրաշագործ գիտութեան մը առջեւ, մեզ կը մնայ գլխաբաց խոնարհիլ ու լռութեան վայրկեանը պահել։

Կասկած չկայ որ փրոֆ. Կապրիէլ ալ վերը յիշուած ուղղութեամբ հաշիւ մը ըրած է։

Օրինակ, կրնայ նկատած ըլլալ որ... *Թիւրպէ*ներուն վրայ քանի մը թիզ փոշի ու խոտ կայ ու կրնայ առանց խնամքի պակասին վրայ անդրադառնալու, շփոթել հանուր աշխարհի՝ Թրքական քաղաքակրթութեան, Թրքական հանճարին փայլը, որուն վերջին խօսքը եղած են Ջրաղանը, Սիւլէյմանիէի մզկիթը, Բերայի աշտարակը եւ Պոլսոյ *ապաէլթիհ*անէները...

Փրոֆ. Կապրիէ՜լ...

Իրապէս Գաբրիէլ Հրեշտակապետը, որ աշխարհիս կ'աւետէ Թրքական հանճարին վերածնունդը, մինչեւ ցարդ կաշկանդուած՝ Գալեաններու ու իրենց նմաններուն կողմէ։

ԵԴ. ԲԷՈՎՃԵԱՆ

ՆՊԱՍՏ ՖԻԼԻՓԻՆԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Քալիֆորնիոյ առաջնորդ Գարեգին եպսկ. անկէ առաջ հանգանակութիւն ձեռնարկած էր իր թեմին մէջ, ի նպաստ Ֆիլիպէի շարժի զոհերուն։ Արդիւնքը՝ 350 տոլար, ղրկուած է Ֆիլիպէ, Օգնութեան Յանձնաժողովի նախագահ Եղուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի.

ՄԱՅՔԼ ԱՐԼԷՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

Մայքլ Արլէն այս տարի արտադրած է նոր աշխատութիւն մը՝ «Լիլի Քրիստին, Լաւ կնոջ մը Պատմութիւնը», որ Ամերիկայի մէջ հրատարակուած է։

Մայքըլ Արլէն այս տարի շատ ծանր հիւանդութիւն մը ունեցաւ, որմէ նոր ապաքինած է։ Այսուհանդերձ, հակառակ իր առողջութեան յաջորդող հիւանդութեան, կրցած է արտադրել նոր թատրոն մը։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՎԵՐՋԻՆ ՓԼՈՒԶՈՒՄՆԵՐԸ (KRACH)

«Յառաջ» օրը օրին մանրամասնօրէն տեղեակ պահեց իր ընթերցողները «կազէթ տիւ Ֆրանս» թերթին եւ Նախկին՝ Հանօ - Պլուքպ՝ոյի Նսխայական խափանումներուն։ Հաշիւները տակաւին հրատարակուած չեն, բայց կ'ենթադրուի թէ հարիւր միլիոն ֆրանքը պիտի անցնի պարտքի գումարը, որուն դէմ հազիւ 6-7 միլիոն ֆրանք գրաւուած է դատական իշխանութեանց կողմէ։ Յացեալ ամբողջ գումարը մսխուած կամ կորսուած է սակարանական գործառնութեանց մէջ։ Զոհերն են Ֆրանսայի մանր քաղքենիներ, պաշտօնեաներ, սպաներ, կրօնականներ եւայլն. ինչպէս փարիզեան նոյնպէս եւ գաւառներէն 25ի չափ միջնորդներ վարձուած էին «Ցիկին նախապատուհասին» ծրագիրները բացատրելու համար յաճախորդներուն եւ անոնց դրամը բերելու մեծ ձեռնարկին մէջ հարիւրին 40-50 շահով օգտագործելու համար։

Առաջինը չէ այս մեծ խաբեբայութիւնը եւ դժբախտաբար վերջինն ալ չպիտի ըլլայ հաւանօրէն... սակայն դատարաններու տեղեկագիր է եւ միամիտները շահագործելու արամադիր վոհմակներ բնաւ չեն պակսիր։ Խնդիրը յարմար ժամը գտնելն ու գործը փայլուն կերպով ցուցադրելն է։

Ամէն անգամ երբ այսպիսի նմանական փլուզումներ կամ գայթակղութիւններ կը պատահին, շատեր կը խորհին թէ արդեօք կարելի չէ՞ կառավարական կամ վարչական միջոցներով արգիլել անոնց կրկնութիւնը։

Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ անհատական ազատութիւնը գերիվեր է ամէն բանէ եւ թէ ոչ մէկ խելահաս մարդ պիտի հանդուրժէր որ պետութիւնը կամ ուրիշ ոեւէ իշխանութիւն գար միջամուխ ըլլալու՝ իր անհատական գործերուն կամ արգիլէր զինք ուզած ապրանքը գնելու կամ իր դրամը ուզած ձեւով օգտագործելու համար։

Անհատական այս ազատութեան բնական եւ տրամաբանական ելքն ալ այն է որ իւրաքանչիւրն ինք քաւէ իր յանցանքներու հետեւանքները։ Երբ ես հարիւրին 40-50 շահու ակնկալութեամբ ձեռնամուխ կ'ըլլամ որ եւ է գործի եւ կը շահիմ, ոչ մէկուն իրաւունք կուտամ իմ այդ շահիս մասնակցելու. միեւնոյն ձեւով ալ, եթէ կորսնցնեմ, իրաւունք չունիմ որ եւ է մէկը մեղադրելու կամ պատասխանատու բռնելու։ Ուրիշ կերպ կարելի չէ ըմբռնել գործելու ազատութիւնը։

Պետութիւնն իր պարտականութիւնը կատարած է օրէնք գնելով որ որբերու, անչափահասներու, մտքով անհաւասարակշիռներու եւ ի ծնէ ապուշներու գոյքերը մատակարարուին այն ձեւով, որ կը ներկայացնէ ապահովութեան ամենագոյն երաշխիքը։ Բայց ո՞ր նախարարը կամ պետական պաշտօնեան կրնայ այսինչ կամ այնինչ առեւտրական կամ արդիւնաբերական գործը յանձնարարել ժողովուրդին։ Ո՞վ կրնայ ստանձնել այդ ահագին պատասխանատուութիւնը։

Ոչ ոք իրաւունք ունի դրամագլուխի շրջաբերութիւնն արգիլելու։ Անհատներու գոյքերը կը կազմեն երկրի դրամագլուխը եւ այդ դրամագլուխի շրջաբերութիւնն է երկրին բարգաւաճման գլխաւոր շիղը եթէ ամէն մարդ անշարժ պահէ իր գոյքը, իր դրամագլուխը, ինքնաբերաբար կը դադրին երկրի կենդանութիւնը եւ ելմտական յառաջդիմութիւնը։

Անանկներուն, խաբեբաներուն, գողերուն արգիլուած է իբր վաճառական հաստատուիլ, բայց իրականին մէջ գիտենք թէ որչափ դիւրին է այդ օրէնքներն արհամարհել։ Եթէ հայրը դատապարտուած է իբր խաբեբայ, ոչ մէկ օրէնք կրնայ արգիլել անոր աղջկան, եղբօրը կամ մէկ մտաւոր բարեկամին, միեւնոյն գործը կամ ձեռնարկը շարունակելու ուրիշ թաղի մը կամ ուրիշ քաղաքի մը մէջ։

Օրէնքը բաւական խիստ է սնգանաւորներուն հանդէպ, բայց բոլոր օրէնքներն ալ մեռեալ տառ կը մնան անխոհեմ մարդոց համար։ Օրէնքը նախատեսած է քաղաքի մէջ շրջագայութեան բոլոր ձեւերը, ժողովուրդը պաշտպանելու համար ինքնաշարժերու արկածներուն դէմ, բայց ո՞վ կրնայ արգիլել մէկուն ինքզինքը ինքնաշարժի մը անիւներուն տակ նետելով անձնասպան ըլլալէ... Եթէ մէկն'որոշէ իր խնայած գումարը յանձնել սակարանական գործառնութեանց, առանց ոեւէ գաղափար ունենալու անոնց վրայ եւ միամտօրէն կը վստահի իր ստացուածքն առաջին անգամ դէմն ելլողին, ի՞նչպէս կարելի է մեղադրել օրէնքը։

Կարելի է պահանջել որ մէկը սնգանաւոր ըլլալու համար գիտնայ այսինչ այնինչ գիտութիւնները, ունենայ այսինչ այնինչ փորձառութիւնները եւայլն։ Բայց պատուաւորութիւնն ու խոհեմութիւնը գիտելիքներ չեն, որ կարելի ըլլայ ուսանիլ։ Բուն Սակարանին մէջ գործելու իրաւունք ունին միայն կառավարութենէն վաւերացուած հօթեանատուն միջնորդներ, բայց այդ հօթեանատուններուն քով հօթը հարիւրներով կը վխտան ամէն ազգէ եւ ամէն դասակարգէ բախտախնդիրներ, որոնց մէջ բնութիւն ընելն անգամ գիւրին չէ։

Ահաւասիկ ծերակուտական եւ քէմանսոյի դաշինքին հիմնական նախարար Քլոցի խայտառակութիւնն ու բանտարկութիւնը։ Անոր վերագրուած ոճրագործն սանդարուած արդեօք կեղծիք մը չէ՞, մասամբ արդարացնելու համար գործուած կեղծարարութիւններն ու խաբեբայութիւնները... Եւ խորհեցէք թէ տակաւին տասը տարի առաջ անոր վստահուած էին Ֆրանսայի պետութեան ելեւմուտքն ու վարչութիւնը։

Յաճախ խնդիր եղած է արգիլել նախարարներուն եւ երեսփոխաններուն՝ առեւտրական կամ արհեստագործական ձեռնարկութեանց մէջ դեր ունենալ։ Յրամաբանական է խորհիլ թէ անոնք կրնան իրենց քաղաքական դիրքը յօգուտ իրենց քսակին գործածել, բայց միւս կողմէն՝ ինչպէ՞ս կարելի է արդիւնաբերութեան եւ վաճառականութեան ընտրանին հեռու պահել պետութեան վարչական շրջանակէն, քանի որ գիտենք թէ անոնք են ամենափորձառուներն եւ ամենակարողները՝ ինչպէս առեւտրական, նոյնպէս եւ աշխատանքի, հիւմուաքի եւայլն շատ մը ասպարէզներու մէջ։ Կարելի՞ է պահանջել որ Սիթրոէն մը, Քօթի մը, Ռընօ մը եւայլն գոցեն իրենց գործարանները, որպէսզի երեսփոխան ընտրուին։

Կարելի՞ է արգիլել դրամատուններուն՝ այլեւայլ ընկերութեանց կամ պետութեանց բաժնեթուղթերու գետեղման համար յայտարարութիւններ հրատարակել։ Կարելի՞ է արգիլել նեղագործներուն բժիշկներուն, փաստաբաններուն եւայլն «ռէքլամներ» հրատարակել։ Եւ եթէ գտնուի մէկը որ առանց բժշկին խորհուրդն առնելու, գնէ ոեւէ դեղ եւ գործածէ զայն, ո՞վ է պատասխանատուն, եթէ հիւանդանայ կամ մեռնի։

Զսպողական միջոցներ շատ կան, բայց կանխարգել միջոցներ ստեղծելը շատ դժուար է, առանց կաշկանդելու վաճառականութիւնն եւ՝արհեստները, որոնց յառաջդիմութիւնն իրենց անկախութենէն եւ ազատ մրցակցութենէն կախում ունի գլխաւորաբար։

Պետական հսկողութեան տակ են հինգ մեծ դրամատուններ — Banques de dépôts — որոնց կարելի է վստահիլ հանրային գումարներ. բայց ոչ ոք կրնայ արգիլել անհատ մը իր գումարները աւելի մեծ տոկոսով երրորդական, չորրորդական դրամատուններու վստահելու։ Եթէ պատահի սակայն որ վերջիններս գոհ երթան ելմտական տագնապի մը, ոչ օրէնքն է պատասխանատուն եւ ոչ խորհրդարանը։

Կեանքի ամէն ասպարէզներուն մէջ զգուշութիւնն ու խոհեմութիւնը կարեւոր պայմաններ են, բայց առաւել եւ մանաւանդ Սակարանին մէջ անոնք կենսական են եւ անխոհեմները երբեք անպատիժ չեն մնար։

Մ. Տ.

«ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ ԿԱՌՈՒՑՈՂՆԵՐԸ»

Այն ինչ որ պիտի պատմեմ, հէքեաթ չէ այլ իրողութիւն... Բայց եթէ պատմածս ձեզ պիտի շինծու երեւնայ և դժուար հաւատալի,— խնդրում եմ ինձ չմեղադրէք։ Կարող էք պատասխանատուութեան կանչել Մոսկուայում հրատարակւող «Ուչիտելսկայա Գազէտա» (Ուսուցչական Լրագիր) թերթի խմբագրին եւ իր աշխատակցին, որ այդքան, վրանպաց «սուտեր» կը գրեն... Ես միայն թարգմանած եմ իմ կարգուցած...

Լսեցէք ուրեմն...

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

Վերոյիշեալ «Ուսուցչական Լրագրի» աշխատակիցը ներկայ է Մոսկուայի երկրորդ Պետական Համալսարանի տարեկիգրքի ուսանողական քննութիւններին։

— Ասացէք խնդրեմ, ո՞վ է Հինդենբուրգը,— հարցնում է պրոֆէսորը քննութեան ներկայացած ուսանողին։

— «Հինդենբուրգը Կոմինտերնի գլխաւոր քարտուղարն է», — անվարան պատասխանում է ուսանողը։

— Ի՞նչ բան է Նեպը...

— «Նէ՛պ, դա գիտէք խորհրդային ինչ որ կապիտալիստի ազգանունն է»։

— Ասացէք խնդրեմ, դուք Խորհրդային Սահմանադրութիւնը կարդացե՞լ էք...

— Այո՛։

— Ասացէք ուրեմն, ըստ Սահմանադրութեան ո՞ւմ է ընտրելու գիւղական խորհուրդը։

— «Իր սեփական խղճի թելադրանքին»։

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Նոյն աշխատակիցը ներկայ է Մոսկուայի «Բիկովի անուան ճեմարանի» քննութիւններին։

— Ի՞նչ բան է Պրոֆմիութիւնը, հարցնում է պրոֆէսորը ուսանողին։

Ուսանողը չփոթւում է, կարմրում մինչեւ ականջները եւ կմկմալով պատասխանում է.

— «Դա, գիտէ՛ք,... ինչպէս... Ոչ քաղաքական մի կազմակերպութիւն է»։

— Է՛հ, ասացէք տեսնենք, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան ժամանակ կազեռնները ո՞ւմ էին պաշտպանում...

— «Ի հարկէ պրոլետարիատին»,— պատասխանում է ուսանողը, զարմացած՝ որ այդքան միամիտ հարց է ուղղւում իրեն։

— Էլի ո՞ւմ...

— «Մէկ էլ... երկրաշարժական ճեմարանը»։

— Պատմեցէք այն բոլորը ինչ որ գիտէք Նեւտոնի օրէնքի մասին...

— «Նեւտոնի օրէնքը նա է... երբ... երբ նիւթը ցած է ընկնում»։

Պրոֆէսորի հարցումին թէ ի՞նչ բան է Ալեկտրը, ուսանողներից մէկը պատասխանում է.

— «Դրա մասին ես ոչինչ չեմ լսել»։

Իսկ մի ուրիշը պատասխանում է.

— «Դա ինչպէ՛ս... ինչպէ՛ս մի բան է...»

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐՐՈՐԴ

Նոյն աշխատակիցը «Մոսկուայի Մանկավարժական Տեխնիկումում»։ Քննութիւն Ռուսաց գրականութիւնից, աշխարհագրութիւնից եւ պատմութիւնից։

Պրոֆէսորի հարցումին թէ ի՞նչ բան է «Մցիրին» (Լերմոնտովի յայտնի քերթուածը), ուսանողը պատասխանում է.

— «Մցիրի, նշանակում է ապստամբ երախաներ»...

— Ո՞վ է Խլեստակովը. (Գոգոլի յայտնի հերոսը)։

— «Խլեստակովը՝ գործադուլի տիպն է»։

— Իսկ ո՞վ է Պեչօրինը (Լերմոնտովի հերոսը)։

— «Պեչօրինը սպիտակ բանակի սպաներից է»։

— Ո՞վ է Պուգաչիովը (պատմական անձնաւորութիւն։ Պուշկինի «Հարիւրապետի աղջիկը» վէպի հերոսը)...

— «Պուգաչիովը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան հերոսներից է»։

Աշխարհագրութեան քննութեան ժամանակ, նոյն ուսանողները պատասխանում են, որ՝

Տուլա քաղաքը (նահանգական քաղաք) գտնւում է հիւսիսային բեւեռում։

Եգիպտոսը՝ գտնւում է Աւստրալիայում։

Ալեքսանդրիան՝ սահմանակից է Լեհաստանին։

Վատ չեն եւ պատմութեան մասին նրանց տուած պատասխանները։ Բանից դուրս է գալիս, որ

Բրեստ Լիտովսկում խաղաղութիւն է կնքուած Անգլիայի եւ Ֆրանսայի միջեւ։

Իսկ Ժընեւի կոնֆերանսում, «Ընդհանուր զինաթափութեան մասին զեկուցել է ինքը ընկ. Լէնինը»։

Եւ այսպէս անվերջ...

Երբ այս տողերը կը կարդալի, միտքս ընկաւ վաղուց մոռացուած մի դէպք, երկար տարիներ առաջ տեղի ունեցած Երեւանում։ Թեմական դպրոցի չարաճճի աշակերտներից մէկը լաւ իմանալով, որ իրենց երգեցողութեան ուսուցիչը — Մամաջանեանը, (հէ՜յ, ականջդ կանչի, Մամաջա՛ն...) ինձ նման բոպիկ է Ֆրանսերէնի մէջ, հարցնում է նրան։

— Պարոն Մամաջանեան, ի՞նչ ասել է ինտերվիւ...

Մամաջանեանը աշակերտի մօտ անյարմար կացութեան մէջ չընկնելու եւ իր բոպիկութիւնը թաքցնելու համար, պատասխանում է իրեն հարազատ Թիֆլիսի բարբառով։

— «Ինտերվի՛ւ... կուլի որ զակուսկու անուն է»։

Մամաջանեանը իրաւունք ունէր Ֆրանսերէն չիմանալու։ Եւ որովհետեւ «ուսողխմեղ» մարդ էր, դրա համար էլ հաւատացած էր, որ Ֆրանսերէն այդ բառը անպատճառ պէտք է, որեւէ ուտելիքի անուն լինի։

Բայց ի՞նչ անուն կըտաք այն հայ ուսանողին որ մի օր գայ եւ լրջօրէն հաւատացնի ձեզ, թէ Կոստան Զարեանի «Վէրք Հայաստանի»ն իրեն դուր չի գալիս, իսկ Ահարոնեանի «Հին Աստուածներ» պօէմը ոչ մի նոր բան չի ասում...

Կը զարմանա՞ք, եթէ այդպիսի բան լսէք... Ես չեմ զարմանայ։ Արդէն վարժուել եմ։ Չեմ զարմանայ անգամ, եթէ մի օր Խորհրդային Հայաստանում կարդամ, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրօի անդամ Վահան Թէքէեանը կուսակցութեան հիմնադիր Պօղոս-Նուպար փաշայի հետ միասին, հեռացել են կուսակցութիւնից եւ բուռն պայքար են մղում իրենց երէկուայ ընկերների դէմ»...

Ինչո՞ւ զարմանանք. մարդիկ արդէն են «տգիտութեան մրցանիշը» կոտրել...

Չէ՞ որ պէտք է «սոցիալիզմ կառուցել»։

Լ. ՍԱՐԵՑԻ

ԴԷՊԻ Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՅ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Էքօ տը Փարի սկսած է հրատարակել իր մէկ աշխատակցին՝ Լաքոստի յօդուածաշարքը Թուրքիոյ մասին։ Այս օրագրողը առաջին յօդուածին մէջ պատկերացնելէ յետոյ Մուսթաֆա Քէմալի կեանքն ու միլլի շարժումը, երկրորդ մասին ուշադրութեան կը յանձնէ հետեւեալ պարագաները. (17 գլխ...)

Մուսթաֆա Քէմալ կը կառավարէ վեց տարիէ ի վեր։ Մակեդոնացի՝ ինչպէս Աղեքսանդր ու Փիլիպպոս, երբեք ինքզինքը Ասիացի չէ զգացած ու անժխտելի բռած է իր ընտրութիւնը, — Թուրքիան պիտի լքէ իսլամութիւնն ու Ասիան եւ պիտի դառնայ դէպի Միջերկրական եւ Եւրոպա։ Սակայն տկներեւ հակասութիւնով մը՝ իր մայրաքաղաքը տեղաւորած է, Անատոլուի սրտին մէջ, լքելով Պոլիսը, որ հրաշալի քաղաք է սակայն շատ եռանդակայ է օտարի հարուածներուն եւ անձնատուր Լէվանթէն բնակչութեան մը, որուն հայրենասիրութիւնը կասկածելի է։ Հոն կ'ապրին դեռ Հրեաներ, Հայեր, Յոյներ, կազմակերպուած իբրեւ դժգոհ գաղութներ, յաճախ հալածական։ Իրական Թուրքիան հոն չէ։

Պատերազմի հետեւանքներէն մէկն եղաւ կործանել կայսրութիւններ եւ մէջտեղ հանել ազգեր։ Օսմանեան կայսրութենէն — անսահման համախմբում մը, քան ժողովուրդներու, որոնք միացած էին սուլթան խալիֆայի մականին տակ՝ Մակեդոնիայէն մինչեւ Արաբիա, Միջերկրականէն մինչեւ Պարսկաստան ու Թուրքեստան (...) քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան վրայ— դուրս ելաւ Թուրքիա մը՝ 750,000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ։ Սակայն 40 միլիոն օսմանեան հպատակի փոխարէն, այսօր կան միայն 12 միլիոն —Թուրքերը կ'ըսեն 14 միլիոն, բայց կը չափազանցեն անշուշտ — քաղաքացիներ, որոնք կը պատկանին մէկ ցեղի։ Ոչ-Թուրքերէն միայն Պոլսոյ մէջ կան փոքրամասնութիւններ։

Այսպէս ուրեմն Թուրքիա կը կեդրոնանայ ինք իր վրայ, ու իր ենթարկուած անողոք կորուստին մէջ է իրապէս որ գտած է իր ուժը։

Այսուհետեւ միատարր երկիր մըն է, ու բացի քրտական խնդրէն, որուն շուրջ խոհեմ լռութիւն մը կը պահեն, այլ եւս ցեղային խնդիրներ չկան իր առջեւ։

Մուսթաֆա խոհեմօրէն հրաժարեցաւ համաթուրանական այն մեծ երազէն, զոր 1920ին կը սնուցանէր Էնվէր փաշա Թաշքենդի մէջ, Սովետներու կեդծաւոր աջակցութեամբ։ Անցած օր կրկին տեսայ իր թիկնապահը՝ նշանաւոր Թալէաթի անբաժանը՝ Հայրէթի խուլութի պէյը։ Այս երիտասարդ սպան ինծի պատմեց մեծ Արկածախնդրութիւնը։ Ուրացուած էր արձանացնել Կովկասի, Պարսկաստանի, Խիւայի քովը ժողովուրդները, չինական եւ ռուսական Թուրքեստանի բնակիչները, նոր, մեծ ազգային Թուրքիան դարձնել իսլամութեան բարօրական բոլոր, Մարոքէն մինչեւ Պամիր... տան եւ Հիմալայայի սահմանները։

Մուսթաֆա հասկցաւ որ երազը անիրականանալի էր։ Ընկէ հրաժարեցաւ։ Իր երկիրը է ունենալ փոքր, բայց ամուր շրջանակ մը։ Համախմբուածութեան տեղ կը դնէ կանութիւնը (Turquis...) բեւս ասիկա սկզբնաւորութիւն է միայն։

Առ այժմ, խզելով իսլամութեան հետ, որ պատմական չկրցաւ օգտակար ըլլալ Օսմանեան կայսրութեան, Մուսթաֆա մտածէ հաստատել Նոր Թուրքիան հայրենիքի կապը։

Կ'ուզէ չհեռանալ քրիստոնեական աշխարհէն։ Իր խորհրդականներէն մէկը կ'ըսէր... «Ո՞րն հոգը թէ Պարսկաստանի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ աշխարհները կտրուած են մեր եւ մեր... նորոգումներուն վրայ։ Մենք զենք մեզմով միայն... Մեր օրէնքն է Եւրոպական... սիրութիւն մը։ Մեզի համար... հատաւ իսլամները... չին տակ համախմբել... տեսնենք որ այլ եւս իսլամ... եղբայրութիւն չկայ։ Մահմ... կանները այնքան կ'առնեն... որքան քրիստոնեաները... Թուրք հայրենիքի գաղափար... բացարձակապէս անջատ է... մութեան գաղափարէն... ոչ խալիֆա կայ, ոչ շէյխ... Մեր ցանկութիւնն է մեր... գիկը դաւանակարգել... ձեւով կազմի կրնուորական... գիշ մըն է, ինչպէս Նաեւ... բակ մը չակ մը։

Այսպէս, առ այժմ... կան Թուրքիան կամաց... դարձնէ Ասիոյ, շատեր... կոչը, ու ես կը հաւատամ... անկեղծօրէն։ Օր մը թերեւս... ձեւալ աչքերը ուղղէ դէպի Արեւ... դէպի Խրիմ, Կովկաս, Ատրպ... մացեղ եւ համայնքներ... նները, որոնք Թուրքերէն... յով կը տարածուին մինչեւ... տան։ Այնտեղ մօտ 5... Թուրքեր կան։ Ընկերութ... կարծուածէն աւելի մօտիկ... գային այս ժողովուրդները... տարբեր Թուրքիա... նեղաւորութեան, օրինակ... լուսի այն ընդդարձակ... ծութիւններուն մէջ, որոնք... յի են այսօր։ Գիտեմ... բիի մէջ յանդուգն միաբ... ծած են այդ մասին։

Զինուորական գիկ... թիւնները միջտ պաշտպան... Թուրքիոյ Լոզանի իշխան... նը կը գտնուէր ... ձեռքը, որոնք մօտէն կը... սուլթաններուն վրայ... յի մօտ օրերուն, պատերազմ... թացքին, Էնվէր-Ջէմալ... եռապետութիւններ որ [illegible]... տիրապետութիւնը գործ... Այսօր այս երեք ժայռերէ... նաւած են եղերականօրէն... լով արդար պատիժը, իրեն... ներուն։ Էնվէր սպաննուեցա... քեստանի, Ջէմալ Վրաս... (Թիֆլիս, Խմբ.)։ Թալէաթ... լինի մէջ։

Մուսթաֆա գլուխն... նոր եռապետութեան մէ... միւս անդամներն են Ը... շա, Լոզանի յաղթական... դի փաշա՝ ստալակոյսի [illegible]...

ըմէեթը, այնինչին մէջ՝ գեվցին, ուրիշ տեղ մը՝ քեազիմ քարա՛ղէքիրը, որուն շնորհապրկութիւնը վերջ պիտի գտնէ, բայց վն ըլլ ... խուրք հայրենասէր, քան տարի կեանք կը մ ... բէմ ալի։

«Ընիկա հայրենիքի խորհրդանշանն է։ ըմէեթ թերեւս աւելի գործնական խելք ունի։ Ընիկա յանկարծակի կը գործէ, մըրկայ ... կղզու կամ քի տագնապներով նրկու մարդիկը հրաշալիօրէն կը հասկնան իրար եւ գիրար կ՚ամբողջացնեն։ Սակայն գրօշակիրը Մուսթաֆան է, ծոցովուրդը անոր կը հետեւի կուրօրէն։ Մեր երիտասարդութեան համար կոյովի ամէնէն հրաշալի ուսուցիչն է։ Իր անհետացումը աղէտ մը պիտի ըլլար։ Այն ատեն պէտք է վախով կրկնենք Թրքական հին առածը թէ՝ «Աւելի լաւ է տասը տարուան բռնակալութիւնը, քան մէկ գիշերուան անիշխանութիւնը»։

Ափսո՜ս, բարեկամս Հիւսէյին պէյ, որ այս առածը Փրանսական չէ։

ՇԱՀԵԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՊՐԻՒՍԷԼ, Նոյ. 30։

Պրիւսէլի Լսարանական Միութիւնը իր վերջին երկու հաւաքոյթները յատկացուց հայերէն լեզուի նոր ուղղագրութեան։ Իր ներկայացուցած շահեկանութեան համար, կ՚արժէ տալ վիճաբանութեանց ամփոփումը։

Ա. Հաւաքոյթին մէջ Միութեան նախագահ՝ Գ. Սարուխան խօսեցաւ հայերէն նոր ուղղագրութեան եւ հայ տառերու ծնունդին մասին։

Այս առթիւ բոլոր ներկաները հակառակ արտայայտուեցան նոր ուղղագրութեան, բացի Մխիթարեաններէ, որ անթաւարար եւ վիճելի առարկութիւններէ յետոյ, մնացին սրահին առանց սպասելու վիճաբանութեանց աւարտումին, անշուշտ նոր փաստեր ճարելու համար է։

Բ. Հաւաքոյթին, որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի երեկոյ, շարունակուեցան վիճաբանութիւնները։

Միխիթարեանց կրկին խօսք առնելով, ներկայացուց նոր ուղղագրութեան առաւելութիւնները...! Իր պարզած տեսակէտներէն երեւան եկան որ ծանօթ պատուիրակը բոլորովին անտեղեակ է հայերէն լեզուի քերականութեան եւ ուղղագրութեան տարրական կանոններուն։ Ի մէջ այլոց՝ ուզեց պնդել թէ հայերէն գրաբարը եւ աշխարհաբարը միեւնոյն քերականութիւնը ունի։

Հ. Ցէրունի պարզելով հայերէն լեզուի ուղղագրական կանոնները, դէմ արտայայտուեցաւ նոր ուղղագրութեան։ Ասկէ զատ դիտել տուաւ թէ կարելի չէ հայերէն բառերը ըստ հանոյս գրել կամ ուղղագրել արտասանութեան համաձայն. թէ հայերէն լեզուէն շատ աւելի դժուարին լեզուներ եւ շատ աւելի քաղաքակրթուած ժողովուրդներ պէտք չեն սեսած բարեփոխել իրենց լեզուին ուղղագրութիւնը, ու եթէ եղած են բարեփոխութիւններ, անոնք տեղի ունեցած են դարերու ընթացքին եւ խիստ սահմանափակ ձեւով, ինչպէս Փրանսերէնը, անգլիերէնը, եւլն.։ Վերջին լեզուին արտասանութիւնը բոլորովին կը տարբերի իր ուղղագրութենէն։ Հայերէն լեզուի ուղղագրութիւնը կարծուածին չափ դժուարին չէ, երբ մարդ ուշադիր ըլլայ քերականական որոշ կանոններու, բառերու ածանցումներուն եւ ստուգաբանութեան։ Այսու հանդերձ այդ ուղղագրութիւնը կարօտ է ի՛նչ ինչ բարեփոխութեան...

Սակայն Հ. Ցէրունի իր նիւթէն շեղեցաւ, երբ իբր նոր.. մէջ բերաւ քանի մը նոր կերտ բառեր, որոնք կը վկայեն խորհրդային թերթերու մէջ, ինչպէս՝ *դավգործեգա, բանբռաշխնկասպ, ժողտնտխորհ*, եւլն.։

Գ. Սարուխան վիճաբանութիւնները ամփոփելով, նոր ուղղագրութեան դէմ արտայայտուեցաւ, աւելցնելով որ Մխիթարեան Միաբանութիւնները, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի մասնագէտները գրեթէ առանց բացառութեան հակառակ են նոր ուղղագրութեան, թէ Հայաստանի մէջ վերջին անգամ կազմուած յանձնախումբը ... նախապէս գործուած սխալներուն, բոլորովին նոր հիման վրայ սկսած է ձեռնարկել հայերէն ուղղագրութեան բարեփոխութեան։

Այսպիսի վիճաբանութիւններ միշտ օգտակար են, կը բաւէ որ տեղ՝ ունենան բոլորովին չէզոք հողի վրայ եւ զերծ անձնական կիրքերէ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Քաղուած խորհրդ. թերթերէն)

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՌՈՒՍԻԱՍՏԱՆ

Հակահրէական յարաճուն շարժումը կը հաստատուի նաեւ պոլշեւիկեան աղբիւրէ։

«Պրոլետարքի 21 Նոյեմբեր 1928ի թիւին մէջ կը կարդանք մինակէն գրուած յօդուածակցութիւն մը։

— Բոգրուցոֆի շրջանի «Կարմիր Հոկտեմբեր» գործարանին մէջ. «Ռուս հարիւրակայնն» երեք վարպետներ կանոնաւորապէս ծաղր ու ծանակի, անարգանքի կ՚ենթարկէին հրեայ բանւորուհի Բարշանը։ Անոնք կը ժերկացնէին զայն, ձերկ մարմնին վրայ պաղ ջուր կը լեցնէին, կը ծեծէին եւայլն։ Բարշա գանգատեցաւ գործարանի կոմիտէին, բայց անօգուտ։ Ծաղր ու ծանակը տեղի կ՚ունենար բոլորին ներկայութեան եւ հակազդեցութեան չէր հանդիպեր ոչ գործարանի վարչութեան, ոչ կուսակցականներու ոչ ալ երիտասարդ համայնավարներու կողմէ»։

Թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ տեղական թերթի մը մէջ, այդ արարքները արձագանգ գտնելէ յետոյ է միայն, որ կարգ մը շրջանակներ իրար անցեր են, վերջ տալու համար գայթակղութիւններուն։

ԿՈՎԿԱՍ

Քողէն յետոյ փախախը.— Ադրբէջանի թուրքերէն թերթերը մեծ եռանդով կը շարունակեն իրենց պայքարը կիներու քողին դէմ։ Իսկ ներկայիս, պայքար մըն ալ բացած են այրերու փափախին դէմ իբրեւ հինանոցութիւններու փոխանցման միջոցի վերջին երեք տարիներու ընթացքին, 3000էն աւելի հիւանդներ քըննուած են վեներական հիւանդութիւններու հաստատութեան կողմէ։ Շատերուն գլխուն վրայ նշմարուած վէրքերը կը վերագրուին փափախի գործածութեան։

Հետաքրքիր էր իմանալ թէ Հայաստանի մէջ ալ մտածե՞ր են այս մասին։

Ուսքնական խոհանոց.— Բագուի մէջ, մեքենական մեծ խոհանոց մը պիտի կառուցուի, որուն համար պիտի ծախսուի 650,000 րուբլի։ Օրական պիտի բաշխուի 6000 ճաշ, ճաշը 35 կոպէկով։ Անոր կից պիտի կառուցուի նաեւ 300 հոգի պարունակող վայր մը, ընթերցասրահով, եւայլն։ Այս հանրային ճաշարանը ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ իր մեծութեամբն կազմով եւ չորրորդը պիտի ըլլայ։

Ոգելից ըմպելիները.— Ադրբէջանի կառավարութեան որոշումով, երկրին մէջ սահմանափակուած է ոգելից ըմպելիներու վաճառումը։ Թատրոններու եւ նման ուրիշ վայրերու մէջ ըմպելի չպիտի ծախուի, իսկ տօն օրերուն, Ադրբէջանի սահմաններէն ներս, տեղական իշխանութեան վերապահուած է ոգելից ըմպելիներու վաճառման արգելքի իրաւունքը։ Անոնք իրաւունք պիտի ունենան նաեւ տօներու նախօրեակին ալ ըմպելիներու վաճառումը արգիլել, այն պահուն որ գործարաններու մէջ աշխատանքը կը դադրի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լենինական - Արթիկ գիծը.— Լենինականէն Արթիկ տանող երկաթուղիի շինութեան աշխատանքները արդէն սկսուած են։ Առ այժմ, աշխատանքները կը կատարուին միայն Լենինականէն մինչեւ Թափագոլակ գիւղը։ Օրական կ՚աշխատին 120 սայլ եւ 250ի մօտ բանւորներ։

Գործիքներու պակասը զգալի է։ Արթիկի շրջանին մէջ, նոր հետազօտութիւններ կը կատարուին ճամբաները կարճեցնելու եւ ծախքերը կրճատելու եւ աշխատանքը պակսեցնելու համար։

ՇԻՐԱԿԻ ՑՐԱՆՑՔԻ ՑԱՆՑԸ

Անցեալ տարի, գլխաւոր ջրանցքի շարունակութեանը ու ցանցի կառուցմանը յատկացուած է 350 հազար րուբլի։ Այս գումարէն ծախսուած է ընդամէնը 280 հազար։ Աշխատանքները ներկայիս կը շարունակուին եւ յոյս կայ որ վերջանան յառաջիկայ ամրան։ Ցրանցքը պիտի ոռոգէ 11700-12000 հեկտար հող։

Ցրանցքի վրայ կատարուած ծախքը, hիմն հաշուի առնուի ոռոգման հետեւանքով գիւղացիներու եկամուտներու յաւելումը պիտի գոցուի մէկ-երկու տարուան մէջ։ Մինչեւ ոռոգումը մէկ տեսակին հողէն կը ստացուէր 24-25 փութ ցորեն. ոռոգումէն յետոյ կը ստացուի 50-75-100 եւ նոյնիսկ 200 փութ։ Ոռոգման համար ամէն տեսակին պետութիւնը կ՚առնէ 5 րուբլի։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԶՈՒԱՐՃՈՒԹԻՒՆ — *Կիրակի առաւօտ ժամը 5.30ին Ցիկ. Ժան Վէյլեր երեք տարճանակի հարուածով սպաննեց իր ամուսինը Րոզեր Վէյլեր, նախկին օգնականուհի մը։*

Շաբաթ օր Վէյլեր իր տունը հրաւիրած էր բարեկամ մը, որուն հետ ճաշելէ յետոյ, Ցիկին Վէյլերի ընկերակցութեամբ գացին գիշերային կաբարէ մը, ուր մինչեւ առաւօտ պարելէ եւ զուարճանալէ յետոյ ամէն մարդ իր տունը վերադարձաւ։

Բայց ժամը 5.30ին, երբ Պ. Վէյլեր քուններն կ՚ելլէր, Ցիկ Վէյլեր ատրճանակի 3 հարուածով սպաննեց իր ամուսինը եւ յետոյ, անձամբ տեղեկացուց ոստիկանութեան իր արարքը։ Ցայտարարելով որ իր ամուսինը պատերազմին ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով, շատ անգամ խելագարութեան նոպաներ կ՚ունենայ եւ յարձակումներ կը գործէ իր վրան։ Այն գիշերը աւելի գէշ էր, աչքերէն կարծես արիւն կը հոսէր ու կը պոռար իր երեսին, «պիտի տեսնես թէ ինչ պիտի ընեմ քեզի»։

«Ես վախցայ, ըսաւ Ցիկ Վէյլէր, ու եռ եռ երերալով գզրոցէս առի ատրճանակս. երբ ամուսինս ուզեց վրաս խոյանալ, ստիպուեցայ հարուածել։

Սակայն քննիչները երբ հարցաքննեցին Վէյլեր ընտանիքին սպասուհին, ուրիշ խնդիրներ երեւան եկան։

«Պարոնը եւ Ցիկինը, ըսաւ ան, շատ յաճախ գո րս կ՚ելլային. վերադարձին, պարոնը սովորութիւն ունէր, թեթեւ լոգանք մը առնելու։ Այս գիշեր սովորականին պէս էր, երբ պարոնը եկաւ երախաները համբուրելու լոգանքէն ելլելուն, լսեցի պարոնը որ կը պոռար, «Խե՞նթ ես, ի՞նչ ես»։ ու այս խօսքերէն յետոյ լսեցի ատրճանակի երեք պայթիւններ։ Նախ կարծեցի որ Ցիկինը անձնասպան եղաւ, բայց շուտով տեսայ իրականութիւնը, պարոնը անշունչ պառկեր էր»։

Ցիկինը պաշտպանեց ինծի հարցուց թէ ինչ պէտք է ընէ։ Պատասխանեցի որ պէտք է ոստիկանութեան լուր տայ։ Ինչ որ ըրաւ։

Նախորդ գիշերը ուժգին վէճ մը տեղի ունեցած էր տիկինին եւ պարոնին միջեւ։ Տիկինը նախանձէ տարուածը պնդեր թէ իր ամուսինը շատ մը հոմանուհիներ ունի. պարո՛նը հակառակը պնդեց, բայց ցաւ յայտնեց որ չունի բայց կ՚ո վեր ունենալ։

Պ. Վէյլերի բոլոր ծանօթները կը վկայեն որ ան եղած է շատ ազնիւ եւ հաւասարակշռուած, մեկը, գալով կնոջ, մեծ գործարանատէրի մը աղջիկը, ամուսնացած է երեք անգամ։

Նախ մէկու մը հետ, որ բաւական խորհրդաւոր կերպով մեռաւ, ինքնաշարժով պտոյտի մը պահուն։

Քիչ յետոյ ամուսնացաւ ուրիշի մը հետ քանի մը տարի յետոյ ամուսնալուծուեցան սակայն։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺԻՊՏԱՐԱՆ, հաւաքածոյ զուարճարտասանութեանց, գրեց՝ Ժպտուն։ Փարիզ, 1928։ Գին 10 ֆր։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ դասընթացքը բոլորովին ձրի է այս տարի։ Ինչո՞ւ չես օգտուիր։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է
ՔԱՆԻ՞ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԳՏԱՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Միշտ միեւնոյն գեղնաւուն ծանր լոյսը որ կը կաթէր երկրական տկար լամբ... Ու շատերը հիւանդ էին, ... բռնուած ու տաքութիւններու մէջ չարչարուող հիւանդներ ... Գետինը, առանց վերմակի, առանց անկողինի, մերկ հողին վրայ պառկած, անոնց սըր... հեծքերը վայրին ... ամբարանի մը տպա... ութիւնը ուր ողջ ողջ թաղ... էին իրենք։ Բժիշկը այցե... հոներ. միայն անոնք որոնց ... ծանրակշիռ կամ յուսա... կան կը թուէր, կը փոխա... հիւանդանոց։

Օրը երկու անգամ կը բաժ... բուրավանան, մի՛շտ միե... պղտոր գաղջ ջուր մը ա... մէջ ձաւարի գիրցած հա... կը լողային։ Ու բոլորը ... կը յարձակէին վրան ... փայտէ դգալներով, ու աճապարող Փըրթ-փըրթ մը միօրինակ երաժշտութեան մը պէս կը կրկնուէր այս տրտմաթախիծ գետնափորին մէջ։

Այս տառապեալ օրերու ընթացքին քանի մը անգամ, հեռուէն, գետնափորի բացուածքէն, հասա ու խուլ ձայն մը անուններ կանչեց, ու անոնց տէրերը փութացին մեկնիլ կքած եւ դողկահար դէմքերով։

Ու ամէն օր, դողով ու անհամբեր, Դաւիթ կը սպասէր իր հերթին։ Գետնափորի այս կեանքը իր ջիղերուն վրայ եղերականօրէն կ՚ազդէր ու կը տկարացնէր զանոնք։ Իր բարոյականը որ մինչեւ այդ պահուն մնացած էր զօրաւոր ու կանգուն, կամաց կամաց կքելու սպառնալիքին տակ կը գտնուէր։ Կը սարսափէր իր օրերը այս մռուցուած, աշխարհէն կտրուած վայրին մէջ անցընելու գաղափարէն։ Պատրաստ էր հաճոյքով դիմաւորելու ամէն զրկանք ու չարչարանք, միայն թէ ատոնք ըլլային կեանքին մէջ, լոյսին տակ, ու ինքզինքը չզգար ողջ մեռածի մը գերեզմանքին նեխթակայ։ Որովհետեւ իր կուրծքին տակ պիտի կարենար այդպէսով միշտ տաք ու կենդանի պահել իր երկու սիրական էակները վերատեսնելու յոյսը։ Այս մտածումները սգաւանջի մը պէս ամբողջ երկու շաբաթ տագնապեցուցին զինք, ու կը սկսէր արդէն տեղի տալ յուսահատութեան որ ընկլուզող կոհակի մը սպառնալիքով կը յառաջանար, երբ տասնըվեցերորդ առաւօտուն ուրիշներու կարգին զինք ալ կանչեցին։

Անհամբերութեամբ փոթորկներով սպառնալից երկինքի մը վրայ յանկարծ յայտնուող արեւ մը եղաւ իր անունին կանչուիլը։ Ու ինչպէս ամպերը կը հալին ու կապոյտը կը սկսի կտոր կտոր ժպտիլ, անպէս ալ Դաւիթի հոգին նուաճող յուսահատութիւնը փարատեցաւ, ու նոր բերկրանքով մը ողողուեցաւ։

Բարձրացան բլրակի մը կաղէն. վարը Սեւ ծովը իր մութ ու վէտվէտուն քղանցքները տարածած կը հանգչէր։ Ձմրան արեւը իր մարող ճառագայթները վախնալով կը նետէր չորս կողմ։ Բայց Դաւիթի անդամները կ՚այրէին անսովոր ջերմութեամբ մը ու իրեն թուեցաւ որ յուլիսի արեւ մը իր խարոյկները կը վառէ գլխուն վերեւ։ Երկաթուղիի մը ճիչը յանկարծ բարձրացաւ, երկա՜ր, լեռնէ լեռ արձագանգելով ու կորսուելով ծովուն վրայ։ Նեղ ու երկար կառաշարը կայարան կը մտնէր։ Դաւիթ զիտելով զայն անդրադարձաւ իր ճամբորդութեան, յիշեց սեւերով կինը ու տրտմութիւն մը զինքը համակեց։ Յետոյ ժպտեցաւ ու խորհեցաւ որ անգամ մը երբ վերջնականապէս իր բախտը որոշուի, պիտի կարենայ գրել տուն ու կանչել կինն ու զաւակը։ Միշտ այս մտածումին մէջ էր երբ պատկեր մը սարսռացուց զինք։ Առջեւէն հօճա մը, ետեւէն երեք զինուորներ իրենց ուսին սեւոյ մը, աճապարանքով բլուրէն վար կ՚ուզգուէին։ Զարաւուշակ նախազուշակութիւն մը համարեց ատիկա ու բարբարոս հարուած մը ստացածի նման ընկճուեցաւ։ Բիչ ատենէն Կարմիր Մահիկի դրօշակը կը ծածանէր ցած հիւանդանոցին ճակատը, մահուան դալուկը վրան։ Ու միտքը կը չարչարուէր դառն խորհուրդներու այս գծնդակ շուրջպարին ներքեւ, երբ հասան շէնքի մը առջեւ ու իրենց հրամայուեցաւ սպասել նախասենեակին մէջ։

Այժմ իրեն սահմանուածանորոշ ճակատագիրն էր որ ամբողջութեամբ գրաւեց զինք ու պահեց մշտատեւ դողի մը մէջ։ Ամէն անգամ որ կանչուած զինուորը դուրս կ՚ելլէր սենեակէն, Դաւիթի սիրտը ուժով մը կը թնդար եւ շունչը կտրուելու չափ կը նուազէր, արիւնը կը դանդաղնար իր շրջանին մէջ, մինչեւ որ պահակը յաջորդ մը կանչէր։ Ու նորէ՛ն լայն շունչ էր, արիւնը կը խուժէր արագօրէն մարմնին չորս կողմը ու անդամները կը սկսէին դողալ, մինչ մտածումը տարտամ պատկերներու բոզմութեան մը մէջ կը կորսուէր։

Պահակը կանչեց.

— Մանուկի որդի Դաւի՛թ։

Հետեւեցաւ պահակին, ինքզինքը կորսնցուցած ու կարծես օդին մէջէն, չէր զգար իսկ ոտքերուն գետին զպչիլը։ Ծանրութենէն մերկացած, ջուրի մէջ մխրճուածի պէս թեթեւ էր։ Կեցաւ գրասեղանի մը՝ առջեւ, որուն ետեւի կողմը երիտասարդ ու համակրելի դէմքով զինուորական մը նստած էր։

— Բարեւ ո՞ւր է, հարցուց այս վերջինը, շեշտին խստութիւն մը տալու ակներեւ ճիգով։

Նուաղեցաւ Դաւիթ, ու յանցանք մը գործած ըլլալու մտածումը եւ սպային խիստ շեշտը սարսափեցուցին զինք։ Ձեռքը մեքենաբար գլխուն տարաւ, ոտքերը միացուց ու բարեւեց, մինչ աչքերը արցունքներով կը լեցուէին։

Բարի ժպիտ մը բացուեցաւ սպային շրթներուն վրայ, ու կը նայէր կարեկցութեամբ այս զինուորին, որ բարեւ մը անգամ տալ չէր գիտեր, որուն դէմքին վրայ միամտութիւն ու բարութիւն միայն կային, եւ որուն յուզումը կ՚անցնէր մինչեւ իրեն։

(7) Փ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

∴ Թայմզի Պաղտատի թղթակիցն ալ կը հեռագրէ.

Հիճազի մէջ ծագած ապստամբութիւնը ունէ արձագանգ չգտաւ Իրաքի սահմանագլուխին վրայ։ Նախկին Թագաւոր Ալիի համաձայն, Ճիտտէի շրջանին մէջ ապստամբողները կը պատկանին Հարպ ցեղախումբին, որ բաղկացած է երկու ճիւղերէ՝ Պէնի Սալիմ և Պէնի Մասրուհ։ Այս վերջինը միշտ գլխու ցաւ եղած էր Թուրքերուն։ Թագաւորը կը բացատրէ թէ Հարպ ցեղախումբը տարեկան 60.000 անգլիական ոսկի կը ստանար Թուրքերէն, յետոյ ալ Հիւսէյին Թագաւորէն։ Վէհապի Թագաւորը մերժած էր վճարել այդ գումարը։

Հարպի մարդիկը տարիներէ ի վեր ուխտաւոր կը փոխադրեն Ճիտտէի, Մէքքէի եւ Մէտինէի միջեւ, մինչ վերջերս Իպնը Սուուտի կարգադրութեամբ այդ փոխադրութիւնները կը կատարուին ինքնաշարժերով, որով եւ այդ պէտէվինները կը զրկուին իրենց ապրուստի թանկագին մէկ միջոցէն։

Թայիֆի մօտ վէհապի Թագաւորին դէմ ապստամբողներն են հաւանաբար Պէնի Սուֆիան, Պէնի Սաատ, Նասիրա, Ղամիտ եւ Զահրան ցեղախումբերը, որոնց ընդհանուր թիւը 30.000ը կ'անցնի։ Ալի Թագաւոր աւելցուց որ եթէ ապստամբները անկախութիւն չեն պահանջեր Հաշէմ'ի գերդաստանի իշխանութեան տակ, հաւանաբար կ'ուզեն միանալ Եմէնի Զայտի Իմամ եահեային հետ։

∴ Գահիրէէն ալ կը հաղորդեն թէ Հիճազի Թագաւորը Իպնը Սուուտ պատերազմ յայտարարած է Իրաքի եւ Եմէնի դէմ, վերջին օրերս Հիճազի հպատակ բազմաթիւ Արաբներ ձերբակալուած ըլլալով յիշեալ երկիրներուն մէջ։ Եմէնի կառավարութիւնը արդէն դրօշի տակ կանչած է բազմաթիւ դասակարգեր։

Հարաւային Ամերիկայի պատերազմը

Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի միջեւ անպաշտօն պատերազմը կը շարունակուի էլ Շաքօի ճակատին վրայ։ Ցարդ երկուստեք սպաննուած զինուորներու եւ սպաներու թիւը 200ը կ'անցնի։ 10.000 փարակուէյցի կամաւորներ արդէն մեկնած են ճակատ։ Փարակուէյցիները վերագրաւեցին երեքը այն չորս ամրոցներէն, որոնք քանի մը օր առաջ գրաւուած էին Պոլիվիացիներու կողմէ։

Եթէ պաշտօնապէս պատերազմ յայտարարուի, վախ կայ որ ուրիշ երկիրներ ալ մասնակցին։ Արժանթին պիտի անցնի Պոլիվիոյ կողմը, մինչ Պրազիլիա եւ Զիլի պիտի կանգնին Փարակուէյի կողքին։ Փարակուէյ աւելի փոքր է քան Պոլիվիան։

Պոլիվիոյ մայրաքաղաք Լա Փազէն կը հեռագրեն թէ՝ պոլիվիացի զինուորներուն հրաման տրուած է կասեցնել իրենց յարձակողականը փարակուէյցի զինուորներուն դէմ։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը լրջօրէն կը զբաղի այս խնդրով, ու եթէ երկու երկիրները հաշտարար եղանակով չկարգադրեն իրենց վէճը, այն ատեն Պրիան արտակարգ նիստի պիտի հրաւիրէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը Փարիզի մէջ։

Անգլօռուս առնչութիւնը

Անգլիոյ Երեսփոխանական ժողովի աջի օրուան նիստին մէջ աշխատաւորական երեսփոխան Փոնսոնպի հարցուց արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըլէյնի թէ՝ ուշադրութիւն դարձուցա՞ծ է դեկտեմբեր 11ին Մոսկուայի մէջ Լիտվինոֆի խօսած ճառին վրայ։ Այդ ճառին մէջ Լիտվինոֆ պարզելով խորհրդային կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը՝ յայտնեց թէ Ռուսիոյ եւ ուրիշ երկիրներու ներկայ առեւտրական եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց հիմը կը կազմէ այդ երկիրներու ներքին գործերուն չխառնուելու սկզբունքը։ Փոնսոնպի հարցուց նաեւ որ եթէ խորհրդային կառավարութիւնը ընդունի Անգլիոյ ներքին գործերուն չխառնուելու սկզբունքը եւ ապահովութիւն տայ այդ մասին, անգլիական կառավարութիւնը տրամադի՞ր է նկատողութեան առնել բոլշեւիկներուն հետ դիւանագիտական եւ առեւտրական յարաբերութիւններ վերահաստատելու խնդիրը։

Սըր Օսթըն իր պատասխանին մէջ Փոնսոնպիին յանձնարարեց այն ճառը, զոր Անգլիոյ վարչապետը խօսած էր նոյեմբեր 9ին եւ որուն մէջ թուած էր պայմանները, որոնց տակ կառավարութիւնը պատրաստ է յարաբերութիւններ վերահաստատել Ռուսիոյ հետ։

Չէմպըլէյն աւելցուց թէ խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չէ հրաժարած իր պրոպագանդի քաղաքականութենէն։ «Երբ դադրին այն բոլորը, որոնց մասին կը գանգատինք, այն ատեն նկատի պիտի առնենք յարաբերութեանց վերահաստատումը»։

Գերմանառուս բանակցութիւնները

Մոսկուայի մէջ գերմանեւռուս բանակցութիւնները փութով առաջ կը տարուին եւ յոյս կայ որ վերջանան Ծնունդէն առաջ։ Արդէն բազմաթիւ կէտերու մասին համաձայնութիւն գոյացած է եւ յանձնաժողովներուն պաշտօն տրուած է յօդուածներու վերջնական խմբագրութիւնը կատարել՝ փրոթոքոլի ձեւով կցելու համար զանոնք 1925ի առեւտրական դաշնագրին։

Խորհրդային կառավարութիւնը գոհացում տուած է Գերմանիոյ բոլոր պահանջներուն։ Գերմանիա իր կողմէն ընդունած է կարգ մը խորհրդային պայմաններ։

Ոսկի գանձ մը՝ Հայու մը խանութին

Ոսկիի մեծ գանձ մը գտնուեցաւ Պոլիս Մահմուտ Փաշա, Թիթեղի եւ փամփուշտի գործարանի տէր Պ. Գրիգորի հաստատութեան մէջ։ Խանութին ետեւի կողմը, պարտէզին մէջ հողը փորած ատեն, գործաւորները աման մը լեցուն ոսկի կը գտնեն եւ կ'որոշեն իրենց միջեւ բաժնել, առանց մարդու բան ըսելու։

Ոստիկանութիւնը իմանալով անմիջապէս կը գրաւէ գանձը, որ կը պարունակէր 2000է աւելի զանազան տեսակ հնչուն ոսկի։

Կ'ենթադրուի թէ դրամներուն մէկ մասը պահուած է գտնողներուն կողմէ։ Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ քննութիւնը։ Գտնուած դրամներուն մէջ կան նաեւ Սուլթան Մահմուտի շրջանէն մնացած հինգ ոսկինոցներ։

∴ Գասըմ Փաշա, Արիֆ անուն նախկին մաքսախոյզին տան մէջ խուզարկութիւն կատարուելով գտնուեցան շատ մը զէնքեր, մեծ մասը անգլիական հրացան։

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

"LAFAYETTE,,
ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԸ
212 - 214, Rue Lafayette PARIS 10e)
Մէթրօ՝ JAURÈS եւ LOUIS BLANC
ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, ԱԿՆԵՂԷՆՆԵՐ, ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ՈՍԿԵՂԷՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
ԼԻՓ, ՕՄԷԿԱ եւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներ
Սեղանի սպասներ եւ ՐԸՄԻՆԷի զանազան զարդեղէններ
ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹՐ ՔԱՐԻՅՈՆՆԵՐ
ձոխ եւ ընտիր տեսակներ, ամենաաժան գիներով
կը խօսուի հայերէն եւ ուրիշ լեզուներ
ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◘ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՄՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Ագ-Գուլրուզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE Tél. MANUEL 25 - 27 եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS Tél. TRUDAINE 53

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ընկերները վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Թլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Ընտրութիւն պատգամաւորներու եւ խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԸՆԿԵՐԱ ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
կազմակերպուած՝ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբի կողմէ
Այս Երկուշաբթի իրիկուն Café du nouveau Centreի վերնայարկը
7 Place du Pont

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
22 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու չքեղ սրահներուն մէջ, 31—33 Rue Manin կամ 93 Ave. Secrétan, Métro Buttes-Chaumont կամ Combat.
Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, զաւեշտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ճաշ-պանտ։

ԽՆՃՈՅՔ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
կազմակերպուած Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կողմէ Նոր տարուոյ առթիւ միմիայն Վասպուրականցի հայրենակիցներու համար: 29 դեկտ Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, 46 Rue Tapis Vert, սալոն Սպանեօլի ընդարձակ սրահին մէջ: նուագ, երգ, պար, եւ այլն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին
Նախագահութեամբ ԳԵՐ. ՏՐ. ԵՂԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ
Ի նպաստ Նոր Հաճընի շինութեան ֆոնտին
Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Րիւ Շար, Պօն Թէաթրի մէջ
կը ներկայացուի՝ ՀԱՃՆՈՅ ԱՆԿՈՒՄԸ (դրամ 7 արար)

ՏԻԿՆԱՆՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ այս Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին, Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Paris. (Métro Courcelles):
Սոյն երեկոյթին հասոյթը, որ միակ յոյսն ու ապաւէնը կը մնայ Որբերու Օգնութեան Մասնաճիւղիս, կը յատկացուի միայն եւ միայն Որբերու:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
30 դեկտեմբեր կիրակի ժամը 3ին
Salle Chopin (Pleyel) 252 Rue Fbg. St. Honoré, Métro Ternes
Նախաձեռնութեամբ՝ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի նպաստ իր վարժարան-որբանոցի
Հովանաւորութեամբ Տիկ. ԴԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Մ. Վեպեր, Ռ. Պատմագրեան, եւ Օր. Յակոբեան։
Խմբերգներ՝ վարժարանի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պատմագրեանի եւ մասնակցութեամբ «Դաւասնի»։
Հայկական պարեր Օրքէստրի ընկերակցութեամբ
Տոմսերը այժմէն կը ծախուին Ցլորիա ճաշարանը։ Գինները 10.30 ֆր.

Հ. Յ. Դ.
Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ վիճաբանութեանց շարունակութիւն։ Կը նախագահէ ընկ. Ա. Արօեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԵԱՆԻ Ֆ
գոնսթանցա, Գործ.— 876 ֆր.
Դիտեցէք Հայրենիքի վարչութեան
Վիլֆրանշ, Ա. Մ.— 40,
Քասթամակնա, Գ.Գ.— 70,
Մարսէյլ, Մ. Յ.— 35,
Տէսին, Հայր.— 35,
Լիոն, Զ. Տ.— 35,
Տէսին Մ. Դ.— 35,
Մարսէյլ, Բ.Հ.Միութ.— 20,
Նիս, Պ. Ա.— 70,
Կրընոպլ, Գ. Մ.— 50,
Լիոն, Գործ.— 477,
Նիս, Ա. Վ.— 70,
Մարսէյլ, Գործ — 504.50,
Մարսէյլ, Յ. Է.— 140,
Թուլոն, Աշխ.— 100,
Պազարճըգ, Գործ.— 930 լէյ,
Մարսէյլ, Յ. Ա.— 80 ֆր.,

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արեան եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ձերմակ) եւ վարիսի։ Մասն. լաբորատուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտ. դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով. Ցաւագնաց, Չղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիթ (Rachitisme) և այլն
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—11

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
ծեր եւ ցնորէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 61
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը ... Կիրակի 9-12

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8, Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ
Եթէ կ'ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամենայարմար գիներով և կամ թրանսֆորմասիոն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը
MODES ԱՏՐԻԱՆԱ MODES
Rue des Pyrénées 246
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIF

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՑՈՒՆԱՐԷՆ
ՔԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS 20e
Metro Belleville Tel. Ménil

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտաշէս եւ Ասատր 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կեանքեր 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլստոյ) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը 10, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացինի Տր. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Թաքսը Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Քէն-Հուր 25, ... Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, ... Գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ՝ ... 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր. Նոթաներ Կոմիտաս Վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չիլինկիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. տարբերութեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք գիրքերուն ցանկը։

Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250	ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 200bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

20 DÉCEMBRE 1928

... ՏԱՐԻ ԹԻՒ 834

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

...նարաւէ մը ի վեր ծանրակշիռ լուրեր շրջան կ'ընեն Աֆ...ղանիստանի մասին:

Դէպքերը այնքան սրընթաց կ'երթան եւ հաղորդակցու...թիւններ այնքան դժուար են, որ կարելի չէ ճշգրիտ լուրեր ...րուն անցուդարձի մասին: Ոչ միայն հեռագրական գործա...կալութիւններ, այլ եւ Փարիզի աֆղանական դեսպանատունը ...ուած են: Մէկը՝ դրըրգագին լուրեր կուտայ, միւսը՝ «կը կարծէ ...չափազանցութիւններ կան: Ժամանակն է որ պիտի ճշդէ ...ն իրականութիւնը: Ի հարկին օդանաւեր պիտի թռին Հնդ...կաստանէն, անշուշտ ամէն բանէ առաջ Եւրոպացիներու կեան...քն եւ հանգիստը ապահովելու համար, ինչպէս Թուրքիոյ Ջար...դին ատեն...:

Բայց դէպքերու մանրամասնութիւնները չեն որ արժէք ...նին կարեւորը՝ պատահած դէպքերու էութիւնն է:

Խոշոր ճեղք մը բացուած է Արեւելքի զանազան երկիրնե...րուն մէջ: Մէկ ծայրը կը գտնուին օրուան վարիչները, բարե...նորոգականներ, եթէ կ'ուզէք: Միւս կողմը՝ հին կարգերու ...պաշտպանները:

Այսպէս է կացութիւնը Պարսկաստանի մէջ ալ, ուր Նոր ...Շահին գործածութիւնը եւ մանաւանդ պարտաւորիչ զին...ուորութիւնը ծանր դէպքերու տեղի տուին Թաւրիզի մէջ: Այս...պէս Թուրքիոյ մէջ ալ, ուր շատ աւելի արմատական ...փոփոխութիւններ կատարուեցան իշխանաստ հրամանագիր...ներով բանտարկութեամբ եւ կախաղաններով:

Աֆղանիստանի Թագաւորն եւ Թագուհին, ամբողջ Եւրո...պա պտտելէ, եւ Թուրքիան եւ Պարսկաստանն ալ տեսնելէ ...յետոյ ուզեցին միեւնոյն ճամբէն քալել: Դեռ նոր վերադար...ձած, հրաման հրամանի վրայ արձակեցին, սկսելով հագուստ...ներէն: Եւ անհաւասարկ ամբոխն է որ գլուխ կը վերցնէ, ...առաջնորդութեամբ հոգեւորականներու, ինքնիշխան ցեղապետ...ներու եւ ուրիշ պահպանողական տարրերու: Եւ կը թուի թէ ...այսպէս վտանգաւոր կացութեան մը մատնուած է արքու...նիք, ու պիտի յաղթէ կամ յաղթուի, վճռական ճակատա...մարտի մը մէջ:

Տարակոյս չկայ որ, հին եւ նոր կարգերու այս կռիւին, ...ներգամ դասակարգերու ազդեցութեան պայքարի այս ժխո...րին մէջ, պակաս չեն կրակին վրայ իւղ լեցնողներ: Հարաւա...յին Պարսկաստանի մէջ, Անգլիան է որ կը գրգռէ հոգեւորա...կանները եւ վաճառականները, պարտաւորիչ զինուորութեան ...դէմ: Հիւսիսային Պարսկաստանի մէջ, նոյն պզտոր աշխատան...քին նուիրուած խորհրդային գործակալները, ինչպէս հաստատ...ուեցաւ Թաւրիզի խռովութեանց ատեն: Երկու հսկաները իրենց ...ազդեցութեան կեր կը փնտռեն ամէն տեղ, եւ ամէն առիթով:

Նոյն երեւոյթը Աֆղանիստանի մէջ: Անգլիան, իբրեւ ան...գլիական սահմանակից Աֆղանիստանի (Հնդկաստանով), իր ...ապահովութեան համար վնասակար կը նկատէ ո՛ր եւ է ...փոփոխութիւն, որ արժանացած չէ իր հաւանութեան: Այստեղ ...իր դիմացն ունի դարաւոր ոսոխը, Ռուսաստանը, հոգ չէ ...կարմիր շապիկով:

Արդ, վերջին փոփոխութիւններուն մէջ, յայտնապէս աչքի ...զարնէ Ռուսաստանի եւ Թուրքիոյ քաղաքական ազդեցու...թիւնը: Պարապ տեղը չէ որ անգլիական թերթերը ամէնէն շատ ...հետաքրքրուին Աֆղանիստանի դէպքերով, եւ ամէնէն շան...սի լուրերը կուտան: Ծանրագլուխ «Թայմզ»ն անգամ ակ...նարկներ կը սահեցնէ Թուրքերու եւ Ռուսերու դէմ, որոնք մաս...նաւոր դեր մը կը վայելեն արքունիքին մէջ: Չէ՞ որ Թուրքիան ...ստանձնած է Աֆղանիստանի բանակին եւ դպրոցներուն վերա...կազմութիւնը, եւ դեռ վերջերս մասնաւոր պատուիրակութիւն ...մը ղրկեց Քապուլ, նախագահութեամբ սպայակոյտի փոխ-...նախագահ Ֆեւզի փաշայի:

Կարճ խօսքով, հինաւուրց աշխարհակալութիւնն է որ, ...նորգախ հաշիւներով, իր ճանկերը կ'երկարէ ամէն ուղղու...թեամբ, հոգ չէ թէ ժողովուրդներ ջարդուին:

Նոյն գիշատիչ աշխարհակալութիւնը, տարբեր դիմակնե...րով, ճերմակ, դեղին կամ կարմիր:

Իսկ ինչ որ տեղի կ'ունենայ այդ խռովայոյզ երկիրներուն ...մէջ, իբրեւ բարենորոգչական շարժում, ամէն բանէ առաջ կը ...ծառայէ մէկ նպատակի. — Թօթուել օտար ազդեցութիւնը, պաշ...տպանել թէ ստորերկրեայ, դառնալ թունդ ազգայնական եւ ...ինքնիշխան պետութիւն, արդիականացման յորձանքին մէջ ...պահելով ինքնուրոյն փոքրամասնութիւնները:

Այս քաղաքականութիւնը արեւու պէս պայծառ է մանա...ւանդ Թուրքիոյ մէջ, ուր միայն քանի մը կասկածելի ...ժողովուրդներ մնացած են հին «առանձնաշնորհ»ներէն: Ոչ մէկ ...առանձնաշնորհ, հաւասար իրաւունք եւ պարտականութիւն ...բոլորին համար, — ահա ինչ որ կը քարոզուի և կը գործադրուի, ...առանց... զուիցերիական օրինագրքի:

Արեւելքի երեք իսլամ խոշոր պետութիւններէն Աֆղանիս...տանն է որ մատնուեցաւ ամէնէն ծանր տագնապին, Թուր...քիոյ եւ Իրանի հետքերուն վրայ քալած ատեն: Ան այժմ ա...նիւնն է որ կը հոսի, եւ աւելորդ բանգիտութիւն պիտի ըլլար ...գուշակութիւններ կատարել:

Մեզի համար կարեւորը՝ պարզուած երեւոյթն է: Եւ որքան ...մանրութեամբ հետեւինք անցուդարձին, այնքան լաւ կրնանք ...ըմբռնել վաղուան պատկերը:

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Արեւելքի մէջ, հազարումէկ գի...շերներու հէքեաթի մը տպաւորութիւնը կ'ընէ: Բայց հէքեաթ ...ը, լա՛ւ իմանանք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ՀՈՍԱՆՔԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կուտայ. (1 դեկտ.).

— «Մինչեւ այժմ մեզ հասած տեղեկութիւնները կ'ըսէին միայն, որ շատ Հայեր, իրենց գիւղը պահել կարենալու համար, Հայաստանէն կը ճարկադրուին գաղթել դէպի խորհրդային Միութեան միւս մասերը, Ատրպէյճան, Հիւսիսային Կովկաս, Թուրքեստան, Ուկրայինա եւ բուն Ռուսիա: Այժմ, սակայն կ'երեւի թէ, Հայաստանէն գաղթել ուզողները շատցեր են, թէ խորհրդային Միութեան միւս մասերուն մէջ ալ կացութիւնը Հայաստանէն շատ տարբեր չէ: Անգամ մը այդ ախուր եղելակացութեան գալէն ետքը՝ անոնք այլեւս ուրիշ ելք չեն գտներ իրենց համար, բայց եթէ գաղթել խորհրդային Միութենէն ալ դուրս, մինչեւ Հարաւային Ամերիկա, ուր որ բաց դռներ տեսնեն իրենց առջեւ:

Ցնորք զարմանար, որ խորհրդային վարիչները ոչինչ կ'ընեն Հայերը Հայաստանի մէջ պահելու համար: Որովհետեւ ամէն անգամ որ Հայերը ցրուելու պատեհութիւն մը կը ներկայանայ, բոլշեւիկները, հայ թէ օտար, ամէն կերպով ոյժ կուտան արտագաղթին, Հայաստանէն: Այսպէս ըրին անոնք Շիրակի աղէտին ժամանակ, երբ տասնեակ հազարաւոր Հայեր փութով փոխադրուեցան Հայաստանէն հեռու, յաւ գիտնալով հանդերձ, որ հեռացածները չպիտի վերադառնան այլեւս: Այսպէս ըրին ու կ'ընեն անոնք այն Հայերու նկատմամբ, որոնք ամէն տարի հարիւրներով եւ նոյնիսկ հազարներով կը գաղթեն Զանգեզուրէն, Ղարաբաղէն եւ ուրիշ հայկական գաւառներէն դէպի օտար խորհրդային երկրամասեր: Այսպէս կ'ընեն անոնք վերջապէս այժմ, երբ Հայեր սկսած են գաղթել նաեւ արտասահման:

Յատկանշական է, սակայն, որ խորհրդային վարիչները այսպէս չեն վարուիր Թուրքերուն հետ, հակառակ անոր որ անոնցմէ շատեր կ'ուզեն գաղթել Թուրքիա: Փաստերը ցոյց կուտան, որ բոլշեւիկները ամէն ջանք թափեցին ու կը շարունակեն թափել, որպէսզի Հայաստան վերադարձնեն հանրապետական կառավարութեան օրով փախած Թուրքերը եւ անոնց կուտան ամէն կարգի արտօնութիւններ, որոնցմէ զուրկ կը մնան նոյնիսկ տեղական Հայերը: Ատկէ զատ բոլշեւիկները միջոց չեն խնայեր Անդրկովկասի միւս մասերուն մէջ ալ Թուրքերը պինդ պահելու՝ թոյլ չտալով որ անոնք շարժին իրենց տեղերէն եւ գաղթեն Թուրքիա, ուր կը ձգտին»:

ՅԻՍՈՒՆ ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ «ՆԱԼԸՆ»ՆԵՐՈՎ

Կեսարիայէն կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն.

— «Յիսուն որբուհիներ, երեք հսկող կիներու հետ ճամբայ հանուեցան Նոյ. 30ի ուրբաթ օրը Կեսարիայէն Ուլու-Քըշլա, «Սաֆրա» պանդոկի տնօրէն Ալի ադայի առաջնորդութեամբ: Ցուղարկ եկող բազմութիւնը այնքան խիտ էր որ շատ դժուարութեամբ կատարուեցաւ որբերը տեղաւորելու գործը: Ներկայ էին ազգ. խնամատարութենէն Գալֆաեան, Ճիվէլէկեան եւ Շէքէրճեան էֆ.ները, որոնք առտուն կանուխ ժամանաւոր օթոյով Թալասէն Առաջնորդարան եկող Միս Հուայթը գտան նոյն պաշտօնատան մէջ եւ միասին հարկ 'եղած կարգադրութիւնները ըրին հապճեպով:

Մեր տղաքն ու աղջիկները բազմութեան խճողումէն դժուարաւ գտնելով իրենց հայրիկները (Առաջն. փոխանորդ Աերովբէ քահ. եւ Սմբատ վ.) հազիւ թէ կրցան իրենց երախտագիտական արցունքներովը թրջել անոնց ձեռքերը՝ եօթը օրուան ճոխ պաշար տրուած էր անոնց մինչեւ Մէրսին եւ թերեւս աւելին՝ մինչեւ Պէյրութ: Հսկող կիներ եւ այրեր որոշուած էին տղոց համար եւ լաւ պատսպարուած գացին Թռան աչքէ հեռու: Իսկ մնացածները 70ի կը հասնին, որոնց համար Առաջնորդարանը դիմումներ ըրաւ, որպէս զի որ առաջ անոնք ալ մեկնին եւ մտնեն դպրոց, իրենց ապագան պատրաստելու համար ընթերցումով եւ արհեստով: Որբերուն վրայ գլուխը մաքուր եւ կոկիկ էր, միայն ոտքերը «նալըն»ով գացին:

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՌԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

ԺՕՌԷՍ (Երեսփ. Ժողովին բեմէն).— ... Երբ տեղեկացայ Թըրքական ջարդերուն վայրագութեանց, երբ հասկնցայ ծերերուն մէջ տեղի ունեցած առաջին բողոքներուն՝ Հայաստանի մշակներուն, խաշնարածներուն եւ քիւրտ Տափառական աւազակներուն միջեւ, ինչպէս նաեւ կանոնաւոր եւ պաշտօնական զօրքերու կողմէ... Երբ կարդացի այդ ջարդերուն ահաւոր մանրամասնութիւնները (հոս՝ այդ մանրամասնութիւնները մի առ մի կը յիշուին) ... որոնք վերջէն եկած հրամանի մը իբր պատասխան, կը կատարուէին վճիռի մը գործադրութեան կանոնաւորութեամբ... (1896 :

Ֆ. ՊՈՒՅԵՍՈՆ (Յայտարարութիւն),— Ֆրանքեւթըրքական դարաւոր բարեկամութեան կապերը աւելի պիտի սեղմուին... Եւայլն, եւայլն (1922):

Ժ. ՓԻՌՈՒ La Volonté թերթին մէջ).— Համբաւը կ'ուզէր որ ան (Ֆ. Պուլեսօն) իր հանրային կեանքը, աւելի փայլուն քան նախանձելի, սկսի ապրիլ միլիոնատէր Թուրքի մը պաշտպանութեան տակ՝ որ հիացած էր իր երիտասարդութեան, ինչպէս նաեւ իր Տարպինկութեան վը ...:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ (Երեսփ. Ժողովի բեմէն).— Պէտք է գնահատել մեր բարեկամութիւնը եւ վախնալ մեր թշնամութենէն (Ալաք Ֆրանսայի դէմ):

Ե. ՆԱՏԻ.— (Ծիմնուրիւէթի մէջ) ... Մենք այն ատեն ստիպուած պիտի ըլլանք Ֆրանսան հետապնդել իբր յայտնի թշնամի մը:

. .

Ընթերցողը նշմարեց որ այս քանի մը տողերուն մէջ, որոնց նմաններով մէկ տարուան «Յառաջ»ի սիւնակները կարելի է լեցնել, հարցը կը դառնայ Թուրքիոյ շուրջ՝ մօտէն կամ հեռուէն: Իսկ եթէ ընթերցողը հարց տայ.

— Աստուած իմ, ի՞նչով սկսանք եւ ինչով կը վերջացնենք,

Այն ատեն այդ ընթերցողը պիտի նկատեմ դեռ խակ, միջազգային քաղաքականութեան նրբութիւններուն թափանցելու համար դեռ կոշտ, անտաշ:

ԵԴ. ԲԷՈՎՅԱՅԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գիւղացիական Կարմիր Խորհրդարան

«Թայմզ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Մոսկուայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տըրուի այն «մասնաւոր խորհրդաժողով»ին, որուն առաջին նիստը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, Կալինինի հրաւէրով: Կալինին բոլոր գիւղացի պատուիրակները կազմակերպեց իբրեւ առանձին գիւղացիական խորհրդարան՝ «Ցիք» (Կարմիր Խորհրդարան):

Կ'երեւի թէ Ստալինականները դժգոհ են «Ցիք»ի որոշումներէն, եւ Կալինինի այս մասնաւոր խորհրդաժողովը իբրեւ ցոյց մը կը նկատեն: Ժողովի ընթացքին բազմաթիւ գիւղացիներ ազատօրէն խօսեցան պետական, տեղական տուրքերու եւ գիւղացիներու միջեւ վէճերու երեսէն ստեղծուած ծանր կացութեան մասին, աւելցնելով որ իշխանութիւնները կը քաջալերեն այդ վիճակը: Ըսին թէ «կուլակ»ներու դէմ պայքար մղելու պատրուակին տակ, իշխանութիւնները կը քանդեն գիւղացի ամենաառողջ դասակարգերը: Պահանջեցին որ վերջնապէս ճշտուի թէ կառավարութիւնը ի՞նչ կը հասկնայ «կուլակ» բառով, քանի որ տեղական պաշտօնեաները զայն կը մեկնեն համաձայն իրենց անձնական հակակրութեանց եւ ո՛չ ոք ինքզինքը զերծ կը զգայ հալածանքէ:

Ուրիշներ գանգատեցան թէ եւմտական գործավարութիւնը ապօրէն կերպով գրաւած է մաս մը այն տուրքերէն, որոնք գանձուած էին տեղւոյն վրայ՝ տեղական պէտքերու համար: Սովահար շրջանի պատուիրակները գանգատեցան որ իշխանութիւնները պաշար չեն հայթայթեր եւ անօթութիւնը հետզհետէ կ'աճի, քանի որ տեղական պահեստները սպառած են: Ուրիշ գիւղացի պատուիրակներ գանգատեցան թէ շատ դժուար է գործուած ապրանքներ գտնել, ու եթէ գտնուին ալ, անհելի գիներ կը պահանջուին, մանաւանդ հիւսուածեղէն եւ կաշեղէն ապրանքներու համար:

Խորհրդաժողովը այս օրերս կրկին պիտի գումարուի՝ գանգատներ ներկայացնելու եւ դարմաններ առաջարկելու համար:

Աֆղանները Ռուսերուն եւ Թուրքերուն դէմ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Աֆղանիստանի դէպքերը մեծ մտատանջութիւն առաջ բերած են պաշտօնական շրջանակներուն մէջ:

Կը հաստատուի թէ Քապուլի օտարականները իրենց դեսպանատուները ապաստանած են, սակայն Աֆղանիստանի մայրաքաղաքին մէջ մասնաւոր ամրացուած եւրոպական թաղ մը չկայ եւ օտարականներու կեանքը միշտ ալ վտանգի ենթակայ է:

Նոր լուրերու համաձայն, շարժումը հակեւրոպական եւ հակաքրիստոնէական հանգամանք ստացած է:

Միւս կողմէ կը հաղորդեն որ ապստամբութեան պետերը մոլեռանդ իսլամներ են, որոնք զայրացած են մանաւանդ Ռուսերուն եւ Թուրքերուն դէմ: Ռուսերուն դէմ՝ անոր համար որ վերջերս ցեղախումբերու վրայ կրակ բացող օդանաւերը ռուսական էին եւ աֆղան կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրուած՝ խորհրդային կառավարութեան կողմէ: Թուրքերուն դէմ՝ անոր համար որ աֆղան բանակին կը հրամայեն մեծ մասամբ Թուրք սպաներ եւ Թուրք զինուորական մարմին մըն է որ ստանձնած է աֆղան բանակի վերակազմութեան հոգը: Նաեւ անոր համար որ՝ Ամանուլլահ Թագաւորի եւրոպականացման ձգտումը կը վերագրեն քէմալական ազդեցութեան:

Արաբիոյ կռիւներուն շուրջ

Երուսաղէմէն «Տէյլի Էքսփրէս»ի կը հեռագրեն թէ Անդրյորդանանի Էմիր՝ Ապտուլլահ յուզումի մատնուած է իր արեւելեան սահմանին վրայ կատարուած խլրտումներուն հետեւանքով: Հրամայած է վերակազմել իր արաբական լեգէոնը: Եթէ Հիճազի Թագաւոր Իպն Սաուտի կողմէ ո եւ է յարձակում կատարուի իր հողին վրայ, անգլիական զինուորները, օդանաւերն ու զրահապատ հրասայլերն են որ շարժման մէջ պիտի դրուին:

«Քոթիտիէն»ի տնօրէնին հրաժարականը

Երէկ գրեցինք թէ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խնդրին առթիւ հարցաքննուեցան նաեւ «Քոթիտիէն»ի եւ «Լա Ռիւմէօր»ի տնօրէնները: «Քոթիտիէն»ի հիմնադիր-տնօրէն Հանրի Տիմէ հրաժարեցաւ տնօրէնի իր պաշտօնէն՝ երէկ առտուան «Քոթիտիէն»ի մէջ հրատարակուած՝ յայտարարութիւնով մը, ուր կ'ըսէ.

«Այսօր կը զգամ թէ՝ մեր կարգ մը բարեկամները կը մտածեն եւ կարգ մը ուրիշներ բացէ ի բաց կ'ըսեն թէ իմ անձիս դէմ յարձակելով, թերեւս ի վերջոյ պիտի հարուածեն մեր նպաւը՝ իր կենդանի գործերով: Ամէնէն առաջ աւելէ պէտք է զգուշանալ: Հոս հետապնդուած գործը աւելի կարեւոր է քան անձերը:

«Ահա՛ թէ ինչու կ'երթամ»:

Ինչպէս գրած էինք, «Քոթիտիէն» կ'ամբաստանուէր թէ ամսական 280.000 ֆրանք կը ստանար տիկին Հանօէն՝ ծանուցումներու համար: Ասկէ զատ Տիկին Հանօի շրջաբերականները ղրկած էր «Քոթիտիէն»ի բաժանորդներուն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսական «Ընկերային եւ Քաղաքական Ուսումնասիրութեանց Ազգային կոմիտէ»ն որ բաղկացած է զանազան հոսանքներու պատկանող մեծանուն մտաւորականներէ, կազմակերպած էր դասախօսութիւններու շարք մը, նախագահութեամբ Ծերակոյտի Նախագահ Փօլ Տումէրի: Ասուլիսը նուիրուած էր Անգլիոյ նախկին վարչապետ եւ աշխատաւորական կուսակցութեան պետերէն Մաքտոնըլտի, որ խօսեցաւ իր կուսակցութեան վրայ: Ստորեւ կուտանք իր ճառին ամբողջական թարգմանութիւնը, իբր ժամանակակից քաղաքական մեծ կազմակերպութեան մը մասին կարեւոր փաստաթուղթ:

—Քանի օրերէ ի վեր, փարիզ գալով ձեզ տեսնելու, հնարաւորութիւնը առկախ կը մնար: Մեր վեհապետին հիւանդութիւնը մեր ժողովուրդին սրտին մէջ արթնցուց համակրական անձկութիւն մը, որ մեր ժամանակի ամէնէն նշանակելի արտայայտութիւններէն մէկն է: Ժամէ ժամ տեղեկագրերու հրատարակութեան սպասեցինք եւ պալատին վրայ տարածուող ստուերը վախի ու գողի զգացումներով կը լեցնէր մեզ: Անանց իմնելու իր գրաւած պայծառ բարձունքէն, նորին Վեհափառութիւնը, այս օրերս մահաւանդ, մարդկային էակ մըն էր որ կ'արժանանար մեր յարգանքի հաւատարիմ եւ ժողովրդական համակրանքին:

Երկրի բոլոր կառավարիչներն ու իշխանաւորները կրնային իրաւամբ նախանձիլ գիրքին՝ զոր ձորձ թագաւորը կը գրաւէ իր ժողովուրդին բոլոր դասակարգերուն մտածման մէջ:

Եւ անցաւ օր, երբ բժիշկները ուժեղացուցին մեզ յոյս ներշնչելու, մեծ եղաւ ազգին մխիթարութիւնը:

Մաքտոնըլտ զգալով, որ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետի մը բերնին մէջ թերեւս խորթ կը թուէին որ եւ է թագաւորի ծանրէպ ծամակրանքի խօսքերը, կը շարունակէ ըսելով.

—Վստահ եմ որ սխալ չպիտի հասկնաք խօսքերուս իմաստը, եթէ ձեզ ըսեմ թէ՝ այսօր հոս կարենալ գալս այնքան ուրախութիւն կ'առթէ ինծի, որքան ձեր մէջ գտնուիլս:

Այսօր հոս եմ ձեզի խօսելու համար ոչ թէ քաղաքագէտի հանգամանքով, այլ իբրեւ մէկը որ ջանացած է հասկնալ քաղաքական ծրագիրներու մակերեսը ծածկող խուճապներու եւ մտածումներու հոսանքները:

Իմ անձնական փորձառութիւնս ինծի սորվեցուցած է թէ ժողովուրդներու միջեւ ծագած թիւրիմացութեանց, եւ յաճախ ազգէ ազգ ուղղուած անարդար եւ զայրացկոտ յանդիմանութիւններուն կէսէն աւելին յառաջ կուգան անկէ, որ ուրիշները դատելու եղող անձերէն շատերը չեն փորձեր նախ իրենք զիրենք դնել անոնց տեղը: Փիլիսոփայական եւ տրամաբանական իմացականութիւնը չէ որ կը պակսի մեզի, այլ համակրանքի, թափանցման եւ երեւակայութեան ոգին: Ցիրար լաւ հասկնալու համար՝ այնքան էական է բարի սիրտ մը ունենալ, որքան լաւ գլուխ մը: Անձնապէս շատ աւելի քննադատութեանց եւ գնահատականներու ենթարկուած եմ քան ուրիշ շատեր: Եթէ զիս քննադատողներէն 10էն 9ը գիտնային թէ որքա՛ն անմիտ են եւ որքա՜ն քիչ կը ճանչնան զիս, անշուշտ պիտի դադրէին: Նոյնն է ազգերուն եւ անոնց միջեւ տիրող մրցակցութեանց համար: Որքան ատեն որ մարդիկ փոխադարձաբար, զիրար չհասկնան, իրենք զիրենք իսկ չեն հասկնար եւ անոնց յարաբերութիւններըչեն կրնար հաստատ հիմերու վրայ զետեղուիլ: Ահա թէ ինչո՛ւ ընդունեցի ձեր հրաւէրը, որպէսզի կարենանք բան մը սորվիլ այն կուսակցութեան մասին, որուն գլուխը կը գտնուիմ այս միջոցիս:

Ներկայ աշխարհը աւելի նուազ վիպական տարրեր ունի, քան անցեալը: Ներկայիս, պէտք է հաշուի առնենք մրցակցութեան, առեւտուրի, նիւթական գոյութեան ծանր իրականութիւնները եւ պէտք է ըմբռնենք՝ ժողովուրդին համար բարեկեցութեան իմաստ ունեցող քաղաքակրթութեան իմաստը: Արդ բրիտանական աշխատաւորական կուսակցութիւնը մէկ տեսութեան մէջ կը միացնէ պետութեան արտաքին եւ միջազգային քաղաքականութիւնները: Գաղափարներու եւ ձգտումներու հասարակաց թել մը զանոնք կը միացնէ իրարու, կամ ուրիշ բառերով, մէկը միւսին ուրիշ մէկ երեւոյթն է: Իմ կուսակցութիւնս ծնած եւ զարգացած է իմ օրերուս: Ջայն հիմնող համագումարին պատուիրակներէն մէկն ալ ես էի, եւ մինչեւ ուրիշ օրեւէ մէկը չկար կարծող թէ կ'արժէր անոր քարտուղարն ըլլալ, ես ստանձնեցի այդ աշխատանքը: Այդ օրերուն, կուսակցութեան ստուերն մէջ, սանդիմ չկար եւ խորհրդարանին մէջ, ներկայացուցիչ մը անգամ չունէինք: Նոյն այդ կուսակցութիւնն է որ 1923ին կազմեց կառավարութիւնը, որ կը կաթնէր խորհրդարանի անդամներու 1/3ին վրայ միայն:

Ինչ որ ալ մտածեն այդ կառավարութեան վրայ, ան անշուշտ ապացոյցը տուաւ թէ մեծն Բրիտանիոյ մէջ, աշխատանքը ի վիճակի էր վստահութիւն ներշնչելու եւ իշխանութիւնը ձեռք առնելու: Այսօր, ան կը ներկայացնէ պաշտօնական ընդդիմադրութիւնը եւ խորհրդարանի 610 անդամներուն մէջ, 160 կուսակից կը հաշուէ: Լրացուցիչ բոլոր ընտրութիւններուն մէջ, ուր յաղթանակի մը յոյսը կը ներկայանար, ան յաջողեցաւ շահիլ: Վերջին ընդհանուր ընտրութիւններուն, իրեն հաւաքած ամբողջ քուէներուն թիւն էր 5 միլիոն 423,589 եւ անկէ ասդին, բոլոր այն շրջաններուն մէջ ուր պայքար մղ'ը էինք 1924ին, տեղի ունեցող լրացուցիչ ընտրութիւնները ցոյց կուտան թէ, այս թիւը անհամեմատ կերպով պիտի աւելնայ յառաջիկայ ընտրութիւններուն: Հանրութեան կարծիքն այն է թէ կրնայ ըլլալ որ աշխատաւորական կուսակցութիւնը հրաւիրուի կազմելու նոր կառավարութիւնը:

Մեծն Բրիտանիոյ մեր քաղաքական կուսակցութիւնները միշտ կազմուած են, հիմնուելով բնութեան եւ պատմութեան կարգ մը ըմբռնումներու վրայ եւ այս ծրագրէն քաղելով կարգ մը եզրակացութիւններ: Անգլիացին Ֆրանսացիէն կը տարբերի անով որ կը սարսափի խոստովանելէ թէ ինք փիլիսոփայ է եւ կը նախընտրէ ինքզինքը ներկայացնել իբրեւ մէկը որ գործին մէջէն կ'ելլէ կաղն ի կաղ:

Ան ձեզմէ կը պահանջէ որ զինք կոչէք «գործնական մարդ», որպէսզի կարծէք թէ ան իբրը չըմբռնեց կանոնաւոր եղանակով: Բայց մեծ սխալ մըն է որ կը գործէ: Եթէ չիտակ ըլլար, իրեն պատիւ չպիտի բերէր բայց շիտակ չէ ինքզինքին հանդէպ անարդար է: Ամն Լոքի փիլիսոփայութիւնը ներշնչած է իր ժամանակի կառավարութիւնները: Պէնթամ՝ օգտապաշտները, հօյր ու որդի երկու Միլերը՝ իրենց ուժն ու թափը տուած են արմատականութեան եւ ազատականութեան: Աշխատաւորական կուսակցութեան փիլիսոփայութեան հիմը կը կազմէ ընկերվարութիւնը: Մեզի համար ընկերվարութիւնը՝ ըմբռնում է կազմակերպուած եւ օրկանական համայնքի մը, որ իր ձեռքերուն մէջ ունի ընկերութեան նիւթական եւ տնտեսական ուժը, այնպէս որ անհատը կարենայ հարստահարութենէն ձերբազատուիլ եւ բարգաւաճելու ազատութիւն վայելել:

Անգլիական ընկերվարութիւնը երբեք չէ ներկայացուած միմիայն տնտեսական դաւանանք մը: Իրական փորձառութիւններէ եւ պատմական իրողութիւններէ բխած մարդկային շարժում մը եղած է: Ջգացականութիւն մը չէ ան, եթէ ոչ ընկերային յեղաշրջման եւ գիտական ուսումնասիրութեան մէջ մասնաւոր տեղ չպիտի ունենար: Արդիւնքն է ուսումնասիրութեան մը, գործնական փորձառութիւններու:

Հարտարարուեստական յեղափոխութենէն անմիջապէս յետոյ, իմացականութիւնը եւ ռամկավարական փորձառութիւնը ծնունդ տուին կատարելապէս փաստացի, շարք մը տնտեսական քննադատութիւններու, որոնք կ'ուղղուէին այն ժամանակի երիտասարդ եւ հո մկու դրամատիրութեան:

(1)

ԲՒՒՐՈԿՐԱՏԻԶՄ

ԽՄԲ.—Թիֆլիսի Պրոլետարին նոյնութեամբ կ'արտատպենք հետեւեալ գրութիւնը, իբրեւ պատկեր մը խորհրդային բ...քերու (24 Նոյեմբեր).—

Երբ առաջին անգամ մտայ այդ հիմնարկութիւնը, սառը քրտինք պատեց ինձ: Ուզեցի հենց նոյն րոպէին ետ դառնալ, սակայն գործի անյետաձգելիութեան պատճառով ներս մտայ, բայց... ծնկներս դողացին:

Մօտեցայ մի աշխատակցի, որը մի գեղեցիկ աղջիկ էր: Շրթունքները ներկած թունդ կարմիր գոյնով:

—Ընկեր... խնդրեմ վերցնէք, այս թուղթը ձեր հիմնարկութեանն է վերաբերում:

Նա գլուխը բարձրացրեց, շեշտակի նայեց աչքերիս եւ, ըստ երեւոյթին ֆիզիոնոմիաս չհաւանելով, դժգոհութեամբ գլուխը կախեց: Ես թուղթը դրեցի ուղղակի նրա առջեւ: Նա շարունակում էր գրել, ուշադրութիւն անգամ չդարձնելով ոչ ինձ, ոչ էլ թղթի վրայ:

«Լաւ,— անցաւ մտքովս,— ինձ չհաւանեց, ապա խեղճ թուղթն ի՞նչ է արել իրեն, թուղթն ինչո՞ւ չի վերցնում:

Ներկայութիւնս զգալ տալու համար, պինդ հազացի: Նա վեր նայեց եւ այս անգամ արդէն բարկութիւն ցայտող աչքերը յառեց ինձ վրայ...

— Տարէք այն ընկերոջը, ինձ չի վերաբերում այդ թուղթը:

Գնացի ցոյց տուած ընկերոջ մօտ ու թուղթը մեկնեցի նրան.

— Ձե՞զ է վերաբերում...

Առանց թղթին նայելու, փնթփնթաց.

— Այո:

— Դէ, պատասխանեցէք խնդրեմ, ես շտապում եմ:

— Հիմա:

Նա գլուխը կախած՝ շարունակեց գրել, կարծես մոռացաւ և՛ ինձ, և՛ թուղթը: Րոպէները թռչում են, սակայն... պէտք է համբերել...

Ճարահատ խորամանկութեան դիմեցի:

Դրպանիցս հանեցի «Սավետսկի» ծխախոտի տուփն ու մեկնեցի նրան:

— Ծխեցէք, խնդրեմ:

Ա՛ . շնորհակալութիւն, մէրսի:

Ծխախոտը նա վերցրեց, գրեց սեղանին եւ դարձեալ շարունակեց գրել:

Խորամանկութիւնս չանցաւ... ափսոս ծխախոտս:

Նրան ինձ յիշել տալու վերջին միջոցը եղաւ լուցկու վառելը:

Լուցկին վառեցի, ծխեցի, ապա խնդրեցի, որ նա ծխի, եւ որովհետեւ սեղանի վրայ մոխրաման չկար ու պատրն էլ գըրւած էր «չյատակը չկեղտոտել», սոփըռուած եղայ վառած լուցկին դնել տուփի մէջ, որով ամբողջ տուփը բռնկւեց: Ես յանկարծակի գալով տուփը շպրտեցի սեղանին, որից եւ վախեցաւ պաշտօնեան:

— Ա՜հ, ի՞նչ էք անում, ի՞նչ էք անում, Աստուած իմ, գոչեց նա սարսափած: Ես վերին աստիճան անյարմար դրութեան մէջ ընկայ, բայց նպատակիս հասայ. դրանով պաշտօնեան յիշեց, որ խօսակից ունի, եւ իսկոյն վրայ բերեց.

— Ի՞նչ էք ուզում:

Ես ցոյց տւի թուղթը:

Ա... դա տարէք քարտուղարին, ինձ չի վերաբերում:

— Ներեցէք, վրայ բերի ես ու հեռացայ:

«Ո՞րն է քարտուղարը», մտածում եմ ինքս ինձ ու պատասխանը չգտայ: Վերջը որոշեցի դէմքերին նայելով ճանաչել:

Սկսեցի զննել նստողների դէմքերը: Դիմացս նստած էր էն սիրուն օրիորդը, որն ըստ երեւոյթին գործ չունենալով, «տեղիկուլ»ը բաց արած՝ թանդրացնում էր շրթունքների ներկը ու հետն էլ խորամանկօրէն, աչքի տակով, նայում էր դիմացի ջահել տղային:

«Սիրաբանում են», անցաւ մտքովս:

Սիրուն օրիորդից մի քանի քայլ հեռու նստած էր մի այծամօրուք բիձա ու սաղ մնացած մի քանի ատամներով երշիկի վերջին կտորներն էր ծամում:

Չէ, սա էլ չի:

Նրանից մի քանի քայլ հեռու ոտը ոտին դրած, սիրուն ձեռը երկար, թաւ մազերի մէջ թաղած, քաղցրահնչիւն փափսուկով խօսում էր մեքենագրուհու հետ մի ջահել, գեղեցիկ տղայ: Նրա աչքերի մէջ փայլում էր սիրոյ հրհրատող կայծը: Ինձ մի րոպէ թւաց, թէ այդ աշխատակիցը մոռացել է և՛ գործ, և՛ պաշտօնատեղի ու, էսա հա, կը գրկի մեքենագրուհուն ու կը սեղմի կրծքին՝ նրանց շրթունքներն ա՛յնքան էին մօտեցել իրար, որ...

Ես զգացի, որ քարտուղարն անպայման սա պիտի լինի ու մօտեցայ նրան.

— Ներեցէք, սա...

— Սպասէք մի քիչ, կարեց նա խօսքս:

— Ես շատ...

— Մի քանի րոպէ:

— Ընկեր, ես աշխա...

«Այսպէս գիշերւայ ժամը 10ին «ժողէյ» կլուբում», շարունակեց նա փափսալ մեքենագրուհուն...

Մեքենագրուհին գլխով համաձայնութեան նշան արաւ ու նրանց ժպտուն, փաւշոտ հայեացքներն ակամայից բաժանւեցին իրարից:

Մեքենագրուհին խեթ-խեթ նայեցաւ ինձ վրայ. զգացի, որ մտքում մի լաւ հայհոյեց, ապա բաց անելով «տեղիկուլը», սկսեց սպիտակ փոշին քսել առանց այն էլ ջրաղացպանի նման ալրոտ դէմքին:

Երիտասարդը շուռ եկաւ ու չափելով ինձ ոտից ցգլուխ, բարկացած տոնով հարցրեց.

— Ի՞նչ էք ցանկանում:

Ես թուղթը պարզեցի:

— Լաւ...

— Միայն շուտ, խնդրում եմ...

— Ո՞ր տեղից է:

— Կարդացէք, կ'իմանաք...

Նա թուղթը շուռ ու մուռ տւեց, հազաց ու ...

— Ներողութիւն, քարտուղարը ես չեմ: Տարէք քարտուղարին, ու նա շուռ եկաւ դէպի մեքենագրուհին:

Այս անգամ արդէն կատաղութիւնս եկաւ.

Սա ի՞նչ խայտառակութիւն է, եղբայր, ամբողջ երկու ժամ է, որ ինձ փնտռել էք տալիս. վերջապէս ո՞րն է ձեր քարտուղարը:

Բոլորն ապուշ կտրած նայեցին ինձ:

— Քարտուղարն այստեղ չէ, լսեց սիրուն օրիորդի ձայնը. նա հինգ շաբաթով այլ տեղ է ուղարկւած:

— Իսկ ո՞վ է նրա տեղապահը, հարցրի ես:

— Ես եմ, լսեց մի ձայն:

Ես շուռ եկայ. դա սպիտակ ձեռներ ունեցող երիտասարդն էր, որը շարունակում էր իր սիրահարութիւնը մեքենագրուհու հետ:

— Դէ, խնդրեմ, կարդացէք այս թուղթը եւ բացատրութիւն տւէք:

— Ո՞ր հիմնարկութիւնից էք, ո՞վ էք եւ ի՞նչ էք ուզում:

— Բանգիւղտեխնիկումից...

Բոլորն էլ գոյնե՛ր նետեցին, սիրուն երիտասարդը յափշտակեց թուղթը եւ տեղից վեր կենալով, ամեն հրամցրեց ինձ:

Մեքենագրուհին ժպտաց ու սկսեց աշխատել:

Ներկած շրթներով աղջիկն աղերսալի հայեացքով նայեց ինձ ու պահելով «տեղիկուլ»ը, շտկեց ու աշխատանքը շարունակեց:

Այժմ օրուայ ծերունին դեռ ծամում էր երշիկի վերջին կըտորը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

ANTHOLOGIE DES POÈTES ARMÉNIENS

Փ. Աստուր Նաւարեանի իրքը զուրկ չէ թերութիւններէ, որոնցմէ մէկ քանին պիտի նշէք որ հոս վեր հանենք:

Այդ աշխատութիւնը անշուշտ պատիւ կը բերէ Փ. Նաւարեանի: Անոր գրքին մէջ հայ բանաստեղծութիւնն է որ կը ներկայացուի, եւ երբ այդ մենք իրաւունք ունինք թափուած աշխատանքին թերի կողմերը մատնանշել:

∴

Նախ լեզուի պարզ սխալներ կան հոն, յետոյ կատարուած չէ ընտրութիւնը ճաշակի նրբութեամբ եւ բծախնդրութեամբ ու վերջապէս, բանաստեղծները ներկայացնող Նաւարեանի մէկ քանի տողերը չունի ուզուած կենդանութիւնը ու ինքնատպութիւնը:

Anthologie des Poètes Arméniens ի տեղ լաւ էր դնել Anthologie poétique arménienne կամ Anthologie de la poésie arménienne: Այս սխալը Ֆրանսացիք ալ կ'ընեն, ծաղկաքաղի իմաստը չի յարգուիր:

Բանաստեղծները չեն որ կ'ընտրուին, այլ իրենց կտորները, որոնցմէ մէկ քանիները հաւաքելով կ'ունենանք antho-logie մը:

Անցնինք Նաւարեանի կարճ ուսումնասիրութեան, ուր առաջին ընթերցումով հետեւեալ սխալները գտայ, որոնք կշիռ ունեցողներէն չեն, բայց եւ այնպէս... Le cerveau égayé .. (էջ 12) պիտի նախընտրէի Le cerveau enflammé—Des Alpes Arméniennes (նոյն էջ) պէտք էր տալ նախ լեռներուն բուն անունը կամ անուններ ու յետոյ աւելցնել. Ces Alpes Arméniennes—Pulvérisait dans ses mains de fer les rochers (էջ 13): Հոս rochers շատ հեռու մնացած է, պէտք է դարձնել ու գրել. dans ses mains de fer pulvérisait les rochers, sur lesquels, de ses ongles, il dessinait des aigles.

Etait si aimé de son peuple qui à sa mort... էջ 14), որո՞ւն մահուան, ժողովուրդի՞ն: Պէտք էր դարձեալ դարձնել ու գրել. A la mort du roi, très aimé de son peuple, nombre de personnes... — David, surnommé l'Invincible (էջ 15 պէտք էր ... l'Invincible.—

Ինչո՞ւ գրել Khorên թէ Khorène... (նոյն էջ —) էջին մէջ Տանդէի եւ Նաւ... գիի բաղդատութիւնն ալ նա... դատութեան ձեւափոխուած... կարօտի:

Փակագծի մէջ թեթեւ ... էջին մէջ Նաւարեան ... ցատրէ Ֆրանսայի ուժին ... ցութիւնը հայկական բ... վրայ: Այդ ազդեցութիւն... կարծեր թէ երկրին ... թափանցած ու բարեբ... փոխութեան ենթարկած ... Պետական կազմէն զատ ... ուրիշ կրած է կարծուած ... ցութիւնը: Հայկական ... անկումի շրջանի մ... չէին զգուեր որ իբրեւ ... տար ազդեցութիւն եւ ... պարուէին անոնց մէջ. l'honore beaucoup...(էջ 18 ... Ֆրանսա՞ն թէ Հայաստան...

Պոլսոյ գրականութեան ... տպրած գործերը Նաւար... կ'որակէ charmantes et ... nelles ի՞նչ կը նշանակ... երկու ածականները:

Նաւարեան չի յիշեր ... եանը քով Ե. Օտեան, ... չեր, ոչ Շիրվանզադէն, ... եանը, թերեւս կը սպաս... այս վերջին երկուքը ... յին երկրագունտէն, ... Օտեան ու ... Չօհրապին նուիրէ élégant մեկնաբ... վերջապէս Օշականը իր ... րով Նաւարեանի ուշադրութ... արժանի չէ եղած: Բաց... պարզապէս անուններու ... տակութիւն մըն էր, գիրքին ... անոնց անունն ալ զետեղ... րիչներու շարքին:

∴

Առանց քննախնդրութեան ... սենք նաեւ որ Նաղենի Տէր ... լեանի ու Շահազիզեանի ... պիտի նախընտրէինք վեր... ուածները, պիտի հրճուէինք ... Մեծարենցի ու Զարիֆեան ... ւելի լայն տեղ տրուած ... եւ անոնց շռայլուած ... այդքան չոր Հըլլային: Ս... րենցն ու Զարիֆեանը կը ... կայացնեն հայ բանաստեղծ... թեան ամենանոր ճառագայթ... մը, եւ երբ այդ, ան... է որ երկուքին նուիրուած ... երեք էջեր զտնուին 254 ... ծաղկաքաղի մը մէջ:

Ռամառ - Գաթիպալի ... ուած տողերուն մէջ, նախա... ջին տողը կը կարդամ un pa... de terroir, պէտք էր ... terroir: Հոս terroir ... միշտ pays ի իմաստ... ունի:

Բառական թարգմանութ... այս գեղեցիկ կտորին ... վնասած է ամէն ներդաշ... թիւն:

էջ 33.— Ou il mont... belles qualités dramat... Սխալ: Պէտք էր դնել ... qualités de dramaturge

էջ 36.— Les bless... son coeur, rongées et pro... Իրաւ որ շուարած եմ ... բային տէրը փնտռել... բայց կարծեմ սիրտը ... ըլլայ:

Էջեր 39 եւ 41.— Կամ ... de liberté կամ Chant de la ... երկուքէն մին ընտրել... Սուրբ Խաչը թարգման... Sainte Croix ի. քանի մը էջեր ... Saint Jacques ով Սուրբ ... պէտք է հասկնալ:

Իմ կարծիքովս լաւ պիտի ... լար անոնց հայկական ... ները պահել եւ էջին ... զանոնք թարգմանել ... շով մը, եւ ի հարկին ... տեղեկութիւններով ... ցընել:

Երկու Դուրեաններու ... շիկլամաշեանի քերթու... յաջող թարգմանութիւն ... ներկայացնեն, եւ ընդ... կտորներն ալ գեղեցիկներ...

Միայն էջ 71 կարդալ... seigne les enfants: պէտք ... գրել aux enfants: էջ 72 ... corps et mon ame sont pl... de blessures.— Ես պիտի ... մանէի mon ame et mon ... sont couverts de blessures

...Ահարոնեանի ֆրանսերէն մէկ ...քերթուածը զոր Նաւարեան ար... ...եալ է, շատ տկար է ...գամ համապատասխանութիւն մը չեն ...գործածեր, alarme և arme, ...liberté, Voltaire terre, ...sort, chemin, humain, ...drapeau և մնացեալը... ...վար, vérité sublime, ...elle... Նորոյթ ու բառե... ...համապատասխանութիւն չկայ այս ... մէջ, եւ վերջին տա... ...որ քիչ մը կ'ազատէն ... Ահարոնեանի ... համար Նաւարեան ... elle possède toutes gammes sensibles de la ... ինչ առանց նախադասու... եւ ինչքա՞ն ալ դուրկ ...ութենէ: ... d'Aharonian se révèle ... ste prestigieux էջ 101ի ... prodigieux ըլլար Նա... ...ունի ասպածը... ...էջ 167 «Հրաշալի Յարու... ...ի եղած է «L'Insurrection ...leuse». ...էջ 175' de la justice que vos ... ont sculptée. լաւ է ... տեղ գործածել ci ...

...էջ 176 առաջին տող. passez ... chemin, pressé et sans ... նախադասութիւնը ձե... ...իմաստ կը կարօտի: ...էջ 177 de roses rouges d'es... ...բացատրելը չունիմ բայց ... կարմիր վարդեր» ... է համեմատել, ուրեմն հարկ ... de rouges roses d'espé... ...մարմնացուցիչն կայ, ...էջ 189 սա երկու յանգերը ...փոխանք պիտի պատճա... ... Banville, որ այդ տեսակ ...ին հաւաքածոն ու... ...իր մոռքին մէջ: ... plaies ravageantes ... larmes rongeantes ... ...ուսնարակ թերթուածներուն ...թեան մէջ լաւ յաջողած ...թարգմանիչը: Կայ նաև ...թեան Արձանը»' որ ... իր փայլուն տեղը կը... ...ունենայ: ...էջ 290 ô mon coeur esseulé, ...թանիք կան զոր բառարաններէն ...ուրիշ տեղ կարդալը մար... ...պահէը կը պատռէ. անոնց... ... esseulé. ...էջ 216 les vignes de Pan, ...թարգմանել les coteaux de ... մը տող վար les ... Oural եւ ոչ թէ d'Oural, ...կը բաւէ. քանի որ ...կը նմանի քարաւան... ...որքա՞ն կը փորձես այն... ...կը գտնես: ...այսու ամենայնիւ, «Թափ... ...աշխատանք կայ», Ու հե... ...կը բացարձակապէս իր ի... ...ին մէջն է այդ գործը ... Դաւիթեանի, փոխա... «Անզարձ գացողներուն» ...հայ մտքի ջահակիրնե... ...

Ե. ՉԱՀՐԻՃԵԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 1929Ի ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսացի ծանօթ գուշակուհի մը Ցիկին Ֆրայա, անցեալ տարի գուշակութիւններ ըրած էր 1928ի համար, ինչպէս «Նախաբարբ» մը եւ «Մեծ դրամատէր»ի մը յանկարծական մահերը (Պոքանովսկի եւ Լէօվէնշթայն)։

Գուշակած էր նոյնպէս որ տարին պիտի վերջանար մեծ գայթակղութիւններով (կապէթ տիւ Ֆրան, Քլոդ)։

1929ի համար Ցիկ. Ֆրայա հետեւեալ գուշակութիւնները կ'ընէ — 1929ը նշանակուած է Հրատի (կրակ) եւ Արեւու կնիքներով։ Այս ազդեցութիւնները խիկապէս աղետալի չեն, բայց բռնութիւն, ծայրայեղ կրքոտութիւն, կրքոտ, կրակոտ եւ կտրուկ զգացումներ կը հրահրեն։ Միջակ նկ. բազրի տէր անձերը ուրեմն, գերի պիտի գտնան իրենց ամենէն յոռի բնազդներուն։ Ո՛չ մէկ խղճմտանք։ Շահի՛լ, շահի՛լ եւ վայելել։ Բազմաթիւ սպանութիւններ, գողութիւններ, օդանաւու, շոգեկառքի աղէտներ պիտի պատահին, մեծ հրդեհներ, երկրաշարժ մը Ասիոյ մէջ, տկարներուն համար վատ եղող այս ազդեցութիւնները պիտի նպաստեն բնտիր անձերու յաջողութեան։ Այսպէս, բժշկական նշանակելի գիւտեր պիտի ըլլան, հիւանդութիւններու դարմանման մէջ իսկական յեղափոխութիւն մը, որովհետեւ պիտի ջանան աւելի հիւանդները բուժել, քան թէ հիւանդութիւնները։ Հոգեբուժումը մեծ տեղ պիտի գրաւէ բժշկութեան մէջ եւ մեծ յառաջդիմութիւններ պիտի ունենայ, ինչպէս նաեւ վիրաբուժութիւնը։

Վրդովմունքեան, երաժշտութեան, բեմական արուեստին մէջ հրաշալի տաղանդներ երեւան պիտի գան։ Թատերական արուեստը նորութիւն մը պիտի ճանչնայ, բայց նկարչութեան մէջ ոչինչ։ Կիտութիւններու, արուեստի ինչպէս նաեւ քաղաքականութեան մէջ, երիտասարդները մեծ տեղ մը պիտի գրաւեն։

Անոնք որ քսան տարիէ ի վեր դեր մը խաղացին Ֆրանսայի ճակատագրին մէջ, պիտի քաշուին ասպարէզէն։ Համբաւաւոր անձեր պիտի մեռնին, անոնց տեղը պիտի բռնեն ուրիշ հեղինակաւոր անձեր։ Կառավարութիւնը վրդովիչ ցնցումներ պիտի ունենայ եւ թերեւս գարունէն առաջ ինկնայ։ Այս պիտի ըլլայ անոր վերջը։ Նորեկները հոդ պիտի պատրաստեն դիկտատորի մը, որ 3-4 տարի յետոյ պիտի գործէ։

Եպրուտի գիները պիտի սղեն, առեւտրական գործառնութիւնները շատ դժուարութիւններու պիտի հանդիպին։ Սակարանը մինչեւ մարտ, քէշ վիճակ մը պիտի անցընէ եւ շատ հարստութիւններ պիտի փճանան։

Ցեղափոխութիւն անցի չպիտի ունենայ, որովհետեւ դժգոհներուն տալով ժամանակաւոր գոհացումներ, կարելի պիտի ըլլայ դանոնք հանդարտեցնել։

Եւրոպայի արեւելքէն պատերազմի սպառնալիքներ պիտի լսուին ամէն տեղ խռովութիւն. բայց Ֆրանսա պիտի փայլի իր մտքով եւ գիւտերով։ Գարնան սակայն, ամէն ինչ լաւ պիտի երթայ։ Անգլիա քանի մը մեծագորգ փլուզումներէ յետոյ, պիտի գտնէ իր բնական վիճակը։

Խնդիրներ ու ընդդարձակութիւնները պիտի չատնան մանուան առեղծուածին մասին զարմանալի յայտնութիւններ պիտի ըլլան։

Ա՞ՅՍ ԱԼ ՍՈՒՏ Է

Պոլսոյ «Ժամանակ» լրագիրը Թանդ. հակակուսակցական, որ Գ. Ճանիվէրտեանի մասնաւոր համակրանքը կը վայելէ եւ կը վիփփրի, երբ անտպատ խօսք մը լսէ Երեւանցիներու մասին, հետեւեալ պատմութիւնը կը հրատարակէ դեկտ. 10ի թիւին մէջ։

Երեւան հաստատուելու համար, վերջերս այնտեղ մեկնած հայրենակից մը իր մայրը միասին առնելով վերադարձած է Պոլիս։ Բնաւ գոհացուցիչ չի գտներ հայ գաղթականներուն վիճակը։ Անոնց մեծ մասը գրեթէ գղջացած են, կ'ըսէ։ Լաւագոյն յոյսերով եկեր են. բայց յուսախաբ մնալով, չարունակ կը գանգատին։ Երկրագործ գաղթականները հողային աշխատութիւններ գտած են, նոյնպէս ա՛յն արհեստաւորները, որոնց պէտքը զգալի է տեղին մէջ, իսկ մնացեալները թէ բնակարան եւ թէ գործ գտնելու մեծ դժուարութիւն կը կրեն եւ ընդհանրապէս իրենց գանգատները եւ դիմումները հետեւանք չեն ունենար, որովհետեւ պետական շրջանակները հնարաւորութիւն մը գոյց չեն տար, երբ գաղթական իրենց ներկայութիւնը հաճելի չի թուիր։ Միայն համայնավարները ի նպաստի են, միւսները «պոլսեցիք» տիտղոսով կ'որակուին։

Գ. Ճանիվէրտեան ինքն իսկ ականջալուր եղած է այս դժգոհներու տրտունջքին։ Այդ գաղթականներէն մէկ երկուքը փողոցը կոշիկի ներկարարութեամբ պրատ գած պահուն երեք անձեր կը ներկայանան իրենց կօշիկները ներկել տալու համար։ Մէկը Գ. Ճանիվէրտեանն էր։ Այս անծանօթները հարցումներ կ'ուղղեն գաղթական ներկարարներուն, որոնք կը սկսին գանգատիլ թէ... Գ. Ճանիվէրտեան զիրենք հրապուրեց ամէն հանգիստ ու դիւրութիւն խոստանալով. մինչդեռ խեղճ մնացին։

Գ. Ճանիվէրտեան կը պատասխանէ թէ ինչո՞ւ ճշմարտութիւնը չեն խօսիր ինք ընդհակառակը պէտք եղած յոզգորը տուաւ որ չերթան, բայց իրենք գիշեր ցերեկ անհանգիստ ըրին զինքը, որպէսզի ճամբայ հանէ։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ՏԻՐԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Առեւտրական ընկերակը շաբաթէ մը ի վեր անդադար դանկ Նիստ կը գումարէ. կարգելու համար Ռուսիա կատարուած արտածումներու խնդրով։ Այս արտածումներու գործին պատճառաւ, մինչեւ հիմա 39 Առեւտրական ընկերակներու նախագահներ փոխուեցան։ Հիմա ալ կ'ըսուի թէ ծանօթ անձնաւորութիւն մը պիտի ստիպուի հեռանալ Պոլսոյ ընկերակէն։

«Ջիւմհուրիյէթ»ի համաձայն, Պոլսոյ արտածումներու գործը կատարել գայթակղութիւն մըն էր Առեւտրական ընկերակը, ծանօթ անձի մը միջամտութեան վրայ. Պոլսոյ յատկացուած ամբողջ բաժինը յանձնած է խմբակի մը։ Եւ խմբակին գլուխն ալ Հայ մը կը գտնուի։ Առեւտրական ընկերակին անդամները բողոքած են թէ իրենց վստահութիւնը չարաչար գործածուած է։ Ընկերակը որոշած է չիդեալ նկատել նախապէս եղած բաշխումը, եւ նոր բաշխում կատարել, որպէսզի բոլոր վաճառականները օգտուին։

** Արտածման արտօնագրի վաճառում մը սկսած է Պոլսոյ հրապարակին վրայ, ինչպէս կը գրէ «Աքշամ»։ Արտօնագիրները ամէնէն աւելի Իզմիրի վաճառականներու կողմէ կը ծախուին։

Մէկ անասուն լիմոնի արտօնագիրը քսան ոսկիի փոխարէն կը փոխանցուի մինչդեռ մէկ անասուն լիմոնը 650 դրշ. միայն կ'արժէ։ Այսպէս, կը գրէ նոյն թերթը, մեծ շահեր կ'ապահովեն արտածում կատարողները, որովհետեւ լիմոնին համը որ 60 փարա կ'արժէ այստեղ, Ռուսիոյ մէջ 50 դրշի կը ծախուի։

ՃԵՐՄԱԿ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Պոլսոյ Ճերմակ Ռուսերուն բնակութեան պայմանաժամը փետրուարին կ'աւարտի։ Աշխատանքի միջազգ. լին գրասենեակին քարտուղարը այս առթիւ ըսած է թէ մեկնումը շուտով պիտի վերսկսի եւ թէ մինչեւ որոշուած թուականը գործը պիտի աւարտի։

Մօտ ատենէն խումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Հարաւային Ամերիկա։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Փարիզի պատուոյ դասակարգի ֆութպոլի խումբերուն ախոյեանական դարձի երրորդ մրցումները: Ամէնէն կարեւորն էր Քլիպ-Ֆրանսէի եւ Ս. Ա. Փարիի մրցումը որ տեղի ունեցաւ Սթատ Պիւֆալօի մէջ 10 հազար հանդիսատեսներու ներկայութեան: Երկու խումբերն ալ թէեւ բուռն ճիգեր ըրին յաղթանակը խլելու, բայց արդիւնքը մնաց հաւասար, 1ի դէմ 1:

Քլիպ-Ֆրանսէ խումբին լաւագոյն յառաջապահը Սարգիս Կարապետեանն էր որ նուրբ դարձուածքով մը նշանակեց հաւասարեցուցիչ նշանակէտը:

Քլիպ-Ֆրանսէ խումբը եղանակի սկսելէն ի վեր կատարած է 22 մրցումներ, որոնց 17ը յաղթական եւ 5ը հաւասար արդիւնքով: Նշանակած է 72 նշանակէտ. իսկ տուժած է 18: Ճաթուած նշանակէտներէն 33ը նշանակած է Սարգիս Կարապետեան:

Ֆրանս. մարզական բարձր շրջանակները կը զարմանան այս խումբին շարունակական յաղթանակներուն վրայ եւ գովասանքներ կ'ընեն անոր նեղդաշնակ ու տոկուն խաղարկութեան դայն նկատելով Ֆրանսայի ամէնէն նշանաւոր խումբը:

Յառաջիկայ կիրակի տեղի պիտի ունենայ Փարիզի ախոյեանական մրցումներու չորրորդ շարքը: Այս առթիւ Սթատ Էլիզապէթի մէջ Քլիպ-Ֆրանսէ պիտի մրցի Ս. Ա. Քաթորզի դէմ, Այս մրցումին եւս առաջին խումբին յաղթանակը կը նախատեսուի:

Գ. Դասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՕՐԵՐՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԷՆ — Անգլիոյ մէջ, 8 տարու փոքրիկ աղջկան մը բազուկը խաղի մէջ կոտրած ըլլալով, մայրը զայն տարաւ հիւանդանոց։ Հոն պէտք տեսան փոքրիկը ճառագայթի ենթարկելու։ Բժիշկը հագիւ թէ շարժման մէջ դրած էր ելեկտրական հոսանքը, ե, ը փոքրիկին մայրը որ գործողութեան ներկայ էր, բուռն ցնցում մը զգաց եւ ուշաթափ ինկաւ գետին։

Պահ մը յետոյ, երբ ինքզինքը գտաւ, տեսաւ որ բժիշկին օգնական հիւանդապահուհին գետին փռուած, կը գալարուէր ցաւէն։ Մայրը որ մտահոգ էր իր զաւկին մասին զայն փնտռեց գործողութեան սեղանին վրայ։ Հոն չէր։ Քանի մը վայրկեան յետոյ, եկան իրեն լուր տալու որ աղջիկը մեռեր էր։

Ելեկտրական հոսանքը նախ զարկեր էր հիւանդապահ կնոջ, անոր պատճառելով այրուածքներ, յետոյ փոքրիկին որ մեռեր էր եւ մայրը որ ուժգին ցնցում մը զգացեր էր։ Երկածին պատճառները դեռ չեն գիտցուիր։ Լուրը շատ քէշ ազդած է, մանաւանդ անոր համար, որ նման հազարաւոր պարագաներ նախապէս դարմանուեր էին նոյն միջոցով եւ նոյն գործիքով։

ՍԻՐՈՒՑ ԵՒ ՆԱԽԱՆՁԻ ԶՈՀԵՐ.— Նախորդ իրիկուն, Պուլվար Մէնիլմօնթանի անցորդները բուռն յուզման մը մատնուեցան երիտասարդ մը ատրճանակով կը փորձէր սպաննել կին մը, որ ծանրօրէն վիրաւոր կ'իյնար գետին ու յետոյ, զինքը ձերբակալել փութացող ոստիկաններուն ալ սպառնալով մէկտեղ, կը կրակէր իր սրտին ուղղութեամբ, ինկնալու համար ոստիկաններուն թեւերուն մէջ։

Այր ու կին ծանրօրէն վիրաւոր փոխադրուեցան հիւանդանոց։

Նախնական քննութիւն մը երեւան հանեց որ այրն ու կինը ամուսնացեր էին քանի մը տարի առաջ։ Կինը սակայն, երեք օր առաջ փախեր էր ամուսինին քովէն, անոր նախանձին եւ անտանելի նկարագրին պատճառով. իսկ այրը որ արդէն կը հետապնդէր իր կինը, կրակեր էր անոր վրայ երբ զայն տեսեր էր փողոցին մէջ։

ԱՆՈ՞ՆՔ ԱԼ ՑՈՒՍԱՀԱՏ.— Կով մը եւ եզ մը, առջի օր Վիլէթի սպանդանոցը կը տարուէին, երբ փախան հովիւին ձեռքէն ու սկսան արագօրէն, փողոցէ փողոց փախիլ, մինչեւ որ — հալածանքէն խուսափելո՞ւ համար արդեօք — նետուեցան Ուրքի աւազանը։

Զանոնք փրկելու համար, աջէն ու ձախէն օգնութեան փութացին։ Ամենուսն, երեք քառորդ ժամ պէտք եղաւ փրկելու համար կովը որ դեռ ողջ էր, եւ դուրս քաշելու համար եզան դիակը։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՄՕՏ Է ՔԱՆԻ՞ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏԱՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

— Կը բաւէ', հանգի'ստ,ըսաւ ... ձայնով մը։ Ցետոյ առջեւը ...ուած թուղթի մը վրայ աչք ...ով մոլտաց.

— Արտասահմաննե՞ր, խոկական ...ենիքի դաւաճաննե՞ր...

— Հիւանդանո՞ց, հրամայեց ...հակին, ու թուղթ մը ստո... ...րելով երկնցուց անոր։

Անշտապուած միջոցէն, Դա... ...դուրս ելաւ խելացնոր ու ...տուհանէն առանց բան մը ...ունելու։ Որովհետեւ կը վա... ...ներ հաւատալու լսած խօս... ...րուն ու պալին կարեկից վե... ...րի վրդովումին։ Կը շարունակէր ...ով կարծել թուղթը, ու սոսկա... ...ակտատարի մը դիմելու ...ածովէն կը սոսկար, երբ ... առաջնորդող պահակը ...եցաւ ճամբան.

— Փու՛ռք տուր Ալլահին որ ...-եօմիւնիստը բացակայ էր ...ր. Անոր ձեռքէն մահ կ'ել...

լէ միայն ու անիկա հանգէն զատ տեղ չի դրկեր։ Իսկ հանգ գացողը շաբաթէն աւելի չապրիր...

— Ինչպէ՞ս, հարցուց Դաւիթ զարմանահար։

Ամէն օր տասնըհինգքսան հոգի կը մեռնին հանքերուն մէջ, թունաւոր օդէն կամ փլուզումներէն։ Հոն գացողը թաղուելու համար դուրս կ'ելլէ...

Լռեց։ Անձկութիւն մը պատեց Դաւիթի հոգին, ու միանգամայն օրհնեց իր բարի աստղը որ այս հրաշքը զործած էր։ Դուրսի արեւին հետ ուրախութիւն մը խուժեց իր մէջ, ու մտածեց կինը եւ զաւակը կանչելու միջոցին մասին։

V

Սկիզբի օրերը մեռելաթաղ եղաւ։ Երեք հոգի էին. ինք, ուրիշ Հայ մը, լարախաղաց Կարապետ, որ ամէն Մեռելոցի գերեզմանատան դիմացի կանաչութեան մէջ «Եա՛ Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ» իր յանկերգովը դրամ կը հաւաքէր։ Երրորդը Յոյն մըն էր, երիտասարդ, որ դադութեան միջոցին բռնուած եւ սակայն բարեբախտ դիպուածով մը փոխանակ հանք դրկուելու հիւանդանոցի ծառայութեան յատկացուած էր։

Մեռնողները ամիքա՛ն շատ էին որ առտուընէ մինչեւ մութին կոխելը դադար չունէին։ Երկուքը ոտքերէն ու միւսը գլուխէն բռնած, փաթթոցաւորի մը ետեւէն արագ քայլերով կ'իջնէին բլուրէն, կ'անցնէին երկաթուղիի գիծերը, կը մտնեն... նայրն ծովեզերք ու նախօրօք պատրաստուած անթիւ փոսերէն մէկուն մէջ կը նետէին։ Յետոյ կը վերադառնային, նորէ՛ն ատճապարանքով, քրտնած ու պահ մը հանգչելու յոյսով, բայց իրենց բացակայութեան միջոցին արդէն ուրիշ մահ մը պատահած էր, եթէ ոչ երկուք, ու նորէ՛ն նոյն գործը, եղերական ու տրտում։

— Ա՛յ ձեր հոգին, ձեր հաւատքը... կը հայհոյէր զայրացած,— յոգնած լարախաղացը։

— Սա՛ւս, ա՛յ տղայ, կը յորդորէր Դաւիթ, վախցած եւ խոհեմ։

— Զգէ՛ Աստուածդ կը սիրես, կը շարունակէր Կարապետ նոյն շեշտով, ըլլալիքը մեռնիլ մը չէ՞, կրօնքին հա հիմա՛..., կը հայհոյէր, չափով մը հանգչելու, թեթեւնալու համար։

«Ըլլալիքը մեռնիլ մը չէ...» կը խորհէր Դաւիթ։ Անշուշտ, բայց ինք մեռնիլ չէ որ կը վախնար։ Եթէ աշխարհի մէջ առանձին ըլլար, ինչպէս սա լարախաղացը, վազուց ապրելու փափաքը թողած ու մահուան հետ հաշտուած կ'ըլլար։ Բայց... Բայց կին մը ունէր, ու աւելին՝ զաւակ մը, իր արիւնէն իր սիրտէն մէ'կը, որոնց վիճակուած կեանքը առանց իրեն, սոսկում կը պատճառէր ամէն անգամ որ կ'անդրադառնար այդ մասին։ Միւս կողմէ կը նշմարէր որ տեսակ մը յանդիմանական շեշտ կար Կարապետի խօսելակերպին մէջ. յայտնի էր որ զինք վախկոտի տեղ կը դնէր, ու անիկա չափէն աւելի ծանր եւ նուաստացուցիչ էր իրեն։

— Լա՛ւ, Կարապե՛տ, խօսեցաւ անոր անգամ մը երբ մեռել մը թաղելէ կը վերադառնային, ու իրենց քայլերը դանդաղեցուցած էին բլուրն ի վեր, մեռնելէ վախցողի տե՞ղ դրած ես զիս...

Կարապետ յանկարծակիի եկաւ այս հարցումին, մանաւանդ արտասանուած շեշտին վրայ, ու պատասխանելէ առաջ զարմացած մը նայեցաւ անոր դէմքին։

— Ի՞նչ գիտնամ, լաօ', պատասխանեց ի վերջոյ, այնքա՛ն «սա՛ւս, սա՛ւս» կ'ըսես որ...

— Գիտե՞ս որ ընտանիք մը եւ մանչ մը ունիմ, տասը տարեկան մանչ մը,— ու յուզումէն աչքերը պղտորեցան, դէմքը պրկուեցաւ։

Այս անգամ Կարապետ պատասխանելու բան չգտաւ։ Նայեցաւ, երկա՛ր ու խռովքոտ իր ընկերոջ, ու մէկէն բռնեց անոր ձեռքը, պահեց ուժով մը սեղմած, եւ այսպէս լուռ, միացած, անոնք սկսան քալել արագ, ու միտքով իւրաքանչիւրը փոխադրուած այս վարի կեանքէն դէպի բարձր ոլորտներ, մինչ արեւը պայթած օդաղնդակի մը նման ծովուն եզեր կ'իյնար ու մութը վերի անտառէն ակնդէտ՝ վար իջնալու րոպէին կը սպասէր։

**

— Վերջին օրս է այսօր, ըսաւ օր մը Յոյնը։ Կը խնդար' շրթունքները բացած ու ճերմակ ակռաները դուրս ցցած։

— Վերջին օրս է այսօր, կը կրկնէր միշտ ծիծաղելով սատանօրէն երբ մեռելները կը փոխադրէին բլուրէն վար ու երբ զանոնք փոսերուն մէջ կը նետէին։

— Վերջին օրս է այսօր, հրադրեցաւ կէսօրուան ճաշէն վերջ, երբ արեւուն տակ ու խոտերուն վրայ Դաւիթ եւ Կարապետ իրենց գլանիկները կը ծխէին։

— Աչքդ լո՛յս ըրինք, պատասխանեց հեգնի՛օրէն մը Դաւիթ։

(8) Փ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

Ոստիկանութիւնը երէկ կնքեց Հանրի Տիւմէի գրասենեակը եւ կը կարծուի թէ նախկին տնօրէնը պիտի ձերբակալուի։

«Լա Ռիւմէօր»ի տնօրէն ժորժ Անքէթիլի յայտարարութեանց վրայ, երկու նոր մեղսակիցներ եւս մէջտեղ ելան. երկուքն ալ Հրեայ՝ Էտկար Վէյլ եւ Ապրահամ Հանտվէրկէր, վերջինը առաջինին փեսան։

Ասոնք հարցաքննիչ դատաւորին ներկայանալով բացատրեցին թէ սեպտեմբերի վերջը 100.000 ֆրանք դրամագլուխով ընկերութիւն մը հիմնած էին՝ սակարանական գործերով զբաղելու համար։ Վէյլ ամսական 4000 ֆր. կը ստանար, փեսան քիչ մը պակաս։ Ունէին 53 յաճախորդներ եւ օրական մօտ 300 ֆրանք միջնորդչէք կը գանձէին։

Ընկերութիւնը կազմուած էր Տիկին Հանօի խորհրդական փաստաբան Հէրսանի միջոցով։ Դրամագլուխը վճարած էր Տիկին Հանօ, որ ընթացիկ ծախքերու համար տուած էր նաեւ 150.000 ֆրանք։ Այս ընկերութիւնը պայմանագրութիւն մը կնքած էր ժորժ Անքէթիլի հետ, անոր ապահովելով 500.000 ֆրանք իբրեւ ծանուցումի փոխարժէք առաջին տարուան համար եւ «Լա Ռիւմէօր»ի միջոցով եկած գործերուն վրայ ալ 100ին 20 շահ։

— Դո՞ւք վճարեցիք 500.000 ֆրանքը «Լա Ռիւմէօր»ին։

— Ո՛չ, տիկին Հանօ արդէն վճարած էր այս գումարը Գ. Անքէթիլի։

— Ուրեմն ձեր ընկերութիւնը հիմնուած էր պարզապէս արդարացնելու համար տիկին Հանօի կողմէ նախապէս Գ. Անքէթիլի վճարուած գումարնե՛րը։

Հրեաները խոստովանեցան որ իրենք միջանկեալ մարդեր էին՝ Տիկին Հանօի գեղծարարութիւնը ծածկելու համար։ Հարցաքննիչ դատաւորը զանոնք ամբաստանեց իբրեւ դրամաշորթութեան մեղսակից։ Հրեաները բողոքեցին։ Դատաւորը ըսաւ թէ, փառք պէտք է տան որ զիրենք ձերբակալելով Սանթէի բանտը չի դներ։

∴ Շանպէրիի մօտ Էկպէլ գիւղին մէջ Սէզար Հուլէն անուն 60 տարեկան Ֆրանսացի մը, որ ամբողջ հարստութիւնը «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի արժեթուղթերուն վատնած եւ կործանած էր. ջղային նոպայի մը մէջ նախ սպաննեց իր քոյրը. յետոյ անձնասպան եղաւ։

ՑՈՅՑ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ԴԷՄ

Մօտ հարիւր արքայական երիտասարդներ առջի իրիկուն ժամը 6.30ին երկրագործական նախարարութեան առջեւ երթալով ցոյց կատարեցին եւ պահանջեցին որ նախարար Հէնրիի հրաժարի։ Ցուցարարները նախարարութեան ապակիները ջարդ ու փշուր րրին։ Ոստիկանութիւնը շատ ուշ հասաւ եւ չկրցաւ ոեւէ ձերբակալութիւն կատարել։

Անգլիացի գործարանատէրեր դէպի Ռուսիա

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— Անցեալ յուլիսին խորհրդային կառավարութիւնը հրաւէր ուղղած էր անգլիական զանազան ճարտարարուեստներու ներկայացուցիչներուն, որպէսզի Ռուսիա երթան՝ անձամբ քննելու համար երկրին տնտեսական կացութիւնը եւ խորհրդակցելու համար խորհրդային վարիչներուն հետ թէ անգլիական դրամագլուխները ի՛նչ պայմաններու մէջ կրնան մասնակցիլ ռուսական ձեռնարկներուն։ Կը կարծուի թէ գործարանատէրերը պիտի պատասխանեն այս հրաւէրին, որուն հակառակ չէ կառավարութիւնը, պայմանաւ որ այդ պատուիրակութիւնը ոչ-պաշտօնական հանգամանք ունենայ, եւ ոեւէ կերպով յանձնառութեան տակ չդնէ անգլիական կառավարութիւնը։

Փարիզի խորհրդային գործակատարը հաւաստած է «Ինկլիշ Ռըվիու»ի տնօրէնին,— որ կը կազմակերպէ այս առաքելութիւնը,— թէ խորհրդային իշխանութիւնները ամէն դիւրութիւն պիտի տան Անգլիացիներուն՝ ուզած տեղերը երթալու համար եւ անոնց պիտի հաղորդեն պահանջուած բոլոր թիւերն ու վիճակագրութիւնները։

Օսմանեան Հանրային Պարտք

Օսմանեան Հանրային Պարտքի օտար բաժնետէրերու ներկայացուցիչները Փարիզի մէջ գումարուելով, խորհրդակցութիւն մը կատարեցին՝ Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ 1928 յունիս 13ի համաձայնագրին վաւերացման առթիւ։ Քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով Խորհուրդը ձեռք պիտի առնէ կարելի բոլոր միջոցները՝ որպէս զի համաձայնութեան տրամադրութիւնները լիովին գործադրուին։ Խորհուրդը յոյս կը յայտնէ թէ շուտով պիտի կարգադրուին նաեւ այն վերապահումները, որոնք եղած են Էնկիւրիի Խորհրդարանին կողմէ։

«Թայմզ»ի Փարիզի թղթակիցը դիտել կուտայ թէ բաժնետէրերու այս բանաձեւը ո՛ւ է կերպով չի լուսաբաներ խնդիրը, որ անորոշ կը մնայ։ Կ'ըսէ թէ անցեալ յունիսին երբ Փարիզի մէջ բաժնետէրերու եւ Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ ստորագրուեցաւ համաձայնագիրը, ընդհանրապէս կասկած կը տիրէր թէ բաժնետէրու շահերը լաւ չեն պաշտպանուած։ Այժմ կը տեսնուի որ, կ'ըսէ թղթակիցը, այդ վախերը անհիմն չէին. առաջին կտրօնի վճարումը դարձեալ պիտի յետաձգուի, իսկ վերապահուած կէտերը տեսակ մը իրաւարարութեան պիտի ենթարկուին։

∴ «Աժանս Էքոնոմիք է Ֆինանսիէր»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հաղորդէ որ վերապահուած կէտերը կը վերաբերին բացարձակապէս Հանրային Պարտքի մօտ գտնուած դրամներուն, որոնց հարիւրին 62ը պիտի յատկացուին Օսմանեան Հանրային Պարտքին, իսկ մնացեալ հարիւրին 38ը Թուրքիոյ ժառանգորդ երկիրներուն պարտքին։

Պայմանագրութիւնը որոշ չըլլալով այս մասին, Թուրքիա իրեն կը վերապահէ շահագրգռուող երկիրներու հետ (եւ ոչ թէ բաժնետէրերուն հետ) համաձայնութեան գալ՝ ճշտելու համար այդ դրամներու սեփականութիւնը։

Երկրորդ վերապահումը կը վերաբերի այն զեղծումին, որ կատարուած է պատերազմի ընթացքին՝ թղթադրամ տպելու առթիւ։ Հաստատուած է թէ աւելի քանակութեամբ թղթադրամ հանուած է շրջաբերութեան։ Թուրք կառավարութիւնը Օսմ. Հանրային Պարտքի Խորհուրդի աջակցութիւնը կը խնդրէ՝ լուսաբանելու համար այս խնդիրը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ընկերները այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Ընտրութիւն պատգամաւորներու եւ խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԸՆԿԵՐԱ ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբի կողմէ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն Café du nouveau Centreի վերնայարկը

7 Place du Pont

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

22 Դեկտ. Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու շքեղ սրահներուն մէջ, 31 -33 Rue Manin կամ 93 Ave. Secretan, Métro Buttes Chaumont կամ Combat.

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, պաւէշտ հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ճաշ-պահուտ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին

Նախագահութեամբ ԳԵՐ. ԳՐ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

Ի նպաստ Նոր Հաճընի շինութեան ֆոնտին

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Րիւ Նաբ, Պոն Թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ ՀԱՃՆՈՅ ԱՆԿՈՒՄԸ (տրամ՝ 7 արար)

«Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՂԻ ՕՐ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.30ին, 83 Rue Chapeի սրահը

կը ներկայացուի՝ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ «ՀԷՔԵԱԹ»Ը

ԵՒ ԽԱՅՏԱՌԱԿՆ ԴԵՂԵՑԿՈՒՀԻՆ (Զաւեշտ)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Գիները սովորական

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

կը նախագահէ՝ Գ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

կը մասնակցին ֆրանսական եւ օտար միութիւններ

բանախօսութիւն, ներկայացում եւ նուագախումբ

23 Դեկտ. Կիր. ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ

14 Rue de Trévise — ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ այս Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին, Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Paris. (Métro Gourcelles)։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ Ց՚ՐԵԿՈՅԹ

30 Դեկտեմբեր Կիրակի ժամը 3ին

Salle Chopin (Pleyel) 252 Rue Fbg. St. Honoré, Métro Ternes

Նախաձեռնութեամբ՝ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ի նպաստ իր վարժարան-որբանոցի

Հովանաւորութեամբ Տիկ. ԴԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Ս. Վեպեր, Ռ. Պատմագրեան, եւ Օր. Յակոբեան։

Խմբերգներ՝ վարժարանի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Պատմագրեանի եւ մասնակցութեամբ «Գուսան»ի։

Հայկական պարեր Օրքէստրի ընկերակցութեամբ

Տոմսերը այժմէն կը ծախուին Ցլոբիա ճաշարանը։ Գիները 10.30 Ֆր.

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինոյի Վրաժեան կոմիտէի ընկերա - համակրական դասախօսութիւնը այս Կիրակի ժամը 3ին, 164 Ave. Verdun. Կը դասախօսեն՝ ընկերներ՝ Ս. Տէր-Թովմասեան եւ Օհան Կարօ։

Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողով՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ վիճաբանութեանց շարունակութիւն։ Կը նախագահէ ընկ. Ա. Աբոեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր համակիրները։

Մուտքը ազատ է։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Օր. Արաքսի Թորոսեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Վարդան Ամիրզադեան որ կը գտնուէր Քուլէլիի (Պոլիս) որբանոցը։ 1923ին փոխադրուած է Քորֆու (Յունաստան)։ Իմացնել իր եղբօր Խաչատուր Ամիրղադեանի, 251 Calle Grecia. Cerro, Montevideo, Uruguay։

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

Կը փնտռուի գրաշարութիւն կամ մեքենավարութիւն սորվիլ ուզող երիտասարդ մը։ Դիմել՝ Imprimerie Artistique, 42 Ave. de la Jonquière, Nord Sud: Marcadet-Balagny.

ԿՄԻՋՈՒՆ գրաշարի աշակերտ մը մնայուն գործ։ Դիմել՝ Յառաջի։

ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՐԱՆԻՆ

Ի գիտութիւն մերազնեայ ժողովրդեան կը ծանուցուի որ այս Կիրակի օր, հանգուցեալ կերպով պիտի կատարուի Սէնթ-Անթուան թաղամասի Քամփանը Ֆրէզի նորակառոյց Ս. Մատրան օծումը։

Նոյն օրը Առաջնորդ Սրբազանը պիտի մատուցանէ եպիսկոպոսական Ս. Պատարագ եւ պիտի կատարէ Մատրան օծումը, յանուն Ս Կարապետի։

Կը հրաւիրուի քաղաքիս եւ արուարձաններու հայ բարեպաշտ ժողովուրդը, որպէսզի փութայ ներկայ ըլլալ սոյն սրբազան եկեղեցական բացուիկ հանդէսներուն, առ ի մխիթարութիւն իւրեան եւ առ ի քաջալերութիւն նոյն գիւղի եկեղեցաշէն մեղուաջան հայ ժողովրդեան։

Սկզբնաւորութիւն եկեղեցւոյ ժամը 7.80ին. Ս. Պատարագի 9.30ին.

(Կնիք

Հաճնոյ Հայր. Միութեան Շասի Մասնաճիւղին կողմէ հրապարակ ելաւ

«ՀԱՃԸ» ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հաճնոյ տեսարանով եւ յեղափոխականներու նկարներով, ի նպաստ Նորաշէն Հաճնոյ ֆոնտին։

Ֆրանսա 3 Ֆր., արտասահման 4 ֆրանք։ Դիմել՝ A. Eulmez, Canton, No. 305, H. F., Chaese Isère, France.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական [illegible] դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ[illegible] Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեւրալժի, Անարիւնութիւն, Ռախիթ[illegible] Rachitisme, եւայլն։

Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 74-[illegible]

ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9 12 եւ 2 7. ԿԻՐԱԿԻ 9-[illegible]

ՔԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈՒԼ

CABARET STAMBOUL

46, RUE NOTRE DAME DE LORETTE · Tél. TRU[illegible]

Ուր ամէն օր ժամը 5էն մինչեւ առաւօտ պիտի գտնէք զուտ հայկ. եւ արեւել. ամէն տեսակ կե[illegible] կուրներ, [illegible] ներ, խիստ ժողովրդական գիներով՝ ցզի՝ 3 ֆր մէզէով

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ-[illegible]

Կը նուագեն՝ ուտի Հաճի Թեթիկ, գանունի Նասիպ, քէմանի [illegible]

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Կը նուագէ նաեւ յայտնի թառիստ ԺՈՐԺ ՇԱՀՊԱՐՈՒ[illegible]

Վարիչ-տնօրէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՄԿՐ[illegible]

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine. PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 93—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. d. L[illegible]

Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 ի ժամադրու[illegible]

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇ[illegible]

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկներ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ ժողովրդական գ[illegible] Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու [illegible]

36 Rue Polonceau Paris.(18e) Մէթրօ Պարպէս կամ Շափ[illegible]

Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՁԱՓ[illegible]

ԱԶՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ. ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Առաւօտէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան [illegible] ՊԱՄԻԱ, Ա. (չէշէք) գին 34 ֆր., Ա. որայ 21 ֆր., Բ. որայ [illegible] Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ [illegible] նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ։

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois. MARS[illegible]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLE[illegible]

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 [illegible]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը բուժեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—[illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ [illegible] 1—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 12, Կիրակի [illegible]

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՏԱՐՒԱՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % [illegible] ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50 Վարժապետին աղջիկը 18, Մանոն Լեսքօ [illegible] պանդուխտ (2 հատ [illegible] Լիւսիգն ու Արտակ 10, Միքէի սիրուհիներ [illegible] գայլին բարեկամ 4, Յեղափոխութեան մանկաբոյծները 5, [illegible] սիրունի մը 8, Անպակապակը 25, Կրագիէլլա 8, Փոթորիկը [illegible] տարագ ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց պօշ [illegible] 2 50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը [illegible] [illegible] 10, Լենգոսի հովուական[illegible] 8, Մէսէր[illegible] Հանըմ 5, Սասանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օրէնէթ) [illegible] Թուանիր (Դուրեան) 5, Արու Լալա Մաշարի 5, Լոյս Զուարթ [illegible] Յաշէթ 10, Արարատ Այրենարան ընթերցարան 3, Հայ. [illegible] գարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. [illegible] 5, 6, Լատարեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անթաղդատելի գիներով։ [illegible] ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջապահական գիրքեր [illegible] Կոմիտաս [illegible] ի Սրուանձտեանցի, Զուհաեանի, [illegible] եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux Seine).

Կազմարար կազմարարական ամէն տեսակ աշխատանք, մասնաւորաբար լիւքս գիրքեր, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Դրել՝ Ժիրայր Թուլյէճրեանի, 37 Rue des Fleurs, Viroflay. (S. et O.).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամբիգ.) եւ վարքի։ Մասն. լաբոռատուար. [illegible] եւ [illegible] խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, [illegible] Կիրակի [illegible]

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍ[illegible]

E. STEFIK[illegible]

Վկայեալ իրաւագէտ [illegible] դատաւարութեան [illegible] ժարանէն.

106 Ave. Kléber, Par[illegible]

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարե[illegible] ջոցի մէջ ֆրանսա[illegible] (AFFIDAVIT), ինչ[illegible] ինքնութեան [illegible] օրինական գործ[illegible] ները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէ[illegible] վերջ ժամը 4—7.

ԶԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ԶԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵ[illegible]

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme

Տոմարներու կարգաւորութիւն, Հաշուեկշռի եւ գոյքի ցուցակ, Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարելու, [illegible] կը [illegible] ու [illegible] դրամական[illegible] ժամանակին տակաւ կերպով կը կատարենք

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստեմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առեւտրականութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis. Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

21 DÉCEMBRE 1928

…ՏԱՐԻ ԹԻՒ 835

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ՈՒ ԽՕՍՔ

…ՐԱԲԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

…կոմայոյց Արեւելքի ուրիշ մէկ վառարանն է Արաբիան, …ւթիւն անջատուած Թուրքիայէն, կ'եփի ինքն իր մէջ, մանա… 1920էն ի վեր։

…լրագիրները հակասական լուրեր հաղորդեցին նոր դէպ… մասին։ Մէկդի դնելով մանրամասնութիւնները, կը տես… որ այս՝ անսահման տարածութեան մէջ ալ — մէկ մի… քաղաքացի մըն — վերջնական վիճակ հաստատուած չէ …ւթիւն։ Զանազան ցեղապետներ եւ «Մարգարէի յաջորդներ» …արունակեն դաւել իրարու դէմ, եւ հողեր ու գահեր կ'անց… ձեռքէ ձեռք։

Իպնը Սաուտի վերջին յաղթանակէն յետոյ, որ յանգեցաւ …ագի եւ Մէքքէի գրաւման եւ Շէրիֆ Հիւսէյինի տղուն Ալիի …ումին, կը կարծուէր թէ կարելի պիտի ըլլայ հաստատել …ւր եւ միաձոյլ իշխանութիւն։

Անկէ ի վեր պատահած դէպքերը ցոյց կուտան թէ ոչինչ …ուած է արաբ «շէրիֆ»ներու եւ ցեղապետներու հոգեբա…ւթենէն, եւ մրցակցութիւնն ու արիւնահեղութիւնը պիտի …րունակուին մինչեւ ծայրը։ Մինչեւ որ արաբ ժողովուրդը գի…կցութեան համնի եւ կարենայ վարել իր ճակատագիրը։ Այստեղ ալ, օտարին մատն է որ կը խառնէ անվերջ, կը …ւ եւ մէկը միւսին դէմ կը հանէ, կը հրապուրէ, կը վարձէ …կը սատէ։ Եւ այս ճակատին վրայ եւս, առաջին գիծերը …ն են Անգլիան եւ Ռուսաստանը։ Շահագրգռուած է նաեւ …նսան Սուրիա), բայց առաջին երկուքն են որ տուն կու…ն o'ր եւ է շարժումի, կամ կը ճգնին խափանել զայն։ Մեծ …է, եթէ Ֆրանսան կարենայ պահպանել հաւասարակշռու…ը, եւ պահել իր գոտուումները։

Շէրիֆ Հիւսէյին Անգլիոյ հաւատարիմն էր, դեռ պատե…ի օրերէն, ինչպէս եւ Ֆէյսալը։ Երբ Վէհապիները ապս…եցան եւ Իպնը Սաուտ քշեց Ալին, Մեծն Բրիտա…ն ալ, համաձայն իր վաղեմի սովորութեան, լքեց բարեկամը …նցաւ յաղթականին կողմը։ Այստե՛ղ է բրիտանական դի…ագիտութեան ամբողջ գաղտնիքը,— երեւ դարձնել բարե…ն քանի որ բարեկամ է եւ թշնամութիւն չի կրնար ընել), …ւրու գտնել ուժովին հետ։ Մ. Քէմալը հանդիսաւորապէս …ապս հռչակուեցաւ բրիտանական խորհրդարանին մէջ, բայց …ր յաղթեց, մոռցուեցան ե՛ Յունաստանը, ե՛ Հայաստանը, Ասորիները, ե՛ Քիւրտերը։

…որհրդային թերթերը դիտել կուտան թէ՝ վերջին դէպքե…ն հեղինակն ալ Մեծն Բրիտանիան է։ Կը բացատրեն թէ ան …փսինայ Իպնը Սաուտի յաղթական գնացքին եւ ծաւալու…, զանոնք փոանգաւոր գտնելով Պաղտատի եւ Պասրայի, …պէս եւ Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի ապահովութեան …։

Օրուան լուրերուն համաձայն, զանազան ցեղեր ապստամ… են Իպնը Սաուտի դէմ, Անգլիոյ դրդումով։ Իսկ ուրիշ …իւրներէ կը հաւաստեն թէ՝ ընդհակառակն Հիճազի թագա… է որ առիթ կը փնտռէ Նէժէնը եւ Անդրյորդանանն ալ …ելու եւ կցելու իր կայսրութեան։

Ինչպէս բսինք, ասոնք մանրամասնութիւններ են։ Գլխա… բրիտանական կայսրութեան պայքարն է, իր աշխարհա…ութեան խարիսխը ամրապնդելու համար։ Իսկապէս բրի…նական ծրագիր մըն է արաբական դաշնակցութիւնը, Կարմիր …ն մինչեւ Կիլիկիա, լայնքէն եւ երկայնքէն։ Անշուշտ …ապներն ալ ունին այդ ծրագիրը, բայց ամբողջովին իրենց …քէն կախուած չէ անոր իրագործումը։ Ինչ ձեւ ալ փորձ… անոր իրականացման համար, վճռական դերը պիտի կա…ւէ Զէմպըլէններու կամքը, որ ամէն բանէ առաջ կը ձգտի …խարի, չինական պարիսպ մը քաշել Ռուսաստանի ճամ…ն վրայ, եւ խափանել անոր ելքը դէպի հարաւ։

Այս պատկերը պարզելէ յետոյ, թող զարմանալի չթուի …յեղափոխական Մոսկուան կը պաշտպանէ ու կը փառա…է.. Իպնը Սաուտը, ինչպէս եւ Մ. Քէմալն ու Ամանուլ… Ընթերցողները կը յիշեն Աֆղանիստանի արքային եղած …ւյելուչ ընդունելութիւնը խորհրդային, բանուորա-գիւղա… իշխանութեան կողմէ։ Դեռ երէկ, համայնավար «Իւ…իթէ»ն հպարտութեամբ կը շեշտէր.

— «Քանի մը ամիս առաջ, Ամանուլլահ Մոսկուա եկաւ։ …տեղ ստորագրեց բարեկամութեան դաշնագիր մը։ Խորհր…յին գիւղացիներն ու բանուորները, Միութեան վարիչները …նց փստահած են անոնք իրենց ճակատագիրը, եղբայրաբար …ունեցին զինքը, իբրեւ ներկայացուցիչը ասիական ազա…գրուած պետութեան մը»։

Եւ այս առթիւ կը յիշէ 1919ին, Լէնինի կողմէ Ամանուլ… փադիշահին ուղղուած սիրալիր նամակ մը, որ կը փառա…նէ Աֆղանիստանի անկախութիւնը, եւ աֆղան ժողովուրդին …վերագրէ պատմական առաքելութիւն մը,— «իր շուրջը հա…խմբել բոլոր իսլամ գերի ժողովուրդները եւ զանոնք առաջ…որդել դէպի ազատութիւն»։

Յետագային, այդ գործը վիճակեցաւ քէմալական Թուր…ոյ, նո՛յն յեղափոխականներու բարոյական եւ գործնական …ակցութեամբ։

Թող ընթերցողները դատեն թէ ի՛նչ է փոխուած երէկուան …այսօրուան դիւանագիտութեան միջեւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

«Մեր պարտականութիւնները» խորագրով յօդուածաշարքի մը մէջ, պարզելով մեր ժառանգութեան ձեւը ազգ. մարմիններու մէջ, Սոֆիայի «Առաջաւոր» կը նկատէ (1 դեկտ.)։

— «Առաջնորդուելով մեր կուսակցական վերին մարմիններու որոշումներէն, մենք պէտք է աշխատինք որ ազգային կեանքը սեւ ու քայքայիչ վէճերու ասպարէզ չդառնայ։ Մեր ձգտումը պիտի ըլլայ բոլոր անկեղծ եւ ազգասէր Հայերը համախմբել, կործանումէ փրկելու համար, գաղութաշայ իրականութեան խարխուլ շէնքը։

Ցաւօք, ի վեր, ամէն գաղութի մէջ, Դաշնակցութիւնը աշխատեցաւ այս փրկարար ոգիով, բայց դժբախտաբար մեր հակառակորդները գիտակցաբար չուզեցին ընդառաջ երթալ անոր, որովհետեւ անոնց նպատակն էր *քայքայել Դաշնակցութիւնը։*

Այս ապերախտ նպատակին համար անոնք կարծեցին գտած ըլլալ անհրաժեշտ դեղագիրը..., որ կ'ամփոփուէր կարճ եւ սամիտ բանաձեւի մը մէջ — *մեկուսացնել Դաշնակցութիւնը։*

Ամբողջ 8 տարի, պոռացին ու կանչեցին, երեւանէն մինչեւ Փարիզ, բայց տեսան թէ իրենց պայքարին հետեւանքը եղաւ ոչ թէ հակառակորդին մեկուսացումը, այլ նոյն ինքն իրե՛նց մեկուսացումը, ու նաեւ քայքայումը ոչ թէ Դաշնակցութեան, այլ ազգային հաստատութեանց։

Այս բանը զգացած պէտք է ըլլան մեր հակառակորդներէն ամէնէն անմիտն իսկ ու եթէ չեն խոստովանիր, պարզ անոր համար է, որ իրենց կը պակսի *քաղաքացիական տարրական քաջութիւնը։*

Հակառակորդի այս ընթացքին հանդէպ, մեզ կը մնայ շարունակել մեր տեսակէտին լայն պրոպագանդը ժողովրդական խաւերուն մէջ։ Մեզ կը մնայ արթուն հսկել ազգային ներքին կեանքի չարին ու բարիին, ընել այն ամէնը, որով հնարաւոր ըլլայ տեսնել մեր դպրոցներն ու եկեղեցիները բարեկարգ, եւ հայ ստանձուած բազմութիւնները համերաշխօրէն լծուած՝ շինարար աշխատանքի։

Այս կը պահանջէ մէկ միլիոն գաղութահայութեան շահը։

Այսպէս պէտք է ըմբռնէ ամէն խելացի ու պարկեշտ Հայ իր դերը իրականութեան մէջ։»

ԹԻՖԼԻՍԿԱՆ ԴՐԱՄԸ ԿԻՅՆԱՅ

«Ազդամ» կը գրէ.— *Մեր դրամը կ'իյնայ, ուտելիքի գիները կը բարձրանան։ Ասոր ամէնէն մեծ պատճառը մեր ներածման շատութիւնը եւ արտածման պակասն է։ Եթէ այսպէս շարունակուի, ժառանգ ուսողներ (միջնասեէտի) պիտի դառնանք։ Արտադրութիւնը մէկէն շատցնելը մեր ձեռքը չէ։ Բայց մեր ձեռքն է ներածումը քիչցնելը։ Զթուցանք որ ամէն տարի միլիոններ արտասահման երթան։ Վերջը անանկութիւն է։*

․․ Նոյն թերթը, խօսելով դէպի Ռուսիա կատարուած արտածումներու գայթակղութեան մասին, կ'եզրակացնէ.—

Երբ մեր ամենամեծ վաճառականներէն կազմուած Առեւտրական Ընկերակը չիտակ չի կրնար բաժնել 15.000 քիլօ մորթի եւ 100 թօնօ խաղաղինի արտածման իրաւունքը, այլ՝ ու բնաւ զարմանալու չէ թէ մեր առեւտրական գործը ինչո՞ւ խանգարուած է եւ վաճառականները ինչո՞ւ իրարու ետեւէ կը սնանկանան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալացի նախարարը Էնկիւրիի մէջ

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարարին ի պատիւ մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Էնկիւրիի մէջ արտաքին գործավար Թ. Րիւշտի պէյի կողմէ։ Հացկերոյթին ներկայ գտնուեցան Հանրապետութեան նախագահութեան եւ Ժալք կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարները, Իտալիոյ դեսպանը եւ դեսպանատան պաշտօնէութիւնը, նոյնպէս արտաքին գործավարութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաները։

Յաջորդ օրը հրանտի այցելեց վարչապետ Ըսմէթ փաշայի եւ Ազգային Մեծ Ժողովի Նախագահին։

Թուրք մամուլը խօսելով Իտալիոյ փոխ-նախարարին այցելութեան մասին, կը շեշտէ թէ անոր նպատակն է ամրապնդել իտալօ-թուրք յարաբերութիւնները։

Կէս-պաշտօնական «Միլլիյէթ» կը հաւաստէ թէ հրանտի ճամբորդութիւնը ո՛չ մէկ կապ ունի Թուրքեւհելլէն բանակցութեանց հետ։

Աֆղանիստանի կռիւները

Լոնտոնի աֆղանական դեսպանատունը Քապուլէն ստացած է հեռագիր մը, որ կ'ըսէ թէ մայրաքաղաքին մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ։

Հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ ապստամբները յաջողած են վար առնել անգլիական օդանաւ մը։ Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ որ խնդրոյ առարկայ օդանաւը ապահով կերպով Քապուլ իջած է երեքշաբթի օր։ Օդանաւը հիմա Քապուլի օդանաւային կայանին մէջ է։ Նոյն օրը ուրիշ օդանաւ մը Փէշավարէն Քապուլ երթալով հաստատեց թէ անգլիական դեսպանատան մէջ ապաստանած են 16 հոգի, մէջն ըլլալով կիներն ու մանուկները, որոնք բոլորն ալ ողջ առողջ են։

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ Աֆղանիստանի կռիւներուն մասին.

— Կռիւները վերսկսած են Ճէլալապատի մէջ, բայց ես որոշ տեղեկութիւն չունիմ։ Գալով Քապուլի, լուր ստացայ թէ դեկտեմբեր 14ին եւ 15ին մօտ 400 ապստամբներ՝ ղեկավարութեամբ նշանաւոր աւազակ Փաշա Սաքուամի՝ յարձակած են քաղաքի արեւմտեան կողմը՝ գրաւելով երկու ամրոցներ։ Անկէ ի վեր անցած դարձածի մասին տեղեկութիւն չունիմ, որովհետեւ անգլիական դեսպանատունը, որ քաղաքէն դուրս կը գտնուի, չի կրնար օգտագործել անթելի կայանը, որ հաստատուած է պալատին մօտ, քաղաքին կեդրոնը։ Ապստամբութեան պետերը դեկտեմբեր 14ին յայտնեցին Անգլիոյ ներկայացուցիչին թէ՝ օտարականներու դէմ ոեւէ թշնամի նկատումներ չունին։ Հնդկաստանի կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անգլիահպատակներու ապահովութեան համար։ Հաւանաբար օդանաւով Հնդկաստան փոխադրուին անոնք։»

Վերջին լուրերու համաձայն, Ամանուլլահ թագաւորին ու ապստամբներու պետին միջեւ բանակցութիւններ սկսուած են՝ առանց արդիւնքի մը յանգելու։ Քապուլի շուրջ կատաղի կռիւներ կը մղուին։

Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ աֆղան զինուորները երեք ամիսէ ի վեր ամսական ստացած չըլլալով, ապստամբներու կողմն անցած են։ Աֆղան զօրագունդի մը զինուորները ուտելիք գնելու համար ստիպուեր են ապստամբներուն ծախել իրենց զէնքերը։

Ամանուլլահ թագաւորին Եւրոպա կատարած ճամբորդութեան ընթացքին գնած զէնքերուն մեծ մասը մնացած է Հնդկաստան։

Վերջին կռիւներու ընթացքին, Ամանուլլահի հաւատարիմ զինուորները գերի բռնած են Շինվարի ցեղախումբի պետերէն մէկը եւ սպառնացած են թնդանօթով սպաննել զայն, եթէ իր մարդիկը չյօժարին դադրեցնել կռիւը։

Թոմպէյզէն կը հաղորդեն թէ Աֆղանիստանի թագաւորը 300 հազար ոսկոր խոստացած է Մուլլաներուն՝ եթէ յաջողին հանդարտեցնել ապստամբութիւնը։

Զմեռը սկսած ըլլալով ցոյց տալ իր խստութիւնները, ապստամբները պիտի չկրնան շարունակել իրենց յարձակումները։

Ո՛րնց գոյքերը չեն պիտի եկաւնին

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն «Ճիւմհուրիյէթ»ի.— Հելլէններու հետ բանակցութիւնները կը շարունակեն իրենց բնական ընթացքը։ Իմ տեղեկութեանցս համաձայն, լքեալ գոյք չպիտի նկատուին կալուածները անոնց որ Թուրքիա վերադարձած են, հակէ կանոնաւոր անցագրով մեկնելէ վերջ, ինչպէս նաեւ կալուածները անոնց որ ներկայիս իրենց կալուածներուն տէրն են։ Պիտի գրաւուին միայն կալուածները անոնց, որ դեռ չեն վերադարձած եւ այս՝ համաձայն օրէնքի։

«Կազեբ տը Ֆրանս»ի խայտառակութիւնը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, ոստիկանութիւնը կնիքի տակ առաւ «Քոթիտիէն»ի տնօրէն Հանրի Տիւմէի գրասենեակը։ Երկար փնտռտուքներէ յետոյ միայն կարելի եղաւ գտնել Հանրի Տիւմէն, որ կնոջը հետ սենեակ մը վարձած էր Լիւթէսիա պանդո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԵՒԱՆՑԱՅԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ ԱՌ ՔԼՕՏ ՖԱՌԷՐ

Բարի եղաք, Ըրեւեւ. Հարցեռու իբրեւ լաւատեղեակ մասնագէտ՝ *Ֆիկառօ*ի միջոցաւ դարման մը առաջարկել Սուրիոյ մէջ տիրող ներկայ փափուկ կացութեան համար։

Ըսի թէ, Արեւելեան Հարցերու մասնագէտ մըն էք... բայց կարծեմ կը չափազանցեմ։

Միթէ՛ Պոլսոյ մինարէները համրելէ, Պոլսոյ երկինքին գոյնը ճանչնալէ, Ոսկեղջիւրին ու Վոսփորին հաճոյքները ճաշակելէ վերջ, եւ յետոյ քանի մը փաշաներու հետ երկու սիկառէթի միջոցին, կարճ խօսակցութիւններ յօրինելէ վերջ, կարելի՞ է մասնագէտ դառնալ... Ապահովաբար ոչ։

«Թէլատէն»ը, «Շալվար»ը, խորհրդաւոր վանդակները, նոյնքան խորհրդաւոր զօղերը, սուլթանական շքախումբը, «Հօճա»ն ու «Միւէզզին»ը երգեցիք ու անոնց խառնեցիք քաղաքականութիւն։

Մենք, կոտրած սիրտեր՝ըսինք. — Ճշմարտութիւն կայ։

Վ.երը յիշուածները ոչ եւս են ու մտովի կը հետաքրքրուէինք թէ, հիմա ի՛նչ բաներով պիտի շփոթէք ձեր Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը։ Թէ՛ ի՛նչ նոր նմոյշ պիտի տայիք Թուրք աշխարհէն Արեւմուտքին, վասն փրկութեան այս վերջինին։

Ձեր ուսումնասիրութիւնը մեզ կը ճանչցնէ այդ նոր նմոյշը։

Ան է Թուրքերուն գործադրած տիպա՛ր քաղաքականութիւնը Սուրիոյ մէջ, հոնկէ հեռանալէ առաջ։

Հայեր, Մարոնիներ, Չէրքէզներ, Քիւրտեր... որոնք կը շարունակեն անհաշտ մնալ... Աhա կնճիռը։

Ձեզ պիտի փսփսամ Թուրքերուն յաջող քաղաքականութեան գաղտնիքը.

—Բանտ, աքսոր, ջարդ, աւար եւայլն... (կ'աւելցնեմ *եւայլն*)։

Աhա թէ ինչպէս կարելի է հաշտեցնել սա անտանելի տարրերը... որոնք անկասկած նոր բուսած են, չեմ գիտեր ուրկէ։

Աhա թէ ինչու Ֆրանսա չի յաջողիր արագ... ու իր *պատին* է որ կը յաջողի... եւ *պիտի յաղթէ*։

Շատ մը բարդ խնդիրներ կարելի է լուծել կտրուկ։ Բայց այդ կտրուկ միջոցները ամէն մարդ չի կրնար սեփականացնել...Մարդուս մէջը խմոր մը կայ.., որ ատոնց արգելք կը հանդիսանայ։

∴

Քամիլ Մօքլէռ — «Capitole» հանդէսին ձեզի նուիրուած մէկ թիւին մէջ ձեզ կ'անուանէր.

— Ce vaillant et chevaleresque camarade.

Քամիլ Մօքլէռ այն ազնիւ դէմքն է որ յայտարարեց թէ՝ վերջինը պիտի ըլլայ հայասիրութեամբ կաշմրողներէն։

Քամիլ Մօքլէռ կրնայ, եթէ իրմէ խնդրէք, ձեզ տեղեկութիւններ տալ Թրքական տիրապետութեան ի գործ դրած սկզբունքներուն մասին։

Այնուհետեւ, վստահ եմ թէ վերը գրածներուս համաձայն պիտի ըլլաք... եթէ Արեւելքի գգւիչ երկինքը այլեւս դադրած է ձեր ուղեղը գերի պահելէ։

Այս աշխարհիս վրայ գգւիչ բաներ չկան միայն, այլ եւ կարծր հողը, իրականութիւնը։

ԵԴ. ՊԷՕՎՃԵԱՆ

ԱՆՁՕ՛Ր ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ անգամ, խօսելով Դ. Տէր-Սիմոնեանի «Չանթաժ»ի մասին, դեռ մեր ձեռքին տակ չունէինք «Խորհրդային Հայաստան» թերթի Նոյեմբեր 29ի թիւը։

Թղթատելով Երեւանի պաշտօնաթերթին այդ բացառիկ համարին տասը էջերը, անմիջապէս աչքի կը զարնեն այն հակասութիւնները, որ կը տիրեն «Հայկոմկուս»ի դրսի եւ ներսի ներկայացուցիչներու տեսակէտներուն մէջ։ Եթէ Դ. Տէր Սիմոնեանի համար հայ քաղքենի դասը բարեկամ է խորհրդային իշխանութեան, Երեւանի կեդր. կոմիտէին տեսակէտով այդ խաւերը նոյն իշխանութեան մահացու թշնամիներն են։ Եթէ առաջինը, «որոշ» տարրեր չխրտչեցնելու համար կ'աշխատի մեղմացնել դասակարգային հանգամանքը, միւսը աւելի ուժգին կը շեշտէ դասակարգային պայքարի անհրաժեշտութիւնը։ Եթէ մեկը կը ճգնի շողոքորթելով հաճելի ըլլալ փաշաներու եւ աղաներու, միւսը մահ կ'աղաղակէ նոյն «ոսկեա փապականներին»։ Եւ վերջապէս, եթէ «Երեւան» թերթի խմբագիրը Դաշնակցութիւնը կը համարէ միայն գաղութներու մէջ իր հոգեվարքն ապրող կուսակցութիւն մը, «Խորհրդ. Հայաստանի» բոլոր յօդուածագիրները ալ կը չարչրկուին Դաշնակցության մղձաւանջով։

Եւ իսկապէս, թերթին այդ թիւը նուիրուած է ոչ թէ խորհրդայնացման Տրդ. տարեդարձին, այլ ամբողջապէս ուղղուած է Դաշնակցութեան դէմ։ Անդրերկրային կոմիտէի եւ Հայաստանի Կ. Կոմիտէի կոչերը, անոնց քարտուղարներուն՝ Ռուբէնի, Հ. Կոստանեանի ու Ա. Խանջեանի յօդուածները, Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի եւ բանակի հրամանատարութեան հրամանները, կասեանի եւ միւսներու շարադրութիւնները բոլորն ալ անխտիր կը շեշտեն «Դաշնակցութեան վտանգը երկրի ներսում», կ'աշխատեն ապացուցանել անոր գործունէութեան ուժեղացումը եւ կը պահանջեն անողոքօրէն պատրաստ ըլլալ ճակատամարտելու անոնց դէմ։ Ի հարկէ, ըստ սովորականի, այս անգամ ալ կը դիմեն ամէն տեսակ խեղաթիւրման, բանսարկութեան, ամբոխավարութեան ու ամենալկտի լուտանքներու։ Պարզ է, որ այդ կատաղութիւնն ալ ցոյց կուտայ թէ որքան կը սխալի Դ. Դրաստամատը, փաղաժամ դատավճիռներ արձակելով...

* *

«Խորհրդային Հայաստան» թերթին հետեւիլն իսկ բաւական է եզրակացնելու թէ որքա՜ն խեղճուկ ու թշուառական մալ գկանց ձեռքն է անցեր Հայաստանի ղեկավարութիւնն ու բախտը։ «Հայկոմկուս»ի ղեկավարներու յօդուածները ծիծաղ գաւառականութիւն, քարոզիչ «կոմսոմոլիստ»ի թոթովանքներու ապուշութիւնը կը թողուն։ Ի հարկէ, Լուկաշինին եւ Աշոտ Յովհաննիսեանին փոխարինող Կոստանեաններէն եւ Խանջեաններէն աւելին սպասելու իրաւունք չունինք։

Բայց այն, ինչ որ գրեր էր Կոմկուսի Անդրկովկասեան ղեկավար Ռուբէնը, իսկապէս զարհուրելի է։ Անոր 14 սիւնակնոց յօդուածը աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ թէ, Սթալինը կուրացած ներքին պայքարներով, իր մունետիկներուն ընտրութիւնը կատարած ատեն, ուրիշ բան չի պահանջեր, բայց եթէ սորկական հաւատարմութիւն եւ հլու հպատակութիւն

Քարտուղար Ռուբէնի գործած արտայայտութիւնները, պարզած տեսութիւնները եւ հակառակորդը ամէն գռեհկութեամբ վարկաբեկելու մոլութիւնը ինքնին նկարագրի լաւագոյն փաստերն են։ Թող «Յառաջ»ը թոյլ տայ յիշելու քանի մը օրինակներ.—

«Այսօր արտասահմանում դաշնակներն իրենց հերթական շան հաչոցն են բարձրացրել»:

«Ատելութիւնից կատաղած դաշնակցական շների հաչոցը»:

«Պրոֆէսիոնալ լիրբերը եւ քաղաքական սրիկաները»:

«Դաշնակեան նախկին մինիստրների ու այժմեան պոռնիկանոցների տէրերին»...

Նոյն ոճով պատասխանել պիտի նշանակէր նոյնանալ այս թշուառականներուն հետ։ Կ'ափսոսանք միայն, որ Հայաստանի նոր սերունդը այսպիսի գարշանքներով կը դաստիարակուի։

* *

Մեր այն հարցումին, թէ, եթէ բոլշեւիկները պատմական որեւէ փուլի մէջ կ'ընդունին Արեւելքի ազգային-ազատագրական շարժումներու յառաջդիմական-յեղափոխական դերը, ինչու նոյնը չեն ուզեր խոստովանիլ Տաճկահայաստանի ազատագրական պայքարի առթիւ, «յայտնի տեսաբան» Ռուբէնը, համարելով «ապուշներու միամիտ հարցում», կը պատասխանէ.

— Միթէ Դաշնակցութեան գործունէութիւնը կարելի՞ է անուանել յեղափոխական, քանի որ ան փոխանակ գործելու Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ, զբաղուեր է կովկասեան հայ եւ թուրք աշխատաւորութեան փոխադարձ կոտորածներով

Իսկ ցարական յետաշրջութեան դերը այդ կոտորածներու կազմակերպութեան մէջ (թուրք քաղքենի եւ աւատական դասերը հովանաւորելով ու գրգռելով) եւ, որ գլխաւորն է, տաճկահայութեան ազատագրական պայքարը՝ իր միտքէն անգամ չեն անցնիր։ Անդրկովկասի փոխարքայի փոքրաւորը շատ անճարակ ձեւով կը խուսափի մեր հարցումին պատասխանելէ։

Ըստ Պ. Ռուբէնի, մենք կը շփոթենք «ազգայնականութիւն» եւ «ազգային» հասկացողութիւնները։ Չէ՞ որ «Մենք ունինք ազգային հանրապետութիւններ, սակայն չունինք ազգայնական հանրապետութիւններ. մենք ունինք ազգային մամուլ, բայց չունինք ազգայնական մամուլ»։ Երեւի, գեղագէտ կոմունիստը իր հայհոյանքները հայերէն գրած ըլլալով կը կարծէ թէ Հայաստանի «Հանրապետութիւնը» եւ մամուլը «ազգային» կարելի է համարել

Սակայն, չափէն դուրս տաքարիւն ըլլալով, ուրեմն Ռուբէնը նշանաւոր յայտարարութիւն մը կ'ընէ։ Եթէ «Հայկոմկուսի կենտկոմի չորրորդ պլէնումում» (յուլիսի սկիզբը) Ռուբէնը վերապահօրէն կը յայտնէր, թէ նախկին ղեկավարներու որոշ սխալները առիթ են տուեր շատերուն կասկածելու, թէ կենտր. կոմիտէն դիտմամբ կը խանգարէ «դաշնակցիզմի եւ «սպեցիֆիզմ»ի դէմ պայքար մղելը, այսօր, առանց այլեւայլի՝ զանոնք բոլորը կը մեղադրէ «դաշնակիզմ»ի մեղքով՝ կարդանք իր իսկ խօսքերը.

— «Ամէն մի թեքում դէպի աջ՝ թեքում է դէպի դաշնակների կողմը եւ ամէն մի գիծ, գծիկը դէպի աջ դաշնակցական բանակի մնացորդներու ուժեղացումն է,

«Պատահական չէ, որ ներկուսակցական պայքարը Հայաստանում սուր արտայայտութիւն ստացաւ իդէոլոգիական ճակատի խնդիրներում։ Կոնկրետ կերպով Հայաստանում պայքար կար աջ վտանգի դէմ կուսակցութեան մէջ, աջ վտանգի դէմ կուսակցութեան ղեկավարութեան մէջ»։ (ընդգծումը Ռուբէնինն է)

Աշոտ Յովհաննիսեանի կեդր. կոմիտէին դաժան դատախազը կ'աւելցնէ

«Մենք չենք կասկածում, որ այս թեքումը դժգոհութիւն է առաջացնելու աջ վտանգի արտայայտիչների մէջ»։

Ուզողը թող դժգոհի այդ վրան բաց խոստովանութենէն. բայց օգտակար կ'ըլլար եթէ Պ. Դրաստամատ Տէր Սիմոնեանը, Դաշնակցութեան գերեզմանը փորած ատեն, երբ յոգնի հանգստի պահուն աչքէ անցընէ Ռուբէնի «թէզիս»ը, որ, յամենայն դէպս, մեր կուսակցութեան հոգեվարքը չապացուցաներ։

Իսկ մենք մեր ճամբան կը շարունակենք, ծիծաղելով իրենց անզօր կատաղութեան վրայ

ԵՐԱԶ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԽՆԱՄԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ԱՆՈՒՇ ԽՕՍՔԵՐ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՒ ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՀԱՍՑԷԻՆ

Թիֆլիսի «Պրոլետարը» Բարեգործականի նուիրուած երկար ուսումնասիրութեան մը մէջ, հետեւեալ փաղաքշական խորհրդածութիւնները կ'ընէ այդ հաստատութեան եւ ռամկավարներու մասին։ (Պրոլետար 18 Նոյ.)

Ֆրանսահայ ռամկավար եւ ընդհանրապէս հայ ռամկավար-ազատական կուսակցութեան դէմքը բնորոշած ատեն, ստիպուած ենք շօշափել նաեւ «Հայ Բարեգործական Միութեան» գործելակերպը։

Այդ քմահաճոյք չէ ի հարկէ, ոչ ալ բանագրաւիկ գաղտողութիւն, այլ իրական փաստերու թելադրանք։ Որչափ ալ տրամադրութիւնք ըլլայ ունենալու ռամկավարներու հաւաստիքը, թէ այդ երկու մարմինները կ'ապրին եւ կը գործեն իբրեւ տարանջատ եւ ինքնուրոյն օրգաններ, չենք կրնար զանց առնել անոնց փոխադարձ ներքին եւ արտաքին կապերը։ Ռամկավար կուսակցութիւնը արտասահմանի մէջ կը ներկայացնէ Բարեգործականի պաշտպան փաստաբանը, անոր անդաւաճան գործակալը։ Պատահական չէ, որ ռամկավար կարկառուն դէմքերէն մէկը — Վահան Մալէզեանը Բարեգործական Միութեան վարիչ-տնօրէնն է. նոյն կուսակցութեան ուրիշ մէկ կարկառուն դէմքը — Արշակ Չօպանեանը Բարեգործականի չէֆիկ քարոզիչը, նոյնը եւ Հրաչ Երուանդը եւ այլն։ Մէկ խօսքով ռամկավարները խոշոր դեր կը կատարեն Բարեգործականի ղեկավար մարմնի մէջ։ Բնականաբար Բարեգործականն ալ իր կողմէ չի զլանար որոշ դեր կատարել ռամկավար կուսակցութեան մէջ, նիւթապէս օժանդակելով թէ անոր տպագրական օրգաններուն եւ թէ կազմակերպչական աշխատանքներուն։ Այդ իսկ տեսակէտով, միանգամայն իրաւացի է գաղութահայ աշխատաւորութիւնը, երբ Բարեգործականի ձախաւեր քայլերուն համար պատասխանատու կը համարէ նաեւ ռամկավար կուսակցութիւնը։ Ուրիշ ի՞նչ կերպ բացատրել ռամկավարներու դիրքը Բարեգործականի այն քայլերուն հանդէպ, որոնք պարզապէս կը հարուածեն աշխատաւորութեան շահերը։ Յիշենք Մելքոնեանի, Էգնաթեանի եւ այլն կտակներու պատմութիւնը։ Ի՞նչ ըրաւ ռամկավար կուսակցութիւնը, երբ Բարեգործականը այդ կտակները փոխանակ իրենց իսկ նպատակին՝ հայ աշխատաւորութեան շահերուն ծառայեցնելու, տրամադրեց անգլիական բանկէրներուն։

Թէ ռամկավար-ազատական կուսակցութիւնը, ինչպէս եւ ամէն մի քաղքենի կուսակցութիւն, հակառակ է խորհրդային իրաւակարգին, թշնամի է պրոլետարիատի դիկտատուրային, դա պարզ է, ի հարկէ։

Սակայն կայ պարագայ մը որ կը թելադրէ հայ ռամկավարները «խորհրդային վարչաձեւի դէմ պայքարը վերջին գծի վրայ դնել... եւ ճանաչել խորհրդային ֆեդերացիոն» (sic)։ Այդ արտասահմանի հայ որբերը եւ գաղթականները Խորհրդային Հայաստան փոխադրելու խնդիրն է. որոնք բեռ են դարձեր Բարեգործականի ուսին վրայ։ Բարեգործականը կը ձգտի ազատուիլ այն նպաստներէն, որ շատ կամ քիչ կուտայ արտասահմանի հայ որբերուն ու անգործ գաղթականներուն։ Այդ հոգէն ազատուելու համար պէտք է զանոնք վերջնականապէս տեղաւորել վայր մը եւ ինքնաբաւ դարձնել։ Աշխարհակալ պետութիւններէն յուսախաբ ու լքուած հայ բուրժուազիի աչքը ուրիշ աւելի յարմար վայր չի կրնար տեսնել իր այդ «ազգասիրութեան» համար, քան Խորհրդային Հայաստանը։

* *

Բարեգործականը, որ 22 տարուան անցեալ ունի, կրցեր է հայ ժողովուրդէն կորզել հաւաքելով բաւական խոշոր գումարներ դիզել։ Ինչպէս կը տեսնէք Կարէն Միքայէլեանի «Հայ ժողովրդական հարստութիւններն արտասահմանում» գրքոյկէն, Բարեգործականն իր տրամադրութեան տակ ունի բաւական խոշոր գումարներ եւ գոյքեր։

Անոնց մէջ կան անշարժներ, որ յատկացուեր են յատկապէս Հայաստանի մէջ գործածուելու. կան եւ գումարներ, որ Բարեգործականը ազատ կերպով կրնար գործածել Խորհրդ. Հայաստանի մէջ, պայմաններ ստեղծելով գաղութահայ աշխատաւորութեան մէկ մասի վերադարձի համար։ Ինչ ըրաւ այդ հնարաւորութիւններն ունենալով հանդերձ։ Հարցի պատասխանը պատուաբեր չէ ոչ Բարեգործականի եւ ոչ ալ անոր խորհրդատու ռամկավարներու համար։ Քանի որ այդ երկու միասնական մարմինները փոխանակ օրինակ առնելու Նոր Եւդոկիացիներէն ու Նոր Մալաթիացիներէն եւ հնարաւորութիւններ ստեղծելու Խորհրդ. Հայաստանի մէջ աշխատաւոր գաղթականներու նոր խմբերու տեղաւորման համար, բոլորովին ուրիշ պայմաններ ստեղծեցին։ Բարեգործականը՝ իր տրամադրութեան տակ եղած միլիոնները, որ հաւաքեր էր հայ ժողովուրդէն անվերադարձելի կերպով, յանձնեց անգլիական դրամատուններուն կամ, ինչպէս կ'ըսեն գաղթահայ թերթերը, Ռըսսըլի վերածեց։ Այդ միլիոնները Հայաստանի «բարեկամները» տուին Խորհրդային Միութեան, հետեւապէս Խորհրդ. Հայաստանի ոխերիմ թշնամի անգլիական բուրժուազիային. կրկնենք, անվերադարձ կերպով, այսինքն մինչեւ հայ ժողովուրդի վախճանը Բարեգործականը պէտք է ստանայ այդ գումարի միայն աննշան տոկոսները։ Իսկ մնացեալ գումարն ալ, տոկոսներն ալ կը մնան, ի հարկէ, անգլիական բանկէրներուն։ Ի միջի այլոց, անգլիական բուրժուազիային նուիրուած այդ գումարի մէջ է նաեւ Էգնաթեանի մէկ միլիոն ֆրանքը, որ նախապէս որոշուած էր յատկացնել Նանսէնեան ծրագրի իրագործման, այսինքն Խորհրդային Հայաստանի [illegible] ոռոգման։ Ինչպէ՞ս կարելի է արդարացնել այդ քայլը։

Եթէ իրօք այդ քայլը եղած է ռամկավար կուսակցութեան կամքէն անկախ, ապա ինչո՞ւ «ազգային շահերու պաշտպան» ռամկավարները գէթ թեթեւ դիտողութիւն կամ քննադատութիւն չըրին Բարեգործականին այդ առթիւ։ Ընդհակառակը, ռամկավար վարիչները կը պաշտպանեն Բարեգործականի այդ անգլիասէր քայլը եւ գիտակից աշխատաւորութեան կողմէ եղած բողոքները «անհիմն վրվըրուք» կ'անուանուին։ Կը նշանակէ թէ, անոնք եթէ ոչ ուղղակի, անուղղակի մասնակցած են հայ ժողովուրդին յատկացուած դրամները անգլիական դրամատուններուն նուիրելու գործին։ Այդ պատճառով ալ միանգամայն իրաւացի է գաղթահայ աշխատաւորութիւնը, երբ կը մերկացնէ ռամկավարներու «բարեկամութիւնը» եւ մեղսակից կը համարէ զանոնք Բարեգործականի այդ դաւաճանական քայլին։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՃԱՌԸ)

«Աշխատանքի ժամ ու անգլիական ընկերվարութիւնը» անունով ծանօթ գիրքը մը սկսաւ գրգռանալ եւ այն ատեն էր որ Ռոպըրթ Օուէն իր ծրագիրները մշակեց նոր ներդաշնակութիւն մը իրականացնելու համար։ Հազիւ չանցած, երբ անսանձ դրամատիրութիւն մը իր պատուէրները արտադրեց, երեւան եկաւ կրօնական, գեղարուեստական, գրական բողոքի ձեւերով հակազդեցում մը։ Քարլայլ, Ռըսքին, Քինկսլի, Յովհ. Մորրիս նպաստեցին այս ըմբոստացման եւ նոր մտածման աճումին։ Ու մինչդեռ հասարակաց կարծիքը կրցեր էր քաղաքական ռամկավարութեան մրցումով—որուն գործիքներն էին ազատական եւ արմատական կուսակցութիւնները— ընկերվարական գաղափարին յառաջխաղացումը ուժը շատ քիչ կ'ազդէր քաղաքականութեան վրայ։ Ան յայտնուեցաւ ամփոփ գործերով, ինչպէս բժշկական եւ այլ օժանդակութիւններ։ Բայց անմիջապէս որ գործաւոր դասակարգին գնահատելի մէկ մասը քուէ ստացաւ, ընկերվարութիւնը թափանցեց անոնց մտքին եւ սկսաւ ազդել անոնց քաղաքականութեան վրայ, թելադրելով որ պարտաւոր էին ընկերային պայմանները նկատի առնել իրենց քաղաքական գործունէութեան մէջ, եւ թէ պետական իշխանութիւնները մասնակցելու էին դրամատիրական ընկերութեան գործունէութեամբ եւ հետեւանքներով։ Այսպէս է որ յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութիւններուն մէջ, աշխատաւորական կուսակցութեան մղելիք պայքարին ծրագիրը հիմնուած պիտի ըլլայ այն գաղափարին վրայ թէ, պետութեան միջոցներով կազմակերպուած համայնքը պարտաւոր է անհատին ապահովել՝ տնտեսական եւ ընկերային արդարութիւնը։

Ընկերութեան տնտեսական կազմը կը բարեխղճուի, հաստատելով այս օրէնքներուն ժամանակ մը, դրամատիրութիւնը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ մրցակցութիւն, մասնաւոր ձեռնարկի ոգի, անհատական նախաձեռնութիւն։ Գործարանատէրը միեւնոյն ատեն պաշտօնեայ գործածողն էր. իր եւ իր բանուորներուն միջեւ, յարաբերութիւնները անձնական էին եւ սպառողը պաշտպանուած էր շնորհիւ այն մրցակցութեան որ կը տիրէր յարաբերաբար նուազ կարեւոր, բայց բազմաթիւ շահերու միջեւ։

Փոքր անհատական ձեռնարկներու, իրենց դրամագլուխը շահագործող դրամատէրներու եւ մրցակցութեան ժամանակաշրջանը անցած եւ տնտեսական զարգացումը մեզի բերաւ մեծ … ձեռք, խմբակներ որ առանց … տարարուեստի մասնակցե … լալու՝ զանոնք կը հակակշռէ … կան տնօրէնը, որ մեքենական … թեան եւ աշխատաւոր ձեռքին … միջեւ կը ներկայացնէ … մեքենական կապ մը … տութեան բաշխում մը … տուգուած ծառայութիւններ … ժէքին հետ ոչ մէկ կապ … Տնտեսական ուժը կը … քաղաքական ուժին, քաղ… եւ անհատին ազատութեան … տագրութեան մէջ, մարդ … տարրը յարմար միջոց մը … թեզէն տարրին ծառայ… համար։ Արտադրութեան … մեքենան կը նմանի … կան այն հսկաներուն … ներուն, որոնք կը մնան … կային էակներով։ Երբ … թեան մեքենականութիւ… փոխուի, դրամագլուխը կը … պանուի, բայց … ները կը գոհացնէ … գլուխ ուժին այս … այլեւս սահմանափակ … գային սահմաններու մէջ … ձած է միջազգային։

Համայնք մը կրնայ … տալ որ իր ազատութիւնը … խում ունենան իր տնտեսական … ժերը իրենց ձեռքերուն մէջ … բռնացնող խումբ մը … խաձեռնութիւններ եւ բարե… գորութիւններ։ Այս է հարցը … առջեւ կը դրուի Աշխատաւորական … կուսակցութեան պատասխ… ո՛չ։ Ոչ թէ անոր համար որ … է այս յեղաշրջման … նկատէ անխուսափելի բայց … կանգնի այն տեսակէտին … թէ այս տնտեսական փոփոխ… թիւնները կը ստեղծեն … կութեան եւ տեղափոխութեան … ընկերային հարց մը … չէ անտեսել, այլ պէտք է … նկատի առնել ընկերային … նին պատասխանատուութեան … տարողութեան համեմատ

Ինչպէ՞ս ընել … պէտք է որ ընկերութիւնը … իսկ ձեռք անցնէ մեքենական … թիւնը, կամ գոնէ ինչ որ … կան է, այսինքն արտադրու… թիւնը։ Միւս կողմէ հողը … տագրութիւնը չէ կազմ… ուած, եւ հիմնած է … Թագուհիին օրերուն … կերպ վիճակին մէջ։ Աշխատ… րական կուսակցութիւնը … լին պիտի ընէր արգիւ… մար արտադրութիւնը … խային ճարտարարուեստ … օրինակ, լաւ չէ կազմակ… թիւնը եւ Աշխատաւորական … սակցութիւնը կը պահանջէ … ազգայնացումը, որպէսզի … նայ զայն կազմակերպել … կան հիմերու վրայ եւ … րածել հանրային … սպասարկութիւն մը։ Ա… նակեր թէ պիտի յանձնէ … տնտեսութեան ձեռքերուն … միտքը այն է թէ … խը պէտք է գնել յարմար … բիչները, ապահովել … լաւագոյն կարծիքները … կումը, որպէսզի կարելի … ստանալ առաւելագոյն … դրութիւնը։ Նաեւ այն … սպասարկութիւնները … ստանան արդար վարձատրու… մը եւ հետի քաղաքական … ազդեցութիւններէ անոնք … ուին միմիայն սպասարկած … դիւղերուն համար

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Օրուան խնդիր դարձած է Աֆղանիստանի ապստամբական շարժումը, որուն մանրամասնութիւնները կը հրատարակենք օրը օրին։

Ամանուլլահ թագաւորի ձեռնարկած բարենորոգումներն են որ գրգռեցին այս շարժումը։ Երիտասարդ թագաւորը իշխանութեան գլուխ անցնելուն առաջին օրէն իսկ, սկզբունք ընտրեց երկիրը արդիացնել՝ ո՛չ միայն ճարտարարուեստի եւ տնտեսութեան մարզին մէջ, այլ եւ քաղաքական եւ ընկերային մարզերուն մէջ։ Այդ բարենորոգումները ուզեց մտցնել ո՛չ միայն մայրաքաղաք Քապուլի եւ երկրին մատչելի վայրերուն, այլ եւ լեռնային շրջաններուն մէջ, ուր բուն իշխանութիւնը կը գտնուի Մոլլաներու եւ ցիրերու ձեռքին մէջ, եւ կրօնական այս պետերը օրէնքին եւ թագաւորին կը հնազանդին այն ատեն միայն, երբ հաճոյ կը թուի իրենց։

Թագաւորը մասնաւորաբար ունէր հմայք շունի հնդկական սահմանագլուխի շրջանին մէջ։

1919ի անգլեւաֆղան կարճ պատերազմի ընթացքին, ամանք գիմագրեցին Ամանուլլահ թագաւորին, մինչ ուրիշներ հնդկական սահմանագլուխի վրայ իրենց յարձակումէն ետ մղուելով, դարձան եւ Աֆղանիստանի Ճէլալապատ քաղաքը կողոպտեցին։

1923ին աֆղան աւազակներ հնդկական սահմանը անցնելով, սպաննեցին քանի մը անգլիացի սպաներ եւ անոնց կիները։ Անգլիական կառավարութիւնը պահանջեց մարդասպանները։ Աֆղան Մոլլաները պաշտպանեցին այն տեսակէտը թէ անհաւատներու սպանիչները չեն կրնար յանձնել օտար պետութեան մը եւ Ամանուլլահ թագաւոր մերժեց գործադրել անգլիական կառավարութեան բոլոր պահանջները։

Մոլլաներու եւ թագաւորին միջեւ առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ 1924 Մայիսին, երբ Զկայ Մոլլան ապստամբական դրօշը պարզեց Խոսթի, Սիլդայ եւ Մանկալ ցեղախումբերուն մէջ։ Կաղ Մոլլան մերժեց ճանչնալ թագաւորին հրատարակած նոր պատժական օրինագիրքը՝ իբրեւ հակառակ իսլամական շէրիաթին, որուն համաձայն կը գատուէին մինչեւ այն ատեն բոլոր ոճիրները։ Քաղաքային դատաւորներու անուանումը նոյնպէս կատ-եցուց Մոլլաներն ու ծերերը, որոնք ատոր մէջ մէջ տեսան հարուած մը իրենց շահաւոր առանձնաշնորհներուն։

Ապստամբութիւնը զսպուեցաւ բուռն կռիւներէ յետոյ եւ ապստամբութեան վարիչները հրապարակով մահապատիժի ենթարկուեցան։ Բայց նոյնիսկ յաղթանակի օրերուն, աֆղան կառավարութիւնը չկրցաւ արգիլել որ մոլեռանդ խումբը քարկոծելով սպաննէ Ահմէտիէ աղանդին պատկանողները։

Ամանուլլահ թագաւորին եւ Սուրէյիա թագուհիին եւրոպա այցելութիւնը ա եւ է գժգոհութիւն առաջ չբերաւ Աֆղանիստանի մէջ։ Ամանուլլահ խորապէս ազդուած էր Մուսթաֆա Քէմալի բարենորոգչական յաջողութիւններէն Թուրքիոյ մէջ։ Ուստի Աֆղանիստան վերադարձին, սա յայտարարեց թէ նոյն օրինակին պիտի հետեւի, Մոլլաները սկսան մայրալ։

Լեռնական ցեղախումբերը, որ գայրացած էին արդէն նոր օրինագիրքերու ներմուծումով, բոլորովին կատղեցան երբ իմացան թէ թագաւորը որոշած է կիներուն քօղը վերցնել եւ դպրոցներու մէջ մանչ-աղջիկ միասին կրթել։

Հակառակ իր ժողով եւ անցյ. բարեկամներու խորհուրդին, թագաւորը սկսաւ գործադրել իր ծրագիրը։ Սեպտեմբերին կառավարական պաշտօնեաներուն արգիլեց բազմակնութիւնը, հոկտեմբերին եւրոպական հագուստը պարտադրեց Քապուլի բնակչութեան։ Հրովարտակը անժողովրդական էր՝ տնտեսական պատճառներով։ Շատ քիչ դերձակներ կային մայրաքաղաքին մէջ, որ եւրոպական հագուստ կարէին. այլապէս պէտք պիտի ըլլար մեծ քանակութեամբ պատրաստ հագուստ ներածել Հնդկաստանէն սուղ գիներով։ Եւրոպական հագուստը կը պարտադրէր եւրոպական սովորոյթներ։

ՀԱՑԻ ՆՈՐ ՄՈՒԹԱՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ անցած շաբթուան վերջին երեք օրերու ընթացքին ժողովրդական ցոյցեր եւ կռիւներ տեղի ունեցած են կիներու կողմէ, որոնք ժամերով նպարավաճառի եւ հացագործի խանութներու առջեւ սպասելէն յոգնած ու ջղայնացած էին։

Մոսկուայի Թաղապետական ժողովը ստիպուեցաւ գրաւել ժողովրդական այս դժգոհութեանց համար։ Ժողովի նախագահ Ուղլանով հաւաստեց թէ մայրաքաղաքը մէկ ամսուան բաւելիք ալիւր ունի, 66.000 թոնօ։ Անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնուած են եփած հացի քանակը աւելցնելու եւ բաժանումի կանոնաւորելու համար։

Անպարգութեանց պատճառն է բաժանումի անկանոնութիւնը ու մանաւանդ ա՛յն որ գիւղացիները կը նախընտրեն իրենց ցորենը իբրեւ կեր տալ կենդանիներուն քան յանձնել իշխանութեանց։

∴ Պերլինէն 18 դեկտեմբերի թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ.— Այսօր աղմկալի ցոյցեր տեղի ունեցան Մոսկուայի մէջ։ Մեծ բազմութիւն մը շարունակ կը պոռար կը կանչէր՝ պահանջելով հաց, կարագ, ձէթ ու բրինձ, որոնք բացարձակապէս անգտանելի դարձած են Մոսկուայի մէջ։

Միւս կողմէ Ուկրայնիոյ Արհեստակցական միութեանց նախագահը կը յայտարարէ թէ ապրիլէն ի վեր 100 սենդիկայական կազմակերպութիւններ լուծուած են Ուկրայնիոյ մէջ։ Սենդիկայի վարիչները կը մեղադրուին թէ չեն հնազանդած Մոսկուայէն տրուած հրահանգներուն եւ պէտք եղածին պէս չեն գործած հակայեղափոխական շարժումներուն դէմ։

ԿԵԱՆՔԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԽԱՍՔՈՎԻՈՅԻ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑԸ

Խասքովայի Թաղ. Խորհուրդին կողմէ Պերթիս խմբագրին ուղղուած մասնաւոր նամակէ մէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.— (5 դեկտ.)

— « Խասքովոն վերջապէս իր Մանկապարտէզի շէնքը ունեցաւ, սկիզբէն մեր երեւակայածէն աւելի կարգ մը առաւելութիւններով։ Անշուշտ Թերթերէ ալ տեղեկացաք, որ նոր շէնք շինելէ հրաժարելով, անակնկալ կերպով ծախու հանուած կալուած մը գնած ենք, որ մեր եկեղեցի դպրոցի շէնքին կից է եւ ունի 706 քառակ. մեդր տարածութիւն, վրան երեք անջատ տուներ եւ պարտէզ, զոր միացնելով արդէն գտնուած ազգապատկան կալուածին, շատ մը օգտակարութիւններ պիտի կրնայ ունենալ։ Այս երեք տուներէն յարմարագոյնը յատկացուցած ենք մանկապարտէզի համար։

Կալուածը գնած ենք 170 հազար լէվա փոխարժէքով, որուն 80 հազար լէվան կանխիկ վճարուած ըլլալով, կը յուսանք որ մնացեալ գումարն ալ պիտի կարենանք վճարել մօտերս, վասն զի մեծ մասը պատրաստ ունինք։

Պարտք կը համարինք տեղիս կազմելու ձեզ, որ Ֆիլիպէի «Աղէտ» Օգնութեան Պատ. Յանձնախումբը» կարեւոր գումար մը տրամադրած է Խասքովոյի, անսալով ձեր թելադրութեանց։

Արդարեւ, Խասքովոն միշտ երախտապարտ պիտի մնայ «Յառաջ»ի, որ մեծ բաժին ունեցաւ մեր Մանկապարտէզի գործին յաջողութեան մէջ։ Փոքր յիշատակի մը համար ղրկած ենք ձեզի պատի օրացոյց մը, մանկապարտէզի յուսանկարը պիտի տեսնէք վրան։ Յօ. Մալ ՚նկատած ենք նմանապէս Օրացոյց մըն ալ Լոնտոնաքնակ ազնիւ բարերարին համար ղրկելու որուն նուիրատուութիւնն էր որ պատճառ հանդիսացաւ ու համարձակութիւն տուաւ մեզ, նման նուիրական ու ազգօգուտ ձեռնարկի մը փարելու։

Ասկեղծ ըլլալու համար, սա ալ կը տեղեկացնենք ցաւ ի սիրտ, որ հակառակ Մանկապարտէզի սրահին ու գրասեղաններու կազմ ու պատրաստ ըլլալուն, դժբախտաբար ցարդ չենք կրցած մանկապարտէզը բանալ, ինչու որ Հոգաբարձութիւնը՝ վարժարանի պիւտճէին համար արդէն պարտքերով բեռնաւորուած ըլլալով, համարձակութիւն չէ ունեցած նոր բեռի տակ մտնելու։

Դիմած ենք բարեգործականին, մանկապարտէզի համար յաւելում մը խնդրելով, վարժարանի համար տրուած գումարին վրայ։

Ամէն պարագայի մէջ, մենք պիտի ջանանք մօտ օրէն Մանկապարտէզը բանալու, եղած կարելի միջոցներով։

(Կնիք)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ.— 1928 օգոստ. 2ին, կիրակի օրը Լիոնի մէջ հիմը դրուեցաւ Ֆրուայի Մեծ Նոր Գիւղի Հայրենակցական Միութեան՝ որ արդէն պաշտօնապէս ճանչցուած եւ վաւերացուած է 25 սեպտեմբեր 1928ին՝ տեղական իշխանութեանէն։

Միութեանս նպատակն է բարոյական սերտ կապ ստեղծել Ֆրանսա եւ արտասահման գտնուող հայրենակիցներու միջեւ, օգնել եւ օժանդակել չքաւոր հայրենակիցներու նիւթապէս եւ բարոյապէս, կարելի միջոցներով, պայքարիլ ձուլման եւ ապազգայնացման վտանգին դէմ։

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք Լիոն եւ շրջակայքը գտնուող Մեծ Նոր Գիւղացիներուն, որ չզլանան ընել իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը, նոր կազմուած Միութեան յառաջդիմութեան եւ զարգացման համար։

Միութեանս ուղղեալ գիմում, նամակ եւայլն, գրել հետեւեալ հասցէին.— Mr. Avédis Charabhanian, 294 Rue Vendôme, Lyon (Rhône) France:

Վարչութիւն

Յ. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել այս կոչը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի «Արարատ» մասնաճիւղի Ֆութպոլի Ա. խումբը անցեալ կիրակի մրցում մը ունեցաւ U. S. St. Antoineի Ա. խումբին դէմ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջապահները կը խաղային ետանդով։ Հինգ վայրկեան յետոյ շահեցան առաջին նշանակէտը։

Սաստիկ հովը կ'օգնէր հակառակորդին, բայց 15 վայրկեան մեր տղաները շահեցան երկրորդ նշանակէտը։ Ֆրանսացիները սկսան յարձակողականի եւ շահեցան նշանակէտ մը։

Երկրորդ խաղամասին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը շահեցաւ երրորդ նշանակէտը եւ յետոյ չորրորդը։ Վերջին ճիգ մը փորձելով, հայ մարզիկները շահեցան հինգերորդ նշանակէտը եւ Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթեց 1ի դէմ 5 նշանակէտով։

Գ. Պ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յառաջի մէջ ցաւով կարդացի Պոլսոյ թերթերէն արտատպուած լուր մը, որուն համաձայն Հանր. Պարտքի Վարչութեան պաշտօնեաներէն Հայու մըն ալ մեղսակցութիւն կը վերագրուի,թըրքական թղթադրամներու շորթումի գործին մէջ։

Արդ, նկատելով որ ստորագրեալս քսան եւ ութը տարի պաշտօնավարած եմ Հանրային Պարտուց Վարչութեան մէջ, նկատելով որ հինգ տարիէ ի վեր Պոլսէն հեռացած ու Փարիզ հաստատուած եմ, Դարձեալ նկատելով որ ներկայիս ճաշարան մը ունիմ, որպէս զի թիւրիմացութիւնը փարատի ու կասկածներ չծագին իմ անձիս ու պատիւիս հանդէպ, կը փութամ ճշտել խնդիրը երկու բառով։

Հանր. Պարտ. Վարչութեան մէջ պաշտօն վարած եմ իբր հաշուակալ Comptabilité Centrale*ի մէջ եւ երբեք մաս կամ առնչութիւն ունեցած չեմ* Caisse*ին հետ, ընդհակառակը պաշտօնս* Caisse controle *ընելն էր։*

Երբեք Եգիպտոս չեմ փախած կամ գացած, այլ Թուրք Հանրապետութեան օրինաւոր անցագրով եկած եմ Փարիզ, եւ կրնամ ալ դառնալ։

Ճաշարանս բացած եմ անձնական նիւթական կարողութեամբս, եւ երբեք օտար դրամի օժանդակութեան հարկ չեմ տեսած։

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
(Լիլա)

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է

"ՅԱՌԱՋ,,Ը

որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ամէնէն սիրուն գլխարկները իրապէս F. Sorbierի' մեծ մոտիսթիններն են։ Տեսնել իր նմոյշները՝ ամեն օրեայ, իրիկուան եւ Թօթ տ'Ազիւրի համար, 11 Rue Lafayette։ Գիները անմրցելի։ Մ.

ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Երբ առաջին անգամ մայրը լսած էր որ մեռելաթաղութեան իր վերջին օրն է այսօր, ...թ ու Կարապետ անկեղծօրէն ուրախացան ու աչքի լոյս ...թեցին ջերմօրէն։ Սակայն ...խտ մարդոց առջեւ իր ...պատուաւորութեան այսպէս անկեղծօրէն ու ծիծաղով ցուցադրել անհաճոյ բան մը ունէր մէջ, Առաջին մէկ քանի անգամին, Դաւիթ ու Կարապետ ...ան վերագրեցին իր զգացած ...րախութեան ու ներողամտութեան ...մակեցան, ի վերջոյ սա...ն ջղայնացան։ Որովհետեւ ...քթի խնդալ կը դառնար ...րզապէս։ Ահա թէ ինչո՛ւ, ...ութիւնը սպառած, Դաւիթ պատասխանեց նեղօրէն

— Աչքդ լոյս ըսինք․․ Յոնը կարծես այս արդիւն... ...ն կը սպասէր, շարունակեց ...ելի ուրախ շեշտով.

— Զօրաքաժնի հրամանատարն է որ զիս իրեն հետեւորդ կ'անուանէ։ Կը ցաւիմ ձեզի կորսնցնելուս համար, բայց ի՞նչ ընես, բախտը այսպէս է եղեր։ Մեռելաթաղը ո՞ւր, ճ՛ա ուր, արդէն։ Դուք սակայն մինչեւ վերջ պիտի մնաք, կը յուսամ, քանի որ սքանչելիօրէն կը կատարէք այս գործը…

Ու քրքիջ մը արձակեց, հեգնական, մեծամիտ։ Իրենց դժբախտութեան՝ տակաւին նո՛ր ցաւին մէջ գտնուող մէկէ մը եկած այս հեգնանքը խենդեցուց երկուքն ալ։

— Բլյան լռէ՛, լակո՛տ, պոռաց Կարապետ, նետուելով ինք իր վրայ։

— Հայտէ վռէ խուլեալս…

Դաւիթի արիւնը գլուխը ցատկեց։ Ջաւակ, կին, ամէն ինչ այս անարգանքին տակ մոռցած, պիտի նետուէր վրան երբ Կարապետի ձեռքը անշարժացուց զայն։

— Զգէ՛ աղբարս, մանչ մը և ընտանիք ունիս, զուն խելօք կեցիր, թող տուր ինծի որ այդ շան շափը տամ։

Յոնը ժամանակ չունեցաւ փախչելու։ Եւ փոխանակ առնականօրէն ինքզինքը պաշտպանելու, սկսաւ աղաղակել.

— Հասէ՛ք, օգնութի՛ւն, հայերը պիտի մեռցնեն զիս… հասէ՛ք…

Վազեցին ամէն կողմէ ու գժուարաւ կրցան զայն ազատել Կարապետի ձեռքէն։ Դէմքը արիւնի մէջ, աչքին մէկը կապտուցած, կնիկի պէս կուլար, անդադար ճչալով։

Նոյն իրիկունն իսկ Կարապետ հանդ գրկուեցաւ։

Հետեւեալ օր հիւանդանոցէն հանելով Դաւիթը գեղարան ղրկին։ Հոն ընելիքը որոշ բան մը չէր, այլ ամէն բան, ինչ որ պէտք ըլլար ընել։ Դեղարանը աւլել, վիրաւոր կամ հիւանդներու նախնական դարմաններուն օգնել, բժշկապետին սենեակը մաքրել, թէյն ու սուրճը եփել եւ անոր ճաշերը բանակի խոհանոցէն երթալ բերել։

Առաւօտուն, երբ լոյսը դեռ մշուշի գոյն կ'ունենայ, Դաւիթ կը գիմէր բլուրին ձախ կողմը, պարենաւորման կեդրոնը, բժշկապետին կաթը բերելու։ Իր ծառայութեան առաջին օրը, բժշկապետը կանչեց զայն ու խիստ շեշտով մը ըսաւ.

— Գիտե՞ս, Դաւիթ, կաթը այսօր պակաս էր…

— Ինչո՞ւ չտեսիր որ ետ տանիմ, պատասխանեց անմիջապէս Դաւիթ միամտօրէն։

Անուս ու գաւառացի մարդ, ան չէր գիտեր լոգնակի խօսիլ։ Ամէնէն բարձր անձնաւորութեան հետ, ինչպէս ամենապարզին, կը խօսէր եզակի։ Բայց ասիկա կ'ըլլար անպիսի շեշտով մը, այնքա՛ն պարզ ու անուշ, որ ոչ ոք տուտ համար գիտողութիւն կ'ընէր իրեն։ Դաւիթի պատասխանին վրայ բժշկապետը չկրցաւ իր ժպիտը զսպել, զարկաւ բարեկամաբար ուսին.

— Լա՛ւ, Դաւիթ աղա, գնա՛ եւ գործիդ նայէ…

Երբ առանձին մնաց, այն ատեն միայն հասկցաւ որ բժշկապետը գինք փորձելու համար կանչած եւ այդ հարցումը ըրած պիտի ըլլար։ Ու այն օրուընէ վերջ, ամէն առաւօտ, կաթը բերած միջոցին, կանգ կ'առնէր անտառին եզերքը, կը նստէր հողին վրայ, բաժակ մը կաթ կը լեցնէր, կը թաթխէր հետը բերած հացը ու պաղ-պաղ կը խմէր։ Յետոյ կ'երթար ճամբուն վրայի աղբիւրէն պակսածին չափ ջուր կը լեցնէր։ Վստահ էր որ բժշկապետը ա՛լ իրմէ չպիտի կասկածի։ Ցերեկ եւ իրիկուն նոյնը կ'ընէր բերած ճաշերուն համար. միսի կտորներ, դդումի մասեր կը կտրէր դանակով ու կ'ուտէր։ Անգամ մը ինքզինքը կորսուած զգաց ու ամբողջ գիշերը չքնացաւ։ Ձեռքին մոռցած էր ափսէին մէջ։ Բայց, չեմ գիտեր ի՞նչ հրաշքով ոչ մէկ ձայն ելաւ, ու խնդիրը անցաւ աննշմար։

Չորրորդ օրը իրիկնադէմին, երբ դեղարանը վառարանին առջեւ օրուան ընթացքին իր սառած անդամները կը տաքցնէր, եկան իմացնել որ մահամերձ մը զինք կը խնդրէր։ Ոտքի ելաւ անհապաղօրէն, ու գրեթէ վազեց մինչեւ հիւանդանոց։ Դուրսը գիշերուընէ ի վեր իջնող ձիւնը կը շարունակուէր տակաւին, ու չոր, անհելի ցուրտ մը մարդու մարմինը կը կտրատէր։

Դաւիթ գուշակած էր իսկոյն որ մահամերձը Կարապետն է, ու անկեղծ, խորունկ ցաւ մը իր սիրտը կը սեղմէր։ Երբ շնչահատ հիւանդանոց հասաւ, ուշ էր արդէն։ Կարապետ մեռած էր, ու թաղման պատրաստութիւնները կը տեսնէին։ Ձմեռնեցաւ Սպասեց, մեռելաթաղ զինուորներէն մէկուն տեղ անցաւ, ու Կարապետի գլուխը առաւ ուսին։ Մեծ պարտականութիւն մը կատարողի երեւոյթը ունէր։ Վիշտը պրկած էր իր ջիղերը, ու աչքերը կորսնցուցած իրենց սովորական բարի նայուածքը, առած էին մութ, անթափանցելի խորութիւն։

— Ձեր հաւատքը, ձեր կրօնքը՛...

(9) Փ. ՋԱՐՈՅԵԱՆ

կին մէջ, Հանրի Տիւմէ իրեն փաստաբան ընտրեց Մորօ տը Ճաֆէրին։

«Թօթիտիէն»ի բոլոր թուղթերը քննուեցան. կարելի չեղաւ գտնել այն պայմանագրութիւնը որ կնքուած էր այս թերթին եւ տիկին Հանօի «էնթէրփրէս»ին միջեւ։ Նոյնպէս կարելի չեղաւ հաստատել թէ Հանրի Տիւմէ որդի բարեսիրական նպատակներու կը յատկացնէր «էնթէրփրէս»էն ստացած 100ին 3 միջնորդչէքը։

Տիկ. Հանօ վճարումները դադրեցնելէ օր մը առաջ «Թօթիտիէն»ի խմբագրատունը երթալով տեսակցած էր Տիւմէի եւ Փիէր Պէրթրանի հետ։

Դատական պաշտօնեաներ մօտ երկու ժամ խուզարկեցին նաեւ «Լա Ռիւմէօր»ի տնօրէն ժորժ Անքէթիլի բնակարանը և գրաւեցին նամակներու բազմաթիւ տրցակներ։ Խուզարկուեցաւ նաեւ «Լա Ռիւմէօր»ի խմբագրատունը։

Վերջին լուրերու համաձայն, ամբաստանութեան տակ է նաեւ ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւն մը։

Թրակիոյ իսլամները եւ նոր տառերը

ԱԹԷՆՔԷՆ կը ծեռագրեն.— Արեւմտեան Թրակիոյ իսլամները տեղական իշխանութեան ներկայացուցին աղերսագիր մը, որով կը խնդրեն մերժել թելադրութիւնները կարգ մը հայրենակիցներու, որոնք կը պահանջեն լատինական տառերը մտցնել թուրք դպրոցներուն մէջ։ Խնդրագրին մէջ կ՚ըսուի թէ Քուրանն ու իսլամական կրօնքը հակառակ են նոր տառերուն։

Օտարներու հետ ամուսնացած թրքուհիները

Թուրք քաղաքային օրէնքին հրատարակութենէն ի վեր, Բերայի մէջ 1700 քաղաքային պսակ կատարուած է։ Բերայէն յետոյ ամէնէն շատ Ֆաթիհի մէջ ամուսնութիւն կնքուած է։

Ամուսնացած զոյգերուն մէջ կան բազմաթիւ օտար եւ ոչ-իսլամ աղջիկներ, որ թուրք ամուսին առած են։ Գալով օտարներու հետ ամուսնացած թրքուհիներուն, ասոնց թիւը երեք է։ Մէկը՝ Ահմէտ Րիզա պէյի աղջիկն է։ Երկրորդը՝ Պէյլէրպէյցի Հասան պէյի աղջիկն է, որ Պելճիքացիի մը հետ ամուսնացած է։ Աղջկան հայրը դիմած է Բերայի պսակագիր պաշտօնեային եւ յայտնած թէ կը մերժէ իր աղջկան հայրութիւնը։ Երրորդը՝ Թիֆլիսի նախկին հիւպատոս Ֆէվզի պէյի աղջիկն է, որ Յոյնի մը հետ ամուսնացած է։

Այս առթիւ «Ճիւմհուրիյէթ» դիտել կու տայ թէ վերջին երկու թրքուհիներուն մայրերը ոչ-իսլամներ են։

Ռուսական առեւտուր

Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակը նիստ գումարելով զբաղեցաւ Ռուսիա արտածուելիք ապրանքներու խնդրով։ Ռուս-Թուրք դաշնագրի պայմաններուն համաձայն, այս տարի Պոլսէն Ռուսիա պիտի արտածուի 15.000 քիլօ բանուած կաշի եւ 105 թօնօ խոզկաշինի հիւթ։ Առեւտր. Սենեակը առէ ա ռաջ հրաւիրած էր այն վաճառականները, որոնք կ՚ուզեն ապրանք արտածել Ռուսիա։ Այս առթիւ դիմում կատարող վաճառականներու մասին քննութիւն կատարելու նպատակով երեք հոգիէ բաղկացեալ մասնախումբ մը կազմուած էր Առեւտրական Սենեակին կողմէ։

Մանրակրկիտ քննութիւններէ յետոյ, քննիչները խորհրդական ժողովին ներկայացուցած են ցուցակը այն վաճառականներուն, որոնք կը լրացնեն Գործավարներու Խորհուրդին հրահանգին մէջ յիշուած պայմանները։

Կարգ մը վաճառականներ, որոնց անունը չէր անցած ցուցակին մէջ, բողոքած և առարկութիւններ բրած են, ըսելով թէ վնասներու ենթարկուած են, որովհետեւ իրենց անունը դուրս ձգուած է ցուցակէն։

Հակառակ այս բողոքներուն, Ռուսիա ապրանք ղրկելու արտօնուած վաճառականներուն վերջնական ցուցակը ղրկուեցաւ Առեւտրական գործավարութեան։

Անգլեւռուս առեւտուրը

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ ներկայիս ոեւէ արգելք չկայ անգլեւռուս առեւտուրին համար։ Աւելցուց սակայն հետեւեալը. «Ով որ կը փափաքի առեւտուր ընել Ռուսիոյ հետ, պէտք է գիտնայ թէ առեւտուրը ուրիշ բան է, դիւանագիտութիւնը ուրիշ»։

Ցետոյ տուաւ կարգ մը թիւեր, որոնցմէ կ՚երեւայ թէ 1924ին Ռուսիայէն Անգլիա ներածուած է 19.774.000 անգլ. ոսկիի ապրանք, իսկ 1927ին 21.052.000 ոսկիի, իսկ Անգլիայէն Ռուսիա արտածուած է 1924ին 3.860.000 անգլ. ոսկի, 1927ին՝ 4.509.000 ոսկիի ապրանք։

Հրդեհները Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Փրաւդա» կը հրատարակէ երկար ցանկ մը ուշագրաւ դէպքերու, զորս հաղորդած են իրեն գաւառական թղթակիցները։ Ահա՛ քանի մը նմոյշներ այդ դէպքերէն.

Մայայսկի շրջանին մէջ (Մոսկուայի գաւառ), մէկ շաբթուան ընթացքին, հրձիգութեան 23 դէպքեր տեղի ունեցան։

Պոդոլսկի մէջ՝ մէկ ամսուան մէջ քանի տուներ այրուեցան հրձիգներու կողմէ։

Բալու... տովօ գիւղի բնակիչները ա՛յնքան կը վախնան հրձիգներէն ու սպառնալիքներէն, որ չեն համարձակիր իրենց տուները ձգել։

Կուրսկի շրջանին մէջ կառավարութեան կողմէ հաստատուած բոլոր տիպար հիմնարկութիւնները փճացուեցան գիւղացիներու կողմէ։

Շիրնէվօ գիւղին մէջ գիւղին միակ համայնավարին տունը այրուեցաւ, եւայլն։

Պաշտօնաթերթը շարունակելով այս կարգի դէպքերու թուումը մասամբ, կ՚եզրակացնէ թէ դատարանները այսուհետեւ աւելի խիստ պէտք է վարուին եւ գութ չճանչնան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Մէճլիսը վաւերացուց պարսիկ-աֆղան դաշնագիրը, ինչպէս նաեւ Ասորիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ կնքուած առժամեայ դաշնագիրները։

ՍԸՐ ՕՍԹԸՆ ՉԷՄԲՐԼԷՅՆ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը լորտութեան աստիճանին պիտի բարձրանայ եւ յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ իր թեկնածութիւնը չպիտի դնէ։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԴՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու շքեղ սրահներուն մէջ, 31 33 Rue Manin կամ 93 Ave. Secrétan, Métro BOLIVAR, Buttes-Chaumont, Combat-

կը խօսի՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

կը ներկայացուի՝ «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐ»Ը (Զաւեշտ)

Ղեկավարութեամբ՝ Պ. Շ. Սարեանի

Կը մասնակցին՝ Օր. Ժ. Ճամպազ՝ դաշնակ (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Sonia Micheline՝ ջութակ (Փարիզի Երաժշտանոցէն)։

Արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, նուագ, եւ ճազ-պանտ։ ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբի կողմէ

Այս երկուշաբթի իրիկուն Café du nouveau Centreի վերնայարկը 7 Place du Pont

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին

Նախագահութեամբ ԳԵՐ. ԳՐ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆի

Ի նպաստ Նոր Հաճընի շինութեան ֆոնտին

Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Րիւ Շաբ, Պօն թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ ՀԱՃՆՈՅ ԱՆԿՈՒՄԸ (դրամ 7 արար)

«Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.30ին, 83 Rue Chapeի սրահը

կը ներկայացուի՝ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ «ՀԷՔԵԱԹ»Ը

եւ «ԽԱՅՏԱՌԱԿՍ ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՆ» (Զաւեշտ)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Գիները սովորական

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Կը նախագահէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

Կը մասնակցին ֆրանսական եւ օտար միութիւններ

Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ նուագախումբ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ 14 Rue de Trévise — ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին, Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Paris. (Métro Courcelles)։

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինոյի Վռամեան կոմիտէի ընկերա-համակրական դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը 3ին, 164 Ave. Verdun։ Կը դասախօսեն՝ ընկերներ՝ Ս. Տէր-Թովմասեան եւ Օհան Կարօ։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ՝ ընտրութիւն վարչութեան։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Աֆիոնի Հայր. միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները այս երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին 105 Rue Servient սրճարանը։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ կարեւոր խնդրի մը շուրջ խորհրդակցութիւն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Օ. Ձ.— 70։
Մարսէյլ, Դործ.— 674.50։
Կրան Սէռ, Օ. Պ.— 35։
Գանտիա, Յ. Մ.— 200։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Վարդան Ամիրզադեան որ կը գտնուէր Քուլէլիի (Պոլիս) որբանոցը։ 1923ին փոխադրուած է Քորֆու (Յունաստան)։ Իմացնել իր եղբօր Խաչատուր Ամիրզադեանի, 251 Calle Grecia, Cerro, Montevideo, Uruguay։

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

ԳՆԵՑԷՔ

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Կը փնտռուի գրաշարութեան կամ սեքենավարութեան սորվիլ ուզող երիտասարդ մը։ Դիմել՝ Imprimerie Artistique, 42 Rue de la Jonquière, Nord Sud: Marcadet-Balagny.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant E. SOUVIGNY

CONCERTS PASDELOUP,

Շան զ՚Էլիզէի թատրոնը, ղեկավ. Պ. Ռընէ Պաթոնի։

Վաղը շաբ. ժ. 17ին մասնակց. երգահան Պ. Ա. Զէրէփնինի եւ թաւջութակահար Պ. Ժան Քլէժանի։ Sinfonia en ré -C. Ph.-E. (Պախ), երգէոնի երկու խմբերգ (Պախ) (Ֆրանսայի մէջ Ա. անգամ), Adagio et Allegro՝ թաւջթ. եւ դաշն. (Շումանն), Ier Concerto en fa՝ դաշնակի եւ նուագի. (Ա. Զէրէփնին, դաշնակով՝ հեղինակը). Երգէոնով Symph. en ut min. (Սէն-Սանս)։

Այս կիր. ժ. 16ին՝ մասնկց. Պ. Պ. Մարթինոյի՝ ջութակ. երաժշտական կտորներու. Concerto Grosso en ré min. (Հէնտէլ). Ա. Larghetto du Quint. en la maj, (Մոցարտ), Բ. Սոխակն ու վարդը (Ռիմսկի-Կորսակով), Գ. Ռուս. երգեր (Լալօ) երաժշտ. կտորներով եւ նուագխ. Պ. Մարթինոյի. Սթօնքս թագին (կլազունով). Poème Symph. (Տ. Լէվիտիս) (Ա. անգամ). Երաժշտ. կտոր. եւ նուագխ.: Symph. en ut min. երգէոնով (Սէն Սանս)։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԷՆ

Այս կիրակի օր, Հանդիսաւոր կերպով պիտի կատարուի Սէնթ-Անթուան թաղամասի Քամփանեը Ֆրէզի Նորակառոյց Մատրան օծումը, յանուն Ս. Կարապետի։

Սկզբնաւորութիւն եկեղեցւոյ ժամը 7.80ին. Ս. Պատարագ 9 30ին (կնիք)

Վարձու են

հայ ընտանիքի մը մէջ 2 սենեակներ, 1 ճաշարան եւ խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Թրամուէյ՝ Républiqueէն 95a, Opéraէն 21b եւ իջնել դրան առջեւ, Arrêt Allée des Archers: Շոգեկառք առնել Gare de l'Estէն եւ իջնել Gargan։ Կայարանէն 7 վայրկեան։ Դիմել՝ Ա. Չիպուքճեանի, 166 Route Nationale, Pavillons s/Bois, Seine։

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ. Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ, Բացարձակապէս կանխիկ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՁՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով. Ցօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրատկութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-..

Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9 12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9 1.

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխանցուած է

MAISON VARTERESSIANի

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ — ՄԱՔՈՒՐ — ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՔԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈՒԼ

CABARET STAMBOUL

46, RUE NOTRE DAME DE LORETTE Tél. TRU...

Ուր ամէն օր ժամը 5էն մինչեւ առաւօտ պիտի գտնէք զուտ հայկ. եւ արեւել. ամէն տեսակ կերակուրներ, ըմպելիներ, խիստ ժողովրդական գիներով։ Ճաշ՝ 3 ֆր. միջեւ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ ՊԱՆՏ

Կը նուագեն՝ ուտի Հաճի Թեթիկ, քանոնի Նասիպ, քեմանի Վարդան

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Կը նուագէ նաեւ յայտնի թառիստ ԺՈՐԺ ՃԱՀՊԱՐԵԱՆ

Վարիչ-տնօրէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՄԿՐՏ...

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro. Poissonnière

Հիւանդ կ՚ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6։

Ուշադրութիւն

Լաւ խնամուած տակառներով, աղը դրուած տերեւ (սարմա եափրաղը)։ Կը վաճառենք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, քիլօն՝ 4 ֆրանք։

Փափաքողներուն կը ղրկենք իրենց հասցէին։

Մի կորսնցնէք առիթը եւ դիմեցէք ճետեւեալ հասցէին՝ ԽՍՊԻՐԵԱՆ, 13 Rue des Dominicaines, MARSEILLE.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Ոշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi Samuel vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff La Participation des Armen. a la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler: Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse: Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de la cité de l'Etemple 12.50, Noubarian Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, Ցուցակ մեկնաբանուած Ա. հատ. Գ. Գեղպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագ. ուղեւորութեան յ՚Եւրոպա, Սահակ Բ կաթողիկոսի 20, Ինչ Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկ... Սիդոնիա 12, Կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 ... Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու ... ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ Փօթի գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, Paris

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակ.) եւ վարխի։ Մասն. լաբորատորիա ... ամէն օր 9—12, 2 ..., Կիրակի ... 12

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ ճիւանդապահ, Նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ ադքամներուն ձրի

Հասցէ՝ 6 Rue Gregoire du Tours. Paris (6e)

Հաճնոյ Հայր. Միութեան Շասի Մասնաճիւղին կողմէ հրապարակ ելաւ

«ՀԱՃԸՆ» ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հաճնոյ տեսարանով եւ յեղափոխականներու նկարներով, ի նպաստ Նորաշէն Հաճնոյ ֆոնտին։

Ֆրանսա 3 ֆր., արտասահման 4 ֆրանք։ Դիմել՝ A. Eulmez, Canton, No. 305, H. F., Chasse Isère, France.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

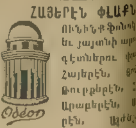

Ունինք ֆոնոկրաֆ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքներ Հայերէն, Թուրքերէն, Արաբերէն, ... րէն, Աժէմ... Թունուզակ... եւ ... Միակ ներկայացուցիչը այս ... սայի։ Դիմել՝ Jos. de Pa... 117 Passage du Caire, Paris

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, ... դաքականգիտութեանց վ... ժարանէն։

106 Ave. Kleber, Paris

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ ... ջոցի մէջ ֆրանսա մանել ... AFFIDAVITի ինչ ալ էնոր ... ինքնութեան թուղթեր ... օրինական գործողութիւնները։

Կ՚ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70 Ֆ.	140 Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

22 DÉCEMBRE 1928

...ՏԱՐԻ ԹԻՒ 836

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՌԱԿՆԵՐԸ

...րագիծին լուր մը կը հաղորդէ «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթա-... առանց մանրամասնութիւններ ճշդելու։ Իբրեւ հեռա-...հաղորդուած ըլլալով տեղեկութիւնը, հարկ է սպասել քանի ...րիւ գաղափար կազմելու համար։

...ինչպէս կ'երեւայ հեռագրէն, բազմաթիւ ձերբակալութիւն...կատարուած են, հարիւր յիսուն՝ միայն Պրուսայի մէջ-...մանդ պահպանողական կեդրոն մըն է, մոլեռանդ եւ հակա-...ական։ Ձերբակալուած են — յետոյ արձակուած — ...ւ երեք ծանօթ փաշաներ, որոնց ռոյութիւնն իսկ նեղսր-...ին կը պատճառէ Մ. Քէմալի, թէեւ անոնք իրենց պատ-...ն մէջ ամփոփուած, իրենց հին փառքերը կ'որոճան։ Րէ-... պէյի անկումէն եւ Իզմիրի դատավարութենէն ի վեր, սեւ ...նքր անցած են այդ մարդիկը, — Քարապէքիր Քեազիմ, Րէ-...է եւ Ճաֆէր Թայեար, ինչպէս եւ Ալի Ֆուատ եւ ո՛րիշ ...կներ ու փաշաներ, իբրեւ ընդդիմադիր։

...հեռագիրը դաւադրութեան մը պատմութիւնը կ'ընէ, առանց ...ասաւանելու։

...ինդիրը այն է որ, դաւադրութիւն սարքուած ըլլայ թէ ոչ, ...Քէմալ միշտ պատրուակներ պիտի գտնէ իր հակառակորդ-...ները հալածելու։ Ամէնէն վերջին նորութիւնը՝ տառերու փոփո-...ութիւնը, արդէն լեցուցած է բաժակը, եւ նթէ գտնուի յան-...ուգն առաջնորդ մը, կրնայ ծանր տագնապի մը մատնել ...երկիրին։ Մանաւանդ որ, որոշ խլրտումներ կը տիրեն բանա-...ն վարիչ խաւերուն մէջ։ Առանձնապէս կը յիշուի Գ. զօրա-...նակը, որուն սպաները վարդագեղ յոյսեր կը ներշնչեն ընդդի-...դիրներուն։

Նորութիւն մը յայտնած չենք ըլլար, ըսելով թէ ժողովրդա-...ն պատամբութիւնը հրաշքի պէս բան մըն է Թուրքիոյ հա-...ր. Այնտեղ գահեր եւ գլուխներ կը գլորին իշխաններու կամ ...թուրականներու նախաձեռնութեամբ, յանուն «շէրիաթ»ի, ...յս գերդաստանի, ազատութեան կամ «վաթան»ի (վերջին ...նախօսքը)։ Մեծ վերիվայրումներ կատարուած են պալա-...կան դաւերով։ Օսմ. Սահմանադրութիւնը արդիւնք էր զին-...որական ապստամբութեան մը։ Մ. Քէմալը, ինք, իր միահեծան ...իշխանապետութեան շնորհիւ է որ պարտադրեց ինքզինքը եւ ...իր ծրագիրները։ Ու պիտի կրնայ այդպէս ալ շարունակել, որ-...չափ ատեն որ նոյնքան խիզախ առաջնորդ մը չգտնէ իր դէմ։

Այդպիսի գլուխներ կան Թուրքիոյ թէ ներսը եւ թէ ...րսը։ Հիշտ ատոր համար ալ, օրուան իշխանութիւնը պար-...բերաբար «մաքրագործումներ» կը կատարէ, առանց շատ բա-...կը նայելու, նոյնիսկ մոռնալով իր հետապնդած թշնամինե-...ն անցեալ ծառայութիւնները։ Ճավիտ, Ճանպօլատը, Շիւք-...ի, Տօքթ. Նազըմը, Գարա Քէմալը եւ դեռ բազմաթիւ պէյեր ...փաշաներ Ջարդարարներն էին Թրքահայ ժողովուրդին. այ-...նքն առեւծողները այսօրուան միաձոյլ «Թիւրքօ,լու Թիւրք» ...պետութեան, բայց չազատեցան կախաղանէն։ Քրտական ապս-...տամբութեան առաջին շրջանին, Սրվազի մէջ կախուեցան ...ամը մը Թուրքեր, որոնք Մ. Քէմալի զինակիցներն էին, քէ-...մալական առաջին համաժողովին հիմնադիրները։

Քէմալապետութեան համար անսասան ուղեգիծ մըն է այս ...ղաքականութիւնը, այլապէս չի կրնար կանգուն մնալ։ Քա-...րապէքիր Քեազիմը այն ուժը չէ որ սարսափ ազդէ Մ. Քէ-...մալի։ Աւելի յանդուգն տիպարներ կան իր աչքին տակ։ Բայց ...թէեւ առիթ մը բաւական է, որպէսզի գլխիվայր գլորէ ամէ-...ն հեռաւոր վտանգն ալ։ Ան իր բախտը կապած է մեծ քա-...ղաքներու երիտասարդութեան ու կիներուն, այլ մանաւանդ ...անակին եւ Անատօլուի գիւղացիներուն հետ։ Անհագին անդունդ ...բացուած է արդէն, իր եւ հին վարիչներուն ու փառքերուն ...միջեւ։ Իր շրջապատին մէջ համրանքով կը տեսնուին Պալը ...եւ Օսմ. կայսրութենէն, նոյնիսկ հին Իթթիհատէն մնա-...ցորդներ։ Անոնք ալ՝ երկրորդական, թերեւս մասնագիտական ...պաշտօններու վրայ, ինչպէս Խորհրդային Միութեան մէջ. նախ-...ն կամ քաղքենի տարրերուն կը հանդուրժեն իբրեւ «սպեց»ներ։

Անհատական փառասիրութեանց եւ վրէժխնդրութեան կիր-...քերուն մէջտեղ, Թուրք ամբոխը կրնայ հասու գործիք մը դառ-...նալ զօրաւոր ձեռքերու տակ։ Ուստի, Մուսթաֆա Քէմալ ամէն ...անէ առաջ այդ ձեռքերը կտրելու գործը կը հետապնդէ, իր ...կեանքը երկարելով մինչեւ արտասահման։ Մեր տեղեկութեանց ...համաձայն, վերջերս եօթը-ութ նոր գործակալներ եկած են ...Ֆրանսա, եւ մանաւանդ Փարիզ, զանազան ծպտումներով։ ...միւս կողմէ, տակաւին ամբողջութեամբ չպարզուեցան Կի-...լիկիոնացի Իսմայիլ Հագգը պէյի դէմ սարքուած մահափորձին ...մանրամասնութիւնները։

Իր վերանորոգման ճիգերուն հետ, քէմալական Թուրքիան ...միեւնոյն ատեն կը գալարուի ներքին՝ դասական պալարներով, ...որոնց պայթումը անտարբեր չի կրնար թողուլ մեզ։

Թուրքիան, իբրեւ պետութիւն, տակաւին գտած չէ իր ...վերջնական խարիսխը, իր հաւասարակշռութիւնը։

Ներսը եւ դուրսը ընդդիմադիրներ կան որ կուսակից են ...անոր ձեռնարկներու. իսկ ուրիշներ, աւելի ազդեցիկ եւ աւելի ...բազմաթիւ, կը սպասեն որ քէմալապետութիւնը ինքնիրեն կոր-...ծանի, որպէսզի երկիրն ալ միասին չկործանի, օտար միջա-...մտութեամբ եւ գահավէժ վերիվայրումներով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԽՆԴԻՐԸ

Պայքար, Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, երգում ըրած է կտրել ծանծաղամտութեան մրցանիշը։ Ահա նոր նմոյշ մը, դեկտեմբեր 5ի խմբագրականէն, ուր բաղդատութեան կը դնէ Պալֆուրի սարքած Պաղեստինն ու հայ ժողովուրդի հայրենիքը՝ Հայաստանը.

— «Կ'ըսեն թէ հրեայ գործաւոր դասակարգին Պաղեստին ներգաղթը թէեւ Սիոնական կազմակերպութեան միջոցաւ կը կատարուի, բայց կառավարութիւնը տարին 1200էն աւելի անցագիր չի տրամադրեր, եւ այս անցագիրներու դէմ իսկ շատ անգամ առարկութիւն ու դժուարութիւններ կը յարուցուին, իսկ բաբելոնցիկ Հրեաներու մուտքին դէմ որոշ սեղմումներ դրուած են, եւ յայտնի դժկամակութիւն ցոյց կը տրուի։

Մենք ալ ունինք ներգաղթի խնդիր մը, եւ քննադատութիւններ կ'ըլլան Հայաստանի կառավարութեան այդ խնդրոյն մէջ կիրարկած քաղաքականութեան մասին, որով Հրեաներու Պաղեստին ներգաղթին շուրջ այս տեղեկութիւնները մասնաւոր շահեկանութիւն ունին մեզ համար, մանաւանդ մեր մէջ ալ գտնէք նոյն գանգատները կ'ըլլան թէ կառավարութիւնը բաց յօժարութիւն մը ցոյց չի տար գաղթականներ ներս ընդունելու համար, թէ հազարումէկ պատրուակներով ու ձգձգումներով ուշ ը տարուան մէջ հազիւ քանի մը հազար հոգի յաջողած են ներս մտնել, թէ անհատական դիմումներ, յ...ձախ այնպիսի կարող ու կարեւոր անձնաւորութեանց կողմէ, որոնք իրենց ծիր քերով ու մասնագիտութեամբ կրնան նշանակելի ծառայութիւններ մատուցանել երկրին, կամ բոլորովին կ'անտեսուին ու բարձի թողի կը մնան, եւ կամ այնքան ձեւակերպութիւններու, հարցուփորձի, քննութեան ենթակայ կ'ըլլան, որ դիմողը վերջ ի վերջոյ նախամեծար կը սեպէ իր մտադրութենէն հրաժարիլ։ Իսկ որոշ հատուածի մարդոց ամենօրեայ յանկերգն է, թէ Հայրենիքի դուռը ամրապէս փակուած են իր զաւակներուն դէմ, թէ կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ Թուրքեր գան ու բնակին երկրին մէջ։ Բայց կը դժկամակի տեղ գտնել Հայ տարագիրներու համար։ Պաղեստին Հրեայ գաղթականներու մուտքին դէմ ի գործ դրուած սեղմումներն ու անոնց բախած դժուարութիւնները կը հաստատեն, թէ ներգաղթի վերաբերեալ խնդիրները լուծումը երկրի մը համար, այնքան ալ պարզ ու դիւրին չեն, որքան ոմանք կը տեսնեն կամ կ'ուզեն ցոյց տալ։»

ՉԱՂՐԷՔԻ դատարանի մէկ սանդուխին վրայ գտնուեցաւ ռումբ մը՝ փաթթուած թերթի մը մէջ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացաւ։ Ռումբը կը նմանի աւստրիական բանակին մէջ գործածուածին։

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին փոխնախարար Կրանտի ընդունուեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ, որուն հետ մէկ ժամէ աւելի տեսակցեցաւ։ Տեսակցութեան ներկայ էր նաեւ արտաքին գործոց Թեվֆիք Րիւշտի պէյ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ծերն Ե. Թագաւորին առողջական վիճակը բարւոքած է։

ՌՈՒՍԻՈՅ ցարին հօրեղբայր մեծ-դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ ծանր հիւանդ է եւ կը խնամուի Ֆրանսայի հարաւային եզերքի իր ապարանքին մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՒ ՄԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ

ՔԵԱԶԻՄ ՔԱՐԱՊԷՔԻՐ, ՐԷՖԷԹ ԵՒ ՃԱՖԷՐ ԹԱՅԵԱՐ ՓԱՇԱՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ 150 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Անցած շաբաթ գրած էինք թէ հակաքէմալական մեծ շարժում մը սկսած է Թուրքիոյ մէջ, թէ ձերբակալուած են նախկին վարչապետ եւ պատերազմ. նախարար Իզզէթ փաշա, Քեամիլ փաշայի սդամ, Թէվֆիք փաշայի Թոռը եւլն., եւ թէ մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ բանակին մէջ՝ ենկիւրիի ներկայ վարիչներուն հանդէպ։ Մեր այս լուրերը կը հաստատէ *Թայմզ*, որուն Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 20 դեկտեմբեր թուականով.

— *Թէեւ դեռ ոեւէ բան չէ հրատարակուած թուրք մամուլին կողմէ, ստոյգ է սակայն թէ իշխանութիւնները երեւան հանած են տեսակ մը դաւադրութիւն կառավարութեան դէմ։*

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պրուսայի մէջ ձերբակալուած են 150 հոգի, եւ որոշ թիւով մարդիկ՝ բուն իսկ Պոլսոյ մէջ։

Ձերբակալուածներուն մէջ կը յիշուին զօրավարներ Րէֆէթ փաշա, Քեազիմ Քարապէքիր փաշա եւ Ճաֆէր Թայեար փաշա։ Կ'ըսուի սակայն թէ այս երեք զինուորականները արդէն արձակուած են։

Սուրիոյ մարզպանը Փարիզ մեկնած

Սուրիոյ մարզպան Հանրի Փոնսօ, որ ժամանակէ մը ի վեր Ֆրանսա կը գտնուէր, առջի օր Մարսիլիայէն «Պէռնարտէն-տը-սէն-Փիէռ» շոգենաւը նստաւ՝ Սուրիա վերադառնալու համար։

Մարզպանը նոր հրահանգներ կը տանի իրեն հետ։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները, զորս ուղղակի ստացած է Քապուլէն.

Կառավարական զինուորներու, օգնականներու եւ զինեալ բնակչութեան միացեալ ուժերը յաջողեցան կասեցնել ապստամբներու յառաջխաղացումը դէպի Քապուլ։ Օգնական ուժեր հասան մօտակայ շրջաններէ եւ հարաւային գաւառներէ։

Դեկտեմբեր 17ին կառավարական ուժերը, օգնականներու աջակցութեամբ յարձակողական ձեռնարկեցին եւ իրիկուան դէմ յաջողեցան հակառակորդը նետել Քապուլի պատնէշներէն անդին, դէպի Փակմանի եւ Շարիքարայի ճամբան։

Ապստամբները կը գրաւեն այն բարձունքները, որոնք Քապուլի հովիտը կը զատեն Շարիքարայի հովիտէն, հիւսիս արեւմտեան կողմը։ Պակիպալա լեռը կը գտնուի ապստամբներուն ձեռքը։

Դեկտեմբեր 18ին եւ 19ին յամառ կռիւներ մղուեցան այս դիրքերը գրաւելու համար։

«Իվնինկ Սթանտարտ»ի Գոմպէյի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ապստամբները կարեւոր ուժեր կը կեդրոնացնեն իրենց գրաւած երկու ամրոցներուն մէջ, որոնք կը տիրապետեն մայրաքաղաքին, եւ ուսկից կը պատրաստուին ձեռնարկել ընդհանուր յարձակողականի։ Այս յարձակողականին համար կը վստահին ոչ միայն իրենց ստացած օգնական ուժերուն, այլ զէնքի և ռազմանիւթի այն մթերքին վրայ, զոր գտան յիշեալ երկու ամրոցներուն մէջ։

Վերջին լուրերու համաձայն, կառավարական հրետանին ռմբակոծած է Պակիպալա բլուրը, ուսկից ապստամբները կը սպառնային մայրաքաղաքին, եւ լուրջ կորուստներու ենթարկած է թշնամին, որուն կացութիւնը շատ դժուարացած է։

«Սէնթրըլ Նիւզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Քապուլի պահակազօրքին հակայարձակման ընթացքին, ապստամբներուն պետը ծանրապէս վիրաւորուած է։

Ապստամբները կարեւոր ուժեր կեդրոնացուցած են մայրաքաղաքին եւ Ճէլալապատի միջեւ եւ ամուր դիրք ունին։

Ապստամբութեան կեդրոնը կը գտնուի Ճէլալապատի մէջ, որուն պահակազօրքը յուսահատական դիմադրութիւն մը կ'ընէ ապստամբներուն։ Քաղաքը պաշարուած է եւ կանոնաւոր զինուորներ կռիւներ կը մղեն՝ պաշարուած շրջանակը խզելու համար։ Թագաւորն ու թագուհին իրենց պալատին մէջ են։ Ապստամբները 20.000 ռուփի վարձք կը խոստանան անոր որ Ամանուլլահ Թագաւորի գլուխը կը բերէ։

Լիտվինոֆի եղբայրը ձերբակալուած

Կը յիշուի թէ Խորհրդային Միութեան Պերլինի առեւտրական ներկայացուցչութիւնը պաշտօնապէս բողոք բարձած էր կարգ մը մարդոց դէմ, որոնք ի վնաս այդ հիմնարկութեան 4 միլիոն մարքի (24 միլիոն ֆրանքէն աւելի) կեղծ մուրհակներ շրջաբերութեան հանած էին։

Ամբաստանեալներէն մէկն էր Խորհրդային Միութեան արտաքին փոխ-գործավար Լիտվինոֆի եղբայրը՝ Մաքսիմովիչ Լիտվինոֆ, որ անցած շաբաթ Փարիզի դատական իշխանութեանց ներկայանալով, խոստովանած էր իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնը, աւելցնելով որ այդ գումարները Գ. Միջագգայինի կողմէ յատկացուած են արտասահմանի մէջ համայնավարական պրոպագանդ մղելու։

Հաւկցուած ըլլալով որ Լիտվինոֆի միւս երկու մեղսակից-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄ, ԱՍՏՈՒԱԾ, ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐ

....

ժամանակին, Նախաքէմալեան Թուրքերը առանց *պիսմիլլահ* քաշելու չէին կրնար որեւէ գործի ձեռք զարնել։ Անոնց համար, յաջողութեան ներշնչարանը այդ բառն էր։

Իսկ այսօրուան հայ բոլշեւիկը դիտած էք անշուշտ, թէ որեւէ հարցի ուսումնասիրութեան չի կրնար սկսիլ, զայն շարունակել ու վերջացնել՝ առանց հայհոյելու Դաշնակցութեան։ Որեւէ գործի կամ խօսքի ու գրութեան սկսելէ առաջ, բոլշեւիկին համար՝ Դաշնակցութեան դէմ հայհոյելը համազօր է քրիստոնէական խաչակնքումին։

Բոլշեւիկեան այս մտասեւեռման մէջ, բժիշկը պիտի տեսնէր ջղագարութեան ախտանշանները։

Մենք կը գոհանանք տեսնելո՛վ խնդալու պատճառներ եւ ամէն անգամ որ առիթը գտնենք, չենք զլանար մեր բարեկամական խորհուրդները մեր բոլշեւիկ եղբայրներուն, իբրեւ մարդերու, որոնց առաջին պարտականութիւնն է մեզ զուարճացնել իրենց մտաւոր թշուառութեամբ։

Այսպէս, «Յառաջ»ի մէջ կարդացինք Հայաստանի մէջ՝ կրօնքի դէմ բացուած պայքարին առթիւ, Հայկոմկուսի քարտուղար Խանջեանի ճառը։

Մի հարցնէք թէ Աստուծոյ դէմ մղուած յարձակման մէջ, ի՞նչ դեր կրնայ ունենալ Դաշնակցութիւնը։ Աստուած իր հրեշտակներու եւ սատանաներու բիւրաբիւր փաղանգներով՝ կրնայ անշուշտ իր պաշտպանողական ճակատը ուժեղացնել եւ Դաշնակցութիւնը որ ընելիք ուրիշ գործեր ունի, մաքէն իսկ չանցըներ օգնութեան փութալ Աստուծոյ։

Բոլշեւիկ ճակատը ուրեմն, վախ չունի այս կողմէն։ Կը մնայ զայն ներսէն պաշտպանել։ Բայց, հո՛դ իսկ է շան գլուխը, ինչպէս պիտի ըսէր Համլէթ, եթէ մեր օրերուն ապրէր։

Ու հոս է որ դաշնակեան խորամանկ միտքը կրնայ մեծ ծառայութիւն մատուցանել բոլշեւիկեան կարկամ ձեռքերուն։

Չի բաւեր եկեղեցիները քանդել ու անոնց տեղ հաստատել համբային պաշտամունքի... տուները։

Աստուծոյ դէմ մղուած պայքարին մէջ, բոլշեւիկեան բանակը պէտք չէ ճեղքեր բանայ ներսէն։ Եւ ասոր համար ալ, պէտք է լրջօրէն մաքրագործուի բոլոր այն տարրերէն, որոնք մօտէն կամ հեռուէն, կրօնական տարրերու ազդեցութիւնը կրած են։

Անոնց մէջ մենք կը նշմարենք տէրտէրի թոռներ եւ զաւակներ, յամենայն դէպս նախկին տիրացուներ ինչպէս Աշոտ Յովհաննիսեան, Արամայիս Երզնկեան, Մուաւեան Ասքանազ, Սուրէն Երզնկեան որ քիչ մնաց փակեղը գլուխն անցընէր, Սահակ Տէր Գաբրիէլեան եւ Դրաստ. Տէր Սիմոնեան, եւ դեռ ո՞ր մէկը։

Արդ, բուրժուա գիտնականներու մէկ վարկածը՝ ընդունուած կարմիր սոփեստներու իսկ կողմէ՝ ամէն օր կը հաստատէ թէ՝ մարդը ըլլայ իսկ չուզելով պէս կաս-կարմիր բոլշեւիկ անցեալ ազդեցութիւններու խաղալիքն է։ Եթէ ուրեմն, օր մը յիշեալ բարեկամները անցեալ յիշատակներու ազդեցութեան տակ, փորձեն դարձի գալ եւ հսկայ ճեղք մը բանան բանակին մէջ...։

Կոմկուսի քարտուղար Խանջեանը մտածե՞ր է այս վտանգին վրայ։ Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ՄԵՌՆՈՂ ՄԱՅՐԵՐ ԵՒ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ ՁԱՒԱԿՆԵՐ

Ցարերու օրով ունէինք ազատ երթեւեկ արտասահմանէն դէպի երկիր եւ երկրէն դէպի արտասահման— անգամ մենք, արմատական ըմբոստներս, մենք՝ որ ազատ Եւրոպայի մէջ հրապարակաւ կը խարանէինք միահեծան բռնապետութիւնը, նոյնիսկ ցարական գործակալներու արթուն հսկողութեան տակ։

Այսօր, երբ կարմիր դրօշը կը ծածանի Կրէմլինի պարիսպներուն վրայ եւ կայսրութեան մէկ ծայրէն միւսը Մարքս եւ Էնգէլս կը հոլովեն, չէք կարող. դուք տիրող ռէժիմի հակառակորդներդ, մէկ օրով իսկ արտօնութիւն առնել՝ երթալ վերջին համբոյրը տալու հոգեվարքի մէջ գալարուող ձեր հարազատ մօր։ Իսկ եթէ երթաք գաղտագողի, ձեզի կը սպառնայ բանտ կամ աքսոր դէպի Արխանգելսկ, որ արդէն մահու ճամբան է։

Եւ հէգ ծնողը, երկար տարիներու անջատումէն ետք, մինակ ու լքուած հիւանդանոցի չորս պատերուն մէջ, ամիսներ շարունակ աչքերը յառած դէպի դուռը, անհուն կարօտով կը սպասէ իր հարազատներուն ու չի կրնար ըմբռնել, թէ ինչո՞ւ չեն գար, ինչքա՞ն վայրենի ու տմարդի ռէժիմ է այդ, որ չի թոյլ տար մինչեւ իսկ մեռնողին վերջին անգամ դիտելու իր զաւակները։

Եւ կը մեռնի ջղագար ու խելագար։

Այդպէս մեռաւ իմ դժբախտ մայրը, երկար ամիսներու անասելի չարչարանքներէ յետոյ։

Այդպէս մեռեր են ու պիտի մեռնին հազարաւոր ուրիշ մայրեր կարմիր կայսրութեան մէջ, որ տասնըմէկ տարիներէ ի վեր դարձեր է արցունքի ու նզովքի անծայրածիր մի տեսարան։

⁂

Երբ օր մը Ջենովայի մէջ կը հարցնէի Չիչերինին, թէ ինչո՞ւ չեն թոյլ տար, որ երեխաներս Կովկասէն անցնին արտասահման, իրենց հօր քով Խորհրդային Ռուսիոյ արտաքին գործոց կոմիսարը կը պատասխանէր անտարբեր շեշտով մը, առանց զարմանքի նշոյլին անգամ արտայայտելու.

— Այդ առթիւ դիմելու էք Կովկասեան իշխանութիւններուն, որոնց ներկայացուցիչները հոս են։ (Մոսկուան, ի հարկէ, բնա՛ւ չիմիջամտեր կովկասեան իշխանութիւններուն վերաբերեալ խնդիրներու մէջ...)։

Եւ երբ դիմեցի Ջենովայում Հայոց կարմիր իշխանութեան ներկայացուցչին (Ալէքս. Բէկզադեան)— յաւակնոտ տղայ մը, որ Հայաստանը կը ներկայացնէր, բայց հայերէն իսկ խօսիլ չէր գիտեր— ըսաւ ինծ ցինիք ամբարտաւանութեամբ.

— Կովկասեան վարիչներու ընթացքը ես կը գտնեմ միանգամայն տրամաբանական։ Քանի որ դուք հակառակորդ էք խորհրդային ռէժիմի եւ գրչով ու խօսքով կը պայքարիք անոր դէմ եւ քանի որ ձեզ ուղղակի պատժել չեն կրնար, ձեր փոխարէն պէտք է քաշեն ձեր զաւակները։ Այդպէս միայն պիտի յաջողին զինաթափ ընել ձեզ։ Դուք կը պատժուիք անուղղակի...

Որ այդ տխպար-սատրապիկը ճիշդ կ'արտայայտէր երկրի վարիչներու մտայնութիւնը— ատոր ապացոյց է այն ռադիօ-հեռագիրը, որ Թիֆլիզի իտալական դեսպան Փրանցօնի 1922ին կ'ուղղէր Հռոմի կառավարութեանը, ատոր կրկնակի դիմումներուն ի պատասխան.

— «Վարանդեանը որոշ դիրք ունենալով սովետներու հակառակորդ կուսակցութեան մը մէջ, իր դիմումները անոր երեխաներու մասին կը հանդիպին մեծամեծ դժուարութեանց...»

Ի վերջոյ զոյգ զաւակներս արտասահման փոխադրուեցան իտալական կառավարութեան ջանքերով եւ անոր ձեռքով։ Բայց երբ քաղաքական տարագիրը կ'ուզէ ինքն երթալ բոլշեւիկեան դրախտը, նոյնիսկ մէկ շաբաթով, մէկ քանի օրով այցելելու հիւանդ, մերձիմահ ծնողին,— այդ պարագային արդէն անզօր են բոլոր արտաքին միջամտութիւններն ու դիմումները։

⁂

Ընտանիքը պէտք է տուժէ, ձեր հայրն ու մայրը, երեխաները պէտք է քաշեն ձեր «յանցանք»ը, պէտք է մեռնին միայնութեան ու լքումի մէջ, պէտք է տանջուին շարաչար, որպէսզի դուք զգաստանաք եւ վար դնէք ձեր պայքարի գրիչը։ Եւ քանի՛ քանի յեղափոխականներ 1917ի հոկտեմբերեան օրերէն ի վեր պատժեցին նոյն եղանակով, փախած հօր տեղ բանտ նետելով անոր կինն ու երեխաները...

Աբդիւլ Համիդի սանդարամետեան ուղեղը չէր յղացեր նման սիստեմ։ Նիկոլա Բի ամէնադաժան բռնապետութիւնը չէ արձանագրեր նման դէպքեր...

Այդպէս սակայն կը թելադրէ ռուս բոլշեւիզմի ընկերվարական հաւատամքը։ Այդպէս կը հրահանգէ Կարլ Մարքսը՝ ռուս նեղճակատ եւ բթամիտ աղանդաւորներու ըմբռնումով։

Եւ դեռ երկար տարիներ հոգեվարքի ու չարչարանքի մահիճները պիտի ցօղուին մեռնող մայրերու արցունքներով...

Ու դեռ կը գտնուին մարդիկ, անարգ եւ անխիղճ մարդիկ, մարդկութեան տականք մարդիկ, որոնք կուգան փառաբանելու Աստիլաներուն եւ Ներոններուն վայել՝ այդ անհոգի ռէժիմը...

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

"ՖԻԼԻՊՊ ՌԷԿԼԱՄ"

ԳՐՔԻ ՏՕՆԸ

Ոչ մէկ տեղ գիրքը այնպէս յարգուած չէ, ինչպէս Գերմանիոյ մէջ։ Ու ոչ մէկ երկրի մէջ «լաւ» գիրքը այնքան մատչելի չէ զանգուածին, որքան նոյնտեղ։

Իրաւ է, գերմանական գիրքերը, մանաւանդ դասական եւ գիտական գործերը, ընդհանրապէս սուղ են. վասն զի մէկ կողմէն մտքի աշխատաւորները կը վարձատրուին առատօրէն, իսկ միւս կողմէն մեծ խնամք կը թափուի գրքի արտաքինին վրայ։ Ու այսօր գերման տպագրութիւնը, կարելի է ասել, առաջին տեղը կը գրաւէ Եւրոպայի մէջ։ Սակայն այդ սուղ գիրքերու քով գոյութիւն ունին բազմաթիւ աժան — Volksausgaben — ժողովրդական հրատարակութիւններ, ինչպէս կը կոչուին Գերմանիոյ մէջ։ Միեւնոյն գիրքը քիչ մը աւելի պարզ թուղթի վրայ ու քիչ մը նուազ փայլելուն արտաքինով, յաճախ 5-10 անգամ աւելի աժան է։ Օրինակ, Հեկկէլի Weltraetsel (Տիեզերական առեղծուածներ) հռչակաւոր գործը արժէ 10 մարք (60 ֆրանք), մինչ նոյն գիրքին «Ժողովրդական հրատարակութեան» գինը ընդամէնը 1 մարք է (6 ֆրանք)։ Եւ այսպէս շատ մը ուրիշ գիրքեր։

Աժան հրատարակութեանց առաջնութեան դափնին Գերմանիոյ մէջ շատոնց կը պատկանի Լայպցիգի «Ֆիլիպպ Ռէկլամ» հրատարակչական տան, որու գոյութեան հարիւրամեակը լրացաւ այս տարի։ Լայպցիգ քաղաքը կազմակերպած էր մեծաշուք յոբելեանական հանդէս մը, որուն մասնակցեցաւ ամբողջ Գերմանիան։ Յոբելեարին իրենց շնորհաւորութիւնները բերող պատուիրակութիւններու մէջ կը գտնուէր նաեւ կառավարութեան ներկայացուցիչը։ Գերմանիոյ մէջ առաջին անգամն էր որ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ներկայ կ'ըլլար մասնաւոր ձեռնարկութեան մը յոբելեանին։ Այդ իրողութիւնը իր ճառին մէջ շեշտեց կառավարական ներկայացուցիչը, յայտնելով թէ՝ Ռէկլամի տան դարաւոր գործունէութեան ահագին մշակութային նշանակութիւնն է միայն, որ ստիպեց կառավարութիւնը՝ շեղիլ սովորական կանոնէն։

Ռէկլամ հրատարակչական տան հիմնադիրն է Լայպցիգի համեստ գրավաճառի մը որդի, Անտոն Ֆիլիպպ Ռէկլամ։ Ձեռնարկելով հարիւր տարի առաջ հրատարակչական գործունէութեան, ան իրեն նպատակ դրաւ զարկ տալ ժողովուրդի կրթութեան՝ ընտրովի եւ մատչելի գրքերու միջոցով։ Հետզհետէ հրապարակ հանեց Աստուածաշունչի, Շէքսպիրի աժան հրատարակութիւնները, ինչպէս նաեւ կարգ մը բառարաններ։ Ապա, երբ լրացաւ գերման դասական հեղինակներու առաջին հրատարակիչներու արտօնութեանց պայմանաժամը, Ռէկլամ հրատարակեց նաեւ անոնց երկերը։

Բայց գործը տակաւին շատ հեռու էր գոհացնելէ եռանդուն հրատարակիչը։ Գիրքը կը շարունակէր անմատչելի մնալ ժողովրդեան լայն խաւերուն։ Ու ահա Ռէկլամ, որուն կը միանար նաեւ իր որդին, կը ձեռնարկէ հոյակապ ծրագրի մը իրագործման, այն է՝ «Universalbibliothek» (Համաշխարհային Մատենադարան) անուան տակ միշտ միեւնոյն նուազագոյն արժէքը ունեցող գիրքերու հրատարակութեան։ Ինչպէս պէտք էր սպասել, այս ծրագիրը բախեցաւ ուրիշ հրատարակիչներու եւ գրավաճառներու թշնամութեան։ Բայց Ռէկլամ չվհատեցաւ. ու 1867 Նոյեմբերին լոյս տեսան «Մատենադարանի» առաջին 35 թիւերը։ Փոքր ծաւալով ու վարդագոյն կողքով գրքոյկներ էին, որոնց ձեւը պահպանուած է մինչեւ այսօր։

Առաջին գրքոյկն էր Գէօթէի «Ֆաուստ»ը, ապա կարգ մը ուրիշ գերման դասականներու գործեր, որոնց հետեւեցան օտար հեղինակներ՝ շատ լաւ թարգմանուած։

Իւրաքանչիւր գրքոյկը կ'արժէր 20 պֆեննիգ (1 ֆր. 20 սնթ.) Արտասովոր բան մըն էր ատիկա։ Յաջողութիւնը այնքան մեծ էր, որ «Համաշխարհային Մատենադարան»ը կարճ ատենի մէջ տիրացաւ շուկային, ու իր գրքոյկները մուտք գործեցին երկրի ամենախուլ անկիւնները։

Գործը սկսաւ արագօրէն զարգանալ։ Գերմանիոյ մէջ չկար տուն մը, ուր չգտնուէին քանի մը հատ Ռէկլամի գրքերէն։

Այսօր «Համաշխարհային Մատենադարան»ը իրեն շուրջ 7000 թիւէ բաղկացած հսկայ հաւաքածոյ մը կը կազմէ։

Այսպէսով, շնորհիւ Ռէկլամի գրքոյկներուն, ինչպէս Գերմանիոյ, այնպէս ալ առհասարակ բոլոր գերմանախօս ժողովուրդներու ամենալայն խաւերը կրցան ծանօթանալ բոլոր ժամանակներուն եւ ազգերուն պատկանող հեղինակներու ոչ միայն գրական, այլեւ գիտութեան եւ արուեստի տարբեր շրջաններուն վերաբերող լաւագոյն երկերուն։

Հայ գրականութիւնը Ռէկլամ հրատարակութեանց մէջ կը ներկայանայ Ա. Ահարոնեանի քանի մը պատմուածքներով որոնք թարգմանուած են Ցիկին Ֆինկ—Գեանջեցեանի կողմէն։

Ներկայիս Ռէկլամ հրատարակչական տան գլուխը կանգնած են հիմնադիրին երկու թոռները։

Լ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՃԱՌԸ)

Աշխատաւորական կուսակցութիւնը, համաշխարհային հարցերու հանդէպ ալ, իրեն յատուկ դիրքն ունի։ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, մեկուսացման հին քաղաքականութիւնը անհետացաւ թէ՛ արդի սպառազինական զարգացման եւ թէ՛ վերջին պատերազմի յատուկ փորձառութիւններուն ու նաեւ տնտեսական փոխադարձ կապերու զօրացման առջեւ. նոյնպէս անհետացաւ ուրիշ տեսութիւն մըն ալ։ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը չի կարծեր որ կարելի ըլլայ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովել ուժերու հաւասարակշռութեամբ, ոչ ալ երկկողմեան դաշնագրերով կամ որեւէ ձեւի համաձայնութիւններով։ Ան կը նկատէ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը պէտք է ընդունուի իբրեւ համագործակցութեան փորձ մը, որուն մէջ, ամէն երկիր դեր մը ունի խաղաղութիւնը փնտռելու համար։ Այդպէս ալ գործելու համար, պէտք է որ, ամէն երկիր այն վստահութիւնն ունենայ թէ իր դատը — ինչ որ ալ ըլլայ — պիտի արժանանայ անաչառ քննութեան մը։ Այս վստահութիւնը ունենալու պարագային է որ, այդ ազգը իր կարգին, ուրիշ ազգերու դատը պիտի տեսնէ նոյն ոգւով։

Երբ խաղաղութեան քաղաքականութեան մը նախագիծ, մեզի կը ներկայանայ, պատերազմի վերջին հետքերէն Եւրոպան մաքրելու գործը։

Այս գործին մէջ, մեր կուսակցութիւնը երբեք ուժ չպիտի տայ որեւէ փորձի, զոր որեւէ երկիր կը կատարէ, զէնքի ուժով փոփոխութիւններ մտցնելու համար խաղաղութեան դաշնագրերով հաստատուած կանոններուն մէջ։ Երկրորդ, մեր կուսակցութիւնը, իր կարելին պիտի ընէ, որպէսզի խաղաղութեան դաշնագրերով պարտադրուած ժամանակաւոր հարկադրութիւններու արժանաւոր հաշուեյարդարը փութացուի եւ այդ դաշնագրերով տրուած հաւաստիքները յարգուին։ Մենք հաւատարիմ պիտի մնանք ազգայնութեանց սկզբունքին։ Եւ որովհետեւ, չի կրնար ըլլալ որ ցեղէ ցեղ, ազգէ ազգ քաղաքական սահմանները նշանակուին բացարձակ ճշտութեամբ, չպիտի զանցենք պետութիւններուն յիշեցնելէ թէ, պարտաւոր են փոքրամասնութիւններուն հետ վարուիլ այնպէս որ, իրենց մեղմութեամբ գոհացում տան անոնց։

Խաղաղութեան հարցը վստահութեան հարց է, իսկ վստահութեան հարցն ալ ապահովութեան հարց է։ Պէտք է ջանանք ստեղծելու այն տեսակ կացութիւն մը, ուր ազգերը զգան թէ չարիքին դէմ պաշտպանուած են։ Ցարդ, անոնք պաշտպանութիւնը փնտռած են իրենց զէնքերէն, ու բնաւ ալ չեն գտած։ Կրնա՞նք անոնց ներշնչել պաշտպանութեան այն զգացումը, զոր մենք կը զգանք օրէնքի եւ արդարութեան տիրապետութիւնը վայելող երկրի մը մէջ։ Իրաւայատուկ միջոցներով պաշտպանուած եւ նոյնիսկ զինակցութեամբ ուժեղացած պաշտպանութիւնը, երբեք չի հաւասարիր բացարձակ պաշտպանութեան։ Պատմութիւնը շատ յստակօրէն ցոյց կուտայ թէ պաշտպանութեան մասնակի փորձը միշտ պատերազմ առաջացուցած է, որովհետեւ զէնքը եւ զինակցութիւնը յարձակման վախ կը ներշնչեն դրացիներուն։

Ազգէ ազգ փոխադարձ վստահութեան ստեղծումին մէջ կը կայանայ խաղաղութեան հարցը։ 1924ին, Ժընեւի մէջ, մեր առջեւ գտանք այս հարցը եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր հաւանութիւնը տուաւ այս հարցը ուսումնասիրող ծրագրի մը։ Այս ծրագիրը, իր կարգ մը հատուածներով եւ բովանդակութեամբ, ուշադիր քննութեան մը կը կարօտի, ինչ որ սակայն դեռ չէ եղած։ Անկէ ասդին շատ դէպքեր պատահեցան. Լոքարնոյի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ, Քէլլոկի դաշինքը հաւանութեան արժանացաւ։ Այս համաձայնութիւնները մասամբ փոխեցին կացութիւնը. բայց միշտ փնտռելու վրայ ենք այն ապահովութիւնը, որ զինաթափութեան խորհրդաժողովներուն թոյլ պիտի տայ պայմանագրութիւններու յանգիլ։ Պատերազմը անկարելի դարձնելու համար կը մեկնինք այն գաղափարէն թէ պէտք է համաձայնութեան եզրեր փնտռել իրենց երկրին քաղաքական կեանքը ներկայացնող գիտնականներու հետ եւ ոչ թէ զինուորականներու հետ, որոնք իրենց երկրին մարտական սպառազինութիւններու ոգին է որ կ'արտայայտեն։

Նշմարած պիտի ըլլաք որ Ժընեւի նաւային զինաթափման խորհրդաժողովին նախապատրաստական յանձնաժողովին մէջ, մեր վիճաբանութիւններու ընթացքին, ոչ ոքին միտքին մէջ տիրող մտածումն էր պատերազմի մը հաւանականութիւնը։

Անհրաժեշտ է անդրադառնալ այս մտավախութեան կարեւորութեան։ Ենթադրենք թէ խաղաղութեան այս հարցին կը մօտենանք իրաւարարութեամբ. պիտի տեսնենք թէ նոյնիսկ եթէ իրաւարարութիւնը ընդունուի, պիտի ըսուի թէ այս կամ այն ազգը նուազ արժանի է վստահութեան։ Կրնան պատճառներ ծագիլ, եւ որեւէ ազգ մը մղել պատերազմի. եւ ահա, այս վախն է որ ազգերու ներկայացուցիչները կը ստիպէ ըսելու. «Բայց եթէ մերժէին իրաւարարութեան գալ, եւ կամ, եթէ չյարգեն անոր վճիռները, ի՞նչ պիտի պատահի»։

Եւ կամ նկատի առնենք Քէլլոկի Դաշինքը։ Անոր հանդէպ ցոյց տրուած վերապահութիւնները, — նոյն իսկ Ամերիկայի կողմէ — կասկածի այս զգացումը կը ծածկեն, ազգային պաշտպանութեան պատրուակին տակ։ Բայց, ամէն մարդ պիտի կրնար նշմարել թէ ամբողջէն չէ փակուած դուռը, որ կրնայ ընդհանուր պատերազմի անցք տալ։

Այնպէս որ, զինաթափութեան վերաբերեալ միջազգային համաձայնութիւններու աւելի՛ վիճաբանութեանց ընթացքին բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան այն ենթադրութեան հիման վրայ թէ, պաշտպանողական պատերազմը կրնայ անհրաժեշտ դառնալ եւ թէ որ եւ է ազգ զինաթափութեան այն ծրագրին միայն կրնայ հաւանութիւն յայտնել, երբ ան կը համապատասխանէ պատերազմի մը պահուն, իր զինուորական կարիքներուն։ Ֆրանսա իր կարելի պէտքերը պիտի գոհացնէ ցամաքային ուժերով։ Մեզի համար, ովկէանոսի մեծ ճամբաները պահպանելու հարցը կը ներկայանայ։ Միացեալ Նահանգներուն ալ, պատերազմի պահուն, ի նպաստ իր առեւտուրին, ծովային ... ազատութիւնն է անհրաժեշտ...

... զինաթափման համար, ... դած զանազան առաջարկներ ... ընդունելի էին այս կամ այն ... րին համար, որովհետեւ ... բական ռազմավարութիւն ... տարբեր երկրին համաձայն ... այս հիմերուն վրայ, ... ձուլումով կարելի ըլլար ... նութեան գալ, խաղաղութեան ... տեցած չպիտի ըլլայինք ... միայն, զանազան երկիրներ ... քաղաքացիներու վրայ ... տուրքերն էին որ պիտի ... նային։ Համաձայնութիւն ... կրնար լուծել կարգ մը ... որոնցմով միայն մեր ... նախարարները կը զբաղին ... ոչ այն հարցերը որոնցմով ... զբաղին արտաքին նախարար... Չպիտի կրնար ... ապահովութեան ... միայն կրնայ բերել ... թեան ճշմարիտ քաղաքական ... թիւն մը։

(Վերջը յաջորդով)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԹԷՀՐԱՆ, 6 դեկտ. — ... բանի հասարակութիւնն ... լեց երգիչ Ա. Շահմուրատ... Երեկոյթը տեղի ունեցաւ ... 2ին, Զրադաշտական ... սրահը։

Շահմուրատեան յաջող... երգեց՝ հայերէն, պարսկերէն, ֆրանսերէն երգեր, որոնց ... վրայ կ'ընկերանար Օր. ...

Հրճուանք, յանդուգ... թիւն իրար կը ... երգիչը կ'երգէր "Վ... դու քաշի հայ եղբ»։ «... պատարագ եալ» եւայլն ... Եւ ի վերջոյ «Հայաստան... լսած եմ ուրիշ երգիչներ — ... իմ կարծիքով Շահմուրատեան «Գիւղի թէնթ»ը իրեն ... տուած է եւ քիչ կը գտնուի ... ներու քով ... սերէն երգերն ալ նոյնքան ... յիշ էին։ Նկատելի էր ... ներու մէջ ոգեւորութիւն մը ... սրտին մօտ երգերը կը ... հայ երգչին բերնով։

Երեկոյթին կը ... յայտնի երգչուհի ... րօֆ, որ իր կարգին երգեց ... թակահար Լիֆէրոֆ։

Երեկոյթը վերջացաւ ... ծաղկեփունջի մատուցման ... գովեստ ... ապաւորութեան ... տակ։

Շահմուրատեան ... մեկնեցաւ Թաւրիզ, ուրկէ ... անցնի Հնդկաստան։

Փ. ՅՈՎՍԷՓ...

ՆՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

Րոչեսթըրի մէջ ... ինքնաշար մեքենայի ... կատարուած է յաջողութ...

Ինքնաշարը ... շինուած է որ հեռագրական ... տեղեկայ մը պիտի կրնայ ... իր գործիքին առջեւ նստած ... ժան մէջ դնել մեքենային ... նաշարերը եւ այսպէս ... շարել. տպագրութեան յան... լը պատրաստ։

Հնարիչը կը յուսայ ... գործիքին շնորհիւ կարելի ... ըլլայ վայրկեանը 60 բառ ... առայժմ, (ինչ որ ներկայի ... նաշարի վարժ աշխատաւոր ... կրկինն է) իսկ յառաջի... պիտի կրնայ ... արագութիւնը։

ԿՈՒՐՋԸ ՍԻՐՈՂ ԱՄԷՆ ... ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ... ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻ... «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ՓԱՆԱՄԱՆ

[illegible]

ԿԱՂԱՆԴԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

[illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԿԱՐՄՐԱԽՏ

[illegible] թէ վարակուածներու թիւը մեծ չափով աճած է, այսպէս, Հոկտեմբերին արձանագրուած էր 717 դէպք. իսկ Նոյեմբերին 1000։ Բոլոր գաւառներուն մէջ ալ հիւանդութիւնը տարածուած է, [illegible] Լենինականի, Զանգեզուրի, Քամարլու-Լոռիի եւ Էջմիածնի մէջ։

Կարմրախտի դէմ պայքարելու հիմնական միջոցներէն մէկն ալ երախաներու պատուաստումն է։ Մինչեւ դեկտեմբերի 1ը պատուաստուած են 12000 մանուկներ։ Քաղաքներու եւ բոլոր գիւղերու մէջ, ինչպէս օրինակ Աշտարակի, Դէօլի[illegible] Վ.էգիի, Երեւանի մէջ բացուած են մասնաւոր հիւանդանոցներ, կարմրախտի բռնուածներու համար Լենինականի. [illegible]

[illegible]

ԱՏԱԳԻՐ ԱՐՁԱԳԱՆԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՎԵՐՋԻՆ ԱՌԻԹՆ Է, ՈՐՊԷՍԶԻ ՓԱԿՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԴԵՌ ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի, ԱՆՇՈՒՇՏ ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՆ ԱՅՍ ԱՌԻԹԷՆ

Քարը փոխադրուած է Էջմիածնի պետական թանգարանը, ուր հաւաքուած են բոլոր սեպագիր [illegible] Այս քարը կը նկատուի իբր ուրարտական շրջանի վերաբերեալ գիտական արժէք ունեցող յիշատակարան մը։

ԱՐԹԻԿԻ ՏՈՒՖԸ

Մոսկուայի իրաւասու մարմինը հաստատած է Արթիկի տուֆի մասին 1928—29ի աշխատանքներու ծրագիրը։ Այս տարեշրջանին պիտի շահագործուի 2 միլիոն խորանարդ ոտք տուֆ։ Նախ քան, տուֆի վերաբերեալ փորձնական հետազօտական ընդարձակ աշխատանքներ պիտի կատարուին։ Քարի ազգման նորագոյն եղանակները ուսումնասիրելու համար, արտասահման պիտի ուղարկուին երկու ճարտարագէտներ։ 1929—30 տարեշրջանին կը յուսացուի տուֆի [illegible] Ըստ ծրագրի կը յուսացուի այդ [illegible] խորանարդ ոտք։

Տուֆի վաճառման վրայ մեծ յոյսեր կը դրուին։ Այս տարեշրջանին բանուորներու թիւը պիտի հասնի 1000ի։ Այս դեկտեմբերին, վերջնապէս պիտի կազմակերպուի Արթիկ-տուֆ թրեսթը, որուն վարչութիւնը պիտի գտնուի Լենինականի մէջ։

Մոսկուայէն եկած առաջարկի մը վրայ, ձեռնարկուած է Լենինականի եւ Արթիկի միջեւ ելեկտրական գծի կառուցման, ելեկտրական ուժ հաղորդելու համար Արթիկի։ Աշխատանքները պիտի կատարուին այն հաշուով որ յառաջիկայ գարնան, Արթիկի [illegible] ելեկտրական ուժ ստանան։ Հաղորդման գծի կառուցման համար, անհրաժեշտ [illegible]

ՍՈՖԻԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԵՆ

Սոֆիայէն հասած լուրերու համաձայն, այլ եւս վերջնական է Սոֆիայի Հայոց եկեղեցիին գրաւման որոշումը։ Ասկէ առաջ պուլկարական Սինոդը գրաւած էր եկեղեցիին պատկանող գետին մը, ուրկէ հատուցումի մը փոխարէն, բայց առկախ կը մնար մատուռին խնդիրը։ Վերջերս նոր դիմում կատարուած է Սոֆիայի մետրապոլիտին, բայց իտալացիներ կ'ըսեն թէ յոյս չկայ եւ թէ մասնաւոր վայր մը պիտի յատկացուի հայ համայնքութեան, նոր եկեղեցի բանալու [illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

[illegible] Վերսայլի գերեզմանատան փոսափորներէն Ցլպին, առջի օր փոս մը կը փորէր, երբ բահի հարուած մը հողին մէկ անկիւնէն երեւան հանեց դէզ մը դրամ, Նափոլէոն Ա.ի, Լուի 18րդի եւ Կարոլոս 10րդի պատկերներով 1500 Ֆր' որ այսօրուան արժէքով կը բնէ 7500։

Փոսափորը իր գիւտէն ուրախ եւ առանց վայրկեան մը վարանելու իր գտած դրամները տարաւ քաղաքապետին, որ օրէնքի տրամադրութեան համաձայն, նիւթական արժէքին կէսը 3250 Ֆր. յանձնեց անոր եւ մնացեալը քաղաքապետարանի սնտուկին։

[illegible] թէ հողին երեսը կենեցողութեան 1848ի յեղափոխութեան օրերուն, մէկը հոն պահած պիտի ըլլայ դանձը, բայց վտանգի այդ օրերուն զոհ գացած պիտի ըլլայ եւ գերեզման գէպքերուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ինչպէս կ'երեւայ սուգով ծրագրուած ժամագրէն, ընկեր Միրոյէլ Վարանդեան եւ քոյրը՝ Տիկին Նուարդ Աճարոնեան դժբախտութիւնը ունեցած են կորսնցնելու իրենց մայրը, եղերական պարագաներու մէջ։

[illegible] ընկեր Վարանդեանի եւ Տէր եւ Տիկին Աճարոնեանի։

Տիկին Նուարդ Ահարոնեան, Միքայէլ Յովհաննիսեան-Վարանդեան և Աւետիս Ահարոնեան կը ծանուցանեն առաջինները՝ իրենց մօր, վերջինը՝ զոքանչի

ՀԵՐԻՔՆԱԶ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

(Նախ Արամեան)

աղէտաւոր մահը, որ տեղի է ունեցեր Բագուի մէջ։

[illegible]

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint-Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Ցիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելու ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ Խամբեր ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55 09. Ծ.

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

[illegible]

Վարը, բլրան ստորոտը, տաւկաւին խաւարը թանձր էր, ու Դաւիթ, նստած քարի մը վրայ, վերէն, դիտեց լոյսին սաւերն նման անձայն ու հեզիկ պէս [illegible]

[illegible]

(10) Գ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹ

8 RUE DANTON (MÉTRO: ST. MICHEL) — 25 ԴԵԿՏ. 1928, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.30Ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ «ԿԱՎՌՕՇ»Ի

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ ԿԸ ԽՕՍԻ ՖԱՔԻՐԻՍՄԻ ԵՒ Պ. ՓՕԼ ՀԷՕԶԷԻ ՄԻՋԱԴԷՊԻՆ ՇՈՒՐՋ

ԾԱՆՕԹ ԳՈՒՇԱԿՈՒՀԻ MISS HAMIDA

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԻՓՆՕԹԻՍՄԻ, ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՏՔԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. ՍԻՐԱՅՕԺԱՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝

ՀԱՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԾԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ

Տոմսերը կը ծախուին կավռօշի խմբագրատունը եւ Պ. Մաքսուտ Սարիմի մօտ

ԳԻՆ՝ 20, 10, ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

նե[ր]ն ալ Փարիզ ապաստանած են, դատական ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց երեքն ալ։

Առտուն կանուխ՝ ժամը 7ին ձերբակալուեցաւ Մաքսիմովիչ Լիտվինոֆ, 42 տարեկան, ծնած Լեհաստան, որ Վիքթորիա պողոտայի մէկ պանդոկը կը բնակէր իր բարեկամուհիին՝ Տիկ. Եւա Փրէնաքայի հետ, 27 տարեկան լեհ կին մը։ Լիտվինոֆ՝ Փրէնաքա արձանագրել տուած էր անունն ալ։ Լիտվինոֆ խուտիւ բողոքեց երբ դատական պաշտօնեան մանրակրկիտ խուզարկել ետք իր սենեակը, յայտնեց թէ կը ձերբակալէ զինքը։

Անկէ վերջ, դատական իշխանութեան ներկայացուցիչները Արքատ փողոցին մէջ ձերբակալեցին Մարք Եոֆֆէ անուն մէկը, 42 տարեկան, որ դրամատուն ունի Պերլինի մէջ, իսկ Կրանտ Պաթլիէռ փողոցի մէկ պանդոկին մէջ ալ ձերբակալեցին երրորդ դրամաշորթը, Վիլլի Լիպարիուս, 28 տարեկան, նախկին պանդոկատէր Պոքումի մէջ։ Լիպարիուս Փարիզ հասած էր անցեալ ամիս, Օր. Ֆրանք Հէտվինկ անուն գերման աղջկան մը հետ։

Երեք խաչագողներն ալ տարուեցան նախ դատական ոստիկանութիւն, յետոյ մարդաչափական գրասենեակը, ուր դրուեցան հարցաքննիչ դատաւոր Օտիպէրի տրամադրութեան տակ։

Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ կը յայտարարեն թէ Լիտվինոֆ իր գործարարութիւնները սկսած էր երբ Պերլինի առեւտրական ներկայացուցչութեան մէջ պատասխանատու պաշտօն ունէր։ Այն ատեն Մոսկուա կանչուեցաւ հաշիւ տալու եւ դատուելու համար, սակայն չգնաց, ու պաշտօնանկ հռչակուեցաւ։

Ահռելի պայթում մը Լոնտոնի մէջ

Առջի առաւօտ Լոնտոնի Հոլպըրն թաղամասը ուժգնօրէն ցնցուեցաւ կազի ահռելի պայթումէ մը։ Մէկ քիլոմեթր երկարութեամբ ճամբայ քանդուեցաւ, 15 հոգի վիրաւորուեցան. մէկ հոգի ծանր վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։ Վրայէ վրայ չորս պայթումներ տեղի ունեցան. սալայատակը ճեղքուեցաւ, քարերը օդ նետուեցան՝ համնելով մինչեւ շէնքերու վեցերորդ յարկը։ Ապակիներ ջարդուփշուր եղան։

Կազի խողովակները պայթած ըլլալով, կազը կը խուժէր օդին մէջ, անշնչելի դարձնելով զայն։ Մարդիկ կը մարէին փողոցին մէջ։ Անմիջապէս օգնութեան փութացին մեծ թիւով հրշէջներ եւ զինուորներ։ Տեղ տեղ կազը բռնկած կը բոցավառէր։

Ժամը 12.30ին նոր պայթում մը պատահեցաւ ամբողջովին քանդելով շարժանկարի մթերանոց մը։ Պայթումները շարունակուեցան ամբողջ օրը եւ գիշերը։

Վնասը խանգարուած է ամբողջ թաղին մէջ։ Ամիսներ եւ միլիոններ պէտք պիտի ըլլան՝ վնասները դարմանելու համար։ Բազմաթիւ շէնքերու հիմերը սարսած են եւ հարկ պիտի ըլլայ փլցնել զանոնք։ Ամբողջ թաղը երկրաշարժի ենթարկուածի տպաւորութիւնն ունի։

Վարձակալութեան նոր օրէնքը

Դատական նախարար Լուի Պարթու պատրաստած է վարձակալութեան նոր օրէնք մը, որով կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցուին հին օրէնքին մէջ։

Նախարարական խորհուրդը այսօր նոր օրէնքին վերջնական բնագիրը պիտի խմբագրէ։

38 արքայականներ ձերբակալուած

Արքայական կուսակցութեան պատկանող երիտասարդներ վերջին օրերս զանազան ցոյցեր կատարեցին։ Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր իրենց ցոյցը երկրագործական նախարար Հէնըսիի դէմ։

«Աքսիոն Ֆրանսէզ» թերթի կոչին վրայ, առջի օր բազմաթիւ արքայական ուսանողներ ներկայացան Աքսիոն Ֆրանսէզի Ուսանողական Տունը՝ նոր ցոյցերու մասին հրահանգ ստանալու համար։

Ներքին նախարարը հրահանգած ըլլալով խիստ միջոցներ ձեռք առնել ցուցարարներուն դէմ, 38 արքայականներ ձերբակալուելով ոստիկանատուն տարուեցան։ Մէկուն վրայէն ատրճանակ մը գտնուելով բանտարկուեցաւ։

Երեսփոխաններու թոշակը

Ծերակոյտը մերժեց քուէարկել 1929ի ելմտացոյցին այն յօդուածը, որով երեսփոխաններու տարեթոշակը 45.000էն կը բարձրացուի 60.000ի։ Նախարարական խորհուրդը որոշեց պահել 45.000 ֆրանք տարեթոշակը եւ 15.000 ֆրանք աւելցնել այս գումարին վրայ՝ իբրեւ բնակարանի վարձք եւայլն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ընկերները վաղը, կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին, Rue Fbg. St. Martin թիւ 225 Aux deux Stations սրճարանի վերնայարկը. «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑԻ ԿԱՐԳԸ՝ ընտրութիւն պատգամաւորներու եւ խիստ կարեւոր օրակարգ.

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ «ՌՈՍՏՈՄ» ԴՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Chalet Edouardի երկու շքեղ սրահներուն մէջ, 31 33 Rue Manin կամ 93 Ave. Secrétan, Métro BOLIVAR, Buttes Chaumont, Combat.

կը խօսի՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

կը ներկայացուի՝ «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐ»Ը (Զաւեշտ)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կը նախագահէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

վաղը կիրակի ժամը 2.30ին, Union de Parisի սրահին մէջ

14 Rue de Trévise — ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9 12։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Թեքնիքական միութեան ընդհ. ժողովը այս Դշ. ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Օրակարգ՝ Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Վարձու են Հայ ընտանիքի մը մէջ 2 սենեակներ, 1 ճաշարան եւ խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Թրամուէյ՝ Républiqueէն 95a. Opéraէն 21b եւ իջնել դրան առջեւ, Arrêt Allée des Archers: Շոգեկառք առնել Gare de l'Estէն եւ իջնել Garganը կայարանէն 7 վայրկեան։ Դիմել՝ Ա. Չիպուքճեանի, 166 Route Nationale, Pavillons s/Bois, Seine։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԷ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ծերմախտ, եւ վարխտ։ Մասն. յատուկ... խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2 8, Կիրակի 9 - 12։

ԱՄԷՆ ՕՐ

VOL PONE

ԱԹԷՆԷԻ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris 10

Le Gérant F. SOUVIGNY

EST-CE QUE VOUS AVEZ VISITÉ

LE CABARET STAMBOUL ?

POUR DÉGUSTER SON PUR **RAKI** STAMBOUL A **3 FRS.**

Dancing ouvert toute la nuit

PLUSIEURS ATTRACTIONS — DEUX ORCHESTRES

Consommation à partir de 10 frs.

Retenez vos places pour le RÉVEILLON

TÉLÉPHONEZ A TRUDAINE. 51 _ 56

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ

ՔԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈՒԼ

46 RUE NOTRE DAME DE LORETTE

ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 5ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ ԶՈՒՏ ՀԱՅԿ. ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՕՂԻ 3 ՖՐ. ՄԷԶԷՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ — ՊԱՆՏ

կը նուագեն՝ ուտի ՀԱՃԻ ԹԵԹԻԿ, քանոնի ՆԱՍԻՊ, քէմանի ՄԿՐՏԻՉ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

կը նուագէ նաեւ յայտնի թառիստ ԺՈՐԺ ՇԱՀՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Գիշերուան պարերը տեղի կ'ունենան ընկերակցութեամբ թանկօ նուագախումբ եւ Ճազ պանտի։ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ եւ արեւելեան պարեր յայտնի պարուհիներէ։ Ըմպելի՝ 10 ֆր.

Վարիչ տնօրէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՄԿՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՄՈՐԹԻ ԵՒ ՍԵՌԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով թոքախտ, Զղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

.. Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵ[Ր]

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշէլ

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փախլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած... հալվա, լօքում, քուրապիէ, լօքում եւ ամէն տեսակ անուշեղէններ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք ճիշդ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժաբեր արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ ժողովրդական գիներով։ Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։

36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ

Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՅԱՖԱՐԵԱՆ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխադրուած է

MAISON VARTERESSIAN

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

"LAFAYETTE,,

ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԸ

212 - 214, Rue Lafayette PARIS 10e)

մէթրօ՝ JAURÈS եւ LOUIS BLANC

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, ԱԿՆԵՂԷՆՆԵՐ, ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ՈՍԿԵՂԷՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԼԻՓ, ՕՄԷԿԱ եւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներ

Սեղանի սպասներ եւ ԷԼՄԻՆԷԻ զանազան զարդեղէններ

ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐ ՔԱՐԻՅՕՆՆԵՐ

ձոյլ եւ բնտիր տեսակներ, ամենաժան գիներով

կը խօսուի հայերէն եւ ուրիշ լեզուներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՋ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ՏՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք Դույրուգ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաւառավայրերու մէջ

Հասցէ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 — Tél. TRUDAINE 53 - 73

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70 Ֆ.	140 Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն

208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

23 DÉCEMBRE 1928

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 837

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Գին՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՐՋՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ԹՋՈՒԿՆԵՐԸ

Բոլորովին պատահաբար, այսօր քով քովի կը հրատարակենք երկու խորհրդածութիւններ՝ Արարատի մասին։

Մէկը պարսիկ հրապարակագրի մը գրչով, միւսը՝ ռուս ականաւոր գրագէտի մը ստորագրութեամբ։

Պարսիկ օրագրողը, «Նահիտ» (Անահիտ) թերթին մէջ նկարելով երկու Մասիսները.— «երկու նշանածներու կամ երկուորեակ սիրահարներու նման իրար գրկած»— կը նկատէ.

— Ալփինալի կուհները զանազան ժամանակներու մէջ այս ... ու գունագեղ լեռներու ստորոտը... միաժամանակ Հայերու լերան ծանդէպ ունեցած հաւատքը եւ այն, որ հայ նկարիչնեց ծայրինիքը այս լերան ստորոտը պայծառացուցած ..., ապա Թուրք գորքին առջեւ փախստականներու ապաստան այս լերան ամրութիւններուն եւ կիրճերուն մէջ, ամիսներ, ... պաշարի պատրաստութեամբ...»

Ամբողջ պատկեր մը, որ միեւնոյն ատեն պատմութիւն մըն է։ Կարդանք միւսը, ռուս խորհրդային գրողին հեգնութիւնը, ... նկարագրութենէ մը յետոյ.

«Սակայն ի՞նչ օգուտ Արարատի տիրացումէն: Հողամա՞ս: ... ծերպերը անբնակելի են եւ վտանգաւոր: Գեղեցիկ ... թէեւ այժմ ալ առկէ կ'օգտուինք եւ մեր սահմանակից ... պետութիւնը առոր համար չի բողոքեր եւ չի փորձեր ... ծածկել լեռը։ Զինանշանի մէ՞ջ դնել: Արդէն կայ»:

Եւ յետոյ աւելի զուարթ ակնարկ մը.

«Փառաւոր առեւտրական արտօնութիւններու ընդարձակման ... Արարատի մենաշնորհը կուտայինք Ամերիկացիներուն. ... մը սարքէին հաւատացեալ շրջիկներու պտոյտները»:

Արեւմ. խաւարակուռ Իրանի հրապարակագիրը, միայն ... դիտելով, կ'ըմբռնէ երկու Մասիսներու իմաստն ու ... հայ ժողովուրդին համար. իսկ լուսաւոր եւ յեղափոխական Մոսկուայի զաւակը, «Պրաւդա»ի գրագէտ աշխատակիցը, որ Երեւան գացած եւ մօտէն տեսած է Արարատը, ... չի կրնար ըմբռնել այս տարրական բանը։ Ընդհակառակն, ծաղրանքի նիւթ կը դարձնէ զայն.

Հողամա՞ս, — անկարելի է։ Գեղեցիկ տեսարա՞ն, — ... չկայ. Արարատը թրքական սահմանի մէջ ըլլալով հանդերձ, կրնաք դիտել եւ վայելել...։ Շատ-շատ կարելի է վարձու տալ Ամերիկայիներուն։

Խոստովանինք թէ սեղանաւոր եւ խանութպան Ամերիկացին անգամ պիտի կարմրէր այսքան արձակօրէնակ ու գետնաքարշ մտածումէ մը։

Տարիներու ընթացքին, քաղքենի յետին ուղեւորը կամ ..., ամէնէն ակադեմական պատմագիրը եւ ցամաք. անհոգի ..., տակաւին չեն համարձակած ստորագրել այսքան ... տպաւորութիւններ Արարատի մասին, որ և՛ խորհուրդ է, և՛ պատմութիւն, և՛ հողամաս և՛ զինանշան։

Յեղափոխական տեսակէ՞տ։ Ա՜յս ալ «Յեղափոխութիւն» ... իսկ պիտի ըմբռնանար այս խանութպանութեան ..., մանրավաճառի, փերեզակի այս հոգեբանութեան դէմ, որ ... ճանկռտէ, կը խոցոտէ դարաւոր ժողովուրդի մը, միլիոնաւոր գիւղացիներու հոգին։

Լսեցէ՛ք, քաղաքացի՝ կոլցով, Արարատը միս ու ոսկոր դարձած այս ժողովուրդին հետ։ Հայ գիւղացին անոր դաշտին կողերէն եւ բիրտ ծերպերէն է քաղած իր անսասան հաւատքը՝ իր ապագայի մասին, ինչպէս Արաքսի եւ Եփրատի ... տաչալից յորձանքէն՝ իր անսպառ կորովն ու խոյանքը։ Անո՛ր ... յելով, անոր բոլորտիքը ման գալով, ի հարկին անոր ծոցն ապաստանելով, դարեր ու դարեր քալեր, գիմացեր, զարկեր ու ... է հայ գիւղացին, «ընկե՛ր» կոլցով...

Բայց այս տարրական բացատրութիւններն անգամ վիրաւորանք են նոյն այդ ժողովուրդին համար, որ խորապէս կը ճանչնայ Արարատը, կը զգայ, կ'ապրի՛ զայն, եւ անոր պատգամին կը սպասէ նոյն իսկ ձեր կարմիր այլ խարդախ արեւուն ... «ընկե՛ր» կոլցով։

Գոնէ հարցնէիք Երեւանի ձեր հայ ընկերներուն։ Անոնց ... անշուշտ ձեզի պէս կը մտածեն, իբրեւ ուղղափառ «մատերիալիստ»ներ, իմաստակ եւ տմարդի, բայց եւ այնպէս, ... ըրեր են Հայաստանի պետական զինանշանին վրայ նշանակել Արարատը։— Ի՛նչ սրբապղծութիւն։

Մնաց որ, «Պրաւդա»ի աշխատակցին թերխաշ նկարագրութիւնն իսկ՝ հերքումն է իր գարշելի եզրակացութեան։

«Ցաղթակազմ, լայնաթիկունք, ալեւոր խոժոռութեամբ», ... եւ այնպէս «հրաշալի» այդ լեռը, ո՛վ փետրաթափ ագռաւներ Մոսկուայի եւ Երեւանի, շատ գլուխներ հարթած է եւ կը հարթէ ձերն ալ, այնքան մանրացած, չորցած եւ գետնին փակած...

Այո՛, ձեր իսկ բառերով, Արարատը «իր ուզած ձեւին կ'ենթակէ» մարդը։ Ան հսկայ մըն է, որ կը վանէ գետնաքարշը, արհեստականն ու տմարդին, և կը մղէ նայիլ միշտ դէպի վե՛ր, դէպի հրաշափառ եւ անմատչելի բարձունքները։

Մեղքը Արարատինը չէ, եթէ դուք չէք կրնար գետնէն վերցնել ձեր գլուխն ու աչքերը, այնքան նկուն և այնքան պզտոր։

Այդ ե՞րբ է պատահեր որ թզուկները կարենան հասկնալ եւ վայելել բարձունքներու երանութիւնը։

Աւ... բանի յետին գիւղացին աւելի բանաստեղծ է եւ փիլիսոփայ, քաղաքացի կոլցո՛վ, քան ձեր ամբողջ կարմիր «ինտելիգենցիա»ն, իր խոպոտ կանչերով և խժալուր «պօէմ»ներով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ *Միլլիէթ*ի մէջ անդրադառնալով Քլօտ Ֆարէրի Սուրիոյ մասին գրած յօդուածին, կը շեշտէ.

«Արդարեւ, Ֆրանսա անկէ մտնուած է Սուրիոյ մէջ, ո՛չ առաջ կրնայ երթալ, ոչ ալ ետ։ Այս վարանումի եւ անճարակութեան երեսէն խռովութիւնները անպակաս են թէ սահմաններուն վրայ եւ թէ երկրին մէջ։»

Մահմուտ պէյ յետոյ կը խօսի Քլօտ Ֆարէրի առաջարկած լուծման վրայ, եւ դիտել կուտայ թէ՝ գրագէտը կը սխալի ատոր մէջ: Մասնաւորապէս կը քննադատէ այն թելադրութիւնը, թէ փրոտեստանտ իսլամ մը թագաւոր կ'ընտրելու է Սուրիոյ.

«Ի՛նչ տարօրինակ տրամաբանութիւն եւ արդարութիւն է։ Ֆրանսահպատակ անձ մը Սուրիոյ մէջ միայն Ֆրանսայի շահե՞րը պիտի պաշտպանէ թէ ոչ պիտի աշխատի ապահովել խեղճ ժողովուրդին հանգիստը։ Ամէն պարագայի մէջ, այս ձեւով չէ որ պիտի հանուի Ֆրանսայի աչքին մխուած փուշը։»

ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Ատանայի ոստիկանութիւնը սկսած է քննութիւն կատարել Հուրէմ Աղայի անուն խալամացած Հայու մը մասին, որ իբրեւ թէ թղթակցութիւն կատարած է Սուրիա գտնուող Ատանացի փախստականներու հետ եւ մեծ կեղծարարութիւններ գործած է լքեալ գոյքերու խնդրին մէջ։

ԱՆԾԱՆՕԹ ԱԽՏ ՄԸ

Քարվէլիի (Յունաստան) գաղթակայանին մէջ մահացու հիւանդութիւն մը սկսած է աւերներ գործել։ Հիւանդութեան բնոյթը դեռ յայտնի չէ։

Մէկ շաբթուան մէջ 16 գաղթական մեռած է։ Տեղական կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է չարիքը կանխելու համար։

Ժողովուրդը խուճապի մատնուած է, որովհետեւ գաղթականներն առողջական վիճակը լաւ չըլլալուն համար, կը վախնայ որ հիւանդութիւնը մեծ համեմատութիւն ստանայ։

∴ Նոր տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ բժիշկներու կարծիքին համաձայն, Քարվէլիի մէջ քոլերայի համաճարակ կայ։ Ուրիշ ... ընտանիքներ սկսած են հեռանալ։ Կառավարութիւնը շղթայի տակ պիտի առնէ գիւղը, որպէսզի հիւանդութեան մանրէները չտարածուին ամբողջ երկրին մէջ։

ՄԱՀ ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՔԱՏՈՐՆԱՅԻ

Իտալացի Մարաջախտ Քատորնա, որ 1915-1917 իտալական բանակի վերին հրամանատար եղած էր, Պորտիկէրայի մէջ մեռաւ 78 տարեկան հասակին։ Զինուորական ասպարէզ մտած էր 16 տարեկանին։ Իր հայրը մեծ համբաւ շահած էր Խրիմի պատերազմին մէջ։ Մարաջախտ Քատորնա 1916ին պարտուեցաւ աւստրիական բանակէն եւ շատ չանցած ստիպուեցաւ հրաժարիլ վերին հրամանատարութենէ։

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

*Թայմզ*ի Ռիկայի թղթակիցը կ'ըսէ թէ խիստ գրաքննութիւն հաստատուած է Ռուսիայէն արտասահման ղրկուած նամակներուն վրայ։ Ուրիշ երկիրներէ նրար ստացող մարդիկն ալ խիստ հսկողութեան կ'ենթարկուին։

ԱԼՋԱՍՏԻ ՄԸ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Փարիզի վ. Ճռաբեկ ատեանի խորհրդական Ռօժէ Ֆաշօի դէմ մահափորձ կատարուեցաւ առջի առտու ժորժ Պրնուա անուն Ալժերացի երիտասարդի մը կողմէ։ Ֆաշօ ընդհանուր դատախազ էր Քոլմարի մէջ, երբ անցեալ գարնան յիշեալ քաղաքի դատարանը ծանօթ վճիռները տուաւ Ալզասցի ինքնավարականներուն դէմ: Աճաբեկիչը 28 տարեկան էր եւ մսավաճառի աշկերտ է Սթրազպուրկի մէջ. ամուսնացած է եւ երկու զաւակ ունի

Դատաւոր Ֆաշօ նոյն օրը պիտի փոխադրուէր նոր յարկաբաժին մը՝ Քէ տ'Օրսէյ: Աճաբեկիչը քանի մը անգամ ներկայացաւ յիշեալ հասցէին, սակայն Ֆաշօ դեռ չէր եկած: Վերջին անգամ, երբ նորէն յարկաբաժնին դուռը զարկաւ, այս անգամ դատաւորը անձամբ բացաւ:

Պրնուա հարցուց թէ ի՛նչն է Պ. Ֆաշօն Հաստատական պատասխանին վրայ, աճաբեկիչը Թուղթ մը երկնցուց անոր, ու միեւնոյն ատեն գրպանէն ատրճանակ մը հանելով երեք անգամ կրակ ըրաւ: Երկու գնդակ հանդիպեցաւ դատաւորի կուրծքին՝ ծանր վէրքեր բանալով: Երրորդ գնդակը վրիպեցաւ:

Ժորժ Պրնուա առանց պատրիքնը կորսնցնելու, դուռը գոցեց եւ վար իջաւ: Սանդուխին վրայ հանդիպեցաւ կնոջ մը, որուն պատասխանեց թէ ինք ալ լսած էր գնդակներու ձայնը: Ետքը դուրս ելաւ գնաց:

Նոյն շէնքին մէջ բնակող բժիշկ մը օգնութեան փութաց եւ Ֆաշօն տարաւ Նէօյիի մէկ հիւանդանոցը, ուր անմիջապէս գործողութիւն կատարեցին։

Ժորժ Պրնուա իրիկուան ժամը 7ին ... փողոցի ոստիկանատուն ... անձնատուր եղաւ, եւ յայտնեց թէ Ֆաշօն սպաննելով ուզած էր իր սիրտը պաղեցնել եւ ամբողջ Ալզասցիներու վրէժը լուծել:

Այս ըսելով, գրպանէն հանեց ատրճանակ մը: Պրնուա յանձնուեցաւ դատական իշխանութեան, որ երկար հարցաքննութեան ենթարկեց զայն:

Պրնուա ամիս մը առաջ եկած էր Փարիզ եւ կանխամտածած էր ոճիրը:

∴ Գերման թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կուտան Ալզասցիի մահափորձին մասին: Ազգայնական մամուլը կը փառաբանէ աճաբեկիչը եւ հայհոյութիւններ կ'ուղղէ զոհին հասցէին :

Գերմանիա կաթոլիկ թերթի Փարիզի թղթակիցը գէշ տեղեկութիւններ կուտայ Ֆաշօի առողջական կեանքին մասին. կ'ըսէ թէ դատաւորին թուղթերուն մէջէն գտնուած է նամակը կնոջ մը, որ ժամադրութիւն կուտար ուրբաթ իրիկուան համար: Ու կ'եզրակացնէ թէ մահափորձը հաւանաբար հետեւանք է նախանձի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ գերմանեւռուս բանակցութիւններ յանգեցան համաձայնութեան մը։ Առկախ հարցերը զարնան դարձեալ վիճաբանութեան պիտի ենթարկուին։

«ԿԱԶԷԹ ՏԻՒ ՖՐԱՆՍ»ի խմբագրապետ Օուսթրիկ կրկին հարցաքննուեցաւ։ Կը կարծուի թէ նոր յայտնութիւններ ըրած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսէն դեկտեմբեր 21 Թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Պոլսոյ ոստիկանութիւնը նոր ձերբակալութիւններ կատարած է ընդհանուր դատախազի հրահանգներուն վրայ։

Էնկիւրիի պաշտօնաթերթ «Հաքիմիյէթի Միլլիյէ» եւս կը հաստատէ ձերբակալութիւնները։

Հեռագիրը կ'աւելցնէ.

«Կարելի չէ ըսել թէ ի՛նչ աստիճան կարեւորութիւն պէտք է ընծայել այս դաւադրութեան, սակայն կը թուի թէ Թուրք իշխանութիւնները հաստատած են գոյութիւնը խռովարարական շարժումի մը եւ մտահոգ են։»

Թուրքիա, Իտալիա եւ Յունաստան

Գրեցինք թէ իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի Էնկիւրիի մէջ տեսակցեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի հետ: *Թայմզ*ի Պոլսոյ թղթակիցը այս մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.

— Պաշտօնական տեսակցութենէն յետոյ, որուն ներկայ էին նաեւ Թուրքիոյ արտաքին գործավարն ու իտալական դեսպանը, մասնաւոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի և սինեոր Կրանտիի միջեւ։

Միեւնոյն ատեն ուշագրաւ փոփոխութիւն առաջ եկաւ Թուրք մամուլին մէջ՝ Յունաստանի հետ յարաբերութեանց մասին։ Ջանքեր կ'ըլլան ցոյց տալու համար թէ Յունաստանի շահը կը պահանջէ կարգադրել Թուրքիոյ հետ առկախ բոլոր խնդիրները, որպէսզի երկու երկիրները կարենան բարեկամ դառնալ։

Կասկած չկայ որ Կրանտիի Էնկիւրիի մէջ ներկայութիւնն է գլխաւոր շարժառիթը այս փոփոխութեան, որովհետեւ գաղտնիք չէ թէ Իտալիա կ'ուզէ կնքել տեսակ մը միջերկրականեան դաշինք, որուն պիտի մասնակցին ինք, Թուրքիա եւ Յունաստան։ Թուրքեւհելլէն բարեկամութեան ցարդ արգելք եղած է բնակիչներու փոխանակութեան խառն յանձնաժողովը, ու կարելի է որ իտալական միջամտութիւնը յաջողի հոն ուր յանձնաժողովը ձախողեցաւ։

Եւ սակայն անհրաժեշտ է դիտել տալ որ թէ՝ Թուրքիոյ եւ թէ Յունաստանի մէջ մարդիկ կան, որոնք չեն փափաքիր որ երկու երկիրները շուտով համաձայնութեան գան, որովհետեւ կը զգան թէ յապաղումը օգտակար ազդակ մըն է երկու կողմերուն համար ալ։ Այս մարդիկը պիտի պարտուին՝ եթէ վարչապետ Ըսմէթ փաշա եւ Վէնիզէլոս որոշեն փոխադարձ զիջումներ ընել՝ արագ համաձայնութեան մը յանգելու համար։

∴ «Ճոռնալէ տ'Իտալիա» խմբագրականով մը կը գրէ թէ Կրանտիի Էնկիւրի եւ Աթէնք ճամբորդութիւնը նպատակ ունի Թուրքեւիտալեւհելլէն միջերկրականեան բարեկամութիւն մը հաստատել երեք երկիրներուն միջեւ։ Իտալական ամբողջ մամուլը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս ճամբորդութեան, եւ կը յուսայ որ անիկա կարեւոր ազդեցութիւն մը ունենայ Իտալիոյ պալքանեան քաղաքականութեան վրայ։

Կրանտի Էնկիւրիէն ուղղակի Հռոմ պիտի դառնայ, եւ Յունուար 12ին Աթէնք երթալով մինչեւ նոյն ամսուան 18ը այնտեղ պիտի մնայ իբր հելլէն կառավարութեան հիւր։

Աֆղան ապստամբները կը նահանջեն

Լոնտոնի աֆղանական դեսպանատունը անթելով նոր տեղեկութիւններ ստացած է ուղղակի Ամանուլլահ Թագաւորի պալատէն։ Այդ լուրերուն համաձայն, ներկայիս Քապուլի շուրջն ոեւէ ապստամբ չէ մնացած, բոլորն ալ նահանջած են՝ կառավարութեան ստացած օգնական ուժերուն ժամանումէն վերջ։

Քանի մը օր առաջ ապստամբներ ներկայացած էին Քապուլի անգլիական դեսպանատունը եւ տեսակցած դեսպան սըր Ֆրանսիս Հըմֆրիսի հետ։ Այս վերջինը կը հաղորդէ թէ ապստամբները 7.000 հոգի էին, աֆղան զինուորներու պէս հագուած եւ լաւ զինուած։ Այս երեւոյթը առիթ տուած էր կարծելու թէ աֆղան բանակը ապստամբած է։

Վերջին լուրերու համաձայն, Ճէլալապատ դեռ պաշարուած է ապստամբներուն կողմէ, որոնք գրաւած են Քապուլ-Ճէլալապատ ճամբուն տիրապետող ամրոց մը։ Ամանուլլահ յաջողած է նոր եւ հաւատարիմ զինուորներ վերցնել։ Մանկալիներու ցեղախումբը նոյնպէս անցած է թագաւորին կողմը։

Հնդկաստանէն դէպի աֆղանական սահմանագլուխը պիտի մեկնին անգլիական 11րդ եւ 35րդ օդային ստորմիղները, որոնք Մեծ Պատերազմին Լոնտոնի վրբեւ ցէփլիններու դէմ կռուելով մեծ համբաւ շահած էին։

«Թայմզ» կը գրէ թէ անգլիական օդանաւ մը, որ դեկտեմբեր 20ին հետազօտութիւն կը կատարէր Քապուլի անգլիական դեսպանատան վրբեւ, ստացաւ ապստամբներու արձակած երկու գնդակներ։ Օդանաւորդները չվիրաւորուեցան, ու օդանաւը կրցաւ ապահով Հնդկաստան վերադառնալ։

50,000 զինուոր Անդրյորդանանի դէմ

Թուրքեւբոլշեւիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հիճազի Թագաւոր Իպնը Սաուտ 50.000 զինուոր ղրկած է Անդրյորդանանի սահմանագլուխը։ Իպնը Սաուտ համաձայնութիւն մը կնքած է Եմէնի հետ։ Անդրյորդանանի կառավարութիւնը իր կարգին շարժման մէջ դրած է բանակը։ Անգլիական օդանաւեր կը ռմբակոծեն Վէհապիները։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ ԵՒ ԵՐԿՈՒ "ՇԷՅԹԱՆ„ՆԵՐԸ

Պարսիկ մամուլը եւ Հայերը.— Բանաւոր եւ գրաւոր գովեստ եւ ճամակլանք.— Հայոց «խալիֆա»ին պատմական ճառը.—

Հակառակ հակահայ տարրերու մութին մէջ սարքած դաւադիր խաղերուն, պարսիկ ժողովուրդը առիթ չի փախցներ Հայը ներկայացնելու իր իսկական գիծին մէջ, իբրեւ անդաւաճան հայրենասէր։

Պարսիկ մամուլին մէջ յաճախ կ'երեւան գովասանական տողեր, երբեմն սիւնակներ՝ վերջերս Նորաձեւութեան առթիւ համակրական բազմաթիւ արտայայտութիւններ ճղան ոչ միայն Թաւրիզի, Թեհրանի, այլ եւ Գիլանի, Արագի ու ուրիշ վայրերու հայութեան հասցէին, եւ արձագանգները օրը օրին գրեթէ բոլոր թերթերը կ'արձանագրէին։

Այս բոլորին մէջ ցաւալին այն է որ, տեղ-տեղ հակահայ ամուլ պրոպագանդին լծուեր են վաստակաւոր Հայեր։ Կայ սակայն աւելի քան ուրախալի կողմը հայանպաստ բոլոր արտայայտութիւնները, բերանացի կամ գրաւոր, առաջ կուգան ինքնաբերաբար բուն պարսիկ տարրերու կողմէ, առանց մեր միջամտութեան։ Թերեւս թերութիւն է, խոշոր մէկ բան, որ պարսկահայութիւնը մասը մատին չի գործեր օգտագործելու հայանպաստ այս համայն կարծիքը, ու իսկ կը մտածէ ոյժ տալ այս շարժման, բայց կարելի չէ գնահատութեան խօսք չուղղել նոյն պարսկահայութեան, որ իր շիտակ, շրջահայեաց կեցուածքով կրցեր է ապահովել պարսիկ ժողովուրդի պետական, հանրային, գրական գործիչներու համակրանքը։

«Նահիդ» (Անահիտ), որ կըրնամ ըսել ամէնէն շատ տարածուած, սիրուած ու ժողովրդական թերթն է, յաճախ հայանպաստ տողեր կը հրատարակէ։ Իր խմբագիրը Պ. Միրզա Իբրահիմ Խան Նահիդ, ամիսներ առաջ Ատրպատական կատարած իր պտոյտին անդրադառնալով, 20 Նոյեմբեր թիւ 35ի առաջնորդող յօդուածին մէջ կը գրէ.

«Ընդհանուր մէջ Թաւրիզի մահմետականները կրսեն եղեր՝ — Հայերու տուները պէտք է փոս ըլլան, որպէսզի կտուրները աւելի բարձր չըլլան մահմետականներու տուներէն. այժմ բանն այնտեղ է հասեր, որ մահմետականներու տուները ամօթալի, անշնորհ եւ նուաստ վիճակի մէջ են ու միայն խոր են, այլ եւ թերեւս գերեզմաններու տեսք են ստացեր. Միակ վայրը որ ամէն տեսակէտով եւրոպական եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդներու թաղերու նմանութիւն ունի, բուն իսկ հայկական թաղն է եւ փոխանակ փոս ըլլալու, երեք ու չորս յարկերու փոխուած է։ Անոնց տղամարդիկն ու կիները փարիզցիներու վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ կը հագնին եւ անոնց պէս կեանք կը վարեն»։

Նոյն համարին մէջ պարսիկ լրագրողը ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ մեր գեղանի Արարատը, զոր դիտեր է Մակուէն.

«Ես տակաւին սքանչացման ու երեւակայութեան վիճակի մէջ զբաղած էի դիտելու Մասիսներու գեղեցիկ տեսարանը, որ երկու նշանածներու կամ երկու մտերիմ սիրահարներու նման իրարու գրկած գլուխները մինչեւ երկինք են բարձրացուցած։ Արեւմուտքի կաւինները զանազան ժամանակներու մէջ այս հաճելի եւ գունագեղ լեռներու ստորոտը, որոնց մէկը միշտ գոհ եւ սպիտակ մետաքսէ քօղ գլխին քաշած չար ժանեակի ժապաւէնի նման մըտքիս տեսողութեան առջեւ զօրանգի վիճակ ունէր, միաժամանակ Հայերու այս լերան նկատմամբ ունեցած հաւատքը եւ այն, որ հայ նկարիչները իրենց հայրենիքը այս լերան ստորոտը պայծառացուցած կը նկարեն, ապա թուրք զօրքերուն առջեւ փախստականներու ապաւինումը այս լերան ամրութիւններուն եւ կիրճերուն մէջ, ամիսներու, տարիներու պաշարի պատրաստութեամբ»։

* * *

Զօրակոչի ու Նորաձեւութեան դէմ բարձրացած աղմուկը Ատրպատականի մէջ, որու մանրամասնութիւնը ժամանակին հրատարակեց «Յառաջ», աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ հայ ժողովուրդի անկեղծ նուիրումը այս երկրին։ Չար հարեւաններու սարքած այդ խաղը, զոր «Նահիդ» սրամիտ յօդուածներով ու ծաղրանկարներով «Շէյթան»ի եւ «Շէյթանպաշ»ի դաւադիր, նամարդ մէկ գործը կը համարէ, դժբախտաբար մամուլի նիւթ չդարձաւ, անշուշտ իբրեւ հետեւանք պարսկական ծանօթ հետատես քաղաքականութեան, նոյնիսկ այդ կարեւոր դէպքերը այն չափով, որ մեր Թաւրիզի թղթակիցն էր ներկայացուցած, պարսիկ թերթերը չարձանագրեցին։

Դէպքերէն յետոյ, սակայն գրեթէ բոլոր թերթերը Ատրպատականի հայութեան եւ Մելիքթանգեանի մասին համակրական տողեր նուիրեցին։ Հայոց առաջնորդի արտասանած մէկ ճառին առթիւ «Նահիդ» իր 24 Նոյեմբեր թիւ 36ի մէջ կը գրէ.

— «Մօտ 15 օր առաջ հայ ժողովուրդը [illegible] մէջ շատ բովանդակալի եւ գեղեցիկ հանդէս մը տուաւ եւ բոլոր Հայերը փեհլեւի գլխարկով զարդարեցին իրենց գլուխները։ Հանդէսին գիշերը տասը թէյ ու անուշեղէն հրամցուցին եւ շատ հետաքրքիր ու ճաշակով ներկայացումներ տուին։ Անոնց մեծ խալիֆան (1) հայ լեզուով պատմական ճառ մը արտասանեց, որ յետոյ թարգմանուեցաւ։ Իրօք պատմական արտակարգ չքեղ եւ վսեմ ճառ էր։ Համառօտ բովանդակութիւնն այն է, թէ Իրանի ժողովուրդները, հայ թէ մահմետական, անցեալին մէջ եղբայրութիւն ունենալով, վերջերս անհանդուրժողութեան ու տգիտութեան մութին շնորհիւ իրարու [illegible] կը նայէին մինչեւ որ Փեհլեւիի լուսաւոր աստղը Իրանի հորիզոնէն փայլեցաւ եւ Իրանցիները դէպի լուսաւոր աշխարհ մղեց եւ բոլոր Իրանցիները [illegible] տակ մահմետական, հայ, հրեայ եւ զրադաշտականներ Ն. Մ. Վ. Թագակիր [illegible] հրամանին տակ այսուհետեւ մէկ մէկու իրենց հայրենիքի սահմաններու եւ հողի պահպանման համար պիտի աշխատին ու զոհողութիւններ պիտի ընեն։ Խալիֆային յետոյ եւս քանի [illegible] ճառեր արտասանեցին»։

Այս նկարագրութենէն անմիջապէս յետոյ, թերթը կուտայ մանրամասն ցուցակը այն բոլոր կրօնական տարրերուն՝ զորս Թաւրիզի թուրքերը կը գործածէին շիաներու ծանօթ սուգի՝ «Աշուրայի» օրերուն, եւ այս անգամ ծառայեցուցած էին իբրեւ զէնք ապստամբութեան ժամանակ եւ այդ պատճառով ամբողջապէս գրաւուած են ոստիկանութեան կողմէ։ Անոնց մէջ կան միայն 20.000 հատ աշուրայի գլուխ պատռելու թուրեր

Հայ «խալիֆայ»ի պատմական ճառը եւ Թուրքերու 20000 թուրերը քով քովի բերելով, պարսիկ թերթը կ'ուզէ համեմատութեան դնել Ատրպատականի մէջ ապրող երկու ոչ փարս ժողովուրդներու հայրենասիրութեան եւ գիտակցութեան չափը։

Բայց ինչով է մեղաւոր Ատրպատականի աւելի քան պարսկասէր թուրքը, [illegible] գիտնալով, թէ ընթերցողը այս հարցի առաջ պիտի կանգնեցնէ, «Նահիդ» չի մոռնար մատնանշել Ատրպատականի Հիւսիսէն ու Արեւմուտքէն կրակ վառող երկու «Շէյթան»ները — մէկը գիշին, միւսը կարմիր, ճիշդ եւ ճիշդ ցեղը. Աֆշարի գրածին պէս

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

(1) Խօսքը Թեմակալ Մելիքթանգեան արք.-ի մասին է։ Վ. Ի.

ՔԱՅԶԵՐ ՎԻԼՀԵԼՄԻ
ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

Միապետներու պատմութեան մէջ ամէնէն սեւ էջերէն մէկը պիտի կազմէ Վիլհելմ կայսեր փախուստը երկրէն։

Այդ քայլին յաջորդող դէպքերը կը յայտնաբերեն Գերմանիոյ հզօր միապետին բարոյական ոչնչութիւնը, խորտակելով այն չքեղ առասպելը, որ տասնեակ տարիներով հիւսուած էր անոր շուրջ։ Ու Վիլհելմ Բ. երեւան կուգայ, իբրեւ երկչոտ, իրականութեան զգացումէ զուրկ, եսասէր արարած մը, որուն համար ամէն տեղ ու ամէն բանէ առաջ իր եւ իր տոհմին շահն ու բարօրութիւնը արժէք ունին։

Գերմանիոյ համար անքա՛ն ողբերգական օրերուն, [illegible] Վիլհելմ, սակարկութեան կը նստի իր կառավարութեան և երկրին հետ ու, երբ չի յաջողիր, փոխանակ մնալու իր սիրելի «Վաթերլանդ»ին մէջ եւ բաժնելու անոր դառնութիւնը, կը փութայ միայն ազատել իր թանկագին անձը։

Պարզ, տգէտ զինուորի մը իսկ յաջողութիւնը եւ կորովը չունեցաւ Վիլհելմ Բ., որ շարունակ սպառնալիքներ կը կարդար ամբողջ աշխարհին եւ որ իր ասպարէզը լրացուց խայտառակ փախուստով։

Խիստ հետաքրքրական են գերման կայսրութեան վերջին վարչապետ ազատական իշխան [illegible] Մաքսի յուշերը՝ Վիլհելմի անկման պարագաներու մասին։

Դեռ 1918 օգոստոս 15ին Բաւարիոյ դահաժառանգ Ռուպրեխտ կը գրէր Մաքսին.

— «Մեր կացութիւնը ռազմաճակատին վրայ կը դէչնայ այնպիսի արագութեամբ, որ պիտի չկարենանք տոկալ յառաջիկայ ձմրան»։

Գերման սպայակոյտը եւ դիւանագիտութիւնը աւելի լաւատես էին։ Բայց Բուլղարիոյ, ապա նաեւ Թուրքիոյ պարտութիւնները մեծ վհատութիւն յառաջ բերին, ու Ռայխստագը սկսաւ պահանջել սահմանադրական բարեփոխութիւններ եւ ուժեղ կառավարութիւն։ Այս վրայ, [illegible] վարչապետ Հերտլինգ հարկադրուեցաւ հրաժարական տալ։

Հոկտեմբեր 18ին Ռուպրեխտ նորէն կը գրէ.

— «Մեր զօրքերու բարոյական վիճակը եւ դիմադրութեան ուժը օրէ օր կը նուազին։ Ամէն ուր որ հակառակորդը յարձակման կը դիմէ, անոնք անձնատուր կը լինին զանգուածօրէն։ Դաշնակիցները հազարներով կը համրուին։ Մենք այլեւս անկարող ենք դիմադրելու»։

Կացութիւնը տագնապալի կը դառնար, ու արդէն կը խօսուէր կայսեր հրաժարականի անհրաժեշտութեան մասին։ Բայց Վիլհելմ կարեւորութիւն չէր տար ատոր. «Միլիոններէն մէկն յաջորդը,— կ'ասէր,— չպիտի հրաժարի»։

Հոկտեմբեր 29ին իշխանազուն Մաքս, որ այն ատեն արդէն վարչապետ էր, զարմանքով կ'իմանայ որ կայսրը մեկնած է Սպա, գերման սպայակոյտին կեդրոնավայրը։ Վիլհելմ ասած էր, թէ գլխաւոր հրամանատարութիւնն էր ուզած իր ներկայութիւնը։ Իրականութիւնը, սակայն, այն է որ հրամանատարութեան համար եւս կայսեր երեւնալը կատարեալ անակնկալ մըն էր։ Անտարակոյս, Վիլհելմ ինքզինքը հոն աւելի ապահով կը զգար, քան «իր» մայրաքաղաքին մէջ...

Նոյեմբեր 1ին վարչապետը լուր կ'առնէ նաւազներու ըմբոստութեան մասին, Կիլի մէջ։

Ըմբոստները խաղաղցնելու համար, Կիլ կ'ուղարկուի ընկերվարական ղեկավարներէն Նոսկէ, որ կը յաջողի մինչեւ ատեն մը վերահաստատել կարգը, բայց շուտով կը յայտնէ թէ երկրին վիճակը կը պահանջէ որ կայսրը հրաժարի նոյեմբեր 6էն ոչ ուշ։ Հակառակ պարագային, կ'ասէ Նոսկէ, հետեւանքներու համար ինք ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ։ Բայց նոյեմբեր 6ին սպայակոյտի պետ զօր. Գրէօներ (Գերմանիոյ ներկայ պատերազմական նախարարը) յայտնեց ընկերվարական ղեկավարներուն, թէ Վիլհելմի հրաժարականի հետեւանքով բանակը խուժանի կը վերածուի։ Գրէօներ, Վիլհելմի խորհուրդով, առաջարկեց պատուիրակներ ուղարկել մարաջախտ Ֆոշի մօտ։ Էպերտ, գերման հանրապետութեան ապագայ նախագահը, որ այն պահուն ոչ մէկ պաշտօնական հանգամանք ունէր, պատասխանեց զօրավարին, թէ միայն Վիլհելմի անյապաղ հրաժարականը կրնայ [illegible] Հոհենցոլլերններու միապետութիւնը։ Այնուամենայնիւ Ֆոշի մօտ ուղարկուեցան Էրցբերգեր եւ ուրիշներ՝ [illegible] համար զինադադարի պայմանները։

Մինչ այդ, ըմբոստութիւնը Կիլէն անցաւ Համբուրգ և Հանովր։

Նոյեմբեր 7ին վարչապետը կ'ուզէր անձամբ երթալ Սպա՝ համոզելու համար կայսրը որ յանուն հայրենիքի բարօրութեան, կամովին հրաժարի գահէն։ Նոյն օրը վարչապետին ներկայացան Էպերտ եւ Շայդեման։ «Կայսրը անմիջապէս պէտք է հրաժարի,— ասացին անոնք,— հակառակ պարագային յեղափոխութիւն [illegible]»։ Ընկերվարական ներկայացուցիչները միայն մէկ օր պայմանաժամ տուին վարչապետին՝ համոզելու համար Վիլհելմը։ «Պէտք է որ մենք այս իսկ երեկոյ ծանուցանենք Գերմանիոյ մեր այս վերջնագրի մասին, յայտնեցին Էպերտ եւ Շայդեման,— ապա թէ ոչ երկիրը ամբողջովին կը մնայ անկախ (ձախակողմեան) ընկերվարականներուն»։

Մաքս հեռագրեց Սպա՝ խնդրելով ազատ կացուցանել զինքը վարչապետի պաշտօնէն եւ թախանձելով, որ կայսրը խոստանայ հրաժարիլ զինադադարի կնքուելէն յետոյ։ Բոլոր առաջարկներուն Վիլհելմ պատասխանեց վճռական մերժումով։ Ու վարչապետը մեծ դժուարութեամբ կրցաւ համոզել Էպերտը, որպէսզի մէկ օր երկարաձգուի կայսեր հետ բանակցելու պայմանաժամը։

Յեղափոխութիւնը արդէն սկսած էր ու, արագօրէն զարգանալով, տարածուած Բաւարիոյ եւ Հռենոսի շրջանին վրայ։

Պատերազմական նախարարը կը գիտցնէր, թէ Բեռլինի մէջ շատ քիչ ուժ ունի, եւ այն ալ վստահելի չէ։ Նոյեմբեր 8ի երեկոյեան վարչապետը հեռաձայնով նորէն յիշեցուց կայսեր, որ պէտք է անյապաղ յայտնել երկրին իր հրաժարականի խօսքը։

Պատասխանը նոյնն էր։

«Նորին մեծութիւնը,— կը գրէ իշխանազուն Մաքս,— յայտնեց ինծի իր անյողդողդ վճիռը, այն է չհրաժարիլ։ Իր բանակներու գլուխը անցած՝ ան կը պատրաստուի վերահաստատել կարգը երկրին մէջ։ Պէտք եղած հրահանգները արդէն տրուած են»...

Երբ նոյեմբեր 9ին առաւօտեան կանուխ Էպերտ ու Շայդեման եկան վարչապետին մօտ՝ ստանալու իրենց վերջնագրին պատասխանը, Բեռլինի փողոցները արդէն կը լեցուէին ցուցարարներով, որոնց միացած էր նաեւ մայրաքաղաքը գտնուող [illegible]։

Ժամը 11ի ատենները, Սպային հեռաձայնով տեղեկացուցին, թէ «այս պահուս խնդիրը [illegible]»։

Իսկ Բեռլինի մէջ յուզումը կը սաստկանար։ Զօրքը կը մերժէր կրակել ցուցարարներու վրայ։

Կէսօրին մօտերը, մայրաքաղաքը իմացաւ, որ «կայսրը (ամբողջ Գերմանիոյ) եւ թագաւոր (Պրուսիոյ) որոշած է հրաժարիլ գահէն եւ թէ նոյնը վճռած է նաեւ գահաժառանգը։ Քանի մը վայրկեան ետքը, Մաքսին ներկայացաւ Էպերտ, ընկերվարական [illegible]ներու հետ եւ յայտարարեց թէ, այսուհետեւ «մայրաքաղաքին տէրը ժողովուրդն է, եւ վարչապետը պէտք է ընկերվարական ըլլայ»։

Մաքս յայտնեց, որ իր յաջորդութիւնը անձամբ կը [illegible] Էպերտին։

Ժամը 2ին Շայտեման հրապարակեց Հանրապետութիւնը։ Իսկ ժամ մը ետքը Վիլհելմէն նոր տեղեկութիւն մը հասաւ, ուր կ'ասուէր թէ ան «կը հրաժարի իբրեւ կայսր Գերմանիոյ, բայց ոչ իբր թագաւոր Պրուսիոյ»...

Դէպքերը կ'ընթանային գահավիժօրէն։ Միջոցառումներու այդ գլուխը իշխանազուն Մաքս կը վերջացնէ, նկարագրելով թէ ինքը ինչպէ՛ս բաժնուեցաւ նոր Գերմանիոյ վարչապետ Էպերտէն։

[illegible] դրան, ես դարձայ.— Պարոն Էպերտ,— ասացի.— ձեզի կը վստահիմ գերման պետութիւնը։

[illegible]

— Գերման պետութեան համար ես արդէն տուած եմ իմ երկու զաւակներս»...

Ինչպէս յայտնի է, Էպերտ կորսնցուց իր երկու որդիները [illegible] մէջ։

Վիլհելմի համար չափազանց յատկանշական են հետեւեալ փքուն խօսքերը, զորս ասած էր [illegible]։

— Իմ հաւատարիմ զօրքերու գլուխը կանգնած է Բեռլինի մէջ զօր. Լինսինգեն։ Իմ զինուորները գրաւած են նաեւ բոլոր մեծ քաղաքները։ Կ'ասեմ ձեզի. եթէ պատահի ամենաչնչին անկարգութիւն իսկ, ես իմ պատասխանը կը գրեմ գնդացիրներով փողոցներու սալայատակներուն վրայ։ Ու ես կը վերահաստատեմ կարգը, եթէ ատոր համար ստիպուած լինիմ մինչեւ անգամ ռմբակոծել իմ սեփական պալատը»...

Իսկ այդ բոլորին փոխարէն՝ անփառունակ փախուստ.— գաղտագողի ճամբորդութիւն դէպի Հոլանտա

Ռ. ԼԵՌՆԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼՈՎ
«ՅԱՌԱՋ»ը
ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՍ
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ,
ԱՅԼԵՒ ԿԸ ՍՏԱՆԱՍ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐ,
ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼՔ.

ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱ[illegible]

Այս [illegible] Մոսկուայի Պրաւդա[illegible] տօնաթերթէն (Հոկտեմբեր [illegible] եւ Նոյեմբեր 2)։ [illegible]

Իբր այդ ալ կը [illegible] մասին, այսօրուան [illegible] կանին մէջ։

Պէտք ալ՝ Արագածն [illegible] գաթներու բարդ կոյտ [illegible] լանջքերէն կը հոսին [illegible] ջրող սակաւաթիւ գետեր [illegible] տեղ կծկուած է Արարատ [illegible] ցուած շրջանը, ուր [illegible] գեռ չեն հրաժարած [illegible] սովորոյթներէն։ [illegible] պարզի դիմագ, խաղաղ [illegible] համարեա թէ առանձնացած [illegible] քէն. տեսիլքի պէս կը [illegible]

Աշխարհահռչակ [illegible] ճամբորդը չի գտներ [illegible] տօնական վայելչութիւն [illegible] կային բիւրեղ կապոյտ [illegible] բարձր քան կապրէքն [illegible] թիւնը, աչեւոր խոժոռ [illegible] եւ անհամբոյր լեռ է Արարատ [illegible] Ան չի քաշեր մարդը դէպի [illegible] բարձունքները [illegible] կը [illegible] հեցնէ դէպի հողը եւ իր [illegible] է, որ Նոյը, ծանրաբեռնած [illegible] կենդանիներով եւ իր [illegible] զաւակներէն բաղկացած [illegible] բանթիւ խումբով, իջնելով [illegible] բարաթի վրայ շտապեց իջնել [illegible] պի խաղաղի ողկոյզները [illegible] կը գտնուին Հայաստան[illegible] կան նորս տունկ ածուներ [illegible] միջոցին [illegible] ճամ վիրեւը, ուր ամբողջ [illegible] պակաս չեն ձիւնէն ու բաղ[illegible] փլուզումները։

Բայց եւ այնպէս, [illegible] հրաշալի լեռ է։ Պապակ [illegible] որ նկարուած է խորհրդ[illegible] տանի պետական զինանշանի [illegible] թէեւ ... կը գտնուի ոչ թէ [illegible] գային Միութեան մէջ [illegible] քիա, որուն յանձնուեցաւ [illegible] րիններու (կ'ակնարկէ Գարս[illegible] թեան՝ խմբ.) կողմէ 102 [illegible] իմաստ ու անպատասխան [illegible] բազմէն յետոյ։ Ընդամէնը [illegible] սուն քիլոմեթր է Երեւանէն [illegible] չեւ լեռը եւ, գրեթէ այդ [illegible] քիլոմեթր տարածութեան [illegible] տեղէն կ'անցնի սահմանա[illegible] մանը։

Երեւանի սրճարաններ[illegible] րին է րեւան կը գտնի հնա[illegible] պատմութիւնը.— իբրեւ թէ [illegible] քերը ծանուցագրով մը [illegible] տրութիւն են պահանջած, թէ [illegible] իրաւունքով Հայաստանի [illegible] կան զինանշանին վրայ [illegible] ուած է Արարատը, որ չի պատ[illegible] նիր այդ պետութեան։ Իս[illegible] րինը իբր թէ պատասխաներ [illegible] բայց չէ՞ որ Թուրքերն ալ [illegible] զինանշանին վրայ մահիկն [illegible] որ նոյնպէս, առայժմ Թուր[illegible] չի պատկաներ...

Սակայն ինչ օգուտ [illegible] տին տիրացումէն Հողամա[illegible] [illegible] անբնակելի [illegible] եւ փտանգաւոր գեղեցիկ [illegible] [illegible] այժմ ալ առեւտ[illegible] տաւինք եւ մեր սահմանակից [illegible] րեկամ պետութիւնը աստ[illegible] չի մոռցեր եւ չփորձեր [illegible]

[illegible]

«ՍԹԱՓՈՒՄԻ ԵՐԳԵՐ»ԻՑ

I

Այնպիսի մէկին սիրտդ նուիրիր,
Որ գիտէ կարդալ ցնքեաթը ցոգուդ,
կուլսմնալու չափ երբեք մի սիրիր.
Զգո՛յշ, միշտ զգոյշ խոստումներից սուտ:

Ցե՛ս, պուէտն էլ խենթ, սիրուց գինովի
կեղծ խոստումներից միամիտ խաբւեց,
Գիշերներն անքուն, անամոքցաւի
խուլ կսկիծներից տառապեց, տանջւեց.

Նրա կենսունակ ու զւարթ հոգուն
Պատել է թունոտ մշուշը կեանքի,
Էլ ոչ մի ցայտացք նրան չի դիւթում,
Էլ չի փնտռում նա անկեղծ մի հոգի...

Այնպիսի մէկին սիրտդ նուիրիր,
Որ գիտէ ապրել տառապանքը ցոգուդ,
կուլսմնալու չափ երբեք մի սիրիր.
Խոստումը կնոջ պատիր է ու սուտ...

II

Ու կը գան օրեր, տխրաշունչ օրեր,
Երբ անդարձութեան մշուշում թաղւած,
Յոռացւած ու ցին, երջանիկ յուշեր
կը յուզեն սիրտդ ամէնքից լքւած...

կը զգաս քեզ մենակ, յուսահատ անբախտ,
կ'ափսոսաս այն, ինչ ա ցել է անդարձ,
Այն որ թունել է, դարձել է երազ,
Դարձել է նրազ՝ առյաւէտ անհաս...

Լիոն ԱՐՇԱՐՈՒԲԵԱՆ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Աֆղանիստանի շարժ ումները [illegible]

[illegible]

...ըրոյ, որ կ'ուզէ խլել անոր անկախութիւնը։ [illegible] Անգլիա արիւնի մէջ խեղդեց խորհրդային Միութեան թարեկամ երկիրը։

«Իզվեստիա» եւ միւս բոլոր թերթերը կը գրեն նոյն շեշտով եւ մանաւորապէս վեր կը հանեն «կեղծաւորութիւնը» անգլիական մամուլին, որ կը գրէ թէ Աֆղանիստանը կ'ուզէ զօրաւոր եւ անկախ տեսնել։

Մոսկուայի անթելի կայանը խորհրդային Միութեան բնակիչներուն «կը բացատրէ» Աֆղանիստանի կացութիւնը, անգլիական կառավարութեան դէմ բուռն յարձակումներ ընելէ վերջ. կ'ըսէ թէ Անգլիա Աֆղանիստանի միջոցով խորհրդային Միութիւնը կ'ուզէ հարուածել։ Այս նպատակով նախ կ'ուզէ խլել խորհրդային աֆղան բարեկամութիւնը։

Աֆղանիստանի մասին գըրուած յօդուածներուն մէջ, Աֆղանիստանէ աւելի Անգլիոյ անունը կը կրկնուի.

[illegible]

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԻՇ ՄԸ

ՄԷԿ ԱՅՐ, 150 ԿԻՆ

Գիտենք թէ ալլանդակութիւններու երկիրը մինչեւ վերջերս Ամերիկան էր. բայց Ռուսիա, այն օրէն ի վեր որ կարմրեցաւ, սկսաւ քար հանել նախընթացներու երկրին։

Վերջերս Մոսկուայի գերագոյն ատեանին առջեւ դատ տեսնուած է բոլշեւիկ Շվարցի, որ յեղափոխութենէն սկսեալ կինը էր 150 ամուսնութիւններ կնքեր... Այլանդակութիւն մը Շվարցի կողմէ նոյնքան մը եւս կարմիր իշխանութեան կողմէ, որ իր ամբաստանագրին մէջ, խօսքը չըներ բազմամուսնութեան, այլ Շվարցի առանձին կողովին մէջ կը նշմարէ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը վարկաբեկող բնոյթ միայն...

[illegible]

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ՃՈՂՈՊՐԱԾ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Պէյրութի Ազդակին մէջ կը կարդանք (8 դեկտ.).

— «Վերջին երկու շաբաթուան ընթացքին ամէն օր յաջորդաբար մեծ թիւով նոր գաղթականներ Թուրքիայէն քաղաքս կը հասնին։ Ասոնցմէ քիչեր միայն իրենց մերձաւոր ազգականները ունին, շատ շատեր մնացեր են առժամապէս Հոգետունի ըսուած երուսաղեմապատկան շէնքին մէջ, ուրիշներ ալ փողոցները մնալու աստիճան։ Հակառակ կատարուած դիմումներու, Ազգ. իշխանութիւնը *«չենք կրնար միջոցներ չունինք»* ըսելով անտարբեր կը մնայ։ Հ. Բ. Ը. Միութիւնն ալ առ այժմ միջոցներ չունի եղեր այս եկւոր եւ անպատսպար, կին եւ անապաստան չափահաս պզտիկ։ որ տեղաւորելու համար։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս անտարբերութեան վախճանը։

«Գաղթականներուն մէջ կը գտնուին շատեր, որ Թուրքերու քովէն փախեր են դժնդակ գործողութիւններով, եւ այժմ անօթի ու թշուառ Հալէպի փողոցները մնացած են»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Մ.

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի խումբը յառաջիկայ երեքշաբթի օր, Նանսի քաղաքին մէջ պիտի մրցի A. S. Lorraineի դէմ։ Տեղական խումբը իր լաւագոյն խաղացողները դաշտ պիտի հանէ։ Հ. Մ.Մ. իր կարգին խնամուած կազմով պիտի մեկնի եւ առաջին անգամ ըլլալով իր բոլոր լաւ խաղացողները ներկայ պիտի ըլլան։

Նանսի Փարիզէն 353 քիլոմէդր հեռաւորութիւն ունի։ Հ. Մ. Մ.ի խումբը կը մեկնի երկուշաբթի գիշեր։ Խաղացողներէն կը խնդրուի համապայման ներկայ գտնուիլ երկուշաբթի գիշեր, ժամը ճիշտ 4,30ին Sortie Metro Gare de L'Est:

∴ Հ. Մ. Մ.ի *պահեստի* խումբը այսօր, կիրակի օր, պիտի մրցի Coye քաղաքին մէջ, տեղական առաջին խումբին դէմ, ժամադրութիւն Gare du Nord կիրակի ժամը 10ին:

Վ. Հ.

∴

ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սարսէլի մասնաճիւղը իր յաջողութիւններէն վերջ կիրակի օր գաւառ կը մեկնի, մրցելու համար Etoile Sportive Crépynoiseի հին խումբին դէմ։ Մրցումը կը սկսի ժամը ճիշդ 2 15ին. ժամադրավայր որոշուած է Gare du Nord ժամը 9ին եւ մեկնում 9.30ին՝ շոգեկառքով.

Ա.

ՏԱՐԵՑՈՒՑԸ ՎԵՐՋԻՆ ԱՌԻԹՆ Է,
ՈՐՊԷՍԶԻ ՓԱԿՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԴԵՌ ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի,
ԱՆՑՈՒՇՏ ՊԷՏՔ Է ՕԳՏՈՒԻՆ ԱՅՍ ԱՌԻԹԷՆ

[illegible] եւրոպայի հայե[illegible] օրաթերթն է,

"ՅԱՌԱՋ,, Է

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԵՒ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ [illegible] ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՄ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

[illegible]

(11)

Փ. ՉԱՐՈՅԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ փարիզի եւ շրջանի ընկերները այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին, Rue Fbg St Martin թիւ 225 Aux deux Stations սրճարանի վերնայարկը։ «ՅԱՌԱՋ» ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒՆԻ ԿԱՐԳԻ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այսօր ժամը 2.30ին, Union de Parish սրահին մէջ
14 Rue de Trévise ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Ո՞Վ ՉԻ ՓԱՓԱՔԻՐ

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ

ՀԱՄԵՍ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ

եւ ՎՃԱՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

Մեծը է 5, 6, 7, 8000 Ֆր. ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՐՁՔ ՎՃԱՐԵԼ, ԵՐԲ 4–5 ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՐՁՔՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՏՈՒՆ ՄԸ ՖՆԵԼ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Rue Violet No. 40
Rue du Théâtre No. 87
Bld. Murat No. 93

3, 4, 5 ՍԵՆԵԱԿՆԵՐՈՎ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ, ՆՈՐԱԳՈՅՆ confort-ով BALCON մէջ-կառ ցէն Լաղարէն 8 վայրկեան, ելեկտրական ծրամուղով, օրական 300 Թռէն, կայարանէն 100 մէթր հեռաւորութեամբ, 4–5 մէծ շէնքեր 15էն 30 ամսաթրոցաման։ Ամէն ախարթման բացի 1էն 5 սենեակները, ունի նաեւ խոհանոց, բաղնիք իրենց ամէն կազմածներով, կեդրոնական ջերմութիւն եւ ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր բաղնիքին եւ խոհանոցին մէջ. ասանսեօր եւ հեռաձայն։ փարիզէն գէթն եր. թեւեկ 90 սանթիմ օրական։

Դիմել' ARCHAMBAUD ET DELACOURT

14 Rue Pépinière, Paris, կառ. ցէն Լաղարի մօտ

Ուր ամէն հինգշաբթի ժամը 5.30–7, կը գտնուի նաեւ Գ. Մ. ՏԷՐՊԷՏՐԵԱՆ, գնման պայմաններն ու առաւելութիւն, ներր բացատրելու համար հայրենակիցներու

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve. *Մէթրօ Սէն Միշէլ*

Կը պատրաստենք հայրենի եղով թխուածներ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր. նոյնպէս թէլ քատայիֆ եւ խմ հում, լոքում, քուրապիէ, լօքումի ամէն տեսակ անուշեղէններ։

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS 9e)

Հեռ. Trudaine 92–47. Մէթրօ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette

Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10 12 ժամադրութեամբ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխադրուած է

MAISON VARTERESSIAN

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար կ'ընդունինք պայմանագրերով պատուէրներ ու արտասահման

Վ. ԷԼՄԱՅԵԱՆ

ՋՈՒՐԳԵԼԻՆԵՐ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԻՉ

Դիմել' Ուրբաթ առաւօտները 18 Rue de l'Alma, Asnières, Seine. Հեռ. Grésillons 14 50: խել երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը ժամը 3–4, l'UNION. Cie. d'Assurances, 9 Place Vendôme, Paris.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)

Կայանքի առթիւ ամբողջ գինիով կը ծախուին Արեւելեան լաւագոյն նպարեղէններ. Կառագնահար ալի, ծակոտ, պաստրմա, ղաւուրմա, եւ յունական ձիթապտուղ, պանիր, ալօղակ, յունական եւ Անատոլիայի պատիճ եւայլն. Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է։

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (*Բակի մէջ' աջ կողմի առաջին դուռ*)

Այս անգամ իր անձնական գործունէութեան հաստատումը կը խմամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro Sentier կամ Halles

Ընդունելութեան ժամեր' ամէն օր 10–12, 1.30–8, կիրակի եւ տօն օրեր կէսօրէն առաջ 9–12։

ՎԱՅՐԿԵԼԵԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՈՒՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք լաւ հանելու համար ձեր շէնքերն ... նկարները ...

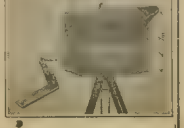

Մեքենային գինը' 1300 ֆրանք
Դիմել' H. FERMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE. A M

ԹԱՏՐՈՆ ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹ

8 RUE DANTON, MÉTRO. ST. MICHEL. 25 ԴԵԿՏ. 1928, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.30ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ «ԿԱՎՌՈՇ»Ի

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ ԿԸ ԽՕՍԻ ՖԱՔԻՐՒՄԻ ԵՒ Գ. ՓՕԼ ՀԷՕՋԷԻ ՄԻՋԱՄՏԻԿԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՏԱՆՕԹ ԳՈՒՇԱԿՈՒՀԻ MISS HAMIDA

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԻՓՆՈԹԻՍՄԻ, ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՏՔԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. ՄԻԲԱՅՕԺԱՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՏԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ

տոմսերը կը ծախուին կավռօշի խմբագրատունը եւ Գ. Մաքսուտ Սարիփի մօտ

ԳԻՆ' 20, 10, ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

36. Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ' Poissonnière
Tel Trudaine 58-77

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli. *Մէթ. Շաթլէ: Արմատական կերպով կը դարմանուին ... ամէն օր 9–12, 2–8, կիրակի 9–12։*

ՊԱՐՄԱՆԱՏ. ՍԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ

28 Rue du Tage. *Մէթ. Բիւսէ* ... *կը դարմանեն կանանց, վեներական ... ամէն տեսակ հիւանդութիւններ.*

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ. *Ակռայ լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն 100 ֆր. Ակռայ 10 ֆր. Կատարեալ երաշխաւորութիւն. Դիմել վստահութեամբ։*

ԴԱՇՆԱԿ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ

ՕՐ. Ժ. ՃԱՄԳԱՉ

Բ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maître Escalaïsh, ծախելու համար։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին։

61 Rue de Flandre, Paris (19e)

Վաճառելի *Հայ բնակարան մը մէջ 2 սենեակներ, 1 ճաշարան եւ խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրական լուսաւորութիւն. Թրամուէյ' République-էն 95a, Opéra-էն 21b եւ իջնել գրեա առջեւ. Arrêt Allée des Archers. Շոգեկառք առնել Gare de l'Est-էն եւ իջնել Gargan. Կայարանէն 7 վայրկեան. Դիմել' Ա. Չիպուքճեան, 166 Route Nationale, Pavillons s/Bois, Seine.*

WAGRAM AUTO

Կ'ապահովէ արտօնագիր սառցումը 100 ֆրանքով։

73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

EST-CE QUE VOUS AVEZ VISITÉ

LE CABARET STAMBOUL?

POUR DÉGUSTER SON PUR RAKI STAMBOUL A 3 FRS.

Dancing ouvert toute la nuit

PLUSIEURS ATTRACTIONS DEUX ORCHESTRES

Consommation à partir de 10 frs.

Retenez vos places pour le RÉVEILLON

TELEPHONEZ A TRUDAINE: 51.56

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ

ՔԱՊԱՐԷ ՍԹԱՆՊՈՒԼ

46 RUE NOTRE DAME DE LORETTE

ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 5ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ ՁՈՒՏ ՀԱՅԿ. ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԽԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՕՂԻ 3 ՖՐ. ՄԷՋԷՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՈՒ ՃԱԶ — ՊԱՆՍ

կը նուագեն' ուտի ՀԱՃԻ ԹԵԹԻԿ, քանոնի ՆԱՍԻՊ, քէմանի ՄԻՐՏԻՋ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

կը նուագէ նաեւ յայտնի Թառիստ ԺՈՐԺ ՇԱՀՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Գիշերուան պարերը տեղի կ'ունենան ընկերակցութեամբ ... եւ ճաշ պատուել' ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐ եւ արհեստական պարեր յայտնի պարուհիներէ։

Վարիչ տնօրէն' ՄԻՐՏԻՋ ՄԱՐԵԱՆ

Վաճառւ ճաշարան

վարձու է' ճաշարան-խանութ մը, բազմաթիւ յաճախորդներով, Ամսավարձ' 700 ֆրանք

Դիմել' 27 Rue Mme de Sanzillon. Clichy.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԻՆԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Մասնաւոր յարկաբաժին' մորթային եւ վեներական ... ULTRA-VIOLET ... (Sciatique), ... (Rachitisme) ...

16 Rue Bleue, Մէթրօ Cadet. Tél. Provence 73-...

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9–12 եւ 2–7, կիրակի 9–12

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ եւ ՈՐԴԻՔ

Հին մէթրը անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներ ...

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

66, Rue d'Hauteville. Tél. Prov. 67-07 Métro. Poissonnière

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro: Poissonnière

Հիւանդ կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2–6։

ՏՕՔԹ. ՀԱՅ. ԲԺՇԿԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Բժիշկ եւ Ատամնաբոյժ' ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ ... 3–5. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ ամէն օր ժամը 9էն 19. Կիրակի 9 12.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Métro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր' Ամէն օր 2.30–7.30 կիրակի եւ տօն օրեր 9–1

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ նոր ցուցակ եւ ընտիր կերպասներու մեծ ապրանք հաստատած է ... ֆրանսական ընտիր տեսակներ.

Վերջին նորաձեւութիւններ.— Խնամուած եւ մաքուր կար։

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château-Rouge

Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ ... ընտանեկան ...

36 Rue Polonceau Paris (18e. *Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ*)

Տէր եւ Տնօրէն' ԼԵՒՈՆ ՉԱՔԱՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ

CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tel. ...

Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Գշ. եւ Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը ... No. 108 եւ 119 թրամուէյները Porte-Vincennesէն ... Mairie-էն քիչ մը վեր ... ամէն օր ժամադրութեամբ, ...

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ՄԻՍՏԵՐ ... ԱՄԷՆ ... Մ. ... 5 Rue Mignon, PARIS ... Առանձին կը ծախուի նաեւ կերպաս եւ ... Հագուստ եւ վերարկու ...

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՆԱԽԿ. ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ ... ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ ... ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e, Մէթրօ Étoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20շլ. 40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6տլ. 10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 236bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1928
25 DÉCEMBRE 1928

...ՏԱՐԻ ԹԻՒ 838 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ԹԷ ԱՐԱՐԱՏԸ ԼԵԶՈՒ ՈՒՆԵՆԱՐ...

...արկ է անգամ մըն ալ քրքրել խորհրդային հրապարակա-...կամ գրագէտ Կոլցովի գոհա՛ր խորհրդածութիւնները՝ Ա-...ատի մասին.

— ...ուզայն ի՞նչ օգուտ Արարատի տիրացումէն: Հողամա՞ս: ...ծուն ծործերը անբնակելի են եւ վտանգաւոր: Գեղեցիկ ...։ Մենք այժմ ալ ատկէ կ'օգտուինք եւ մեր ստիմանակից ...մ պետութիւնը ատոր համար չի բողոքեր եւ չի փորձեր ...տատամ ծածկել լեռը: Զինանշանի մէ՞ջ դնել: Արդէն կայ» ...տա. հոկտ. 31 – նոյ. 2)

...նկծալի է գրել որ, ռուս համայնավարը, հայ կարմրուկէ ...ամ ի խորութեամբ կ'ըմբռնէ հայ ժողովուրդին դարաւոր ...երգութիւնը. «Երկու-քուկէս հազար տարիէ աւելի, որ կը ...կը շինուի, կը կործանի եւ նորէն կը վերածնի հայ ժողո-...րդին մշակոյթը»։ Բայց չի հասկնար, չուզեր ըմբռնել Արա-...տին իմաստը, այդ «ծնելու, շինելու, կործանելու եւ նորէն ...երածնելու» հերոսական, անընդհատ եւ անվախճան հոլովոյ-...թին առջեւ

...րեւի չոր ու ցամաք բանաձեւերը, մնամէջ կաղապարներն ...միամիտ բանգիտութիւնը թոյլ չեն տար, որ քաղաքացի ...լցովը կարենայ դատել, թէ աշխարհագրութիւնն ալ իր դերը ...նի ժողովուրդներու ճակատագրին մէջ, թէ լեռներն ու գե-...տերը, դաշտերն ու ծովերը իրենց անմիջական, առօրեայ օգտա-...կարութենէն վեր, կը ներկայացնեն բախտորոշ արժէք, անփո-...խարինելի բովանդակութիւն, թէ բառական իմաստով, եւ թէ ...փոխաբերաբար։

...թէ Արարատը լեզու ունենար, պիտի պատմէր բոլոր տեսա-...կոյզոյններու երեսին, թէ նոյն իսկ իբրեւ ամենէն ժայռ, իբրեւ ...ան քարակոյտ, ինք մաս կը կազմէ հայ ժողովուրդի գո-...յութեան, կանգուն կը մնայ անոր հետ եւ կ'ապրի [համար։

...Ան պիտի բացատրէր մահկանացու կոյրերուն, կարմիր ...ն թէ ճերմակ, թէ ի՛ւ խորհուրդ է ի՛ւ հողամաս, քանի որ ...յաղթ եւ յաւիտենական մարմնով, իր կեցուածքովն իսկ ...րոտի դեր կը կատարէ այս ժողովուրդին համար, կը գօտե-...պնդէ ու կ'առաջնորդէ, կ'ոգեւորէ ու կը կարծրացնէ զայն։ Ու ...նաւանդ, կը սահմանէ անոր հայրենիքին, տարածութեան ...սահմանագիծը։

Արդարեւ, այս ժողովուրդին հայրենիքը ոչ թէ կը յանգի ...մինչեւ Արարատ — ինչպէս այժմ — այլ, իբրեւ խարիսխ ունենալով ...զայն Մասիսներ, կը ծաւալի եւ կը հասնի մինչեւ հոն, ուր կ'երկա-...րածգուի իր ամէնի եւ անմատչելի կերպարանքը։

Ի՞նչպէս կարելի է, փերեզակի հոգեբանութեամբ, պարզա-...պէս անբնակելի ըլլալը առարկելով, ծաղրել Արարատը իբրեւ ...հողամաս, երբ նոյնքան «անպէտ» են Կազբէկն ու Էլբրուսը, ...ձիմի քարաժայռերն ու Սիպերիոյ սառնարանները։ Քարաժայռ ...չէ՞ Ճիպրալթարը։ Բնակելի՞ է Նեվան, «ընկե՛ր» Կոլցով։ Տա-...րանի՞ ամիս կրնաք օգտագործել Կրոնշդատի կամ Վլա-...տիվոստոքի նաւահանգիստները։

Թերեւս բանաստեղծութիւն փորձած է Մոսկուայի պաշ-...տօնաթերթին աշխատակիցը, համաձայն «պրոլետ-գրող»ներու ...պահպանութեան։

Բայց ո՛չ։ Ան չիտէ՛ չիտակ տարրալուծեր է Արարատը՝ ...եւ նիւթական-տնտեսական արժէք, եւ հետեւաբար, աւելի ...քաղաքականութիւն կ'ընէ, քան թէ բանաստեղծութիւն։

Ան կ'ուզէ մխիթարել խորհրդային իշխանութեան հաւա-...տացող միամիտները, — թէ լեռնակոյտ մը կորսնցուցեր էք, ...կորսնցուցեր չէք այդ. քանի որ Արարատ բնակելի չէ, իսկ իբրեւ ...զինանշան՝ արդէն կրնաք նայիլ Երեւանէն, ու վերջապէս ձեր ...զինանշանին վրայ ալ արձանագրուած է։

Ուրիշ խօսքով, կ'ուզէ ապացուցանել թէ Հայաստանը այն ...ինչ որ ունինք այսօր, եւ հարկ է մոռնալ «անօգուտ» Արա-...րատը, մոռնալու համար Վասպուրականը եւ ուրիշ ինչ որ կը ...մնանք սահմանէն անդին, իբրեւ հայրենի սեփականու-...թիւն, իբրեւ հայրենիք։

Ամբողջ ժողովուրդ մը բռնի, ֆիզիքապէս այս վիճակին ...ենթարկելէ յետոյ, կ'ուզէ մտքով ու սրտով ալ վարժեցնել, ...հաշտեցնելու, չորցնելու համար ներշնչման ո՛ր և է աղբիւր։

Կը թուի թէ քաղաքացի Կոլցով իր գրածին ալ չի հաւա-...տար։ Քանի որ սրտառուչ համակրանքով մը կը պարզէ հայ ...ժողովուրդին ողբերգութիւնը, անոր ծնելու եւ վերածնելու գա-...րաւոր երկունքը. բայց, միւս կողմէ, կը փորձէ ցանկապատ մը ...քաշել անոր տենչերուն առջեւ, Արարատն անգամ աւելորդ ...երեւնալ հռչակելով։

Այստեղ արդէն համայնավար պոլիտիկոսն է որ կը խօսի, ...ոնքան խարդախ եւ անբարոյական։

Եւ իսկապէս, Կոմինթէռնի գործակալ մը կամ գործիք մը ...միայն կրնար այնքան տափակ եւ անպատկառ եղանակով ծաղ-...րի ենթարկել ու վարկաբեկել աշխարհագրական տեսարան մը, ...որ խարիսխն ու հանգոյցն է հայ ժողովուրդին պատմութեան, ...ազատագրութեան եւ դարաւոր պայքարին։

Արարատը, «ընկեր» Կոլցո՛վ, յեներան մըն է որուն կարօ-...տը քաշեր է նո՛յն իսկ վիթխարի Ռուսաստանը, այնքան դա-...րեր եւ անյագ։

Ինչո՞ւ։ Չամ... կը տեսնէք զայն, պզտիկ ժողովուրդի մը ...համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԱՐՑՈՒՆՔՈՏ ԱԶՔԵՐՈՎ»

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Քալիֆորնիոյ անկուսակցական «Մշակ»ը գրած կուտայ (4 Դեկտ.).

— «Շատ անգամ կրկնուած առարկութիւնն է որ սփիւռքի փոքր ծէքի մ իւր խողութիւնները ընդունին, եթէ տեղի չպայմանը ծառող «Մարդպաններ»ը հայ գաղթականին անկիւն մը պլանա. լէ ետք, *զուրգուրանքով ներս չառնէին յաւիտենապէս Հայու* թեան դաւադիր 80.000 *Թուրք-Թաթար* գաղթականները. Պիտի ուզէինք կրկին իբր անկեղծ ընդունիլ *«փող չունենալու»* մասին արտայայտուած իրենց շարունակական կանչը, եթէ անտեղի կերպով պետութեան մէջ պետութիւն ստեղծելու նման խաղեր չընէին, եւ այնքան առատածեռնութեամբ վատնէին հայ բանուորին ու գիւղացիին դրամը Թուրք-Թաթար առանձին դատարաններ կազմելու:

Ողբերգութիւնը այսքանով չի վերջանար: Շարունակ հովերուն դէմ նիզակ ճօճող եւ շուքերու հետ կռուող մեր վարիչները արդէն ամէն կերպով կաշկանդած եւ իրաւազուրկ ըրեր Հայրապետին ամէն կարգի հակայեղափոխական եւ հակապետական առասպելներ վերագրելէ ետք, այնքան անխորհուրդ կերպով Թուրք-Թաթար տարրերուն կուտան աշխարհագրական օրէն եւ գինուորական տեսակէտով Հայաստանի սրտին սպառնացող դիրքեր:

Հայաստանէն ստացուած նոր լուրերը կը տեղեկացնեն թէ — *«Երեւանի կառավարութիւնը ջանքեր կը թափէ որքան կարելի է մեծ թիւով դպրոցներ բանալ Թուրքերու համար»:* — Նոյն աղբիւրէն եկած լուրերը ցաւօք կը տեղեկացնեն մեզ թէ՝ «Զանգեզուրի շատ մը հայ գիւղերը դպրոց չունին, եւ կամ եղածները այնքան ոչինչ բաներ են որ, շատ հայ երախաներ ԱՐՑՈՒՆՔԸ ԻՐԵՆՑ ԱՉՔԵՐՈՒՆ, տուն կը վերադառնան, որովհետեւ դպրոցին մէջ չեն կրցած տեղաւորուիլ»:

Նախիջեւանի շրջանէն եկած լուրերը նոյնպէս նոյնքան տխուր են: Ուսման եւ կրթութեան ծարաւի հայ նորահաս սերունդը, *տեղի, փողի*, եւ *դպրոցի* չգոյութեան համար, «արցունքը աչքերնուն» փողոցը կը թափառին. մինչդեռ Երեւանի մէջ հայ անունը կրող խորհրդային «Մարդպաններ»ը ջանքեր կը թափեն որքան կարելի է մեծ թիւով դպրոցներ բանալ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

Ողբերգութիւն մըն է այս որ անուն չունի: Իսկ ազգային ու պետական տեսակէտէ նայելով խնդրոյն վրայ, այնքան խելացընոր բան մըն է, որ կարելի է դաւաճանութիւն անուանել միայն:

Երէկ անոնք նուէր կը ղրկէին Անգլիոյ եւ Եւրոպական ուրիշ հարուստ Բանուորական Միութիւններուն, որպէսզի համաշխարհային յեղափոխութիւն յառաջ բերելով *էմբէրիալիզմը* սապալէին: Իսկ այժմ նոյն հայ աշխատաւորութեան արդար վաստակն եղբայրօրէն կը վատնուի, իրենց իսկ յայտարարութեամբ *«որքան կարելի է մեծ թիւով դպրոցներ բանալու Թուրքերուն համար»։*

ՏԻՐԱԿՈՅՑԸ կիրակի օր եւ երէկ անընդհատ նիստ գումարեց՝ 1929ի նախահաշիւը վաւերացնելու համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՒԱԴԻՐԸ ԱՊՏԻՒԼ ՄԷՃԻ՞ՏՆ Է

ԵՐԿՈՒ ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐ Մ. ՔԷՄԱԼԸ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆԷԻՆ

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 23 դեկտմ. թիւով.— Այս իրիկուան «Սօն Սաաթ» կը գրէ թէ Էնկիւրիի կառավարութեան դէմ դաւադրութիւնը նիւթուած է բնտանիքին կողմէ նախկին խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի, որուն աղջիկը վերջերս ամուսնացաւ Տամատ Ահմէտ պէյ Նամիի հետ։ Այս վերջինը անցեալ փետրուարին հրաժարեցաւ Սուրիոյ պետութեան վարչապետութենէն։

Յիշեալ թերթին համաձայն, ձերբակալուած անձերուն վրայ գտնուած են թուղթեր, որոնք կ'ապացուցանեն մեղսակցութիւնը իշխաններ Սէլիմ եւ Ապտիւլ Քէրիմ էֆէնտիներու, երկուքն ալ սուլթան Ապտիւլ Համիտի որդիները, որոնք Սուրիա կը բնակին։

Էնկիւրիէն նոյն թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.

Պրուսայի եւ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուածներուն թիւն է մօտ յիսուն հոգի. Պրուսայի ձերբակալութիւնները կապ ունին բանտէն փախչելու փորձի մը հետ։

Թերթերուն համաձայն, Պոլսոյ ձերբակալութիւնները ոեւէ կապ չունին Պրուսայիններուն հետ, Պոլիսինը կապ ունի դաւադրութեան մը հետ։

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած են 14 հոգի, որոնց մէկը կին։ Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ քննութիւնները։

«Հաքիմիյէթը Միլլիյէ» կը տեղեկանայ թէ Պրուսայի եւ Պոլսոյ ձերբակալութիւնները կատարուած են ընդհանուր դատախազի հրամանին վրայ։ Ըստ այս թերթին, ձերբակալուած անձերը նպատակ ունէին յետաշրջական եւ ապօրէն շարժում մը ստեղծել։ Ձերբակալուածներուն մէջ յայտնի դէմքեր չկան։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Պոլսոյ թղթակիցն ալ կը հեռագրէ.

Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը շրջի թէ կառավարութեան դէմ ուղղուած գաղտնի կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է բազմաթիւ մարդեր, որոնց մեծ մասը ազքատ դասակարգին կը պատկանի։ Ձերբակալուածներուն մէջ ծանօթ անուն չկայ։ Շատերը ազատ արձակուեցան արդէն. մաս մը հսկողութեան տակ առնուեցան, ուրիշներ բանտ նետուեցան։ Այս վերջիններուն մէջ են երկու քոյրեր, Քատրիէ եւ Ֆախրիմա, որոնց պաշտօն տրուած էր սպաննել Մուսթաֆա Քէմալը։ Քատրիէ հանրմ ամուսնացած է եգիպտացի բժիշկի մը հետ, եւ վերջերս քանի մը օր Էնկիւրի անցուցած է։

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ ոեւէ կապ չկայ Պոլսոյ եւ Պրուսայի ձերբակալուածներուն միջեւ։ Պրուսայի մէջ վերջերս ժողովուրդի տականքէն 37 հոգի ձերբակալուելով բանտ նետուած են։

Քննութիւնը կը շարունակուի։

∴ Պոլիսէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ.— Նախապէս կատարուած ձերբակալութեանց պատճառն է յետաշրջական գործունէութեանց երեւան հանուիլը՝ Քէմալ փաշայի կառավարութեան դէմ։ Վտանգաւոր փաստաթուղթեր գտնուած են։ Ձերբակալուեցան 14 հոգի, որոնց մասին կասկած կար թէ դատարանին կողմէ դատապարտուածները փախցնելու կը պատրաստուէին։

ԾՈՎԷՐԷ ԾՈՎ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

Զագրէպի «Նովոսթի» թերթը առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ երկու յօդուածներ, մէկը՝ Մաչէքի ստորագրութեամբ, որուն խորագիրն է «Խրուաթներու դիրքը պետութեան կազմակերպութեան մէջ», միւսը՝ Փրիպիչէվիչի ստորագրութեամբ՝ «Խրուաթ-Սերպ-Սլովէններու ազգային քաղաքականութեան վարիչ գիծերը» խորագրով։ Մաչէք կը գրէ.

«Գիւղացի ժողովրդավար խմբակցութեան բոլոր կուսակիցները խորապէս համոզուած են թէ միայն պետութեան կատարեալ վերակազմութիւնը կրնայ երաշխաւորել Խրուաթներու ազատութիւններն ու իրաւունքները, եւ արգիլել անոնց կլանումը։

Կը վերջացնէ՝ ըսելով որ Խրուաթիոյ դարաւոր թագաւորութիւնը պէտք է հաւասար գծի վրայ դրուի Սերպիոյ թագաւորութեան հետ։

Փրիպիչէվիչ կ'ըսէ թէ ազատ ընտրութիւնները կրնան լուսաբանել կացութիւնը։

«Եուկոսլաւ քաղաքականութիւնը, կ'ըսէ, պէտք է հիմնուի Սերպերու, Խրուաթներու, Սլովէններու եւ Պուլկարներու միութեան վրայ։

«Պուլկարները երբեք չպիտի մտնեն եուկոսլաւ պետութեան մը կազմակերպութեան մէջ, եթէ վստահ չըլլան թէ հոն հաւասար գծի վրայ պիտի դրուին Խրուաթներուն եւ Սերպերուն հետ։ Միայն Ատրիականէն մինչեւ Սեւ Ծով երկարող Եուկոսլաւիա մը կրնայ ապահովել եուկոսլաւ ժողովուրդի ամբողջական անկախութիւնը»։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

ԹԱԳԱՒՈՐՆ ՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ՔԱՆՏԱՀԱՐ ԱՊԱՍՏԱՆԱԾ

Նոր Տէլհիէն կը հեռագրեն դեկտմ. 23 թուականով.— Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Աֆղանիստանի արքայական պալատը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Օրուան տօնին առթիւ տպարանը փակ ըլլալով, ՅԱՌԱՋի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Հինգշաբթի օր:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ

Գահիրէի «Արեւ»ին մէջ կը կարդանք.

Կը լսենք թէ վիճակիս առաջնորդ Թորգոմ եպսկ. հեռագիր մը ստացած է Էջմիածնէն, որով Հայրապետը զինք կը նշանակէ Եւրոպայի Հայոց կաթողիկոսական պատուիրակ:

Սոյն պաշտօնը մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ Էջմիածնէն առաջարկուած էր իրեն, բայց Թորգոմ արքեպսկ. որ հիւանդ էր այդ միջոցին, ստիպուած էր զայն մերժել:

Այս անգամ փարիզի Հայոց ժողովներուն կողմէ կատարուած դիմումի մը վրայ է որ կաթողիկոսը կրկին կոչում կ'ընէ Թորգոմ արքեպսկ.ի, որ իր վերջնական որոշումը տալու համար կը սպասէ հայրապետական կոնդակին գալստեան:

ՀԱՅ ԻՇԽԱՆԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Նափոլիէն կը հաղորդեն թէ հոն մեռած է իշխան Ասլան տ'Ալլօ Բագրատունի, որ նոյն քաղաքին մէջ կարեւոր պաշտօններ վարած է: Հանգուցեալը եղբայրն է եգիպտոսի նախկին արտաքին նախարար Տիգրան փաշայի, եւ իբր անոր կտակակատարը՝ շինել կուտայ Գահիրէի Առաջնորդարանը:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

Ատանայէն կը հաղորդեն թէ քաղաքին եւ շրջականերուն մէջ տեղացող առատ անձրեւներու պատճառով Սիհան գետը սկսած է յորդիլ։ Քաղաքին մէջ, գետը 4 մեթր բարձրացած է եւ շրջակայ պարտէզներէն մէկ մասը ջուրին տակ մնացած է։ Գետը շարունակ կը բարձրանայ։

Հաւանական է որ մօտ օրէն ջուրով ծածկուին գետեզերեայ թաղերը։ Ընկերութեան մը կողմէ գետեզերքը մթերուած 30 հազար տաղձները հոսանքէն քշուած են. հազիւ 5000ի չափ կարելի եղած է ազատել։ Վնասը 100.000 ոսկի կը հաշուուի։

ԿԱՐՄՐԱԽՏԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Կարմրախտը Պոլսոյ զանազան վայրերուն մէջ վրդովիչ համաճարակ մը ստացած է վերջերս։ Հիւանդութիւնը մինչեւ դպրոցներէն ներս մտած է եւ այս պատճառով, Գատըգիւղի մէջ երկու դպրոցներ փակուած են։ Առողջապահական վարչութիւնը միջոցներ ձեռք առած է հիւանդութիւնը սահմանափակելու համար։ Բոլոր դպրոցները փակելու առիպողականութիւն չկայ դեռ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆ

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ անգլիական պաշտպանութեան տակ պիտի առնուին բոլոր անոնք որոնք Պաղեստինի քաղաքացիութիւն ստացած են, համաձայն 1925ի Պաղեստինի քաղաքացիութեան օրէնքին:

ՖԱՇՕՒ ՎԻՃԱԿԸ ԼԱՒ Է

Վճռաբեկ ատեանի խորհրդական Ֆաշօ, որ Ալզասցիի մը կողմէ մահափորձի ենթարկուած էր, Պատուոյ Լէգէոնի հրամանատարի աստիճան ստացաւ։ Ֆաշօի վիճակը քիչ մը բարւոքած է։

ԻՍԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի կոմ. կուսակցութեան փ. լիազումար ժողովէն յետոյ (պլենում) խորհրդ. մամուլը միաձայնաբար գործադրեց ազգ. Դաշնակցութեան մասին խօսելէ։

Ինչպէս կ'երեւայ, հինգերորդ «պլենում»ը նորէն հրահանգեր է անխնայ մերկացնել Դաշնակցութեան «հակայեղափոխական» հանգամանքը։ Եւ արշաւանքը վերսկսած է։

Եթէ երէկ Դաշնակցութիւնը կը համարուէր արտաքին վտանգ, այսօր թէ՛ «նէպման»ներու «կուլակ»ին եւ թէ կղերին ու «Թաքնուած» մտաւորականին մէջ կը տեսնեն այդ վտանգը։ «Թեքում դէպի աջ — կը նշանակէ թեքում դէպի Դաշնակցութիւնը»,— ահա օրուան կարգախօսը։

Մէկդի դնելով կուլակն ու կղերը, որոնց աշխուժացումը բնաւ Դաշնակցականութիւն չի նշանակեր, «ընկեր» Ռուբէնը ի զուր կը փորձէ հետեւեալ բացագանչութեամբ վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը։

«Հետաքրքրական է, որ իրենք Դաշնակները նացիոնալիզմն ու շովինիզմը մեծագոյն արժանիքն են համարում. Դաշնակեան իտէոլոգիայի անհրաժեշտ ատրիբուտ»։

Թող բոլշեւիկեան «տեսաբան»ը ազգային պաշտպանութիւնը երբեք չշփոթէ ազգայնականութեան ու ազգամոլութեան հետ։ Եւ եթէ աչք թեքումը ազգային ինքնապաշտպանութեան ճամբով կ'երթայ, — Դաշնակցութեան համար ողջունելի երեւոյթ է այդ։

Եթէ հայ կոմունիստներու մէջ կը նշմարուին տարրեր, որոնք դժգոհ Հայաստանի քաղաքական ու տնտեսական վիճակէն, — հողային պահանջներ կը յարուցանեն եւ կը բողոքեն տնտեսական օտրկացման դէմ, փորձեր կ'ընեն վերականգնել Հայաստանի անկախութիւնը նոյն փոքրածաւալին տակ, ճիգեր կը թափեն փրկել ազգային մշակոյթի մնացորդներն ու կը մաքառին Մոսկուայի տնտեսական կործանարար քաղաքականութեան դէմ եւ գերազանցապէս շահագրգռուած են երկրի ֆիզիքական ապահովութեամբ — այդ մղումները կը տանին ոչ թէ դէպի «շովինիզմ», այլ դէպի ազգային ինքնապահպանում, որ բնաւ չի հակասեր ընկերվարութեան արդի հասկացողութիւններուն։

Եւ ի զուր Մոսկուայի Անդրկովկասեան ներկայացուցիչ Ռուբէնը այդպիսի ձգտումներու գոյութիւնը կոմկուսի մէջ կը համարէ «Դաշնակեան մամուլի շովինիստական փոխանքներ» (ի՞նչ գեղեցիկ ոճ...), քանի որ, մենք «Դրօշակ»ի մէջ բերուած բոլոր փաստերն ալ առած ենք խորհրդային թերթերէ, գրքերէ ու ճառերէ՝ յիշելով թիւերն ու անուններ։ Վերջապէս, չէ՞ որ նոյն Ռուբէնը իր յօդուածին մէջ կուսակցութեան նախկին ընկավարութիւնը կը մեղադրէր իբրեւ դէպի Դաշնակցութիւնը հակող («Խ. Հ.» Նոյեմբեր 29, երկրորդ էջ, 7րդ սիւնակ)։

Գրի առնելով այդ բոլորն ու պայքարելով Հայաստանի արդի դեկավարութեան միջազգայնականութեան դէմ, Դաշնակցութիւնը ոչ թէ կը կատարէ «Հայ զզուելի բուրժուազիայի» հրահանգները, այլ միայն կը ձգտի մատնանշել այն կործանարար ընթացքը, որու մէջ խրած են Մոսկուայի կամակատարները։ Ինչ կը վերաբերի «զզուելի հայ բուրժուազիային», երեւի այդ տողերը գրած ատեն, գեռ ստացած չէն եղեր փարիզի «Երեւան» թերթի այն համարը, ուր Դրաստամատ Տէր Մինասեան ու «բուրժուազիայի» պաշտօնաթերթի խմբագիր, ինչպէս «զզուելի» Արշակ Չօպանեանը փոխադարձ սիրաբանութիւններ կ'ընեն... Իսկ միջազգայնականութիւնը ոչ թէ արկածախնդիր կարմիր Ռուսաստանի շահերու գաղափարախօսութիւն կը նշանակէ, այլ բոլոր ճնշուած ազգերու ու դասակարգերու շահերու պաշտպանութիւն, որոնց կարգին եւ հայ ազգի ու հայ աշխատաւորութեան։

* * *

«Խորհրդային Հայաստան»ի դեկտեմբեր 7ի թիւին մէջ, ոմն Ղ. Թորոսեան, մի քանի արտայայտութիւններ Դաշնակցական արդի մամուլի քաղաքականութիւնից» երկար վերնագիրը կրող յօդուածով, շարք մը քաղուածքներ բերելով «Դրօշակ»ի սոյն տարուան Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր թիւերու իմ յօդուածներէն, կը ճգնի ապացուցանել «Դաշնակցութեան ժամանակակից մամուլի ողջ տրագեդիան»։

Սակայն, մեր մամուլի ողբերգութիւնը այն չէ, որ «համարձակեր» է նման «յանդուգն» մտքեր արտայայտել, այլ այն որ, Հայաստանի աշխատաւորութիւնը հնարաւորութիւն չունի ազատօրէն հետեւելու այդ մամուլին, որպէս զի տեսնէր, թէ ինչպէս բոլշեւիկ հրապարակագիրները, քաղուածքներ բերած ատեն ալ միշտ կը դիմեն մկրատի օգնութեան։

Ցոյց տուեալներէս մէկուն մէջ յայտնած էի թէ մարքսիզմը տեսականօրէն, բոլշեւիկներն ալ գործնականին մէջ ազաւաղուած ձեւով) իւրացուցած են Դաշնակցութեան շարք մը տեսակէտները («Դրօշակ», 10 թիւ, էջ 250)։ Ղ. Թորոսեանը, սոյն նախադասութենէն հանելով «աղաւաղուած ձեւով» բառերը, հարց կուտայ.—

«Եթէ մենք իւրացրել ենք ձեր տեսակէտները, ապա էլ ինչո՞ւ էք պայքարում բոլշեւիկների դէմ»։

Ի հարկէ, առանց կրճատուած երկու բառերուն, տրամաբանական է ուղղուած հարցումը։ Սակայն, եթէ խորհրդային յօդուածագիրը ազնուութիւն ունենար ամբողջութեամբ արտատպելու հատուածը, այն ժամանակ ամէն ընթերցող կը պատասխանէր, թէ Դաշնակցութեան պայքարը յուն իսկ այդ աղաւաղումներուն դէմ է։ Որո՞նք են Դաշնակցութենէն իւրացուած տեսակէտները եւ բոլշեւիկներու կատարած աղաւաղումները։

Իր հիմնադրութեան օրէն իսկ, Դաշնակցութիւնը ընկերվարական սկզբունքներու հետ, որդեգրեց ազգային ազատագրումը։ Քանի դեռ գոյութիւն ունին ճնշուած ազգեր, անհնար է իրականացնել մարդկութեան տնտեսական ազատագրումը։ Ընդհակառակ, մարքսիզմը կը բացասէր թէ «պրոլետարիատը հայրենիք չունի» եւ թէ ազգային ազատագրական պայքարը պարզապէս կը մթագնէ անոր դասակարգային գիտակցութիւնը։

Ազգային հարցի լուծման իբրեւ մէկ միջոց, Դաշնակցութիւնը առաջադրած էր «ֆէտէրացիա»յի պահանջը, որ հայ մարքսիստներու կողմէ կը համարուէր «բուրժուական» տեսակէտ։

Հողային հարցին մէջ, մարքսիստները կը նախատեսէին կեդրոնացում, որբեր, միջակ ու մանր գիւղացիութիւնը չդիմանալով խոշոր կալուածատէրերու մրցակցութեան, աստիճանաբար պիտի պրոլետարականանայ։ Ասկէ զատ, անոնք գիւղացիները կը համարէին անընդունակ տարր՝ ընկերվարական գաղափարներու համար։ Դաշնակցութիւնը թէ հողային եւ թէ գիւղացիական խնդիրներու մէջ հակառակ տեսակէտ պաշտպանած է (*)։

Այսօր բոլշեւիկները, իրենց հզօրագոյն կարգախօսներէն մէկն են ըրած բոլոր ճնշուած ազգերու ազատագրումը, գործադրած են «ֆէտէրացիա»յի գաղափարը եւ պրոլետարիատի միակ բնական դաշնակիցը կը համարեն գիւղացիութիւնը։

Իսկ հողային հարցին մէջ, այժմ հաստատուած է, որ ոչ թէ մանր հողատիրութիւնը տեղի կուտայ խոշոր կալուածատիրութեան առջեւ, այլ ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ։

Այս բոլորէն յետոյ, երբ բոլշեւիկները, մանր ազգերու ազատագրութեան նշանաբանը կը ծառայեցնեն Ռուսաստանի աշխարհակալութեան նպատակներուն եւ փոխանակ բոլորը հաւասարապէս պաշտպանելու, կը ժխտեն հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը եւ կը հարուածեն քիւրտերը, անշուշտ աղաւաղում է այդ։ Երբ, փոխանակ ազատ ազգերու կամաւոր դաշնակցութիւն հաստատելու, բռնի «ֆէտերացիա»յի անունին տակ կը վերահաստատեն Ռուսաստանի նախկին գերակայութիւնը, եւ, Անդրկովկասեան ֆեդերացիան ալ կը կը կազմեն ի հաշիւ եւ ի վնաս Հայաստանի, անկասկած, որ այդ ալ աղաւաղում է։

Երբ այսօր, բոլշեւիկները, փոխանակ նպաստելու գիւղացիութեան ու բանուորութեան դաշինքին, հաւասար չափով կը շահագործեն երկուքն ալ եւ տնտեսական քաղաքականութեամբ փոխադարձ ատելութիւն կը սերմանեն, այդ ալ աղաւաղում է։ Կոպիտ աղաւաղում է եւ այն, որ Հայաստանի հողերու բաշխումէն կ'օգտուին կոմունիստներն ու կուլակները, իսկ չքաւոր գիւղացին միշտ կը մնայ կտրած աշտակի առջեւ։

Իսկ երբ հողային հարցին մէջ Թուրքերու համար Զարտոնեալ վիճակ կը ստեղծեն, եւ առաւ Մալականներուն ալ մարդ գլուխ հայ գիւղացիէն երկու անգամ աւելի հող կը յատկացնեն, դուք ըսէք թէ ինչ անուն կարելի է տալ։

Ահա թէ ինչ բաներ մոռցեր է կեղծարար Թորոսեանը։

Ահա թէ ո՛րն է իսկական ողբերգութիւնը։

Ա. ՀԱՏ-ԱՐՇԱԼՈՅՍ

(*) — Այս մասին շատ շահեկան յօդուած մը ունի ընկեր Ա. Աբեղեանը Դրօշակի այս տարուայ թիւ 8-9՝ «Հ. Յ. Դաշնակ. գաղափ. հիմունքները»։

ԳԻՐՔԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Մոսկուայէն կեդր. հրատարակչութիւնը 1928-29 տարեշրջանին պիտի հրատարակէ 40 զանազան գրքեր, հայերէն լեզուի իւրաքանչիւր գիրք պիտի տպուի առնուազն 4000 օրինակ։ Ամէնէն աւելի պիտի հրատարակուին ընդհանուր քաղաքական հարցերու վերաբերող գրքեր. առանձին ուշադրութիւն պիտի դարձուի այն գրքերու հրատարակութեան վրայ, որոնք կը պարզաբանեն համայնավար 15րդ համագումարի որոշումները։ Մեծ տեղ պիտի տրուի նաեւ աշխատանքին վերաբերող գրքերու հրատարակութեան։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՆՈՐԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՑԱՒԵՐԸ

Սուր ցնցղատապը զանազան երեւոյթներով կը ներկայանայ. երբ թեթեւ է, սովորաբար կ'ըսուի, հարբուխը կուրծքին իջած է։

Այս ցնցղատապը հազիւ թէ կը նեղէ հիւանդը, որ ջերմութիւն չունի, քիչ մը կոտրտուք եւ թեթեւ գլխացաւ մը միայն կը զգայ. աչքի զարնող ախտանշանը հազն է, նախ չոր և սաստիկ, յետոյ կակուղ, խուխը՝ նախ փրփրոտ եւ դժուարաւ քակուելի, յետոյ թանձր ու դեղնագոյն եւ դիւրաւ քակելի։ Իսկ ցնցղատապը իր սաստիկ ձեւին տակ հիւանդին կը պատճառէ ուժգին ընդհանուր կոտրտուք, ջերմութիւն, գլխացաւ եւ ախորժակի պակասութիւն. շնչառութիւնը դժուարին եւ շչող է, հազը սաստիկ՝ որ նոպայով կրկնուելով կուշտերու ցաւ կը պատճառէ եւ երբեմն կերակուրը անմարս փսխել կուտայ։ Եթէ հիւանդը խնամուի, 4—5 օր յետոյ ջերմութիւնը կանհետանայ, շնչառութիւնը աւելի ազատ կ'ըլլայ, հազը կը կակուղնայ, խուխերը աւելի թանձր եւ կանանչադեղնագոյն երեւոյթ կը ստանան, դիւրաւ եւ առատապէս կը քակուին եւ ջերմութիւնը անհետանալէն 8—10 օր յետոյ ամէն ինչ իր բնականոն վիճակը կը վերստանայ։

Սակայն եթէ անխոհեմաբար ինքզինք ցրտառութեան ենթարկէ, նոյն ախտանշանները կը կրկնուին աւելի սաստկութեամբ, եւ ցնցղատապը՝ իրմով եւ իր հետեւանքներով աւելի վրդովիչ երեւոյթ կը ստանայ։

Իրարու յաջորդող ցնցղատապեր՝ ցնցուղներու ներքին տրամագիծը կ'ընդլայնեն եւ անոր մկաններուն առաձգականութիւնը ջնջելով, կրնան ամֆիզեմի (emfisème) ծնունդ տալ, մանաւանդ անչափահաս տարիքի մէջ, եւ կամ ցնցղատապը կը փոխուի քրոնիկ ցնցղատապի (bronchite chronique)։ Այս յամառ հիւանդութիւնը երբ հաստատուի, խրնամուելով, ժամանակ մը կ'անհետանայ, բայց թեթեւ պատճառով կը կրկնուի եւ որ աւելի ցաւալին է, ամէն ցուրտ եւ խոնաւ եղանակին մէջ տեղ կ'ելլէ և անսպառ խուխով եւ դժնդակ հազով կուզայ տանջել հիւանդը։

Բոխի, այսինքն թոքախտի մանրէները ամէն տեղ են, մեր ձեռքերուն, մեր զգեստներուն վրայ, մեր շնչած օդին մէջ, մանաւանդ մեծ քաղաքներու մթնոլորտին մէջ։ Որչափ ատեն որ քաջառողջ ենք, վախնալու բնաւ տեղի չկայ, որչափ ատեն որ մեր ցնցուղները նախարդ յօդուածովս բացատրած ինքնապաշտպանութեան միջոցները կը պահեն, ներս կը մտնեն եւ կ'արտաքսուին առանց մեզ ո՛եւէ վնաս պատճառելու։ Սակայն երբ մեր ընդհանուր կազմը տկարացած է եւ ցնցուղները կորուսած են ինքնապաշտպանութեան միջոցները, վախցէք անոնցմէ, օրին մէկը կրնան տեղաւորուիլ անկիւն մը եւ պէտք չկայ ըսելու թէ որքա՛ն դժուար է զանոնք բնաջինջ վտարել՝ երբ տեղաւորուած են։

Զգուշացէք ցնցղատապէ, մանաւանդ յաճախակի կրկնուող ցնցղատապէ. երկու շաբաթէ աւելի տեւող հազ եւ ջերմութիւն միացած՝ չարագուշակ նշաններ են։ Պէտք է խնամուիլ բժիշկի խորհուրդով առանց վարանելու եւ յետաձգելու։

Ցնցղատապը աւելի վախնալիք հիւանդութիւն մըն է մանուկներու համար։ Երկու տարեկանէն վար երախաներու համար ցնցղատապը լուրջ հիւանդութիւն մըն է. եթէ պէտք եղածին պէս չխնամուի, կրնայ շատ դիւրութեամբ յանգիլ ցնցուղային ցնցղատապի (bronchite capillaire) որ շատ քիչ կը տարբերի Թոքատապէ (pneumonie) եւ որմէ բռնուողներէն քիչեր կ'ազատին, հակառակ ամէն խնամքի։

Անկէ զատ, չափահաս տարիքի մէջ կրկնուած ցնցղատապը անջնջելի հետքեր կրնայ թողուլ մանուկին շնչային գործարաններուն մէջ եւ ազդել անոր ապագայ առողջութեան վրայ. հետեւաբար մօրը կ'իյնայ աչալուրջ հսկել եւ խնամել տալ իր մանուկը, մինչեւ ցնցղատապի բոլոր անհետացումը։

Արդ. չարիքը ճանչնալով իր զանազան ձեւերուն եւ հետեւանքներուն մէջ, ի՛նչ կարելի է ընել։

Նախ՝ զգուշանալու է որ չարիքը մուտ գտնէ ու տեղաւորուի մեր կազմին մէջ, որովհետեւ լաւագոյն իմաստութիւնն է խոյս տալ չարիքէ մը, քան սպասել անոր եւ յետոյ մաքառելու եւ ելլել անոր դէմ։ Նախազգուշական միջոցները շատ պարզ են։ Պէտք չէ տաք միջավայրէ մը տեղափոխուիլ յանկարծ պաղ միջավայր մը. մանաւանդ երբ քրտնած է մարդ, զգուշանալ օդի հոսանքէ եւ ցրտառութեան պատճառներէ, որու մասին արդէն խօսեցայ քանի մը շաբաթ առաջ, երբ ցուրտին մէր կազմին վրայ գործած ազդեցութիւնը կը բացատրէի։

Զգուշանալու շատ կարեւոր պարագայ մըն ալ կայ. անոնք որ երեկոյթի մը մէջ ալքոլային ըմպելիներ գործածելով տաքցած՝ ջերմիկ միջավայրէ մը դուրս կ'ելլեն, պէտք է, աւելի խանձր զգեստներով պաշտպանուին, վասնզի ալքոլը մեր կազմը տաք կը պահէ եւ դուրսի ցուրտը չզգալու եւ կամ արհամարհելու կը մղէ մեզ։ Իրա՛ւ, ցուրտը չենք զգար, բայց ան իր ազդեցութիւնը կը ներգործէ մեր կազմին վրայ, ներքին գործարաններու վրայ արեան խուժում տեղի կ'ունենայ եւ կ'ենթարկէ մեզ ցրտառութեան հետեւանքներուն որոնք երբեմն ծանրակշիռ կրնան ըլլալ։

Գալով ցնցղատապի դարմաններն, այս բժիշկին գործն է։ Արդէն ցնցղատապի դարմանը կը տարբերի ոչ միայն իր զանազան երեւոյթներուն համաձայն, այլ անձէ անձ։ Ահա այս վրայ կը կայանայ բժշկին տաղանդը, անի է իր խնամքները դարմաններն ձեռն. ծանօթանալով անոր մին տկար կողմերուն, ... հիւանդին այս կամ այն ... բանը, օգնել բնութեան ... յառաջ վարել կռիւը ... յաղթանակ, արտաքսելով ... թշնամիները եւ վերականգնել անոնց գործած աւերները։

Առանձին խնամքներ ... կը տարբերին անձէ ... կազմէ կազմ։ Օրինակ ... հիւանդին համար այս ... կանը աւելի օգտակար ... համար վանթուզը օգտակար ... միւսին համար՝ կոմ... փոյին (cataplasmes, ... պէտք է, ... բացնել, մէկ խօսքով ... անձ, ... ինչչափ դարման ... ընելիք։ Եւ որչափ կանոն ... բիքին ակիզբը՝ բժշկական ... մանի զիմում ըլլայ, ... կը դիւրանայ բժշկին ... կ'ապահովուի անոր ... թիւնը, եւ հիւանդն ալ ... կ'ունենայ շուտով վերա... լու իր առողջութիւնը. ... փորձառու բժշկի մը ... «Զօգուտն ձեր դուք գիտ...

Կան մարդիկ որ կը ... թէ կրնան իրենք գիրն ... մանել բժշկական գիրք ... դալով. Զգուշացէք ... եւ մուրացածոյ ծանօթ... ները կիրարկելէ, ... վասնզի ձեր առողջ...

Դուք որ հիւանդի մը ... ցնէք, զգուշացէք ... յանձնարարելէ. ... ձեր արուեստը չէ, ... խնդիր կոշկակարի կը ... ձեր արդուզարդին եւ ... ռին վրայ ... կ'ընէ. յիշեցէք առածը ... կարն ցկօշիկն։ Աւելի ... պատճառէք հիւանդին, ... ռակ ձեր բարիմտութեան ... բարեկամութեան։

Ճանփիներ ՅՕՌԻ. Բ...

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԱՔՏՈՆԸԼՏԻ ՃԱՌԸ)

(Վերջին մաս)

Ինչ կերպով ալ մօտենանք խաղաղութեան հարցին, ուշ կամ կանուխ պիտի ստիպուինքնկատի առնելու ապահովութիւնը։ Սակայն, ապահովութեան որոնումն իսկ վըտանգներ կը ներկայացնէ եւ կ'արժէ անոնց առաջքն առնել։ Օրինակ, կը վախցուի որ ապահովութեան համաձայնութիւն մը առաջ ամրացնէ արդի պայմանները՝ իրենց բոլոր անարդարութիւններով եւ անհաւասարութիւններով։ Կը վախցուի նաեւ որ, ազգ մը երբ կարգ մը ուրիշ ազգերու հանդէպ ապահովութիւն ստանայ, կրնայ այն տեսակ քաղաքականութեան մը հետեւիլ, որ խաղաղութեան համար վտանգաւոր դառնայ։ Ահա թէ ինչո՞ւ ամէնէն առաջ ապահովութիւնը պէտք է պահպանուի այն տեսակ կազմակերպութեամբ մը, որ կարենայ արդարութեամբ գործել, որպէսզի կարելի ըլլայ անհրաժեշտ փոփոխութիւնները կատարել ստիպմանաբար։ Կը կարծեմ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կրնայ այս դասին բոլոր պահանջներուն գոհացում տալ, եւ կարեւորը, անոր անհրաժեշտ ուժը տալն է որպէսզի կարենայ ուզուած կերպով գործել։

Էականը այն է որ, շնորհիւ սերտ կապակցութեան մը եւ անկեղծ համաձայնութեան մը, պետութիւններէն իւրաքանչիւրը փոխադարձ հաւատք եւ վստահութիւն ներշնչէ։ Խաղաղութեան հարցը կը կազմէ անոր հոգեբանական հիմը։ Կը նշանակէ թէ ոչ միայն բաց, այլ կատարելապէս պարկեշտ եւ անկեղծ դիւանագիտութիւն պէտք է։

Կը նշանակէ դիւանագիտութիւն մը, որ իր յանձնառութիւնները պիտի գործադրէ ... ուի խիստ ըմբռնումով մը ... նշանակէ դիւանագիտութիւն ... ազգերու կողմէ, որոնք Ազգերու Դաշնակցութեան ծոցին մէջ ... կախ գործակիցներ են։

Աշխատաւորական կուսակցութեան բռնած դիրքը աւելի ... օրէն ցոյց տալու համար ... բսեմ թէ ի՞նչ աչքով ... Ազգերու Դաշնակցութեան ... բողջ սրտով քաջալեր կը ... սանայ անոր եւ Ազգերու ... քով իր վրայ ծանրացող ... պարտագրութիւնները պատ... կատարելու հպատակութեան ... հաւատարմութեամբ։ ... չինքի յօդուածներուն մէջ ... կէտեր, մերօրութիւններ կան ... ուածքներ կան մենք պիտի ... նանք լրացնել տալու, ... եթէ տագնապ մը ծագի ... չենք ուզեր ապաստանիլ ... տրուակին ետեւ թէ, գիւ... ները ստորագրած են թերի ... մագրութիւն մը, զոր ճանչ... գործը չէ։ Մենք շատ կարե... նկատենք անձնական յարաբ... թիւններն ու բարեկամութ... րը, զորս ազգերու ներկայա... ները կրնան մշակել Ազգեր... նակցութեան նիստերուն մէ... անգամ այն, մենք գիտենք ... միջազգային հարցերը չեն ... լուծուիլ անձնական յարաբե... թիւններով, այլ պէտք է ... ազգային քաղաքական ... մեծ գիծերուն Այս ... թիւններուն ընթացքին ... մեյմութիւնը պէտք է որ ...

[illegible]

Ասոր համար է որ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը քաղաքական թէ ճարտարարուեստական մարզերու մէջ կը մշակէ միջազգային յարաբերութիւններ։ Ան նոյնքան յոյս դրած է Աշխատանքի միջազգային դիւանին, որքան Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան վրայ։ Ասա թէ ինչու իր խաղաղութեան քաղաքականութեան զուգընթաց, կը հետապնդէ նաեւ տնտեսական — ճարտարարուեստական միջազգային քաղաքականութիւն մը եւ պետութիւններու միջեւ ելմտական, դրամական շուկայի եւ աշխատանքի օրէնքներու վերաբերեալ խնդիրներու շուրջ համագործակցութեան մը հաստատումը։

ՆՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Դիտեցինք թէ Սուրիոյ Ֆրանս. մանդատն Հանրի Փոնսօ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ: Այս առթիւ Ժուռնալի մէջ Մարիուս Արի Լըպլոն կը հրատարակէ յօդուած մը: Կը քաղենք գլխաւոր կէտերը.

— Մարզպանը կը վերադառնայ Սուրիա, ուր իրեն կը սպասէ շատ կնճռոտ եւ շփոթ կացութիւն մը, զարգ խառնակուած ո՛չ միայն զանազան տեղական փառասիրութիւններով, այլ եւ Ազգերու Դաշնակցութեան յաջորդական անստուգութիւններով։ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Ֆրանսայի վստահեցաւ հոգատարութիւնը՝ առանց մեծ բան մը գիտնալու Սուրիոյ մասին, ու այսօր միայն քիչ մը ծանօթացած կը թուի խնդրին՝ այս տարուան դէպքերով, ինչպէս նաեւ Պ. Փոնսօէն, եւ սուրիական ու լիբանանեան ժողովներէ եկած վաւերաթուղթերով եւ բացատրութիւններով։ Մարզպանին վերադարձը կը նշանակէ՞ արդեօք թէ նոր գործաշրջան մը պիտի բացուի։

Զանազան քննադատութիւններ եղան Մարզպանին դէմ, որովհետեւ բարձրաստիճան դիւանագէտ մըն էր։ Իր վարչութեան օրով ընտրուած տեղական խորհրդարանին մէջ արտասանուած յեղափոխական ճառերն ու տրուած քուէները նկատի առնելով, շատեր հրապարակով պահանջեցին որ զօրավար մը զրկուի իր տեղը։

Քանի որ Արեւելքի մէջ ենք, ինչպէս երբեմն Ըսկիւտարը, եւ քանի որ գորդեան հանգոյց մը կայ, կը մտածէին, սուր մը պէտք չէ՞ զայն կտրելու համար։ Արդ նախապարութիւնը կը մեղադրեն թէ մեր բանակը կը կոտրէ եւ մեր դրամագլուխը կը վատնէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։ Իրականին մէջ Պ. Փոնսօ կ'ուզէ գործել, բայց անորոշ հոգատարութեան մը ստեղծած երկդիմութիւնն է որ կը ստիպէ զինք համբերել դեռ եւ փորձել Արաբները, այնքան փորձերէ վերջ Փոնսօ հաշիւ տալու Փարիզի եւ Ժընեւի մէջ։

Այսօր Ժընեւէն եւ Փարիզէն կը տանի աւելի կառ բռնել հրահանգներ, որոնք աւելի որոշ կերպով կը գծեն իր պարտականութիւնները։ Ժընեւ, ինչպէս Փարիզ, այսուհետեւ յանձնառու կը թուի այս երկիրը մտցնել քաղաքակրթութեան եւ խաղաղութեան մէջ։ Ֆրանսա այսուհետեւ արագ պիտի գործէ։

Միայն քրիստոնեայ Լիբանանցիներուն համար չէ, միայն մեր մարդկային կորուստներուն եւ դրամական զոհողութիւններուն համար չէ որ կ'ուզենք շարունակել հոգատարութիւնը։ Այլ անոր համար որ երկար տարիներէ ի վեր հոն հաստատուած Ֆրանսացիներ, դրամագլուխ եւ աշխատանք կայ. մեր մեկնելու յաջորդ օրը ի՞նչ պիտի ըլլան կատարուած աշխատանքները, մեր շինած թրամուէյներն ու խճուղիները, դրամատուները որ խնայողութիւն կը սորվեցնեն եւ կը կռուին վաշխառութեան դէմ, մեր առեւտուրն ու ճարտարարուեստը։

Ֆրանսա հանրօգուտ մեծ ձեռնարկներ ծրագրած է այդ երկրին մէջ։ Շինուելու վրայ են՝ Տրիպոլիսի երկաթուղին, որուն շնորհիւ պիտի ամբողջացուի Փարիզ-Պասրէ գիծը [illegible]. Մուսուլ երկաթուղին, նաեւ հանգիստներու ընդարձակումն ու բարեզարգումը, [illegible] է ոռոգումներ կատարել եւ փրկել Սուրիան,— ահագին գործ՝ զոր մեր ճարտարագէտները կրնան շատ լաւ գլուխ հանել. սակայն Արաբները իրենց գլխուն ձգուած՝ չեն կրնար յաջողցնել։

Ո՞վ կը զգայ, ո՞վ գիտէ այս բանը Ֆրանսայի մէջ։

Հոգատարութեան կամ թեւարկութեան ենթակայ երկիրներու հարստութիւնները օգտագործելու մէջ պատասխանատու է ամբողջ ազգը եւ ո՛չ թէ միայն Մարզպանը կամ ընդհանուր կառավարիչը։

Ահա՛ Պ. Փոնսօ Սուրիա կը դառնայ։ Հոն հրահանգներ կը տանի. սակայն Ֆրանսան ու Եւրոպան պիտի օժանդակե՞ն անոր։ Ունի՞ հոն բաւարար զինուորներ, ճարտարագէտներ, մասնագէտներ, դրամագլուխ, վստահութիւն. վերջապէս իրեն հե՞տ է Ֆրանսան։

Ողբալին այն է որ այս բաները նոյն ինքն Մարզպանը ինքզինքին կը հարցնէ։ Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ կը մղեն զինքը արագացնել շարժումը, գործ տալ անգործներուն՝ դանդաղ ըմբոստութիւնները խաղաղեցնելու համար, պէտք է վերջացնել խճուղիներն ու երկաթուղիները, պէտք է Հայերը փրկել մահուընէ, Սուրիացիները սովէ։

Գալ տարի 15.000 զինուոր, 300 պզտիկ պաշտօնեայ. քանի մը վարիչ միայն պիտի մնան՝ ամէն ինչ ստեղծելու եւ պահպանելու համար։ Մարզպանին պէտք են ո՛չ միայն զինուորական եւ տնտեսական ուժեր, այլ բարոյական բարձր ուժ մը։ Ու ատոր համար պէտք ունի ժողովուրդի աջակցութեան։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ անգործ հանքագործներու վիճակը կը շարունակէ լրջօրէն մտահոգել կառավարութիւնը եւ բարձր շրջանակները։

Արդէն ապրիլին Լոնտոնի, Քարտիֆի եւ Նիւքէսըլի քաղաքապետները ազգային հանգանակութիւն բացեր էին, օգնութեան հասնելու համար անգործներուն եւ անոնց ընտանիքներուն։

Ձմրան մօտ, նոր ջանքերու շնորհիւ երգին հաւաքել 150.000 ոսկի եւս, որ չափազանց անբաւական է տիրող թշուառութիւնը արգիլելու համար։

Նոյեմբեր 1926ի վերջին ամիսներէն ի վեր, մօտ երեք հարիւր հազար անգործ հանքագործներ կան, որոնք բացարձակապէս չեն կրնար որ եւ է գործ գտնել եւ իրենց աշխատանքով նոյնիսկ փոքր գումար մը հայթայթել։

Ինչպէս յայտնի է, անգործութիւնը կը սկսի հանքագործներու կողմէ յայտարարուած գործադուլներէն, որոնք տեղի ունեցան 1921ին եւ 1926ին։

Բայց մասնագէտներու կարծիքով, ներկայ անգործութիւնը գոնէ մասամբ երկար պիտի գար, նոյն իսկ եթէ 1921ի եւ 1926ի խռովութիւնները տեղի չունենային։

Մինչեւ 1926 յունիս, Անգլիոյ հանքագործութիւնը կրած է 11 միլիոն 184,000 ոսկիի վնաս։

Վերջին հաշուեկշիռին անգործներու թիւը 173,200 էր. ասոնցմէ զատ կային նաեւ 105 հազար 700 բանուորներ, որոնք անբաւարար գործերով կը զբաղէին։

Համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեան մը, 1913ին Անգլիոյ հանքածուխի արտադրութիւնը կը հասնէր 287 միլիոն 330,000 թոնի։ 1926ին այս թիւը իջած էր 126 միլիոնի. բուռն ճիգերու շնորհիւ միայն, 1927ին բարձրանալու համար 252 միլիոն թոնի։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԸ ՎԵՐՋԻՆ ԱՌԻԹՆ Է, ՈՐՊԷՍԶԻ ՓԱԿՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԴԵՌ ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի, ԱՆՇՈՒՇՏ ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՆ ԱՅՍ ԱՌԻԹԷՆ

1913ին հանքածուխի արտադրութիւնն էր 73 միլիոն 400,000 թոն։ 1926ին այս թիւը իջած էր 20 միլիոնի. գործադուլի հետեւանքով։ 1927ին դարձեալ բարձրացեր էր 51 միլիոնի։

Ու նաեւ ածուխի թոնն որ 1913ին կ'արժէր 29 շիլին, 1926ին բարձրացեր էր 76ի, իսկ ներկայիս՝ կը տատանի 50ի եւ 60ի միջեւ։

Գիներու եւ արտադրութեան այս տատանումները անշուշտ կ'ազդեն կացութեան վրայ եւ անգործներու օգնութիւն հասցնելու ջանքերը, ժամանակաւոր միջոցներ են միայն, ու չեն կրնար վերջնական արդիւնք մը տալ։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը պարզելով տնտեսական տագնապին կարգ մը պատճառները, դիտել կու տայ.—

Գրեթէ տարի մըն է որ երկրին տնտեսական վիճակը տագնապալի հանգամանք մը առած է, եւ ինչպէս թերթերը օրը օրին կ'արձանագրեն, աւելի կը գէշնայ։

Այս դժբախտ կացութեան ուղղակի հետեւանքը եղած են բազմաթիւ սնանկութիւններ, անգործութիւն ու թշուառութիւն, արտակարգ ներածումներ ու, կեանքի սղութիւն, եւ դրամի տակաւ արժէքէ ինկալը։

Այս կացութիւնը դարմանելու համար կառավարութիւնը լուրջ ձեռնարկներ կը կատարէ եւ վերջերս ալ ցնտեսական բարձր յանձնախումբ մը կազմեց 8-10 դրական ու գործնական միջոցներ յանձնարարեց, անմիջապէս գործադրելի։

Այս ընդարձակ երկրին մէջ, առեւտուրի իբրեւ միջոց ծառայող դրամին քանակը 150 միլիոն թղթադրամ ոսկիէն աւելի չէ։ Երբ նկատի առնենք թէ, երկրին բընակչութեան թիւը 14 միլիոն է, կը տեսնենք որ մարդ գլուխ հազիւ 10 ոսկի կ'իյնայ։

Իրաւ, դրամը կայուն չի մնար, ձեռքէ ձեռք կը փոխանցուի, բայց չկա՞ն անձեր, որոնք նոյնիսկ օրական այդ դոյզն գումարէն աւելին իրենց գրպաններուն մէջ կը կրեն ու կը գործածեն։ Երբ կառավարութեան պիւտճէն շրջաբերութեան մէջ եղած գումարին մէկ ու կէս անգամն է, ըսել է թէ 150 միլիոնը տարին մէկ ու կէս անգամ կառավարութեան սնտուկը կը մտնէ եւ բնականաբար ալ քիչ մը ատեն անգործութեան կը մատնուի։ Ասկէ զատ, այս գումարին մէկ մասն ալ դրամատուններու մէջ անաշխատ կը մնայ եւ երկրին արտադրելու միջոցները կը զըրկուի։

Այս երկիրը այնքան ընդարձակ է, որ ոչ թէ 14 միլիոն, այլ 44 միլիոն ժողովուրդ կրնայ սնուցանել։ Ու կիրը մշակութեան ընդարձակ հողեր ունի, եւ կենդանաբուծութեան հրաշալի պայմաններ։ Որքան շատ մարդ աշխատի, այնքան մեծ կ'ըլլայ արդիւնաբերութիւնը եւ երկիրը կ'ազատի նեղանձելու ծանր ու դժնդակ հարկէն։ Բերքերուն աւելնալովը, ուտելիքները, նախանիւթերը կ'աժաննան, պետական եկամուտը կը բազմապատկուի, որով եւ երկիրը շէնցնելու միջոցները կը շատնան, ու փոխանակ այսօրուան պէս մեր առօրեայ պէտքերուն ու անոնցմէ համար ուրիշին ձեռքը նայելու, աւելորդը կ'արտածուի ու հարստութիւնը կ'աւելնայ։ Ամէնէն ցաւալի կացութիւնը՝ ստամոքսին պէտք ունեցածը երկրին մէջ չկարենալ հայթայթելն է։

Իրաւ է թէ, երբ մեր շուրջը դիտենք. երկոտասնեակ մը օտար դրամատուններ կը տեսնենք, սակայն այս հաստատութիւնները շատ փոքր գումար մը դուրսէն բերելով գործին յատկացուցած են, իսկ բոլոր գործառնութիւնները մեր դրամներովը ու իրենց մօտ պահ դրուած գումարներով կը կատարեն։ Ներքին ճարտարարուեստական ձեռնարկներու մէջ չեն մտներ, մեր դրամներովը մեզմէ դրամ կը վաստկին։

ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼՈՎ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՍ
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ,
ԱՅԼԵՒ ԿԸ ՍՏԱՆԱՍ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐ,
ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼՔ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Ի վերջոյ Դաւիթի աչքերը [illegible] այս քանդուած հակին [illegible]րն ու մասերը, տեղաւորե[illegible] պէտք եղածին պէս, ու դէմը [illegible] մարդէն աւելի ցայտուն [illegible] գիծերով կազմուեցաւ [illegible] մէկը իր մտքին առջեւ, [illegible] մը՝ բարձրահասակ, [illegible]ղթամարմին եւ պոստում յօն[illegible]երով աչքերը իր ընկերը։

[illegible] ճանչնալէ վերջ, Դաւիթ չու[illegible] տարբերել այն դաժան ար[illegible]ութիւնը զոր այդ զին[illegible] ունէր մեկնումի օրը, բան որ արգելք եղած էր իրեն [illegible] անոր եւ խօսիլ։ Ինչ [illegible]ր ամբողջութեամբ զինք կը [illegible]ցնէր այժմ, իր առջեւ դողա[illegible] կանգնող թշուառութիւնն [illegible], պերճախօս ու ցաւագին։

— Բարե՜ւ ընկեր, պատասխանեց երկրորդ անգամ, առաւ [illegible]րքը ու սեղմեց բարեկամութեամբ։

Ձեռք ձեռքի, նայեցան իրարու երկա՜ր, ու տխրութեամբ։ Պէտք չունէին խօսելու եւ արտասանելու բառեր որոնք տեսնուող եւ զգացուող ցաւին վրայ նոր բան մը չաւելցնէին, գաղ պիտի դառնային անօգուտ եւ [illegible]։

— Ինչո՛ւ չփախար, ո՛խ... հառաչեց ի վերջոյ անիկա, ու կարծես կուրծքէն վեր եւ կոկորդին մէջ բան մը փրթաւ։

— Ես պիտի փախչէի, բայց քենէ վախցայ.— ըսաւ Դաւիթ թախծութեամբ։ Վախցայ որ կը հալածես ու կը բռնես զիս...

Լռեցին։

— Նայէ՛, ինչպէ՞ս կը գտնես այս շապիկս, հարցուց յանկարծ զած. վախկոտ աչքերով։ Ու թեւին տակ բռնած պզտիկ ծրարը բացաւ, դուրս հանեց բաւական նոր շապիկ մը։

Տեսնելով այդ շապիկը եւ անոր մերկութիւնը, Դաւիթ զարմացաւ, հարցուց գրեթէ կշտամբանքով.

— Նոր-նոր շապիկ է տակաւին, ինչո՞ւ չես հագեր եւ այդպէս մերկ դուրս ես ելեր այս ցուրտ ձմեռին...

— Իրա՞ւ նոր-նոր կը գտնես։

— Բայց անշուշտ։

— Իրա՞ւ, իրա՞ւ... — պնդեց աչքերը բացած, ու ձայնը ուրախութեան ալիքով մը սարսռաց։

— Ինչո՞ւ կ'ուզես որ սուտ ըսեմ,— յարեց Դաւիթ անոր կրկնումներէն ապշած։

— Ուրեմն ա՛ռ, քեզի թող ըլլայ. բայց կ'աղաչեմ, հացիդ կէսը ինծի տուր, ուտեմ... ներսս անօթութենէ կը հալի...

Խօսած էր պաղատագին, ու դողդոջ ձեռքով մը կ'երկնցնէր իր շապիկը։ Մերժուելու վախը եւ քիչ մը հաց ունենալու հրճուանքը իր գունաթափ դէմքին վրայ փոխն ի փոխ կ'անցնէին, ու տերեւի պէս կը դողար։ Դաւիթ հիմա նոր նշմարեց որ շրթունքներուն վրայ, բերանին երկու անկիւնները, խոտի բարակ կանաչութիւն մը կը դառնէր։ Չդիմացաւ այս տառապանքին։ Աչք առաւ անօթի մնալը, ու հացը ամբողջութեամբ տուաւ անոր, ու յուզումէն գրեթէ փախաւ, պատուիրելով.

— Շապիկը կը ձգեմ որ հագնիս, անպայման հագնիս. կը լսե՞ս, հագնիս հա.

Արագ ու մտածումները ցրուած, բլուրը իջաւ, ու երկաթուղագծերուն կը մօտենար, երբ ճիչեր, վազքի եւ փախուստի աղմուկ մը կեցուցին զինք։ Դարձաւ, ու ինչ որ տեսաւ, համակեց զայն սարսափով ու կատաղութիւն մը ցնցեց զինք։

Երեք չաւուշներ, մտրակներով, կը վազէին մարդագետնին մէջ խոտ ուտող զինուորներուն վրայ, ու այս վերջինները աղաղակը արձակած էին զանոնք նշմարելով հեռուէն։ Ու անոնցմէ իւրաքանչիւրը, լեցուն եւ շարժող բերաններով, կը ջանային փախչիլ, բայց ծերացած անդամները ուժ չունէին, որունքները կ'անցնէին իրար։ Մէկ քանին ինկան պոռալով ցաւագին։

Չաւուշները հասան եւ մտրակները շաչեցին անգթաբար ու ձեռքերու նման սուլելով։ Անօթի էին, ուտելիք չէին տար, բայց խոտն ալ արգիլուած էր, որովհետեւ հիւանդութիւն եւ մահ կը պատճառէր։ Զինուորները այս աղիտաբեր հետեւանքը գիտնալով հանդերձ չէին քաշուեր իրենց ստամոքսը ատով լեցնելէ, որովհետեւ մահը երկու պարագային ալ պիտի գար, ու արագ շիջումը նախընտրելի էր երկար, տառապալից հառաչումներէն։

Անցաւ երկաթուղիի ճամբայէն, եւ ուղղուեցաւ ծովեզերք։ Կը քալէր դանդաղ եւ գլխահակ։ Ինքզինքը իր դժբախտութեան մէջ անհունապէս թեթեւցած կը զգար։ Ու սկսաւ փառք տալ իր ճակատագրին որ յարաբերաբար նախանձելի վիճակ մը ունէր։ Այսքան թշուառութիւն, արեւուն տակ, զինք լեցուց դառնութեամբ ու ուզեց հեռանալ, աչքերը քակել այդ սրտաճմլիկ պատկերներէն, որովհետեւ իր միամիտ ու պարզ խառնուածքը պիտի չդիմանար այլեւս։

Զուարթ ծով մը ուռած ալիքներով կուգար փշրուիլ աւազներուն վրայ ու կը քաշուէր քրքջալով։ Նստաւ քարի կտորի մը վրայ ու աչքերը խորասուզեց շարժող անհունութեան մէջ։ Մտածումը սահեցաւ ալիքներուն վրայէն, եւ գնաց միանալ կնոջն ու զաւկին։ Յետոյ նայեցաւ արեւին որ իր գագաթնակէտին կը մօտենար։ Ուրախութիւն մը ողողեց զինք. կառախումբը պիտի չուշանար։

Միտքը սակայն շարունակեց զինք չարչարել։ Իր սիրելիները կարճ միջոցէ մը տեսնելու վստահութեան ներշնչած հրճուանքն. ու առտուընէ ի վեր իր տեսածներուն տրտում տպաւորութիւնները կը խառնուէին իրարու, ու կարծես խլացող շառաչիւններ եւ փլուզումներ տեղի կ'ունենային ականջներուն ու գանկին մէջ։ Աչքերուն առջեւ կրկներեւոյթներու նման իրարու կը յաջորդէին խոտ ուտող զինուորները, իր զաւակը, կինը, մտրակ մը որ զսպանակի պէս կը բացուէր, ու մէջքի մը կապուտնալը, նորէ՛ն զաւակը, հսկայական ձեռք մը որ շապիկ մը կ'երկնցնէ, ու թափանցիկ աչքեր որ հիւանդագին սեւեռումով մը կ'երթան կտոր մը հացի։

(12) Փ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

երկու օր առաջ փոխադրուած է կեդրոնական Աֆղանիստանի Քանտահար քաղաքը, ուր Ամանուլլահ Թագաւորը կ'աշխատի աւելցնել թիւը իր կուսակիցներուն։

Քապուլի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ։ Կը կարծուի թէ օտար դիւանագիտական մարմինները աջակցութիւն խնդրած են անգլիական դեսպանէն։

Աֆղան կառավարութեան հաւանութեամբ անգլիական չորս օդանաւեր Քապուլի անգլիական դեսպանատունէն փէշավար փոխադրեցին 12 կին եւ 5 երախաներ։ Օդանաւերը ճամբայ ելան այս առաւօտ ժամը 10ին Շէրպուրի օդանաւային կայանէն, որ Քապուլի անգլիական դեսպանատունէն 3 քիլոմեդր հեռու կը գտնուի ու մէկուկէս ժամէն փէշավար հասան։

∴ Մոսկուայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ամանուլլահ Թագաւորի դիրքը բարւոքած է։ Ճէլալապատ ու Տանտամաքը դեռ իր զինուորներու ձեռքն են։ Մոհմանտ ցեղախումբէն օգնական ուժեր կը յառաջանան դէպի Ճէլալապատ, աջակցելու համար կառավարական զօրքերուն, որոնք մէկ շաբաթէ ի վեր պաշարուած են։

Ամանուլլահ Թագաւորի մայրը, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ հարաւային Աֆղանիստանի ցեղախումբերուն մէջ, շաբաթ օր Քապուլէն օդանաւով Քանտահար մեկնեցաւ։

∴ Փարիզի աֆղանական դեսպանատունը Քապուլէն կը տեղեկանայ որ կառավարական զօրքերը ստիպուեր են լքել Պակապալա քաղաքը եւ նահանջած են Շէրիքանի ուղղութեամբ։ Թաշքէնտի եւ Քապուլի միջեւ օդանաւային հաղորդակցութիւնները կը շարունակուին։ Մայրաքաղաքին մէջ կացութիւնը շատ լաւ է։

Հատուցումներու խնդիրը

Գերման կառավարութիւնը կը պատրաստէ նոր յիշատակագիր մը, զոր պիտի ուղղէ դաշնակիցներուն՝ պահանջելու համար որ հատուցումներու նոր գումարը որոշուի ոչ թէ Շանպէրիի մէջ Փուանքարէի բացատրած սկզբունքներուն համաձայն, այսինքն Ֆրանսայի հատուցումներու ծախքերն ու արտաքին պարտքերը հաշուելով, այլ պարզապէս նկատի առնելով Գերմանիոյ վճարման կարողութիւնը։

Միացեալ Նահանգները կը մերժեն ներկայացուցիչ ղրկել փորձագէտներու ժողովին։

16–40 տարեկան Թուրքերը դպրոց կ'երթան

Յառաջիկայ յունուար 1էն սկսեալ, ժողովրդական դպրոցներ պիտի բացուին Պոլսոյ բոլոր թաղերուն մէջ, որպէսզի ժողովուրդը թուրքերէն նոր տառերով գրել կարդալ սորվի։ Դպրոցներուն պարտաւորիչ կերպով պիտի հետեւին 16-40 տարեկան բոլոր թրքահպատակները, այր թէ կին։

Իգական սեռը երկուշաբթի եւ հինգշաբթի ցերեկները 2ական ժամ դաս պիտի առնէ։ Իսկ այրերը չորս իրիկուն, մէկական ժամ։

Դասախօսները պիտի ըլլան պետական եւ ոչ-իսլամ դպրոցներու թուրքերէնի ուսուցիչները, որոնք պարտաւորիչ կերպով պիտի ծառայեն։ Թաղերու ժողովները հիմակուընէ պիտի պատրաստեն իրենց թաղերուն 16-40 տարեկաններուն ցանկերը եւ պիտի ներկայացնեն կուսակալութեան։ Պակաս արձանագրութիւն կատարողները խստիւ պիտի պատժուին։ Նոր տառերը գիտցողներու անուններուն դիմաց արձանագրութիւն պիտի կատարուի այդ իմաստով։ Կուսակալութեան մասնաւոր յանձնաժողովը պիտի քննէ իրեն ներկայացուած ցանկերը եւ նշանակէ աշակերտներուն՝ ինչպէս նաեւ ուսուցիչներուն անունները։

Այս ցանկերուն մէջ նշանակուած անձերը պարտաւոր են անպայման յաճախել բացուելիք դասընթացքներուն. այլապէս ոստիկանութեան կողմէ ազդարարութիւն պիտի ստանան։

Գալով անոնց, որոնք կը պնդեն թէ գիտեն նոր տառերով գրել կարդալ, այդպիսիները դասընթացքներու մէջ պիտի քննուին ուսուցիչներու կողմէ եւ վկայական պիտի ստանան։ Յաճախողներն ալ յետոյ վկայական պիտի առնեն, քննութիւն տալով։

Կուսակալութիւնը մասնաւոր կարեւորութեամբ կը հետապնդէ այս գործը, նկատելով որ կապ ունի հանրային դաստիարակութեան հետ։

Անգլեւթուրք խառն ատեանին առջեւ

Պոլսոյ թուրքեւանգլիական խառն դատարանը զբաղեցաւ կարգ մը դատերով եւ վճիռներ արձակեց։

Սէյրը Սէֆայինի Վարչութիւնը պատերազմէն առաջ շոգենաւ մը ապսպրած էր անգլիական ընկերութեան մը, եւ դրամին մեծ մասն ալ տուած։ Ուէսթմինսթըր դրամատունն ալ երաշխաւոր եղած էր։ Սէյրը Սէֆայինի Վարչութիւնը կը պահանջէր շոգենաւը կամ փոխարժէքը։ Մերժուեցաւ։

Թուրք կառավարութիւնը կը պահանջէր «Բէշատիէ» զրահաւորին համար իր տուած վերջին մասնավճարը։ Մերժուեցաւ։

Դատարանը նոյնպէս մերժեց հատուցման պահանջը, «Բէշատիէ» եւ «Մէճիտիէ» զրահաւորներուն ռազմամթերքի ապսպրանքին համար։

Լաֆոնթէն, Մըսըրլեան եւ երկու անձեր դատ բացած էին թուրք կառավարութեան դէմ եւ վնասուց հատուցում կը պահանջէին։ Դատարանը մերժեց։

Համայնավարներու մաքրագործումը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.— համայնավարական կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն իր վերջին նիստին մէջ հաղորդեց թէ անցնող տարուան ընթացքին Տրոցկիի կուսակիցներէն 1468 հոգի վտարուած են կուսակցութենէն։

Ապստամբութիւն Բելուճիստանի մէջ

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ՝ Պարսկաստանէն հասած լուրերու համաձայն, Բելուճիստանի ցեղապետներէն Տոսթ Մուհամմէտ ապստամբած եւ թռնաւորած է բոլոր ջրհորները՝ Շարանէն մինչեւ 12 մղոն դէպի հարաւ-արեւելք։

Երկու օդանաւեր եւ զինուորներ ղրկուեցան Շարանի ատաստաններ՝ զսպելու համար ապստամբները։

ԹԱՏՐՈՆ ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹ

8 RUE DANTON (MÉTRO: ST. MICHEL. 25 ԴԵԿՏ. 1928, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.30ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ «ԿԱՎՌՕՇ»ի

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ ԿԸ ԽՕՍԻ ՖԱՔԻՐԻՍՄԻ ԵՒ Պ. ՓՕԼ ՀԷՕԶԷԻ ՄԻՋԱԴԷՊԻՆ ՇՈՒՐՋ

ԾԱՆՕԹ ԳՈՒՇԱԿՈՒՀԻ MISS HAMIDA

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԻՓՆՕԹԻՍՄԻ, ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՏՔԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, ՍԻՐԱՅՕԺԱՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝

ՀԱՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԾԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ

տոմսերը կը ծախուին կավռօշի խմբագրատունը եւ Պ. Մաքսուտ Սարիմի մօտ

ԳԻՆ՝ 20, 10, ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

"LAFAYETTE"

ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԸ

212-214, Rue Lafayette PARIS 10e)

մէթրօ՝ JAURÈS եւ LOUIS BLANC

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, ԱԿՆԵՂԷՆՆԵՐ, ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ՈՍԿԵՂԷՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԼԻՓ, ՕՄԵԿԱ եւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներ

Սեղանի սպասներ եւ ՇԷՄԻՆԷի զանազան զարդեղէններ

ՌԻԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐ ՔԱՐԻՅԵՕՆՆԵՐ

ձոխ եւ ընտիր տեսակներ, ամենաժամ գիներով

կը խօսուի հայերէն եւ ուրիշ լեզուներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ վաղը գիշեր ժամը 8.30ին, ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Լիոնի Կայծակ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Café de la Comèteի սրահը, 122 Cours Lafayette։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Թեքնիքական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Դշ. ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Օրակարգ՝ Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2 30ին, Քաֆէ լա Փըթիթ Սուրս թիւ 130, մէթրօ Օտէոնի դիմացը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Խիւտավէրտեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝

ՄԻՍԱՔ ԽԻՒՏԱՎԷՐՏԵԱՆի

դառնագէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 18 Դեկտ. Երեքշաբթի օր Փարիզի մէջ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԳՐԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

«ՀՈՐԻԶՈՆ» գրատունը, Նոր Տարւոյ առթիւ, բացի քանի մը հեղինակներու գործերէն, Երանի երգարանէն, դպրոց. գիրքերէ եւ բառարաններէ, միւս բոլոր իր գրքերուն վրայ կը յայտարարէ 100ին 20 բացառիկ զեղչ, այսօրուընէ մինչեւ Յունուար 6։

Կը հրաւիրենք Մարսիլահայ մեր հայրենակիցները եւ միութիւնները, օգտուիլ առիթէն ճոխացնելու համար իրենց մատենադարանը։ Միշտ կանխիկ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։ Դիմել՝ Տօմինիքէն, Օթէլ Սիրի, կամ L. Djérahian, 27 Rue des Dominicaines, Marseille

ԳՆԵՑԷՔ

ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ. Խորհրդատուութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՏԷՕՆ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոգրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Թունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Վարձու են հայ ընտանիքի մը մէջ 2 սենեակներ, 1 ճաշարան եւ խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Թրամուէյ՝ Républiqueէն 95a, Opéraէն 21b եւ իջնել դրան առջեւ, Arrêt Allée des Archers։ Շոգեկառք առնել Gare de l'Estէն եւ իջնել Gargan։ Կայարանէն 7 վայրկեան։ Դիմել՝ Ա. Զիպուքճեանի, 166 Route Nationale, Pavillons s/Bois, Seine։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

6 Rue Voltaire, LYON

Անձամբ կը շինէ փրոթեզներ (prothèse) բոլորովին նոր մէթոտով։ Մասնագէտ վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոնը՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ամուսնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժինի՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յոդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրակակղութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73.67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ

Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան ՊԱՄԻԱ. Ա. (Էքսթրա) գին 31 ֆր., Ա. որակ 24 ֆր., Բ. որակ 22 ֆր.

Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ։ Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)

Կազմակերպ առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան ... ամենայն նպարեղէններ։ Կասարական ապուխտ եւ սու ճուխ, ... թուզ ... եւ յունական ձիթապտուղ պանիր, պղպեղ, ...

ՈՒՆԻՆՔ

Ուտի, քամոնի, պալլամայի, ինչպէս նաեւ գուլթակի յարեր։ Ֆրանսայէն ու գաղթավայրերէն եղած ապսպրանքները կը ղրկուին բոնթրը ռանպուրսմանով։

Դիմել՝ Daver, 4 Rue de l'Etoile, près Rue d'Aix, MARSEILLE

Պատրաստ ունինք նաեւ 2500 ֆրանքնոց մեծ մօտեյլ ... դաշնակ մը, քօնսէրի սրահի, սինէմայի, պարասրահի ... յարկաբաժնի համար։

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Hautefeuille, մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխանցուած է

MAISON VARTERESSIAN-ի

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ...

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 86-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Ուր. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9-12.

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած է ... կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները.

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1 30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-62

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

27 DÉCEMBRE 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 839

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՏԺԳՈՅՆ ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

1928ն ալ սահեցաւ՝ տժգոյն եւ միօրինակ, ազգային տեսակէտով։

Խօսինք միայն գաղութներու մասին։ Եւ ամէնէն առաջ Եւրոպայի մասին, որ կը յաւակնի շունչ եւ շնորհ տալ միւսներուն։

Անգլիան՝ ինքն իր մէջ կծկուած իր Մանչեսթրով եւ Լոնտոնով, հայ ժողովուրդին հետ կապը կը յիշէ միայն հանդիսաւոր առիթներու մէջ՝ պատարագով, երեկոյթներով եւ պարահանդէսներով, որոնք սահմանուած են աւանդական ողորմութիւններ բաշխելու։

Տարիներուն հետ, այս վարժութիւնն ալ կը գունատի կամ կը պակսի։ Երկու մեծ քաղաքներուն մէջ, իսկական իմաստով գաղութներ չէ որ ունինք, այլ որոշ դասակարգ մը, մեծ մասով առեւտրական, իր պատեանին մէջ քաշուած, եւ ինքն իրմով ալ հատնելու դատապարտուած։ Շատ մը բաներու կարգին, մարդիկ 1915 Ապրիլ 11/24ն անգամ մոռցած են...։

Պելժիան առոյգ է տակաւին, շնորհիւ ափ մը երիտասարդներու, որոնք կեանքի նշաններ կու տան Պրիւսէլի եւ Անվէրսի մէջ։ Այստեղ ալ որոշ խաւ մը, բարեկեցիկ դաս մըն է մեծամասնութիւնը։ Գաղթականներ կան համրանքով միայն, իբրեւ բանուոր՝ ծխախոտի գործարանատէրներու քով, (մեծահարուստ Հայեր)։ Ծանրութեան կեդրոնն է Պրիւսէլը, ուր խոնարհ դասը միշտ առիթներ կը գտնէ քով քովի գալու ազգային գետնի վրայ, իսկ «ազնուականները» իրենց փառքը կ'երգեն փոխադարձաբար ընտանեկան խնջոյքներ սարքելով, կամ պարահանդէսներ փայլեցնելով։

Ոգեւորութիւն չի պակսիր նաեւ Գերմանիոյ մէջ, մանաւանդ վերջին երկու երեք տարուան ընթացքին։

Այստեղ ալ ծանրութեան կեդրոնը մայրաքաղաքն է, Պերլինը։ Շատ մը խոշոր քաղաքներու մէջ կը գտնուին փոքրաթիւ Հայեր, գրեթէ բոլորն ալ առեւտրական։ Պերլինն է միայն, որ ունի գաղութի դիմագիծ — ոչ սակայն Ֆրանսայի պէս — եւ կ'աշխատի պահել զայն, դարձեալ շնորհիւ ափ մը երիտասարդներու եւ սրտցաւ հայրենակիցներու։ Որքան գիտենք, այստեղ աւելի ուշադրութիւն կ'ընծայեն մանուկներուն հայերէն սորվեցնելու, գոնէ այնքան որ կարենան խօսիլ իրենց ծնողներուն հետ...։

Համրանք չունինք Չեխօ-Սլովաքիոյ մէջ, այլ միայն խումբ մը ուսանողներ, որոնք հետզհետէ կը լրացնեն իրենց շրջանը, եւ քանի մը մտաւորականներ ու առեւտրականներ (Փրակա)։

Մատի վրայ կը համրուին մեր հայրենակիցները նաեւ Հունգարիոյ մէջ (Փէշթա), առեւտրական կամ արհեստաւոր։ Իսկ Աւստրիոյ մէջ (Վիեննա), ուր քիչ-շատ հետաքրքրութիւն կը տիրէր 1920-1922ին, շնորհիւ քուրոնի անկման, արդէն մոռցուած է իր գոյութիւնն իսկ։ Ուսանողները փախան, երբ շիլին յաջորդեց քուրոնին, իսկ առեւտրականները կարծես պատիւ կը սեպեն հետզհետէ փախչիլ հայութենէն, աղճատ գերմաներէն մը եւ թուրքերէն մը պատցնելով սրճարանէ սրճարան։ Հայկականութեան միակ փարոսը կը մնայ, նորէն, Մխիթարեանց վանքը, հոգեկէս ամուր, բայց նիւթապէս թըշուառ, իբրեւ հետեւանք Աւստրիա-Հունգարիոյ քայքայման։

Իտալիոյ մէջ, ուր 3000—3500 Հայ կը համրուի, կենդանութեան առիթներ կը ստեղծեն ուսանողները, եւ նորէն Մխիթարեանները (Վենետիկ)։ Ամէն համակրանքի արժանի են Միլանի մէջ թափուած ճիգերը, որոնց մասին օրը օրին թղթակցութիւններ կը հրատարակէ «Յառաջ»ը։ Գաղութին մեծամասնութիւնը կեդրոնացած է Միլան, բայց համրանքներ կան նաեւ Թորինոյի, Վենետիկի, Փատովայի, Հռոմի եւ ուրիշ կարգ մը քաղաքներու մէջ։ Թորինոն կը պահէ հայ աղջիկներու որբանոց, իսկ Պարին ծանօթ է «Արաքս» գիւղով (գորգի արհեստաւորներ, այր եւ կին)։

Իբրեւ ուսանողական կեդրոն, Իտալիա կրնար, Փրակայի և Փարիզի հետ միացած, որոշ թարմութիւն մտցնել սա ժամանակէն առաջ ծերացած կամ յափրացած երիտասարդութեան մէջ, որ ընդհանրապէս ուսանողութիւնը եւ մտաւորականութիւնը կը շփոթէ ասպարէզի կամ «տիլէթանթիսմ»ի հետ։ Դժբախտաբար, ինչ որ փորձուեցաւ մինչեւ հիմա, մնաց իբրեւ ծրագիր կամ բաղձանք, թուղթի վրայ։

Զուիցերիան պատմութեան անցած է իբրեւ ուսանողական փարոս կամ քաղաքական գործունէութեան կեդրոն, Մեծ Պատերազմէն յետոյ։ Ժընեւի մէջ ունինք երկու տաքուկ բոյներ, Հայկական Դպրոցը (Պընեէն), եւ Հայկական Տունը (Շամփէլ), որոնք թանկագին համրանք մը կը կրթեն, հայկական շունչով։ Այդ երկու հաստատութիւնները կը պահուին անհնարին զոհողութիւններով, որոնց պատասխանատուութիւնը ստանձնած է երկաթէ մարդ մը, Պ. Քրաֆթ-Պօնար, վասահելով մեր առաքինութիւններուն։

Ո՞րքան կրցած ենք արդարացնել այդ վստահութիւնը...

Անշուշտ մթին չէ այս պատկերը։ Մենք նշանակեցինք միայն ընդհանուր գիծեր, որքան կը թոյլատրէ հարեւանցի ակնարկի մը սահմանը։ Եւ մխիթարական չէ պատկերը։

Այս կարճ պտոյտէն յետոյ, լրացնելով հարեւան երկիրները, կանգ առնենք արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն մեծ գաղութին, Ֆրանսայի վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ

Սուրիոյ Հայերու արտագաղթին առթիւ, Հայրենիք դիտել կու տայ խմբագրականի մը մէջ 11 դեկտ.)

— «Դժբախտաբար, Փարիզի մէջ նստած մեր ազգային կեդրոնական մարմինները՝ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը եւ Հայ Գաղթականաց կեդրոնական Յանձնախումբը (որ, ինչպէս յայտնի է, ձեւափոխուած նախկին Ազգային Պատուիրակութիւնը կը ներկայացնէ), գործելով անջատ ու աններդաշնակ, ցարդ ի վիճակի չեղան իրենց ձեռքն առնելու հայ գաղթականներու բախտին տնօրինութիւնը, զոր փաստօրէն ձգած են *օտար ուժերու* քմահաճոյքին։

Այսպիսի պայմաններու մէջ, զարմանալի չէ որ մեր գաղթականները Սուրիոյ մէջ՝ անգլուխ ու անտէր մնացած, մէկ կողմէն՝ յուսահատութենէ, միւս կողմէն՝ հրապուրիչ խոստումներէ կը մղուին հազարներով երթալու մինչեւ հարաւային Ամերիկա։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը չուզեց նպաստել, որ Հայերը Հայաստան գաղթեն։ Չուզեց նոյնիսկ համեստ օժանդակութիւն մը ընել, օգտէսգի խրախանայ Նանսէնի ծանօթ ծրագիրը եւ գէթ քանի մը սասնեակ հազար Հայեր Հայաստան փոխադրուին ու տեղաւորուին։ Բայց նոյն Ազգերու Դաշնակցութիւնը չի վարանիր օգնելու հայ գաղթականներու փոխադրութեան դէպի հեռաւոր Հարաւային Ամերիկա, ուր անոնք անկասկած դատապարտուած են ազգային ստոյգ կորուստեան։

Այս քաղաքականութեան գլխաւոր դատապարտուեանները են Անգլիա եւ Իտալիա, որոնք իրականին մէջ Հայերուն հանդէպ կը վարուին այնպէս, ինչպէս որ այդ հաճելի է Թուրքերուն։ Դժբախտաբար, Ֆրանսա եւս ցոյց չի տար վճռական ընդդիմութիւն անոնց այդ հակահայ քաղաքականութեան դէմ։

Սակայն, ինչո՞ւ միայն մեղադրենք ուրիշները, երբ մենք Հայերս ալ ցարդ գէթ այնքան մը քաղաքական իմաստութիւն չունեցանք, որ մեր ներքին երկպառակութիւնները մէկդի դնէինք եւ ստեղծելով ազգային հեղինակաւոր կեդրոն մը՝ մեր ձեռքն առնէինք մեր գաղթականներու բախտի տնօրինութիւնը...»

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԳԱՂԹԸ

Ատանայէն «Ժիւմհուրիէթ»ի հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ «Սուրիոյ մէջ տիրող սովին (?) պատճառաւ գաղթը կը շարունակէ։ Հայերը կը դիմեն Ֆրանս. կառավարութեան՝ ապաստան մը գտնելու համար»։

ԱՏԱՆԱՅԻ ՈՂՈՂՈՒՄԸ

Ատանայէն կը հեռագրեն թէ Սիհունի ողողումը կը շարունակուի։ Վնասը շատ մեծ է, բազմաթիւ այգիներ ու արտեր փճացած են ու կարգ մը շէնքեր ալ փլատուած։

Մինչեւ հիմա առնուած տեղեկութեանց համաձայն, վեց հոգի խեղդուած են։ Կենդանիներու կորուստը անհաշիւ է։

—

ԹՈՒՐՔԵՍՏԱՆԻ մէջ Սիր-Տարիա գետը յորդելով ծածկեց շրջակայ գիւղերը։ Բազմաթիւ կենդանիներ ջուրերուն տակ մնալով խեղդուեցան։ Բնակիչները տանիքները ապաստանեցան։

ՑՈՒՐԻԽի (Զուիցերիա) մէջ կեղծմաշկի ծանր համաճարակ կը տիրէ։ Բազմաթիւ մահեր պատահած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՆԷՃԱԹԻ ՊԷՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ. — *Պրուսայի մէջ իբրեւ դաւադիր ու յետաշրջական ձերբակալուածներուն մէջ կը գտնուի Նեճաթի պէյ, Յառաջիմասէր (ընդդիմադիր) կուսակցութեան պատկանող նախկին երեսփոխան մը։*

Պաշտօնական շրջանակներուն մէջ մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած ձերբակալութեանց պատճառներուն մասին եւ այս առթիւ առաջ եկած գրգռութիւնը հետզհետէ կը մարի։

Միեւնոյն ժամանակ ա՛յն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ խնդրին ետեւը ծածկուած են աւելի շատ բաներ քան ինչ որ կ'երեւայ, ու կը կարծուի թէ իշխանութիւնները չեն փափաքիր հրապարակել աւելի մանրամասնութիւններ, որովհետեւ կը յուսան ձեռք բերել նոր տեղեկութիւններ, որոնց շնորհիւ պիտի կրնան ուրիշ ձերբակալութիւններ եւս կատարել։

∴ Պոլսոյ «Սօն Սաաթ»ը իր 22 դեկտեմբերի համարին մէջ այս առթիւ հետեւեալը կը գրէ.

«Պրուսայէն Պոլիս արձագանգուած կարգ մը անորոշ լուրեր իրական յուզում յառաջ բերած էին հոս, եւ զայրոյթ ու ջղայնութիւն պատճառած ժողովուրդին։ Այդ լուրերուն համաձայն, Պրուսայի մէջ 20 հոգի ձերբակալուած է եւ բանտէն ալ կարգ մը անձեր փախած են։

Ցետագայ լուրերէն յայտնի եղաւ որ Պրուսայի բանտէն մարդ փախած չէ եւ հոն է նէօք Գայրաքճը Ճէմալը, որուն համար կ'ըսուէր թէ փախած է։ Բայց յամառ զրոյց կար ձերբակալութեանց մասին։ Արդարեւ, Պրուսայի բանտին մէջ նման քան մը եղած է. դատապարտեալներէն ոմանք փորձած են փախչիլ, բայց բռնուած են։ Ասոր վրայ, պէտք տեսնուած անձերը հսկողութեան տակ առնուած են։

Թէ այս լուրէն եւ թէ առջի գիշեր Պոլսոյ մէջ կատարուած կարգ մը ձերբակալութիւններէն կը հասկցուի թէ կան կարգ մը տխմարներ, որոնք դաւաճանական փափաքներ կը սնուցանեն երկրին ու ազգին դէմ եւ վնասակար քարոզութիւններ կը կատարեն։

Կը կարծուի թէ երկրին դէմ աշխատող այս անձերը կապ ունին անկեալ սուլթանական գերդաստանին հետ։ Լուր առնուած է թէ այդ անձերը գաղտնի ընկերութեան մը ձեռքով կը գործեն։ Վերջերս, անկեալ խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտ իր աղջիկը կնութեան տուաւ Սուրիոյ նախորդ վարչապետ Տամատ Նամիին։ Ասոր վրայ, Պոլսոյ ամբաստանեալները սկսան յարաբերիլ Սուրիա գտնուող նախկին իշխանազուններուն հետ, ինչպէս Սէլիմ, Ապտիւլ Հալիմ եւ այլն։ Այս մասին ձեռք ձգուած են փաստաթուղթեր, որոնք բաւական են ցուցնելու հետապնդուած գէշ նպատակները։

Անպատեհ ըլլալով անուն յիշել, ըսենք միայն որ մինչեւ հիմա Պոլսոյ մէջ ձերբակալուածներուն թիւը 15-20 կ'ենթադրուի։ Ստոյգ կը նկատուի թէ գաղտնի նպատակներ հետապնդող այս անձերը շփում ունէին Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ զանազան յետադիմական կեդրոններու հետ։

Ոստիկանութիւնը եւ դատական իշխանութիւնը միասին կը զբաղին այս գործով։ Բռնուածներուն մէջ կան նաեւ քանի մը կիներ, որոնց յանցաւորութեան աստիճանը մօտերս պիտի հասկցուի։ Ասոնք յարաբերութենէ զրկուած են։»

Սուրիա կը յառաջդիմէ

Սուրիոյ մարզպան Հանրի Փօնսօ Պէյրութ մեկնելու առթիւ Մարսէյլի Առեւտրական Սենեակի անդամներուն յայտարարած է թէ, Սուրիոյ մէջ խաղաղութիւնը ապահովուած ըլլալով, տնտեսական կեանքը մեծ զարկ ստացած է։

Հաղորդակցութեան միջոցները շատցած են ուշագրաւ կերպով եւ Դամասկոսի ու Պաղտատի միջեւ ճամբորդողներու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ։ Այս տարուան ընթացքին 16,000 հոգի անձնական կամ խոշոր ինքնաշարժերով Դամասկոսէն Պաղտատ անցած են։

Ալէվիներու երկրին մէջ ճամբաները շատցած են եւ Լաթաքիէի, Հոմսի ու Դամասկոսի միջեւ հաղորդակցութիւնները կանոնաւոր են ու խիստ ապահով։

Օդանաւային սպասարկութիւն ալ հաստատուած է Արեւելքի հետ. Մարսիլիա-Պէյրութ գիծը արդէն իսկ իրողութիւն մըն է, այս գիծը հետզհետէ պիտի երկարի դէպի Ծայրագոյն Արեւելք։

Ներկայիս երկրագործական մեծ խնդիր մը ուսումնասիրուելու վրայ է։ Բամպակի մշակութիւնը յաջող արդիւնքներ տուած ըլլալով, հողագործները աւելի զարկ տալու վրայ են այս մշակոյթին, որ հարստութեան մեծ աղբիւր մըն է հողատարութեան ենթարկուած երկիրներուն համար։ Ֆրանսան պէտք է նախընտրէ Սուրիոյ բամպակը եւ ամէնէն աւելի զայն օգտագործէ։

Ի՞նչ կը պահանջէ գերման վարչապետը

Գերմանիոյ վարչապետ Հէրման Միւլլէր յօդուածի մը մէջ կը գրէ թէ գերման ընկերվարութիւնը, ամբողջ գերման ժողո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս յայտնի է, Մխիթարեան ծանօթ բանասէր Հայր Հ. Ակինեան ասկէ առաջ ձերբակալուած եւ աքսորուած էր Երեւանի պոլշեւիկներուն կողմէ։ Մեր առած տեղեկութեանց համաձայն, Մխիթարեան վարդապետը այժմ կը գտնուի Մոսկուա, եւ շատ խեղճ վիճակ մը ունի։

Լուրեր կան թէ, Հ. Ակինեան աւստրիահպատակ ըլլալով, աւստրիական կառավարութիւնը կրնայ դիմել մոսկուայի իշխանութեան եւ անոր ազատ արձակումը ձեռք բերել։ Այս ուղղութեամբ ջանքեր կը տարուին վիեննայի մխիթարեաններուն կողմէ։

(Ազգարար)

ԴԱՒԱՆԱՓՈԽ ՀԱՅՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Գրած էինք թէ Ատանայի մէջ Խորէն Խայրի անուն դաւանափոխ Հայ մը ձերբակալուած է՝ Սուրիոյ հետ կասկածելի յարաբերութեան մէջ գտնուելուն եւ լեհալ գոյքի մէջ գեղծում կատարած ըլլալուն համար։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, Խորէն Խայրիի մասին քննութիւնները շատ խստացած են։ Այս առթիւ հարցաքննուած են նաեւ վեց կիներ, ու այն համոզումը կը տիրէ թէ խնդիրը կարծուածէն շատ աւելի ընդարձակ գայթակղութիւն մըն է։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

Կազէթ տիւ Ֆրանի *խնդիրը քննած ատեն, հարցաքննիչ դատաւոր Կլար հաստատեց նաեւ մեղսակցութիւնը Փօլ տը Շըվիյէի, վարիչ Կալուածական շահագործումի ընկերութեան։ Շըվիյէի դեկտեմբեր 7ին Պ. Կլարի ներկայանալով յայտնած էր թէ* Կազէթ տիւ Ֆրանի *պատկանող հինգ ընկերութեանց բաժնեթուղթերը գնած եւ 355,000 ֆրանքի վճարում մը ըրած էր նոտարի միջոցաւ։ Աւելցուցած էր թէ Տիկին Հանօի բացակայութեան ինք ստորագրած է չէքեր, դրամատունէն գումարներ գանձելու համար։*

Դատաւորը հաստատեց թէ Շըվիյէի դեկտեմբեր 3ին՝ երբ Տիկին Հանօի գեղծարարութիւնը հրապարակուած էր՝ դրամատունէն մը գանձած է 20,000 ֆր.։

Շըվիյէի, որ պատուոյ լեգէոնի ասպետ է, Սանթէի բանտը ղրկուեցաւ։ Ասով վեցերորդ ձերբակալութիւնը կատարուեցաւ։

ՀԻՆԳ ՀՈԳԻ ԱՆՋՆԱՍՊԱՆ

Կազէթ տիւ Ֆրանը *մինչեւ հիմա հինգ զոհ տուաւ։ Գրած էինք թէ արդէն թէ Մուլէն անուն Ֆրանսացի մը, որ իր ամբողջ հարստութիւնը կորսնցուցած էր* Կազէթ տիւ Ֆրանի *երեսէն, իր քոյրը սպաննելէ յետոյ, ինքնասպան եղաւ։ Ասոնց հետեւեցան ուրիշներ՝ Փօլ Տէմ, նախկին հացագործ, Փօլ Րիւֆէն, գծագրիչ Քալէի մէջ, որոնք նոյն պատճառներով անձնասպան եղան։*

Հինգերորդ զոհն է Ռէյմոն տը Ռուժօ, որ կիրակի օր Վիէրզոնի մէկ պանդոկին մէջ ինքզինքը կախելով անձնասպան եղաւ։

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ եւրոպական Ծնունդը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուած է Բեթղեհեմի մէջ։

Այս տարի մեծ թիւով ուխտաւորներ դացած են՝ Ս. Երկիրը այցելելու համար։

—

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ընդունեցին ժամանակցիլ Փորձագէտներու Խառն Յանձնաժողովին։ Իբրեւ պատուիրակ կը յիշուին Տօուըզի եւ Մարրօի անունները։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՅԵՂ ՇՐՋՈՒՄԸ

Ժամանակագրութեան մէջ ըսել հարկ է, եթէ ասէինք որ, Ռուսիոյ մէջ 1917ին, յեղափոխութեան սկիզբէն, մինչեւ բոլշեւիկեան յեղաշրջումը, գոյութիւն չունէր համապետական իշխանութիւն, այսինքն՝ կառավարութիւն մը՝ ամրացած իրական իշխանութեամբ եւ այն գործադրելու իրական միջոցներով։

Իրաւ է, կար նախարարական խորհուրդ մը, յեղափոխութեան առաջին օրերուն քաղաքական կազմակերպութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ կազմուած «Առժամեայ Կառավարութիւնը» եւ անոր մէջ ընկերվարականները ունէին իրենց ներկայացուցիչը — դատական նախարար Կերենսկին, «սահմանադրական պատանդը արտօնեալ դասերու ներկայացուցչաց դահլիճին մէջ», ինչպէս կը կոչէին այն ատեն։ Սակայն այդ մարմինը ո՛չ սկզբնական շրջանին, երբ իր գլուխը կանգնած էր իշխան Լվով, ո՛չ ալ յետագային, երբ վարչապետ եղաւ Ա. Կերենսկի, ինքզինքը կարծ ատեն մը իսկ լիազօր կառավարութիւն չզգաց։

Առժամեայ Կառավարութիւնը ինքը՝ արդէն, իր ամբողջ կազմով, պատանդ մըն էր «Բանուորական եւ զինուորական ներկայացուցիչներու Խորհուրդին» ատեն։ Բայց ասկէ սխալ պիտի ըլլար եզրակացնել, թէ բարձրագոյն իշխանութիւնը կը գտնուէր «Խորհուրդին» ձեռքը։ Օգտուելով իր ազդեցութենէն աժմեանկերպական տարրերու — բանուորներու և զինուորներու — վրայ, ան, ճիշդ է, ծայրայեղօրէն սահմանափակած էր կառավարութեան իրաւունքները, իր հակակշռին ենթարկելով անոր իւրաքանչիւր քայլը եւ յաճախ փոխելով անոր կարգադրութիւնները։ Սակայն ինքն ալ, պահպանելու համար իր դիրքը եւ չզիջելու համար իր ժողովրդականութենէն, ստիպուած էր իր կարգին ենթարկուիլ խուժանի տրամադրութեանց եւ գործել անոր քմահաճոյքին համաձայն։

Այսպէսով, իշխանութիւն չկար։ Բայց կար իշխանութեան պէտքը վտանգի կախս սպառնացած, հրատապ խնդիրներ, որոնք ուժգնօրէն կը շահագրգռէին ժողովրդական զանգուածները եւ կարող էին լուծուիլ միայն զօրեղ, վճռական կառավարութեան մը կողմէ։

Այս պայմաններու տակ իրական իշխանութեան կարող էին տիրանալ միայն անոնք, որոնք մէկ կողմէն ընդունակ էին յանդգնելու եւ հրապարակ նետելու զանգուածներու կենսական պահանջներուն համապատասխան նշանաբաններ. ու միւս կողմէն՝ ունէին իրենց ձեռքը կամ, առնուազն, իրենց կողմը ուժ մը՝ խօսքէն գործի անցնելու համար։ Տիրելու կամք եւ տիրանալու կարողութիւն։

Բազմաթիւ կուսակցութիւններէն բոլշեւիկներն էին միայն որ ունէին այս երկու յատկութիւնները. վասնզի անոնք էին միայն որ կը ներկայացնէին կազմակերպութիւն մը, թէեւ ոչ ստուարաթիւ, բայց կուռ, միաձոյլ եւ խիստ կարգապահութեամբ շաղկապուած։

Ցարական ապիկար վարչութեան հետեւանքով, հսկայ երկիրը բոլորովին կազմալուծուած էր։ Տակաւին չկազդուրուած 1905ի վէրքերէն, ան՝ երեք տարի ենթարկուելով սոսկալի պատերազմի հարուածներուն՝ վերջնապէս քայքայուեր, հիւծուեր էր։ Կարգ մը կենսական առկախ խնդիրներու այժմ միացեր էին նաեւ ուրիշներ, որոնք սահմանագլխաբար լուծում կը պահանջէին։ Հողային հարցը, ճարտարարուեստի կանոնաւորում, բանուորներու վիճակի բարւոքում եւ, մանաւանդ խաղաղութիւն — ասոնք էին որ կը գրաւէին ու կը յուզէին ժողովրդական լայն զանգուածները։

Ու հաշուի առնելով այս տրամադրութիւնը, բոլշեւիկները հանեցին հետեւեալ նշանաբանները. անմիջական հաշտութիւն, հողը գիւղացիութեան, գործարանները բանուորներուն. եւ այս ամէնը իրագործելու համար — ամբողջ իշխանութիւնը աշխատաւորութեան՝ յանձին Խորհուրդներու (Սովետ)։

Յուլիս 3ին բոլշեւիկները ապստամբութեան փորձ մը ըրին։ Ուժերու ճշտում մըն էր ատիկա, ու արդիւնքը նպաստաւոր չէր բոլշեւիկներու համար։ Կառավարութիւնը քանի մը վաշտ զօրք բերել տուաւ Պետերսբուրգ եւ 3—4 օրուան մէջ վերահաստատեց «կարգը», այսինքն նախկին տարտամ ու անտանելի վիճակը։ Բայց բոլշեւիկները, փոխանակ վհատելու, կրկնապատկեցին, եռապատկեցին իրենց եռանդը եւ ձեռք առին բանակի քայքայման գործը։ Այդ աշխատանքը տեղի կ'ունենար բաց ու արձակ, իրենց քարոզը կ'իյնար խիստ նպաստաւոր գետնի վրայ, ու կառավարութիւնը անզօր էր բան մը ընելու։

Անշուշտ, Առժամեայ Կառավարութիւնը եւս կարող էր իր կողմը գրաւել ժողովրդեան համակրանքը, տալով անոր այն, ինչ որ կը խոստանային բոլշեւիկները։ Բայց ան ինքզինքը կաշկանդուած կը զգար, դաշնակիցներու հետ կնքուած դաշնագիրներով եւ պատասխանատուութեամբ սեփական պետութեան հանդէպ։ Այդ պատճառով ալ, իր պարտականութիւնը կը սեպէր՝ շարունակել պատերազմը «մինչեւ յաղթական վախճանութիւնը» եւ «հասցնել երկիրը մինչեւ Սահմանադիր Ժողով» և անոր յանձնել հիմնական խնդիրներու լուծումը։

Իսկ բոլշեւիկները ազատ էին նման «ռոմանտիզմէ» եւ «բուրժուական նախապաշարումներէ», ուստի եւ կը գործէին կատարեալ անվերապահութեամբ։ Դեռ աւելին. ընկերվարական յեղափոխութիւնը իրենց անմիջական նպատակ դարձնելով, անոնք, բստ երեւոյթին, «նախապաշարումներու» կարգը դասած էին նաեւ իրենց նախկին տեսակէտները։ Այսպէս, ուրիշ մէկը չէր, այլ ինքը Լենին որ 1905ին կ'ասէր, թէ Ռուսիոյ նման յետամնաց երկրի մը մէջ «տնտեսական զարգացման եւ պրոլետարիատի լայն զանգուածներու գիտակցութեան աստիճանը անհնարին կը դարձնէ բանուոր դասակարգի անմիջական և լիակատար ազատագրումը», եւ այսպէսով հոն «խօսք չէ կարող լինել ընկերվարական յեղափոխութեան մասին».

Տրոցկին էր յեղաշրջման հոգին։ Վստահօրէն կարելի է ըսել, որ առանց անոր Ռուսիոյ մէջ այսօր իշխանութիւնը բոլշեւիկներու ձեռքը պիտի չըլլար։ Կուսակցութեան ղեկավարներէն Լենին կը վարանէր, Կամենեւ եւ Զինովիեւ հակառակ էին, ու միայն Տրոցկին էր որ անհրաժեշտ եւ կարելի կը նկատէր յեղաշրջումը։

Հոկտեմբեր 16ին Պետերբուրգի մէջ հաստատեց ռազմայեղափոխական կոմիտէ մը, բաղկացած հինգ հոգիէ, ու մայրաքաղաքը գտնուող զօրքերը (150 հազարէ աւելի) փութացին ճանչնալու այդ կոմիտէի իշխանութիւնը։ Երկու օր յետոյ Տրոցկի յայտարարեց Հանրապետութեան Խորհուրդին («նախախորհրդարան») մէջ.

— Կ'ասեն թէ մենք կը պատրաստուինք յափշտակելու իշխանութիւնը։ Այդ խնդիրին մէջ մենք գաղտնիք չունինք. իշխանութիւնը պէտք է գրաւուի ոչ թէ դաւադրութեամբ, այլ ուժերու միահամուռ ցուցադրութեամբ։

Հոկտեմբեր 24ին նոյն Խորհուրդին մէջ, վարչապետ Կերենսկի յայտնեց թէ ապստամբութիւնը սկսած է եւ խնդրեց Խորհուրդի հաւանութիւնը՝ ապստամբներու դէմ վճռական միջոցներ ձեռք առնելու համար։ Հակառակ Խորհուրդի աջակողմեան մասի քուէներուն՝ ձախակողմեան մասը մերժեց հաւանութիւն տալ Կերենսկիի առաջարկին ու առոր փոխարէն, քննադատելով կառավարութեան գործունէութիւնը, պահանջեց անմիջապէս յանձնել ամբողջ հողը «հողային կոմիտէներուն» եւ սկսիլ հաշտութեան բանակցութիւնները Գերմանիոյ հետ։

Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ սովետներու միահամուռ ցուցադրութիւնը։ Կառավարութիւնը կը պաշտպանէին միայն զինուորական դպրոցի սաները և... կանանց վաշտը. ընդամէնը քանի մը հարիւր հոգի։

Արդիւնքը գիտենք...

Ռ. ԼԵՌՆԵԱՆ

ԳԻՐՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔ

Խմբագրեց Վերջ Յունահայ տարեգիրքը։

Եւ դեռ «ծայրն ենք ծրարոցս»։ Սխալ չհասկնանք։ Հակառակորդ մը չեմ առատութեան, եւ ինչպէս կ'ըսէ մեր ժողովուրդը, «քիչ մը աւելին՝ մարդուն փորը չի ծակեր»։

Սակայն առատութիւնը միշտ նշանակը չէ եղած հարստութեան։ Պաղպաջուն ջրի առու մը աւելի էական դեր կը խաղայ քան ովկէաններու անվերջ տարածութիւնը։

Այս Տարեգիրքին մէջ ալ սպրդեր են կարգ մը ճարպիկներ։ Դոները քիչ մը շատ լայն բացուած ըլլալ կը թուին. չըսելու համար թէ Յունահայ տարեգիրքը դուռ իսկ չունի։

Թերեւս, գիրքին սպառման տեսակէտով իրաւունք ունի տարեգիրքը, բայց այս գրութիւնը, եթէ ամենէն յոռին չէ, ամէն պարագայի մէջ լպրծուն է։

Եթէ իր նպատակը նպաստել է հայ գրականութեան, իր գերին մէջ չէ։ Եթէ օժանդակել է նորերուն՝ իրենց սկզբնական քայլերուն մէջ՝ այդ ուժը չունի, ընդհակառակն, զանոնք կը քաջալերէ իրենց սխալներուն մէջ։

Դեռ ուրիշ խնդիր լուսաբանական սկզբունքներուն անհաւոր խեղաթիւրումը։

.·.

Տովը արձակը դպրոցական շարադրութիւն մըն է, ձախող հիւսուածքով, եւ սխալ բաղդատութիւններով։ Եթէ Հայնէն, գիրման մեծ բանաստեղծը, հրեայ ծագումով (բայց ինչու Հէյնէ), «գերման հոգը մտքի խորութեան» կը պարտի իր ծովն երգելու շնորհը, Այվազովսքին մանանեխի հատիկ մը իսկ չի պարտիր հռուսական բարք ու առեղծուածային հոգիին։ Այվազովսքին Սեւ ծովին կը պարտի, իր ծննդավայրին կը պարտի, ու կը պարտի մանաւանդ իր ցեղին։ Այվազովսքին, Սեւ ծովի փոթորիկներուն առջեւ իր հոգիին խորքերուն մէջ զգացեր ու գտեր էր պատկերները այն փոթորիկներուն, որոնք պայթեր էին իր ցեղին գլխուն, դարերով։

Մաննիկ Պէրպէրեան շնորհ ունի բանաստեղծի, եւ կրակի Միօրինակ կրկնութիւնները եւ թէ մըշտ ապրելու դաւաճանութեան նշան չեն, գէթ անհամութիւն կը բերեն։

Կառավարենցի Ցիծառներ քերթուածը, քանի մը սրբագրութեամբ, եւ անհրաժեշտ, պիտի դառնար խիստ յաջող ու աւելի գեղեցիկ։ Հաճելի գիտեր կան հոն։ Եթէ իր ցօնը հինգ-վեց տողի մէջ սեղմէր, գրուածքը կը փրկուէր, իր այժմու ձեւով ձախող է։ Կարելի չէ բարակ տախտակի մը վրայ հսկայ տուն մը բարձրացնել։ Իսկ Խումկ մը կտորով ո՛չ թէ նորութիւն մը չի բերեր, այլ ձանձրոյթ, նէյ յաւելեալ պարաւոր բառերուն վրայ բան մը չաւելցնելով։ Միւս երեք կտորները յանգաւոր յաջող տողաւորներ են, զգացումէ, խոյանքէ զուրկ։ Ամէն ծաղիկ հիւթ չունի, նոյնպէս ամէն նիւթ գեղեցկութիւն չունի, եւ ամէն տողաւոր՝ բանաստեղծութիւն չէ։ Կառավարենց քիչ մը դիւրաւ կ'երգէ ամէն բան։

Հաճոյքով, հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի Մալկարացի Կարօին եղբօր՝ Վահան Յարութիւնեանի Գողօն։ Պատմելու գիւրութիւն ունի Վահան Յարութիւնեան, իր ոճը սահուն է, նախադասութիւնները մաքուր են։ Պատկերներուն մէջ ճշտութիւն, նմանութիւններուն մէջ կշռոյթ, եւ նկարագրութիւններուն մէջ երանգներ ունի պէս պէս։

Բայց հազիւ հարկինքի մը համն առնող ընթերցողը յանկարծ ինքզինքը կը գտնէ ռոմանսար արձակներու, արձակ ոտանաւորներու, պարապ զրոյցներու, պարապ յիշատակներու առջեւ, մինչեւ որ կը հասնի Գառնւ փշենին հէքեաթին, Վանէ-Հայկին։

«Ճակատամարտի բացառիկ թիւերուն մէջ էր, եւ կարծեմ առաջին անգամ, Նաւարշ Միսաքեանն էր որ հիւրընկալեր էր Վանէ-Հայկէն կտոր մը, գոհար մը։ Ցետոյ նման էջեր քիչ մը աստին անդին։ Գինա դադարէն վերջ յայտնուած ու խսկապէս տաղանդ ու շնորհք ունեցող նորերէն մէկն էր Վանէ Հայկ, իր մօտ թարմութիւն մը կար, երազներու օրօրող գեղեցկութիւն մը, թովչական անուշութիւն մը բառերուն եւ պատկերներուն մէջ, ու հայրենի բոյր մը։ Ուրախ ենք որ նոր աշխարհը կուլ չէ տուեր զինքը բոլորովին, — մանաւանդ ռամկավար ազդակին մէջ չէ խեղդուեր։ Միայն թէ իր Գառնւ փշենին քիչ մը շատ ճիգ կը հոտի։ Հէքեաթները անպատճառ գրականացնելու ճիգը ինքնին ձախողութիւն մըն է, պէտք է անոնք գրականանան բնականօրէն, իրենց պարզութեամբ ու անուշութեամբ։

Մեղք որ Զարեհ Գլըտեւ, որ կը թուի ունենալ որոշ պատկերներ հայրենի, անկատար է։ Իր Աջապանը քերթուածին առաջին տունը իսկապէս յաջող է, գեղեցիկ է իբրեւ գիւտ։

Անսեւ ձեւքեր՝ կալուած
պինդ պինդ
Ցիշատակի մը պարանին,
Ո՞ւր այս գիշեր՝ փոթորկաթիւ՝
Մէջս աճապանք մը կը գարնեն..․

Բայց միացեալ մասը ո՛չ ունի վերի բառեակին ուժը, ո՛չ զայն վերջացնելու շնորհը։

Մեր առջեւ կը ցցուի իր անհաւոր «կէզուլիւքինով», Եռավզ Արմէն։ Ընթերցողին կը մնայ զայն հեղինակին ուրուականը չկոտրել։

Ահ որքա՜ն բանաստեղծ Ամերիկայէն, եւ ո՛րքան ձախող բանաստեղծ։ Մէկուն վերնագիրին եւ նիւթին մէջ կապ չկար, երկրորդին բերանը կապ չունի, երրորդին խելքին տողակը կապ չունի։

Ահա տող մը երրորդէն.

Եթէ միայն գիտցածն անոնց գիտնայինք...

Ինչ պիտի ընէր արդեօք նորընծան.

Տիգրան Փիրանեանի Արքայութիւնը ծախուած կտորը, ինծի համար հարիւր ոտանաւոր աւելի արժէք ունի։ Ժողովրդական գիծ մը կայ հեղինակին մօտ, և լաւ ու ճիշդ դիտելու, անուշ պատմելու դիւրութիւնը ցոյց կուտայ։

Վահան Արսլանեանի «Թուրքի տխպարը» ֆէյլիվանը Յոյն մըն է, Արիսթօ անունով, եւ բուն նիւթը կապ չունի անոր հետ։ Անիկա անցողակի հատուած մըն է սեթեւեթեալ յիշատակներու կողքին։

Նուարդ Տէր-Միքայէլեան, դարձեալ Ամերիկայէն, ոտանաւոր «գիր աղաչանաց» կ'ուղղէ աշխարհի բոլոր հայորդիներուն, որ երթան սիրեն զինքը, ամէնքն իրենց ուզած ձեւով...

Վ. Ս. Տավակի ոճը հասուն է, լեզուն հասուն։ Ցոյց կուտայ մասնաւոր շնորհ պատմուածքներու։ Սակայն իր պարտէզին մէջ աւելորդ խոտեր խիստ շատ կան, եւ նոյնպէս հերոսները ոտքի կը կենան բռնի։ Ինչո՞ւ սիրոյ քմահաճոյքներուն նուիրուած գրութեան մը մէջ երեք էջ գլուխ տանիլ նարոտ պատմութիւններով, մանաւանդ որ անոնք նոր լուսաբանութիւն մը չեն աւելցներ դէպքերուն եւ դէմքերուն վրայ։

Ուրիշ խոստմնալից նոր մը՝ Սօս-Վանին։ Զինադադարէն ի վեր, տասը տարի է անցեր, ու այս խոստմնալից նորերը կարծես մնացեր են իրենց մեկնակէտին վրայ, քայլ մը առաջդիմութիւն ցոյց չեն տար, թէեւ ուրիշ ոտանաւորերգու տափակութիւններէ աւելի արժէք ունին։ Ի՛նչ կ'ըլլէ բառակոյտներէն, կեղծ պատկերներէն, կը հաւատա՞յ իր ըսածին, երբ կը գրէ Սօս-Վանի.

«... Շուրթին վրայ՝ կաթը կ'ըլլայ ճաւատք, ու հոգիին մէջ Արշալոյս, մինչ ժօրս աչքէն, աչքին մէջ տղուն կը կաթի շայութիւնս։

Կեղծ նօթը միշտ խոտելի է, եւ չղայնեցուցիչ՝ երբ մանաւանդ գիտումնաւոր է։ Ի՛նչ կ'աւելցնէ Վարուժանի Անդապաճը կտորին բացարձակ առաջին տողը կապկող սա տողով.

(Դրան վերեւ գրեց.)

«Եթէ՛, ջարիք երբեք ասկէ պիտի ներս չմտնէ»։

«Զեմ հաւատար թէ մեծ-մայրերը նուրբ մատներ կ'ունենան, մանաւանդ գեղացի մեծ-մայրերը, եւ ափսոս չենք ըսեր գեղացին քննադատելու դիտաւորութեամբ, մեծ-մայրերու մատները կ'ըլլան վտիտ։ Եւ մանաւանդ չեմ հաւատար թէ մեծ-մայրերը գետ կը պահեն իրենց «սուրբին կաթը բուրխան»։ Ահա բառ առ բառ Սօս-Վանիին ըսածները.

«Ու մեծ մայրս, շաղախն անոր (հայրենի տան) խառնեց իր նուրբ մատներով, Ջուրի փոխան՝ լուսնի շողոմ դեղին, թրծեց զայն, չմոռնալով անոր մէջ կաթեցնել, իբրեւ զաղտնիք Հայրենի Տան Ցարութեան, իր անապակ սուրբին կաթը բուրխան»։

Կէս գիշերէն յետոյ...ն յաջող ձախողութիւն մըն է։ Հերոսները զառանցական են. ու խօսելու տենդով բռնուած։ Հեղինակը կը ճառէ աջէն ձախէն, կ'ուզէ մեզ համոզել թէ շատ բան կարդացած է։ Կարելի է, բայց չէ հասկցած, չէ մարսած։ Կեղծ է հոն նկարագրուած կեանքը, խորթ է հայ իրականութեան համար, կեղծ են նաեւ հերոսները, խամաճիկներ են որ իրենց ուռուցիկ եւ անկապ ճառերով գլուխ կը տանին, առանց քեզ զուար ճացնելու նոյնիսկ իրենց երգիծական շարժումներով, այնքան ջղայնութիւն կը բերեն վրադ։ Հեղինակը ո՛վ որ է, սխալ ճամբայ է ելած։ Գրիչի տարրական շնորհը կը պակսի իր մօտ։

Կրկին տատասկներ, ս տատսկներ։ Բառը Սիրանիինն է, և խիստ լաւ յարմարած։ Նուարդ Տէր-Միքայէլեանէն վերջ, ի Նիւ Եորք, Նազենի Տէր-Միքայէլեան, ի Փարիզ։

Ես բառ մը չեմ հասկցած, թող ընթերցողը եւս չարչըրկուի պահ մը հետեւեալ քառեակով (վիշտը).

Կեանքի շղա՛յտ երազին մէջ իջնող օրուան ժամերուն,
Վայրկեանը մո՛ւնց առանձնութեան կը ծնրադրէ տենդագին,
եւ մելամուշ կուսութեանց սրտմութի՛ւնը հմայուն
կը պաշտուի արցունքին մէջ՝ ուր սգաւո՛ր է ծոգին։

Անցնինք թոյլ նուշ պաժին.

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Արեւմտեան Եւրոպայի միակ.
ըէն միակ օրաթերթն է

"ՅԱՌԱՋ„Ը

որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՆԱՄԱԿ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒԸ

Ավինեօնի Հին պապերու հրաշալի գղեակին վրայէն, արեւին տաք կարմրագոյնը, գնդիրի նման հարուածեց հոգեկանքի ձախ պատուհանները [illegible] կոր Նիւսարդուրկ փարիզեն կրնար չնախանձիլ հարաւի [illegible] պայծառ երկինքին ու տաքուկ արեւին որ մեզ տարաւ մինչեւ Մարսէյլ։ Ցեմարութիւնը ունեցին [illegible] ռատուի կառքը նստելու։ Գիւղերու բուն որ վերջին կա[illegible] ցուրտ կ'ըլլան, որովհետեւ մէ[illegible] նայէն հեռու են։

Բայց արեւը, արեւը, ա[illegible] բան արժեց եւ ամէն բան [illegible] ցուց։

ՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

Մարսէյլը կը ծանչնամ, [illegible] շատ է փոխուեր վեց տարի[illegible] վեր փոխուեր է եւ հա[illegible] կեանքը։ Վեց տարի առաջ [illegible] 90 միութիւններ կազմակերպու[illegible] թիւններ։ Ուր տէ Ջոլիէթ[illegible] ֆրանսացիներուն էր, իսկ [illegible] հայերը անուղղակի ինքնավար[illegible] թիւն մը կը վայելէն հոն [illegible] հաւատար երբ Մարսէյլէն գրա[illegible] թղթակցութիւնները կը կարդա[illegible] [illegible] լու ժամանակ չէ, յոգնած եմ [illegible] անօթի։ Արճարանի մը մէջ [illegible] սայ մեր սիրելի Համաստեղը [illegible] րեկամի մը հետ։ [illegible] տուած կ'ուտենք [illegible] թուականներու բանաստեղծ [illegible] րեան Մկրտիչեանի ձեռագիրներ[illegible] կարդացինք տասնեակ մը քեր[illegible] ուածներ։ Պարզուկ են, [illegible] ինչպէս գիւղերը, զգայուն [illegible] ժողովրդական։

— «Անձրեւ»ը երկունքն [illegible] է, Համաստեղ, շուտով կը հեր[illegible] ռաջին պրակը տպուած է [illegible] [illegible] բան է, արդէն վերջացած [illegible] ըլլար։

ՄԻ՛ ՀԱՄԲՈՒՐԵՐ...

Ցեսայ հին ընկերներ, [illegible] հետ, վեց տարի առաջ, [illegible] թիւնը փորձի ենթարկեր [illegible] մենք մեզ փորձի ենթարկել[illegible] անկէ ի վեր գինի չեմ խմեր [illegible] լաւ ընկերներ էինք։ Մէկը [illegible] մեռեր է երկու օր առաջ [illegible] քախտէ։ Ուրիշներ ալ կան [illegible] ռած։ Ես կը կարծէի որ առա[illegible] պէս փարիզեան շարիք մըն է[illegible] քախտը։

Վերջապէս տեսայ [illegible] րեկամը զոր կը փնտռէի [illegible] էր, բայց աշխատեցաւ [illegible] տժգունութիւնը։ Սեղմեցի [illegible] գաստակին մէջ կարծես [illegible] կտորներ կային։ Հարցուցի [illegible] ի՞նչ ունի։ Խուսափեցաւ [illegible] գիշերը մնար ինծի»։

Ուզեցի համբուրել [illegible]

Ձեռքը կուրծքին [illegible] մերժող կնոջ մը նման [illegible] գի։ Արդէն աչքերը լեցուած [illegible]

— Մի՛ համբուրեր, [illegible] մուրեր որովհետեւ պնակս [illegible] առքաղս ու գաւաթս զատ [illegible] րիչներէ։ Քի ատենէն կարծեմ [illegible] ալ զատ կ'ըլլան բոլորէն։

Արուեստագէտ է, մեծ [illegible] ուեստագէտ այն մարդը որ [illegible] ղանդ ունի այս վիճակին մէ[illegible] ռապող մարդիկ մխիթարել [illegible] յուսադրելու։ Ես շփոթած [illegible] ճարակ եմ այս ուղղութեամբ [illegible]

Կարծես թէ նստած [illegible] թոքախտ մարմին [illegible] գրելու։ Բայց ինչ ընել որ [illegible] անօգուտ եւ գարշելի նորութի[illegible] ցամ քեզնոյ եւ աւելի [illegible]

Այս ալ ուրիշ պատմութիւն [illegible] ցարիքոտ հայրենակից [illegible]

...ներուն մասին: Սակայն երբ ...մտ գացի, փարատեցաւ ...ր ցեստյ իրենց ճոխ ...անը, ի՛նչ ներդաշնակ ու ...չարուած են գիրքերը բո- ...կազմուած, թուագրուած ...ուած հասակի կարգով: Այդ ...րանը ամբողջութեամբ ...է գրքեր կան որոնք հե- ...ին իսկ ծանօթ են իրենց գոյ- ...ւ ձեւերով:

...ական Միութիւնը սկը- ...է իր անունին սահմանէն ...իր հոն արծարծուած նիւ- ...արդէն չափահասներու հա- ...են, եւ ներկաներն ալ չա- ...ասու

...ՍՈՒՅԼԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ

Մարսէյլը ասանեակ մը ըղը- ...պողոտաներ ունի ընտիր է ...ունի անշուշտ հարիւրաւոր ...ներ եւ փողոցիկներ Այս

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՅՈՅՑ ՄԸ

Կիրակի օր, Իւնիօն տը Փարիի սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Փարիզի հայ արիներու տարեկան ցերեկոյթը աննախընթաց յաջողութեամբ: Երբ հանդէսը սկսաւ 500 հոգինոց սրահը ամբողջովին լեցուն էր: Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին նաեւ Ֆրանսացիներ եւ ուրիշ հիւրեր:

Հանդէսը սկսաւ «Մեր Հայրենիք»ով որ նուագուեցաւ Սէն Նահանգի Սկաուտական Միութեան կողմէ. Յետոյ բեմ եկան, առաջնորդութեամբ հայկական խառնոյի Փարիզի յիսուն հայ սկաուտները, որոնք մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին:

Հանդէսը բացաւ Փարիզի հայ սկաուտներուն պետ Գուրգէն Մեծատուրեան, որ նախ խօսեցաւ ֆրանսերէն, յայտնեց խումբին ուրախութիւնը տեսնելով այսքան բարեկամական ընդունելութիւն: «Մենք Հայաստանի իսկական զաւակներս, մէկ ճամբէ միայն կը քալենք. այն ճամբէն որ պիտի առաջնորդէ մեզ հայկական պետութեան կազմութեան»: Յետոյ դառնալով հայ հասարակութեան եւ սկաուտ ծնողներուն, շեշտեց այն կարեւոր դերը զոր կը կատարէ իսկական սկաուտական շարժումը, անկախ մարզանքէն ու գինուորականութենէն. «Հայ պատանին նոյնքան լաւ կը պատրաստուի կեանքի պայքարին սկաուտական կրթութիւն ստանալով, որքան դպրոցի մէջ կամ այլուր»:

Յետոյ խումբին խմբակները ներկայացուցին զանազան կենդանի պատկերներ: Գայլուկներն ալ բերին իրենց բաժինը, ղեկավարութեամբ իրենց ժրաջան խմբապետուհի Օր. Բէկզատեանի:

Յետոյ խօսք առաւ Իւնիօնիսթ սկաուտներու ընդհ. պետ Պ. Guérin Desjardins, որ ըսաւ թէ ինք որքան սերտ կապերով կապուած է հայ պետին եւ սկաուտներուն: Շեշտեց թէ հայ սկաուտները շատ կը սիրուին բոլորէն: Յոյս յայտնեց հայ ազգին ապագայ կատարեալ ազատութեան մասին եւ մաղթեց որ հայ սկաուտները

աւելի շատնան եւ աւելի յառաջդիմեն:

Սոյն գեղեցիկ բանախօսութենէն վերջ, տեղի ունեցան հնդկական պարեր, իսկական հագուստներով, սկաուտներուն կողմէ:

Ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ հայ սկաուտներու անգուգական բարեկամ Պ. Մարք Սանիէ, որ ըսաւ թէ ինք և իր ընկերները մեծ հաճոյքով է որ ներկայ կ՚ըլլան իրենց հայ եղբայրներուն այս գեղեցիկ հանդէսին, «Ես կը սիրեմ Հայութիւնը անոր համար որ ազնիւ է եւ տառապած. դուք այսօր մեր բարոյական աջակցութիւնը ունիք միայն, իսկ վստահ եղէք որ վաղը պիտի ունենաք նաեւ պետութեանց նիւթական օգնութիւնը, ազատելու համար ձեր երկիրը — որովհետեւ առանց Հայութեան ազատագրութեան մենք չենք հաւատար խաղաղութեան»: Մարք Սանիէ վերջացուց իր ճառը բուռն ծափերու մէջ:

Օր. Ալիս Դավուքճեան հայ փոքրիկ պարուհին իր «Սիլվիա» անգլիական եւ ռուսական պարերով յաջողութիւն ունեցաւ: Իր պարերը կրկնել տուեցան ժողովուրդին կողմէ: Սկաուտական խումբի ամենապզտիկ գայլուկը սիրուն ծաղկեփունջ մը նուիրեց իրեն:

Խումբին սկաուտները մեծ յաջողութեամբ խաղացին «Դըղումի վաճառականը» որ շատ զուարճացուց թէ հայ եւ թէ օտար հիւրերը:

Միջնարարին ժողովուրդը այցելեց շատ սիրուն ցուցադրութիւնը սկաուտներու շինած առարկաներուն. իսկ պիւֆէն մեծ յաջողութիւն ունեցաւ:

Երկրորդ մասի սկիզբին, խմբապետը կարդաց Անգլիոյ Սկաուտական Միջազգային Գրասենեակէն եկած շնորհաւորական հեռագիրը եւ նամակը:

Նուագախումբէն վերջ բեմ բարձրացաւ հանդէսի նախագահ Պ. Ա. Խատիսեան որ նախ բացատրեց ֆրանսերէն թէ ինչո՞ւ մենք Հայերս կը սիրենք սկաուտներու շարժումը եւ թէ ինչո՞ւ անոր դերը աւելի մեծ է մեր ազգին մէջ: «Մենք եղբայր ենք բոլոր ազգերուն, բայց պէտք է, ամենէն առաջ հայ ըլլանք: Հայ սկաուտութիւնը պիտի բարգաւաճի եւ մեծ արդիւնքներ կը սպասենք անկէ: Պ. Խատիսեանի խօսքերը մեծ գնահատումի արժանացան հասարակութեան կողմէ:

Վռամշապուհ Եպիսկոպոս որ ներկայ էր հանդէսին, իր կարգին քաջալերական խօսքեր ըսաւ:

Սկաուտները ներկայացուցին Գուրգէն Մեծատուրեանի «La belle Vie» ֆրանսերէն կտորը: Յետոյ մոգական լապտերով ներկայացուեցաւ խումբին գործունէութենէն նկարներ:

Հանդէսը վերջացաւ սկաուտական քայլերգով: Ներկաները չէին ուզեր բաժնուիլ:

Հանդէսին հիւրերէն յիշենք Մարք Սանիէ եւ իր ընտանիքը, Պ. Սաւի՝ քաղաքապետ Արքաժօնի, Պ. Կէռօ ընդհանուր քարտուղար Ֆրանսական Սկաուտական Միութեան, Պ. Կէրէն Տէժարտէն ընդհանուր խմբապետ, ազգային ծանօթ դէմքեր, սկաուտներու ծնողներ, օտար ազգային սկաուտական խումբեր, գայլուկներ, խմբապետներ եւլն.:

Այս գեղեցիկ յաջողութենէն վերջ, հայ սկաուտները նոր շըրջան մը կը սկսին, շարժումը աւելի տարածելու համար, միշտ մէկ գաղափար ունենալով,— հայ ըլլալ, յառաջանալ եւ բարձրանալ այն գեղեցիկ ճամբէն որ դէպի յաղթանակ կը տանի:

ՆԵՐԿԱՅ

վերջիններս գուռներ ունին, իսկ գաները իրենց բնակիչները: Ասոնք կը կոչուին գրան եւ մայթի բնակիչներ, ընթերցողը չի կասկածիր անշուշտ թէ ինչ սեռի կը պատկանին այդ բնակիչները: Մարսէյլ ունի 800,000 բնակիչ: Ասոր կէսը կիներ են: Այդ կէսին մէկ խիստ կարեւոր մասը մայթի բնակիչներ են:

Ց. ՊՈՒՌՆԱՃԵԱՆ

Մարսէյլ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԿԱՐՄՐԱԽՏԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Անցեալ ամսու 1էն 25 Երեւանի մէջ պատահած է կարմրախտի 160 դէպք. մինչդեռ հոկտեմբերին այդ թիւն էր 142:

Հիւանդութիւնը ծանր ընթացք կը ստանայ եւ հետզհետէ հիւանդներէն մեծ մասը բարդութիւններու կ՚ենթարկուին, ինչպէս ականջի եւ երիկամունքներու բորբոքում:

Հիւանդութեան դէմ ներարկումները կը շարունակուին: Ընդամէնը կ՚աշխատին 9 խումբեր: Նկատուած է որ երեք անգամ ներարկումի ենթարկուող մանուկներուն մէջ, հիւանդութեան դէպքերը հազուագիւտ են:

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԱՄԱՐ

Մոսկուայի պետպլանը որոշած է ընթացիկ եռամսեակի տարուան մէջ, 700 հազար ր. յատկացնել ղեկերու հիւսիսատլանտեան եւ հարաւ արեւելեան կողմի 52 հազար հեկտար տարածութեամբ հողերու ոռոգման նախնական աշխատանքներուն համար: Իսկ փոքր Սարդարապատի ջրանցքի եւ Արաքսի վրայ ամբարտակի կառուցման աշխատանքներուն համար՝ 800 հազար րուբլի:

Այս գումարները հնարաւորութիւն կուտան սկսելու ղեկերու գլխաւոր շինութիւններուն եւ 1929-30 տարեշրջանին աւարտելու Սարդարապատի ջրանցքին, անոր ամբարտակին եւ ոռոգման ամբողջ ցանցին կառուցումը:

ՔԱՐԻՒՂԻ ՊԱԿԱՍ

Երեւանի բնակչութիւնը կը նեղուի քարիւղի պակասէն:

Պատճառ կը նկատուի այն որ ձմեռը սովորաբար քարիւղի սպառումը կը շատնայ, մանաւանդ որ այս տարի թէ քաղաքին եւ թէ գիւղերուն մէջ, տարածուած է քարիւղով վառող օճախներու գործածութիւնը… Այս պարագան հաշուի առնուած էր պատկան կազմակերպութիւններուն կողմէ. բայց անհրաժեշտ տարողութեամբ քարիւղի ընդունարաններու պակասը թոյլ չէ տուած ժամանակին քարիւղ ամբարել:

Իսկ այժմ, երբ շոգեկառքը բանուած է գործէն, ալիքի եւ ալլ տարանքներու փոխադրութեամբ, յաճախ կը պատահի որ քաղաքը բնաւ քարիւղ չստանայ, ինչ որ անմիջապէս կ՚անդրադառնայ քարիւղի մատակարարման վրայ:

Ներկայ պայմաններուն մէջ, քարիւղի պակասին առաջքն առնելու համար Երեւանի մէջ պիտի կառուցուի մեծ տարողութեամբ ընդունարան մը. իսկ գաւառներու մէջ 40 ընդունարաններ:

ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Անապաստան աղջիկները փողոցէն հաւաքելու եւ զանոնք աշխատցնելու համար, որոշուած է կազմակերպել մասնաւոր շէնք մը:

Հաւաքուած աղջիկներէն հիւանդները պիտի ուղարկուին վեներական դարմանատունները՝ բըժշկուելու: Անոնց մէկ մասը կարգով պիտի ղրկուին արհեստ սորվելու: Անոնց յատկացուած բնակարանին կից պիտի հաստատուի արհեստանոց մը:

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Կառավարութիւնը ընդունած է ծրագիր մը, որու նպատակն է զարկ տալ Հայաստանի շերամապահութեան: Ընդունուած ծրագրով առանձին ուշադրութիւն կը դարձուի ազնուատեսակ սերմի վրայ:

Չաւագոյն որակէ սերմի շըրջաններ կը համարուին Երեւանի եւ Մեղրիի գաւառները, որոնք պիտի մատակարարեն սերմի անհրաժեշտ քանակը Հայաստանի միւս շրջաններուն:

Շերամապահութեան զարկ տալու նպատակով, անհրաժեշտ համարուած է լայն հրահանգչական աշխատանքներ կատարել կարգ մը նոր շրջաններու մէջ Ղամշատին, Դարալագեազ, Փամբակ-Լոռի, Էջմիածին, որոնք կլիմայական տեսակէտով նպաստաւոր կը թուին:

Այդ շրջաններու գիւղացիութեան առնէներ պիտի մատակարարուին եւ թթենիի մշակման վերաբերեալ գրքեր պիտի տարածուին:

ԿՈՒԶԵ՞Ք ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ

„ՅԱՌԱՋ”Ի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Ազգային Վարչութիւնը Ցունաստանէն Ցուսիկ քահանան բերած ըլլալով՝ Փոն տը Շէրիւին ունեցաւ իր սեփական քահանան: Վարչութեան անդամները, գործարանէն հազիւ արձակուած, կը զբաղին ազգային գործերով:

Ազգ. Վարչութիւնը պաշտօնապէս ճանչցուած է տեղւոյս կառավարութեան կողմէ, որով ան եւ է դիմումի գոհացում կուտան: Գալով դպրոցին, երկու տարի առաջ կրթական նախարարութիւնը արտօնած էր որ ֆրանսական դըպրոցին մէջ ժամը 4էն յետոյ հայերէն դասաւանդութիւն ըլլայ: Բայց գրեթէ եօթը ամիսէ ի վեր ուսուցիչի չգոյութեան պատճառով, կարելի չէր օգտուիլ: Այս մասին կրկին դիմում կատարած են եւ յաջողած արտօնութիւն ձեռք բերել: Դպրոցի բանալին յանձնած են Վարչութեան. նաեւ Քաղաքապետը քաջալերական խօսքեր ուղղած է: Դպրոցին մէջ վառելիք ածուխը, կաւիճը եւ ուրիշ քանի մը բաներ ալ ձրի պիտի տրամադրեն: Այժմ դպրոցն ալ բացուած է: Քահանան թէ եկեղեցական պաշտօն պիտի վարէ եւ թէ մայրենի լեզուն ուսուցանելու հոգը ստանձնած է: Ազգ. Վարչութիւնը ջանք չխնայեց եւ անձնական զոհողութիւններ եղան, գործը գլուխ հանելու համար: Ուրեմն, ժողովուրդին կը մնայ բարոյապէս թէ նիւթապէս կենալ Վարչութեան կողքին եւ քաջալերել:

Այս առթիւ յիշեմ ցաւալի դէպք մը: Քահանան երբ Լիոնէն Փոն տը Շէրիւի կուգայ ինքնաշարժով գիշեր ատեն, ճամբան երկու հակերը կ'իյնան եւ մինչեւ ցարդ չեն գտնուած (անկողին հագուստ եւլն:

*** Երեւանի մունետիկները յայտարարած էին թէ դեկտեմբեր 16ին պիտի տօնուի խորհրդային Հայաստանի տարեդարձը Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ:

Ժամանակէն շատ առաջ գաղութս առանց բացառութեան եկած էր տեսնելու Հայաստանի կործանման տարեդարձը… Ընդամէնը ութ հոգի բոլոր աթոռները գրաւած էին. այնպէս որ շուէնչ չէին կրնար առնել: Դժբախտաբար այդ ութ հոգիէն մէկը դաշնակցական էր, եթէ ոչ գաղտնիքը մէջտեղ չէր ելլեր: Այս խեղճերը մէկ-երկու ժամ կը սպասեն, բայց ի զուր, ոչ եկող կայ ոչ գացող: Դրան առջեւ պնակ մը գրուած էր, կէս կէս ֆրանք կը ձգեն ու կը մեկնին, առանց հանդէսը տեսնելու: Ցաւօք որը կը սարաձայնեն թէ դաշնակցականները պրոպագանդ են ըրեր որպէսզի մարդ չերթայ…

Դ. ԵՐԱՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

...Ի զուր ճիգ ըրաւ միտքը ...պարտեցնելու: Թուեցաւ որ ...ամբողջ շունչը թելէ մը ...կախուած է, ու իր ճիգէն այդ ...ն կը պրկուի, կը պրկուի եւ ...պիտի փրթի վերջապէս: Սարսափեցաւ: Միանգամայն փնտռած էր, որպէսզի ջիղերն ու ...ներուն հանգչին, մինչ ընդ...կառակն, առանձնութիւնը ...ինք աւելի կը խռովէր: Ոտքի ...լաւ հապճեպով, ու դարձաւ ...կայարան: Նոյն պահուն իսկ, ...նոուէն, երկաթուղիի մը սուլոցը յստակօրէն ցոլին մէջ: Ա...իկա Դաւիթի փրկութիւնը ե...ւ: Ջիղերն եւ ուղեղը հանդարտեցան մէկէն, սկսաւ վաւ...լ հրճուելիւ: Ու վարէն, կայարանը ...ին, ...զօր կայարան ...ուած, նշմարեց զանոնք: համ...րուեցան խելայեղ, մինչ արտ...ունքները երեքին ալ աչքերէն ...նդգլաբար կը հոսէին:

∴

Քաղաք վերադառնալէ առաջ, Դաւիթ կինն ու զաւակը տարաւ անտառ: Ողողուած անսահման երջանկութեամբ, Դաւիթ չէր ուզեր մտածել իսկ մօտեցող մեկնումին վրայ: Զաւկին ու կնոջ մէջտեղ, ան անջատուած էր արտաքին կեանքէն, ինքզինքն՚ալ, եւ բաժնուած անոնց մէջ: Արեւը սակայն կը սկսէր ուժասպառիլ, սահիլ երկինքէն վար, ու անհրաժեշտ էր բաւական արեւով մեկնիլ, որպէսզի իրիկուան ինկնին գոնէ կարենային քաղաք հասնիլ:

Յանկարծ Դաւիթի կռնակէն ձայն մը կանչեց.

— Հոս նայէ նայի՛նք անգամ մը, զինուո՛ր:

Դարձաւ իսկոյն, վիրենք խանգարող այս անծանօթին դէմ քէնով լեցուած: Զօրաբաժնի հրամանատարը կը մօտենար

խոտէն իր հետեւորդով: Անմիջապէս Դաւիթ շտկուեցաւ, տուաւ պաշտօնական բարեւը եւ սպասեց:

— Զինուոր մը պարտական է քիչ մը աւելի ուշադրութիւն դարձնել իր չորսդին. պէտք է ձա՞յն տալ որ պարտականութիւնդ կատարես. բարեւ մը տաս ..

Ձայնը խիստ էր եւ աչքերը զաւածն իր հետեւորդը, որ յայն երիտասարդ էր, կը ժպտէր ուրախութեամբ ու հեգնանքով լեցուն:

— Ներողութի՛ւն, քոմանտան էֆէնտի..

Հրամանատարը մտիկ չէր ըներ սակայն: Քանի մը քայլ մօտեցած, խօսեցաւ Դաւիթի կնոջ, շոյող, մեղմ ձայնով.

— Այս զինուորին կի՞նն էք:

— Այո՛, — համարձակեցաւ պատասխանել անիկա, վախկոտ պարտաւորութեամբ ու աղուն ձեռքէն ուժով մը բռնած:

— Հապա՛, այս անգամ նեբում ուրեմն, դարձաւ հրամանատարը Դաւիթին.

— Ցգուղ եւ կնոջդ մեղքնալո՛վ կը ներեմ:

— Շնորհակալ եմ, քոմանտան էֆէնտի, — թոթովեց Դաւիթ երախտագիտութեամբ. Աստուած երկար կեանք տայ ձեզի…

Հրամանատարը կը խօսէր կնոջը հետ: Անընդհատ հարցումներ կ'ուղղէր, առողջութեան, տղուն, կենցաղին ու հազար եւ մէկ տեսակ չնչին բաներու մասին, միշտ նոյն մեղմ, շոյող եւ կարեկցող ձայնով:

Մէկէն հարցուց.

— Ո՛ւր պիտի անցընէք այս գիշերը…

— Բայց, տա՛ն պիտի վերադառնամ:

— Ինչպէ՞ս, — հարցապնդեց զարմացած արտայայտութիւն մը առնելով — քաղա՞ք պիտի վերադառնաք առկէ վերջ:

— Ուլա՛ն, չե՞ս մեղքնար անոնց, դարձաւ Դաւիթին:

— Բայց ի՛նչ կայ որ, քոմանտան էֆէնտի.

յարեց Դաւիթ վատ նախազգացումով մը լեցուած:

Բարկացաւ հրամանատարը.

— Մեղք չէ՞ մատամին, պուտա՛լ, հինգ ժամ ճամբորդեր է յոգնած, ոսկորները կոտրտած, հիմա նորէ՞ն այդ չարչարանքը պիտի կրէ: Հապա սա մանո՞ւկը մը վա՛յլանի, խեղճս հասած չունի..

— Իրաւունք ունիք, բայց..

— Դեռ ասիկա բոլորը չէ: Մէկ երկու ժամէն գիշեր պիտի ըլլայ: Մինակ, այս երիտասարդ ու աղուոր կինը իր պզտիկին հետ ինչո՞ւ պիտի վտանգուի լեռներու մէջէն ըլլալիք ճամբորդութեան:

«Երիտասարդ, աղուոր բառերը մաւրճի թնդիւնով զարնուեցան ուղեղին, ու սարսռաց Դաւիթ: Հոգին կ'ալեկոծէր մութ խորհուրդներու կուտակումով մը, բայց պէտք էր ինքզինքը բռնէր, որովհետեւ ներսի փոթորիկէն բան մը յայտնել իր կործանումը պիտի ըլլար: Զսպեց ինքզինքը: Ջանաց մնալ հանդարտ ու յարգալից: Հրամանատարին վերջին առարկութիւնը աղդեց Դաւիթի միամիտ ու մաքուր կնոջ: Վախ մը մտաւ մէջը

գիշերով կատարուելիք ճամբորդութեան հեռապատկերէն:

— Իրա՛ւ, հոս մնամ եւ վաղը առաւօտ մեկնիմ աւելի լաւ կ'ըլլայ, չըլլա՞ր Դաւի՛թ:

Հապա, հապա՛, հաստատեց հրամանատարը փութկոտութեամբ:

— Ո՛ւր պիտի մնան սակայն, հազիւ կրցաւ արտասանել Դաւիթ:

— Իմ բնակարանս,— անփոյթ շեշտով մը ըսաւ հրամանատարը եւ աչքերը յառեց պարապին.— Վերի յարկը պարապ երկու սենեակ կայ…

«Իմ բնակարա՞նս…»: Ըլլալիք բան չէր ասիկա: Դաւիթի աչքերը խաւարեցան, ու կոկորդին խեղդուկի պէս բան մը եկաւ: Շունչը կը պակսէր ու սիրտը դանդաղ ու տենդագին կը զարնէր:

— Ո՛չ, չըլլար…

Գրեթէ պոռալ մըն էր իրենը.

Հրամանատարը չէր սպասեր այս մերժումին: Կէս մը ապշած, կէս մը զայրացած, դարձաւ Դաւիթին: Մտադրութիւնը հրամայական ըլլալ էր:

(13) Պ. ՋԱՐՈՅԵԱՆ

ժողովին հետ միասին, իրաւունք ունի՝ 1.— Պահանջելու գրաւուած հողամասերու վերջնական ազատագրումը, որ անհրաժեշտ է Եւրոպայի խաղաղեցման համար: 2.— Ցոյց տալու որ Սարի շրջանի բնակչութիւնը էապէս գերմանական է: 3.— Պահանջելու որ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հատուածները ինքնորոշման իրաւունք ունին:

Յետոյ խօսելով հատուցումներու մասին, գերման վարչապետը կ'ըսէ.

— Եթէ փորձագէտները կ'ուզեն գիտնալ Գերմանիոյ ներկայ տնտեսական վիճակը, պէտք է լրջօրէն ուսումնասիրեն այս ծանր խնդիրը՝ հասկնալու համար թէ երկիրը ի՛նչ կրնայ հայթայթել իր սեփական միջոցներով: Գերման ժողովուրդը ամենամեծ կարեւորութիւն կուտայ այս քննութեան: Հատուցումներու խնդրին լուծումը պէտք է անխախտ պահէ դրամին արժէքը եւ ամէն պարագայի անկարելի դարձնէ նոր թղթադրամի շրջաբերութիւնը:

Աւստրիոյ ընկերվարականները եւ Անշլուսը

Վիեննացի ընկերվարականներէն Պրայթնէր «Ակկէմայնէ Ցայթունկ»ի մէջ յօդուածով մը կը խօսի Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միացման մասին ու կ'ըսէ.

— Մեր բոլոր յոյսերը դրած ենք գերմանեւաւստրիական բանակցութեանց վրայ, որոնք պիտի սկսին շուտով՝ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Վիեննայի տնտեսական զարգացման համար «Անշլուս»ը շատ կարեւոր է: Վիեննա այն ատեն պիտի դառնայ այն մեծ կեդրոնը, ուսկից պիտի մեկնին առեւտրական բոլոր ճամբաները դէպի Արեւելք:

«Չենք գիտեր թէ ե՞րբ պիտի հռչակուի Անշլուսը, սակայն ստոյգ է որ ո՛չ մէկ բան պիտի կրնայ արգիլել զայն, որովհետեւ ժողովուրդին 100էն 90ը կը պահանջէ զայն բարձրագոյն՝ գերման մեծ Հանրապետութեան երկրորդ մայրաքաղաքը դարձնելու համար Վիեննան:

∴ Աւստրիոյ Հանրապետութեան Նորընտիր Նախագահ Միքլաս հեւս տեսակցութեան մը մէջ ինքզինքը կողմնակից ցոյց կուտայ Աւստրիոյ միացման Գերմանիոյ: Միքլասի յայտարարութիւնները մեծ տպաւորութիւն գործեցին, որովհետեւ Յեղափոխութենէն վերջ կազմուած Ազգային Սահմանադիր ժողովին մէջ յիշեալը միակն ըլլալով ընդդիմացաւ Սահմանադրութեան 2րդ յօդուածին, որ կ'ըսէր. «Աւստրիա մէկ մասն է գերման հանրապետութեան»:

∴ Ծնունդի առթիւ խիստ սրտագին շնորհաւորութիւններ փոխանակուեցան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ: Վիեննայի «Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ» թերթը հրատարակեց գերման վարչապետ Հէրման Միւլլէրի «Ծնունդի շնորհաւորութիւնները Աւստրիոյ Գերմաններուն»: Շնորհաւորութիւններ ղրկած է նաեւ Գերմանիոյ դատական նախարարը Քոխ, որ կ'աւելցնէ թէ Գերմանիա եւ Աւստրիա կառավարական բարձր պաշտօնատարներ փոխանակելով աւելի կ'ամրացնեն իրենց բարեկամութիւնը: Գերմանիա եւ Աւստրիա պիտի ընդունին պատժական նոյն օրէնագիրքը եւ երկու քոյր ազգերու մերձեցումը հետզհետէ աւելի պիտի շեշտուի բոլոր մարզերու մէջ:

Թուրքերը կը սորվին նոր տառերը

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.

Վերջին երեք ամսուան ընթացքին հարիւր հազարաւոր պաշտօնեաներ ու զինուորականներ լատինական տառերով գրել կարդալ սորվեցան թրքական դպրոցներուն մէջ:

Ամբողջ երկրին մէջ բացուած են ազգային դպրոցներ («Միլլէթ մէքթէպի»), ուր պիտի ուսանին 20 տարեկանէ վեր անուսները: Միայն Պոլսոյ դպրոցները կը յաճախեն 200.000 աշակերտներ:

Կրթական գործավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է որպէսզի մինչեւ տարւոյն վերջը 400.000 այրեր ու կիներ գրել կարդալ սորվին:

Լատիներէն տառերով տպուած գիրք մը Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով 200.000 օրինակ տպուեցաւ:

Աֆղանիստանի կռիւները

Լոնտոնի աֆղանական դեսպանատունը կը հաղորդէ որ կառավարական զինուորները մեծ պարտութեան ենթարկած են ապստամբները:

Ռուսական օդանաւ մը ճամբայ հանուած է դէպի Քապուլ՝ օտարհրդային քաղաքացիները ապահով տեղեր փոխադրելու համար: Գերմանները կարգադրութիւններ ըրած են 20 Գերմաններ պաշարման շրջանակէն դուրս փոխադրելու համար: Օտարահպատակ բոլոր կիներն ու երախաները հետզհետէ պիտի փոխադրուին Թաշքէնտ (Թուրքեստան) եւ Փէշավար (Հնդկաստան):

Կառավարական զօրքերը կը շահին ամէն ճակատի վրայ: Հիւսիսային կողմը ապստամբները կը նահանջեն, մինչ Ճէլալապատի կողմէ բազմաթիւ կարեւոր ցեղախումբեր հպատակութիւն կը յայտնեն կառավարութեան: Ասոնց մէջ են Մոհմանտներու եւ Ափրիտիներու կարեւոր ցեղախումբերը:

Կ'ըսուի թէ Քանտահար գացած են միայն Սուրէյեա Թագուհին եւ մայր Թագուհին: Իսկ Ամանուլլահ Թագաւորի ուր գտնուելուն մասին ստոյգ տեղեկութիւն չկայ:

Մահափորձ գաղտնի ոստիկանի մը դէմ

Զաղրէպէն կը հաղորդեն որ երկուշաբթի գիշեր անծանօթ մը, որ սրճարանի մը հեռաձայնի խցիկին մէջ պահուըտած էր, ատրճանակ պարպեց գաղտնի ոստիկան Կրաուէրի վրայ, երբ այս վերջինը խցիկէն ներս պիտի մտնէր:

Անհաբեկիչը յաջողեցաւ փախչիլ: Զոհը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ՝ խիստ ծանր վիճակի մէջ:

Արաբները զիրար կը ջարդեն

Ամմանէն կը հաղորդեն թէ Անդրյորդանանի սահմանագլուխին վրայ Վէհապիները ջարդած են Լաթուալի կարեւոր ցեղախումբէն մեծ թիւով մարդիկ:

Նոյնպէս սպաննուած է Շէյխ Իպն Ճաաան, յիշեալ ցեղախումբի պետերէն մէկը, որ ուզած էր հետապնդել յարձակողները եւ վրէժ լուծել: Թշնամին գերակշիռ ըլլալով, սպաննուած են նաեւ ցեղապետին ընկերակցող բոլոր ձիաւորները:

Ամբողջ շրջանը գրգռուած է:

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ⊡ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍԵՒ ՏՈՒՓՈՎ ԵՒ ՄՐԴ ՌՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աշ Փուքրուզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր Թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 5.

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Ս. Շամոնի Ակումբ-Գրադարանի կողմէ

Այս կիր. գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Վարուժան ակումբը

բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, երգ, նուագ, մեներգ, բախտախաղեր եւ անակնկալներ, պար մինչեւ առաւօտ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի կողմէ եւ հովանաւորութեամբ շրջ. կոմիտէի եւ բոլոր քոյր կոմիտէներու, ի նպաստ «Ակնունի» ենթակոմիտէի ցան ֆոնտին:

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 84 Ռիւ Շափ, Ցոն Թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ ՄԵԾՆ ՏՐԴԱՏ

եւ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑՐԵԿՈՅԹ

30 դեկտեմբեր կիրակի ժամը 3ին

Salle Chopin (Pleyel) 252 Rue Fbg. St. Honoré, Métro Ternes

Նախաձեռնութեամբ՝ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ի նպաստ իր վարժարան-որբանոցի

Հովանաւորութեամբ Տիկ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Ս. Վեպեր, Ռ. Պատմագրեան, եւ Օր. Յակոբեան:

Խմբերգներ՝ վարժարանի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պատմագրեանի եւ մասնակցութեամբ «Գուսան»ի:

Հայկական պարեր Օրքէստրի ընկերակցութեամբ

Տոմսերը այժմէն կը ծախուին Յառաջ ճաշարանը: Գինները 10.30 Ֆր.

ԽՆՃՈՅՔ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կողմէ նոր տարւոյ առթիւ միմիայն վասպուրականցի հայրենակիցներու համար: 29 դեկտ. Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, 46 Rue Tapis Vert, սալոն Սպանեօլի ընդարձակ սրահին մէջ: Նուագ, երգ, պար, եւ այլն:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ Նոր Տարւոյ առթիւ, այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Cours Lafayette, «Օրլոժէ»ի վերնայարկը:

Երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, ճաշ-պանիր, Կաղանդի նուէրներ եւայլն: Կը ներկայացուի քրքջալիք զաւեշտ մը: Տոմսերը կը ծախուին մասնաճիւղի բոլոր անդամներուն քով, իսկ հանդէսին օրը կիշէն:

ՅԱՌԱՋ ՏՕՆԵՆ

Այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Յառաջ ճաշարանը

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ «ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ»

կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արեան եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկսթա, ջերմամիզ.) եւ վարխեր Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9 12:

Վաճառուի Հայ բնտանիքի մը մէջ 2 սենեակներ, 1 ճաշարան եւ խոհանոց, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Թրամուէյ՝ République-էն 95a, Opéraէն 21b եւ իջնել դրան առջեւ, Arrêt Allee des Archers: Շոգեկառք առնել Gare de l'Estէն եւ իջնել Gargan: Կայարանէն 7 վայրկեան: Դիմել՝ Ա. Զիպուքճեանի, 166 Route Nationale, Pavillons s/Bois, Seine.

CONCERTS PASDELOUP

Այս Շաբաթ ժամը 17ին Շան զ'Էլիզէի Թատր., մասնկց. Տիկ. Ս. ՊԱԼԿՐԻԻ, Օփերա Քոմիքէն եւ Օր. Ժ. ՔԱՆՏԷԼԱՌԻ՝ ջութակ. Concerto grosso No. 8 (Ա. Քորէլլի), 8րդ Սէնֆոնի (Պէթհովէն), Ա. Անձկութիւն, Բ. Այգածագի երգ (Ա. Քափլէ՝ ջութ. եւ նուագախ. (Շոսոն), երր. 2. մե. լոտ. (Ռավէլ). նախերգանք՝ Միցթ, վարիչ նուագախ.ի Ռընէ Պաթոն:

Իսկ կիրակի (բացառաբար պիտի սկսի ժամը17ին) մասնկց Տիկ. Ժ. ՌՈՒՋՕԻ (Օփ. Քոմ.), եւ [illegible] դաշնակ. Լկմոն, բացում՝ (Պէթհովէն). կիսատ սէնֆոնի՝ (Շուպէրթ), Լորէլի՝ պարերգ եւ նուագխ. (Լիցթ), Cancerto en sol min. (Սէն Սանս), ա. Réponse d'une épouse sage, բ. Սարապանտ, գ. Սալամանքի պաշտօնը (Ա. Ռուսէլ). La Damnation de Faust, Սէնֆոնիկ կտորներ (Պէրլիոզ): վարիչ՝ Ռընէ Պաթոն:

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris (10,

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9 12:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. ԵՍԱՂՈՒՊ

13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro: Poissonnière

Հիւանդ կ'ընդունի ցուեւար 1էն սկսեալ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական [illegible]

Դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառ. [illegible]

Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, [illegible] թիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Proven[illegible]

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9 12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ [illegible]

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve. Մէթրօ Սէն [illegible]

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փախ[illegible]) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ, [illegible] հում, յօքմա քուրապիէ, լոքում եւ ամէն տեսակ անուշեղէններ.

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ[illegible]

12 լիթրնոց ամանով, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլոնոց թիթեղ տուփերու մէջ

քիլօն՝ 9 ֆրանք: Դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ. 65 Rue Ste. Anne

Մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Centr. [illegible]

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de L[illegible]

[illegible] 14 19 [illegible] 10 12 [illegible]

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURE CÉDA

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ [illegible])

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ չափի վրայ, ամէն [illegible] կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ԱԺԱՆԱԳԻՆ

[illegible]

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ: Իր համովը [illegible] կովի աւելի լաւ է քան Պոյքաստան եւ ուրիշ երկիրներու [illegible] ներմուծուածներէն: Փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներու [illegible]

ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ

Ներկայացուցիչ P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՑԻԻ «ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ»...

բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն: Գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 Ֆր., ուրիշ երկիրներու համար փոխադրութեան ծախսը չկայ: Դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de [illegible] 5 Rue des Gobelins, Paris.

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:

Վերջին նորաձեւութիւններ.— Խնամուած եւ մաքուր կար.

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Chateau Rouge

Tel. Nord: 59—20 [illegible]

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխադրուած է

MAISON VARTERESSIAN

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)

Կաղանդի առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան [illegible] նպարեղէններ: Կեսարական ապուխտ եւ սուճուխ, սպիտակ [illegible] եւ յունական ճերմակ պանիր, պուլսական, յունական [illegible] Ամասիայի պամիա եւայլն: Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է

ՍՈՒԼԹԱՆՄՈՒՐԱՏԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկներ արեւելեան եւ [illegible] կերակուրներ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով:

Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու [illegible]

36 Rue Polonceau Paris (18e), Մէթրօ Պարպէս կամ Շափէլ

Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն ; 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

28 DÉCEMBRE 1928

...ՈՐԴ ԹԻՒ 850

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ՊԱՏԿԵՐԸ

...րանսայի բոլորտիքը ման գալէ յետոյ, կանգ առնենք ...մեան Եւրոպայի բուն կեդրոնին, Փարիզի վրայ։ ...ի՞նչ փոխուեցաւ, անցնող տարուան ընթացքին, այս շըջ... ...ոստանին մէջ, հայկական տեսակէտով։

...մբի՞նչ դէպի լաւը։ Մխիթարական է, միայն, ցիրուցան ...թեան տնտեսական վիճակը, անշուշտ չարաչար աշխա... ...գնով։ 1926-1927ի ծանր տագնապէն յետոյ, ոտքի ...ած են մեր չարքաշ աշխատաւորներն ու արհեստաւոր..., եւ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, կրնան իրենց գլուխը ... առանց մարդու կարօտ մնալու։ Ծիր են անճրկեր հայ ...աւորին միտքն ու բազուկը։ Ընդհանրապէս, օրուան ...ակին վրայ քան մը կ'աւելցնէ նաեւ կինը, պանդոկի մը ...ինը կամ սեփական տնակի մը ծոցը։

Այստեղ ալ կը սկսի բուն տագնապը։ Արդար վաստակ, ...ատը միշտ բարձր.— բայց որո՞ւ համար այս բոլորը...

...վեցերորդ տարին է, եւ երախաները մեծ մասով մոռցած ...հայրենը։ Փոխելով ծանօթ խօսք մը, կրնայինք ըսել.— Մա... ...ն զմեր մոռացաւ։ Այլասերում՝ դպրոցէն, կա՛մ փողոցէն։ Անշուշտ կան բախտաւոր շրջաններ, ամփոփ համախմ..., ...մներ, ուր երախան ալ կը խառնուի օրուան կեանքին, եւ ...պահէ մայրենի լեզուն։ Բայց, աստիճանաբար տեղի պիտի ...ն անոնք ալ, ինչպէս յարդը համայնակուլ բոցին առջեւ, ...ծնողքը, գոնէ ծնողքը չհակէ։

...ի՞նչ կ'ընէ, «ազգը», Փարիզի «ազգային ազգը», այս ծի... ...փրկելու համար։

Ոչի՛նչ։ Երեք տարի անցաւ, — ծրագիր, ժողով, որոշում։ ...օր-վաղը։ Երկու մանկապարտէզ ունէինք, մէկը՝ քաղաքին ..., փլաս տ'Իթալի, միւսը՝ արուարձան մը, Ալֆորվիլ, որ ...ի քան 2000 հայութիւն կը համրէ, համախումբ։ Երկուքն ...փակուեցան, եւ մէկ տարիէ ի վեր կ'իմանանք թէ երկուքն ...պիտի վերաբացուին։ Հարիւր մանուկ 15.000 հայութեան ...։ Ա՛նէ այս ալ խաղ մը չէ։

Դուրս ձգելով քաղաքական կուսակցութիւնները, մամուլը ...զանազան միութիւններ, ինչ որ Փարիզի ազգային կեանք կը ...ենք ամփոփուած է ժամուն բակը, ընդ հովանեաւ ափ մը ...երու, որոնք իրենց մենաշնորհը օրինականացուցին, իրենց ...անճայրին յարմարցնելով երկրին մէկ օրէնքը (Association ...tuelle)։

Մինչեւ այսօր ալ, այդ մարդիկը չեն ուզեր հաշիւ տալ ...ութեան, դրսեցիներուն, սա «մուհաճիր»ներուն (15.000 ...), ոչ ալ պատասխանատու կը զգան իրենք զիրենք։ Թերեւս ...ին Հանուի գործերը աւելի յստակ են, քան այս մարդոց ...րոց գործունէութիւնը, բարոյական թէ նիւթական։

Եւ սակայն արժանի ենք։ Երբ հինգ արի քաղաքացի չի ...ուի ափ մը mercantiներ պատասխանատուութեան կանչելու, ... իրաւունքով կը գանգատինք։ Այդ հինգ մարդը կը գըտ... Պոլսոյ մէջ, քեմալական իշխանութեան տակ, ազգային ...ութիւն մը պաշտպանելու համար, բայց Դիոգինէսի ...տերով անգամ չի ճարուիր, այս ազատ երկինքին տակ...

Փախչի՛նք այս կարծրացած պողոտաներէն, շունչ մը առ... համար գաւառի մէջ, Միջերկրականի ափը։

Կաղղուրիչ է պատկերը՝ Մարսէյլի մէջ, հաշուելով ամբողջ ...անը։

Այս բազմահայ շրջանը — երկրորդը՝ Փարիզէն յետոյ — ...ի ազգային կազմակերպութիւն, առաջնորդարան, վարչու..., երեսփ. ժողով, դպրոցներ և մատուռ-մանկապարտէզներ։

...իրբեւ պատասխան խմբագրականի մը (7 դեկտեմբեր, ...Մարսէյլի վարչութիւնը կը յայտարարէր թէ ունին ինը կրթա... ...ն բոյներ, 720 աշակերտներով (4-13 տարեկան) եւ 16 ու... ...ցիչներով։ Մենք դիտողութիւններ ունէինք, եւ Մարսէյլի ...ր ընկերները, որոնք ստանձնած են այս շրջանին կազմա... ...րպութեան հոգը, չեն կրնար ըսել թէ ամէն ինչ լաւ է ըն... ...ացեր, կամ լաւ կ'ընթանայ։ Բայց երբ տեղ մը աշխատանք ...ափելու, գործ արտադրելու տրամադրութիւն կայ, անշուշտ ... պէտք է ըլլան բոլոր սրտցաւ հայրենակիցները։ Իսկ Դաշ... ...ակցական մամուլը միշտ իրաւունք ունի աւելին պահանջելու ... ընկերներէն, եւ մատնանշելու անոնց վրիպումները։

Լաբիւրինթոս մը՝ Լիոնը, իր շրջաններով։ Կազմակերպու... ...թեան փորձեր եղան, ընտրովի վարչութեան դէմ սարքուեցաւ ...ւրիշ մը, առեւտրական գրասենեակի մը կողմէ։ Այս երկրորդէն ...եցաւ երրորդ մը, արդէն պատմութեան անցած։ Տարուան ...երջը, առաջինը գումարած ըլլալով իր Պատգամաւորական ...ողովը (9 դեկտ.), պաշտօնապէս յայտարարեց թէ տէրն է ...ացութեան։

Ուրեմն, հարկ է սպասել իրական գործին։ Եւ ամէնէն ...առաջ՝ դպրոցներու բացման, սկսելով բուն իսկ Լիոնէն։ Ութ ...հազար կը հաշուեն ամբողջ շրջանի հայութիւնը, բայց իրենց ...հարցնելու է թէ քանի ծաղկոց ունին, կամ ունի՞ն արդեօք։

Ազգային կազմակերպութիւններէն անմիջապէս յետոյ, այս ...գետնին վրայ, մեծապէս պատասխանատու են Հայրկ. Միու... ...թիւնները։ Անոնք, ամփոփելով իրենց անջատ ճիգերը, կրնան ...հարթել ճամբան եւ հրաշքներ գործել։

Պատերազմէն առաջ, հատ-հատ Հայեր կը փրկուէին Թրքա... ...ան սպանդանոցէն, «մէկ Հայը մէկ ոսկի»։

Նոյն ձեւով կրնանք փրկել նոր սերունդը, սպիտակ ջարդի ...րհաւիրքէն, այս ազատ այլ համայնակուլ ափերուն վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՓՈԽՈՒԻ՞ ԹԷ ՈՉ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Փայքար, Ամերիկայի ... ռամկավարներու պաշտօնաթերթը (8 դեկտ.).

«Դիւրին է հաստատել դատական լինել ու արտայայտուիլ Թուրքիոյ շուրջ, մանաւանդ պէտք չէ Թուրքերու քաղաքականութեան ներկայ շարժումներն ու եղանակը, ստորագրած չըլլալու համար գերագնահատելու չափազանցութեան մէջ իյնալ։ Կը սխալին անոնք, որ կը կրկնեն թէ Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնը անձի մը քմահաճոյքին արդիւնք վաղանցիկ երեւոյթ մըն է, բայց կը սխալին նաեւ անոնք, որ կը հաւատան թէ վերէն հրամայուած ու բռնի գործադրուած փոփոխութիւններ ու դարաւոր չարիքն ու ապականութիւնը ...ուած եւ Թուրքը բոլորովին նոր ու հրաշալի արարած մը եղած է։ Ցետոյ, թէեւ մենք Հայերս յարաբերաբար նոր գրկուած ենք Թուրքիոյ ներքին մասերուն հետ, բայց միջավայրը այնքան ծանօթ է մեզ եւ Պոլսոյ ու գաւառներու Թուրք թերթերը, հակառակ իրենց կաղապարեալ ձեւին, այնպէս առատ տեղեկութիւններ կը հայթայթեն, որ դժուար չէ ճշտութեան շատ մօտիկ գաղափար մը կազմել պատահածներուն մասին, եւ հաշուել անոնց հաւանական հետեւանքները։ Վերջապէս պէտք է նկատի ունենալ թէ Թուրքիոյ մէջ նոր պատմութիւն մը չէ որ կը սկսի, այլ հին պատմութիւնն է որ կը շարունակուի։ Թուրքիոյ «քաղնեցուցում»ն ու «արդիականացումը» յանկերգ մըն է, որ աւելի կամ նուազ անկեղծութեամբ կը յեղյեղուի 150 տարիէ ի վեր։ Սուլթան Մահմուտ եւ իր ժամանակակիցները, մեծ Րէշիտ փաշան, Ալի եւ Ֆուատ փաշաները, մանաւանդ Միտհատ, երկիրը արդիականացնելու համար շատ աւելի լաւ պատրաստուած ու ձեռնհաս մարդիկ էին, քան Քէմալը, եւ կարգ մը հիմնաւոր փոփոխութիւններ ալ ըրին, որոնց խորունկ ազդեցութիւն ունեցան Թուրքիոյ պատմութեան վրայ, եւ հեռ արժանաւոր յաջորդները ու իրենց գործը շարունակողները գտնուէին, հաւանաբար Թուրք կայսրութիւնը նուաճելութենէ կը փրկուէր։ Պէտք չէ սակայն անտեսել որ մէկ ու կէս դարու միջոցին կատարուած բոլոր բարենորոգումները, Թուրքիոյ մտկերեսը, Թուրք ժողովուրդին, այն ալ մէկ մասին, երեւոյթը միայն փոխեցին, խորը, էութեան մէջ չկրցան թափանցել, որովհետեւ ժողովրդական զանգուածները անմատչելի ու անմարսելի մնացին։ Արդարեւ, նոր, արդիական Թուրքը հինէն կը տարբերի, առաւելութիւններով ու թերութիւններով։ Բայց երկուքին անպակաս մէկ քաղաքատութիւնը, թերեւս հիներուն նպաստաւոր պիտի ըլլայ, քանզի, իրենց տգիտութեամբ ու յետամնացութեամբ միասին, հիները գէթ ունէին աւանդական բարոյական մը ու կեանքի համար սկզբունքներ, որոնք նորերուն կը պակսին։»

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Բ. էջի Բ. յօդուածին խորագիրը պէտք է ըլլայ՝ «Նամակներ Իտալիայէն», թարգմանուած՝ մեր թղթակցին կողմէ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋ

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ՇՈՒՏՈՎ

Պոլսոյ Աքշամ Թերթը իր 22 դեկտմ. թիւին մէջ կը գրէ.— Պոլսոյ մէջ կատարուած ձերբակալութեանց էութիւնը սա է.— Քանի մը օր առաջ, լուր առնուած է որ կարգ մը անձեր գաղտնի գործունէութեամբ մը կը զբաղին Պոլսոյ մէջ։ Անմիջապէս քննութեան կը ձեռնարկուի եւ պէտք կը տեսնուի հարցաքննելու կարգ մը անձեր, որոնք կասկած ներշնչած էին։ Ասոր վրայ, չորեքշաբթի իրիկուն կարգ մը անձեր կը տարուին Ոստիկանութեան Տնօրէնութեան կեդրոնը եւ կը հարցաքննուին։ Մէկ մասը ազատ կ'արձակուի, իսկ 14 հոգի ձերբակալման հրամանագրով արգելարան կը ղրկուին։

Ձերբակալութեան լուրին տարածուելուն վրայ, երէկ գրոյց ելաւ թէ բռնուածներուն մէջ ծանօթ անձեր կան եւ ի մէջ այլոց ջնջուած Ցառաջդիմասէր կուսակցութեան պատկանող փաշաներ, որոնք ձեռնարկած են եղեր պետական հարուած մը փորձելու։ Մինչդեռ, այս լուրը ո եւ է հիմ չունի։ Խնդիրը մեծցուածին չափ կարեւոր չէ։ Միայն կ'ըսուի թէ ձերբակալուածներուն մէջ կան յոյն թենթեւաբարոյ կին մը եւ չորս ոչ-իսլամներ։

Կուսակալը եւ ընդհ. դատախազը վճռապէս կը հերքեն «Սօն Սաաթ»ի այն լուրը, թէ ձերբակալուածները կապ ունին անկեալ խալիֆային հետ։ Արդարեւ, ձերբակալուածները վարի դասէն մարդիկ ըլլալով, հաւանական չէ որ այս տեսակ կապ մը ունենան։

∴ Պոլսոյ փոխ-կուսակալ եւ քաղաքապետ Մուհիտտին պէյ հետեւեալը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.

«Օրէնքի սահմանին մէջ կատարուած ձերբակալութիւններ կան։ Բնականաբար ասիկա կապ ունի դէպքի մը հետ, բայց այս դէպքը կը վերաբերի թէ կառավարութեան եւ թէ անհատներու իրաւունքին։ Գործերը ընդհ. դատախազութեան անցած են, մօտերս դատավարութիւն պիտի ըլլայ։

«Ձերբակալուածներուն մէջ կրնան անմեղներ ալ գտնուիլ, յանցաւորներ ալ։ Հետեւաբար, ճիշդ չէ հիմակուընէ ո եւ է բան ըսել. արդիւնքը դատավարութեան ընթացքին կրնաք հասկնալ։ Ձերբակալուածներուն մէջ աչքառու մարդիկ չկան»։

∴ Ընդհ. դատախազ Քենան պէյ ըսած է «Սօն Սաաթ»ի մէկ խմբագրին.—

«Մեզի եղած տեղեկատուութեան մէջ յանցանքի պարագայ տեսանք, եւ քննութեան ձեռնարկեցինք։ Ակներեւ է թէ գաղտնի մնալու է խնդիր մը, որ դեռ չէ պարզաբանուած ամբողջովին։ Քննութեանց արդիւնքը քանի մը օրէն պիտի հասկցուի»։

∴ Քննութիւնը կը կատարուի երկրորդ հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ, իսկ ընդհ. դատախազը անձամբ կը հարցաքննէ ձերբակալուածները։

Աֆղանիստանի ապստամբութիւնը

Փարիզի աֆղան դեսպանատունը կը հաղորդէ որ կացութիւնը գոհացուցիչ է մայրաքաղաք Քապուլի եւ շրջականերուն մէջ։ Խուժիանի ցեղախումբը հպատակութիւն յայտնեց կառավարութեան. Մէհմէնտ ցեղախումբը՝ միացած արքայական զինուորներուն, յաջողեցաւ ապստամբները վանել Ճէլալապատի շրջականերէն։ Ալի Ահմէտ խանի հրամանին տակ գտնուող զինուորները Սուրխարուտէն ճամբայ ելան՝ հետապնդելու համար ապստամբները, որոնք Ճէլալապատէն անդին կը փախչին։

∴ «Հավաս»ի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ բազմաթիւ ապստամբներ ստիպուած են զէնքերը վար դնել՝ ձմեռուան խստութեան պատճառաւ։ Այս դադարէն կ'օգտուի Ամանուլլահ թագաւորը, որ առանձին առանձին կը յարձակի ցեղախումբերուն վրայ եւ զանոնք անզէնս վիճակի մէջ կը դնէ։

∴ Անգլիական զինուորական օդանաւերով Քապուլէն ողջ առողջ Փէշավար փոխադրուեցան 21 ընտանիքներ։ Ասոնց մէջ են ֆրանսական դեսպանին երբոր աղջիկները, ֆրանսացի եւ գերման ուսուցիչներ և ճարտարագէտներ, ինչպէս նաեւ իտալացի, Թուրք, գերման, հնդիկ եւ պարսիկ պաշտօնատարներու կիներ ու երախաներ։

Նոր ձերբակալութիւն, նոր մեղսակիցներ

«Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խնդիրը երթալով կը բարդանայ։ Հարցաքննիչ դատաւոր Կլար, առջի օր կատարեց 7րդ ձերբակալութիւն մը եւս յանձին Ռոպէր-Շառլ-Օկիւստ Ժիյեռյի, 43 տարեկան, ճարտարագէտ, Պատուոյ Լեգէոնի ասպետ, որ հիմնադիրն էր «Էնթէրփրէս» գործակալութեան։

Ժիլեօ պատմեց թէ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խմբագրապետ Փիէր Օտիպէրը ճանչցած էր կրթական նախարար տը Մոնզիի գրասենեակին մէջ։ Երբ տը Մոնզի հանրօգուտ շինութեանց նախարար եղաւ, ինք պաշտօնի կոչուեցաւ այդ նախարարութեան մէջ, ուր մնաց տարին մը։ 1928 ապրիլին Փիէռ Օտիպէր իրեն առաջարկեց տնտեսական-ելմտական տեղեկատուութեանց գործակալութիւն մը հիմնել՝ մեծ դրամատան մը հաշւոյն։ Ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԼԽՈՒ ՊՏՈՅՏՈՎ...

Տեղեկացանք Արմենակ Բանթիկեանի գործունէութեան։ Լսեցինք որ՝ այս պարոնը Մ. Քեմալի մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ... Ու հետեւցուցինք թէ հրէշ մըն է։

...մ նպատակս չէ այս պարոնին պաշտպանողականը ընել...

Բայց, Անգլիացիներուն դէմ գործելը ինչո՞ւ մը կը բերէ՞ մեզի...։ Անգլիացիները առնենին մեր պաշտպաններն էին։ Բայց քանի՛ քանի՛... տարիներ առաջ։ Մեր մամիկները հազիւ կը յիշեն զայն։ Կ'ըսեն թէ 1920ին մօտերն էր...։ Հեռաւոր անցեալ մը։ Անկէ ի վեր Բանթիկեանները շատ աւելի ազդու անձնաւորութիւններ սալոնգը քսեցին տախտակին վրայ։

Շատ մը բարձրաստիճան զինուորականներ յանկարծ իրենց մէջ զգացին արուեստին կրակը, ու խղճմտօրէն սկսան պեդուներ կատարել Թուրք գեղեցկութեան մօրթին վրայ։

∴

Կ'ուզեմ բողոքել նաեւ այն մտայնութեան դէմ, որով միայն Հայերուն կը վերապահուի առաջնակարգ մատնիչներ արտադրելու փառքն ու մենաշնորհը։ Թուրքերն ալ ունեցած են...

Պատմեմ.

«Քէփիթըն» Պէնէթի պաշտօնակից՝ «քէփիթըն» Քըմինկ ալ ունէր քանի մը լրտեսներ։

Անոնց մէկը, նոյնքան Հայ մը, յաջողած էր ծանօթանալ մի ոմն խալիլ պէյի հետ, որուն պաշտօն տրուեցաւ պատերազմական նախարարութենէն կարեւոր «տոքիւմաններ» իւրացնել, եւ զանոնք ընդօրինակելով, պատճէնը տալ Անգլիացիներուն։

Խալիլ պէյ, երբ վարձատրութիւն խոստացուած շատ մեծ (ըսենք 50.000 ոսկի) գումարին գանձումին կը սպասէր անհամբեր։ Բայց այդ փառաւոր Թուականին նախօրեակին խենդեցաւ։

— Ինչի խայթէ՞, հարցուցի բարեկամիս որմէ տեղեկացած էի այս եղելութիւններուն։

— Ո՛չ, գումարին հասակէն... գլխու պտոյտ մը, — պատասխանեց ան։

— «Վափօրըմ պէքլիյօր», սիդի Աւրոփայա կէօթիւրէճէյիմ, 50.000 լիրամ վար»..., կը ճուէր խեղճը իրեն հանդիպողներուն։

∴

Գլխու պտոյտով վերջանալ...

Ահա տարբերութիւնը։

ԵԴ. ԲԷՈՎՅԱՆ

ԹՈՒՐՔ ՆՈՐ ՏԱՌԵՐՆ ՈՒ ԱԿՆՈՑԸ

Սօն Սաաթ կը գրէ թէ ակնոցի վաճառականները վերջերս նաւանդուն գործունէութիւն մը ունին եւ մեծ շահեր կ'ապահովեն, նոր տառերու ընդունուելուն առթիւ։ Որովհետեւ բառերը հիմա իրարու փակած գիծով է որ կը գրուին եւ շատ տեղ ըլլալուն համար աչքը աւելի կը յոգնի։

ԿԻՐԱԿԻԻ ԴԱԴԱՐԸ ՆՈՐ ՏԱՐԻԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Պոլսոյ երեսփոխան Հիւսէյին պէյ կը յայտարարէ թէ Ուրբաթի տեղ կիրակին դադարի օր որոշող օրինագիծը կը քննուի կառավարութեան կողմէ։ Յոյս կայ որ այս նստաշրջանին խորհրդարանը կ'ընդունի օրինագիծը եւ Կիրակիի դադարը կը գործադրուի 1929էն։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԻՐԱՆՆ ԱԼ, ԹՕԹՈՒԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ԼՈՒԾԸ, ՃԱՄԲԱՆԵՐ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ ԿԸ ՇԻՆԷ

ԾԱՆՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՄԸ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐՈՒՆ

«Կապիտիւլասիոն»ներու ջնջումէն յետոյ, Պարսիկ կառավարութիւնը ինքն իր սեփական տան տէրը կը զգայ եւ գրեթէ հաշուի չառներ երբեմնի խնամակալ հարեւաններու ներկայութիւնը։ Այլապէս չպիտի կրնար իրագործել շարք մը ծրագիրներ, որոնք մերթ այս, մերթ միւս շահագրգռուած հարեւանին շահերուն չէին յարմարեր։

Երկրին մէջ կանոնաւոր ճանապարհներ եւ երկաթուղի ունենալու ծրագիրները միշտ ջուրն են իյներ՝ շնորհիւ անգլիական ու ռուսական հանրածանօթ stopներու (կանգ ա՛ռ)։ Առաջինը երբեք չուզեր ռուսական սահմանը միացած տեսնել հնդկական կամ Միջագետքի սահմաններուն՝ երկու հիմնաւոր պատճառներով,— նախ հեռու պահելու համար Ռուսը Պարսկաստանի վրայով սպառնալու իր գաղթավայրերուն, յետոյ՝ այս երկրի անմշակ ընդարձակ տարածութիւնները միշտ նահապետական վիճակի մէջ տեսնելու համար։

Ռուսիան ընդհակառակն, կ'ուզէր Կասպից ծովը միացնել Պարսից ծոցին հետ, բայց մէկ պայմանով— իրեն տրուէր երկաթուղիներու մենաշնորհը։ Այս խնդրին մէջ չէր գիջեր ոչ միայն Մրցակից Անգլիային, այլ նոյնպէս ոչ շահագրգռուած պետութեանց, ինչպէս Գերմանիային, Ամերիկային, մինչեւ իսկ հեռաւոր Ճափոնին։

Այսօր պատկերը փոխուած է բոլորովին։ Մեր երկու հարեւանները կը զգուշանան վրանքաց միջամտութիւններ ընել երբեմնի իրենց հպատակ Իրանի ներքին գործերուն մէջ։ Միւս կողմէն Ռիզա Փէհլէվիի կառավարութիւնը կը ծրագրէ եւ գործադրութեան կը դնէ այն բոլորը ինչ որ անհրաժեշտ կը գտնէ եւ այն ձեւով, ինչպէս ինք կը գերադասէ։

Երբոր այս նոր դասաւորման շնորհիւ, ունինք շատ նոր ճամբաներ։ Վերջերս շինուեցաւ ամէնէն կարեւոր ճամբաներէն մէկը, որ կ'անցնի Լորիստանի ու Խուզիստանի վրայով եւ Խորամապատէն կ'երկարի մինչեւ Պարսից ծոց։ Այս ճամբան կ'ազատէ Պարսկաստանը Միջագետքի միջնորդութենէն եւ հնարաւորութիւն կը ստեղծէ ճամբորդել երկրի ամբողջ երկայնքին վրայ, առանց օտար հողերէ այնքան ամօթաբեր transitներ կատարելու, որ կապուած էր միաժամանակ աւելորդ ծախքերու հետ թէ ճամբորդներու եւ թէ ապրանքներու փոխադրութեան համար, առանց հաշուելու ժամանակի վատնումը։ Բնական է նոր ճամբան մեծապէս պիտի նպաստէր երկրին տնտեսական զարգացման։ Միւս կողմէ իր երկու ափերուն վրայ փռուած ընդարձակ տարածութիւններու վրանաբնակ ցեղերը նստակեաց դարձնելու այնքան էական խնդրին ամէնէն ուժեղ ազդակներէն մէկը պիտի դառնայ։

Կառավարութիւնը, հակառակ նախկիններու վերապա՞, ընթացքին, երբեք չվարանեցաւ հսկայական ծախքերու եւ զոհողութիւններու հետ կապուած այս ձեռնարկը գլուխ հանելու համար։ Արդեօ՞ք հաշուել ծախքը, երբ յիշենք միայն Շահի կոչուած գետնուղին, Թասուրանի մօտ Խորամապատէն 13 մղոն հեռու փորուած է հսկայ լերան մէջ 65 մեթր երկայնքով, 6 մեթր լայնքով, նոր ճամբուն հրաշալիքներէն մէկը կը կազմէ ու հպարտութեամբ շատ հին օրերէ յիշատակ մնացած Շահփուր կամուրջը կը դիտէ։ Հապա զոհողութիւննե՞րը։ Վերյիշենք որքան սիրուած Ամիր Լաշքարի սպանութիւնը։ Ան այս կարեւոր ձեռնարկի ճիգն ու շաղախը իր արիւնով ամրացուց,

Ջուր չէ ուրեմն Արանի 7-8 (29 Նոյեմբեր) պատմական օր հռչակել, երբ Ռիզա Շահ Փէհլէվի իր շքախումբով՝ կազմուած նախարարներէ, խորհրդ. ատեանի անդամներէ, լրագրողներէ, կարեւոր վաճառականներէ եւ զինուորականներէ՝ Լորիստան գնաց եւ պաշտօնապէս կատարեց նոր ճանապարհին բացումը։ Լոռ ցեղապետները եւրոպական հագուստով, փողկապով, Փէհլէվի գլխարկով կը ներկայանան Շահին եւ կը յանձնեն հրագանի թանկագին արկղ մը, ի նշան Լորիստանի բոլոր զէնքերու յանձնման եւ իրենց վերջնական անձնատուութեան։ Անտեղի չէ այդ առթիւ Շահին արտասանած ճառը ներկայացնել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն.

— Ձեր այսօրուընէ կը ներեմ ձեզ բոլորիդ եւ Լոռերուն կը ներեմ՝ այն բոլոր յանցանքները, որ մինչեւ այժմ գործուեր են ձեր կողմէ, բայց կարեւոր կը գտնեմ յիշեցնել որ՝ եթէ ձեզմէ մէկ հոգի մտածէ աւազակութիւն կամ ապստամբութիւն գործել, չկարծէք թէ այդ մէկ հոգին միայն պիտի մահուան դատապարտեմ, այլ հրաման պիտի տամ բոլոր Լոռերը բնաջնջելու։ Այս կէտը պէտք է անպայման նկատի ունենաք, որպէսզի չըլլայ թէ հակառակը պատահի։ Դաւ. իմ նպատակս չէ, որ Լորիստանի մէջ քանի մը հազար զօրք կեդրոնացնելէ վախնաք եւ խուսափիք գողութենէ եւ աւարառութենէ, այլ առանց այս շրջանին մէջ զօրք պահելու, դուք ինքներդ պիտի հետեւիք։ Ի հարկէ կառավարութեան կողմէ այս շրջանին յառաջդիմութեան ու շինարարութեան միջոցները պիտի ստեղծուին եւ այս ճամբուն բացումը խոշոր քայլ մըն է ձեր երջանկութեան համար»։

Յետոյ Լոռերու, Խորամապատ, Բրուջիրդ, Դէզֆուլ եւ ուրիշ քաղաքներու ներկայացուցիչները ճառեր արտասանեցին։ Շահին թոյլտուութեամբ այդ գծի թղթատարի անգլիական կաբաւնը տասը ինքնաշարժերէ բաղկացած հուռաններու տակ դէպի Խուզիստան անցաւ։ Պալատական նախարարը՝ Թէյմուր Թաշ Լոռերու վրանը երթալով, թելադրեց լծուիլ խաղաղ կեանքի եւ երբեք չյարկացնել Շահնշահը, որ որոշեր է ամէնէն ծայրայեղ պատիժները տալ անսաստող ցեղերուն։ Թէհրանէն Թուշող օդանաւեր մայրաքաղաքի [illegible] կողմէ շնորհաւորական թռուցիկներ կը տեղացնէին հանդիսավայրը, երբեմնի աւազակներու բոյնը, ուրկէ օրը ցերեկով ամէնէն անմեղ, նոյնիսկ տկլոր մէկը չէր կրնար անցնիլ, առանց իր կեանքը վտանգի ենթարկելու։

Շահը իր շքախումբով կը շարունակէ մինչեւ այժմ կատարած իր ճամբորդութիւններէն կարեւորագոյնը դէպի Մարունի, Դէզֆուլ, դէպի Շուշ պատմական գիւղը, ուր պեղումներ կը կատարեն, դէպի Նասիրի եւ աւելի հարաւ, ուր Շահը պաշտօնապէս պիտի կատարէ երկաթուղագծի բացումը։

Այս մասին յաջորդ նամակով։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

Հռոմի «Giornale d'Italia» ի 19 Դեկտ. թիւէն կը թարգմանեմ հետեւեալ թղթակցութիւնը առանց խորհրդածութեան
Թղթակից

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Անհանդուրժելի լուծ մը.— իտալական բարեկամութիւնը եւ անոր ազդեցութիւնը Թուրք քաղաքականութեան վրայ.— կատարելագործուող համաձայնութիւն մը.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 17 դեկտ.

«Ժողովուրդներու անկախութեան խանդավառ հետեւորդները բոլորն ալ Սուրիոյ կողմնակից են այս պայքարին մէջ։ Ճիշդ է որ Թուրք անկախութեան համար մղուած պատերազմին մէջ Սուրիացիները թշնամի ճակատին վրայ կը գտնուէին, բայց եւ այնպէս Թուրքերը բաւական ասպետական ոգի ունին, օգնելու համար բոլոր անոնց որ կը պայքարին անհանդուրժելի լուծ մը թօթափելու համար»։ [illegible] թերթի մը այս խօսքերը կ'արտայայտեն ինքնին Թուրք ժողովուրդին զգացումները՝ սուրիական հարցի մասին։

Սուրիան ֆրանսացիներու կողմէ պարպուելու պարագային, ամէնէն աւելի ուրախացողը Թուրքիան պիտի ըլլար, ոչ թէ որովհետեւ Էնկիւրի կը մտածէ գրաւել այս [illegible] աշխարհակալական ցնորքներէ տարուած, այլ [illegible], զորս կարելի է այսպէս ամփոփել.

1.— Սուրիոյ մէջ կը գտնուի հակաթրքական կեդրոն մը — քրիստոնեայ Լիբանանը — որուն համար Ֆրանսա միշտ մանաւանդ բարեացակամ դիրք մը ունեցած է։

2.— Հակաթրքական կեդրոն մը եւս, Սուրիոյ մէջ կը ներկայացնեն Հայերը, որոնք երկու տարի առաջ ֆրանսացիներու հետ կռուեցան Ճիւրդիներու դէմ։

3.— Հակաթուրք երրորդ կեդրոն մը կը կազմէ աքսորական Թուրքերու խումբ մը, որ դեռ հաւատարիմ իր հին վարչաձեւին եւ խալիֆայութեան, իր ամէն միջոցներով կը ջանայ պայքարիլ քէմալականութեան դէմ։

Այս երեքին վրայ եթէ ալ աւելցնենք այն սուր հակամարտութիւնը որ ծագած է Թուրքեւսուրիական սահմանագծին ճշդումէն եւ Աղեքսանտրէթի ու Անտիոքի [illegible] բայց երբեք մոռցուած հարցէն, դիւրին է հասկնալ թէ ինչ աստիճան շահագրգռուած է Թուրքիան Սուրիոյ պարպումով՝ ֆրանսացիներու կողմէ, ինչ որ ինքնին վերջ պիտի դնէր այս հակաթուրք կեդրոններու շարժումին։

Ամբողջ Թուրքիան այսօր միահամուռ կը մերժէ տեղի տալ ֆրանսական պահանջներուն՝ այնքան ծեծուած ու հակամարտ Սուրիոյ սահմաններու ճշդումի հարցին մէջ։ Թուրք կառավարութեան ամենափոքր թեքումն իսկ ժողովուրդին համար անհանդուրժելի պիտի ըլլար։ Օր չանցնիր որ ժողովուրդին եւ վարիչ մարմիններու հոգեկան այս վիճակը չարտայայտուի մամուլին մէջ։

Թուրքիոյ քաղաքականութեան վրայ Իտալիոյ բարեկամութեան ունեցած ազդեցութեան կարեւորութիւնը մատնանշելու համար, շահեկան է քննել Թուրքիոյ բռնած դիրքը երկու որոշ պարագաներու մէջ։

1924ի վերջերը, Թուրքերը իրենց արեւելեան սահմաններուն վրայ կեդրոնացուցած էին 50 հազար զինուոր եւ որոշած էին ամէն գնով գրաւել Մուսուլի վիճելի հողամասը։ Անգլիացիները զինուորական փոքր ույժ մը ունէին, իրենց գլխաւոր ույժը կը կազմէր օդային մեծ տորմիղ մը. Թուրքերը դիւրութեամբ պիտի կրնային մայր երկրին միացնել Մուսուլի հողամասը. բանակին գլուխն էր Թուրք զօրավար մը, որ պատերազմներու ընթացքին նշանաւոր հանդիսացած էր Ռուսերու ձեռքէն Բագուն խլելուն եւ առաջինն ըլլալով Իզմիր մտնելուն համար։ Զօրավարը բուռն կերպով կողմնակից էր առանց այլեւայլի գրաւել Մուսուլը. կատարուած իրողութեան մը առջեւ դնելով քաղաքական աշխարհը եւ միանգամընդմիշտ լուծելով թուրքեւանգլիական հակամարտութիւնը։ Սակայն 1926ի գարնան լուր կը սկսի շրջիլ թէ ֆաշիստ աշխարհակալութիւնը Անատոլուի գրաւումը կ'ուզէ իրականացնել ու կը պատրաստուի յարձակիլ Թուրքիոյ վրայ։ Թուրք կառավարութիւնը ընդհանուր զօրակոչ կ'ընէ իր տեսակէտէն ու Անգլիացիներու հանդէպ ունեցած իր անդառնալի որոշումէն կը հրաժարի առանց դիմադրութեան կ'ընդունի Պրիւքսէլի սահմանագիծը։

Արդ, ինչո՞ւ Թուրքերը հրաժարեցան Մուսուլէն — որ իրենց համար անհաշիւ հարստութեանց աղբիւր կրնար դառնալ — եւ այդքան յամառօրէն կը պահանջեն ֆրանսայէն հողամաս մը — բադի կտուց (bec de canard) կոչուած — որ ոչ միայն խոպան է, այլեւ ռազմական որեւէ արժէք չի ներկայացներ։

Պատճառը շատ պարզ է։

1926ին Թուրք կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն էր Իտալիոյ կարենալ յարձակողական դիրքը եւ աշխարհակալական միտումները, եւ այդ իսկ պատճառով հրաժարեցաւ իր իրաւունքներէն առանց դիմադրութեան։ Իսկ այսօր, իտալական բարեկամութենէն ուժովցած՝ իր գրաւած դիրքերուն վրայ կը մնայ ու չուզեր հրաժարիլ իր տեսակէտէն։ Այս բոլորը ցոյց կու տան թէ ինչ մեծ նշանակութիւն ունի Թուրքիոյ համար Իտալիոյ բարեկամութիւնը։ Փաստ մըն ալ է թէ իտալեւթուրք դաշինքը դրական գործօն մըն է այլ եւս, որուն շօշափելի պտուղները առաջինն ըլլալով Թուրքիան է որ կը քաղէ։

Թուրքերն ալ իրենց կողմէ կը հաւատան թէ Հռոմի եւ Էնկիւրիի բարեկամութիւնը կոչուած է իտալական արտաքին քաղաքականութիւնն ալ ձեւակերպելու։

ՊԱԼԱՐԱԽՏԻ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Երեւանի մէջ՝ իբր պալարախտի դարմանատուն, յատուկ շէնքի մը կառուցումը աւարտելու վրայ է։

Դարմանատունը սկզբնական շրջանին, մանրակրկիտ հետազօտութիւններ պիտի կատարէ, երեւան հանելու համար հիւանդութեան բոյները, մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնելով գործարաններու եւ արդիւնաբերական աւաններու վրայ։ Պիտի ուսումնասիրէ նաեւ աշխատանքի եւ կենցաղի պայմանները եւ պիտի վիճակագրէ պալարախտաւորները։ Դարմանատան բժշկական խնամքները պիտի ըլլան ձրի։

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է
"ՅԱՌԱՋ"ը
որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԳԻՐՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

Յունաշաց Տարեգիրք

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թարգմանութիւնները կարեւոր են նոյնիսկ ամենամեծ ազգերու ճոխ գրականութիւններուն համար, իսկ մեզ պէս փոքր ազգերուն՝ անհրաժեշտ ազդակ մըն են ներմուծելու համար նոր շունչ, նոր պատուաստ։ Մերթ նոր ճամբայ բանալու, եւ մերթ առաջնորդելու համար ամենամեծ դերը կը խաղան թարգմանութիւնները յաճախ, պայմանաւ որ ընտրութիւնները եղած ըլլան այդ ուղղութեամբ, առանց տարուելու անուններու հմայքէն։

Գ. Կաղմարենց որ թարգմանական լեզուի փորձառութիւն ցոյց կուտայ, ձախողած է ձեռնարկին մէջ։ Իր տասներկու կտորները, բացի մէկ կամ շատ շատ երկուքէն, նորութիւն մը չեն բերեր, ո՛չ ալ արտակարգ գեղեցկութիւն մը, ըլլան իսկ անոնք Օսկար Ուայլդէն կամ Բոդլերէն։

Յետոյ, խոհեմութիւն չէ, ամէն գնով թարգմանութիւններն ընել թէ՛ չափաւոր եւ թէ յանգաւոր։ Աւելի լաւ է յարգել բնագրին երաժշտականութիւնը, պատկերները, նրբութիւնները, փոխանակ զանոնք զոհելու։

Ուսումնասիրական բաժինը կը բանայ Մկրտիչ Պարսամեան, [illegible] գրքին նուիրուած գրութեամբ մը։

Բ. Թաշեան Գիւղը՝ հայ գրականութեան մէջ ուսումնասիրութեամբ շատ մը խնդիրներ կը շօշափէ, [illegible] խնդրոյ խօսքերու հետ, հարցերն իրար կը խառնէ, իրար հետ կը շփոթէ։ Այսուհանդերձ վերջի մը զովէն կը քալէ, թէեւ փոխանակ շիտակ ճամբով երթալու զարմազարմիկ ման կուգայ, առանց ուղղակի մատը դնելու վէրքին վրայ։

Նախ՝ բացարձակապէս կը սխալի երբ Թաշեան կ'ուզէ մեզ ներկայացնել «գաւառական գրականութիւնը» իբրեւ գիւղի գրականութիւն, կամ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, գիւղագրութիւնը [illegible] նիլ կեդրոն ու անոր շուրջ ստեղծել մթնոլորտ եւ հոգի։ Գաւառը միշտ գիւղ չէ բաղկացած։ Խարբերդ մը, Մարզուան մը, Երզնկայ մը, Վան մը, նոյնիսկ Կեսարիոյ հետ Եվերեկ գիւղաքաղաքը մեծ մեծ կեդրոններ էին։

Երբ Արտաշէս Յարութիւնեան, Յովհաննէս Գազանճեան, կամ Թլկատինցի հարցը նետեցին հրապարակ, պոլսական մամուլին մէջ, բռնակալութեան շունչին տակ գաւառը կը հեծէր, չէր կրնար շարժում մը ընել։ Նոյն իսկ իրապէս չէր գիտեր թէ ուր կ'երթայ։ Պոլիսը յարաբերաբար ազատ, եւ հաղորդակցութեան մէջ ըլլալու, թէեւ գաղտնի, կարելիութիւնն ունէր [illegible] հետ։

Եւ արդէն հրաշք է գործուած տոքի պահելով հայ մամուլ մը, վիճաբանելով տոհմիկ գրականութեան շուրջ, յետոյ «[illegible] գրականութեան» շուրջ։ Բառերը կը փոխուէին։ Էական մասը հարցին կը մնար նոյնը։ Ո՞վ կրնար ազգային, տոհմիկ, գաւառական գրականութիւն ընել.— այն որ հայ ժողովուրդին աւելի մօտիկ էր, անոր ծոցէն ելած, անոր գրկին մէջն էր։ Եւ որովհետեւ գաւառի Հայն էր որ մնացեր էր բաղդատաբար մաքուր, պահեր էր աւելի խնամով իր աւանդութիւնները, սովորութիւնները, հոգիի միամտութիւնն ու գինովութիւնները, երգերը, առածները, տարազները, զարդերու գանձերը։ Եւ գաւառի Հայուն, ամէնէն հարուստն էր՝ այդ տեսակէտով հայ շինականը։

Սխալ է ըսել թէ մեր գրականութիւնը «անհաղորդ մնաց տոհմիկ աւանդութիւններու թելադրանքին»։ Ինչո՞ւ աչք կ'ուզէ գոցել 95էն վերջ եղած աշխատանքին վրայ, Սմբատ Դաւթեանի բիւրակններուն վրայ։ Ինչո՞ւ է որ զրգեց Յարութիւնեանը, Գազանճեանը, Գեղամը, Զար-

... Մինչ ... ո՞վ էր այդքան ... Ուրեմն ... Ուրիշ էական հարց ... մանաւանդ, ուշադրութեան ...

Ինչպէս կաթիլ կաթիլ ... կը կազմուի ... գրականութիւններն ... սկսին փոքրէն, կամ ... հարստանալու, եւ ... Մեր ... գրականութիւնը ... գրեթէ անհաղորդ մը ... արհամարհուած ... կարելի եղածին չափ ... նոր հասկնալի լեզուով ... կրնար հասկնալ ... իր հոգին ուղղակի խօսող ...

Բայց երկուքէն ալ ... տահական ծաղիկը ... երկուութեան համար ... իրենց ուզած ձեւով ... ուղղութեամբ կ'ուզէին ...

Այսօր յանկարծ, ... ցան չունինք կ'առնենք ... օտար ափերու վրայ ... տեսնենք որ մեր ինչ ... կորսնցուցեր ենք ... երբ յանկարծ Հայաստան ... օրհնելու զինքը, ... զինքը։

Բայց սխալ չհասկնանք ... մեր նպատակը չէր ... մեր երակներուն ... համար, մեծ երկուութեան ... Միայն ատոր համար։

Բ. Թաշեան խօսելով ... կանի մասին, զայն կը ... յայտնէ «անտանելի ու ...» մատոյց, à la Paul Valéry ... Յ. Օշական խիստ ... պատմող մըն է՝ այն ... բառերը՝ զոր ան ճանչցա... իր գրականութենէն ... են ընդհանրապէս ... Վալէրի ... մըն է առանց արիւ... զարգացումը պէտք է ... համար իր արեւէն կամ ... աւելի մեծ ... մըն է, փիլիսոփայ մը, ... միւսը կապ չկայ։

«Կղզի մը կայ պատմական ... չորս կողմը ջուրի ... թեամբ մը կը փորձէ ... սիրել Վահան Արսլանեանը ... լանեան աւելի մեր ... յօդուածին ... կարգ մը գիտերով.

«... Որոնց սիրտը կը ... եւ անպայտ կը մնայ...»

Թիւ մը վարը.

«Հեռաւոր կը սիրէ, ... սպառ կը սպառի, ... մէջ ինկած կը ... չուրիրու»։

Արմէնակ Տէր-Յակոբ... Համառօտ պատմութիւնը ... գաւառ ...

...հաւաքածոյ մըն է. կիս... ...եւ անկապ։ Հեղինակին ...կը պակսի կարողութիւնը. ...թիւններու բախչուղածն ...։ Ձեր դէպքերը, կամ ...ներու ցանաքութիւնը, ...խորհուրդներ կը պահեն ...հուշ հաւաքբքական էր ...թէ այդ փոքրա... ...ինչ զերք առաւ ...երկրի մը մէջ, ունեցա՞ւ ...մը, ժառանգ ու տնտե... ...ինչ շարժումներ փոր... ...հեղինակի համար, հեղինա... ...թիւններ կ'ընէ «Կաթիլ» ...մը առենագրութիւն... ...մինչեւ հոդ, և ատ... ...ալ բառ մը չկայ մեզ ...թէ ինչ էր «Կաթիլ» ...որո՞նք էին հիմնա... ...ինչ էր անոր նպա... ...Աթէնք կուսակ... ...մը նշանաւո՞ր հերոս... ...կեդրոնն է եղած, ինչո՞ւ ...բառ մը, որ որոշ լոյս ...մը վրայ, որուն ա... ...երթալով կը նը... ...հայերէն թերթեր ...են։ Գիտենք թէ ...իր Մարային հետ հոն ...ինչակն էր հնչեցուցած ...զրած հան... ...միակ մտադրու... ...Հնչակէն զատ լոյս տե... ...միութիւնը, Հնչակի ցրր... ...Ռէթէօս Մուրատեանին ...Օծեանի խմբագրապե... ...Ինչո՞ւ Տէր Յակոբ... ...Ռէթէօս Մուրատեանի անու... ...փոխէ Ռէթէօս Պէրպէր... ...չփոթութիւն առաջ բերե... ...նշանաւոր գաղ... ...հետ։

...ուեստական նկարնե... ...կարելի էր ա... ...կատարել։ Աւելի ...որ հայ ընդհանուր պատ... ...հետաքրքրող, կամ ...գաղութին հետ կապ ...պատկերներ հրամցնէր ...հետաքրքրական պիտի ըլ... ...Միութիւն Թեր... ...առանց գ և ի տաս... ...կամ Տիգրան Սրկաթի ...յուշերն թերթե... ...

...ցարեգիրքը տա... ...որոնցմէ մէջ էւ կը ...թէ փորձառութիւննե... ...պիտի դտնէ իր ճամբան ...հետ պիտի գտնէ ...յաջողութիւնն ևս, ե... ...աւելի խնամք տանի ...տպագրութեան ու ...որ վրիպակները կը ...զմրախտարար։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼՈՎ
«ՅԱՌԱՋ»ը
ՄԻԱՅՆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՍ
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ,
ԱՅԼԵՒ ԿԸ ՍՏԱՆԱՍ
ԶՈՒԱՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐ,
ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼՔ։

ԼՈՆՏՈՆ - ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐԷՆ ՓԱՐԻԶ - ԹՐԻՆԻԹԷ

Անցեալ շաբթու կարգ մը մանրամասնութիւններ տուեր էինք Լոնտոն Փարիզ ընդծովեայ փապուղիի մը կառուցման յատակագծին մասին։

Հակառակ այս մասին անգլիական կառավարութեան վերապահ ընթացքին, խորհրդարանին մէջ հարցման մը պատասխանելով վարչապետը յայտարարեց թէ դեռ ատենը չէ եկած այդ մասին լրիւ տեղեկութիւններ տալու, քանի որ կարգ մը շրջանակներ, տակաւին չեն վերջացուցած իրենց ուսումնասիրութիւնները

Մասնագէտներու հետ խորհրդակցութենէ յետոյ, յատակագծին հեղինակը ընդծովեայ երկաթագծին համար լայնք ընտրած է 2 մեթր 134, փոխանակ 1 մեթր 435ի, որովհետեւ արագութեան, ծանրութեան եւ կառքերու երկարութեան տեսակէտով, այս լայնքը աւելի նախընտրելի կը կարծուի վայրաշարժի հարցն ալ լորջ ուսումնասիրութեան ենթարկուած է։

Պիտի շինուի ելեկտրական հսկայ վայրաշարժ մը, որ կարենայ ժամական 161 քիլոմեթր արագութեամբ ընթանալ, քաշելով 550 թոնօ ծանրութեամբ կառախումբ մը, 6000 ձիու ուժով մեքենայ մըն է որ ուրեմն պէտք պիտի ըլլայ։

Ու թէեւ դարձ նման վայրաշարժ մը չէ շինուած, բայց ամերիկեան եւ անգլիական ընկերութիւններ տրամադիր են պահանջքին գոհացում տալու։

Համաձայն յատակագծին ելեկտրական կառաշարը Ուէսթմինսթրէն պիտի մեկնի, պիտի անցնի Թայմզի վրայ ձգուած մասնաւոր կամուրջէ մը եւ ճամբան գրեթէ ուղիղ շարունակելով, պիտի մտնէ փապուղիի մը մէջ, որ թեթեւ վայրէջքով մը, զայն պիտի տանի բուն ընդծովեայ փապուղին։ Ասոր երկարութիւնը պիտի ըլլայ 38 քիլոմեթր, իսկ հւքի փապուղին Ֆրանսական հողին վրայ, պիտի ունենայ 16 քիլոմեթր երկարութիւն, որով, երկրին եւ ծովուն տակ, փապուղիին երկարութիւնը կ'ըլլայ 72 քիլոմեթր։ Լոնտոնէն մինչեւ Փարիզ ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ 2 ժամ 45 վայրկեան։ Սպասարկութիւնը պիտի տեւէ օրական 17 ժամ եւ 45 վայրկեանը անգամ մը կառախումբ պիտի մեկնի օրական 44 կառախումբեր պիտի երթեւեկեն իրաքանչիւրը փոխադրելով 608 ճամբորդներ, որով օրական կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել 26,752 անձեր։

Միայն անգլիական բաժնին համար ծախքերը կը հաշուուին 58 միլիոն, 500,000 ոսկեյին, իսկ Ֆրանսական բաժնին համար 99 միլիոն 800 000 ոսկի։ Իսկ տարեկան զուտ հասոյթ կ'ենթադրուի մօտ 12 միլիոն անգլիական։

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, յառաջիկայ տարի պիտի կատարուի Եղիշէ արքեպսկ. Դուրեանի քահանայութեան յիսնամեայ յոբելեանը (1879 1929)։ Այս առթիւ կազմուած է կեդր. յանձնաժողով մը, որուն կոչէն կը քաղենք հետեւեալ յայտարարութիւնը.

Ա. Հրատարակել հատոր մը 1929 տարւոյ ընթացքին, որ պիտի բովանդակէ Ամեն. Դուրեանի Սրբազանի աշակերտներուն, եկեղեցական թէ աշխարհիկան, բարեկամներուն եւ հիացողներուն գնահատումները, տպաւորութիւնները, յուշիկները եւլն.։ Հատորին սկիզբը պիտի դրուի Ամենապատիւ Յոբելեարին լման կենսագրութիւնը, եւ գործը պիտի պատկերազարդուի իր կեանքին այլ եւ այլ հանգրուաններէ լիշեցնող լուսանկարներով։

Բ.— Յոբելեանին յիշատակին կառուցանել Մատենադարանի յատուկ շէնք մը Ս. Յակոբի շրջափակին մէջ, «Դուրեան Մատենադարան» անունով։

Սրբոց Յակոբեանց Աթոռին նշանաւոր պատրիարքներուն անունն ու յիշատակը անմահացած է մէկ մէկ մեծագործութիւններով։

Դուրեան Սրբազանի պատրիարքութեան առեն է որ մտաւորական եւ գրական ստոյգ շարժում մը, մտաւորական մեծագործութիւն մը, իրականութիւն եղաւ այս պատմական հաստատութեան մէջ, որ չունի սակայն Մատենադարանի պահանջներուն համապատասխանող ուսանելին շէնք մը։ Ձեռագիր եւ տպագիր մատեանք, ինչպէս նաեւ թերթեր, կը պահուին խարմէ անջատ այլեւայլ սենեակներու մէջ, մինչ Դուրեան Սրբազանի պատրիարքութեան այս ութը տարիներու ընթացքին հազարաւոր նոր նոր հատորներ աւելցած են եւ կ'աւելնան գրեթէ ամէն օր, ասոնց համար տեղ կը պակսի։

Գ.— Յոբելեանի հանդէսները գիւղացնելու համար, յարմարագոյն կեդրոններու մէջ պիտի կազմուին Յոբելինական մասն. դւակ Ցանձնաժողովներ։

Դ.— Յոբելեանի հանդէսները պիտի հուչակուին 1929 Հոկտ. 26, Եր. նոր տոմարով, Թարգմանչաց տօնին։

Կեդրոնական յանձնաժողովի կազմը.— Թորգոմ արք. Գուշակեան՝ պատուակալ նախագահ. Մեսրոպ եպ. Նշանեան՝ ատենապետ. Բաբգէն եպս. Կիւլէսէրեան՝ ատենադպիր. Մկրտիչ եպս. Աղաւնունի՝ գանձապետ, Մատթէոս եպս. Գայըգճեան՝ խորհրդական, Կիւրեղ վրդ. Իսրայէլեան, Գր. Կարապետ Նուրեան, Գր. Գրիգոր Միսայեան։

Հասցէ.— Patriarcat Arménien, Jérusalem, Palestine.

«ՌՈՍՏՈՄ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Փարիզի «Ռոստոմ» գրադարանի երեկոյթ - պարահանդէսը, մեծ խանդավառութեամբ։ «Այլ տիւ Շալէ Լոուպրի» շքեղ սրահները լեցուած էին ժամանակէն առաջ, այնպէս որ շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ։

Ընկեր Արիս Հանդէսը բացատ... պատշաճ հակիրճ խօսքերով, եւ շեշտելով Գրադարանէ օգտակարութիւնը ընդդէմ պարագայականօրէն։ Ցետոյ նուագուեցաւ Ֆրանսական «Մար սեյեզ»ը եւ «Մեր Հայրենիք»ը (դաշնակ եւ ջութակ)։ Մէջընդմէջ եղան նուագածութեան կտորներ հայկական եւ Ֆրանսական։ Ցետոյ բեմ ելաւ Ընկ. Ալ Խաժխեան, որ լայնօրէն պարզելով Գրադարանի դերը, բաղդատեց մեծ ու փոքր ազգերու անցեալ եւ ներկայ կեանքն ու պայքարները, խրախուսեց ժողովուրդը անսասան պահել փայլուն ապագայի մը հաւատքը։ Երգերէ ու արտասանութիւններէ յետոյ, ի նպաստ Գրադարանի տեղի ունեցաւ գորգի մը աճուրդը, որ բարձրացաւ մօտաւորապէս 2000 Ֆրանքի։ Առաջին բաժումը կատարեց Պ Թէրզեան՝ 200 Ֆրանքով եւ փակումը՝ 320 Ֆրանքով Պ Ց. Ցիւրացեան, որ նուիրեց 50 Ֆրանք եւ շահեցաւ գորգը։

Ցաճողապէս անցաւ Գթիւ 5 խնճոյքը։ Գիշերուան ժամը 1էն յետոյ սկսան խրախճանութիւններն ու պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ արշալոյս։

Դրիգոր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅՈՒՍԱԽԱԲ ՀԱՅԵՐ

ԿՐԱՍ.—Քանի մը ամիս առաջ, տեղւոյս Հայերուն թիւը 130ը կ'անցնէր։ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն ամէն ջանք ի գործ կը դնէր եթէ ոչ մանկապարտէզ մը բանալու, գէթ սենեակի մը անկիւնը հաւաքելու գաղութիս պզտիկները անոնց հայերէն սորվեցնելու համար։ «Քրիստափոր»ի ծրագիրը չիրականացաւ, հայրենակիցներու մեծ մասին հեռանալուն պատճառաւ։ Շատերը Լիոն մեկնեցան ու դեռ քաղաքէն ուրիշ հեռու գացողներ ալ կան։

Կ'արժէ գաղափար մը տալ մեկնողներուն մասին։ Բազմաթիւ հայրենակիցներ Հայաստան մեկնելու նպատակով իրենց կաբալին ըրին։ Հօկի անգամ արձանագրուեցան, իրենց վերջին սանգիմը իսկ տրամադրեցին։ Երկու տարիէ ի վեր ասոնց անունները արձանագրուած էին Հայաստան երթալիքներու ցանկին վրայ։ Այսպէս Հօկեաններ տարիներով շահագործեցին շատ շատերու ունեցած զգացումները։

Թէեւ շատ ուշ, բայց վերջի վերջոյ մեր բարեմիտ հայրենակիցները հասկցան որ Հայաստանը Հայու պէտք չունի, այլ դրամի։

Հօկ կամ չէզոք բոլորն ալ լաւ Հայեր էին։ Երկար ժամանակ իրենց յոյսը Հայաստանի վրայ դնելէ եւ յուսախաբ ըլլալէ յետոյ, այժմ ցաւով կը հեռանան՝ աւելի մեծ քաղաքներու գործարաններուն մէջ փնտռելու համար իրենց երջանկութիւնը։

Իսկ Հայաստանի մէջ 80.000 Թուրքերը մեր նահատակներուն արիւնը թող օրհնպղծեն։ Որո՞ւ հոգ։

Արա

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ԽԱՂ.— Նիւ-Եորքի մէջ, վեց անձեր բոլորուած բախտախաղի սեղանին շուրջ, թուղթի պայքար կը մղէին տոլարներու հոյակապ դէզի մը առջեւ, երբ անախորժ ու հրամայական ազդանշան մը, սառեցուց զիրենք

— Ձեռքերը վե՛ր

Խաղացողները չէին նշմարած երկու դիմակաւորները, որ նոյս սպրդեր էին եւ արդէն ատրճանակներու սպառնալիքին տակ՝ ժպտուն ու աճապարոտ, կը գրպանէին արժէքաւոր թուղթերը։

Բայց խաղացողներէն մէկը՝ յանկարծ ատրճանակ մը հանեց եւ կրակեց աւազակներէն մէկուն վրայ, մարդը ինկաւ անշունչ, գըլխէն վիրաւոր։ Բայց անոր երկու ընկերները, հետեւեցան խաղացողին օրինակին եւ վիրաւորեցին երկու անձեր։ Խաղացողը որ առաջին անգամ կրակեր էր, սպաննուեր էր սեղանի մը ետեւէ ու դիրք բռնած՝ իրարու ետեւէգգեանիր էր աւազակները։

Երբ խաղաղութիւնը հաստատուեցաւ, երեք աւազակներու դիակներուն եւ վիրաւոր երկու խաղացողներու շուրջ, նշմարուեցաւ որ մէկը կը պակսէր։ Փնտռեցին եւ անոր ջախջախուած դիակը գտան տան բակին մէջ։

Կ'ուրի պայտին՝ սարսափած, մարդը նետուեր էր պատուհանէն։ Ընգօրդներ նշմարեր էին որ գետին ինկեր էր գլխուն վրայ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Հին Ցունաստանի Ազգային վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ յայտարարութիւնը, հրատարակելու խնդրանքով.

Ազգ. կեդր. Վարչութիւնս ցաւով կը նկատէ թէ տեղական եւ արտասահմանեան կարգ մը թերթերու մէջ իր ազգային գործերու մէջ հետեւած ուղղութիւնը կը ներկայացուի կուսակցական գոյնի տակ։

Վարչութիւնս իր գործունէութեան սկիզբէն մինչեւ այսօր, միայն եւ միայն ազգային շահերու պաշտպանութիւնը ունենալով իբր սկզբունք, գործեց բոլորովին անկախ ոեւէ արտաքին ազդեցութենէ եւ Ցունահայ Գաղութի Կազմական Կանոնագրի համաձայն պահելով իր օրինական ժեծամասնութիւնը պիտի շարունակէ վարել ազգային գործերը, պաշտպանելով յունահայ գաղութի իրաւական կարգերը և հսկելով մանաւանդ տառացի գործադրութեանը Կազմական կանոնագրին։

Վարչութիւնս բնականօրէն կը ստանձնէ իր գործերուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը եւ պատրաստ է ոեւէ ատեն հաշիւ տալ Պատգամաւորական ժողովին զոր կը ճանչնայ իբր գաղութի գերագոյն մարմինը։

Ներկայ պաշտօնական յայտարարութիւնը կը հրատարակուի իբր հերքում մը մասնաւորապէս արտասահմանեան թերթերու մէջ հրատարակուած անճիշտ տեղեկութիւններու, որոնց Վարչութեանս մասին ստեղծած աննպաստ տպաւորութիւններու հետեւանքով կը տուժեն դպրոցական մանուկները, աղքատները եւ հիւանդները։

Ազգ. կեդր. վարչութիւն
Հին Ցունաստանի եւ կղզիներու
(ԿՆԻՔ)

20 Դեկտ. 1928
Աթէնք

Պ. Ա. ՓԱԳԱԼԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Ա. Փագալեանի պոլսական եւ փարիզեան տեսարաններու նկարահանդէսը տեղի կունենայ 29 դեկտեմբերէն 11 յունուար, 83 Rue fbg St. Honoré, Bernheim-Jeune, շքեղ սրահը՝ Ա. յարկ՝ բայց կիրակի եւ տօն օրերէ, եւ երկուշաբթի առաւօտները՝ ժամը 10—12 եւ 2—6։

Նկարահանդէսին հովանաւորութիւնը ստանձնած է ազնուափայլ Տիկին Ն. Գափամաճեանը։ Պատուոյ անդամներն են բժիշկ Բ. Արղութեան Երկայնաբազուկ, Փ Պ. Արմենակ պէյ Սաքըզ, Վ. Մալէզեան, եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Յիրինկեան։

Ծ.

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Բազապլանքայէն Պ. Աւետիս Ջանփոլատ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Miss Karene Yep-pé-ի հայկական որբանոցին՝ Հալէպ, 1928 դեկտ. 15էն 1929 դեկտեմբեր 15։

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Բայց երբ տեսաւ Դաւիթի ...քին վրայ անհուն անձկութեան մը ծաւալումը, եւ աչքերուն անսովոր ընդլայնումը որ ...պանչանն էր սպառնացող քայքայման եւ վայն յառաջացնող ...թերիկին, հրամանատարը նախանձար սեպեց դիմել տարբեր ...միջոցի մը. կակուղցաւ.

— Ան ծ՞նչ է Դաւիթ. հիմա՛նդ կ'երեւիս. չէ իմ ունիս, ինչ կ'երեւի. աշխատանքդ ծանր է այս, ...ինչպէս ըլլալու է Վարդ ...առանց եկուր տես ինձի, գործդ փոխեմ. թերեւս իմ ծառայութեան առնեմ.

Դաւիթի դէմքը յոյսի նշոյլով մը փայլեցաւ. ջիղերը թուլցան օկսան ու հանդարտութիւնը ...։ Այս երեւոյթը անշմար մնաց. Հրամանատարին տեսողութենէն ցաղթանակի լպիրշ ժպիտ մը գծուեցաւ բերնին վրայ, ձեռքով լաեցուց Դաւիթը որ կը փորձէր շնորհակալութեան բառեր կմկմալ, եւ անոր տղուն ձեռքէն բռնելով,

— Քալեցէ՛ք, մտա՛մ, դո՛ւն ալ Դաւիթ, քալեցէք մեզի, սենեակս գացինք

Ինչպէս ակռայ մը կը ճաթի երբ յաջորդաբար տաք ու պաղին ազդեցութեան ենթարկուի, այնպէս ալ Դաւիթի հոգեկան կազմուածքը խորտակուեցաւ իրարու ետեւէ՝ յոյսէն ցաւ անցնելով։ Զգացած ուրախութիւնը դեռ իր վերջին չհասած, տառապանքը եկած էր իսկոյն հաւժկու եւ ամենակալ յորձանքով. ու տասիկս քանի մը անգամ։ Սկիզբները ջիղերը կրցան դիմանալ, բայց այս անգամ հարուածը աւելի ուժեղ եղաւ, չտոկացին այլեւս, տեղի տուին։ Ընդարմանելի գժբախտութեան մը ուրուանկարը զգուեցաւ աչքերուն առջեւ, երբ տեսաւ հրամանատարը որ իր տղուն ձեռքը բռնեց, ու երբ երեւակայեց կինը անոր տան մէջ, ամբողջ գիշերը։

Փլուզման ուժգնութեան ու յանկարծահասութեան ներքեւ, խօսեցաւ պաղատագին.

— Կ'աղաչեմ, հրամանատար էֆէնտի, ձգէ՛ որ մեկնին, որովհետեւ պէտք է որ մեկնին.

— Հիւանդ ես դո՛ւն Դաւի՛թ, — կրկնե՛ց հրամանատարը մեղմօրէն։ Ջերմ ունիս, աչքերէդ յայտնի է. եւ բանդ չես գիտեր։

Դաւիթի կինը առաջին անգամ իր յայտնած մտքին փափաքովը երբե՛ք չէր կրնար միտքէն անցնել որ պէտք պիտի ըլլար իրեն գիշերել հրամանատարին տունը։ Ան կը կարծէր, եւ շատ բնականօրէն, որ պիտի ըլլար ամուսնին հետ, հոգ չէ թէ ուր, եւ չէր իսկ անդրադարձած վայրին մասին։

Խնդրին ստացած հանգամանքը զինք ալ կը վրդովէր. հիմա, ու որոշեց ժամ առաջ մեկնիլ։

— Մոռցած էի, իրա՛ւ, պէտք է որ մեկնիմ,— ըսաւ, ու փորձեց քաշել տղան։

— Մտա՛մ, ձեր ամուսինը հիւանդ է, ու ըսածը չի գիտեր։ Ընշուշտ դուք իր ըսածը պէտք է ընէք, բայց եւ այնպէս ես ձեզի եւ պզտիկը հոգալու է որ կ'առաջարկեմ հոս մնալ։ Երեւակայեցէք անգամ մը, գիշերով, առանձինն, լեռներու մէջ, ու ամէն կարգի հաւանականութիւններու ենթակայ։ Մինչդեռ հոս մնալով ինչ անպատեհութիւն ունիք. տեսէք, անցեալները հետեւորդիս ալ քոյրը եկաւ, եւ առանձին ըլլալուն, գիշերեց հոս, իմ բնակարանս, մասնաւոր սենեակի մը մէջ.

Ցոյնը, բերանը բացած ու սպիտակ ակռաները դուրս կախած, կը ժպտէր հրճուագին։ Հրամանատարին վերջին խօսքերուն վրայ, հասկցաւ թէ ինչպէ՛ս Ցոյնը հանգիստ գործ մը գտնելու շնորհին արժանացած էր։ Կատաղութիւն ու զզուանք միատեղ զինք լեցուցին այդ շնական ժպիտով մարդուն հանդէպ որ իր քոյրը ծախած էր, կամ, հանդուրժած էր անոր յանձնումին։ Ու հիմա, հրամանատարը, նմանօրինակ խոստումով մը կ'ուզէր զինք ալ կաշառել, քնացնել։

«Ցիմարը չի գիտեր որ իմ կեանքիս գինովը միայն կրնայ այդպիսի հրէշութիւն մը յաջողցնել», կը կրկնէր միտքէն Դաւիթ, ու իր ուղեղը հետզհետէ կը տառապէր հնոցի մը բոցբոքումը։

— Ըսէ՛, այդպէս չէ՞, Նորիկ, — դարձաւ Ցոյնին հրամանատարը՝ երբ իր խօսքը վերջացուց իր դատին ստորնութիւնը կը մղէր զինք բնազդաբար պաշտպանել փնտռել մէկու մը մօտ, զոր պիտի չքաշուէր ուրիշ ոեւէ պարագայի գարշապարին տակ առնել ու ջախջախել

Ցոյնը յառաջացաւ քանի մը քայլ, ժպիտը ծիծաղի փոխուած, հաստատեց

— Անշուշտ, հարկաւ...

— Լռէ՛ ծօ, կաւա՛տ, պոռաց Դաւիթ ուժով, խենդի պէս։ Աչքերը սարսափելի արտայայտութիւն մը առած էին ու կարծես լեցուած էին արիւնով։ Երակները մատներու պէս կը ցցուէին քունքերուն վրայ, ու բռունցքները կը դողային։ Ցղան վախէն կծկուեցաւ մօրը փէշին, մինչ այս վերջինին աչքերը արցունքներով կը լեցուէին։

(14) Պ. ՋԱՐՈՅԵԱՆ

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ
„ՅԱՌԱՋ"Ի

առաջարկը ընդունեց եւ 1928 մայիս 1էն մինակը հիմնեց «Էնթէրփրէս»ը, զոր առանձին վարեց մինչեւ օգոստոս 1։ Այդ թուականին Օտիպէր թելադրեց իրեն անանուն ընկերութեան վերածել գործակալութիւնը, հաւատալով որ Տիկին Հանօ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ գումարը։

Արդէն մինչեւ այն ատեն Տիկ. Հանօ հայթայթած էր բոլոր ծախքերը։ Անանուն ընկերութիւնը կազմուեցաւ եւ ինք վարիչ-պատուիրակ նշանակուեցաւ։ Վարչական խորհուրդին կ'անդամակցէր նաեւ Տիկ. Հանօ։ Իսկ ինք հաշիւ կուտար Փիէր Օտիպէրի, որ մանրամասն կը քննէր ամէն ինչ։ Ժիյեօ ստացաւ անանուն ընկերութեան բաժնեթուղթերուն մէկ քառորդը՝ Տիկ. Հանօի խորհրդական փաստաբան Հէրսանի ձեռքով։ Ամսական կ'առնէր 5000 ֆրանք, 2000 ֆրանք ալ ծախքերու համար։ Սեպտ. 3ին իր պաշտօնը փոխանցուեցաւ Տիկ. Փիէր Օտիպէրի։ Դեկտ. 2—3 լուսնալից գիշերը, այսինքն Տիկ. Հանօի ձերբակալութեան նախօրեակին Ժիյեօ «Կազէթ տիւ Ֆրանի» շէնքը գնաց եւ ծրար մը վերցուց։ Չըսեր թէ ի՛նչ կար այդ ծրարին մէջ եւ ի՛նչ ըրաւ։

«ՔՈԹԻՏԻԷՆ»Ի ՏՆՕՐԷՆԻՆ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հարցաքննիչ դատաւորը լսեց իր մօտ կանչեց «Քոթիտիէն»ի տնօրէն Հանրի Տիւմէն, որուն հարցուց թէ ի՛նչպէս կ'արձանագրէին տիկին Հանօի վճարած ամսական 200.000 ֆրանքը եւ ի՛նչպէս կը գործածէին։ Թերթը երեք տեսակ հաշիւ ունէր, մէկը ծանուցումներու, միւսը զանազան, երրորդը՝ բացը գոցելու համար բարեկամներու նուէրները։ Տիւմէ բացատրեց թէ պաշտօնական կամ անպաշտօն ոեւէ գաղտնի գումար չէր ստացած, այլապէս արձանագրած կ'ըլլար։ Դատաւորը դիտել տուաւ թէ մինչ Տիւմէ կ'ըսէ որ «Քոթիտիէն» վնաս կ'ընէ, միւս կողմէ Տիւմէ 1.100.000 ֆրանք անձնական հարստութիւն ունի։ Ի՞նչպէ՞ս կըլլայ որ վնաս ընող թերթի մը տնօրէնը միլիոնատէր կ'ըլլայ։ Տիւմէ պատասխանեց թէ ինք թուղթի վրայ միայն միլիոնատէր էր. ամսական կ'առնէր 12.000 ֆրանք եւ ատով կ'ապրէր։

Յետոյ բացատրեց թէ թէ Տիկ. Հանօի վճարած ամսական 200.000 ֆրանքին 100էն 10ը միջնորդչէքը կը բաժնուէր հետեւեալ կերպով. 8000 ֆրանք կը ստանար ծանուցումի միջնորդ Նէկօ, 6000 ֆրանք՝ Տիւմէ որդի, 6000 ֆրանք՝ «Փրոկրէ Սիվիք» թերթը։ Տիւմէ խոստովանեցաւ նաեւ որ Փիէր Օտիպէր հիւանդ վիճակի մէջ դեկտ. 5-6ի գիշերը ուշ ատեն իրեն եկած էր Ժիյեօի եւ Փիէր Պէրթրանի հետ, երբ տիկին Հանօ ձերբակալուած էր արդէն։

ՏԻԿԻՆ ՕՏԻՊԷՐԻ ՄԵՂՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Տիկին Փիէր Օտիպէր Սէն Միշէլի մէկ դրամատան մէջ վարձած էր զանձարկղ մը՝ Պէքար անունով (իր ծննդեան անունը)։ Դատական պաշտօնեաները այդ զանձարկղին մէջ գտան 400.000 ֆրանք՝ դրուած պահարանի մը մէջ, որուն վրայ ինը կնիք կար։ Տիկին Օտիպէր բացատրեց թէ այդ գումարը իրեն յանձնուած էր տիկին Հանօի կողմէ՝ «Էնթէրփրէս»ի ծախքերուն յատկացուելու համար։

Իր կնոջ հարցաքննութեան վրայ, Փիէր Օտիպէրի առողջական վիճակը ծանրացաւ։

Նախկին վարչապետը դատի կանչուած

Գահիրէէն կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի նախկին վարչապետ Մուսթաֆա Նահաս փաշա, խորհրդարանի նախկին նախագահ Վասըֆ պէյ եւ նախկին երեսփոխան Ճաֆէր Ֆախրի պէյ հրաւիրուեցան դատարան ներկայանալ, պատասխանելու համար այն ամբաստանութեան, որուն համաձայն 132.000 ոսկի պահանջած են Սէյֆէտտին իշխանին վրայ դրուած արգելափակման հրամանը ջնջելու համար։

Քլոց խելագար չէ

Դատական իշխանութեանց կողմէ նշանակուած երեք մասնագէտ բժիշկներ երեք անգամ քննութեան ենթարկեցին նախկին ծերակուտական եւ նախկին ելմտական նախարար Քլոցը, որ ինչպէս կը յիշուի, ամբաստանուած է իբրեւ կեղծարար եւ դրամաշորթ։

Երրորդ քննութենէն վերջ, բժիշկները ներկայացուցին իրենց տեղեկագիրը, որուն մէջ կ'ըսեն թէ Քլոց մտային ո՛չ մէկ խանգարում ունի եւ թէ իր մտային բոլոր կարողութիւնները կը վայելէր՝ երբ ինդրոյ առարկայ կեղծարարութիւնները ըրած էր։ Ուստի պէտք է հաշիւ տայ դատարանին։

Որոշուեցաւ Քլոցը Ֆրէնի բանտէն փոխադրել Փարիզի Սանթէ բանտը, եթէ իր ֆիզիքականը թոյլ տայ։ Միւս կողմէ իր պաշտպան փաստաբանը՝ Հանրի Թորէս պահանջեց որ բժշկական տարբեր մարմինի մը կողմէ կրկին քննութեան ենթարկուի իր յաճախորդը։

Գերման համայնավարներու խլխլումը

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ գերման համայնավար կուսակցութիւնը մեծ տագնապ մը կ'անցընէ եւ քայքայուելու վրայ է։ Կուսակցութեան իսկական վարիչն է Հայնց Նոյման, 28 տարեկան երիտասարդ մը, Պերլինցի մեծահարուստի մը տղան, որ ո՛չ մէկ հեղինակութիւն ունի իր հետեւորդներուն վրայ և չի կրնար դարման տանիլ կուսակցութեան ծոցին մէջ շարունակուող գեղծարարութեանց եւ խայտառակութեանց։

Այս պատճառով երեսփոխան Ֆրէօլիխ եւ Եաքոպ Վալխէր որոշած են հրաժարիլ։ Նոյնպէս պիտի հրաժարին Քլառա Ցէտկին, երեսփոխան Գրանտլըր-Թալհայմէր եւ տոքթ. Էռնէսթ Մայէր, բոլորն ալ առաջնակարգ եւ վարիչ դէմքեր համայնավար կուսակցութեան մէջ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ գաղտնի ոստիկանութեան պատկանող բարձրաստիճան պաշտօնատար մը Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ սպաննուած է աւազակներու կողմէ։ Ֆրանսական եւ անգլիական զօրատներ ոճրագործները կը փնտռեն սահմանին երկու կողմերը։

ՍԷՆ'Թ-ԷԹԻԷՆԻ շրջանին մէջ 8000 հանքագործներ գործադուլ հռչակեցին։ Բանուորները կը պահանջէին օրավարձի վրայ 5 ֆրանքի յաւելում, մինչ ընկերութիւնները կ'առաջարկէին 10 սանթիմէն 1 ֆր. 50ի յաւելում միայն, համաձայն դասակարգի։

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ Միացեալ Նահանգներու մէջ 300 մահ պատահած է։ 107 հոգի մեռած են ինքնաշարժի արկածէ, 37՝ հրդեհէ, 7՝ դէշ ոգելից ըմպելիէ, 50՝ անծանօթ պատճառներէ եւյլն.։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի կողմէ եւ [illegible] նաւորութեամբ շրջ. կոմիտէի եւ բոլոր քոյր կոմիտէներու, ի նպաստ «Ակնունի» ենթակոմիտէի ցանի ֆոնտին։

[illegible] Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 84 Պուլ. Շափ. Գօն Թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ ՄԵԾՆ ՏՐԴԱՏ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի Ակումբ Գրադարանի կողմէ

Այս կիր. գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Վարուժան ակումբը

Բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, երգ, նուագ, մեներգ, բախտախաղեր եւ անակնկալներ, պար մինչեւ առաւօտ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

«ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐ»Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Թօն Թ'լվէք

գեղարուեստական բաժին, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր։ Ճոխ պիւֆէ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ Նոր Տարւոյ առթիւ, այս Երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Cours Lafayette, «Օրլաժէ»ի վերնայարկը։

Երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, ճազ-պանտ, Կաղանդի նուէրներ եւայլն։ Կը ներկայացուի քրքջալիք զաւեշտ մը։ Տոմսերը կը ծախուին մասնաճիւղի բոլոր անդամներուն քով, իսկ հանդէսին օրը կիշէն։

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

Հ. Յ. Դ.

Վիլէօրպանի նորակազմ Արամ [illegible] ժողովը այս իրիկուն ժամը 7.30ին, 16 Rue d'Alsace, Խ. Մառուկեանի բնակարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Հ. Ժ.— 35 ֆր.,
Սէն Փրիսթ, Ա. Ճ.— 70,
Փիւժէ, Կ. Մ.— 55,
Վալանս, Վ. Զ.— 35,
Գահիրէ, Ա. Ա.— 2 Անգլ.,
Լիոն, Ա. Ե. Կ. Խ.— 20,
Մարսէյլ, Հ. Գ.— 50,
[illegible] Հ. [illegible] 37,
[illegible] Ա. [illegible] 1 անգլ.
Ռումանիա, Մ. Գ.— 140,
Մարսէյլ, Վ. Մ.— 20,
Փարիզ, Ա. Զ.— 70,
Լիոն, Ե. Խ.— 50,
Շաթու, Քիւրք.— 50,
Լը Քրէզօ, Կ. Մ.— 35,
Սէն Թ'օպան, Յ. Զ.— 140,
Մարսէյլ, Զ. Գ.— 140,
Փ[illegible], Ե. Դ.— 100,
[illegible] Հ. Ա. 130
Գրընոպլ, Լ. Բ.— 35,
Քասապլանքա, Ա. Զ.— 240,
Սէն Վալիէ, Գ. Գ.— 85,
Արժանթէօյ, Ն. Փ.— 25,
Պէլֆոռ, Հ. Հ.— 37,
Աթէն, Մ. Կ.— 70,
Փարիզ, Մ. Գ.— 50,
Լա Թուշէ, Ա. Ս.— 35,

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Չարսանճագի Հայր. Միութեան կողմէ Նոր Տարւոյ առթիւ վաղը գիշեր ժամը 8.30ին Գ. Քալայճեանի սրահին մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւններ, նուագ եւ զաւեշտ։

Մուտքը ազատ է

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տամնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ աղքատներուն ձրի։

Հասցէ՝ 6 Rue Gregoire du Tours. Paris (6e)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարփի։ Մասն. լապօրաթուար։ Ուղ. ճամիտ եւ արագ. խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2 8, Կիրակի 9 12։

[illegible]

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT)ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԳՆԵՑԷՔ

ԱՐԵՒԵԼ. ՍՆՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Կ'ուզուի 18էն 20 տարեկան երիտասարդ մը։ Դիմել՝ Պէլվիլի Նպարավաճառ Արթինեանի, 28 Rue Lesage, Paris (20e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

[illegible] եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Ցռնարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարաքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi. Samuel 2 vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La Participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler, Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse, Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian, de l'Efficacité de l'Etemple 12.50, Noubarian, Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն Տարեցոյցը 1929ի 50, Ֆիզուլի մեկնաբանուած Ա. Հատ. Գ. Գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագրութիւն ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ կաթողիկոսի 20, Ինչ տեսայ Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան։ Սիդոնեա 12, Կոմիտ. վրդ-ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 եւ 20, Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու փլաքներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ 1 ֆր. եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ Փօսթի ծախքը գնողին կը պատկանի. Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, Paris(10e).

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԻՄԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բաւական յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական [illegible] դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET [illegible] ցողացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անօրէ[illegible], Լափրա[illegible] թիւն (Rachitisme) եւայլն։

[illegible] Provence [illegible] 9 12

ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉ

Խ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՒ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

197 Rue de Crequi, LYON

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURE CÉDA

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (Ալկլորդ [illegible]

կ'ընդունինք ապսպրանքներ չափի վրայ, ամէն տեսակ կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով.

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ

կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ-ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ՆՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ

12 լիթրնոց տառուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլոնոց թիթեղ տուփերու [illegible] քիլոն՝ 9 ֆրանք։ Դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆի, 65 Rue Ste. Anne.

Մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Central 76 64

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ։ Բազմաթիւ պատկերներ։ Անտիպ էջեր, գիւղերի [illegible] գիրքը գեղանկարուած։

Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS 10e.

ԳԻՆ 50 ՖՐԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՉԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի բոլոր տեսակներ։

Վերջին նորաձեւութիւններ.— Խնամուած եւ մաքուր կար

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Châtea[illegible]-R[illegible]

Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխանցուած է

MAISON VARTERESSIAN

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԶԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)

Կաղանդի առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան [illegible] նպարեղէններ։ Կեսարական սուճուխ եւ ապուխտ, պաստըրմա, քաշկավալ, եւ յունական ճերմակ պանիր, ալլամակ, յունական Ամասիայի պամիա եւայլն։ Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

եթէ կ'ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամենայարմար գիներով և կամ թրանսֆորմասիոն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ MODES

Rue des Pyrénées 246 Tra[illegible]

Մէթրօ՝ ԿԱՄ ԿԼԻՄԲԻՍ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ [illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիր[illegible] 12

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻՍԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԷՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԿԱՆԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Ét[illegible]

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 3էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre Բակի մէջ՝ ձախ կողմի առաջին դուռ

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԻ հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Ha[illegible]

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն : 208ter, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20շլ. 40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6տլ. 10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200ֆ.

ՇԱԲԱԹ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

29 DÉCEMBRE 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 841

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸՆ ԱԼ ԱՒԵԼԻ ՀԵՌՈՒՆ

...փորձեցինք տալ Եւրոպայի ազգային կեանքին պատկերը, ...ոյ տարուան ընթացքին:

...ուզէինք նոյն ձեւով բնդհանուր ակնարկ մը նետել աւելի ..., սկսելով Պալքաններէն:

...ումանահայ գաղութը կը շարունակէ իր բնականոն գար-..., բաղդատաբար ազատ՝ կարգ մը գաղութներու խժա-...ումէկէն: Դպրոցներ կան գրեթէ բոլոր գլխաւոր քաղաք-...ուն մէջ, կը թուի թէ երիտասարդութիւնը աւելի եռանդուն ...ռանքներ կը թափէ խոնարհ շրջաններու մէջ:

Պուքրէշը ունեցաւ ազգ. Մատենադարան մը, ընդունակ ...ոյնտէ ճոխանալու:

...ան մը աչքի կը զարնէ այս գաղութին մէջ: Աշխա-...ք համրանքներ փրկելու բոլորովին կորսուած կամ կիսո-...ուծմանացած եւ հունգարացած բազմութիւններէն: Պար-...սր յուսատու լուրեր կը ստանանք Թրանսիլվանիոյ, ...գովինայի. Մոլտավիոյ օտարացած հայութեան մասին:Մեր ...աւակից՝...երէն մէկը վերջերս նոր պտոյտ մը կատարած ...ուն արդիւնքը կ'իմանանք շուտով:

Պուլկարիան կը հալի ինքն իր մէջ, թէ պուլկարական եւ ...հայկական տեսակէտէն: Երբեմնի այդ կենսունակ շրջանը ...ուն զարնուած վիճակ մը կը ներկայացնէ, իբրեւ հետեւանք ...տեսական եւ քաղաքական պայմաններու: Անոնք որ 1895-...թօին ապաստանած էին Պուլկարիա, շատ բան կորսնցուցած ...իրենց բուն դիմագծէն: 1922ի գաղթը Թուրքիայէն՝ 20.000 ..., թարմութիւն մը հոսեցուց, որ կը տեւէ մինչեւ այսօր:

Այս ջախջախուած երկրին մէջ, չարաշուք դեր մը կը կա-...րէ դրսեցիի եւ տեղացիի, հպատակի եւ ոչ-հպատակի (մե-...մասնութիւն) խրամատը, զոր աւելի լայնցնելու համար ո՛ր ..., միջոցի աղէբ կանգ չառաւ «ազգային Առաջնորդարան» ...՝ «թեմական» կոչուած զարշելի ծաղրանկարը: Արհամար-...խմբակ մըն է այս, բայց ուժ կ'առնէ բուն գաղութին ...ոզութենէն: Արդարեւ, հիները եւ աղքատները, մանաւանդ, ...քած, իրենց պատեանին մէջ կծկուած, «պանա՞ նէ» ...պարով օրը իրիկուն կ'ընեն: Տնտեսական «քրիզն ալ» ու-...պատրուակ:

Յունահայ գաղութը, ամէնէն նորը եւ յուսալիցը՝ 80.000էն ...ած է արդէն 36.000ի, շնորհիւ 1923ին սարքուած քաղաքա-...ութեան մը, որ կը ձգտէր, նոյն իսկ բռնի տեղափոխու-...ամբ հեռացնել, նօսրացնել թրքական սարսափներէն ազա-...ած, հաղիւ ոտքի կանգնած բազմութիւն մը: Մինչեւ այսօր ...ճշդուած չէ մնացողներուն իրաւական վիճակը, եւ անգա-...մը ճարողը ոտքի փոշին կը թօթուէ: Մանաւանդ ...ն է Նոր Յունաստանի վիճակը: Սելանիկի առաջնորդարանն ...ամ շատ տեսան տեղական իշխանութիւնները, թէեւ իրա-...ն պատասխանատուները՝ դաս մը մարդիկ են, ճիշդ Պուլկա-...յ պէս:

Այս բոլորին մէջ, մխիթարական է որ երիտասարդութիւնը ...րկին կը փորձէ, վառ պահելու համար ինքնապահպանու-...ան կայծերը: Մանաւանդ գնահատելի է կրթական աշ-...տանքը: Դպրոցական ցանց մը կը պահուի պանիր-հացով ...ակնարկենք ուսուցիչներուն), եւ նպաստներով: Հարեւան եւ ...լի հաստատուն Պուլկարիան չափազանց տժգոյն է այս տե-...կէտէն, եւ եթէ չենք սխալիր, Սօֆիայի դպրոցն անգամ ...ցաւ պահել:

Արդէն կը հասնինք ամէնէն բազմահայ եւ հոծ, կեդրոնա-...ած գաղութը, Սուրիա-Լիբանանը:

Անշուշտ մեր թղթակիցները պիտի տան անոր մէկ տարուան ...տկերը: Գլխաւոր գիծերը յիշած ըլլալու համար, մատնա-...ենք երեք երեւոյթներ.— 1.— Աշխատանք՝ վրանաբնակ տա-...գիրները տեղաւորելու եւ հողին կապելու: 2.— Զարգացում՝ ...թական ճիգերու, միայն Հալէպը՝ 4500-5000 աշակերտ կը ...մէ: 3. Արտագաղթ: 4.— Կազմալուծիչ ձեռնարկներ՝ կրօ-...կան աղանդներու, անբուժելի ցաւագարներու կողմէ:

Արտագաղթի չարիքը յայտնուեցաւ տարուան վերջին ա-...միսներուն, եւ, մեր տեղեկութեանց համաձայն, արդէն 2000 ...ոգի մեկնած են, դէպի Հարաւ. Ամերիկա: Կանգ առա՞ծ է չար-...իքը, — լուր չունինք:

Նեշտենք, աւելորդ անգամ մըն ալ, թէ մենք, մանաւա-...նդ փարիզն ու Ամերիկան, յայտնապէս անճարակ ենք ... ըմբռնելու այս գաղութին արժէքը: Անոր վրայ նայած ... սովորական աչքով, եւ գրաւած՝ հարեւանցի, մատի ծայ-...ով Աւելի անդին, Միջագետքը, ուր կ'ապրին Վասպուրականի ...վերջին մնացորդները, կէս առ կէս պակսած, գրեթէ մոռացու-...թեան տրուեր է: Միւս կողմէ Երեւանը, տարիներով քանի մը ...հազարի անցագիր խոստանալէ յետոյ, լքեց բոլորովին, իսկ ...Անգլիացիները որ հող պիտի յատկացնէին, իրենց կարգին հե-...տեւեցան Հայաստանի վարիչներու օրինակին: Զգեցին իրենց ...վիճակին, որպէսզի հալին թէ ֆիզիքապէս և թէ բարոյապէս:

Եգիպտոսի աղմուկները դադրեցան կառավարութեան միջա-...մտութենէն յետոյ:Բայց,օգտուելով դահլիճի տագնապէն և ժողո-...վրդական հոսանքին լուրջ եւ պարկեշտ կեցուածքէն, Թորգոմ ...Սրբազան.ի հովանաւորած խաղաղութեան ... խուսափեցաւ Նոր ...ութիւններէն, կանգ չառաւ որ եւ է ննջոյութեան առջեւ, և ...կը կարծէ թէ այլ եւս տէրն է կացութեան...

Ամերիկայի մէջ, տարուան գլխաւոր երեւոյթն էր տուն-...ւոր ըլլալու յարաճուն տրամադրութիւնը: Շ.

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԻՍԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մանաւանդ Պէրի մէկը քա-ղէնք հետեւեալ տեղեկութիւն-ները Նիսի (Նոյեմբեր 11ի մահա-փորձին շուրջ, ուղղուած թուրք ընդդիմադիր վարիչներէն նախ-կին ծով. երեսփոխան եւ Իթթիլաֆ կուսակցութեան Բ. Նախագահ Միւփրեթին Խոճոյի Հաջզը պէյի դէմ.

— Ֆրանսայի դատական իշ-խանութեանց կողմէ կատար-ուած մանրակրկիտ քննութիւն-ները բացարձակապէս կը հաս-տատեն թէ ահաբեկիչ Մէհմէտ Սապրի յատկապէս Ընկիւրիէն Ֆրանսա ղրկուած է՝ այս ոճիրը գործելու համար:

Նոյնպէս հաստատուած է թէ Մէհմէտ Սապրի զանազան թուա-կաններու ստացած է 2000, 4000, 10.000 ֆրանք, իսկ վերջին եր-կու ամիսներու ընթացքին ու-րիշ մեծ գումարներ:

Սապրի իր կեանքին մէջ եր-բեք աշխատելով չէ զբաղած: Ընդհակառակն հաստատուած է թէ ժամանակ մը իբրեւ գաղտնի ոստիկան ծառայած է Պոլսոյ Ոս-տիկանական տնօրէնութեան մէջ:

Հասկցուած է թէ Մէհմէտ Սապրի երկու անցագիր առած է Պոլսէն: երկուքին համար ալ կանոնաւոր վիզաներ առնուած են Եւրոպայի համար: Սապրի իր հանդիպած բոլոր երկիրներուն մէջ Թուրք դիւանագէտներու նիւ-թական եւ բարոյական աջակ-ցութիւնը վայելած է:

Սապրի նախապէս Պոլսէն Ֆի-լիպէ գացած է, յետոյ, չի գիտ-ցուիր ինչո՛ւ, պէտք տեսնուած է Պոլիս կանչել զինքը: Ֆի-լիպէէն Պոլիս ճամբու ծախքը հոգացած է Ֆիլիպէի Թուրք դիւ-պանոսը, որ առկէ զատ իբր գրպանի ծախք 2000 լէվայէ ա-ւելի դրամ տուած է: Այս կէտը պաշտօնապէս եւ փաստաթուղ-թերով ապացուցուած է:

Երկրորդ անգամ Սապրի Պոլսէն Մարսիլիա եկած ու քիչ հոգ նո-րէն Պոլիս վերադարձած է: ճամ-բու ծախքն ու գրպանի ծախ-քերը հոգացուած են Մարսիլիոյ Թուրք հիւպատոսին կողմէ: Այս կէտը եւս հաստատուած է թէ՝ վաւերաթուղթերով եւ թէ նոյն ինքն Սապրիի խոստովանու-թիւններով:

Մահափորձի ալաջուն Մէհմէտ Սապրիի կ'ընկերանար ուրիշ մէ-կը եւ Նիսի Նոթր Տամի եկեղե-ցին ետեւ փախուստի համար պատրաստութիւններ տեսնուած էին:Նիսի ոստիկանութիւնը դեռ չէկրցած ձերբակալել այսընկերը եւ փնտռտուքները կը շարու-նակէ: Մէհմէտ Սապրի Նոյեմբեր 6ին, այսինքն մահափորձէն հինգ օր առաջ անցագիրը վիզա ընել տուած էր Իտալիոյ համար:

Նիսի հարցաքննիչ դատաւո-րը մահափորձի մասին իր քննու-թիւնները կը շարունակէ եւ դա-տավարութեան համար պատ-րաստութիւն կը տեսնէ: Դատա-վարութեան օրը դեռ չէ նշա-նակուած:

Կիւմիւլճինալը Իսմայիլ Հագ-գը պէյի պաշտպանութիւնը ա-ռանց փոխարինութեան ստանձ-նած է Նիսի յայտնի փաստաբան-ներէն Մէթր ֆասէն, որ միեւ-նոյն ժամանակ Ալփ Մարիթիմի նահանգային ժողովի նախա-գահն է:

ՍԱՒԼԹԱՆ Համիտի 19 ժա-ռանգորդները Թուրք Պետական խորհուրդին առջեւ դատ բա-ցին՝ պահանջելով Մուսուլի քա-րիւղի դաշտերը՝ որոնք ներկա-յիս կը շահագործուին *Թըրքիշ փէթրոլիում* ընկերութեան կողմէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆԷԻՆ Մ. ՔԷՄԱԼԸ

Պոլիսէն նոր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Մուսթաֆա Քէմալը սպաննելու պաշտօն տրուած էր Քատրիէ հանըմի, որ Ընկիւրի երթալով խնդրած էր ունկնդրութեան ընդունուիլ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ: Տեսակցութեան նպատակին մասին կարգ մը խուսափողական պատասխաններ տուած ըլլալով, Քատրիէ հա-նըմ ձերբակալուեցաւ դեկտեմբեր 23ին, իր քրոջ՝ Ֆաթիմա հա-նըմին հետ:

Քատրիէ հանըմի վրայէն գտնուեցաւ ատրճանակ մը եւ նամակ մը, որուն մէջ կ'ըսուէր թէ մահափորձը անպայման պէտք է յաջողցնել:

∴ «Թունա»ի քաղաքական բաժնի խմբագիր Սէն-Պրիս կը գանգատի որ Թուրք մամուլը մահափորձի այս խնդրին առ-թիւ սկսած է պայքար մղել Ֆրանսայի դէմ: Ցիշելէ յետոյ այն զրոյցը թէ դաւադրութիւնը կազմակերպուած է Սուրիոյ նախ-կին վարչապետ Տամատ Նամիի կողմէ եւ թէ Ապտիւլ Համիտի տղաքը իշխաններ Սէլիմ եւ Ապտիւլ Քէրիմ մեղսակից են, կը գրէ. —

«Անկարելի է յարաբերութիւն մը չտեսնել այս ամբաստա-նութեանց եւ Թուրքերուն կողմէ Ֆրանսայի դէմ մղուած պայքա-րին միջեւ: Արդէն առիթ ունեցանք մատնանշելու Ընկիւրիի կա-ռավարութեան չարամտութիւնը սուրիական սահմանագլուխի խնդ-րին մէջ: Դաւադրութեան պատմութիւնը նոյն ոգիէն կը բխի: Կա-րելի չէ երկարաձգել այս կացութիւնը՝ առանց 'ցաւալի' անակն-կալներու ենթարկուելու: Լաւ բան է համբերել եւ զգուշանալ գրգ-ռելէ հանրային կարծիքը, բայց երկարատեւ լռութիւնը ի վերջոյ անկարողութեան խոստովանութեան մը ձեւը կ'առնէ: Ֆրանսա բա-րեկամութեան բաւական ապացոյցներ տուաւ Թուրքիոյ հանդէպ և իրաւունք ունի փոխարէնը ստանալու»:

Նախարարական տագնապ ?

Երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու տարեթոշակը 60.000 ֆրանքի բարձրացնելու խնդրին առջեւ տարակարծու-թիւն առաջ եկած ըլլալով ելմտական նախարար Շէրոնի, վար-չապետ Փուանքարէի եւ խորհրդարանին միջեւ, կարգ մը շրջա-նակներու մէջ երէկ վախ կը յայտնուէր նախարարական տագ-նապի մը մասին:

Թուրքիոյ աֆղան սպաները կը կանչուին

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Թուրք բա-նակին կցուած աֆղան սպաները հեռագրով Աֆղանիստան կանչուեցան:

Քեազիմ փաշայի Թուրք զինուորական պատուիրակու-թիւնը, որ ճամբայ ելած էր դէպի Աֆղանիստան եւ աֆղան բանակը մարզելու պաշտօն ունէր, հրաման ստացած է Պոմ-պէյ մնալու:

Կացութիւնը Աֆղանիստանի մէջ

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ առատ ձիւն կը տե-ղայ Աֆղանիստանի եւ մանաւանդ Քապուլի մէջ, ուր ար-դէն երկու ոտք բարձրութեան հասած է: Այս կացութիւնը կը նպաստէ խաղաղութեան: Արդէն զգալի բարւոքում կը տես-նուի, մանաւանդ Քապուլի շրջակաները: Արքայական զինուոր-ները յաջողեցան 15 քիլոմեթր դէպի հիւսիս-արեւմուտք մղել ապստամբները: Օտար կիներու եւ երախաներու տեղափոխումը անարգել շարունակուեցաւ, մինչեւ որ ձիւնը անկարելի դար-ձուց օդանաւերու երթեւեկը:

∴ Կ'ըսուի թէ ապստամբ ցեղերէն մէկը վերջերս հեռագիր մը ուղղած է Ամանուլլահ թագաւորին, պահանջելով: 1.— Ոչ մէկ օտար դեսպանութիւն թոյլատրել Աֆղանիստանի մէջ: 2.— Աֆղան ուսանողներ չղրկել արտասահման: 3.— Ետ կանչել այն 15 աֆղան աղջիկները որոնք Թուրքիա ղրկուած են, իրենց ու-սումը լրացնելու համար:

∴ Մայր թագուհին Քանտահարէն ճէլալապատ գնաց, դի-մադրութիւն յորդորելու համար ժողովուրդին և զօրքին: Կ'ըս-ուի թէ Ամանուլլահ կը խորհի Քանտահար փոխադրել իր ար-քունիքը, եւ ընդհ. յարձակողականի մը ձեռնարկել յառաջիկայ գարնան:

∴ Քապուլի մէջ կը նեղուին ելեկտրական լոյսի եւ ջուրի պակասէն: Զանազան հրոսախմբեր յաջողած են փոխել ընթաց-քը այն հեղեղատին որ ուժ կը հայթայթէր ելեկտրական գոր-ծարանին եւ զինարանին: Բրիտանական դեսպանատունը կրնայ անթելով ուղղակի հաղորդակցիլ Հնդկաստանի հետ: Միեւնոյն եղանակով, բրիտանական իշխանութիւնները ուղղակի կապ կը պահեն աֆղան կառավարութեան հետ:

Լրագրական խայտառակութիւնը
ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Տեղական թերթերը կը շարունակեն սիւնակներով մանրա-մասնութիւններ հրատարակել «Կազէթ տիւ Ֆրանս» դայթակ-ղութեան մասին, որուն ծալքերը ամբողջովին բացուած չեն տակաւին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲ...

«ՆՈՐԸՆՏԻՐ» ՆՈՐ-ՀԱՐՈՒՍՏԸ՝ ԿԱՄ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՀԱՄԲԻԿ ԱՂԱ

Անունը Համբիկ է, կրնաք զայն անուանել՝ Մելքոն, կամ Գասպար: կնոջը անունը թող ըլ-լայ Նարդիկ, վարդանոյշ, Վիք-թորիա...

Զկարծէք որ նոր-հարուստնե-րուն դէմ ակռայ կը կրճտեմ:

Դրամը թաւալագլոր ձեռքէ ձեռք կ'անցնի: Եթէ հարուստնե-րը չաղքատանային ու աղքատ-ները չհարստանային, հարստու-թիւնը պիտի լճանար, նեխած ջրակոյտի մը պէս գարշահո-տութիւն պիտի սփռէր իր շուրջը:

Ինչո՞ւ չհարստանալ: Բայց Համբիկ կ'ուզէր ոչ թէ զուգըն-թացաբար տարուիլ, այլ նրբա-նալ աւելի արագ քան թէ իր բանկը կ'ուռենար:

— Նարդի՛կ (կամ վարդանոյշ, կամ Վիքթորիա), ըսաւ Համբիկ երեկոյին տուն գալով, ասկէ վերջ հացին շէրտերը շատ բա-րակ պէտք է ըլլան: Ասլանկէօզ-եանին տունը տեսայ, գաւա-թուրն ալ պէտք է բարձրէն լեցնել, որպէսզի լաւ փրփրի, ա-ռանց փրփուրի գարեջուրը յար-գի չանցնիր եղեր, Գուրգէնը ը-սաւ:

Ամէն երեկոյ նորութիւն մը կը սորվէր Համբիկ ու իր կնոջը կը տեղեկացնէր: Այս տեսակ ա-մենօրեայ նրբութեամբ, ալ ե-րեւակայեցէք թէ՝ 365 օր վերջ որքան յառաջացած կ'ըլլայ մարդ:

— *Սէռվիէթը* գաւաթին մէջը դիր:

— *Սէռվիէթը* պնակին վրայ եռանկիւն կանգնեցուր:

— *Սէռվիէթը* վզին աջ կողմը պէտք է անցընել:

— Աղջկանս դաշնակ սորվե-ցնեմ, խաչիկը ըսաւ: Գարեգինն ալ աւելցուց որ ժանչուս ալ ջութակ կրնամ սորվեցնել... Մանչը երկու տարեկան է:

— Եթէ հիւրեր գան, լաւ ազ-դեցութիւն կ'ընենք եղեր:

Համբիկ ազգային գործերով ալ սկսած է զբաղիլ: Համբիկ շրջաբերականներ, յայտագիրներ, ... ալ կը ստա-նայ: Համբիկ սկսած է *չափօ մելօն* գործածել, շոգեկառքին մէջ երկրորդով ճամբորդել:-Կլու-բը կը տատանի, իբր թէ իր ու-ղղղին ծանրութիւնը ապացու-ցանել ուզէր: Բայց երբ հով ըլ-լայ, թեթեւ գլուխներն են որ կը տատանին:

Համբիկ բարձրէն կը դիտէ ապազգան, լաւ ապաստան մը գտած, իրեն մօտեցողներէն կը խնդրէ հեռաւորութիւնները պա-հել:

Համբիկ նոր բան մ'ալ սորվե-ցաւ: ցեսեր է որ Ալթընտիշեան-ներուն սալօնը, եռոտանիի մը վրայ, լուսանկարներու եւ *քառթ բօսթալ*ներու ալպօմներ կան: Պէտք եղած տեղեկութիւն-ները առնելէ վերջ, Համբիկ ալ հիմա երկու շաբաթը անգամ մը կը լուսանկարուի, ալպոմը լեցնելու համար:

Համբիկ կը սկսի փայլիլ, ու մօտ է այն օրը ուր իր տունը, երեկոյթ-ընդունելութիւն մը պիտի սարքէ, իր աղջկան դաշ-նակ աճել տալու համար: Յայ-տագրին մէջ պիտի ըլլան,

— Il pleut, il pleut, bergère, եւ I want to be happy, զորս շտապով կը սերտէ փոք-րիկ օրիորդը:

Համբիկ՝ ընտանեօք, հսկայա-քայլ կը նրբանայ, ու

«կը բաղձայ երջանիկ ըլլալ»:

Յ. Պարոնեան
Վ. Ֆ. Ը. ԽԴ. ԲԷԹՎԵՑԻԻ

ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Լուսաբանելով մեր առօրեայ կեանքի օբեկտիւ դժուարութիւնները, ցոյց տալով մեր ամենօրեայ մամուլի էջերում մեր սեփական ձեռքով [illegible] կազմակերպութիւնների այս կամ այն թերութիւնն ու բացասական երեւոյթը, Դաշնակցութիւնն օգտագործում է այդ ինքնաքննադատութիւնը՝ մի կողմից արդարացնելու համար իր գոյութիւնը եւ միւս կողմից հաւատացնելու մասսաներին, որ այդ թերութիւնները բղխում են բոլշեւիզմի էութիւնից, խորհրդային պետականութեան սիստեմից»։

Շարունակութեան մէջ

«Դաշնակցութեան պէտք է յայտնել, որ մեր ինքնաքննադատութիւնը խորհրդային [illegible]» (Խորհրդային Հայաստան, թիւ 282, դեկտեմբեր)։

Ըստ [illegible], խորհրդային բոլոր սայթաքումները հետեւանք են ոչ թէ վարչաձեւի եւ սխալ քաղաքականութեան, այլ առարկայական պայմաններու. իսկ ինքնաքննադատութիւնն ալ կը կատարուի ոչ թէ իբրեւ հրաման, այլ կը բխի «պրոլետարական դեմոկրատիայէն»։ Դաշնակցութիւնը գիտամբ կ'ուռեցնէ եւ կ'օգտագործէ եղած թերութիւնները, քանի որ իր նշանաբանն է՝ «որքան վատ Հայաստանում, այնքան լաւ Դաշնակցութեան համար»։

Մեր մամուլը շշտած է եւ կը շարունակէ պնդել, որ, թէ «խորհրդային դեմոկրատիան» եւ թէ անոր ինքնաքննադատութիւնը պաւեզտ են եւ խարդախութիւն։ [illegible] ուր կը տիրապետէ յոռեգոյն միապետական վարչաձեւ, ուր ժողովուրդը կը պահուի մշտական ահաբեկման տակ, ուր գոյութիւն չունին ազատ խօսքն ու մամուլը եւ ուր, նոյնիսկ ազատ մտածելը վտանգաւոր է, աւելորդ է խօսիլ ժողովրդավարութեան մասին։

Փալով ինքնաքննադատութեան, առանց վարանելու կը պատասխանենք թէ այդ ալ [illegible] ինքնադատութիւն է այլ [illegible]։ Օրը օրին [illegible] խորհրդային մամուլի ինքնաքննադատական բաժնին [illegible] մը, որ փորձէր լուսաբանել տեղի ունեցող սխալներու բուն պատճառը, իսկական արմատները։ Բոլորն ալ անխտիր միայն կը մատնանշեն երեւոյթը, պատկան մարմիններու, եւ առաջին հերթին՝ Չեկայի ուշադրութեանը յանձնելով։

Մենք բնաւ չենք բաժներ Կիրր. Կոմիտէի վերջին լիագումար նիստին մէջ, քաղաքական բիւրոյի անդամ Ցոմսկիի այն միտքը թէ՝ «[illegible] երկրում բոլորն ել գող են եւ, ամենուրեք գեղծում է կատարւում»։ Մենք գիտենք, որ թէ կուսակցութեան շարքերուն եւ թէ պաշտօնէութեան մէջ պակաս չեն ազնիւ եւ անձնուէր մարդիկ։ Իսկ եթէ ամենուրեք «գեղծումներ» կը կատարուին եւ սխալներ կը գործուին, անպայման յանցաւոր է վարչաձեւը։

Անշուշտ հարկ է մերկացնել Անիի, Ալլահվերդիի ու Ղափանի հանքերու եւ Լենինականի ճարտարակութիւններու [illegible]։ Բայց հետ մէկտեղ պէտք է որոնել նոյն երեւոյթներուն արմատները, պէտք է վերցնել բուն պատճառները եւ պատժել իսկական յանցաւորները։ Իսկ Լենինականի գերխայտառակութիւններու պատճառ համարել ինչ որ ճարտարապետի, Անիի խեղճ ու կրակ մասնագէտի կամ Ալլահվերդիի բացերը փաստաբանել [illegible] քան ծիծաղելի է։ Ցետին միամիտ անգամ կը նկատէ ինքնաքննադատութեան նշանաբանի խարդախութիւնը։

Եթէ, խորհրդային մամուլին իսկ խոստովանութեամբ, Լենինականի մէջ կատարուեր է ամենագարշելի [illegible] հարցնենք.— ինչո՞ւ պատասխանատուութեան [illegible] Ա. Մռաւեան, Ա. Երզնկեան եւ Սաքօ Համբարձումեան)։ Մեզ համար պարզ է.— որպէսզի հրապարակաւ [illegible] խորհրդային «սիստեմի» [illegible]։

Մի՞թէ նոյնպէս «սիստեմ» չէ՞ երբ կեդրոնի քննիչները երթալով Սոչի եւ ծանօթանալով տեղական իշխանութեան վայրագ այլանդակութիւններուն, ոչ մէկ միջոցի կը դիմեն խափանելու կատարուած վայրագութիւնները, պատճառաբանելով «թէ ժողովրդի աչքին խորհրդային իշխանութիւնը կը վարկաբեկուի»։

«Սիստեմ» է նաեւ այն, երբ որեւէ կուսակցական, այլեւս անհանդուրժելի դառնալով իր ստոր ու յոռի արարքներով, փոխանակ պատժուելու, կը փոխադրուի ուրիշ տեղ մը, աւելի բարձր ու պատասխանատու պաշտօնով։

Բազմաթիւ նման օրինակներ բերելէ յետոյ է միայն, որ մենք «Դրօշակ»ի մէջ յայտնեցինք թէ՝ բոլշեւիկներու սխալ եւ բացասական արարքները հետեւանք են իրենց վարչաձեւին։ Իսկ գլխաւոր պատճառը համարեր ենք այն, ինչ որ կոմկուսի 15րդ համագումարին [illegible] — [illegible] նաեւ պատասխանատուութիւն։

Եւ քանի դեռ երկրի մէջ միահեծան կ'իշխէ կոմ. կուսակցութիւնը, որու անդամները անսահման իրաւունքներ ունենալով միանգամայն զուրկ են պատասխանատուութեան զգացումէ եւ [illegible] ինքնաքննադատութիւն, այն ալ կեդրոնէն հրահանգուած, կը դառնայ ինքնախաբէութիւն։ Միայն ազատ, առողջ ու համարձակ քննադատութեամբ է, որ կարելի է դրական արդիւնքներու հասնիլ։

Իսկ խորհրդային հրապարակագիրներուն կը մնայ միայն [illegible] ճշմարտութիւնն ընդունիլ, կամ ցոմսկիի.

Ինչ կը վերաբերի դաշնակցական մամուլին, ան ոչ թէ կ'օգտագործէ [illegible] փաստերը՝ արդարացնելու իր գոյութիւնը», այլ միայն աւելորդ անգամ մըն ալ կը հաստատէ այն, ինչ որ ինք կ'ապացուցանէ եւ կը պնդէ ութ տարիէ ի վեր։

Դաշնակցական մամուլը ոչ թէ [illegible] կործանարար երեւոյթները, այլ ցաւով ու զայրոյթով, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը երբ եւ է չէ ունեցեր եւ չի կրնար ունենալ «որքան վատ, այնքան լաւ» տեսակէտը։ Ապացոյցն այն, որ դաշնակցութիւնը, ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով, կը պայքարի խորհրդային «վատ» ընթացքին դէմ:

ԱՇՈՑ-ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻ՞ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ռէյմոն Լաքոստ Էքօ տը Փարիի մէջ շարունակելով իր պրպրտումները թուրքիոյ մասին, երկու յօդուած կը գրէ՝ «Իսլամութիւնը ինքնասպան կ'ըլլայ» խորագրով։ Կը քաղենք առաջին մասը (25 դեկտ.).

Պոլիս հասնելէս առաջին օրը փութացի ձգել անհեթեթ բեռան եւ Սկիւտարի մեծ կամուրջը կտրելով անցայ Սթամպուլ, ծերունի Թուրքի մը եւ բարեկամներու հետ Իրիկուան դէմ հասայ Սուլթան Ֆաթիհի մզկիթը։ Կը սպասէի որ մզկիթը լեցուն ըլլայ [illegible] բայց էր, բացի քանի մը ծերունիներէ, որոնք կ'երկրպագէին [illegible]։

Քանիցս կրկնեցի այս փորձը եւ հետզհետէ այցելեցի Պայազիտի, Սուլթան Ահմէտի, Շահզատէի մզկիթները, Այա-Սոֆիան, Լալէլի ճամին, [illegible] Սոֆիան, բոլորին մէջ ալ ամէն անգամ հազիւ 20-30 ծերուններ գտայ։

Թուրքերը կը կորսնցնե՞ն իրենց [illegible] պէտք չէ [illegible] պնդելու համար։ Ինծի հաւատացին թէ երկար ատենէ ի վեր հաւատացեալները այլեւս չեն յաճախեր մզկիթները։ [illegible] տարի առաջ կարծես կը գրէր թէ — Պարսկաստանի մէջ — քան հոգիի վրայ մէկ հոգի միայն կը հաւատայ։ Ամ' ստոյգ է միայն որ իսլամական կրօնքը կորսնցուցած է պաշտօնական հովանաւորութիւնը։ Մուսթաֆա Քէմալ եւ իր բարեկամներէն շատեր, ինչպէս Իթթիհատականները, մասոնական են եւ բուռն կերպով հակակղերական։

Ամէն դասակարգէ բազմաթիւ մարդեր հարցաքննեցի, կազիի մտածումին ամէնէն մօտիկ մարդոց հետ տեսակցեցայ, ինչպէս Բուշէն Էշրէֆ Աֆիոն Քարահիսարի երեսփոխան եւ բանաստեղծ, Գալիճ Ալի պէյ «Հաքիմիյէթի Միլլիէյի» փայլուն տնօրէնը, Եուսուֆ պէյ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Էմին Սերմէթ Պոլսոյ [illegible] Ներքին Նախարար, տոքթ. Թեվֆիք Րիւշտի պէյ՝ արտաքին նախարար։ Բոլորն ալ վճռական եղան իրենց արտայայտութեանց մէջ։

Ինծի քսին որ երբ վեց տարի առաջ Թուրքիա իր Եղափոխութիւնն ըրաւ ու խալիֆան վռնտեց, չուշացաւ իր ընտրութիւնն ընելէ։ Մինչեւ այդ ատեն, [illegible] շրջանէն ի վեր 1830ի ատենները, բոլոր բարենորոգումները ծրագրուած էին միայն Եւրոպական [illegible]։ Դէպի ասիականութիւն պիտի երթար, պիտի շարունակէ՞ր օգտագործել [illegible] պրոպագանդիզմը Եւրոպացիներուն եւ ժողովուրդներուն մօտ (ինչպէս երազն էր [illegible]) կամ դէպի Արեւմո՞ւտք պիտի դառնար եւ եւրոպական արդիականացումը իւրացնել պիտի ջանար։

Կազին այս վերջինին որոշում տուաւ։ Կազին տեսաւ որ իսլամական վարդապետութիւնը չի յարմարիր [illegible] բարենորոգումներուն։ Ուստի, առանց զայն վտարելու, ամէն միջոց ձեռք առաւ՝ պակսեցնելու համար անոր ազդեցութիւնը, զայն ընտելացնելու, գոնէ անոր աւրական թոյնը անհետացնելու համար՝ կարելի եղածին չափ հեռացնելով զայն [illegible]։

Եթէ իսլամութիւնը միայն կրօնք մը ըլլար, բարենորոգիչները թերեւս աւելի ներողամտութիւն ցոյց տային եւ չզայրանային։ Սակայն անիկա միեւնոյն ատեն ու մանաւանդ օրէնք մըն է, քաղաքային, ինչպէս նաեւ բարոյական կազմակերպութիւն մը։ Նմանապէս անկարելի էր կրօնական տարրը զատել իրաւաբանական, ընկերային եւ քաղաքական տարրէն։ Կազին չէր կարծեր որ իսլամութիւնը կրնայ իւրացնել այն մեթոտները, զորս կ'ուզէր փոխ առնել Եւրոպայէն։ Ընդհակառակն ատոր մէջ տեսաւ արգելք մը իր բոլոր ծրագրերուն, [illegible] մը, որուն բոլոր յիշատակները պէտք էր ջնջել։ Իսլամական յղացումը [illegible] ու կրաւորական, կարելի չէր համաձայնեցնել արեւմտեան ըմբռնումներուն հետ՝ հիմնուած ճիգի վրայ։ Ինչպէ՞ս կարելի էր ընդունիլ յարմարացում մը։ Արեւելքի մէջ կեանքը բեռ մըն է զոր պէտք է տանիլ, մահուան գաղափարը կը յաճախէ բոլոր մտքերը. առանց սակայն ընկճելու զանոնք։ Ի՞նչ շինարար կորով կրնար ունենալ այսպիսի անշարժական վարդապետութիւն մը։ Եւ յետոյ, իսլամութիւնը՝ ծնած անիշխանական աւանդութիւններ ունեցող սեմական վաչկատուն ժողովուրդներէ կ'ընդունի նման վարչաձեւ մը, կամ անոր լրացուցիչը՝ [illegible]։ Վերջապէս մեր օրերուն իսլամութիւնը ի՞նչ ծառայութիւններ կրնար մատուցանել Թուրքիոյ։ Եթէ ժամանակ մը իր զինուորական մեծութիւնը կազմող գործիքն եղած է, այսուհետեւ այդ ալ վերջացած է։ «Արդի ժամանակներու մէջ, արեւելեան մշակոյթը ո՞ր վտանգներուն դէմ պաշտպանած է մեզ», կը հարցնէր անցած օր Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ։ «Իբր զօրենական մարդեր կը նախընտրենք արեւմտեան մշակոյթը, առանց որուն ո՛չ մէկ լուրջ բան կրնանք ալ ստեղծել»։

* * *

Կրօնական տեսակէտէ. խալիֆայութեան [illegible] կան վարչաձեւին ջնջումը երբեք էական դժուարութիւն մը չէ կազմած իսլամութեան համար։ Բողոքականութեան պէս, իսլամութիւնն ալ երբեք պէտք չունի կրօնական գերագոյն պետի մը։ Խալիֆան Պապ մը չէր։ Մնաց որ Սուլթան-խալիֆաները երբեք իրական գերիշխանութիւն չեն ունեցած Չինաստանի կամ Հնդկաստանի վրայ։ Հիմա ինչիր ալ չկայ կազմելու իսլամական խմբակ մը՝ զայն հակադրելու համար քրիստոնեայ խմբակի մը, գոնէ այն ձեւով, ինչպէս երբեմն խալիֆան ծառացաւ պապութեան եւ կայսրութեան դէմ։

Խալիֆայութիւնն ու Շէյխիւլ Իսլամութիւնը ջնջուելէ յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ։ Քաղաքական մրցակցութիւններէ կը վախցուէր՝ ժառանգութեանը համար խալիֆայութեան, որ 500 տարի պահուած էր Օսմանեան ցեղին մէջ։ Գահիրէի 1926ի համիսլամական համաժողովը, — որուն չմասնակցեցաւ Թուրքիա — միաձայնութեամբ որոշեց որ առ այժմ կարելի չէ վերահաստատել խալիֆայութիւնը [illegible]։ Թէ խալիֆան պէտք է ունենայ [illegible] պէտք է բաւական զօրաւոր ըլլայ՝ կրօնքը յարգել տալու համար բոլոր իսլամներուն։

Ասիկա կարելի էր ատենօք, երբ միացած էին նոյն վեհապետին եւ նոյն կառավարութեան իշխանութեան տակ. Այսօր իսլամական աշխարհը բաղկացած է մեծ թիւով [illegible] երկիրներէ, որոնք տարբեր օրէնքներու կը [illegible] ձախողիր է իր անկախութեան եւ չուզեր տիրապետուիլ ուրիշի մը կողմէ։ Վերջապէս, իսլամական երկիրները բոլորն ալ քաղաքական անկախութիւն չունին։ Խալիֆա մը անհրաժեշտ հեղինակութիւնը չպիտի ունենար այլեւս։ Ուստի որոշուեցաւ, որ առժամաբար խալիֆայի կրօնական անձնական հեղինակութիւնը պիտի գործադրուի համաժողովներու կողմէ, որոնք յաճախ պիտի գումարուին իսլամական ամէն երկրի մէջ, շարունակական յարաբերութեան մէջ մնալու համար Գահիրէի կամ [illegible] յին պիտի կատարուին տարեկան համիսլամական համաժողովներ.

Ճիշտ է թէ առ այժմ խալիֆայութեան ջնջումը նուիրագործած է իսլամական ճակատի միութեան խզումը, ու տեղի ունեցաւ պատերազմի ընթացքին։ Արդարեւ մեծ պատերազմը փաստեց թէ Պոլսոյ սուլթանը անկարող է ճիհատ պահանջել բոլոր երկիրներու իսլամներէն։

ԳԻՏԱԿԱՆ [illegible]

ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Ինչպէս մարդոց ֆիզիքական, նոյնքան եւ հոգեկան ու մտաւոր առողջութեան հարցը աւելի քան երբեք օրակարգի վրայ է։ Միջազգային մամուլին մէջ կը հնչէ ահազանգը թէ կեանքը, քաղաքակիրթ մարդու կեանքը ինկած է սխալ հունի մը մէջ, որու [illegible] ները ակներեւ են։ Դիտեցէք ինչ որ կ'անցնի եւ կը դառնայ ձեր շուրջը և պիտի համոզուիք։

«Ժուռնալ»ի մէջ ֆրանսացի յայտնի յիմարաբույժ տոքթ. Թուլուզ սկսած է յօդուածներու շարք մը, ուր ան իր ցուցմամբ կը դնէ մեր ժամանակի ամենէն խռովիչ մէկ վէրքին՝ յիմարութեան վրայ՝ իր բոլոր յայտնի եւ անյայտ ձեւերով [illegible]։

Անյագարութիւնը — ա՛յն հիւանդութիւնը զոր սովորութիւնը ունինք փնտռելու Փրկչեան հիւանդանոցի [illegible] նկուղներուն մէջ, նիզերու ետին, տմարդի պահապաններուն խարազանին տակ— ծայրայեղօրէն չչափուած աստիճանն է մըտային անհաւասարակշռութեան, որուն զոհերը ունինք մեր շուրջ, ծոցախօսուկներու նման բազմաթիւ, եւ որուն սաղմերը թերեւս ամէն մարդ կը կրէ իր մէջ։

Համաձայն ֆրանսական վիճակագրութեան, միջին հաշուով ժամը անգամ մը մտային հիւանդ մը ափ կ'առնէ պաշտօնական հիւանդանոցին դուռը։ Բայց վիճակագրութիւնը լուռ է անոնց մասին որ քարշ կուտան խեղճուկրակ գոյութիւն մը, որոնց մտային հաւասարակշռութիւնը կ'երերայ, կը տատանի ամէն օր, մինչեւ որ դէպքերու գրոհին առջեւ խարխլին այդ կիսակործան ճակատները։ «Յիմարութիւնը կը հարուածէ ամէն տեղ եւ ամէն ժամ», կ'եզրակացնէ տոքթոր Թուլուզ։

Տոքթ. Թուլուզ յաճախ առիթը ունեցած է հակելու մարդկային այդ անելին վրայ, ուր կը մխրճին այնքան գեղեցիկ կեանքեր։ Այդ անելին ճամբան կ'անցնի շատ անգամ ոճիրի, ցոփութեան, գողութեան, անձնասպանութեան խուղերէն։ Այդ եղերական տեսարանին առջեւ բըժիշկը — որ մարդ մըն է վերջապէս — կը զգայ իր միջոցներու անկարողութիւնը, բայց եւ այնպէս կը յուսայ եւ կը յուսադրէ։ Խռովիչ պահեր կ'ունենայ յիմարաբոյժը, երբ մութին հեռուէն կ'իմանայ [illegible] ճիչ մը, առանց գիտնալու ուրկէ կուգայ անիւ. Տոքթ Թուլուզ իրիկուն մը [illegible] ցած է անձնասպանութեան [illegible] լատ եւ բուռն [illegible] անձնատուր մտապանել մը [illegible] տագնապին մէջ մտած էր [illegible] տորոգարութիւնը։

Ես [illegible] կրնար [illegible] չիրենք դժբախտ [illegible] կարգ մը զոհերու, որոնց [illegible] տակը իմ մէջս կ'արթնցնե[illegible] կուրին։

Սանատորիաներու [illegible] խոստմնալից ընկերներ [illegible] տարիներով բարձր [illegible] րութիւններ և անյաղթ [illegible] ունէր հասկնալու, խոկալու [illegible] բաղակից ներդաշններու [illegible] մտածումը կը թարթափէր [illegible] քափիրէն մինչեւ Նիցշէ [illegible] կը իր հագուագիւտ [illegible] բէն [illegible] մըն էր ինք եւ այսպէս [illegible] —կը հիանայի իր ցրիւն [illegible] քին։ Կեանքը զինք [illegible] Հեռուէն կը հետեւէի իր [illegible] բուն, մինչեւ Փարիզ [illegible] ռարանական համալսարան [illegible] ռարակը... Պատերազմը [illegible] խառնեց աշխարհն ու [illegible] ոմանց հոգիները, մերթ եւ [illegible] պաշտպան, չափէն աւելի [illegible] կրելիս [illegible] փշրուածներուն մէջ [illegible] կերր որ այսօր ֆրանսա[illegible] գաւառիկ ապաստանարան[illegible] [illegible] կը [illegible] իր [illegible] դուռն մտքին [illegible] բուռն հետ...Բացառիկ [illegible] առլյլը անկումը, [illegible] կեանքը, նիւթ մըն է հոգեկան հարուստ վերլուծման։

Ես չափազանց մտերիմ [illegible] եմ նաեւ Պոլիս, Սէնթ-Ժոզէֆ [illegible] Փրկչեան արանց յիմարա[illegible] Կատարեալ ապուշները, [illegible] սաւառնողը եւ յուռնատիկը [illegible] կողմ ձգելով, իսկական [illegible] գարներուն մէջ կային [illegible] ներ, վկայուած երկրաչափ [illegible] հանրագիտարանական, եւ [illegible] իմացական խմոր կրողներ [illegible] քի կը զարնէր սակայն [illegible] կաղմուածքով երջանկութեան [illegible] գաւակը յայտնի հայ [illegible] մը, որ իր յոռեգոյն [illegible] Հոլեակի վրայ [illegible] կարկտել ծուէնները իր [illegible] երգերուն։

Հազար կէս խենդեր, [illegible] մանին վրայ [illegible] բանականին եւ [illegible] նականին միջեւ [illegible] Միլլի յաղթանակի [illegible] ուեցաւ փոխանորդելու [illegible] տարցի հայ [illegible] Թուրք քննիչի մը [illegible] հուն Հայաստանի մասին [illegible] սի եղեր։ Կասկածը [illegible] չին բարկութեան զո[illegible] նայ, իր մէջ առաջ [illegible] մտալլկում մը, սեւեռուն [illegible] փար մը, որ զինք [illegible] դաստարանէն հիւանդանոց։

Ինչ բոել հազար [illegible] դար և ողիւսայի [illegible] որ օր մը մեզ [illegible] ւանդ մը Նէոթ-Բուլէի [illegible] հանրակառքին մէջ [illegible] հայ երիտասարդ վերջ[illegible]

Բանականութեան [illegible] դէպի իմացական [illegible] անընդհատ շարայարութիւն [illegible] կայ, որուն վրայ [illegible] մաններ փնտռել [illegible] հայեկան [illegible] եւ [illegible] ներդաշնակութիւնը [illegible] գիծ մըն է, ամէն [illegible] գիծէն վար, [illegible] վրայ կառչած է տեղ մը [illegible] կը մագլցին, շատեր կը [illegible] անզգալաբար, ուրիշներ [illegible] րին դիտապաստ [illegible] կ'առնէ խելացի մարդը [illegible] սկսի յիմարը, առաջ [illegible] խանը թող փնտռէ [illegible] ինքն իր մէջ։

Ներկայ յիտուէնները [illegible] ուած է հաւատալու թէ [illegible] րութիւնը եթէ ոչ միշտ [illegible] բայց միշտ կանխելի է։

Յաջորդով պիտի [illegible] նի մը լուսաբանութիւններ [illegible] տալ այս բարդ եւ խորհրդ[illegible] հարցին շուրջ։

Փ. ՍԱՆԱՍ[illegible]

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

[illegible] վերջին Թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները —

[illegible] համաձայն [illegible] մէջ ձերբակալուած են [illegible] անձերը

[illegible] Վէճտալին հաշուակալը [illegible] պէյ, Իրաւաբանական [illegible] նախկին դասա[illegible] Նաճի պէյ, Նաճի պէյի [illegible] Ալի Րիզա պէյ, Նաճի [illegible] քոյրը՝ Քատրիէ հանըմ, [illegible] քոյրը՝ Ճամարիէ հանըմ, Նա[illegible] եղբայրը՝ Ահմէտ Վէ[illegible] պէյ, Ֆուատ Շէմսի պէյ, [illegible] Թէվֆիք պէյ, Նաշիէ [illegible] Յաւիֆ պէյ, Մաամ[illegible]

[illegible] Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած [illegible]

պէյ եւ ընդհ. դատախազ Քէնան պէյ Էնկիւրի երթալով տեսակցած են Ներքին ու դատական գործավարներուն հետ։

Պոլիս վերադառնալով, Քէնան եւ Րիֆաթ պէյերը, հուսակալ Մուհիտտին պէյի մօտ ժողով մը գումարած են, որուն մասնակցած է նաեւ ոստիկանութեան տնօրէն Շէրիֆ պէյ։

Այս ժողովէն յետոյ նոյն գիշերն իսկ 11 դեկտ. 11 հոգի ձերբակալուած եւ փոխադրուած են ոստիկան տնօրէնութեան կեդրոնը։

[illegible]

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ ԵՒ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԳԱՆՏԻԱ կրետէ, 18 դեկտ.— «Յառաջ»ի 30 նոյեմբ. եւ 814 թիւ Թերթինակեանքը գաղութնե. րու մէջ» բաժնին մէջ Աթէնքի«Նոր Օր»էն արտատպուած գրութիւն մը կար։ Անոր մէջ ակնարկուած հայ բժիշկը ես ինքս ըլլալով, կը փութամ կարգ մը յուսաբանութիւններ տալ։

— «Տեղւոյս հայ վարժարանը 60ի չափ աշակերտ ունի»։

Գանտիոյ եկեղեցին միեւնոյն ատեն մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի յատկացուած է։ Առաջինը ունի 1200 տրախմի ամսականով մանկապարտիզպանուհի մը եւ 5-8 տարեկան 43 երկսեռ աշակերտ. Երկրորդը՝ ունի 1500 տրախմի ամսականով եւ 3 ամիսէ իվեր պաշտօնավարող ուսուցչուհի մը եւ 8 12 տարեկան 27 երկսեռ աշակերտ։ Անձնուլիրաբար Ֆրանսերէնի դասախօսութիւնը ստանձնած է եւ ուսուցչուհիին մէկ դասարանի դասախօսած ժամուն, միւս դասարանին ալ իբր օգնական կը [illegible] ուսուցչուհիին [illegible]։

Ասոնցմէ զատ ունինք յունարէնի համար յոյն ուսուցչուհի մը 500 տրախմի ամսականով եւ տնտեսուհի մըն ալ 500 տրախմիով։

— «Տեղւոյս [illegible] վիճակը խղճալի է»։

Գանտիոյ մէջ 25 35ի չափ պատանի երկսեռ 15-25տարեկան, որոնց ամէնքն ալ արհեստով կը զբաղին։ Ասոնց հազիւ 6,8ը կրթուած են եւ մնացեալները գրեթէ իրենց անունն անգամ գրել չեն գիտեր լաւ թղթակցին։ Աւելի ասոնց համար գիշերային դասընթացքի մը ձեռնարկեցինք պէտք եղած կարգադրութիւնները ալ ընելով, բայց եղած հրաւէրին վեց տարիէ միայն պատասխանեցին։

— «Ցաւալի է որ կարելի չէ հասկցնել 12-15 տարեկան պատանիներու, որոնք թուղթ կը խաղան [illegible] մէջ»։

Այդ է, ինչպէս որ թղթակցին ալ իր 4 տարեկան տղան փոխանակ դպրոց դրկելու, փողոցները կը թողու։

— «Երկու տարի է որ ծնողները կուզեն կարող ուսուցիչ մը բերել»։

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ երկու տարիէ իվեր փափաք մը կ'ունենան ծնողները եւ երկու տարուան մէջ գէթ անգամ մը գոնէ մէկը չի ներկայանար թաղականութեան այդ փափաքը յայտնելու։

— «Բայց հայ բժիշկ մը արգելք կը հանդիսանայ»։

Չկայ պարագայ մը ուր արգելք հանդիսացած ըլլամ։ Ինչ որ տրամաբանական է, ինչ որ օգտակար է անոր յաջողութեան կ'աշխատիմ։

Անցեալ տարի ուրիշ Թաղականութիւն մը կար։ Ան ինչո՞ւ վարժապետ չբերաւ։

Թէ ինչո՞ւ վարժապետ չենք բերեր.—

1. Մեր նախակրթարանի աշակերտներուն տարիքներուն համար կը կարծենք թէ վարժապետէ մը աւելի օգտակար է ուսուցչուհի մը։

2. Որովհետեւ երբ տղաքը քիչ մը հասակ նետեն, ծնողքը արհեստի կը հանեն զանոնք, որով վարժապետէն ալ չեն օգտուիր, դպրոցէն ալ. իսկ աղջիկները աւելի երկար ատեն վարժարան գալով աւելի կ'օգտուին, մանաւանդ ձեռագործի տեսակէտով։

3 Չենք կարծեր որ կարող ուսուցիչ մը 2000ով ստանձնէ այս գործը։ Ստանձնողը 2000նոց ուսուցիչ մը պիտի ըլլայ, մեր 1500ով բերած ուսուցչուհիէն թերեւս ալ պակաս կարողութեան տէր։

4. Ուսուցչուհին խոստացած էր իր ամուսնին ալ անձնուիրաբար դասախօսելը, որով թէ ուսուցչուհի եւ թէ ուսուցիչ ունենալու առաւելութիւնը կը վայելենք։

— «Որպէս զի իր ազգական ուսուցչուհին մնայ դպրոցին մէջ»։

Ես Պոլսեցի եմ, իսկ ուսուցչուհին Իզմիրցի։ Որ եւ է ազգականութիւն չունիմ. իր մնալը իր գործունէութենէն կախում ունի. եթէ օգտակար ըլլայ ինչո՞ւ պիտի ճամբուի, իսկ եթէ անօգուտ է, ինչո՞ւ պահուի։

— «Ամսական 500 տրախմի գումարով մը աւելի կարելի կ'ըլլայ կարող ուսուցիչ մը պաշտօնի կոչել»։

Դպրոցը 1500է աւելի չի կրնար վճարել եւ այն ալ դժուարութեամբ, որովհետեւ չորս պաշտօնեայի կը վճարուի ամսական 3400 տրախմի. որուն փոխարէն աշակերտներէ կը գանձուի ամսական 2000, Հ. Բ. Ը. Մ.է նպաստ [illegible] ամսական 750, իսկ Թաղականութիւնը կը հոգայ 950։ Գումար՝ 3400 տրախմի։

Երբ գաղութը 1500ով կը պահէ [illegible]

ՅՈՎՀ. Մ. Ն. ՓԼԵՏԻՄԱՃԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼՈՎ

«ՅԱՌԱՋ»ը

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ, ԱՅԼԵՒ ԿԸ ՍՏԱՆԱՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԱՇԱՐ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՃԱՇԱԿ.

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՏԱՐԵԶԱՓԻՆ ՍԵՂՄՈՒՄԸ

Միացեալ Նահանգներու աշխատանքի նախարար Ճոն Տէյվիս նամակ մը գրելով Ծերակոյտի Ներգաղթի Յանձնախումբի նախագահին, կ'ըսէ թէ հրամայական է սեղմել Ներգաղթի օրէնքները։ Տէյվիս այս պահանջը կը դնէ անոր համար, որ Միացեալ Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը որոշումներ տուած է կամ կ'ակնկալուի որ որոշումներ տայ Գանատայի եւ Մեքսիքայի սահմաններուն բնակիչները Միացեալ Նահանգները ընդունելու մասին։ Գերագոյն Ատեանի այս որոշումները, ըստ Տէյվիսի, անակնկալօրէն լայն բարդութիւններ առաջ բերած են եւ ներգաղթի օրէնքները նորէն թուլցուցած։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

16 դեկտեմբեր կիրակի. «Արաքս»ի Ա. խումբը պարտուեցաւ F. C. Aulnayի Ա. խումբէն 7ի դէմ 0ով։ Նոյն օրը «Արաքս»ի (2) խումբը պարտուեցաւ R. S. Olympiqueի (3) խումբէն 6ի դէմ 0ով։

23 դեկտեմբեր կիրակի. «Արաքս»ի Ա. խումբը պարտուեցաւ U. S. Villeparisisի Ա. խումբէն 2ի դէմ 0ով։ Երեք ամիս առաջ «Արաքս» նոյն խումբէն պարտուած էր 4ի դէմ 1ով։

Օ. Լ.

ԱՐԱՐԱՏԻ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի «Արարատ» մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը մրցում մը ունեցաւ U. S. Souletի Ա. խումբին դէմ։ 500ի մօտ բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր [illegible] մրցանակները յարձակողականի դիմեցին, բայց Հ. Մ. Ը. Մ. չանեցաւ առաջին նշանակէտ մը։ Քանի մը վայրկեան յետոյ Հ. Մ. Ը. Մ. [illegible] 3 նշանակէտ, իսկ Հ. Մ. Ը. Մ. երկրորդ նշանակէտ մը։ [illegible] Այս անգամ հայ մարզիկները [illegible] 5րդ կէտը [illegible] որով Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթեց 4ի դէմ 6 նշանակէտով։

Գ. Փօղոսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱՐԴ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐ Վ'ԱՆՄԱՆ-ՆԷՆ — *[illegible] մէջ, փիզական [illegible] մէջ կը բնակէր [illegible]*

կանցրուիչ եւ իր կինը, իրենց հինգ տարու աղջնակին հետ։

Տիկին Մարթէնի յանձնուած էին նաեւ երեք երախաներ, որոնց մայրական հոգածութեամբ կը նայէր ան, փոքր վարձքի մը փոխարէն։

Այր եւ կին ուզեցին Ծնունդը ուրախութեամբ անցնել մանկիկներուն հետ, եւ կարգ մը գնումներ կատարելու համար, Տիկին Մարթէն երեք երախաները յանձնեց իր հինգ տարու աղջկան, տնակին դուռը փակեց անոնց վրայ ու մեկնեցաւ շուկայ։ Խոհանոցին մէջ օճախը կը վառէր, իսկ սենեակին մէջ փոքր վառարան մը մեղմ տաքութիւն մը կը տարածէր։ Երկու փոքրիկները կը քնանային իրենց օրօրոցներուն մէջ։ Իսկ Մարթէնի աղջիկը՝ պառկած իր ծնողքին անկողնին վրայ, կը խաղար ամէնէն փոքրիկին հետ։

Տիկին Մարթէնի մեկնումէն քիչ յետոյ, դրացի երիտասարդ մը նշմարեց որ բոցի ու մուխի լեզուներ կը բարձրանան տնակէն։ Խոյացաւ տան դրան վրայ, փորձեց կոտրել, բայց անօգուտ։ Ներս մտնելու ո եւ է միջոց չկար։ Երիտասարդը իրար անցուց դրացիները ու փութաց լուր տալու հրշէջներուն։ Երբ անոնք հասան, տնակն արդէն այրած էր ու փոքրիկներէն ո'չ մէկ լուր։

Երբ Տիկին Մարթէն վերադարձաւ, աղէտէն խելակորոյս, նետուեցաւ բոցերուն մէջ։ Ցանկացաւ անկողնին մօտենալ, հաւաքել սաւանը ու դուրս նետել։ Բայց սաւանը պարապ էր, պզտիկները մէջը չէին։

Կրակը մարելէ յետոյ միայն, կարելի եղաւ դուրս քաշել փոքրիկներուն ածխացած դիակները։

Հրդեհը հազիւ կէս ժամ տեւած էր։

ԹՈՒՐՔ ՄԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱՆ.— *Մարսէյլի Քրքառէ Շէվքի առեւտրական տան տնօրէնը՝ Իսմայիլ Սաֆֆէք, 42 տարեկան, [illegible] իր կնոջ եւ սպասուհին [illegible] բնակարանին մէջ։ [illegible] Իսմայիլ Սաֆֆէք [illegible] Մարսէյլի վարին էր [illegible]*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԳՆՈՎ

Հրամանատարը զգաց որ [illegible]

— Եղբա՛յր, տար սա վիրաւորը [illegible]

[illegible]

Մուրճերու պէս բաբախեցան, ու [illegible]

Իր ուղեղը այժմ յստակօրէն [illegible]

Վազեց հողին ու զարկին մօտ, համբուրեց [illegible]

— Ըսէ, վար իջիր ըլլալէն, ու [illegible]

Հրամանատարը, պաշտ մը

[illegible]

Հետեւեալ օր, պատերազմական արտակարգ ատեանը գնդակահարման կը դատապարտէր դասալիքը։

Գ. ՁԱՐՈՅԵԱՆ

ՎԵՐՋ

Մարսէյլ

ԱՆՈՒՅՇ ՅԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Ցիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ Ծամելը ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55-09։ Ծ.

Հինգշաբթի օր կատարուեցաւ Ցրդ ձերբակալութիւնը: Կալանաւորն է «Լա Ռիւմէօր» օրաթերթին տնօրէնը՝ Ժորժ Անքըթիլ, որուն անունը կը յիշուէր առաջին օրէն իսկ, իբրեւ մեղսակից Տիկին Հանոյի եւ մանաւանդ իբրեւ լրտես եւ «շանթաժիստ»: Հարցաքննիչ դատաւորը շատոնց համոզուած էր այս ազմկայարոյց լրագրողին մեղսակցութեան, բայց առջի օր միայն կրցաւ ձեռք ձգել վճռական փաստաթուղթերը եւ անմիջապէս ստորագրեց ձերբակալման հրամանագիրը: Այդ փաստաթուղթերն են երկու ընկալագիրներ, իւրաքանչիւրը 75,000 ֆրանքի, որոնք Տիկին Հանոյէն գանձուած են Նոյեմբեր 27ին եւ 28ին, միջնորդի մը Ամառի կողմէ, Անքըթիլի հաշուոյն: Հարցաքննիչ դատաւորին կարծիքով, Լա Ռիւմէօրի տնօրէնը շատ լաւ գիտէր թէ այդ 150,000 ֆրանքը խարդախութեամբ ճարուած է, քանի որ իր թերթին մէջ արդէն դիմակազերծ ըրած էր «Կազէթ տիւ Ֆրան»ը, իբրեւ խարդախական ձեռնարկ մը: Միւս կողմէ, իր կինը ստիպած էր ետ առնել Տիկին Հանոյի քով ձգած աւանդ գումարը, եւ վերջապէս ամբողջ գործը հրապարակ հանած էր:

Պ. Անքըթիլ, որ չէր գիտեր ընկալագիրներուն գոյութիւնը, վճռապէս ուրացաւ եւ սարէն-ձորէն պատմութիւններ պատմեց: Ամբողջ վարագոյրը բացաւ միջնորդ Մ. Ամառ, որուն համար թերթերը կը գրեն թէ ֆրանսացած Թուրք մըն է (թերեւս Հրեայ): Անքըթիլ արգելափակուեցաւ սենեակի մը մէջ, իսկ Ամառ, որ շատ կը վախնար անոր վրէժխնդրութենէն, սկսաւ պատմել.

— Պ. Անքըթիլ, որ Տիկին Հանոյի վարձու առած էր իր թերթին սեղանաւորական բաժնին մէկ մասը, բաւական շահաւէտ չէր գտներ այս գործողութիւնը: Ուստի հասկցուց Տիկ. Հանոյի թէ պայքար պիտի բանայ «Կազէթ»ի դէմ, եթէ աւելի չվճարէ: Տիկինը ականջ չկախեց: Բայց երբ իմացաւ թէ Անքըթիլ պիտի սկսի պայքարը, վախցաւ եւ ի զուր փորձեց երթալ գտնել: Անքըթիլ չէր երեւար եւ առաջին մերկացումները սկսան: Տիկին Հանօ զիս ղրկեց Անքըթիլի քով, որ նախ ըմբռնել տալով 150,000 ֆրանք պահանջեց եւ համաձայնութիւն գոյացաւ: Տիկին Հանօ Նոյ. 27ին ինծի յանձնեց 75,000 ֆր., իմ ստորագրութեամբ ընկալագրով մը, ի հաշիւ Պ. Անքըթիլի»: Ես անմիջապէս այդ գումարը ձեռքովս յանձնեցի «Լա Ռիւմէօր»ի տնօրէնին: Երկրորդ 75,000ը պիտի ստանար Նոյ. 29ին, բայց 28ին ինծի ըսաւ թէ ստիպողաբար պէտք ունի ամսագլխուն: Այն ատեն չէք մը տուի իմ վրայ եւ գանձեցի Տիկ. Հանոյէն, միեւնոյն ձեւ ընկալագրով մը:

Այս վկայութենէն եւ ուրիշ յայտնութիւններէ, յետոյ, հարցաքննիչ դատաւորը կանչեց Անքըթիլը, որ նորէն փորձեց ուրանալ: Բայց դատաւորը արդէն համոզում գոյացուցած ըլլալով, բանտարկել տուաւ խարդախութեան, վստահութեան գըղծումի եւ մեղսակցութեան համար:

Կը խօսուի իմ քաղաքական ասպարէզս, կը ճչար Անքըթիլ, որ Կուլյանայի նահանգային ժողովին նախագահ ընտրուած է:

Թերթերը հեգնութեամբ դիտել կուտան թէ «Լա Ռիւմէօր»ի տնօրէնը այժմ կրնայ Կուլյանա երթալ ծրիաբար (ֆրանսական գաղթավայր մը, ուր թիապարտները կը ղրկեն):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կողմէ
կը խօսի՝ ԸՆԿ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

«ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐ»Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին թմ'թ'լվէք
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. ...

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

30 դեկտեմբեր կիրակի ժամը 3ին
Salle Chopin (Pleyel) 252 Rue Fbg. St. Honoré, Métro Ternes
Նախաձեռնութեամբ՝ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՕՐ. ԱՆԹԻՃ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԵՒ
ԴՈԿՏՈՐ ...
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Փարիզ — Պուա Քոլոմպ
25 Դեկտ. 1928

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի Եռագոյն խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Լիոնի շրջ. կոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ վաղը առաւօտ ժամը 8.30ին, Գ. Թաղապետութեան Դրադարանի սրահին մէջ: Կը խօսի ընկ. Ա. Գասօնէ: Նիւթ՝ «Դրալեա զրականութիւնը Հայաստանի մէջ»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

Կը փնտռուի գրաշարութեան կամ մեքենավարութեան սորվիլ ուզող երիտասարդ մը: Դիմել Imprimerie Artistique, 42 Rue de la Jonquiere, Nord Sud Marcadet-Balagny.

ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ
ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
6 Rue Voltaire, LYON
Անձամբ կը շինէ փրոթէզ- ... մեթոտով: Մասնագէտ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ C. ... շաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր: Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն: Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

... 1 Հոկտեմբեր 1928 թուականէն ի վեր լուծուած է ընկերութեան բոլոր պարտքերն ու առնելիքները փոխանցուած են Պ. Ա. ...

ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ո՛վ Փարիզաբնակ Երբաճաշակ եւ Երբաֆիւմ, դուն որ կ'ուզես ճաշակել
Ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր եւ արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝

ՃԵՆԱՉԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

"LAFAYETTE,,

ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԸ
212-214, Rue Lafayette PARIS (10e)
Մէթրօ՝ JAURÈS եւ LOUIS BLANC

ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ, ՄԱՆԱՆԵԱԿ, ԱՐԾԱԹԵՂԷՆ
ԵՒ ՈՍԿԵՂԷՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
ԼԻՓ. ՕՄԵԿԱ եւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներ
Ընտանի սպասներ եւ ՇԸՄԻՆԷԻ զանազան զարդեղէններ
ՈՒԷՍԹՄԻՆԱԹՐ ՔԱՐԻՅԷՆՆԵՐ
ձոխ եւ ընտիր տեսակներ, ամենաաժան գիներով
կը խօսուի հայերէն եւ ուրիշ լեզուներ
ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

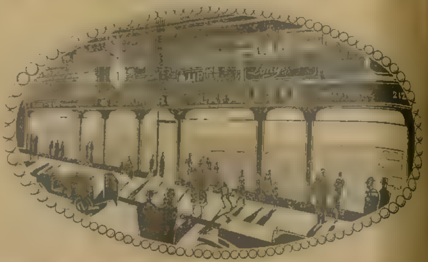

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Չուլրաւզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE ԵՒ 29 Ave. Trudaine, PARIS
Tél. MANUEL 25-27 Tél. TRUDAINE 53-73

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ
ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ
19 RUE HENRI MONNIER
PARIS (IXme)

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխանցուած է
MAISON VARTERESSIANի
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն եւ արտասահմանէն

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
130 Rue Pierre Dupont, ALFORTVILLE Seine
Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ ... րով ծարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար:
36 Rue Polonceau Paris (18e) Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ
Տէր եւ տնօրէն՝ ԴԵՒՈՆԴ ՋԱՓԱՐԵԱՆ

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՍՏԸՍ

Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան ... 24 ֆր., ... վրայ 22 ֆր.: Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ... քանքներ:
Դիմել՝ Н. Aldérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ — POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ:

Կ'ուզուի 18էն 20 տարեկան երիտասարդ մը: Դիմել Գէվորգ նպարավաճառ Արթինեանի, 28 Rue Lesage, Paris 20e.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

... եւ նոր մեթոտով դարմանում արտաքին եւ կանանց մարմնի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակ) եւ ... ամէն օր ... կիրակի 9-12:

ՏՕՔԹ. Ա. Ս Լ Ա Ն

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՐՏԱՄՈՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Tél. Provence 73-67
... 12 ... 2 7 ... 9-12

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ,,
1929ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)
550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անգիր կողք, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:
Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS 10e
ԳԻՆ՝ 30 ՖՐԱՆՔ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՅԻ «ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ» . . .
... 7 ֆր. ... Դիմել M. G. Balasan, Impr. de Navarre, 5 Rue des Gobelins, Paris.

ԼԵՒՈՆ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ նոր ... եւ ձմեռնային առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:
57 Rue de Clignancourt, Métro Barbès կամ Château Rouge
Tél. Nord: 59-20 Autobus J

ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉ
Խ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՒ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
197 Rue de Créqui, LYON

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ: Իր համովը եւ տեսակովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ...
ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ
Կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան
ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆՕՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ
12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք
ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլոնոց թիթեղ տուփերու
քիլոն՝ 9 ֆրանք Դիմել՝ Մ. ... 65 Rue Ste Anne.
Մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Central 76-64

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris 10
Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROP

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	
	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1928

30 DÉCEMBRE 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 842

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՍԿ ԵՐԵՒԱ՞ՆԸ — 1928ԻՆ...

Ուրիշ պարագաներու մէջ, հայրենիքով, պէտք էր սկսիլ տարեկան տեսութիւնը, գաղութներով լրացնելու համար։

Հակասութիւն մըն ալ այս՝ մեր ներկայ կեանքին մէջ։ Ցարուէ տարի, այնքան հեռացաւ հայրենիքը մեզմէ, աշխարհի խոթը ծովերուն ափը նետուած բազմութիւններէն, որ մենք մօտաւորէն սկսանք, յանգելու համար հեռաւորին։

Աշխատակից մը արդէն ստանձնած է ներկայացնել Հայաստանի կեանքին գլխաւոր գիծերը՝ 1928ի ընթացքին։ (Պիտի հրատարակենք յաջորդ համարով)։ Այստեղ կ՚ուզէինք մատնանշել մէկ-երկու երեւոյթներ միայն։ Աւելի ճիշդ, Երեւանցիներուն ուշադրութեան յանձնել կարգ մը կէտեր, թէ հայրենիքի եւ թէ իրենց բարիքին համար։

Եւ եթէ կ՚ուզէք, խօսինք ճարտասանական ձեւով, որ ընթացիկ եղանակն է խորհրդային երկիրներու մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ Էջմիածնի յետին գիւղը։

Ուրեմն, քաղաքացինե՛ր, (սահմանէն ներս եւ սահմանէն դուրս), դուք որ ստանձներ էք հայրենիքը «փրկելէ» յետոյ, վերաշինել զայն, ականջ դրէք մէկ անգամ ալ, այս հանդիսաւոր առիթով։

Ահա հրապարակաւ կը յայտարարենք ձեզ, — որ մեր ալ ուզածն է՝ աշխատաւորութեան փրկութիւնը, վերջնական, իրական ազատագրումը այս աշխատաւոր ժողովուրդին։

Մեզ չեն հետաքրքրեր ո՛չ քաղքենի «լէվանտէն»ները, ոչ գոյնզգոյն կոկորդիլոսները, ոչ ալ բնոր կապած մաքսաւորները, որոնց հետ սրբազան դաշինք ունիք, սակայն, դո՛ւք, փարիսեցինե՛ր եւ դպիրնե՛ր։

Ի՞նչ բրած եղաք, անցնող մէկ տարուան ընթացքին — անցած ութ տարիներու միջոցին, — այդ աշխատաւորութեան համար։

Ի՞նչ քաղաքական-պետական գործ, որ խանդավառէր, ամրապնդէր հայ բանուորն ու գիւղացին, եւ խղճահարութեան ենթարկէր մեզ, ընդդիմադիրներս։

Ձենք ուզեր խօսիլ ներգաղթի մասին։ Ձեզի կը թողունք շինարարական բարեկենդանի բոլոր փառքն ու խրախճանքը։ Մանաւանդ որ, ձեր իսկ պատասխանատու ընկերները աւելի լաւ կը ներկայացնեն անոր լաւն ու գէշը, իրական գործն ու «խայտառակութիւնը» (Հ. Կոստանեանի բառերով)։

Ի՞նչ բրած եղաք, որ եթէ ոչ հազար հոգի աւելնար դուրսէն, գէթ երկու հազար հոգի չհեռանար հայրենիքէն, մինչեւ հիւսիսային Կովկաս, յետոյ Ռուսաստան, ու վերջապէս՝ դէպի Հարաւ. Ամերիկա։

Ի՞նչ ձեռնարկներ կատարեցիք, որպէսզի, եթէ կարելի չէր հինգ հազար հոգի տեղաւորել հայրենի հողերուն վրայ, գոնէ չվերահաստատուէր այն կացութիւնը, որ կը տիրէր 1914էն առաջ, երբ Թուրք-Թաթարներ բռնած էին Հայաստան աշխարհին բոլոր բանուկ ճամբաներն ու կենսական երակները։

Ի՞նչ քաղաքական ծրագիր որոճացիք, ամբողջ մէկ տարի — կամ ութ տարի — որպէս զի Երեւանը չզգանար զանցառելի քանակութիւն մը՝ Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան մէջ։ Որպէս զի, իբրեւ հաւասարազօր անդամ, Երեւանը ՚նք վարէր իր ճակատագիրը, փոխանակ տատանելու Թիֆլիսի եւ Բագուի հովերուն առջեւ։ Որպէս զի Մոսկուան համոզուէր — գոնէ ա՛ն համոզուէր — թէ Հայաստանը իսկապէս վճռական կշիռ մը կը ներկայացնէ Կովկասի մէջ, թէ կարելի չէ անվերջ զրկանքի ենթարկել զայն, զուարճանալ անոր հետ, պետական վարկերէն պարբերաբար փշրանքներ նետելով անոր երեսին։

Ի՞նչ երաշխիքներ ապահովեցիք, որպէս զի այն ժողովուրդը որ ձեր թաթին տակ է ինկեր է այսօր, հանգիստ ըլլայ գոնէ մէկ բանի մասին, — փրկուի՝ արիւնի մղձաւանջէն, որ չէ անհետացած, դժբախտաբար, հակառակ ձեր բազմալեզու եւ ճռճռան ճառերուն։ Հակառակ ձեր ռազմա-յեղափոխակա՛ն այլ սնամէջ բանաձեւերուն։

Հայ գիւղացին զրկեցիք իր ինքնապաշտպանութեան յետին զէնքէն։ Ի՞նչ տուիք փոխարէնը, քաղաքացինե՛ր։ Խօսէ՛ դո՛ւն, Ղափանցի Գերասիմ, որ ուրացար Դաշնակցութիւնը, վայելեցիր Մոսկուան ու Երեւանը, գացիր տեսար հերոսական Զանգեզուրը, եւ հիմա նորէն — անցեր ես արտասահման, «հանդերձ ընտանեօք»։ Անշուշտ գոհ, եւ կազդուրի՛չ տպաւորութեամբ...

Ի՞նչ բրած եղաք, վերջապէս, վհատութենէ փրկելու համար հարիւր հազարաւոր գիւղացիներ եւ բանուորներ, համեստ արհեստաւորներ եւ աշխատաւորներ, որոնց մուխը կը մարի անհաւասիկ, մեր եւ ձեր աչքերուն առջեւ, Փարիզի լպրծուն պողոտաներուն վրայ եւ հարաւային Ամերիկայի հրակէզ տափաստաններուն մէջ։

Հերի՛ք, հերի՛ք է ջուր ծեծէք Հ. Յ. Դաշնակցութեան կամ «պուրժուա-նացիոնալիստական» կուսակցութեանց պատասխանատուութեան մասին։ Իւրաքանչիւրը թող տէրն ըլլայ իր մեղքին։ Թող կործանի՛ն բոլորը, ջախջախուած ու սեւերես, միայն թէ փրկուի՛ այս ժողովուրդը։

Ո՞ւր է ձեր թալիսմանը։ Ո՞ւր է լուծումը, քաղաքացինե՛ր — ի՞նչ հեգնութիւն — ճպուռնե՛ր եւ անձեղներ։

Ու վերջին հարց մը՝ շեշտակի, —

Գտա՞ք մահացու զէնքը, ոչնչացնելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը — ազատութեան եւ հայրենիքի գաղափարը, — որ վարակեր է ձեր ընկերներն ալ, ձե՛ր իսկ խոստովանութեամբ, փարիսեցինե՛ր եւ դպիրներ։

Այս մէկը, անշուշտ, ամէնէն դրական երեւոյթն է ձեր սառուցեալ թագաւորութեան։ Շ.

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԷՐ «ԺՈՒՌՆԱԼ»ի

Հարցաքննիչ դատաւոր կլար կրկին իր մօտ հրաւիրելով աւելի քան չորս ժամ հարցաքննեց նիւթւն Ամառը (Նախկին Թրքահպատակ Հրեայ), որ հաստատեց յետոյ *Լա Ռիւմէօրի* տնօրէն ժորժ Անքեթիլի մասին իր բանձերը, նոր յայտնութիւններ ըրաւ:

Ասոր վրայ, Արդարութեան պալատը հրաւիրուեցան *Ժուռնալի* խմբագրապետ տը. Մարսիյեաք եւ վարիչ Համլէն, որոնք խոստովանեցան թէ ցիկին Մարթ Հանօ կաշառք առաջարկած էր իրենց թերթին: *Ժուռնալի* մէջ *Կազէթ տիւ Ֆրանի* մասին հրատարակուած առաջին յօդուածէն երկու օր վերջ, քանիցս խմբագրատուն ներկայացած էր Ամառ եւ առաջարկած էր վճարել կանխիկ մէկ միլիոն ֆրանք եւ խոստացած 15 միլիոն ֆրանքի մասնակցութիւն ցիկին Հանօի գործերուն, եթէ յանձն առնէին դադրեցնել պայքարը *Կազէթ տիւ Ֆրանի* դէմ:

Ժուռնալ մերժեց այս առաջարկը, յայտնելով միայն որ եթէ ցիկին Հանօ իր գործերուն կանոնաւորութեան մասին փաստեր տայ, անկողմնակալութեան համար կը հրատարակէ:

Անկէ քանի մը օր վերջ ցիկին Հանօ ձերբակալուած էր արդէն:

Գ. կլար երէկ կէսօրէն վերջ շարունակեց հարցաքննել կարգ մը մարդիկ: Ամառի յայտնութիւններուն մասին գաղտնապահութիւն կը տիրէ: կը կարծուի թէ այսօր-վաղը երկու հոգի եւս պիտի ձերբակալուին, որով ձերբակալուածներու թիւը 10ի եւ ամբաստանեալներունը 13ի պիտի բարձրանայ:

Միւս կողմէ փորձագէտները կը շարունակեն քննել *Կազէթ տիւ Ֆրանի* վերաբերեալ թուղթերը: Այս աշխատանքը դեռ երկար պիտի տեւէ, որովհետեւ բացի Փարիզի մէջ գրաւուածներէն, պարկեր լեցուն վաւերաթուղթեր բերուած են գաւառի մասնաճիւղերէն:

. Կ՚ըսուի թէ ցիկին Հանօ կարեւոր յայտնութիւններ պիտի ընէ: մասնաւորաբար պիտի յայտնէ անունները կարգ մը մարդոց, որոնք վերջին պահուն իրեն դիմելով դրամ պահանջած էին՝ «լռութիւն պահելու համար»: Մասնաւորապէս պիտի յայտնէ թէ ուր տուած է այն 200,000 ֆրանքը, որ ցարդ կը մնայ գաղտնիք:

1929-Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Ծերակոյտին մէջ 107ի դէմ 140 ձայնով քուէարկուեցաւ երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու, տարեկան 60 հազար ֆրանքի բարձրացնելու օրինագիծը: Նախարարական տագնապը, որմէ կը վախցուէր, չծագեցաւ: Վարչապետը նոյնիսկ չգտնուեցաւ քուէարկութեան:

Փուանքարէի հրաժարման մասին կը խօսուի դեռ: Կ՚ըսուի թէ երբ 1929ի ելմտացոյցը վերջնապէս վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ՝ յունուար 2ին վարչապետը պիտի տայ իր հրաժարականը:

Ծերակոյտին կողմէ ելմտացոյցին մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցուած ըլլալով, երէկ կէսօրէն վերջ երեսփ. ժողովը զբաղեցաւ անոնցմով: Մինչեւ դեկտեմբեր 31 յոյս կայ որ վերջնական վաւերացումը կատարուի:

ՔԼՈՅԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հարցաքննիչ դատաւոր Ժանթիլ առջի օր Ֆրէնի բանտը երթալով, հոն ըցաքննեց նախկին ծերակուտական եւ ելմտական նախարար Քլոցը, Իր ներկայութեան իր պաշտպան փաստաբաններ Հանրի Թորէսի եւ կիւսթավ Ժոլիի:

Քլոց յայտարարեց.

Դեկտեմբեր 11ին իմ խորհրդարանային անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու մասին եղած դիմումը լսեցի երբ Քէլնէր տան եւ Գանք տը Ֆրանսի գանձատուներուն: Այդ միջոցին ժոֆրուա տունէն ո եւ է բողոք չկար: Զգալով որ սոսկալի հարուած մը կ՚իջնէ գլխուս՝ հրաժարեցայ բոլոր հանրային պաշտօններէս՝ իբրեւ անհատ պաշտպանելու համար ինքզինքս: Կ՚ըսուի թէ առանց դրամատունը հաշիւ ունենալու չէքեր ստորագրած եմ: Այդ չէքերը տուած եմ՝ առանց ո եւ է մէկէն պարտադրուելու: Չեմ գիտեր ինչո՛ւ այդպէս ըրի: Առերկա կարելի չէ բացատրել ուրիշ կերպով, բայց եթէ իմ կամքիս ջնջումով: Երբեք կեղծարարութեան նպատակ չեմ ունեցած: Կը յուսայի որ եկամուտներս պիտի կրնան բաւարարել ստորագրած պարտքերուս: Անխոհեմութեանս զոհը եղայ: Կարգ մը գործերու կար, գործութեան մէջ դժուարութեանց ենթարկուեցայ, առանք կարգադրուելու վրայ էին՝ երբ խորհրդարանային անձեռնմխելիութեան խնդիրը մէջտեղ դրուեցաւ:»

Այսօր Քլոց դարձեալ բժշկական քննութեան պիտի ենթարկուի:

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ ՍՈՒՐԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐ ?

Երուսաղէմ հրատարակուող արաբերէն թերթ մը կը գրէ թէ Սուրիոյ մէջ մեծ շարժում մը կայ, Աֆղանիստանի թագաւոր Ամանուլլահը Սուրիոյ թագաւոր հռչակելու համար: Այժմէն ժողովրդային հանրագրութիւններ կը կատարուին՝ Ֆրանսական մարդպանին դիմելով արքայական վարչաձեւ պահանջելու համար:

Ցիշեալ թերթը կ՚աւելցնէ թէ Ամանուլլահը թագաւոր ընտրելով, Սուրիացիները պիտի ունենան իրենց ուզած երիտասարդ ու կորովի վեհապետը:

ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԶԵՂԾՈՒՄԸ

Հին թղթադրամներու փոխանակութեան առթիւ կատարուած զեղծումը կը շարունակէ քննութեան առարկայ դառնալ։ Պոլսոյ «Միլլիյէթ» թերթին համաձայն, Հանրային Պարտքերու Վարչութեան նախկին պաշտօնեաներէն Պ. Հաճեան հարիւր հազարաւոր ոսկի գրպանած է այս գործէն, եւ այժմ իշխանական կեանք կը վարէ Փարիզի մէջ։ Նոյնպէս յոյն պաշտօնեայ Սէրկիօ իր գողցած դրամներով ապարթմաններ շինած է Աթէնքի մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ ինֆլիւէնզայի եւ թոքատապի համաճարակը բազմաթիւ զոհեր տուաւ։ Մեռնողներու թիւը 30—40 հազար հոգի կը հաշուուի։ Տակաւին հիւանդութենէ կը տառապին մօտ մէկ միլիոն հոգի։ Մեքսիկայի մէջ եւս սկսած է համաճարակը։ Դպրոցներն ու թատրոնները փակուեցան։

ԹԷՅՄԻԶ գետը բարձրացած է եւ Լոնտոն ողողումի վտանգին տակ կը գտնուի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՆՈՐՈԳԵԼ

Տարին վերջացած ըլլալով, կը յիշեցնենք մեր ընթերցո[ղ]ներուն թէ նոր տարիէն սկսեալ պէտք է նորոգել ինքնութեա[ն] թուղթերը։

Վերջին օրէնքին համաձայն, ինքնութեան թուղթերը իրեն[ց] արժէքը կը պահեն՝ պայմանաժամի լրանալէն մինչեւ եր[կու] ամիս։ Այսինքն բոլոր անոնք, որոնց ինքնութեան թուղթ[երուն] վրայ արձանագրուած է Valable pour 1928, *իրաւունք ունին [իրե]նց ինքնութեան թուղթերը գործածելու մինչեւ 1929 մար[տ] 31։ Այդ թուականէն յետոյ անոնք որ չեն նորոգած իրենց ին[քնու]թեան թուղթերը, տուգանքի կ՚ենթարկուին։*

. Կառավարական օրինագիծ մը որ արդէն ներկայացուած [է] խորհրդարանին եւ մօտ ատենէն թերեւս վաւերացուի, կա[րգ] մը փոփոխութիւններ կը մտցնէ ինքնութեան թուղթերու (Car[te] d'Identité) *եւ անցագրերու* (passeport) *օրէնքին մէջ։*

Ահա պատճէնը.—

Յօդ. 21.— 1927 մարտ 21ի օրէնքին յօդ. 89ը փոխարի[ն]ուած է հետեւեալ տրամադրութեամբ.

«Այն օտարականները որ ինքնութեան թուղթ առնել[ու] պարտադիր ըլլալով մէկտեղ, չեն առած կամ առնելէ յետոյ չ[են] փոխած տրուած պայմանաժամին ընթացքին, պարտաւոր [են] տալ տուրք մը, որուն սակը՝ յապաղման իւրաքանչիւր ամ[սուան] համար, որոշուած է 20 ֆրանք։

Տուրքին գանձումը պիտի հաստատուի Ներքին եւ Ելմ[տա]կան նախարարութեան որոշմնագրին մէջ ցոյց տրուա[ծ] պայմաններուն համաձայն՝ փակցուած դրոշմաթուղթերով։

Թուրքիա եւ Յունաստան

Աթէնքէն կը հեռագրեն.

Արտաքին նախարարը թղթատարով ընդունեց երկար [...] զեկագիր մը Թուրքիոյ դեսպան Փափայէն, Թէվֆիք Րիւշ[տիւ] պէյի հետ իր տեսակցութեանց մասին։

Այս տեղեկագիրը ձեռնհաս իշխանութեանց կողմէ քննու[ելէ]լէ վերջ, կառավարութիւնը նոր հրահանգներ պիտի տայ Փ[ափա]փայի։ Վէնիզէլոս ունկնդրութեան ընդունեց Թուրք դեսպ[անը] Ճէվատ պէյը։

600 ապստամբներ սպանուած

Աֆղանիստանէն նոր հասած լուրերու համաձայն, պա[տե]րազմական նախարար Մուհամմէտ Վալի խանի հրաման[ին] տակ գտնուող զինուորները Քապուլի դէպի հիւսիսային և ա[րե]ւելեան կողմը քշած են ապստամբները։ Անկէ զատ կառ[ա]վարական օդանաւերը սպաննած են 600 Շինվարի ապստա[մ]ներ, որոնք կը մասնակցէին Ճէլալապատի կռիւներուն։ Ք[ա]պուլի դուրսերը Շարփուրի օդանաւային կայանը երկու ոտ[ք] չափ ձիւնով ծածկուած է եւ անկարելի կը դառնայ այլ[եւս] օդանաւերով ապահով վայրեր փոխադրել մայրաքաղաքի օտ[ար]ականներն ու մանուկները։

Լուրի մը համաձայն, ապստամբները փոխած են ընթաց[քը] Սալանկ գետին, որ ելեկտրական ուժ կը հայթայթէր մայրաք[ա]ղաքին։ Այս պատճառով Քապուլի պետական գործարաննե[րը] անշարժութեան դատապարտուած են եւ ելեկտրական լո[յսը] դադրած է։

Անգլիական դեսպանատունը, որ Քապուլի դուրսերը կը գտնուի, սաստիկ ռմբակոծուած է ապստամբներուն կող[մէ]։ Աֆղան պաշտօնեայ մը սպաննուած է եւ երկու պարտիզպ[աններ] վիրաւորուած են։

Դեկտ. 25ին եւ 26ին բուռն կռիւներ տեղի ունեցան ա[նգ]լիական դեսպանատան շուրջ։ Կառավարական զօրքերը եր[կար] թնդանօթաձգութենէ յետոյ յաջողեցան գրաւել դեսպանատ[ան] վրայ տիրապետող բլուրները։ Անգլիական զինուորական կցո[րդի] բնակարանը եւ ուրիշ 7 շէնքեր վնասուեցան ռմբակոծում[էն]։ Ապստամբները, գլխաւորութեամբ իրենց պետին՝ Փաչա [...] քաուի, դեկտ. 14ին գրաւած էին Պակիպալա բլուրը եւ պա[շա]րած Հապապիա զինուորական վարժարանը, ուր կը գտնու[էին] Թուրք սպաները։ Այս վերջինները դիմադրեցին եւ յաջողեց[ան վանե]քշել ապստամբները։

Ցամառ զրոյց կը շրջի թէ ապստամբները այրած են Ճէ[...] լապատի անգլիական հիւպատոսարանը եւ հիւպատոս Ճին[...] կիր խան փախած է՝ կեանքը ազատելու համար։

Կը հերքուի այն լուրը թէ Ամանուլլահ թագաւորը մ[...] դրած է գահէն հրաժարիլ՝ ի նպաստ իր տղուն։

Վերջին լուրերուն համաձայն, կառավարական զօրք[երը] մայրաքաղաքէն 50 քիլոմեթր հեռուն քշած են ապստամբն[երը] եւ գրաւած Փէյման փոքրիկ քաղաքը։ Ապստամբները կը [...] հանջեն դէպի Շարիքայի հովիտը, ուր օդանաւեր կը ռմբակո[ծեն] թշնամի ուժերը։ Այս վերջինները նահանջած ատեն այրե[ցին] Պագիպալայի հիւանդանոցը։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարշաւայի մէջ սկսաւ դատավարութիւնը ժորժ Վոյսիէշո[ւս]կիի, որ անցեալ մայիս 4ին մահափորձի ենթարկած էր Վար[շա]ւայի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական կցորդ Լիզարե[ւը]։ Ամբաստանեալը 23 տարեկան է։ Հայրը փոխ-նախարար էր [...] րային կառավարութեան մէջ եւ 1919ին բոլշեւիկներուն կո[ղմէ] գնդակահարուած էր Քիեւի մէջ։ Իսկ ինք 1921ին մօրը հետ մ[...] սին բանտարկուելէ ետք յաջողած էր բանտէն փախչիլ։

Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ թէ ուզած էր վրէժ լու[ծել] բոլշեւիկներէն։

ԵՐԵՔ ՎԿԱՅ

Ռուս գրագէտ Ա. Դրոզդով Մոսկուայի «Կրասնայա Նիվա» (կարմիր արտ) հանդէսի մէջ կը պատմէ իր տեսակցութիւնը երեք գիւղացիներու հետ, որոնք, անխախ իրենց կամքէն, ուղղակի կամ անուղղակի մասնակից եղած են Լ. Տոլստոյի ողբերգութեան։

Անոնցմէ մէկը, Ադրիան Եղիսէեւ, կը ծառայէր մեծ գրողին իբրեւ կառապան։ Այսօր ան արդէն գեղեցկադէմ, առոյգ ծերունի մըն է. կը սիրէ խօսիլ, բայց կը զսպէ ինքզինքը։ Եւ կը ստացուի այն տպաւորութիւնը, թէ Եղիսէեւ գիտէ իր խօսքին արժէքը։

Տոլստոյի փախուստը տունէն իր խորհրդաւոր մանրամասնութիւններով վէպէ առնուած գլուխ մը կը յիշեցնէ։

Մութ, անձրեւային գիշեր մըն էր։ Տոլստոյ, բժիշկ Մակովիցկիի հետ, լուսաւորելով ճամբան գրպանի ելեկտրական լապտերով, կ'երթայ կ'արթնցնէ կառապանը ու կը հրամայէ պատրաստել կառքը։

Եղիսէեւ դէպքը հետեւեալ կերպով կը պատմէ.

— Այնպէս մութ էր, որ՝ երբ կը լծէի ձիերը, իմ սեփական ձեռքերս իսկ չէի տեսներ։ Քունէն տակաւին սթափած չէի ու անկարող էի գտնել արդեօք կոմսը երկաթուղիի կայարա՞ն թէ ուրիշ տեղ մը կ'երթայ. այդ ինծի չէր վերաբերեր. իմ գործս տրուած հրամանը կատարելն էր։ Ցետոյ առանց կառք նստան, ու Լեւ Նիկոլայեւիչը ինծի խօսք մը իսկ չըսաւ. շարունակ բժիշկին հետ կը խօսէր ու այն ալ ֆրանսերէն ու լատիներէն։ Իսկ շուրջը այնպիսի մութ մը կը տիրէր, որ կը թուէր թէ տարտարոս կ'իջնէինք։ Ապա ձիաւոր մը առինք, որ կ'երթար առջեւէն՝ վառ կերոն մը ձեռքը։ Հանգստարանի մօտ Լեւ Նիկոլաեւիչը հրամայեց ետ ուղարկել կերոնակիրը։ Ու ինքը կը շարունակէր իր ֆրանսերէնն ու լատիներէնը բժիշկի հետ։ Հոգ ես գլխի ինկայ, որ նորին պայծառափայլութիւնը տարբեր վիճակի մէջ էր, ու վախցայ։ Խօսքը կը տեսնուէր, որ ան ճամբայ ելած է առանց պատրաստուելու, յուզուած է ու մերթ կը խօսի, մերթ կը լռէ։ Շա՜տ վախցայ ես այն ատեն։

Եկանք Շչեկինօ կայարանը։ Լեւ Նիկոլաեւիչը ելաւ կառքէն, թօթուեց ինքզինքը. ու այնպիսի անպատմելի արտայայտութիւն մը ունէր... իսկ դէմքը խիստ էր։

— Ադրիա՛ն,— դարձաւ կոմսը ինծի,— ըսէ Ալեքսանդրա Լվովնային(*), որ գլխարկս հոն, թուփերու մէջ, վար ինկաւ։

Ինչպէս կ'երեւի, կ'ափսոսար գլխարկը։ Իսկ ես երկիւղես՝

— Ձերդ պայծառափայլութիւն,— ըսի,— իսկ Ալեքսանդրա Լվովնան ատոր համար ինծի չի՞ բարկանար։

— Չէ՛, մի՛ վախնար։

Իսկ ինքը կանգնած է ու կը դողդղայ ցուրտէն։ Այն ատեն բժիշկ Մակովիցկի կը հարցնէ անոր.

— Թերեւս, Լեւ Նիկոլաեւիչ հրաժեշտի խօսք մը ըսէք Ադրիանին։

Լեւ Նիկոլաեւիչը շարժեց ձեռքը.

— Բան չեմ ըսեր։

Ու դիմեց դէպի կայարան՝ առանց ետ նայելու...

. . .

Սիմէոն Ռումեանցեւ, Տոլստոյի խոհարարը, միջահասակ, ամուր կազմուածքով գիւղացի մըն է. հպարտ է, որ մօտէն կը ճանչնար Տոլստոյը։

— Առտուն,— կը պատմէ ան,— ինչպէս միշտ՝ խոհանոցն էի։ Իմ գործս այնպէս է, որ կը պահանջէ կատարեալ ճշդապահութիւն։ Քիչ ետքը խոհանոց կ'իջնէ Ալեքսանդրա Լվովնան. ու կը տեսնեմ, որ յուզուած է կամ, աւելին դեռ, թերեւս քնացած չէ ամբողջ գիշերը։ Վառարանի առջեւ կանգնած՝ կը պատրաստեմ սովորական նախաճաշը։

Ալեքսանդրա Լվովնան մօտեցաւ ինծի.

— Սեմէոն, գիտե՞ս, Լեւ Նիկոլաեւիչը մեկնած է։

Ես չհասկցայ ու պատասխանեցի.

— Աստուած յաջողութիւն տայ։ Մոսկուա՞ մեկնած է։

— Ո՛չ, Սեմէոն, ընդմիշտ հեռացած է, այլեւս պիտի չվերադառնայ։

— Ընդմի՞շտ։

Նայեցայ անոր ու հասկցայ ամբողջ ճշմարտութիւնը։ Հասկցայ, որ լքած է իր տունը ռուս աշխարհի մեծ գրող Լեւ Նիկոլաեւիչ Տոլստոյ։

Ալեքսանդրա Լվովնան կեցած է առջեւս՝ չափազանց յուզուած ու չափազանց գունատ. իսկ ես, ինչպէս որ կանգնած էի վառարանին առջեւ, սրճամանը ձեռքս, կը հաւատա՞ք, յանկարծ աչքերս մթնեցան, ու այլեւս չեմ տեսներ, թէ ո՞ւր դնեմ սրճամանը։ Հա՛։ Ապա պաղ մը անցաւ ողջերէս դէպի կոնակս։

Ցետոյ Ալեքսանդրա Լվովնան ըսաւ, թէ կոմսը նամակ մը թողած է Սոֆիա Անդրէեւնայի(*) համար, բայց ինքը կը վախնայ նամակը անոր յանձնել։

Սակայն, ինչպէս միշտ, ես պատրաստեցի նախաճաշը եւ բարձրացայ ճաշասրահը։ Սոֆիա Անդրէեւնան հանգիստ նստեր սուրճ խմելու. դեռ բան չէր գիտեր ու չէր զգար, թէ ինչ դառն անակնկալ կը սպասէ իրեն։ Հոգ անոր մօտեցաւ Ալեքսանդրա Լվովնան ու յանձնեց նամակը։

Ան սկիզբը զարմացաւ, բայց ոչ շատ։ Բացաւ նամակը ու սկսաւ կարդալ։ Ու յանկարծ աչքերէն հեղեղի պէս սկսաւ արցունք հոսիլ։ Հարկաւ, մեր գիւղացիական կեանքին մէջ ամէն տեսակ վիշտ կայ, ու մենք ամէն օր ծովի չափ վիշտ կը տեսնենք։ Բայց հոգ ես շատ վախցայ Սոֆիա Անդրէեւնայի համար։ Ան բարձրացուց աչքերը, կարծես ոչինչ կը տեսնէր, ու աչքերուն մէջ վայրենի բան մը կար։

Ըսե՞մ արդեօք։

Է՛հ, ըսեմ, անցած բան է արդէն։ Այն օրը հով ու անձրեւ կար ու խիստ ցուրտ էր։ Սոֆիա Անդրէեւնան դուրս նետուեցաւ այն հագուստով, որ վրան էր։ Վազեց պարտէզ ու անկէ շիտակ դէպի լճակը։ Ես, Բուլգակովը եւ ուրիշ պարոն մը հետեւեցանք անոր։ Ու տեսայ թէ ինչպէս կոմսուհին ինկաւ լճակի ափի տախտակամածին վրայ ու անկէ գլորեցաւ ջուրը։ Անոր ետեւէն ես ալ, որ ամէնքէն առաջ էի, նետուեցայ լճակը։ Հոկտեմբերին ջուրը պաղ է, կ'այրէ. իսկ կոմսուհիին մարմինը այնպէս ծանր է, որ կարծեցի թէ պիտի չկարենամ ջուրէն հանել։ Չէ՞ որ ես ալ վաղուց նշուսպառ եղած էի։ Հոգ օգնութեան հասաւ Ալեքսանդրա Լվովնան, ու երկուքս միասին հազիւ կրցանք կոմսուհին ափը հանել։

Ծանր, շա՜տ ծանր օրեր ապրեցանք այնուհետեւ Եասնայա Պոլեանայի մէջ...

* * *

Միխայիլ Զորին, Տոլստոյի որսորդներէն, 72 տարեկան ծերունի մըն է։ Երբ Տոլստոյի մարմինը ուսերու վրայ Եասնայա Պոլեանա բերին, Զորին անոր համար գերեզման փորեց անտառին մէջ։

— Գետինը սառած էր,— կը պատմէ Զորին — ու շատ դժուար էր փորել, տղա՛ս ընթի.— անհամար պսակներ բերած էին։ Երբ պսակները դրին գերեզմանին վրայ, լեռ մը գոյացաւ, իմ հասակէս բարձր։ Կային պարզ պսակներ, կային եւ արծաթէ՝ ժապաւէններով ու գրութիւններով։ Որպէսզի չգողնային այդ պսակները, գիշերները ինծի պահապան կը կարգէին։

Կանգնած եմ գիշերը ու վախ կը զգամ։ Թէեւ անտառի մէջ մեծցած եմ, բայց հոս հանգուցեալ մը պառկած է առանց խաչի։ Ու գլխուս մէջ այնքան խոհեր կը դառնային, որքան որ ամառը ճանճ կայ խրճիթին մէջ։ Ցուրտ ալ էր։ Կը դողայի։ Քանի մը ուսանողներ, շնորհակալ եմ, տեսութեան կուգային, ու երբեմն մէկը կամ միւսը վերարկուի տակէն ինծի գինի կը հրամցնէր։

Ու ահա թէ ինչ տագնապ պատահեցաւ ինծի, անգամ մը։ Հոկտեմբերին, ինքդ ալ գիտես, լուսաբացը անուշ է, առանց արեւի. եւ ուշ կը լուսնայ։ Կանգնած եմ ահա լուսաբացին մինակ՝ գերեզմանի մօտ։ Ու մէկ մըն ալ ամէն ինչ արթնցաւ յիշողութեանս մէջ։ Ա՜հ, ըսի, տունդ չաւրուի [illegible], տղա՛ս, անոր գերեզմանին մօտ ու սկսայ վայել կնկան մը պէս.

— Ձե՛րդ պայծառափայլութիւն, կ'ըսեմ, Լեւ Նիկոլաեւիչ, շնորհակալ եմ քենէ, որ՝ երբ տունս կրակի ճարակ եղաւ՝ 25 ռուբլի տուիր ինծի։ Սակայն ինչո՞ւ, կ'ըսեմ, ձերդ պայծառափայլութիւն, բոլոր շուները Իլիա Լվովիչին(*) տուիր։ Չէ՞ որ ան փճացուց ամէնքն ալ քանի մը կոպէկի համար։ Եւ ի՜նչ շուներ. գին չունէին, Լեւ Նիկոլաեւիչ, այն շուները։

Ահա այսպիսի տոսկալի տագնապ պատահեցաւ ինծի։ Արշալոյսին հանգստացայ, ուշքս գլուխս եկաւ. փառքի, տղա՛ս, արշալոյսին մարդ կը ստանայ ցերեկուան խելքը։

Լ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

(*) Տոլստոյի աղջիկը։

(*) Տոլստոյի կինը։

(*) Տոլստոյի որդին։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

103 — ԷՍ Ի՞ՆՉ ԿՐԱԿ Ա

(Բայազիտէն)

Էս ի՜նչ կրակ ա, Տէր-Աստուած,
Ա՛յ ջավար, բայազէդ վառեցին,
Սատղաշ Ծժերն(1) են էրած,
Ա՛յ ջավար, սեւ խաբար՝ էրիցին:
Ճիլոքն(2) էկան ամպի պէս,
Ա՛յ ջավար, սեւ խաբար զալմեր,
Գիւլէն Թափեն կարկտի պէս,
Ա՛յ ջավար, բայազէդ կտրեցին:
Մէր(3) մանուկն կուրանայ,
Ա՛յ ջավար, սեւ օրեր, սեւ ջաղեր,
Արին(4) սուրի պէս կ'երթայ,
Ո՛վ Աստուած, ա՛յ ջավար, վառեցին:

Բոցեր, կ'ելլին վեր ու վեր,
Ա՛յ ջավար, սեւ խաբար միլիցին,
Ջէներն երկինք ա լցուեր,
Ա՛յ ջավար, միլիցին վառեցին:
Ա՛խ, ջինգ ջարիւր էյ քաջ կտրիճ,
Ա՛յ ջավար, վա՛յ ջաւէ՛ք, վառեցին.
Ամէնքն ինկած քաջ կտրիճ,
Ա՛խ ափսո՛ս, վա՛յ կսկիծ, վառեցին:

Ամէնքն մնացին անդադար,
Էս ի՞նչ կրակ ա, էս ի՞նչ բոց.
Ձինար բոյին մէր մատաղ,
Ա՛յ ջավար, սեւ օրեր, սեւ ջաղեր,
Ջնր սգաւոր մայր մեռնէր,
Էս սեւ օրեր չտեսնէր.
Ա՛յ ջավար, սեւ օրեր, վառեցին,
Լմոնց սրտեր կտրուէր:
Ա՛յ ջավար, միլիցին գիւլեցին,
Ա՛խ Աստուած, սէյլերներ կտրեցին:

(Հանդէս Ամսօրեայ)

(1) Մանուկներ, (2) Վանայ Քրդերը, (3) մայր, (4) արիւն։

ԿԱՂԱՆԴ ՄԸ

1917։
Թաւրիզոյ մէջ։
Սթրանճա լերան տակ։

Այն Զուլումի օրերուն զարհուրելի թշնամի մը ինկած էր մեր բանակին մէջ ու մեզի մէկիկ մէկիկ կը նետէր Մահուան անդունդին մէջ, Վանտալի նման էր այդ թշնամին։ Մեր խրամներէն ներս մտած էր ան ու մեր առնեկրուն տակ գերեզման կը բանար։ Անոր հետ զարնուիլը անօգուտ էր։ Բացուեր էին հաշտութեան դրօշակներուն տեղ՝ յուսահատութեան բոլոր դեղին դրօշակները։ Պաշարուած էինք մահուան մանգաղներէն։ Ամէն զէնուզրահ անկարող էր զայն զգետնել։ Թշնամին մեր խրամներէն ներս էր մտած ու տարածուած էր մեր մարմնոյն մէջ։

Բծաւոր ժանտատենդն էր։

Բանակը խելագարած էր։

Փախչողները գնդակահարուեցան։

Անտանելի էր, ահաւոր էր, զարհուրելի, զարհուրելի։ Արիւնը ցամքած էր մեր երակներուն մէջ։ Բծաւոր ժանտատենդ...։ Ու անկէ զատ պալքանեան սառը։ Կը զգայինք։ Մեր մատները տերեւներու նման կը թափէին դեղնելով ու կապուտնալով։ Հարիւրաւորներ սառեցան իրենց ոտքերէն։ Ու կար քաղցն ու ծարաւը։ Ո՛չ հաց, ո՛չ ջուր...։ Կլոր փոս մը փորուած էր լերան գագաթը, ուր ամէն բան կ'ընէին զինուորները։ Անձրեւի ժամանակ ջուր կը հաւաքուէր այդ աղտեղութեան փոսին մէջ։ Զինուորները մինչեւ անգամ իրար խեղդած էին այդ ժահրոտ ջուրէն խմելու համար։

Առաւօտ մը հրաման բարձրացաւ Կարճ ու կտրուկ— Չէզոքացնել վարակուածները։ Հարիւր եօթանասուն հոգի, մեծ մասամբ յոյն, նետուեցանք ուղտի ախոռի մը մէջ։ Օրական ութ տասը մեռել։ Ախոռին մէջ ինքն իր վրայ կծկուած կը սպասէինք մահուան։ Անբաժանցած էինք։ Այնտեղ ճանչցայ առաջին ու վերջին անգամ Յուսահատութիւնը։ Կեանքն ու մարդիկը մեզմէ կը փախչէին։ Կը լեցուէինք մահով։ Ահաւո՜ր...։ Ախոռը պաշարուած էր։ Վտարուածներ էինք աշխարհէն։ Հին դարերու բորոտներէն ալ դէշ։

Օրեր անցան, ինչպէս օրերը կ'անցնէին գերեզմանատուներու վրայէն։ Կը չէնար մեր մահուանը դիակներով։ Հազիւ եօթանասուն հոգի էինք մնացած։ Օրական եօթն անգամ ձայն չէր լսուեր։ Լեզուները փակած էին քիմքերուն։ Ո՛չ մէկ բերան կը բացուէր ուտելու կամ խօսելու համար, Մահով կը սնանէինք։ Գերեզման, կատարեալ գերեզման։

Մեր գերեզմանը սակայն, խարխուլ էր։ Ախոռին առաստաղը փլած էր։ Գետինը քար ու հող։ Անձրեւ ու ձիւն ու քամի ախոռին մէջ։

Ուռ՛ւ հո՛ւ հո՛ւ...

Դժոխքի գերեզման...

Ու հեռուն ոռնացը գայլերուն։ Գուցէ բորենիներ...

Ու երեկոյ մը ձայն մը բարձրացաւ։ Մեր բախտակիցներէն մին էր։ Կը պոռար խելագարի խանդավառութեամբ ու անսովոր ուրախութիւնով.

—փէսուիա, քէԹօխրօնօ...

Յոյն մըն էր. «Տղա՛ք, շատ տարիներու» կը պոռար։

Կաղանդ էր։ Կիսամեռ հոգիներու մէջէն յոյսի, խանդի, հաւատքի ալաւնի մը ծնաւ։ Շարժում, նայուածք, ժպիտ։ Հինգ վայրկեան վերջ տասը—տասներկու հոգի իրարու քով եկած էին։ Խօսակցութիւն, ձեռքի սեղմումներ, արօշումներ։ Հինգ երիտասարդներ դուրս ելան ախոռէն զաղտնի։ Ժամ մը վերջ անոնք վերադարձան՝ իրենց հետ բերելով ահագին փայտեր, կանանչագարդ ճիւղեր ու վայրի պտուղներ։

Ախոռին մէկ անկիւնը հաւաքուեցանք։ Այդ պահուն տասնեակ մը երեւցաւ դրան առջեւ, ձեռքը քանի մը նամակներ։ Անուններ կանչեց։ Սրտատրոփ կը սպասէի։ Օ՛, վերջապէս...։ Նամակ մըն ալ ինծի, մայրիկէս։ Այդ օրերուն ուրիշ ո՞վ նամակ պիտի գրէր։

Ի՞նչ անուշ Կաղանդի նուէր։ Խենդի պէս պատռեցի պահարանը։ Ահա քանի մը տող.

— «Սիրելի զաւակս,

Ի՞նչ եղար, ո՞ւր մնացիր։ Աչքս փողոցը մնաց նամակի սպասելով։ Ոչ խենդ եմ, ոչ խելօք։ Գիշեր ցորեկ կ'աղօթեմ։ Արդեօք գլխուդ բա՞ն մը եկաւ։ Դուն առանց չէիր, կը գրէիր։ Ա՛խ, շուները մայր չըլլան։ Ինքզինքդ աղէկ նայէ, խելքդ գլուխդ ժողվէ։ Օ՛ֆ. աս ի՞նչ օրերու հասանք...։ Աստուած իր ձեռքը անպակաս ընէ վրայէդ։ Վաղը մէկալ օր Կաղանդ է, ի՞նչ ըսեմ... Աստուած մէկալ Կաղանդը միասին ընել տայ... մէկ սեղանի վրայ... իրարմէ կշտանանք...։ Ողջութիւնդ կ'ուզեմ Աստուծմէս, մինակ ողջութիւնդ։ Աստուած հասնի մեզի։ Թուղթս աչքերուս պէս լեցած է, ինծի առանց նամակի մի ձգեր։ Կէս մեռել եղած եմ, նամակովդ կ'ապրիմ կոր։ Շուները մայր չըլլան։ Կը համբուրեմ երկու աչքերէդ, աղուոր մանչս»

Չափազանցած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ թէ քառասուն անգամ կարդացի այս նամակը։ Ու սուտ խօսած չեմ ըլլար, եթէ աւելցնեմ թէ քառասուն անգամ մտքիս մէջ արտասանեցի այս անգիր եղած նամակը։ Անիկա հրաշալի աղօթքի պէս էր։ Անիկա նման էր նոր հաւատամքի։ Անոր մէջ յաւռութիք կար ու սուրբ կախարդութիւն։ Անով կը բուժուէի, կը բուժուէի, կը բուժուէի։ Միտքս լեցուած էր այդ նամակին բառերով։ Ու այդ նամակին գիրերուն չափ արցունք թափեցի այդ երեկոյ։ Այդ արցունքներով կարծես հիւանդութիւնը դուրս հոսեցաւ ինծմէ։ Ժողովրդական դեղագիր մըն էր ան։ Կը պայծառակերպուէի։ Քաղցրութեան շատրուան մը կը բարձրանար հոգիիս մէջ ու կ'ողողէր ցամքած կուրծքս։ Խանդավառութիւնը բոցերու նման մտաւ երակներուս մէջ ու բռնկցուց սիրտս։ Վազեցի ընկերներուս մօտ։

Անոնք ահագին խարոյկ մըն էին կազմած։ Բոցերը կը պարէին կատաղօրէն ...լով։ Անոնք բռնած էին ... ճիւղեր։ Կաղանդը կ'երգէին.

— «Այսօղ Վասիլիս էրխէթէ...

— «Սուրբ Բարսեղը կուգայ...

Այո՛, Սուրբը կուգար։ Ա... ախոռին խաւարին մէջ լոյս մը խաղար։ Մէկն էր որ կուգ... հրաշքով։ Սուրբն էր որ կուգ... սրբել մեզ։

— «Փէթօ խրօնօ, փէտխա...

— «Շատ տարիներու, աղաւ...

* * *

Դիտմամբ պատմեցի այս ... հաւոր Կաղանդը։ Պատմեցի ... նուն մխիթարութեան եւ խ... դավառութեան։

Մխիթարուիլ գիտնալը ... ւագոյնն է փիլիսոփայութի... ներուն եւ խանդավառուիլ գի... նալը՝ իմաստութիւններուն։

Խանդավառութեան հարկ է լեցուիլ Սուրբով ... մխիթարութեան համար հարկ ... գիտնալ նայիլ ետեւ ու առա... ւանդ վար։

Ու հիմա մենք ամէնքս ... բախտն ու թշուառը թող ... նայ զոհանալ իրեն ինկած ... ղանդի բաժինով։ Թող բա... մը գինիով խմէ Ս. Վասիլի... ւինը։

— Շատ տարիներու, աղա՛... եւ աղուոր տարիներու, աղբէ... նե՛ր...։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՊԱՐՍԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

ԿԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

Հին ու նոր Իրանի բազմազան ու բազմերանգ հէքեա... կանոցին մէջ պըպտումներու ընթացքին «Արմաղան» գրական ամսագրի եօթերորդ տարուան (1926) ժողովածուին Ջաննաթ եւ Հայեաթի անունով երկու կին բանաստեղծներ գտ... Մտքովս չէր անցներ, թէ երբ եւ է պարսիկ կինը — մանաւանդ մահմետական պարսիկ կինը — կրնայ առանց քաշուելու երգել։

Որքա՜ն շատ են բանաստեղծները, որոնք գեղեցիկ կնոջ ... կար մազերը, ծով աչքերը, «չինար բոյը» երգեր են, բայց կին ... չէր ենթադրել, գոնէ Արեւելքի մէջ, թէ կան եղեր բանաստեղծ... ջիներ, որոնք կոպիտ սեռի «լուսին դէմքը» կամ «նոճի բոյը», դեռ աւելին՝ «մազերու փունջը» կամ «խալը» կ'երգեն։

Դժբախտաբար չկրցայ զոյգ բանաստեղծուհիներու մանրամաս... ված ծանօթութիւններս լրացնել ու ստուգել, ինչպէս եւ Հայեաթի ... քնարը տակաւին փախուստ կուտայ այս էջերուն մէջ երեւնալ... պատեհութենէն։ Մինչ այդ, կը շտապեմ թարգմանել Ջաննաթ... որ Իրանը դովէ տիտղոսը ունի — մէկ զազէլէն հատուածներ... ները։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

* * *

Սիրելի երեսիդ ու մազերիդ մատաղ, որ այս աշխարհում,
Մի վայրկեան դէմքիդ մասին մտածելը չեմ մոռանում։
Ասացի որ հիւանդ եմ անջատման ու սպասումի վշտից,
Ասաց՝ լուռ կաց դու, Ջաննաթ, որ ես երջանիկ եմ։

* * *

Սիրուն դէմքդ ի՞նչ պէտք ունի նորածիլ մօրուքի ու խալի,
Իմ լուսին, քո գեղեցկութեան հասը երկու աշխարհում չկայ։
Գիշերավերջին երազիս մէջ մազերիդ փունջը ձեռքումս էր,
Նրա դրօշմից, է՛յ ջան, յաւերժ վշտից զատ բան չկայ։

* * *

Ի՞նչ անէ սիրուցըդ խփուածը, եթէ սրտի ցաւը չասէ,
Ասա՛, թող գիտնան, չէ՞ որ այս թաքուն հարց չէ։
Իմ ա՛խը քո քար սրտում սաստ ոչինչ է,
Բեկումը քարի մէջ իսկ այսպէս հեշտ ու դիւրին չէ։

* * *

Ի՞նչ գիշեր ես, ով անջատման գիշեր, որ արշալոյս չունենաս,
Ի՞նչ պատճառով հանդիպման օրը՝ այս բոլոր՝ երկար չէ.
Իմ եա՛ր, բացի՛ր վարագոյրը, թող աշխարհը տեսնի՝
Քո լուսին երեսը Քանանի լուսնից պակաս չէ։

ԻՐԱՆԸ ԴՕՎԼԷ — ՋԱՆՆԱԹ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՏԵՐ

Անգլիացիներու կողմէ, երու... սաղէմի մօտերը ճէրաշի մէջ կատարուած պեղումներըյանգա... են հնագէտական կարեւոր գիւ... տերու: Երեւան հանուած են 10... չափ եկեղեցիներ, որոնցմէ եր... կուքը մ․նաւանդ շատ կարեւոր... կը նկատուին, մնացած ըլլալ... Ն. եւ Զ. դարերէն:

Հնագէտները մասնաւոր ու... շադրութեամբ քննած են երկու... եկեղեցիները, որոնցմէ մէկ... Սուրբ Թէոդոսի եկեղեցին է: Գտ... դացուած արձանագրութիւնը... ցոյց կուտան թէ ան շինուած է... Քրիստոսի 492—496 թուականի... երկրորդ եկեղեցին նշանակուած... է Պօղոս եպիսկոպոսի անունով... ժամաձայն արձանագրութեան... մը, որ շինութեան թուական... ցոյց կուտայ 526ը:

ՎԱՅ ՁՈՒՆԵՒՈՐԻՆ...

…Վերջերս Վ. Լենետիկի Միխիթարեանները ձեռնարկեցին վարժարանի մը բացման, Փարիզի … Այս առաջին հանրագումար … չէ որ կը կատարեն անոնք … բնին կը ներեն, եթէ … մը գիտցուցիւն ընեմ, որ … վրտերու մօտ է:

Ա.— Փարիզաբնակ 15-17 … հազար հանոց հայութեան … քին 90ը բանուոր է:

Բ.— Գործարան, կամ այ- … աշխատող բանուորը միջին … ով 8-9000 ֆրանք հավի- … հի տարեկան: Ցետոյ 7 … ջորէ աւելի շահող բանուորը … ար է կառավարական … ք վճարել:

Գ.— Ըմռնանք որ, Փարիզի … դ արուարձաններու տան վարձ- … ը բանուորին վաստկած դրա- … մէկ տասներորդը կը տանի: Այս երեք գլխաւոր կէտերը … ի ունենալով, կը տեսնենք … թուաբանական հաշիւնե- … որ վարժարանին թոշակը … հազար ֆրանք տարը ամիսը) … ին համար անմատչելի … մար է: Մանաւանդ անոնց հա- … որ արդէն կէս մը այլասե- … են:

Մինչեւ հիմա ամէն հայ, որ … ակ ունի, կ'ողբար դպրոցի չգո- … թենէն, մինչդեռ այսօր վար- … արան պիտի բացուի, բայց իր … ւթական ուժը չի բաւեր նշա- … ակուած գումարը վճարելու: Այս … քին ցաւը, աւելի մեծ է եւ … երիչ: Երէկ հօր մը կ'ըլլայի … ով կ'ապրէինք, իսկ այժմ … ս չկայ որ օր մը հարստանանք: … ս' թէ անճար ծնողքը իր … մարութիւնը ինչպէ՛ս կը գո- … ւեղական դպրոցներուն ապա- … նել:

— Մենք ի զո՛ւր կը յուսանք … դպրոցի մէջ տեսնել Լեր … ւներնիս: Մեր կառքը չի շար- …, իսկ ի՞նչ օգուտ որ մեզի ձի … կը շնորհեն:

— Տեղական դպրոցը իմ … գրամէս մաժին չուզեր եւ … ֆրանքով կէս օրուան ճաշն … ւ եւ թուղթէն մինչեւ … ձրի է. իսկ եթէ գիշերօ- … դպրոց դնեմ, ամիսը 60 … ի դպրոցներ չեն պակսիր...

— Ախպէ՛ր, հինգ զաւակ ու- … երեքը մանչ, երկուքը աղ- … ալ նոյն հոգու միակ աշ- … ուրը, թէ սիրոս հարցներ … է, եւ յեղափոխական: Իս կը … հացիս կէսը տալ, որ զա- … րուհայ մնան, 80% անօրէնները … խայերէն խօսիլ չեն ու-

Այս խօսքերը, որ սրտերը կը վառեն իրենց պարզութեան մէջ, արդեօք լսած չե՞ն յարգելի միաբանները: Կամ նկատի չպիտի՞ առնեն իրենց դիմող հայերու նիւթական վիճակը: Հարուստը միշտ կրնայ հայկական կրթութիւն տալ իր զաւակներուն, իսկ աղքա՞տը... Արդեօք չկա՞ն բարերարներ, որ մասնաւոր նպաստներով թեթեւցնեն դպրոցին եւ աշակերտներուն բեռը:

Իսկ Բարեգործականի գումարները ինչի՞ պիտի ծառայեն: Ուսանողներու մասնաւոր սնունդի մը պատմութիւնը կ'իմանանք առանց բան մը գիտնալու: Բարեգործականը չի՞ գիտեր թէ, այն բազմաթիւ պատանիները որոնք ուսանելու փափաքէն յափշտակուած, Փարիզ եկան, քանի մը ամիսէն գործարաններու մէջ ինկան:

Եթէ Բարեգործականը անճրկեցաւ նախաձեռնարկ ըլլալու վարժարանի մը բացման, գոնէ թող բացուած պարտէզին մէջ սերմեր ցանող մշակի պաշտօնը կատարէ: Ուսանողներու համար սահմանուած ոսկիներով ծաղկեպսա՞կ պիտի գնեն անոնց սեւ օրերուն...

Վա՛յ չունեւորին, որ սակայն տասն անգամ աւելի հայ է, քան դիմակաւոր մարդիկը:

ԱՐԱՄ-ՍԷՖԷՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Թանի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.

Իտալիոյ Ներսփ. Ժողովէն վերջ Ռոմբաքոյեան ալ վաւերացուց Իտալեւթուրք դաշնագիրը: Այս առթիւ խօսուած ճառերը կը պարունակեն զանազան հատուածներ, որոնք կը լուսաբանեն Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան կարգ մը յատկանիշները:

Մասնաւորաբար ուշագրաւ էր ճառը Ծերակուտական Պարգիլայի, որ քննադատեց այն վարդապետութիւնը թէ երկրի մը ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնները փոխադարձաբար կախուած են իրարմէ: Ըսաւ թէ արտաքին քաղաքականութիւնը ո եւ է կապ չունի զանգուածներու եւ կառավարութեանց գաղափարախօսութեանց հետ: Աւելցուց թէ Մուսոլինիի արտաքին քաղաքականութիւնը այդպէս է արդէն: Այդ է պատճառը որ որոշ նպատակներով յարաբերութիւններ կը մշակէ ամէն ձեւի պետութեանց հետ՝ միապետական, հանրապետական, համայնավար, դիկտատորական եւ այլն:

Սիրալիրճառերախօսեցան այս առթիւ եւ Պ. Կրանտի հետեւելով Ներսփ. Ժողովին մէջ Մուսոլինիի գործածած բացատրութեանց, շեշտեց թէ ֆաշիստ կառավարութեան դիրքը բացարձակապէս ուղղամիտ է հանդէպ Թուրքիոյ:

Թէվֆիք Րիւշտի պէյի ճառին մէջ նոյնպէս կայ խօսք մը, որուն համաձայն Իտալեւթուրք չէզոքութեան դաշինքը անհրաժեշտ պէտք մըն է, որուն խաղաղութեան եւ միջազգային համերաշխութեան գետնի վրայ ունենալիք ազդեցութիւնները չեն սահմանափակուիր Միջերկրականի աւազանին մէջ:

Ներսփ. Ժողովին մէջ Իտալեւթուրք դաշինքի վաւերացման առեն Մուսոլինի ըսած էր. «Այսուհետեւ ասպարէզը բաց է ազատ, ուղղամիտ եւ ընդոծին գործակցութեան մը համար երկու երկիրներուն միջեւ՝ առեւտրական եւ տնտեսական մարզերուն մէջ Այժմ որ Թուրք կառավարութիւնը գիտէ թէ կրնայ վստահիլ Ֆաշիստ կառավարութեան բացարձակ ուղղամտութեան վրայ, այս աշխատակցութիւնը կրնայ աւելի մեծ զարգացումներ ունենալ»:

Երկուստեք եղած այս յայտարարութեանց առջեւ, հետաքրքիր է մօտէն հետեւիլ Իտալեւթուրք յարաբերութեանց յառաջիկայ զարգացման:

Կէս-պաշտօնական «Միլլիէթ» իր խմբագրականը կը նուիրէ Պ. Կրանտիի այցելութեան: Ընդունելէ յետոյ այս այցելութեան մեծ կարեւորութիւնը, Թուրք թերթը կ'ըսէ.

— Երկու ազգերը այսօր առաւել լաւ կը ճանչնան զիրար եւ աւելի լաւ կը գնահատեն: Յուսալի է որ կարգ մը մեծ պետութիւններ չեն հետեւիր Իտալիոյ օրինակին եւ այսօրուան Թուրքիոյ չեն տար իր արժանի տեղը, ինչ որ պարտ էին եւ կրնային ընել, եթէ ձանձրոյթ յանձն առնէին զայն ուսումնասիրելու եւ հասկնալու:

Իտալեւթուրք մերձեցումը պիտի ամրապնդէ խաղաղութիւնը Միջերկրականի աւազանին մէջ: Կարգ մը պետութիւններ կրնան դէշ աչքով նայիլ բարեկամութեանը վրայ այս երկու երկիրներուն, որոնք կապուած են հասարակաց շահերով: Սակայն դժուար է հասկնալ թէ ինչպէս կրնանք հաշտեցնել այս գաղափարը խաղաղութեան եւ ընդհանուր ապահովութեան պահպանման հակելու իրենց փափաքին հետ: Իտալեւթուրք նոր դաշինքը կոչուած է աւելի եւս ամրապնդելու այդ խաղաղութիւնը:

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ մէջ կատարուած ձերբակալութեանց խնդիրը դեռ ամբողջովին պարզաբանուած չէ, քննութիւնները աւարտած չըլլալով: Բայց եւ այնպէս, քննութեան առաջին մասը վերջացած է եւ արդէն յայտնի են թէ որո՞նք ձերբակալուած են:

Ձերբակալուածներուն բոլորը կը պատկանին Նկարիչ Րիզա պէյի ընտանիքին: Այս մարդը 70 տարեկան է, գործնական վարժարանի մէջ կը դասախօսէ եւ կը բնակի Փաշա Պաղչէ: Միւս ձերբակալուածներն են Րիզա պէյի կինը՝ Նաֆիսէ հանըմ (55 տարեկան), տղան՝ Նասըր պէյ, աղջիկները՝ Քամիլէ եւ Շամիլէ հանըմները:

Ասոնցմէ զատ ձերբակալուած են Քամիլէ հանըմի ամուսինը՝ Սկիւտարի ցէֆթէրտարութեան պաշտօնեաներէն Թայիք պէյ, փաստաբան Վէֆիք պէյ (Նասըր պէյի գործի ընկերը), Փաշա Պաղչէցի Շէմսէտտին պէյ եւ Չամլըճալը Պանքալըծի տնօրէն Քէմալ պէյ:

Կայ նաեւ հելլէնահպատակ կին մը, Ֆօֆօ, որուն համար կ'ըսուի թէ Նասըր պէյի հոմանուհին է:

Ձերբակալուածներուն ամէնէն ուշագրաւ դէմքը՝ Քամիլէ հանըմն է: Ասկէ երեք չորս շաբաթ առաջ, Քամիլէ Լինկիւրի կ'երթայ եւ տուն մը հիւր կը մնայ: Այս միջոցին, Պոլսէն իր ընտանիքական պարագաները նամակ մը կը գրեն իրեն, յանձնարարելով խենդ բաներ չընել: Ցան տէրը ոստիկանութեան կը հաղորդէ նամակին պարունակութիւնը: Ասոր վրայ, Քամիլէ հանըմ Պոլիս կը մեկնի փութով:

Անցեալ չորեքշաբթի իրիկուն ոստիկանութիւնը նոյն ժամուն կը ձերբակալէ բոլոր կասկածելիները: Կ'ըսուի թէ Քամիլէ հանըմ ուշագրաւ խոստովանութիւններ ըրած է:

** Պրուսայի եւ շրջականերուն մէջ աւելի բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են: Թերթի մը համաձայն, բանտարկեալներուն թիւը 40ի մօտ է. ասոնց մէջն է նաեւ լուծուած Ցառաջդիմասէր կուսակցութեան անդամներէն Նախորդ երեսփոխան Ղեճաֆի պէյ:

Պրուսայի խոլք կուսակցութեան քննիչ Նէվզատ պէյ Պոլիս եկած է եւ շաբաթ մը պիտի մնայ: Քննիչը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ընդհ. դատախազ Քէնան պէյի եւ ընդհ. ապահովութեան տնօրէն Րիֆաթ պէյի հետ:

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

"ՅԱՌԱՋ"

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ՈՐ ԿԸ ԹԵՒԱԿՈԽԷ ԻՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

(ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ Եւ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ Եւ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ սթերլին):

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.:

ԾԱՆՕԹ.— Բաժնեգիններու տարբերութիւնը ինտեւանք է թղթատարական սակի, — մէկ թերթը 30 սանթիմ կամ 15սանթիմ, համաձայն երկիրէ երկիր կնքուած պայմանագրութե նց:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Յունուար 1էն ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան և վարչութեան հասցէն է.—
235, RUE DU FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)
(Ներկայ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՆԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

«Ազդակ»ի դեկտ. 15ի թիւին մէջ կը կարդանք.—

Անցած կիրակի օր տեղի ունեցաւ Պէյրութի եւ վրանաքաղաքի դաշնակցական ընկերներու միացեալ ընդհանուր ժողովը:

Ժողովրդային տան սրահը նեղ կուգար այս բազմամարդ ժողովին համար. սենեակներն ու միջանցքները եւս լեցուած էին: Անսահման ոգեւորութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծուած էր բոլոր ընկերներու մէջ եւ այդ տպաւորութեան ազդեցութեան տակ, առաջարկուեցաւ օրակարգի նիւթ դարձնել սեփական տուն մը ունենալու հարցը:

Անզգալի ծափերով ընդունուեցաւ առաջարկը: Կամաւոր նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ եւ մէկ ժամուան մէջ գոյացաւ 600 ոսկիի մօտ գումար մը՝ գնելու համար Երիտասարդաց Տան շէնքի մը հողը:

Ընկերները իրենց վճարած գումարներէն զատ ըրին նաեւ գոյքերու՝ եւ աշխատանքի նուիրատուութիւններ, արձանագրուեցան վարագոյրներ, բազմաթիւ նկարներ, գիրքեր, նստարաններ եւայլն. իսկ արհեստաւոր ընկերներ՝ ատաղձագործ, կառապան, երկաթագործ, թիթեղագործ եւայլն՝ պատրաստակամութիւն յայտնեցին երկու երեք օր ձրի աշխատիլ:

Հանգանակութիւնը պիտի շարունակուի նաեւ ժողովէն բացակայ ընկերներու եւ համակիրներու շրջանակին մէջ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԻՒՂԱՑԻՆ ԽԵՆԴԸ ՄԸ.— Լուրը այս անգամ Պուլկարիայէն է, որ զարդ մեզ վարժեցուցած էր իր յեղափոխական հոգիներու արտադրութեան:

Սոֆիայի վարժարաններէն մէկուն մէջ, ուր կը պաշտօնավարէ յիսունեանց ուսուցիչ մը: Իր խնամքին յանձնուած են 40 մատղաշ աղջնակներ, որոնց ամէնէն մեծը 12 տարու է: Բայց ուսուցիչը իր անբանի խենէշութիւնն է որ կը խնամէ աւելի՛: Հրէշը ատրճանաբար այս մատղաշ հոգիները կը վարժեցնէր իր գռեհիկ ու անպարտ կրքերուն գոհացում տալու, մինչեւ որ անոնք, լուռ ու հնազանդ ենթարկուէին իր գազանային խնամքին:

Այս կերպով Հրէշը անպատուած է 40ի մօտ աղջիկներ, մինչեւ որ գործը երեւան ելաւ:

Դէպքը մեծ յուզում մատնած է պուլկար հասարակութիւնը:

Պ. Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Ա. Պագալեանի պոլսական եւ փարիզեան տեսարաններու նկարահանդէսը տեղի կունենայ 29 դեկտեմբերէն 11 յունուար, 83 Rue fbg· St. Honoré, Bernheim-Jeuneի շքեղ սրահը՝ Ա. յարկ՝ բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, եւ երկուշաբթի առաւօտներէ՝ ժամը 10—12 եւ 2—6:

Նկարահանդէսին հովանաւորութիւնը ստանձնած է ազնուափայլ Տիկին Ն. Գափամաճեան: Պատուոյ անդամներն են Իշխան Բ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ, Պ. Պ. Արմենակ պէյ Սաքըզ, Վ. Մալէզեան, եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Ֆրէնկեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԻՍԱԴԷՄ ՄԸ

… ամիս մը աւելի էր որ Ար[փիկ] … գնած էր շրթունքի կար[միր] … բայց ձեռքի կիսամաշ … ակին մէջ դրած գրաեն- … տուն եւ տունէն գրա- … կը տանէր առանց գոր- … կարմիր ներկը գնած … մինչեւ ականջները … եւ թօթուելով ըսած … օրիորդին՝

— Ba…ռեկամուհիի մը հա- … է...

Օրիորդը զարմացած երեսը … էր: — Օրը առնուազն … հատ մը կը ծախէին, … հոգ թէ որու համար գնած …

Արփիկ չէր ըսած շրթունքի … Չէր ըսած նոյնպէս … կարմիրը որ գրեթէ նոյն … գնած էր եւ որ նոյնպէս, … մէջ. միւս կարմիրի … առաւօտ երեկոյ կը … գրգռէր:

Երբ ամէն օր ցերեկին եւ երեկոյեան գործէն վերջ Արփիկի հետ աշխատող օրիորդները, ամէն մէկը հայելի մը ձեռքը, շտապով քսելու արարողութեան կը սկսէին, քսելով, ամփոփելով մէկտեղ կ'ըսէին անոր,

— Պարկեշտուհի', ե՞րբ պիտի սկսիս քսել...

— Քիչ մը «առողջութիւն» չե՞ս դներ շրթներուդ...

— Քիչիկ մը «գիւղական» այտերուդ...

— Թո՛ղ, թո՛ղ «իրեն»ը զինք այսպէս կը սիրէ, այնպէս ինչպէս որ կայ, առանց կեղծիքի, այնպէս չէ՞, Արփիկ...

— Հը՛մ, գիտեմ, Արփիկին այնպէս կ'ըսէ, բայց դուրսը ներկուածներու ետեւէն կը վազէ: Ըսէք Արփիկ... երբեմն, երբեմն անոր շրթներուն վրայ կարմիրի հետքեր չէ՞ք տեսներ որ միւսներու համբոյրէն մնացած ըլլայ...

Արփիկ կը շփոթէր, կը կարմրէր, առանց պատասխանելու պարզ, անշուք գլխարկը գլխուն կ'անցնէր, կը բարեւէր ու կը մեկնէր, ինքն ալ չէր գիտեր ինչու, յուզուած:

«Անո՛րը...» բայց Արփիկ չունէր «Անո»: Դեռ մատ էր, յոգնած ու անոնչաւոր... ո՞վ պիտի ուզէր «Անո» ըլլալ իրեն համար: Քսանութ տարեկան էր, բայց շատ աւելի կը ցուցնէր: Կեանքի այլազան ցնցումները, միջավայրի եւ սովորութիւններու անընդհատ փոփոխութիւնները ժամանակ չէին թողած որ ան իր կին ըլլալը զգար: Դիմագծերն ալ ամէն բանի պէս եւ ամէն բանէ աւելի, խնամքի պէտք ունէին յաւանալու կամ գէթ մնալու համար: Երեք տարի էր որ եկած էր Փարիզ, ինչպէս միշտ հայելին, սանտր եւ օճառ պարտականութեան պէս գործածած էր եւ ահա... յանկարծ զոյգ կարմիրներ էր գնած...

Արփիկ կը յիշէր, ինչպէս նոր եկած ժամանակները արհամարհանքով կը նայէր անոնց որոնք շարժուն պուպրիկներու կը նմանցնէր: Յետոյ վաճառատուններու տեսակ մը վախ կ'ազդէին. անոնք անկումը եւ թեթեւութիւնը նախրագործող հսկայ տաճարներ կ'երեւային իրեն: Լոյսերու այդ քաղաքին մէջ, Արփիկ նախ շատ դժուար օրեր անցուց. այդ հսկայ ժխորի եւ իրարանցման մէջ գլխու պտոյտ կ'ունենար որ կուգար մասամբ միջավայրէն անորոշ վախէն, մասամբ ալ անօթութենէն: Երկար ժամանակ անգոյն թափառեց, երբեմն ձեռագործ, երբեմն ալ գործարաններու մէջ աշխատեցաւ վերջ, ի՛նչ երջանիկ էր երբ ֆրանսերէն լեզուի իր հմտութեան շնորհիւ գրասենեակային այդ պաշտօնը գտաւ ֆրանսական հաստատութեան մը մէջ: Մշտական ապահովութիւն, վերջապէս տարիներէ ի վեր երկրէ երկիր թափառելէ եւ հեւ ի հեւ ապրելէ վերջ պիտի կրնար շունչ առնել:

Իրիկունները գործէ վերադարձին, տեսակ մը ուրախութեամբ ընթրիքին համար պէտք եղածը կը գնէր կաթնատունէն կամ նպարավաճառէն: Երբեմն մինչեւ անգամ մօտիկ մսավաճառէն կտոր մը հորթի միս կը գնէր եւ սենեակին մէջ վախվխելով կը տապկէր եւ նոյնպէս վախվխելով կ'ուտէր: Պանդոկին մէջ արգիլուած էր սենեակներու մէջ կերակուր եփել, բայց ճիշտ այդ արգելքին համար եփածը աւելի համով կ'ուտէր: Ընթրիքէն վերջ լուալիքը կը լուար, ինչ որ կարկտելիք էր կը կարկտէր, քիչ մը կըկարդար եւ կը քնանար անցեալի խռովքներով, որոնք սակայն կրկնուելով կրկնուելով ալ խռովք ըլլալէ դադրած էին:

Հիմա թէեւ ամէն բան առաջուան նման էր, նոյնիսկ աւելի լաւ, քանի որ ռոճիկը աւելցած եւ ինք տեղական պայմաններուն աւելի ծանօթ էր, բայց կարծես բան մը կը պակսէր, բան մը կը սպասէր որ չէր գար... հիմա Արփիկի սիրտը կը նեղանար: — Մայրս ողջ ըլլար պիտի ըսէր որ սատանան փորս մտաւ», կը խնդար Արփիկ: Ինք որ առաջ նողկանքով երեսը կը դարձնէր երբ փարիզեան յատուկ թանձր համբոյրները կը տեսնէր, հիմա եթէ չամչնար, պիտի մնար ժամերով, աւելի երկար նայելու համար... Կը նայէր սրտի կծկումով... Նախա՞նձ արդեօք: Ո՛չ, չէր ճանչնար համբուրուող զոյգը... Նողկա՞նք: Ոչ, քանի որ կ'ուզէր աւելի երկար նայիլ: Ափսոսա՞նք: Ո՛չ, ո՛չ, երբե՛ք չպիտի ուզէր այդ աղջկան տեղ ըլլալ... Թերեւս այդ երեք զգացումներուն ալ խառնուրդն էր:

Արփիկ ինքզինք չէր ճանչնար ալ: Ընթրիքէն վերջ կարծես ասեղներ դրուած ըլլային իր սենեակի բազկաթոռին վրայ, ուր առաջ այնքան սիրով կը նստէր ու ժամերով կը ծուլանար օրուան լարուած աշխատանքէն վերջ. իսկ հիմա նստիլ չէր կըրնար, շուտ շուտ կը մտնէր պատուհանին, կը բանար, կը գոցէր. կարծես անհրաժեշտ չար ոգի մը ժամերը քաշեր երկնցուցեր էր: Մինչեւ քնանալու ժամը անտանելի պարապութիւն մը կար որ չէր գիտեր ինչով լեցնել: Ա՛խ, մէկը գար, մէկը գար ու իր դրան զարնէր...

(1) ՊԵՐՃՈՒՀԻ

ՈՒՎ ՉԻ ՓԱՓԱՔԻՐ
ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ
ՀԱՄԵՍՏ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ ԵՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ՄԵՂՔ Է 5. 6. 7. 8000 ՖՐ. ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՐՁՔ ՎՃԱՐԵԼ, ԵՐԲ 4—5 ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՐՁՔՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՏՈՒՆ ՄԸ ԳՆԵԼ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Rue Violet No. 40
Rue du Théâtre No. 87
Bld. Murat No. 93

3, 4, 5 ՍԵՆԵԱԿՆՈՑ ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ. ՆՈՐԱԳՈՅՆ confortով BÉCONի մէջ-կառ. Սէն Լազարէն 8 վայրկեան, ելեկտրական թրամուէյով, օրական 300 թռէն, կայարանէն 100 մեթր հեռաւորութեամբ, 4—5 մեծ շէնքեր 15էն 30 ափարթըմաններով:
Ամէն ափարթըման բացի 1էն 5 սենեակներէ, ունի նաեւ խոհանոց, բաղնիք իրենց ամէն կազմածներով, կեդրոնական ջերմութիւն եւ ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր բաղնիքին եւ խոհանոցին մէջ, աստնսէօռ եւ թէլէֆոն: փարիզէն դէպի երթեւեկ 90 սանթիմ օրական:

դիմել՝ **ARCHAMBAUD ET DELACOURT**
14 Rue Pépinière, Paris, կառ. Սէն Լազարի մօտ
Ուր ամէն Հինգշաբթի ժամը 5.30—7, կը գտնուի նաեւ Պ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ, գնման պայմանները ու առաւելութիւնները բացատրելու համար հայրենակիցներու

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est — Téléphone: Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-1

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ՄԻԱԿ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ — ՄԻԱԿ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒ — ԱՄԷՆ ՔԱՂՑԻ ՄԱՏՉԵԼԻ
Սոսիէթէ Սավանթի դիմացը 5 Rue Mignon, PARIS (6e)
Առանձին կը ծախուի նաեւ կերպաս եւ ասուտ՝ մէթրով Հագուստի եւ վերարկուի՝ ճաշակաւոր կերպասներ, մեծ տուներէն աւելի նպաստաւոր գիներով:

Վ. Ք. ԷԼՄԱԵԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԻՉ
դիմել՝ Ուրբաթ առաւօտները 18 Rue de l'Alma, Asnières, Seine. թէլ. Grésillons: 14-50: իսկ երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 3—4, l'UNION, Cie. d'Assurances, 9 Place Vendôme, Paris.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)
Կաղանդի առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան լաւագոյն նպարեղէններ: Կեսարական պաստրմա եւ սուճուխ, պոլսական փաշկալալ, եւ յունական ճերմակ պանիր, պոլսական, յունական եւ Ամասիայի պամիա եւայլն: Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է:

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՓԱՉ
Ռ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maitre Escalaïsի, օփէրային: Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին:
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

ԿՈՒԶՈՒԻ
ճաշարանի մէջ աշխատելու համար երիտասարդ մը: Թեթեւ աշխատանք, տեւական գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան:

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, *Մէթ. Իթալի Թրամ. Ժ. 9-21. Կը դարմանեն կանանց, վեներական (ֆրանկ. ջերմամէրգ-մորթի) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ:*
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ.— Ակռայ լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն՝ 100 ֆր. Այցեգին 10 ֆր. Կատարեալ երաշխաւորութիւն: Դիմել վստահութեամբ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շադլէ: Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամէրգ.) եւ վարխտի: Մասն. լապորաթուար: Աղճամիա եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
Վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնամեայ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: *Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման* եւայլն: վկայեալ ապսաներուն ծրի:
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours, Paris (6e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
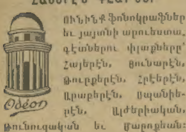

ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:
106 Ave. Kleber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT) ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:
73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bis Bd. Villette, Aubervilliers

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՈՍԿՈՐՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Ցօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve. *Մէթրօ Սէն Միշէլ*
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում եւ ամէն տեսակ անուշեղէններ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ չափի վրայ, ամէն տեսակի կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ — ՏՈԿՈՒՆ — ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ
կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)
550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ: կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:
դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e.)
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro: Poissonnière
Հիւանդ կ'ընդունի Յունուար 1էն սկսեալ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE. Մէթրօ՝ *ՊԷԼՎԻԼ*
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ — ԼԱՒ — ԱԺԱՆ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (*Բակին մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ*)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 — Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8, Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷԶԻԿՃԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ նոր տարւոյ եւ ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:
վերջին նորաձեւութիւններ.— խնամուած եւ մաքուր կար:
57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château-Rouge
Tél. Nord: 59—20 — Autobus J

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉ
Խ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՒ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
197 Rue do Créqui, LYON

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կ'ՈՒԶԷ՞Ք *լաւ շահելու համար ձեր շինելիք լուսանկարները ապակիի միջոցաւ շինուած լուսանկարներու*
նման յստակ, մաքուր եւ անմրցելի. օրէն յաջող ըլլան, դնեցէք նորանշան, կատարելագործեալ, խիստ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաները: Այս մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն հետաքրքրողներուն ձրիաբար կը ղրկեմ:

ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ՝ 1300 ՖՐԱՆՔ
դիմել՝ H. FERMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE, A. M.

Կ'ՈՒԶԵ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՅՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՍՐԻՆ… ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁ
24, RUE ST. LAZAREէն PARIS (…

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ձոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու…
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov. 67-07 Métro, Poisson…

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de L…
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 ժամադրութ…

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկներ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներ…
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայման… րով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու…
36 Rue Polonceau Paris (18e). *Մէթրօ Պարպէս կամ Լաշ…*
Տէր եւ տնօրէն Պ. ԽՈՒՆԴ ՉԻՓԼԱՆ

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tél…
Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Դշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը…
No. 108 եւ 119 թրամները Porte-Vincennesէն մեկնելով կ…
նորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր…
դրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, փարիզ եւ շրջ…

ԱՐԱՔՍ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏ…
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. …

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏ…
1bis Hautefeuille, մէթրօ Սէն Միշէլի մօտ, փոխադրուա…
MAISON VARTERESSIAN
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէ…
ԱՄԵՆԱԼԱՒ — ՄԱՔՈՒՐ — Ա…
Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համ…
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասա…

ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
փոխադրուած է 34 Rue de Moscou, Մէթրօ՝ Rome, Թ…
Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2—5
Մասնաւոր ժամադրութիւն ուզողները պէտք է որ… վերոգրեալ հասցէին:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ…
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒ…
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ…
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ…

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՑ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON 150 Ռիւ Մօնսէ…
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղ… ճոխ մթերք, անմրցելի աժան գիներով
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան
ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ…
12 լիթրնոց տուփ, լիթրը՝ 23 ֆրանք
ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ. 15 քիլօնոց թիթեղ տուփերով քիլօն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ, 65 Rue Ste. Anne…
Մէթրօ 4 Septembre — Թէլ. Central …

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSI…

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՑՈՒՆԱ…
ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ֆր.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ…
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (19e)
Métro Belleville Tél. Ménil…
ծոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու… եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կաղէլ, չարգի, խոփլերե… եւայլն: Հայերէն ձայնապնակներ, ալաթուրքիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ… եւ թէ խմբերով: …
Ինչպէս նաեւ … ֆոնոկրաֆներ եւ արեւելեան… ներու … գիներով:

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY